

Plemstvo kasnosrednjovjekovnog Trogira: politička zajednica, frakcije i dinamika konflikta

Bećir, Ante

Doctoral thesis / Disertacija

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Catholic University of Croatia / Hrvatsko katoličko sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:224:027079>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGRABIA

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the Catholic University of Croatia](#)

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGABIA

ODJEL ZA POVIJEST

POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI (DOKTORSKI) STUDIJ

Ante Bećir

**PLEMSTVO KASNOSREDNJOVJEKOVNOGA TROGIRA:
POLITIČKA ZAJEDNICA, FRAKCIJE I DINAMIKA
KONFLIKTA**

Doktorski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Majnarić

Zagreb, rujan 2022.

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGRABIA

DEPARTMENT OF HISTORY
DOCTORAL UNIVERSITY COURSE

Ante Bećir

**THE NOBILITY OF LATE-MEDIEVAL TROGIR:
POLITICAL COMMUNITY, FACTIONS AND THE
CONFLICT DYNAMICS**

Doctoral Thesis

Supervisor: Associate Professor Ivan Majnarić, PhD

Zagreb, September 2022

Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij

Povijest

Ante Bećir

(Ime i prezime studenta)

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGRABIA

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom izjavljujem i vlastoručnim potpisom potvrđujem da je moj doktorski rad:

Plemstvo kasnosrednjovjekovnoga Trogira: politička zajednica, frakcije i dinamika konflikta

The Nobility of Late Medieval Trogir: Political Community, Factions and the Conflict Dynamics

(naslov doktorskog rada)

izrađen pod mentorstvom/komentorstvom:

izv. prof. dr. sc. Ivan Majnarić

(navesti imena mentora/komentora)

i obranjen:

6. rujna 2022. godine na Hrvatskom katoličkom sveučilištu s početkom u 11:30 sati

(napisati datum, mjesto i vrijeme obrane doktorskog rada)

isključivo rezultat mog vlastitog i samostalnog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i objavljenoj literaturi, a dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima su jasno označeni kao takvi te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranog rada, te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, _____

(potpis)

HRVATSKO KATOLIČKO SVEUČILIŠTE
Ilica 242
10000 Zagreb
Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij *Povijest*

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGRABIA

Ante Bećir

(Ime i prezime)

IZJAVA O ISTOVJETNOSTI SADRŽAJA DOKTORSKOG RADA

kojom izjavljujem i vlastoručnim potpisom potvrđujem da je sadržaj mojeg doktorskog rada:

Plemstvo kasnosrednjovjekovnoga Trogira: politička zajednica, frakcije i dinamika konflikta

The Nobility of Late Medieval Trogir: Political Community, Factions and the Conflict Dynamics

(naslov doktorskog rada na hrvatskom i engleskom jeziku)

izrađen pod mentorstvom/komentorstvom:

izv. prof. dr. sc. Ivan Majnarić

(navesti imena mentora/komentora)

i obranjen:

6. rujna 2022. godine na Hrvatskom katoličkom sveučilištu s početkom u 11:30 sati

(napisati datum, mjesto i vrijeme obrane doktorskog rada)

koji dostavljam u elektroničkoj verziji u PDF inačici na CD-u/DVD-u, istovjetan tiskanoj verziji mog doktorskog rada (koji dostavljam u 10 tiskanih primjeraka, tvrdi uvez).

U Zagrebu, _____, 2022.

(vlastoručni potpis)

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Naslov doktorskog rada	<i>Plemstvo kasnosrednjovjekovnog Trogira: politička zajednica, frakcije i dinamika konflikta</i>
Autor	Ante Bećir
Mentor	Izv. prof. dr. sc. Ivan Majnarić
Ključne riječi	kasnosrednjovjekovni Trogir, plemstvo, pučani, politička zajednica, frakcije, konflikt, društvene mreže, centar i periferija, odnosi moći
Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada	1. Prof. dr. sc. Irena Benyovsky Latin, predsjednica 2. Doc. dr. sc. Tomislav Popić, član 3. Doc. dr. sc. Antun Nekić, član
Povjerenstvo za obranu doktorskog rada	1. Prof. dr. sc. Irena Benyovsky Latin, predsjednica 2. Doc. dr. sc. Tomislav Popić, član 3. Doc. dr. sc. Antun Nekić, član
Ustanova koja je dodijelila akademski stupanj doktora znanosti	HRVATSKO KATOLIČKO SVEUČILIŠTE
Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij	Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij <i>Povijest</i>
Mjesto	Zagreb
Država obrane	Republika Hrvatska
Znanstveno područje	Humanističke znanosti
Znanstveno polje	Povijest
Znanstvena grana	Medievistika (hrvatska i svjetska srednjovjekovna povijest)
Vrsta studija	Sveučilišni
Razina studija	Poslijediplomski
Akademski stupanj	Doktor znanosti
Kratice akademskog stupnja	dr. sc.
Vrsta rada	Doktorski rad
Jezik pisanja doktorskog rada	Hrvatski jezik
Jezik na kojem je doktorski rad obranjen	Hrvatski jezik
Datum obrane doktorskog rada	6. rujna 2022. s početkom u 11:30 sati

BASIC DOCUMENTATION CARD

Thesis Title *The Nobility of Late Medieval Trogir: Political Community, Factions and the Conflict Dynamics*

Author Ante Bećir

Mentor Associate Professor Ivan Majnarić, PhD

Key words Late Medieval Trogir, Nobility, Commoners, Political Community, Factions, Conflict, Social Networks, Centre and Periphery, Power Relations

Thesis Evaluation Committee
1. Full Professor Irena Benyovsky Latin, PhD, president
2. Assistant Professor Tomislav Popić, PhD, member
3. Assistant Professor Antun Nekić, PhD, member

Thesis Defense Committee
1. Full Professor Irena Benyovsky Latin, PhD, president
2. Assistant Professor Tomislav Popić, PhD, member
3. Assistant Professor Antun Nekić, PhD, member

The Institution Awarding the Academic Degree CATHOLIC UNIVERSITY OF CROATIA
Postgraduate University Postgraduate University (Doctoral) Study *History*
(Doctoral) Study
Location Zagreb
Country of Defense Republic of Croatia
Scientific Area Humanities
Scientific Field History
Scientific Branch Medieval History
Type of Study University
Level of Study Postgraduate (Doctoral)
Academic Degree PhD Degree
Abbreviated Academic Degree Title PhD
Degree Title
Type of Thesis Doctoral Thesis
Language of Thesis (written) Croatian
Language of Thesis (defenced) Croatian
Date of Thesis Defense September 6th, 2022, starting at 11:30 am

Plemstvo kasnosrednjovjekovnoga Trogira: politička zajednica, frakcije i dinamika konflikta

Sažetak

Autor raščlanjuje kasnosrednjovjekovno trogirsko plemstvo u razdoblju između 1280. i 1420. godine kroz prizmu djelovanja političkih frakcija. Na tragu antropološke i komparativno-povijesne literature, u radu se identificiraju političke frakcije sastavljene od plemića, pučana i drugih aktera trogirskoga društvenoga i političkoga života u razmatranom razdoblju, a koje su se nadmetale oko stjecanja političke moći u okvirima onovremene trogirске političke zajednice. Političko natjecanje nerijetko je imalo za ishod eskalaciju uvijek prisutnih i latentnih društvenih sukoba u otvorene frakcijske konflikte. Eskalacije su bile izravno uvjetovane geopolitičkim promjenama unutar Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva ili Venecije, s jedne strane, odnosno političkim relacijama između ugarskoga vladara ili predstavnika ugarske kraljevske vlasti u Dalmaciji i Hrvatskoj te same Venecije s druge strane. U tom bi se kontekstu trogirski politički akteri trebali poimati i kao periferija širih društvenih mreža na čelu kojih stoje moćni akteri ili strukture unutar Ugarskoga kraljevstva ili Mletačke Republike. Doduše, iako je „globalni“ politički kontekst ubrzavao i radikalizirao političku dinamiku na „lokalnoj“ razini, sadržaj te iste dinamike plod je društvenih i političkih odnosa unutar same lokalne elite. Politički sukobi u Trogiru odvijali su se istovremeno s procesom oblikovanja političkih institucija, koji je bio posebno intenzivan krajem 13. i početkom 14. stoljeća. Ili preciznije, politički sukobi zapravo su izravno utjecali na strukturalno i normativno oblikovanje političke zajednice tijekom 14. stoljeća, i to posebice sve do 60-ih godina 14. stoljeća kada se gradsko Veliko vijeće (*generale consilium*) počinje i formalno nazivati plemićko vijeće (*generale consilium nobilium uirorum*). U radu će se postaviti konkretan fokus na tri situacije otvorenih frakcijskih sukoba, naime u periodima 1310. – 1328., 1357. – 1358. te 1386./1387. – 1395., odnosno kontekst mletačko-ugarskoga rata i njegove konzekvence za političke odnose unutar Trogira (1409. – 1420.). Nasilne epizode često iza sebe ostavljaju više sačuvanih informacija, no ne treba precjenjivati njihov značaj i stoga se nastojalo posvetiti što veću moguću pozornost ostalim

razdobljima i tragovima „latentnih sukoba“, te naposljetku sagledati i otvorene i latentne sukobe u širem kontekstu trogirске političke arene, koja se u razmatranom razdoblju dobrim dijelom nalazila *in statu nascendi*. Sukladno tomu, autor je nastojao što detaljnije identificirati i prozopografski rekonstruirati frakcijske aktere u svim kriznim razdobljima. U širem kronološkom kontekstu jasno se izdvajaju čimbenici kontinuiteta (plemićke frakcijske jezgre), odnosno diskontinuiteta (periferije frakcije i plemićke klijentele, kao i političke lojalnosti trogirskih frakcija u datom trenutku). Kako bi se mogla izvesti prozopografska analiza, nužno je bilo razmatrati ključne vezivne elemente u oblikovanju frakcija, a to su patronalno-klijentelistički odnosi, obiteljske i bračne veze, poslovne suradnje i prijateljstva. Međutim, kao ključni faktor izdvajaju se osobni odnosi frakcijskih aktera s frakcijskim liderom, koji je mogao nastupati ili kao „patron“ (s pozicije veće društvene moći i utjecaja) ili kao „broker“ (s pozicije ograničene društvene moći utemeljene na liderovoj sposobnosti u posredovanju unutar heterogene političke koalicije). U siječnju 1395. godine dolazi do pomirenja između zavađenih frakcija nakon posljednje faze otvorenih sukoba (1386./1387. – 1395.) koje je po svemu sudeći imalo stvarnoga efekta na stabiliziranje unutarnjih društvenih i političkih odnosa u samome Trogiru. Posljedično se početak 15. stoljeća razmatra u kontekstu nove političke stabilnosti i rata protiv Venecija kao ključnih strukturnih elemenata političke realnosti. Potanko se raščlanjuju okolnosti unutar kojih dolazi do nastupa mletačke vlasti u lipnju 1420. godine, kao i naglašeno anti-mletački stav vladajuće plemićke grupacije. Na kraju se sažimaju svi ključni i relevantni zaključci koji proizlaze iz čitavoga istraživanja, a koja se pritom uklapaju u širi europski srednjovjekovni kontekst djelovanja urbanih frakcija.

Ključne riječi: kasnosrednjovjekovni Trogir, plemstvo, pučani, politička zajednica, frakcije, konflikt, društvene mreže, centar i periferija, odnosi moći

The Nobility of Late-Medieval Trogir: Political Community, Factions and the Conflict Dynamics

Summary

The author analyzes the late medieval Trogir nobility in the period between 1280 and 1420 through the prism of the activities of political factions. Following the anthropological and comparative-historical literature, the paper identifies political factions composed of nobles, commoners and other actors of Trogir's social and political life in the period under consideration, which competed for political power within the then Trogir political community. Political competition often resulted in the escalation of ever-present and latent social conflicts into open factional conflicts. The escalations were directly conditioned by geopolitical changes within the Hungarian-Croatian Kingdom or Venice, on the one hand, or by political relations between the Hungarian ruler or representatives of the Hungarian royal government in Croatia and Venice itself on the other hand. In this context, Trogir's political actors should also be understood as the periphery of wider social networks headed by powerful actors or structures within the Kingdom of Hungary or the Venetian Republic. However, although the "global" political context has accelerated and radicalized political dynamics at the "local" level, the content of that same dynamic is the fruit of social and political relations within the local elite itself.

The political conflicts in Trogir took place simultaneously with the process of the shaping of political institutions, which was particularly intense in the late 13th and early 14th centuries. Or more precisely, political conflicts actually directly influenced the structural and normative formation of the political community during the 14th century, especially until the 1360s, when the city's General Council (*generale consilium*) began to be formally called the Noble Council (*generale consilium consilium nobilium uirorum*). The paper will focus on three situations of open factional conflicts, namely in the periods 1310 - 1328, 1357 - 1358 and 1386/1387 - 1395, i.e. the context of the Venetian-Hungarian war and its consequences for political relations within Trogir (1409 - 1420). Violent episodes often leave behind more preserved information, but their significance should not be overestimated and therefore efforts were made to pay

as much attention as possible to other periods and traces of latent conflicts, and finally to see open and latent conflicts in the wider context of Trogir's political arena, which was largely *in statu nascendi* during the period under review. The role which the Trogir Canons played in the political events is emphasized as an explicit example of a latent conflict that was directly connected to the quarreling political conflicts. This example also showed the real (and potential) extent of the factional grip.

Accordingly, the author sought to identify in detail and prosopographically reconstruct factional actors in all periods of crisis. In the broader chronological context, the factors of continuity (noble factional core), i.e. discontinuity (periphery of the faction and aristocratic clientele, as well as political loyalty of Trogir factions at a given time) are clearly distinguished. In order to perform prosopographic analysis, it was necessary to consider the key connecting elements in the formation of factions, namely patron-client relations, family and marital ties, business cooperation and friendships. However, the key factor is the personal relationship of factional actors with the factional leader, who could act either as a "patron" (from a position of greater social power and influence) or as a "broker" (from a position of limited social power based on the leader's ability to mediate within a heterogeneous political coalition). Throughout the entire dissertation, the author utilizes relevant and specialized historical research as those of Jacques Heers or Patrick Lantschner, among many others, which deal with political factions in the medieval West. The Dalmatian-Croatian case of Trogir represented itself as an excellent and grateful example for a thorough analysis of political factions in a Dalmatian City, modelled upon the aforementioned historians and many other historical monographs which are mentioned in more detail in the main text of the dissertation.

The process of forming a faction involved a number of different factors that could not have been under human control because they included shaping local social reality in all its aspects – family, social, political, cultural, mental, business and economic and religious. In other words, behind the factions were certain patterns of action that are perpetuated as informal "structures" of long duration, which formed an integral part of the political culture in the medieval Trogir commune, or in all similar

Dalmatian or Mediterranean urban communities, which passed through a similar historical development. This is especially true in the context of Italian communes, in which the extreme intensity of factional conflicts is monitored, and which have been the most frequently written about in European historiography. An overview of Trogir factions makes it clear that Trogir, like certainly other Dalmatian cities, and Italian communes belonged to a very similar cultural context, which stemmed from all natural-geographical and cultural determinants within which the existing urban communities functioned. However, several factors decisively influenced the concrete formation of each factional nucleus, including family and kinship ties, extended kinship (marital ties), business and economic partnerships, patron-client ties, family tradition based on collective (factional) political experience that strengthened existing ties, i.e. established political ties with external centers of power, which are also based on a hierarchical relationship, in which members of Trogir factions were naturally in a subordinate status (client) to various powerful patrons. On the other hand, what sustained the factional core with its periphery was very simple – a common (political) interest. The links between the core and the periphery in this respect were in principle much weaker, but the authority of the faction leader could easily compensate for this shortcoming and consolidate the stability of the whole faction structure. The political factions should be understood as dense "accumulations of social capital" which were the fundamental drivers of political processes and events in the city, regardless of the fact that they did not have a formal structure that would be preserved in written traces of the past. The lack of formal traces of Trogir factions is only a classic research obstacle, and the point is that medieval urban factions, as heterogeneous and volatile interest-political coalitions, are informal groups that constantly change their composition.

Factions are immanently conflicting groups that clash with each other over control of government institutions, i.e. they fight for political power (behind which is control over material, symbolic and human resources), which can open the door for them to pursue all other political, social and material interests. It is a political culture that does not really see the point in opposition, and therefore factional conflicts often took place in a "all or nothing" tone because the winners gained everything and the

losers were left without everything. This is best seen in the well-established pattern of sending losers into political exile, far from their family patrimony and property that went along with aristocratic status. As such, the exiles had no choice but to opportunely enter the service of stronger patrons in the hope that with their help they would defeat their opponents in the city, i.e. that there would be a change of roles.

Between 1310 and 1322 we can trace the first such escalation of political violence and an open conflict in Trogir within the political community. The faction of Matej Zorijev (Cega) clashed with Marin Andrijin (Andreis) and his faction, which had the direct support of the Croatian Ban Mladen II Šubić-Bribirski. Namely, on one occasion, Marin Andrijin came to the city palace with his entourage, killed the communal chancellor and wounded the two consuls. The disturbed Trogir community consequently appointed Matej Zorijev, the leader of the opposing noble faction, as its city captain and rector, whose first decision was to expel Marin and his supporters from the city and sentence them to a fine. But that just facilitated a further escalation of factional relations in Trogir which lasted all the way until 1322 and the recognition of Venetian Rule.

The Croatian Ban Mladen II tried to overthrow Matej and his associates in May of 1315, when he was planning to launch a siege of the city. However, he did not fulfil his primary goal, rather he decided to impose a financial tribute of 10 000 pounds, which Trogir had to pay to avoid the Ban's wrath and new punitive expeditions. The fragments of a papal investigation in Trogir from June of 1319 have been preserved and they bring many extremely important data about the factional dynamics which can illuminate the whole political and social background in Trogir and in the wider area. Although Matej Zorijev did survive the encounter with the Ban during May of 1315, in a blurry set of events he was ousted by the faction of Marin Andrijin somewhere in Autumn of 1317.

So, the exiled faction overtook power and banished Matej and his associates with the help of Ban Mladen II and the city of Šibenik. However, at the beginning of 1320 a new coup happened and the exiled faction of Matej Zorijev returned to power, and the faction of Marin Andrijin yet again had to escape the city. Unfortunately for

Marin, this situation did not change and the ruling faction under the auspices of the Cega family welcomed the new Venetian Rule in 1322. The banished members of the Andreis faction were repatriated into the Trogir Community only around 1330 after the Venetian government undertook direct action to solve the problem during the second half of the 1320-ies. In other words, for over 20 years we can trace open conflicts and latent political tensions which did not wither away. On the contrary, they just took slightly different organizational forms.

Between 1330 and 1357 there were no open factional conflicts, they were rather channeled into the sphere of a latent conflict which covered even the Trogir Church organisation. Moreover, the most notorious political figure in that period happened to be the Trogir archdeacon Jakov Petrov (Vitturi), the nephew of one Trogir Bishop Lampredius (1320. – 1348.), who directed an open attack on Josip Stjepanov (Cega), his relatives and associates in December of 1357, during the Venetian-Hungarian War which ended in a complete victory for the Hungarian King Louis of Anjou in February of 1358. In that respect the factional showdown from December 1357 represented the second escalation of political violence.

This time the escalation lasted only a short period (several months) because of the quick emergence of Angevin royal officials somewhere in March of 1358, who took immediate control of the situation. Upon the arrival of the Dalmatian-Croatian Ban Ivan Ćuz and other royal officials in Trogir, an official investigation was launched into the events of December 1357, which treated the now disgraced archdeacon as an apostate and the main culprit for all the violence. It seems that the investigation lasted some time, namely from March all the way to August of 1358 when a royal verdict by the ban Ivan Ćuz and the judge of the royal court Nikola de Zeech was imposed upon those who took part in the attacks from December 1357.

Both the records of the banal investigation and the final verdict are preserved thanks to the transcripts made by Ivan Lučić Lucius. Besides identifying the archdeacon Jacob of Peter as the ringleader, the investigation also highlighted his associates and followers who were composed out of the noblemen and commoners alike. However, the backbone of his action group was made out of members of the

Andreis and Vitturi noble families, with prominent members of the commoner population (or the populares). All in all, there were nearly 100 identified associates of the ominous archdeacon.

Every one of the identified culprits was sentenced to some kind of punishment, which also included a defined financial payment for the compensation of Josip Stjepanov, his relatives and associates because their property was ransacked or destroyed by the archdeacon and his lackeys. The total amount of the compensation was around 2000 gold florins. The royal verdict of August 1358 mostly followed the results and guidelines of the official investigation, but with some minor corrections regarding the severity of some of the punishments. The verdict also invalidated all the decisions and ordinations of potestas Rudolphus and capitaneus Dragulin because their government was not royally sanctioned.

However, the shrewd archdeacon managed to escape at some moment from his captivity, probably in the same August of 1358. He was also accused by the bishop of Trogir Bartolomej in his letter from October of 1358 for instigating an uprising in Šibenik, but the bishop does not specify the time frame. Nevertheless, there indeed was some kind of social unrest in Šibenik sometime in June of 1358. It is hard to verify this claim, but it wouldn't be surprising.

The archdeacons trail in the primary sources stops at this point and there are no other surviving facts about him after his prison break. In the aftermath of the chaos, the King appointed a nobleman from Zadar, namely Franjo de Georgiis, as the new count of Trogir in November of 1358. He surprisingly lasted very long at that position, all the way to his very death in November 1377, after which the institution of the temporary rectores was introduced, very likely as an imitation of the same institution which was firstly introduced in Zadar shortly after 1358. Zadar noblemen continued to be appointed regularly as counts of Trogir until 1409 when Zadar was incorporated into the Venetian dominion.

Political conflicts in Trogir were happening at the same time as the process of the development of political institutions and the political community during the second half of the 13th and first half of the 14th century. It seems possible to say that the

process culminated in the early years of the Angevin Rule between 1358 and 1365. It is therefore necessary to combine the effects of the global and local alike, not just in the case of Trogir, because Trogir is just one although very thankful case-study, but in the case of other Dalmatian or other European cities in the medieval period.

The new political context also directly contributed to some other political changes and reforms within the Trogir political community, besides the counts of Trogir being designated from the noblemen of Zadar and the introduction of the *rectores* in a later stage. Firstly, in 1365 the Trogir General Council closed down and forbade the activity of all the city fraternities notwithstanding the fraternity of the Holy Spirit which became the only officially allowed fraternity. The purpose behind this move was to drastically reduce the activity of the lay fraternities, which were the gathering places of the commoners, and to establish effective noblemen control upon them as to hinder any independent commoner political agency. Somewhere between 1365 and 1368, the General Council was renamed into the General Council of the Noblemen or the Noblemen Council (*consilium generale nobilium civitatis Traguriensis* or just *consilium nobilium*). That act just confirmed the reality behind the City Council which was already for decades composed exclusively of Trogir noblemen.

It is also highly probable that changes into the Trogir Statute regarding the membership of the General Council were made at the same time, during the 1360-ies. It was decided, among other things, that only those whose father and grandfather were previously Council Members, can become Council Members themselves. In other words, we can say that the formation of a formally distinct noblemen community as the politically dominant group in Trogir was completed at that time under the Angevin Rule. Or more precisely, the new political stability enabled the consolidation of the governing group and the formal confirmation of their dominant position.

It seems that the Angevin Rule managed to bring political stability to the Trogir commune for the coming decades. However, the situation gradually started to become more dire and dire after the death of King Louis in 1382. Namely, a new open conflict in Trogir happened during November of 1386, while the Zadar patrician Paulus de Paulo was the Count of Trogir. The conflict was very short, it lasted only several days.

The outcome of the unrest was the banishment of Paulus de Paulo, who consequently escaped to his home town of Zadar. However, in December of 1387 a new open conflict ensued in Trogir which lasted for years to come, all the way to January of 1395.

So, the events of November 1386 anticipated a real factional clash on the 27th and 28th of December, 1387, when the leaders of the Vitturi-Andreis faction, with the active help of some commoners, executed the leaders of the Cega-Casotis faction, namely Augustin Kažotov de Casotis, Stjepan Dujmov known as Chernuch (Cega) and Petar Josipa Stjepanova (Cega). They consequently established a government nominally friendly to the Neapolitan party and the Bosnian king. As a result of such a sequence of events, members of the beheaded Cega-Casotis faction immediately fled the city and took refuge in Split, repeating the same factional scenario in Trogir for (at least) the third time with far-reaching consequences.

The pressure of the military forces of the Bosnian king Stjepan Tvrtko became more and more pronounced every day, which created problems for Dalmatian cities, especially Split. Namely, in June 1388, the Split authorities instructed their ambassadors towards Hungary to point out to the king the very difficult position of the city due to the presence of the Bosnian army on Klis, which creates constant problems. In this respect, Split could not be a particularly safe location for refugees, although the question is whether, in the context of the interregnum, any place in Croatia could have been safe enough at the time. In order to overcome the difficult situation, the cities and nobles loyal to King Sigismund began preparations in August to create a mutual defense alliance, and they naturally anticipated Trogir's place in it.

The alliance was finally concluded between Šibenik, Split, Skradin castellan Nelipić and other actors on October 6th, 1388, while membership was offered to Trogir, but the Trogir authorities decided on October 10th, that it was better to wait. Thus, the Trogir authorities obviously tried to balance between King Sigismund and the Neapolitan supporters in Croatia and Bosnia, so they did not want to enter into an alliance under the patronage of King Sigismund, but again they did not want to commit to the other side. They frequently sent ambassadors (and gifts) to Ban Ivan of Paližna and representatives of the Bosnian king on Klis. Ironically, Trogir officially

surrendered to the Bosnian king in early July 1390, after Split and Šibenik, making the Vitturi faction, as a political group more inclined to Neapolitan supporters and the Bosnian king, actually retaining political allegiance to King Sigismund longer than other cities.

In June 1392, the Trogir authorities re-recognized the rule of King Sigismund, and on that occasion the Zadar nobleman Juraj de Georgiis was recorded as the count of Trogir. However, that did not prevent a new coup in Trogir. Namely, Paulus de Paulo in his *Memoriale* briefly and precisely states that on July 11, the banished Trogir noblemen entered the city at noon, but carefully with four fishing boats and consequently executed Lompre Mikacijev, the leader of the Vitturi faction, in the town square. It is intriguing that Paulus has a number of 34 exiles from Trogir who entered the city, which may suggest that he drew information directly from the exiles themselves who participated in the whole event because it is already known that he had family ties with the Cega family. The consequent development of events is an already well-known factional scenario which involved the expulsion of the defeated faction and the establishment of a new regime. The factional *fortunae rota* stopped with the official agreement between the warring Trogir factions from January of 1395, which did stabilize the political situation by placing the whole blame on the commoners, whilst uniting the noblemen community.

The beginning of the 14th century seems to be crucial for the formation and perpetuation of Trogir's noble factions until the beginning of the 15th century. In other words, the activities of the factions of Marin Andrijin and Matej Zorijev shaped the informal framework of Trogir's "political arena" for decades to come. Besides that, it is evident how the two factional blocs retained their factional cores intact. Namely, the core of the faction of Marin Andrijin consisted of members of the families Andreis and Kazarica with the support of individuals from the Vitturi family, while the faction of Matej Zorijev consisted of members of the families Cega, Lucius, Cipiko, Casotis, and other individuals who were personally related to Matthew.

Just to illustrate, in the second period of escalation from 1357 and 1358 the nuclei remain almost the same, namely the faction of Archdeacon Jakov Petrov (Vitturi) is led

by members of the family Vitturi and Andreis with personal confidants and relatives of the archdeacon himself, while the second faction is led by Josip Stjepanov (Cega) together with brothers and sons from the genus Cega. The third phase of political escalation lasted from 1386/1387 until 1395. Kažot Augustinov (Casotis) and Ciga Josipa Stjepanova (Cega) were the leaders of the Cega, Casotis and Cipiko faction, while the opposing faction was led by members of the Vitturi family, led by Lompre Mikacijev (Vitturi) and his brothers, along with the Andreis and Sobota families.

Finally, at the beginning of the 15th century, primarily after the Venetian conquest of Šibenik in October 1412, a dominant faction of Mikacije Nikolin (Vitturi) began to form. Mikacije's core was supported by other members of the noble families Vitturi, Andreis and Sobota, along with supporters among other individuals and groups. This faction also led the defense of Trogir against the Venetian army in the first half of 1420. Admittedly, the sources do not allow the monitoring of any effective political opposition, since even those that, based on previous historical experience, could be assumed to occupy opposite positions are actually cited alongside Mikacije. These are primarily Andrija, the son of Ciga Josip Stjepanov (Cega) and Donat Kažotov (Casotis).

Although serious political changes and a different development of factional relations in Trogir can be noticed with Mikacije, the repetition of existing patterns is clearly visible, ie a substantive continuity in the activities of Trogir's noble factions. As already pointed out, the latter factions did not develop unique names, but were largely defined by their leaders in political practice, who always came from the same factional nuclei of the families Cega or Casotis, on one hand, and Andreis or Vitturi on the other hand. Thus, it is not difficult to establish the continuity of factional nuclei, but the issue of the factional periphery and wider political clientele is in itself a greater challenge, since in this sense, continuity cannot be observed over a long period of time.

Indeed, each new escalation of open conflict brought with it a reconfiguration of political coalitions, so that in 1357 some members of the Casotis family sided with the archdeacon Jakov Petrov (Vitturi), while Kažot Augustinov (Casotis) later from 1386 to 1395, together with Ciga Josip (Cega), led the very opposite Cega-Casotis

faction. From a structural perspective, such political coalitions appear inconsistent, but factions were primarily defined by the personal relationships of their members with the core or leader of the factional group. As already mentioned, these were mostly temporary bilateral relations that the leader established with supporters independently of other members of the political network, which meant the collapse of such a structure as soon as the leader disappeared from the political scene and consequently the shaping of a new stratification of power. In the Trogir example, therefore, both of these dimensions of factional activity can be seen, namely the long-term continuity of the factional core, ie the unstable and changing political coalitions.

So the factions, in addition to being informal, were also very personalized groups that largely depended on the actions of their factional leader. This was much more pronounced with the factions of Matej Zorijev, the Trogir archdeacon Jakov Petrov or the royal corsair Mikacije, and their factions can be perceived as extremely personalized. On the other hand, the factions of Marin Andrijin, Josip Stjepanov, Lompre and Lukša (sons of an older Mikacije), and those of Kažot Augustinov and Ciga Josipov, seem to be groups in which the faction leader acts as an intermediary between different noble families that form the factional core. In other words, Matej Zorijev, Jakov Petrov and Mikacije were more surrounded by specific individuals, with whom they may or may not have been related, but they chose them based on some special and *ad hoc* characteristics. In contrast, other factions acted more like a conglomerate of different noble families and their respective branches united into their own faction structure, presided over by individual nobles as the most prominent members. It is for this reason that such factional groups could have a higher level of cohesion and long-term stability than those that depended primarily on the initiative of one person.

However, the political relations in Trogir continued to be unstable until the end of the 14th century and neither the Venetian or Angevin Rule could change that. They could only contain them. Between 1387 and 1395 a new escalation of political violence in Trogir ensued. This escalation was contained by the Dalmatian-Croatian ban Nikola Gorjanski under the not exactly very stable Rule of King Sigismund. But,

beyond all expectations, the agreement achieved among the two warring Trogir factions in January of 1395 obviously did have a stabilizing effect because it put the whole blame for the political violence and damage done to the local society on the commoners, while uniting the noblemen at the same time. The consequent war with Venice after 1409 additionally consolidated the noblemen and commoner ranks alike.

In that respect, the beginning of the 15th century is considered in the context of the new political stability and the war against Venice as the key structural elements of the changed political reality. Besides that, it is also emphasized how the political conflicts before 1395 were in principle conflicts between two opposed vertical inter-social networks (ie factions), in which the nobility played a crucial role. However, the commoners also had a very important part to play in the factional conflict. On the other hand, the situation after 1395 developed a kind of antagonism based on social differences between the nobility and the rest of the population of commoners. As a matter of fact, the provisions of the 1395 reconciliation put the blame solely on the commoners, although they were mostly members of the noble clientele. It seems that these provisions constructed a framework which enabled the forming of an informal noblemen political consensus which also brought upon an unusual kind of stability while the Kingdom of Hungary-Croatia was still at that time in an unstable state of political flux.

The circumstances under which the Venetian Republic came to power in June 1420 are analyzed in detail, as well as the strongly anti-Venetian attitude of the ruling aristocratic group. As the Venetian authorities appropriated virtually all power in the city, factional conflicts lost their meaning because they were primarily conflicts over power. Thus, Venice rendered political conflicts in Trogir meaningless, ushering in a new historical era, basically ending the classical medieval Trogir commune ruled by the dominant aristocratic group, which enjoyed the normative support and protection of the central royal Hungarian authorities. At the end, the author summarizes all the key and relevant conclusions arising from the entire research and fits them into the broader European medieval context of the activities of urban factions.

Keywords: Late Medieval Trogir, Nobility, Commoners, Political Community, Factions, Conflict, Social Networks, Centre and Periphery, Power Relations

Sadržaj

Uvod: tema, istraživački ciljevi i hipoteze.....	1
Historiografija i konceptualni okvir.....	9
Pregled literature i izvora.....	9
Komparativna povijest – historiografska i teorijska polazišta.....	20
Izvorišta (1280. – 1310.)	42
<i>Tempore tirranie</i> : Trogir, knezovi Bribirski i Venecija (1310. – 1320./1328.).....	62
Prvi dio: 1310. – 1320.	62
Drugi dio: 1320. – 1328.	95
Plemićke frakcije i kaptol: latentni i otvoreni konflikti (1328. – 1358.)	132
Frakcije i kaptol	132
Tijek zbivanja 1357. i 1358.	135
Rekonstrukcija frakcije Jakova Petrova i frakcije Josipa Stjepanovoga.....	147
Anžuvinski poredak i post-anžuvinska eskalacija otvorenoga konflikta (1358. – 1395.)	168
Latentne tenzije u gradu (1382. – 1386./1387.).....	168
Ugarski <i>interregnum</i> i aktualiziranje otvorenoga konflikta (1386. – 1395.)	175
Rekonstrukcija frakcije Vitturi-Andreis.....	201
Rekonstrukcija frakcije Cega-Casotis	216
Uspostava plemićkoga konsenzusa: unutarnja politička stabilizacija i rat protiv Venecije (1395. – 1420.)	229
Struktura frakcijskoga grupiranja i nova politička stabilnost	229
Rat za Dalmaciju (1409. – 1420./1433.) i Mikacijevo djelovanje.....	247
Zaključak	276
Prilozi.....	284
Prilog br. 1. Rektori 1377. – 1420.	285
Prilog br. 2. Kurija (suci i/ili konzilijari) 1271. – 1420.....	292
Prilog br. 3. Konzuli 1269. – 1322.	324
Bibliografija.....	328
Izvori	328
Literatura	332
Životopis autora	366

Uvod: tema, istraživački ciljevi i hipoteze

Cilj je ove doktorske radnje rekonstruirati političko djelovanje trogirskoga gradskoga plemstva između 1280. i 1420. godine. Polazeći od postojećih saznanja o funkcioniranju institucija vlasti i neformalnih političkih grupacija u srednjovjekovnim gradovima, djelovanje plemstva razmatra se kroz prizmu političkih frakcija koje se sukobljavaju oko (pre)raspodjele političke i društvene moći u svojoj lokalnoj zajednici.¹ U tom smislu disertacija će istražiti procese formiranja, sastav te interesne ciljeve dviju frakcija trogirskoga plemstva u kasnom srednjem vijeku. Osim toga, naglasak će biti stavljen na konflikte između plemićkih frakcija, budući da su frakcije same po sebi konfliktne neformalne političke grupacije koje teže ostvarivanju konkretnih političkih ciljeva i interesa u okvirima zadanoga društvenoga uređenja.² Rezultati istraživanja uklopit će se u širi kontekst djelovanja urbanih političkih frakcija u drugim regijama srednjovjekovne Europe, posebice u kontekstu gradova sjeverne Italije te Niskih zemalja (današnji Benelux).³ Budući da se istražuje politički fenomen koji nije samo svojstven Trogiru ili drugim dalmatinskim gradovima, putem komparativne dimenzije oblikovat će se utemeljena i kontekstualizirana spoznaja o kasnosrednjovjekovnom trogirskom plemstvu i njegovoj političkoj praksi.

Valja pritom problematizirati tri pojma koja su ključna za ovu studiju, a koji su istaknuti i u naslovu disertacije. Naime, politički procesi u kasnosrednjovjekovnom Trogiru percipiraju se na trima razinama, od čega je prva ona cjelovita, a obuhvaća trogirsku komunu, odnosno trogirsku lokalnu zajednicu. Zajednica se u izvorima naziva redovito *uniuersitas*, *communitas* ili od barem 1267. godine kao *commune*, odnosno općenito kao *ciuitas*.⁴ U inozemnoj historiografiji za lokalne urbane zajednice

¹ Literatura je vrlo opsežna pa valja za početak izdvojiti tri ogledna primjerka, o kojima će biti više riječi u narednom poglavlju: Heers 1977; Lantschner 2015; Firnhaber i Schoenaers 2017.

² O frakcijama uvodno usp. Bujra 1973, 132-152, odnosno detaljnije Boissevain 1974, 170-173, 192-200, 206-233 i *passim*. Zgodan i jezgrovit pregled literature o frakcijama i političkom klijentelizmu vidi u: Scott 1977, 483-505.

³ Usporedi primjerice: Brown i Dumolyn 2018; Jones 1965, 71-96; Gentile 2012, 304-322.

⁴ Usp. kronološki sljedeće izdvojene primjere: *et deferendam uniuersis Traguriensibus civibus nostrae communitatis bulla Kasavare roboratam* (11. srpnja 1236.; CD, IV, dok. 10, str. 12); *constat per iudices memoratos et per consiliarios atque per universam communitatem Tragurii*, (26. svibnja 1239.; CD, IV, dok. 75, str. 80); *iudices et tota comunitas Tragurii* (1242. - 1244.; CD, IV, dok. 160, str. 179); *de omnium consiliariorum suorum consensu et uoluntate uice et nomine ciuium et suimet iudicum et consiliariorum atque tocius comunitatis et uniuersitatis ciuitatis Tragurii ... iudices et consiliarios et comune Traguriense* (27. rujna

u srednjem vijeku vrlo se često koristi pojam korporacije, koja zapravo podrazumijeva određenu lokalnu zajednicu s formaliziranim pravnim i političkim okvirom djelovanja. To znači da se radi o zajednici koja bira svoje vlastite upravitelje i ima određenu razinu samouprave u odnosu na središnju vlast. Dakle, gradovi kao takvi zapravo su po sebi korporacije, odnosno zajednice korporativnoga karaktera.⁵ Kada se govori o cijeloj zajednici naglašava se horizontalna solidarnost, no politička zajednica u praksi je funkcionirala podijeljena na nekoliko frakcija, i to prvenstveno na dvije u trogirskom slučaju.

Upravo je frakcija drugi ključni pojam, a zapravo temeljni predmet razmatranja u doktorskoj radnji. Frakcije su same po sebi kontroverzne i komplicirane tvorbe, za koje nije lako iznijeti jednostavnu i generičku definiciju, tim više što frakcije spadaju u užem smislu riječi u domenu političke i kulturalne antropologije. Temeljne značajke, za koje se može reći da su generičke, mogu biti formulirane na sljedeći način. Naime, frakcije su neformalne političke grupacije, što znači da se nalaze u stalnom procesu mijene jer nemaju formalnu strukturu, kao što to imaju danas npr. moderne parlamentarne stranke. Struktura takvih neformalnih grupacija sama je po sebi labilna i zavisi ponajviše o karizmi i političkoj sposobnosti lidera i njegovih užih suradnika.⁶ Svaka frakcija sastoji se od jezgre (lider i uži krug suradnika) i periferije, pri čemu temeljno vezivno tkivo tvori patronalno-klijentelistički odnos lidera s ostalim pripadnicima frakcije, odnosno njihovi zajednički interesi. Naravno da je veza između

1267.; CD, V, dok. 908, str. 440); *et universa communitas Tragurii in consilio generali* (23. lipnja 1277.; CD, VI, dok. 184, str. 204-205); *et generali consilio civitatis Traguriensis in palatio dicti communis* (15. travnja 1285.; CD, VI, dok. 442, str. 524-525); *Congregate consilio generali et speciali comunis ciuitatis Traguriensis* (1. travnja 1294.; MT, II, dok. 44, str. 330); *Consilio generali et speciali communis et hominum ciuitatis Tragurii in palatio dicti communis* (17. srpnja 1314.; MGT, Zapisnici, fol. 16v); *procurator communis vniuersitatis et hominum ciuitatis Tragurii* (17. kolovoza 1338.; CD, X, dok. 297, str. 408); *Conuocato et congregato maiori et generali consilio comunis et hominum ciuitatis Traguriensis in palatio dicti communis* (28. svibnja 1340.; CD X, dok. 389, str. 554); *Maiori et generali consilio communis et hominum ciuitatis prefate in palacio communis* (29. lipnja 1365.; Statutum 1915, 173). Između 1365. i 1368. godine oblikuje se *consilium generale nobilium uirorum ciuitatis Tragurii* (1. srpnja 1368.; Usp. Statutum 1915, 174), odnosno Veliko vijeće i formalno postaje plemićko vijeće. Komuna kao okvir političke zajednice ustrojen tijekom druge polovice 13. i početkom 14. stoljeća ne doživljava nikakve ozbiljnije institucionalne izmjene, i to praktički sve do kraja 18. ili početka 19. stoljeća kada taj tip uređenja nestaje. Za razmatranje zajednica u kasnosrednjovjekovnoj Dalmaciji usp. u novije vrijeme Schmitt 2016, 126-147.

⁵ Usp. Lantschner 2015, 8, 63-66; Najemy 1982, 7-9 i *passim*; Black 1992, 14-41; Benyovsky Latin 2014a, 17; Najemy 1979, 53-71. O korporativnoj teoriji usporedi i dalje temeljnu studiju: Kantorowicz 1957.

⁶ Usp. Lantschner 2015, 61; 68-74; Nicholas 1965, 21-60; Boissevain 1974, 50, 148-149, 170-205.

lidera i njegovih užih suradnika čvršća od one između jezgre i periferije, no frakcija u cjelini predstavlja heterogenu koaliciju razno-raznih političkih aktera koji u datom trenutku dijele iste ciljeve, premda se konstelacija odnosa može vrlo brzo promijeniti, pa tako saveznici mogu u novim okolnostima postati protivnici. Veze koje održavaju frakciju mogu biti političke, rodbinske, bračne ili obiteljske, prijateljske ili poslovne uz navedeni osobni i hijerarhijski odnos patrona i klijenta.⁷

Frakcije su stoga neformalne političke grupacije (ili političke koalicije) koje mogu biti, a najčešće jesu sačinjene od različitih društvenih skupina, pri čemu ipak vodeću ulogu gotovo pa uvijek imaju oni koji su i inače članovi društvene i političke elite.⁸ U situacijama u kojima elita gubi uporište i dominantan položaj u društvu, veća je vjerojatnost da će se voditi sukob između vladajuće skupine i ostalih društvenih skupina. Međutim, u većini slučajeva elite u premodernom razdoblju čvrsto drže konce moći u svojim rukama jer uspijevaju održavati razgranate klijentele u cijeloj zajednici, koje doprinose stabilnosti njihove vlasti i unaprijed smanjuju mogućnost otpora po socijalnoj osnovi, budući da takvi pokušaji bivaju sabotirani od samih „običnih ljudi“ koji su klijentelistički povezani s elitom. U tom smislu postoji veća podudarnost između plemića s jedne i druge strane frakcijskoga spektra, nego li između plemića i njihovih interesnih saveznika.⁹

S obzirom na to da lider frakcije djeluje zapravo kao patron ili senior za svoje suradnike, sljedbenike ili simpatizere, njegov odnos s njima je prvenstveno personalan, a samim time je i cijela frakcija uvelike obilježena osobnim konekcijama s vodstvom, koje uspostavlja ritam djelovanja i koordinira heterogenu koaliciju prema ostvarenju političkih ciljeva. Upravo zbog te osobne razine, lideri frakcija imaju mnogo više slobode i manevarskoga prostora, naime bitno više nego li izabrani ili postavljeni čelnici korporativnih zajednica, budući da su takvima ovlasti formalno propisane i ograničene, a frakcijskim liderima nisu jer se radi o neformalnim grupacijama (pokretima). Lider frakcije, ukoliko je uspostavio stabilan odnos reciprociteta sa svojim

⁷ Usp. Padgett i Ansell 1993, 1265-1266. Usporedi i recentnu studiju o političkim mrežama: Prajda 2018, 12-23 i *passim*.

⁸ Usp. Hyde 1972, 290-292.

⁹ Usp. Bujra 1973, 138-139, 141. O urbanim elitama u srednjovjekovnoj Italiji kroz prizmu oblikovanja klijentele i temelja rođovske i frakcijske moći usporedi pregledno Kent 2004, 165-183.

suradnicima i klijentima, u smislu da im za njihove političke usluge osigurava materijalne nagrade i resurse, može puno više toga dobiti od frakcije, nego li što to može čelnik korporativne zajednice. Međutim, korporativne grupacije imaju formalni ustroj i stoga su stabilne i ne ovise samo o karizmatičnim pojedincima, nego su koherentne ustanove koje imaju duži vijek trajanja. Frakcije, s druge strane, svakom promjenom vodstva zapravo se restrukturiraju u posve novu grupaciju.¹⁰ U kontinuitetu se, međutim, razvija obrazac frakcijskoga djelovanja, neovisno o tome tko je na čelu frakcije i koji joj je konkretan sastav. Dakle, neformalne frakcije najčešće nemaju izravni kontinuitet (ili ga imaju u svojoj političkoj jezgri), budući da ljudi ipak imaju svoj životni vijek, no u smislu dugoga povijesnoga trajanja perpetuiraju se srednjovjekovne frakcije kao neformalni okvir za političko natjecanje i stjecanje političke moći.¹¹

U nekim slučajevima dolazilo je zaista i do formaliziranja frakcije, pri čemu bi najbolji i najogledniji primjer za srednji vijek bila *Parte Guelfa* ili *uniuersitas Guelforum* iz Firence, osnovana 1267. godine. Radilo se o političkoj korporaciji nove elite iz *popolo* pokreta, koja je definirala članstvo, prava i obveze pripadnika, zajedničku imovinu, kao i određene javne ovlasti i jurisdikcije.¹² S vremenom je ta grupacija razvila čak i određeni ideološki sadržaj, u smislu gvelfskoga političkoga identiteta (suprotnost gibelinima i pro-carskoj struji, savezništvo s papom, očuvanje „slobode“ i komunalnih/republikanskih vrijednosti).¹³ Ipak, frakcije najčešće nemaju ideološku dimenziju, ili je takva posve sekundarna jer je primaran zadatak ostvariti konkretne političke interese.¹⁴ Isto tako, dokle je god riječ o neformalnoj interesnoj skupini, vrlo teško može doći do razvoja nekakvoga trajnoga ideološkoga usmjerenja, što je moguće tek nakon što grupacija stekne formalni karakter, a samim time i određenu stalnost i stabilnost. Međutim, to se u srednjem vijeku nije često događalo. Naprotiv, politička

¹⁰ Usp. Bujra, 1973, 134-136; Lind 1996, 123-147. Vrlo podrobno i poticajno o odnosima unutar političkih struktura, kao i između različitih političkih grupacija u datoj političkoj areni kroz prizmu navedenoga političkoga klijentelizma, pisano je u: Bailey 2001. Osim toga, o patronalno-klijentelističkim odnosima u predmodernoj Europi može se usporediti: Kettering 1986, 3-11, 26-27, 38-39, 69-78, 233-235 i *passim*.

¹¹ Usp. Bujra 1973, 144-145.

¹² Usp. Heers 1977, 137-145; Nicholas 2014, 8; Lantschner 2015, 74-75; Lansing 1991, 12.

¹³ Podrobnije o političkom identitetu firentinske *Parte Guelfa* u talijanskom kontekstu, kao i općenito o političkim ideologijama u kasnom srednjem vijeku usp. Ferente 2007, 571-598.

¹⁴ Usp. Gamberini 2018, 177-179; Watts 2009, 165.

praksa ostala je vrlo nestabilna i promjenjiva kroz cijelo (kasno)srednjovjekovno razdoblje i na središnjoj i lokalnoj razini.¹⁵

Frakcije su imanentno konfliktne skupine, budući da na „tronu“ može biti samo jedna skupina, a to onda generira političku kompetitivnost i isključivost.¹⁶ Konflikti ili sukobi stoga predstavljaju treći ključni pojam. Antropolozi, sociolozi i povjesničari koji su istraživali institucije vlasti, odnosno formaliziranu dimenziju političkoga života i to posebice prije sredine 20. stoljeća, nerijetko su percipirali formalne strukture kao datu činjenicu, odnosno kao svojevrsno „prirodno stanje“ u kojemu konflikt može biti samo „devijacija“ sustava, odnosno neki oblik pobune ili ustanka protiv države. Dakle, institucije imaju svoje date funkcije, i svaka od tih institucija ima svoju ulogu u održavanju društvenoga ekvilibrija – prema funkcionalistima.¹⁷ S druge strane, međutim, takva analiza ne ulazi zapravo u sadržaj i praksu političkoga života, zato što je ta praksa najčešće neformalna i situacijski uvjetovana, pa i onda kada je pogled usmjeren prema formalnim strukturama vlasti. U tom smislu funkcionalistička teorija može predstavljati prepreku za dublje razumijevanje stvarnih političkih procesa, a obrat se u znanosti po tom pitanju dogodio 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća kada se sve veći fokus počeo stavljati upravo na neformalne političke grupacije, a samim time na frakcije i način na koji one djeluju i funkcioniraju.¹⁸ Dok funkcionalisti stavljaju fokus na stabilnost i svojevrsnu civilizacijsku misiju formalnih institucija, a time posredno i moderne nacionalne države, procesualisti ističu (neformalne) frakture u društvenom tkivu koje posljedično generiraju konflikt. Radi se zapravo o dvije dimenzije političke zbilje – stabilnost i konflikt – koje su podjednako važne i potrebne za razumijevanje cjelovite slike prošlosti.¹⁹ U tom smislu ova studija teži tome da nadogradi dosadašnje,

¹⁵ Usp. za talijanski kontekst ogleđno: Tabacco 1989; Milani 2005.

¹⁶ Usp. Heers 1977, 11 i *passim*.

¹⁷ Usp. o strukturalizmu: Kurtz 2001, 69-74.

¹⁸ Usp. o procesualizmu i promjeni paradigme tijekom 60-ih godina 20. stoljeća: Kurtz 2001, 99-107. Za slikovitu kritiku strukturalizma, kao i potrebu za situacijskim (procesualnim) pristupom vidi Boissevain 1974, 1-24.

¹⁹ Na razliku između „rules-centered analysis“ (odnosno strukturalne) i „transactional analysis“ (odnosno procesualne, interakcijske, situacijske ili dokumentarističke analize; uporaba termina varira od autora do autora) upozorava Dameron 1992, 169-170, 186, koji polazi od novijih antropoloških saznanja po kojima zakone treba promatrati kao sredstvo usmjeravanja latentno postojećega konflikta prema mirnome razrješenju, a ne gledati konflikt kao nekakvu „devijaciju“ zakona. Drugim riječima, zakone i norme treba percipirati kao rezultat društvenoga kompromisa u kontekstu uvijek postojećih

prvenstveno strukturalno-funkcionalističke spoznaje o djelovanju institucija vlasti u Trogiru, a i u ostalim gradovima srednjovjekovne Dalmacije, kroz rasvjetljavanje političke prakse i stvarnih procesa koji su oblikovali te iste formalne strukture. To je moguće prije svega kroz rekonstrukciju mikro-dinamike moći unutar trogirске zajednice, a to vrijedi i za bilo koji drugi „case-study“ kontekst. Takav zadatak zahtijeva korištenje prozopografske metode za kreiranje kolektivnih biografija trogirskih plemića i njihovih frakcija, odnosno radi razotkrivanja političkih i društvenih mreža koje su zaista kreirale politički život lokalne zajednice, no koje iza sebe vrlo rijetko ili nikada ne ostavljaju pisani trag jer im je djelovanje obavijeno diskrecijom.²⁰

Imajući sve napisano na umu, primarni je cilj istraživanja rekonstruirati djelovanje trogirskih plemićkih frakcija između 1280. i 1420. godine, kao i sve strukturalne i procesualne implikacije njihova djelovanja na oblikovanje kasnosrednjovjekovne Trogirске komune. Pritom je namjera odgovoriti na sljedeća pitanja. Kako se frakcije formiraju, tko ih sačinjava, što ih pokreće i koji su im ciljevi? Koji su uvjeti za pripadanje jednoj ili drugoj frakciji? Kako prepoznati koji su točno društveni uvjeti relevantni u konkretnom događaju ili periodu u tijeku frakcijskoga oblikovanja? Tko čini jezgru, a tko periferiju frakcije, odnosno kako ih razlikovati u praksi? U kojoj je mjeri djelovanje trogirskih frakcija specifično, odnosno tipično u širem hrvatskom i europskom kontekstu? Primjećuje li se u djelovanju trogirskih frakcija kontinuitet? Koja je uloga i značenje pučana u plemićkim frakcijskim sukobima? Kakav su utjecaj frakcijski sukobi imali na društvenu stratifikaciju, a samim time i na razvoj političke zajednice Trogirске komune? Jesu li u procesu oblikovanja komunalnoga poretka formalne institucije (gradska uprava, biskupija, kaptol itd.)

društvenih sukoba (Roberts 2003, 1-24). Dapače, konflikt predstavlja integralni dio srednjovjekovne političke kulture, kao što su to detaljnije razradili Heers 1977 i Lantschner 2015.

²⁰ Usp. primjerice u novije vrijeme sljedeće studije iz hrvatske historiografije u kojima se koristi prozopografska metoda na različite načine: Nekić 2017a; Jerković 2018; Škrebilin 2018. Primjer domaće studije koja rekonstruira vertikalne i horizontalne društvene mreže na prostoru srednjovjekovne Slavonije krajem 13. i početkom 14. stoljeća, odnosno eksplicitno primjenjuje postavke procesualne paradigme u istraživačkom procesu s naglaskom na neformalne grupacije moći, vidi u: Nekić 2017b, 1-34. Slične takve studije vidi i u: Baling 2017, 354-370; Baling 2015, 83-109. Premda su autorovi (Baling) sadržajni zaključci koji se tiču hrvatskih političkih aktera s kraja 13. i početka 14. stoljeća itekako raspravni, metodološki je aparat, koji je fokusiran prema otkrivanju neformalnih i osobnih političkih mreža, vrlo jasno i uzorno uobličen i primijenjen.

postale „plijen“ plemićkih frakcija? I za kraj, u kojoj je mjeri važno razumjeti djelovanje plemićkih frakcija u dalmatinskim gradovima za razumijevanje širih političkih odnosa, struktura moći i ideoloških diskursa u srednjovjekovnoj Hrvatskoj? Odgovori će se, doduše, kontinuirano nuditi tijekom razrade teme u nastavku.²¹

Na tragu svega, postavlja se hipoteza o polarizaciji trogirskog plemstva u dvije distinktivne, neformalne političko-interesne grupacije (frakcije) od 70-ih ili 80-ih godina 13. stoljeća, i to na temelju različitih kriterija (obiteljska pripadnost, ekonomske i poslovne veze, klijentelističko-patronalni odnosi, te afilijacije s vanjskim političkim faktorima). Osim toga, stječe se dojam da politički sukobi i posljedične promjene u stratifikaciji društvene moći krucijalno utječu na sveobuhvatno oblikovanje društvene stvarnosti. Naime, promjene nisu moguće bez neke vrste konflikta, stoga dokle god traju sukobi krajnji rezultat prati se u konstantnoj reinovaciji ili rekonstrukciji društvenoga i političkoga sustava. Čim se razina sukoba umanjuje ili reducira, promjene unutar društvenoga poretka postaju rjeđe. U tom smislu i uloga vanjskih političkih aktera bitno doprinosi dinamici permanentnoga redefiniranja društvenoga sustava. Valja upozoriti i da frakcije ili interesne skupine postoje vjerojatno u svakom povijesnom kontekstu i trenutku, stoga trogirske frakcije nisu nastale tek potkraj 13. stoljeća, nego se pod tim podrazumijeva konkretno oblikovanje frakcija čije se djelovanje može eksplicitno pratiti od 1310. godine nadalje. Prije 1280. godine taj je zadatak bitno teži i nezahvalniji zbog nepostojanja konkretnih podataka o djelovanju frakcija, koji u dobroj mjeri postoje za 14. i početak 15. stoljeća. No, premda se struktura frakcija mijenja tijekom 14. stoljeća, uz pomoć Ostavštine Ivana Lučića te ostalih neobjavljenih i objavljenih izvora, može se pratiti izvjesni kontinuitet djelovanja.

Dakle, podijeljene i polarizirane grupacije ulaze u otvoreni konflikt početkom 14. stoljeća i od tada, pa sve do 20-ih godina 15. stoljeća, prati se perpetuiranje otvorenih ili latentnih konflikta unutar plemićke elite, odnosno relativna ili apsolutna dominacija jedne ili druge frakcije. U okviru toga, razmatra se i ideja da su takvi

²¹ Za pitanje oblikovanja struktura moći u srednjoj Europi između 1350. i 1500. godine vrlo su korisna zapažanja iznesena u: Burkhardt 2016, 191-228. Autorica zorno pokazuje kako je proces oblikovanja političkih zajednica u kasnom srednjem vijeku bio prepun tenzija i sukoba između različitih političkih aktera, a takva se situacija prati i u kasnosrednjovjekovnome Trogiru (i općenito u tadašnjim hrvatskim zemljama).

politički konflikti više pravilo nego li iznimka, i da predstavljaju jedan od integralnih dijelova tadašnje kulture vlasti na široj, europskoj civilizacijskoj razini. Takvo shvaćanje proizlazi iz onoga što se može zaključiti na temelju razmatranih izvora, kao i na temelju opsežne, teorijske političko-antropološke literature procesualnoga usmjerenja, i relevantnih historiografskih „case-study“ primjera – osobito onih o talijanskim komunama i „niskozemskim“ gradovima između 13. i 15. stoljeća – koji primjenjuju i razrađuju takve teorijske okvire.

Historiografija i konceptualni okvir

Pregled literature i izvora

Politička povijest kasnosrednjovjekovne Trogirske komune razmatrana je u modernoj historiografiji prvenstveno kroz formalne institucije vlasti uz neke pokušaje raščlambe konkretnih političkih procesa. Naime, institucijama vlasti kasnosrednjovjekovne trogirске komune ciljanu pozornost posvetili su Ivan Strohal i Antun Cvitanić. Obojici je u fokusu bila pravno-povijesna dimenzija, zbog čega su se njihove analize uglavnom zadržavale na normativnoj razini povijesne zbilje. Dok je prvi objavio prvo moderno kritičko izdanje Trogirskoga statuta, s uvodnom analizom, Cvitanić je kao pravni povjesničar analizirao Trogirski statut i uspoređivao ga sa statutima ostalih dalmatinskih gradova te starorimskom i srednjovjekovnom pravnom kulturom.²²

Prvu modernu sintezu (političke) povijesti srednjovjekovnoga Trogira potpisuje Nada Klaić.²³ Premda svaki historiografski doprinos ima svoju vrijednost, čini se da je po mnogim pokazateljima riječ o monografiji koja je i za svoje vrijeme predstavljala potpuni historiografski anakronizam. Naime, autorica je koristeći se gotovo isključivo objavljenim izvorima kao i samo domaćom literaturom nastojala dati kronološki pregled političke povijesti srednjovjekovnoga Trogira do početka 15. stoljeća. Međutim, djelo se svodi samo na kronološko prepričavanje povijesnih izvora prema metodološkom pristupu pozitivističke historije uz iznošenje historiografskih stavova u formi kategoričkih tvrdnji.²⁴

²² Usp. Cvitanić 1988, IX-LXV; Cvitanić 1978, 129-159; Strohal 1915, I-XLII. Osvrt na razvoj srednjovjekovnoga trogirskoga statuta i ulogu Ivana Lučića u pripremanju prvoga tiskanoga izdanja vidi u: Čulinović 1969, 11-32.

²³ Usp. Klaić 1985.

²⁴ S druge strane, začuđujuće pozitivnu ocjenu razmatranoj monografiji daje Zdenka Janeković Roemer u, čini se, jedinom eksplicitnom osvrtu na tu knjigu u: Janeković Roemer 2014a, 207-228. Djeluje kako potonji zbornik radova o Nadi Klaić donosi članke u kojima se prije svega njezini bivši studenti i/ili suradnici s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu emotivno prisjećaju njezinoga lika i djela, pri čemu nerijetko i nažalost izostaje kritička ili revizionistička dimenzija, što vrijedi i za citirani članak. Doduše, prvi kritičniji tonovi, koji do danas nisu posve adekvatno valorizirani u historiografiji, artikulirani su u doktorskoj disertaciji Mladena Ančića, odnosno u objavljenoj knjizi: Ančić 1997a, 28-33, 241-253. Od istoga autora u novije vrijeme uspoređi i Ančić 2015, 37-38 (bilješka 72); Ančić 2014, 873, 877-879. Na koncu za pokušaj kompromisa između kritike i hvalospjeva opusa Nade Klaić usp. Janković 2020, 155-167.

Drugu modernu sintezu o srednjovjekovnom Trogiru pod naslovom *Srednjovjekovni Trogir: prostor i društvo* napisala je Irena Benyovsky Latin.²⁵ Za razliku od prve sinteze gdje je fokus na kronologiji političke povijesti, ovdje se stavlja naglasak na pitanje organizacije javnoga prostora grada kroz prizmu socijalne topografije, odnosno utjecaja političkih okolnosti na oblikovanje grada i njegove posjedovne odnose. Na taj je način potonja monografija otvorila nove teme u proučavanju srednjovjekovnoga Trogira poput urbanoga uređenja, demografije, posjedovne strukture, kao i odnosa između privatnoga, komunalnoga te crkvenoga prostora u gradu. Ista je autorica u suradnji s Mladenom Andreisom i Anom Plosnić Škarić istraživala konkretno socijalnu topografiju Trogira u 13., odnosno 14. stoljeću.²⁶ Premda potonje studije nisu usko vezane uz temu ove disertacije, rezultati do kojih se došlo istražujući posjedovne odnose, odnosno razmještaj nekretnina i privatnih objekata unutar zidina svakako pomažu u rekonstrukciji dinamike frakcijskih sukoba. U tom smislu valjda izdvojiti i vrlo korisne studije Ane Plosnić Škarić u kojima rekonstruirala stambene blokove trogirskih plemićkih i građanskih obitelji u srednjem vijeku.²⁷ Osim toga, srednjovjekovnim Trogirom, i to analizom obiteljskih i društvenih odnosa bavila se i Zdravka Jelaska Marijan.²⁸

Najopsežnije studije o trogirskim plemićkim obiteljima napravio je Mladen Andreis, naime „Trogirski patricijat u srednjem vijeku“ iz 2002. godine, odnosno *Trogirsko plemstvo do kraja Prve austrijske uprave (1805.)* iz 2006. godine.²⁹ Autor je koristio specifične algoritme i baze podataka, pomoću kojih je rekonstruirao genealogije plemićkih rodova između 13. i 19. stoljeća, od kojih neki održavaju biološki kontinuitet sve do danas, a među njima su i preci samoga autora iz trogirskega plemićkega roda de Andreis. Premda se autor zadržava prvenstveno na razini genealoškoga prikaza, ne ulazeći u sferu povijesne raščlambe, naslovi su vrijedni u

²⁵ Usp. Benyovsky Latin 2009.

²⁶ Usp. Andreis, Benyovsky Latin i Ana Plosnić Škarić 2003, 37-92; Andreis, Benyovsky Latin i Ana Plosnić Škarić 2007, 103-193. U sasvim recentnom prilogu iznesene su temeljne metodološke postavke za istraživanje socijalne topografije, odnosno preciznije (plemićkih) obiteljskih palača s dvorištem i obrambenim tornjevima u Trogiru tijekom srednjega vijeka, kao što su i usputno istaknuti dosadašnji rezultati na tom polju u: Plosnić Škarić, 2020, 232-245.

²⁷ Usp. Plosnić Škarić 2007, 9-28; Plosnić Škarić 2013, 37-48; Plosnić Škarić 2014, 349-375.

²⁸ Jelaska Marijan 2000, 9-51. Jelaska Marijan 2001, 7-53.

²⁹ Usp. Andreis 2001; Andreis, 2006.

pogledu toga što sabiru veliku količinu činjeničnoga znanja o trogirskim plemićkim obiteljima. Za većinu ostalih srednjovjekovnih dalmatinskih gradova ne postoje slične studije osim za Dubrovnik te sasvim recentno i za zadarsko plemstvo.³⁰ I u tom smislu postojanje ovakvih naslova uvelike olakšava i ubrzava istraživački postupak, odnosno omogućava produblјivanje fokusa na specifične teme, kao što je to ovdje slučaj s djelovanjem trogirskih plemićkih frakcija.

Međutim, unutarnji politički sukobi u kasnosrednjovjekovnom Trogiru nisu sistematično razmatrani. Upravo je iz te činjenice nastala ideja za temu disertacije. Naime, prvi koji je pisao o društvenim sukobima u gradu bio je Ivan Lučić Lucius, a zahvaljujući prvenstveno njegovoj Ostavštini i Notama, mogu se vrlo lijepo pratiti trogirске frakcije tijekom 14. stoljeća.³¹ Na neki je način Lucius svojim historiografskim autoritetom kreirao cijeli narativni okvir unutar kojega se i do dana današnjega razmatra trogirska srednjovjekovna povijest, a što uključuje i ovu disertaciju. Tim više što su i najvažniji izvori sačuvani upravo preko njegovih prijepisa, i to ne samo za povijest Trogira, nego i za druga mjesta i pojave u hrvatskom srednjem vijeku. Stoga je ovdje primarna njegova krucijalna uloga u postavljanju temelja za pisanje i zamišljanje povijesti srednjovjekovnoga Trogira do 1420. godine.³² Po mnogo čemu njegove analize zadržale su nerijetko svoju relevantnost i utemeljenost, bez obzira na to što je proteklo više od 340 godina od njegove smrti. To se konkretno odnosi na njegovu studiju *Memorie istoriche di Tragurio ora detto Trau* iz 1673. godine, koja je doduše već 1674. godine tiskana pod novim nazivom *Historia di Dalmatia. Et in Particolare delle città di Traù, Spalatro e Sebenico*, budući da Lučić razmatra zbivanja i odnose na širem području srednjovjekovne Dalmacije.³³ Osim toga valja izdvojiti i njegovo kardinalno djelo *De regno Dalmatiae et Croatiae* otisnuto 1666. godine u Amsterdamu u šest knjiga, koje predstavlja zapravo prvu kritičku sintezu hrvatske (srednjovjekovne) povijesti uopće.³⁴

³⁰ Usp. Vekarić 2011; Mahnken 1960; Dokoza 2020.

³¹ Usp. OIL; Notae, 211-268. Informativni pregled o Lučićevoj Ostavštini vidi u Gál 2020, 195-200.

³² Vrlo pregledno o liku i djelu Ivana Lučića Luciusa vidi u: Kurelac 1994.

³³ Usp. Lučić 1673; Lučić 1674. Djelo je objavljeno i na hrvatskom jeziku. Usp. Lučić 1979a i Lučić 1979b.

³⁴ Usp. Lučić 1666.

Skoro tri stoljeća kasnije, Ljubo Karaman napisao je rad o sukobima trogirskih frakcija s početka 14. stoljeća pod naslovom „Jedna epizoda iz građanskih borba u srednjovjekovnom Trogiru“ iz 1940. godine.³⁵ U posve promijenjenim društveno-političkim i ideološkim okolnostima, primjerice Miroslav Kurelac umjesto o frakcijama ili „građanskim borbama“ piše o „pučkim ustancima“ u srednjovjekovnom Trogiru.³⁶ Promjena u percepciji gradskih sukoba od građanskih borbi prema pučkim ustancima, u skladu je s popularnom tematikom „buna i ustanaka“, koja je dobrim dijelom obilježila razdoblje socijalističke historiografije do 1990. godine.³⁷ Radilo se o (načelnom) pomicanju interpretativnoga težišta s frakcije na klasu (i njezine revolucionarne borbe), no historiografija ja u posljednjim desetljećima pokazala kako je ipak frakcija odnijela prevagu nad klasom. U tom su kontekstu osobito instruktivni radovi već spomenute Irene Benyovsky Latin, odnosno „Politički sukobi u srednjovjekovnom Trogiru i njihov utjecaj na posjedovne odnose u gradu“ te „Noble Family Clans and their Urban Distribution in Medieval Trogir“ iz 2003. godine.³⁸ Autorica razmatra kako su frakcijski sukobi, odnosno posebice ishodi tih sukoba doveli do promjena u posjedovnim odnosima u gradu, u kontekstu konfiskacije ili uništenja imovine političkih protivnika i prognanika. U brojnim drugim radovima autorica se također dotiče političkih sukoba u Trogiru, zato što je nemoguće napisati bilo što o Trogiru u 14. stoljeću, a da se na ovaj ili onaj način ne spomenu frakcijski sukobi.³⁹ Upravo su frakcijski sukobi obilježje tog razdoblja, barem što se tiče političkih procesa i stratifikacije moći u lokalnoj trogirskoj zajednici. Međutim, zbog fokusa autorice na socijalnu topografiju, konkretna analiza frakcijskih sukoba nije bila u središtu njezine pozornosti.

³⁵ Usp. Karaman 1940, 303-313.

³⁶ Usp. Kurelac 1977, 239-247; Kurelac 1981, 237-245. Međutim, treba istaknuti kako se Kurelac zapravo drži prije svega marksističke interpretativne forme kada piše o „pučkim ustancima“, no njegovi stvarni i sadržajni zaključci zapravo nemaju veze s marksističkim poimanjem „klasne borbe“, već je skloniji pisati o povezivanju plemića i pučana radi ostvarivanja materijalnih interesa nauštrb drugih plemića i pučana, odnosno drugim riječima polazi od vertikalnoga frakcijskoga principa. Slično je i Nada Klaić prevrednovala klasne (ekonomski utemeljene) interpretacije stavljajući s pravom naglasak na pravne i političke aspekte Hvarškoga ustanka (1510. – 1514.) Usp. Klaić 1977, 51-64. S druge strane, teorija klasnoga sukoba izravno je primijenjena u oglednom djelu Brandt 1955.

³⁷ Usp. Janković 2016; Janković 2017.

³⁸ Usp. Benyovsky Latin 2003a, 44-51; Benyovsky Latin 2003b, 19-33.

³⁹ Primjerice usp. Benyovsky Latin, 2007, 29-31; Benyovsky Latin 2008, 46-49; Benyovsky Latin 2010a, 27; Benyovsky Latin 2009, 23-34. i *passim*.

Pregled domaće literature završit će s još nekoliko imena, a među kojima je ono Damira Karbića. Naime, Karbić se u svojim istraživanjima plemićkoga roda Šubića-Bribirskih dotaknuo i pitanja frakcijskih sukoba u Trogiru s početka 14. stoljeća, i to naravno u kontekstu uloge Bribiraca u tim zbivanjima.⁴⁰ Međutim, ni on tematiku nije ni izbliza detaljno pretresao jer mu je to izlazilo izvan okvira primarnoga predmeta razmatranja. S druge strane, u novije vrijeme objavljena su detaljnija sondiranja političkih sukoba s početka 14. stoljeća u radovima koje potpisuju Tomislav Popić i autor ovih redaka.⁴¹ Spomenuti autori napravili su i podrobniju analizu pravnoga i političkoga poretka Trogirske komune između 13. i 15. stoljeća, u kontekstu objavljivanja kritičkoga izdanja sačuvanih zapisnika i odluka komunalnih vijeća grada Trogira u srednjovjekovnome razdoblju.⁴² Postojeći fond historiografskoga znanja o srednjovjekovnome Trogiru u tom smislu omogućuje sužavanje fokusa upravo na pojavu frakcijskih sukoba, koji će se razmatrati u okviru primjenjivih historiografskih paradigmi i koncepata humanističkih znanosti.

Nakon pregleda domaće historiografije, pozornost će se u nastavku posvetiti uporabljenom izvornom gradivu, objavljenom i neobjavljenom. Naime, za rekonstrukciju trogirskih frakcija, odnosno njihova neformalnoga sastava, interesa, ciljeva te sredstava političke borbe, od primarne su važnosti svesci 542, 540 i 535 iz spomenute *Ostaoštine Ivana Lučića*, čiji se izvornici čuvaju u Kaptolskom arhivu u Splitu, a suvremeni prijepisi iz sredine 20. stoljeća u Arhivu HAZU u Zagrebu.⁴³ U potonjem arhivu nalazi se i izvornik Lučićevih bilježaka, koje je transkribirao i objavio Franjo Rački pod naslovom „Notae Ioannis Lucii“ 1881. godine.⁴⁴ Informacije koje se crpe iz navedenih izvornih cjelina nadopunjene su dodatnim arhivskim materijalom, naime neobjavljenim bilježničkim i sudskim spisima iz Državnoga arhivu u Zadru u kutijama 1, 2, 3, 41, 61 i 66.⁴⁵ Jednu impozantnu količinu istovrsnih dokumenata objavio je Miho Barada u četiri sveska svojih *Trogirskih spomenika*, s time da je posljednji

⁴⁰ Usp. Karbić 2000a, 80-82; Karbić 2004, 20-21; Karbić 2008, 50, 52-53, 57.

⁴¹ Usp. Bećir 2019b, 37-66; Popić i Bećir 2020, 227-261.

⁴² Popić i Bećir 2022.

⁴³ Usp. OIL, sv. 542, 540, 535; AHAZU, *Prijepisi*, knj. 1-36.

⁴⁴ Usp. Notae, 211-268.; AHAZU, *Ioannis Lucii*.

⁴⁵ Usp. OT, kut. 1, 2, 3, 41, 61 i 66.

objavljen nakon njegove smrti, ali na temelju njegovih transkripcija.⁴⁶ Osim toga, od neobjavljenoga trogirskog gradiva treba izdvojiti određeni fond bilježničkih, sudskih i računskih spisa koji se nalaze u privatnom vlasništvu u Trogiru, no fotokopije se nalaze u Muzeju grada Trogira.⁴⁷ Međutim, u Muzeju se nalazi izvorni sveščić zapisnika komunalnih vijeća iz 1314. i 1315. godine, što predstavlja jednu od ključnih izvornih cjelina za praćenje dinamike frakcijskih sukoba na početku 14. stoljeća.⁴⁸

Od velike pomoći su i oporuke, od kojih su Marija Karbić i Zoran Ladić transkribirali i objavili testamente iz 70-ih godina 14. stoljeća u radu „Oporuke stanovnika grada Trogira u Arhivu HAZU“ iz 2001. godine.⁴⁹ Od izvora trogirske provenijencije treba još istaknuti ključni normativni izvor za srednjovjekovni Trogir, a to je njegov statut, odnosno redakcija statuta iz 1322. godine sa susljednim reformacijama iz 14. i 15. stoljeća. Radeći s više različitih verzija statuta, Ivan Strohal objavio je moderno kritičko izdanje 1915. godine, a Književni krug Split donio je i prijevod na hrvatski jezik iz 1988. godine.⁵⁰ Međutim, treba naglasiti da je najstarija poznata tiskana verzija statuta nastala na temelju rada Ivana Lučića, koji je kompilirao sve one zakone koji su vrijedili u njegovo vrijeme, dok je ostale ostavio u rukopisu. Statut je iz političkih razloga otisnut tek 1708. godine u Veneciji, skoro trideset godina nakon Lučićeve smrti (1679.).⁵¹ Lučićev rukopis statuta, odnosno autograf, pohranjen je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, te se u njemu nalaze statutarne odredbe i odluke koje se ne mogu naći u ostalim izvorima.⁵² Na koncu od objavljenih trogirskih dokumenata postoje još i zapisnici trogirskoga Velikoga vijeća (1470. – 1481.) u transkripciji Ivana Pederina iz 1987. godine.⁵³

⁴⁶ Usp. MT, I-IV.

⁴⁷ Usp. MGT, bilježnički spisi; MGT, sudski spisi; MGT, računski spisi. Usp. Celio Cega 1999, 43-46.

⁴⁸ Usp. MGT, Zapisnici. Stoljećima se smatralo da zapisnici potječu iz 1316. i 1317. godine, zato što ih je Lučić tako izvorno datirao, no u novije vrijeme napravljena je rekontekstualizacija zapisnika, koja je posljedično dovela do zaključka kako dataciju svakako treba pomaknuti po dvije godine unatrag. Podrobnije o tome u već spomenutom članku Popić i Bećir 2020, 227-261.

⁴⁹ Usp. Oporuke Trogira, 161-254.

⁵⁰ Usp. Statutum 1915; Statut 1988.

⁵¹ Usp. Lučić 1708.

⁵² Usp. NSK, *Statuta*.

⁵³ Usp. Acta oeconomica, 112-156.

Osim navedenih rabljene su i druge zbirke izvora, općenitoga ili lokaliziranoga fokusa. Po kronološkom redom prvi je na redu Šime Ljubić i njegov serijal pod nazivom *Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke Republike*.⁵⁴ Nakon toga slijedi kulturni *Diplomatički zbornik kraljevstva Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* zajedno s posljednjim *Dodacima* iz 1998. i 2002. godine.⁵⁵ S druge strane, korištene su zbirke izvora dubrovačke i splitske provenijencije. Naime, radi se prvo o Josipu Gelčiću i *Dubrovačkim spomenicima*, odnosno svesku broj V iz 1897. godine.⁵⁶ Što se tiče Splita, riječ je o *Splitskim spomenicima* iz 2002. i 2020. godine, odnosno *Registru Splitskoga kaptola* iz 2014. godine koji je priredio Mladen Ančić.⁵⁷ Posebni slučaj predstavlja epohalno djelo *Illyricum sacrum*, odnosno konkretno četvrti svezak pod autorstvom Daniela Farlatija iz 1769. godine.⁵⁸ Na koncu treba istaknuti krucijalne narativne izvore, naime kroniku Mihe Madijeva iz sredine 14. te *A Cutheis Tabulu* iz druge polovice 14. stoljeća, koja se referira na trogirске frakcijske sukobe iz 1357. i 1358. godine iz splitske perspektive, odnosno *Memoriale* Pavla Pavlovića s kraja 14. i početka 15. stoljeća, u kojemu postoje konkretne zabilješke o trogirskim frakcijskim sukobima između 1386. i 1395. godine.⁵⁹ Osim svega navedenoga, korištene su i neke druge zbirke izvora koje će se citirati u razradi.

S druge je strane vidljivo kako se u hrvatskoj historiografiji zapravo ne može naići na puno naslova koji se sistematično bave pitanjem neformalnih političkih grupacija i njihovim djelovanjem u gradovima hrvatskoga srednjovjekovlja. Pritom se najzapaženiji naslovi bave frakcijskim sukobima unutar dubrovačke vlastele. Naime, prva asocijacija na spomen povijesti Dubrovnika svakako je višestoljetna društvena stabilnost usporediva s onom Mletačke Republike.⁶⁰ Međutim, upravo su Stjepan Ćosić i Nenad Vekarić razotkrili „pukotine“ u dubrovačkome plemstvu, koje se mogu

⁵⁴ Usp. Listine, I, IV, VI-VIII.

⁵⁵ Usp. CD, IV-XVIII; Supplementa, I-II.

⁵⁶ Usp. Ragusina.

⁵⁷ Usp. MS, I-II; Registar.

⁵⁸ Usp. *Illyricum sacrum*.

⁵⁹ Kroniku Mihe Madijeva i *A Cutheis Tabulu* vidi u Lučić 1666, 371-380, 381-385. te *Legende*, 159-183, 191-202. *Memoriale* Pavla Pavlovića vidi u: Lučić 1666 i *Ljetopis PP*, 2-42.

⁶⁰ Usp. Kunčević 2016, 1-38.

pratiti od početka 13. pa sve do kraja 18. stoljeća.⁶¹ Doduše, dubrovački je politički sustav među rijetkima uspio uspostaviti političku kohabitaciju između vladajuće i podređene frakcije, odnosno politički konsenzus koji je osiguravao vladarski monopol plemićkoga sloja u pogledu popunjavanja gradske uprave.⁶² Takvo što nije bio uopće slučaj s mnogim drugim zajednicama, a prvenstveno u ostalim dalmatinskim gradovima i komunama sjeverne Italije.

Međutim, činjenica je da Ćosić i Vekarić nisu uklopili svoja istraživanja u širi komparativni kontekst, što se čini nužnim jer se radi o političkom fenomenu koji je prisutan u svakom povijesnom kontekstu i stoga nadilazi prostorne i vremenske okvire nacionalne (ili lokalne) historiografije.⁶³ Nedostatak komparativne dimenzije najbolje je vidljiv u načinu na koji pomalo nejasno definiraju pojmove kojima denotiraju političke grupacije u Dubrovniku – klan, *casata*, *koterija* i *frakcija*.⁶⁴ Premda se termin klan koristio u historiografiji, za što je ogledan primjer studija Jacquesa Heersa pod naslovom *Family Clans in the Middle Ages* iz 1978. godine, čini se da historiografija od kraja 20. stoljeća sve više izbjegava takvu terminologiju i usredotočuje se na pojmove kao što su *frakcija (faction)*, *te action groups* ili *pressure groups*, koji se ne mogu adekvatno prevesti na hrvatski jezik.⁶⁵ Naime, pisati o klanovima *a priori* (kao što je razvidno već iz naslova Heersove knjige) podrazumijeva naglašavanje obiteljskoga aspekta, no historiografija je pokazala da je to samo jedan od mogućih vezivnih faktora, odnosno da obiteljska komponenta može činiti jezgru, ali ne i čitavu neformalnu političku grupaciju ili još manje njezin smisao postojanja.

⁶¹ Usp. kronološki: Ćosić i Vekarić 2001, 305-379.; Ćosić i Vekarić, 2003, 7-79.; Ćosić i Vekarić 2005; Vekarić 2009.

⁶² Usp. Ćosić i Vekarić 2001, 307-309.

⁶³ Na to je već ukazala Irena Benyovsky Latin, ističući primjerice da „(i)ako je svaki grad jedinstvena pojava (zbog geografske lokacije, stanovništva, političke moći itd.), ta jedinstvenost nije dovoljna da se objasni njegov razvoj kroz povijest. Posebnost nekog grada treba zato gledati u odnosu i interakciji s drugim gradovima i okolnostima.“ Usp. Benyovsky Latin 2014b, 23. U novije vrijeme Nella Lonza je ipak unijela promjenu u tom smislu te političku situaciju u Dubrovniku početkom 13. stoljeća i frakcijske sukobe unutar dubrovačkoga plemstva te susljedni nastup mletačke vlasti u vidu „zakupnoga kneštva“ temeljito kontekstualizirala i komparirala sa sličnim situacijama unutar mletačkoga pomorskoga imperija, stavljajući fokus na raščlambu personalnih odnosa i tragajući za društvenim mrežama koje su daleko nadilazile lokalne dubrovačke okvire. Usp. Lonza 2018a, 43-86.

⁶⁴ Usp. Vekarić 2009, 9-10; Vekarić 2011, 99, 160, 162; Vekarić i Ćosić 2001, 319. i *passim*.

⁶⁵ Usp. Heers 1978. Novije trendove u historiografiji koja se bavi političkim frakcijama u srednjovjekovnim gradovima vidi ponajbolje u Lantschner 2015, 1-10 i *passim*, odnosno Firnhaber-Baker 2017, 1-11.

Osim toga, kada se piše o klanovima, često se stječe dojam da se radi o formaliziranim skupinama, odnosno jasno definiranim društvenim (staleškim) kategorijama koje su fiksne u vremenu i prostoru s malo promjene. Međutim, ispada da se neformalnim grupacijama želi projicirati formalan i stalni karakter kako bi ih se moglo lakše historiografski poimati, no to se ne čini ispravnim. Razliku između formaliziranih struktura (korporacija), neformalnih političkih i interesnih grupacija (frakcija) i pojedinih urbanih plemićkih rodova (ili ako je baš potrebno, obiteljskih klanova), uvijek treba imati na umu.⁶⁶ Međutim, budući da ovo nije jezično nego povijesno istraživanje, terminologija sama po sebi nije u fokusu, već značenje koje ona artikulira. U tom smislu valja naglasiti da Vekarić i Ćosić, premda nezgrapno, svojim nazivljem denotiraju jednu te istu stvar, odnosno neformalne političke grupacije. Bez obzira na spomenuti nedostatak komparativne dimenzije, njihovi su radovi jedini u hrvatskoj historiografiji koji sistematično razmatraju neformalne političke grupacije, konkretno one unutar dubrovačkoga plemstva, a njihovi se rezultati praktički podudaraju s Heersom i općim historiografskim stavovima o političkim frakcijama u srednjemu i ranome novome vijeku.

Studija Brune Škreblina o urbanoj eliti zagrebačkoga Gradeca u kasnom srednjem vijeku razmatra gradsku zajednicu koja ima posve drugačije karakteristike od jedne dalmatinske komune, no autor je na svom primjeru uočio i istaknuo temeljni kriterij (društveno-političke) diferencijacije prema jezičnim skupinama u gradu (Latini, Mađari, Slaveni i Nijemci), što će biti korisno svima onima koji će istraživati slične kontinentalne gradove.⁶⁷ Autor za svoju rekonstrukciju pojedinih gradskih rodova razmatra političke funkcije koje su pojedinci obnašali, njihovu materijalnu osnovu (nekretnine, zemljišni posjedi i kule), kao i neke kulturalne elemente društvenoga statusa.⁶⁸ Time je autor dao putokaz i za rekonstruiranje trogirskih frakcija. Osim te studije, u novije vrijeme prati se i porast raščlambi različitih urbanih elita s hrvatskoga prostora u okvirima znanstvenih projekata URBES (Cities of the

⁶⁶ O terminu klan i njegovoj pomalo kontroverznoj uporabljivosti usp. primjerice: Majnarić 2015, 17. O distinkciji između stalne korporacije i privremenih koalicija usp. primjerice Boissevain 1974, 171.

⁶⁷ Usp. Škreblin 2018, 339-451. (popis zabilježenih gradskih sudaca, prisežnika i vijećnika između 1377. i 1525.).

⁶⁸ Isto, 29-74, 141-171, 171-201.

Croatian Middle Ages: Urban Elite and Urban Space) i TOPOS (Topografija vlasti: istočno-jadranski gradovi u srednjovjekovnim prostorima vlasti) pod vodstvom prof. dr. sc. Irene Benyovsky Latin.⁶⁹ U novije vrijeme nastala je i doktorska disertacija Sandre Begonje koja je analizirala zadarsko plemstvo između 1358. i 1382. godine, no ipak bez razmatranja političkih (frakcijskih) podjela unutar samoga plemstva kao faktora koji bi bio važan za cjelovito razumijevanje političkoga konteksta.⁷⁰ Na koncu, razvidno je iz priloženoga da se osim Ćosića i Vekarića unutar hrvatske historiografije ne zamjećuje neko sistematičnije bavljenje neformalnim političkim skupinama. Premda je kod njih izostala komparativna dimenzija, čini se da problematici ipak intuitivno pristupaju sa sličnim pitanjima kao i za to specijalizirana literatura. Međutim, specifičan status Dubrovnika baš i ne dopušta poopćavanje njihovih rezultata i primjenu na ostalim dalmatinskim gradovima.

S druge strane, povijesni izvori predstavljaju fundament povijesne znanosti, bez kojih ona ne bi bila to što jest, a to podrazumijeva i pisanje unutar okvira historiografskih paradigmi, koje daju širi kolektivni smisao i svrhu individualnom znanstvenom stvaralaštvu. Od 19. stoljeća do danas dogodile su se brojne transformacije povijesne znanosti, koje se ne mogu ignorirati, pa se tako historiografija već davnih dana ne definira samo kao deskriptivna djelatnost. Stoga je namjera ove studije, sukladno već povijesnoj tradiciji prve generacije škole anala (Marc Bloch, Lucien Febvreu), pristupiti pitanju trogirskih frakcija na komparativno-historijski

⁶⁹ Usp. primjerice: Benyovsky Latin, Pešorda Vardić, Ravančić i Haničar Buljan 2019a, 15-73; Begonja i Nikolić Jakus 2019, 75-107; Andrić i Birin 2019, 109-130; Karbić Škreblin, Ravnikar i Vučetić 2019, 131-155; Mlacović, Mogorović Crljenko i Doblanović Šuran 2019, 157-180. Podrobnije o spomenutom projektu, njegovim ciljevima, metodologiji i istraživačkim rezultatima između 2015. i 2019. godine usp. Benyovsky Latin 2019a, 9-14. Osim toga mogu se usporediti i sljedeći noviji radovi u hrvatskoj historiografiji: Banić 2016, 143-174; Banić, 2015, 43-78. Međutim, valjalo bi spomenuti i vrlo inovativni projekt Austrijske akademije znanosti pod nazivom „Mapping Medieval Conflicts“ (MEDCON), u kojemu se stavlja naglasak upravo na praćenju tragova moći i susljednom razotkrivanju neformalnih i elitnih političkih mreža koje ulaze u konflikte radi konačnoga osvajanja vlasti, i to je ono što se razmatra upravo u ovoj disertaciji. Vidi jednu vrlo vrijednu i poticajnu studiju koja je upravo proizašla iz spomenutoga projekta u: Presier-Kapeller 2020, 298-324. Ono na što potonji autor između ostaloga obraća pozornost, to je nastojanje da se spoznaje o političkim mrežama i metodologiji proučavanja istih mreža stave u šire, odnosno longitudinalne vremenske okvire, koji posljedično dopuštaju inovativne komparativne zaključke. Drugim riječima, cilj je i da ova disertacija bude komparativno uporabljiva po istom principu s naglaskom na političke mreže (frakcije) i njihove odnose moći, a ne samo u uskim okvirima historiografije koja se bavi srednjovjekovnim Trogirom.

⁷⁰ Usp. Begonja 2017.

način.⁷¹ Osim toga, promjene u povijesnoj znanosti zadnjih desetljeća postavile su povjesničare i pred mnoge izazove teorijskoga karaktera, pa je u tom smislu presušno potrebno koristiti adekvatne koncepte humanističkih znanosti u povijesnoj raščlambi. Sukladno tomu, u disertaciji će se primjenjivati teorijski okviri i koncepti koji pomažu u izoštravanju istraživačkoga fokusa na frakcije, odnosno neformalne političke grupacije u srednjovjekovnom Trogiru. Drugim riječima, cilj je ove studije napraviti mikrohistorijski „case-study“ na temu kasnosrednjovjekovnih trogirskih plemićkih frakcija, odnosno komparirati taj slučaj sa sličnim srednjovjekovnim primjerima, istovremeno raščlanjujući dodatne teorijske koncepte i spoznaje kako bi se u konačnici produbilo znanje o strukturama moći u političkoj praksi kasnosrednjovjekovnoga Trogira. Namjera je i na koncu da se izoštri slika ne samo o Trogiru, nego o fenomenu frakcija u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, te uklopi taj lokalni ili regionalni kontekst u srednjovjekovni urbani *mainstream*. Drugim riječima, nužno je razumijevanje „lokalnoga“ radi spoznaje „globalnoga“, kao i obrnuto, odnosno potrebna je sinergija „lokalne“ i „globalne“ perspektive u historiografiji jer jedno bez drugoga jednostavno ne ide.⁷²

⁷¹ Primjere uspješne primjene komparativnoga pristupa u novijoj hrvatskoj medievističkoj praksi vidi u: Benyovsky Latin 2021c, 193-262 i Nekić 2021, 141-191.

⁷² Carlo Ginzburg je na tragu Marca Blocha sažeo taj pristup kao „a constant back and forth between micro- and macrohistory, between close-ups and extreme long-shots, so as to continually thrust back into discussion the comprehensive vision of the historical process through apparent exceptions and cases of brief duration“. Usp. Ginzburg 1993, 27.

Komparativna povijest – historiografska i teorijska polazišta

Nakon cjelovitoga pregleda izvora i domaće historiografije, fokus se u nastavku usmjerava prema komparativnoj povijesti i teorijskim konceptima o djelovanju političkih frakcija. Naime, pionirsku studiju o djelovanju političkih frakcija u srednjemu vijeku predstavlja svakako već spomenuta i citirana monografija Jacquesa Heersa pod nazivom *Parties and Political Life in the medieval West* iz 1977. godine, u kojoj autor oblikuje historiografska polazišta koja i danas predstavljaju temeljni okvir za rasprave o srednjovjekovnim frakcijama.⁷³ Spomenuto djelo *Family Clans in the Middle Ages* iz 1978. godine također govori o frakcijama, odnosno neformalnim političkim grupacijama, s jedinom razlikom što autor tada koristi nešto drugačiju terminologiju. Međutim, fokus je praktično isti u obje knjige, a to je djelovanje neformalnih političkih i interesnih grupacija, i to prvenstveno u gradovima sjeverne Italije s općim osvrtom na druge europske regije.

Heers zagovara pristup koji stavlja težište na djelovanje neformalnih skupina koje određuju sadržaj formalnih institucija, odnosno percipira razumijevanje procesa ključnim za oslikavanje političke prakse u srednjovjekovnim gradovima. Njegovo teorijsko usmjerenje naglašeno je anti-marksističko, odnosno vrlo je nesklon klasnim interpretacijama društvenih i političkih sukoba, smatrajući da je osnova političkoga života ležala u rukama elite i njihovih klijentela. Drugim riječima, favorizira frakcije (vertikale), a ne klase (horizontale). Međutim, isto tako upozorava da je teško izdvojiti koji je kriterij (društveni, politički, ekonomski itd.) konkretno mogao presuditi tijekom određenoga društvenoga sukoba, te naglašava izrazitu volatilnost frakcijskih borbi, a samim time i kroničnu političku nestabilnost takvih gradova i komuna. Zbog toga je komplicirano (i nezahvalno) oblikovati opće objasnidbene sheme koje bi mogle biti uporabljive u svakom kontekstu. Naime, svaki je konkretni sukob bio priča za sebe, kao što je i svaka gradska komuna bila posebni lokalni svijet za sebe. Teško je stoga s takvim temeljima pristupiti ovakvoj tematici na opći način, već se nužno povjesničar mora ograničiti na lokalni „case-study“, uklapajući ga pritom u opća saznanja o

⁷³ Treba naglasiti kako Heers 1978 uvelike implementira teorijske koncepte o političkim frakcijama razrađene u Boissevain 1974.

frakcijskim sukobima u srednjovjekovnim gradovima. Pisati o neformalnim političkim i interesnim grupacijama predstavlja mnogo zahtjevniji zadatak od analize formalnih institucija, budući da frakcije iza sebe najčešće ne ostavljaju pisani trag ili ga pobjednici susljedno uništavaju. Dapače, sačuvani izvori pretežito su službenoga karaktera i svojom količinom mogu obuzeti povjesničara i navesti ga na krivi trag, precjenjujući važnost formalnih struktura u političkoj praksi.⁷⁴

Temeljni smisao frakcijskih sukoba leži u nastojanju da grupacija ovlada institucijama vlasti, odnosno da preuzme javne političke službe i resurse koji stoje na raspolaganju. Drugim riječima, frakcije se bore za političku moć s kojom mogu širiti svoj utjecaj u cijelom društvu i održavati stečenu dominaciju. Struktura frakcije nije bila jedinstvena, naime te grupacije sastojale su se od uže jezgre, koju su skoro pa uvijek činili postojeći članovi društvene elite (plemići, velikaši, magnati) i njihovi uži suradnici, prijatelji i srodnici, dočim je periferija bila sačinjena od klijenata, pristaša i sljedbenika plemićkoga vodstva. Vrsta veze između jezgre i periferije nije bila uvijek ista, mogla se manifestirati u različitim oblicima. Moglo se raditi o obiteljskim, bračnim i rodbinskim vezama, prijateljstvu, poslovnim vezama, odnosno tipičnim patronalno-klijentelističkim odnosima reciprociteta, koji su podrazumijevali da patron osigurava materijalne ili mentalne (simboličke) nagrade klijentu, od kojega se pak očekuje da pruža neformalne političke usluge, što god one u praksi podrazumijevale. Dakle, frakcije su funkcionirale kao vertikalne društvene (ili nezgrapnije inter-klasne) grupacije koje su obuhvaćale pojedince iz različitih društvenih skupina.⁷⁵ Heers iznosi primjer iz 1314. godine, kada je krojač Manfredino tijekom rutinskoga sudskoga postupka u Trevisu upitan što je frakcija, dao sljedeći odgovor: „kada se neki *popolani* i neke druge osobe ujedine s nekim magnatom, i kada to napravi neka druga skupina s nekim drugim magnatom“.⁷⁶ Dakle, ovdje je vidljivo kako su sami suvremenici percipirali političku realnost, koja je rijetko poprimala oblik „klasnoga sukoba“. Jedina

⁷⁴ Usp. Heers 1977, 1-11; Heers 1978, 1-13. U kontekstu horizontalne (klasne ili staleške) osnove, može se vidjeti pregledno o marksističkoj teoriji klasne borbe u: Rude 1995. Za potreban oprez prilikom razmatranja službenih dokumenata usp. razmišljanja iznesena u Popić 2019, 1-17.

⁷⁵ Usp. Heers 1977, 41, 54-55, 214. Također usp. Braekevelt, Buylaert, Dumolyn i Haemers 2012, 19-20; Ter Braake 2009, 103-104; Bailey 2001, 45-49; Kaufman 1974, 284-308.

⁷⁶ Usp. Heers 1977, 74.

stvarna i mjerljiva razlika bila je ona krajnje prizemna, između onih koji imaju moć, ili onih koji su navezani na one koji ju imaju, i onih koji ju nemaju.

Politička arena srednjovjekovnih gradova najčešće se polarizirala u dvije frakcije, odnosno u binarnu političku kulturu, u kojoj nema mjesta za „neutralne“.⁷⁷ Politička kultura, stoga, odvijala se u duhu političke isključivosti prema protivnicima, koja nije dopuštala političku kohabitaciju obiju frakcija. Mogla je u jednom gradu postojati samo jedinstvena vlast, dok koncept legitimne oporbe postoji samo u idejnim zametcima. Jednostavno, politički akteri mogu biti ili prijatelji ili neprijatelji. Nije postojala tolerancija za ono što bi izlazilo van tih čvrstih obrazaca političke kulture, premda su to sve bila neformalna i nepisana „pravila igre“.⁷⁸ Doduše, valja imati na umu da politička teorija i praksa ne poznaju tada još u potpunosti instituciju transpersonalizirane vlasti, koja ne ovisi o onima koji ju obnašaju, te je u tom smislu razumljivo da je bilo kakva oporba u takvim uvjetima nezamisliva.

Međutim, takva je isključivost rezultat konkretnih (ne)prilika i okolnosti u kojima su formalne institucije preslabe da bi jamčile zaštitu svojim „podanicima“, u vidu zaštite njihovih prava, imovine i života kroz održavanje javnoga reda i mira, odnosno funkcionalnih sudbenih institucija. Naime, u začecima talijanskih komuna krajem 11. i početkom 12. stoljeća, dolazi do povlačenja oslabljene carske vlasti iz gradova, što je proizvelo vakuum moći u trenutku kada su gradske formalne institucije još nerazvijene i preslabe da bi popunile nastalu prazninu. Stoga je to formativno

⁷⁷ Zgodno se prisjetiti i da je kulturni Dante Alighieri vrlo negativno tretirao upravo one „nesvrstane“ ili neutralne u svojoj Božanstvenoj komediji, između ostaloga kroz metaforu nebeskih anđela koji su stajali po strani kada se Lucifer pobunio protiv Boga u kršćanskoj kozmogoniji. Isto to vrijedi i za sve one duše koje se za života nisu odredile za neku stranu, zbog čega su osuđene na vječno ganjanje zastava, koje simboliziraju vjernost koju za života nisu iskazali. Usp. Alighieri 1974, 49, 60, 94-95. Jasno se vidi projiciranje apsolutnih moralnih načela na vrlo nestabilne i promjenjive političke odnose u srednjem vijeku, posebice u talijanskim komunama. Naime, sam je Dante bio sudionik u firentinskim frakcijskim sukobima iz 1301. i 1302. godine između „crnih“ i „bijelih“ gvelfa, u kojima je pripadao poraženoj strani (bijelima) zbog čega je morao ići u progonstvo i artikulirati svoje političke frustracije na drugačiji način, naime kroz formu ovoga književnoga djela. Dakle, izražena odbojnost pa i prezir prema onima koji se ne želi odlučiti za figurativno rečeno „naše“ ili „njihove“, i koji svojom „neutralnošću“ zapravo oduzimaju legitimitet takvom diskursu moći, nalazi se u srži specifičnoga frakcijskoga mentaliteta, koji naravno nadilazi okvire srednjovjekovlja i ulazi u sferu svojevrsne kolektivne psihologije nasilja, prisutne u svim povijesnim razdobljima, u većem ili manjem opsegu. U tom smislu usp. Herlihy 1972, 129-154; Heers 1977, 197, 255 i *passim*; Bergholz 2016.

⁷⁸ Usp. Heers 1977, 15-20, 41-45. Usp. recentno o političkoj kulturi srednjovjekovnoga Zapada u Holmes, Shepard, Van Steenbergem i Weiler 2021, 1-16; Scales 2021, 133-177.

razdoblje talijanskih komuna predodredilo presudnu važnost neformalnih grupacija i personalnih veza naspram komunalnih institucija vlasti. Od početne faze biskupske dominacije u gradu, pokušaji oblikovanja funkcionalnoga institucionalnoga aparata prate se od uvođenja konzularne vlasti sredinom 12. stoljeća, koja je zapravo označavala kompromis među sukobljenim frakcijama, i koja se s vremenom pokazala kao preslaba da bi smirila političke tenzije. Kao rješenje pojavila se ideja o angažiranju nepristranih stranaca, s određenim upravnim iskustvom ili pravnom naobrazbom, za koje se pretpostavljalo da neće djelovati u korist neke domaće frakcije. Takav se javni službenik nazivao potestat jer je u njegovim rukama kratkotrajno počivala sva politička moć, koja je bila bitno opsežnija od one koju su imali bivši konzuli. Uvođenje potestata u gradovima sjeverne Italije započelo je oko 1200. godine, premda se to dogodilo negdje prije, a negdje kasnije.⁷⁹ Za usporedbu, potestati se na dalmatinskoj obali, koliko je poznato, javljaju prvi puta u Splitu gdje je 1239. godine potestatom postao ankonitanski građanin Gargan de Arscindis. Nakon toga se prati uvođenje potestatske vlasti i u drugim dalmatinskim gradovima do kraja 13. stoljeća.⁸⁰ U Trogiru se prvi potestat, Držimir Vitturi, navodi 1240-ih godina, no određeni kontinuitet prati se tek između 1281. i 1310. godine, uz kasnije periodičke pojave.⁸¹

U konačnici ni to nije riješilo problem jer se opseg sukoba u međuvremenu proširio i na one grupacije koje su tijekom 12. stoljeća stasale u ugledu i bogatstvu, a od početka 13. stoljeća počinju pritiskati aristokratske elite odozdo s ciljem ulaska u redove političke elite i uspostave svoje dominacije. Radi se o skupinama koje su djelovale pod *popolo* kišobranom, a sve ih je povezivala želja da zajednički ostvare političku participaciju i udio u političkoj moći u svojoj lokalnoj zajednici. Dakle, radilo se o imitiranju postojećega frakcijskoga, vertikalnoga i piramidalnoga principa djelovanja aristokratskih frakcija, no na marginama političkoga života. Međutim,

⁷⁹ Pregledno o tom povijesnom kontekstu vidi u: Milani 2005, 5-159. Jones 1997, 359-440.

⁸⁰ O potestatskoj vlasti u Splitu i dalmatinskim gradovima usp. Matijević Sokol 1999, 17-32.

⁸¹ Držimir Vitturi de Orsaro (Vrsar u Istri) navodi se između 1242. i 1244. godine kao trogirski potestat. Vidi: CD, IV, dok. 160, str. 179; dok. 183, str. 205. Tehnički je prvi čovjek na funkciji trogirskoga potestata bio knez Stjepko Bribirski iz 1238. godine, no tu nije riječ o potestatskom tipu vlasti, već je samo uveden novi termin. Vidi: Supplementa, I, dok. 66, str. 106-107. Međutim, nakon Držimira prvi čovjek čiji bi profil odgovarao talijanskom modelu potestatske vlasti bio je tek Jakov Rusticus iz Ankone, koji je bio na toj funkciji 1281. i 1282. godine. Vidi: MT, III, dok. 2, str. 112; MT, III, dok. 70, str. 212; CD, VI, dok. 346, str. 407.

druga polovica 13. stoljeća predstavlja razdoblje uspona *popolo* grupacija i njihovoga dolaska na vlast u mnogim gradovima, pri čemu treba imati na umu da *popolo* nije „narod“, nego korporativno utjelovljenje različitih interesnih skupina koje su stajale nasuprot aristokratskim elitama u 13. stoljeću i predstavljale pripadnike društvene elite.⁸² Čini se da *popolo* korporacije kao takve nisu uspostavljene u istočno-jadranskim komunama 13. i 14. stoljeća, gdje se politički život vodio u institucijama vlasti koje su bile pod kontrolom plemićkih frakcija, a s vremenom su gradska velika vijeća i formalno zatvorena za ne-plemiće tijekom prve polovice 14. stoljeća.⁸³ Proces uvođenja konzulske i kasnije potestatske vladavine prati se s malim zakašnjenjem i u dalmatinskim komunama, no talijanski komunalni *popolo* pokreti nisu pronašli svoj ekvivalent na istočnoj strani Jadrana, ili samo nisu jasno vidljivi u sačuvanim vrelima. Dakle, političke elite dalmatinskih gradova zadržavaju sigurniji monopol na političku vlast u usporedbi s mnogim gradovima sjeverne Italije, no to je slaba utjeha u okolnostima skromnije materijalne osnove na kojima može počivati stvarna moć. Upravo zato što je bilo mnogo manje materijalnih resursa na raspolaganju, plemićke elite težile su stvaranju i održavanju potpunoga monopola na vlast radi željene (re)distribucije postojećih resursa po, naravno, frakcijskoj osnovi, što se posebice vidi i pokazat će se na primjeru Trogira. Stoga je pitanje resursa vrlo važno za razumijevanje frakcijskih sukoba. Naime, frakcije i političke grupacije sukobljavaju se oko političke moći, iza koje zapravo stoji pristup materijalnim, ljudskim i simboličkim resursima. Ta je moć omogućavala izgradnju privilegiranoga položaja u društvu s pristupom najvažnijim resursima u vlastitom okruženju. U cijeloj toj priči, naravno, ljudi predstavljaju temeljni „resurs“, i stoga ona frakcija koja ima brojčanu prednost

⁸² O pojavi *popolo* pokreta i korporacija u talijanskim komunama usp. primjerice Milani 2005, 108-159; Reynolds 1997, 203-208; Blanshei 1976, 7-13, 51-66; Zorzi 2004, 145-165.

⁸³ O zatvaranju velikih vijeća u dalmatinskim gradovima tijekom prve polovice 14. stoljeća usp. Janeković Roemer 2018, 87-116; Benyovsky Latin 2008, 37-58; Andreis 2008, 3. O Velikom vijeću kao prije svega predstavničkom tijelu vladajućega plemstva, odnosno jednom od ključnih središta moći u lokalnoj zajednici usp. Bulst 1996, 41-58; Hostenstein 2009, 1-30. Međutim, da bi se zaista locirala moć, potrebno je razotkriti neformalne grupacije i njihove lidere koji djeluju unutar prividno homogenih predstavničkih tijela, kao što je to u osnovi cilj ove disertacije.

vjerojatno će lakše nadvladati svoje političke protivnike, premda ni to ne mora uvijek biti slučaj.⁸⁴

Ova kratka digresija na politički i institucionalni razvoj talijanskih komuna od početka 12. pa do kraja 13. stoljeća cilja na sljedeće. Želja je ukazati na frakcijski princip djelovanja u političkom životu, odnosno općenitu potrebu za udruživanjem po raznim osnovama radi ostvarivanja konkretnih interesa, ili samo radi međusobne zaštite i sigurnosti. I upravo u 12. stoljeću, u okolnostima nerazvijenih institucija, dolazi do formiranja mjesnih zajednica vojnoga i obrambenoga značaja i svrhe (*societas militum*), ili do koncentriranja pojedinaca i skupina oko zajedničkoga obrambenoga tornja (*societas turri*), koji je služio kao skupni sigurni prostor za pripadnike takve male grupacije. Vjerojatno je slično bilo i u dalmatinskim gradovima, u kojima se također sve do 14. stoljeća prate vijesti o tornjevima koji se i dalje nalaze u privatnom vlasništvu, no jačanje komunalnih institucija izmijenilo je taj trend do kraja 14., ili svakako do 15. stoljeća i uspostave trajnije mletačke vlasti između 1409. i 1420. godine u dalmatinskim gradovima.⁸⁵ U konačnici, u situaciji kada u društvu vladaju frakcijska pravila, pojedinac ne može preživjeti bez udruživanja. Takva je praksa proizlazila i iz prepoznatljivoga srednjovjekovnoga imaginarija po kojemu je pojedinac određen prije svega pripadnošću obitelji, društvenoj skupini, političkoj zajednici te drugim relevantnim kolektivnim identitetima.⁸⁶ Parafrazirajući poznati teološki aksiom, čini se kako *extra partem nulla salus* [„izvan frakcije nije bilo (ovozemaljskoga) spasenja“].

No, valja se sada vratiti na Heersa i daljnje implikacije kulture političke isključivosti. Naime, to se manifestiralo i u načinu na koji su se pobjednici ophodili s gubitnicima. Budući da politička kohabitacija jednostavno nije bila moguća, jedino realno rješenje nalazilo se u fizičkoj dislokaciji pripadnika protivne frakcije, što se prvenstveno odnosilo na lidera i njegov uži krug suradnika. Drugim riječima, frakcijski sukobi stoljećima su generirali nove kolone prognanika, što je stvaralo i

⁸⁴ Usp. Kurtz 2001, 10, 22, 32.; Bailey 2001, 40-56. i *passim*. Također usp.: Braekevelt, Buylaert, Dumolyn i Haemers 2012, 14-15; Boissevain 1974, 195-196.

⁸⁵ O takvim udruživanjima tijekom 12. i 13. stoljeća vidi primjerice u: Martines 1972, 331-353; Dameron 1992, 172-173. Usporedi o ulozi tornjeva u dalmatinskim gradovima: Ančić 1997b, 43-50; Benyovsky Latin 2010a, 21-23; Kovačić 2016, 127-150; Nikolić Jakus 2014, 273-293.

⁸⁶ Usp. Reynolds 1997, 1-10 i *passim*, kao i pionirsko djelo Le Goff 1993.

mnoge nepredviđene posljedice te uvlačilo i vanjske političke aktere u izvorno lokalni sukob.⁸⁷ Novi je režim u prvim danima svoje vlasti dopuštao određenim pojedincima pljačku imovine prognanih plemića, koji su iskorištavali takve kaotične trenutke, ili režim barem nije vidio razloga da spriječi pljačkašku rulju. No, to je činilo samo početak čitavoga postupka obračuna s prognanim neprijateljima. Naime, pljačku su pratile konfiskacije pokretnina i nekretnina, odnosno uništavanje obiteljskih kuća i palača, kao i uvođenje izvanrednoga stanja u cijelom gradu, te primjena represije prema onima koje se smatralo pristašama prognane frakcije. U posebno kritičnim situacijama moglo je doći do *ad hoc* pogubljenja bez sudskoga postupka, kojima bi se tek naknadno dao pravni temelj.⁸⁸ Međutim, to nije bilo dovoljno za uspostavu regularnoga stanja stvari jer su nerijetko prognanici tražili pomoć i kovali planove za povratkom i rušenjem novoga režima. Njihovi subverzivni kapaciteti predstavljali su uvijek „tempiranu bombu“ i generator političke nestabilnosti, što je tjeralo aktualni režim na održavanje strogih mjera dok ne sazriju prilike za smirivanje situacije, ili pak do rušenja toga režima od strane koalicije prognanika i nekoga vanjskoga političkoga aktera, koji je u tome vidio odličnu mogućnost za širenje vlastitoga utjecaja. Pitanje prognanika zapravo je vrlo kompleksna tematika, koja je obilježila primjerice talijansko društvo u dugom rasponu od 12. do 16. stoljeća, pri čemu bi se period 13. stoljeća mogao okarakterizirati kao najintenzivniji zbog nove dinamike konflikta između magnatskih frakcija i *popolo* pokreta u sjevernoj Italiji.⁸⁹ Vrlo je slično bilo i u kasnosrednjovjekovnim dalmatinskim gradovima.⁹⁰ Radilo se o dislokaciji čitavih plemićkih obitelji, kojima je to posve mijenjalo sudbinu za naredna desetljeća ili stoljeća, što je svakako ostavljalo i emocionalne, odnosno psihološke posljedice. Neki su tu novu sudbinu iskoristili i ostvarili karijere koje ne bi mogli u matičnom gradu, dok su neki jedva preživljavali u nepoznatim prilikama.⁹¹

⁸⁷ Usp. Heers 1977, 185-196.

⁸⁸ Isto, 178-184.

⁸⁹ O pitanju političkih progona u srednjovjekovnim talijanskim gradovima usp. Shaw 2000, 1-55 i *passim*.

⁹⁰ Usp. recentni rad Bećir 2021a. O kaznenim egzilima usp. na primjeru Korčule s kraja 16. stoljeća u Čoralić 2012, 157-178.

⁹¹ Vidi još detaljnije o egzilima u: Napran 2002, 1-9; Brown 2002, 337-384; Prajda 2018, 67-93.

Što se tiče slijeda odluka kojim se nova vlast najčešće uspostavljala i legitimirala, Lauro Martines izdvojio je devet postupaka koji se mogu pratiti skoro u svim slučajevima, a to su: 1. suspenzija statuta i zakona, 2. navodno legalni prijenos moći na jednu osobu ili skupinu ljudi, 3. popisivanje nepoćudnih osoba, 4. normaliziranje arbitrarnih odluka i denuncijacije, 5. korištenje ne-regularnih sjednica gradskih vijeća, 6. promjene u izbornom sustavu i načinu na koji se glasa, 7. uvođenje zabrane za okupljanja i razgovore o tekućoj politici pod prijetnjom ozbiljnih kazni, 8. unajmljivanje plaćenih vojnika u gradu i oko grada te 9. stalne prijetnje i uvođenje atmosfere straha kako bi se kontrolirala populacija.⁹² Vidjet će se kasnije u tekstu, u sklopu poglavlja „*Tempore tirranie: Trogir, Venecija i knezovi Bribirski (1310. – 1320./1328.)*“ kako su na temelju sačuvanoga izvornog gradiva uočljivi baš svi nabrojani elementi u frakcijskim sukobima u Trogiru s početka 14. stoljeća, preciznije tijekom (pokušaja) konsolidacije režima potestata i kapetana Mateja Zorijeva de Cega (1311. – 1317.), dok se za kasnije trogirske eskalacije također prati velika razina podudarnosti s talijanskim kontekstom.

Budući da ideologija nije imala skoro pa nikakvu važnost u djelovanju neformalnih političkih grupacija u srednjovjekovnim gradovima, otvara se problematično područje terminologije, odnosno načina na koji su frakcije dobivale konkretne nazive, ukoliko su ih uopće dobivale.⁹³ Priče o talijanskim gvelfima i gibelinima, nizozemskim *Hoeken* i *Kabeljauwen*, flandrijskim *Leliaarts* i *Klauwaarts*, kao i drugim sličnim konkretnim identifikatorima, predstavljaju samo one slučajeve u kojima su doista postojali konkretni i fiksni nazivi, bez obzira o sadržaju koji je stajao iza toga.⁹⁴ Međutim, s obzirom na to da su frakcije privremene i nestalne koalicije različitih i u normalnim okolnostima možda i nespojivih skupina i grupacija, teško je

⁹² Usp. Martines 1972, 350-351. Usp. „The typical modes of such violence – the work of governments de facto – ran along these lines: suspension of critical parts of the constitution; the apparently legal transfer of power to one man or a small group of men (or conversely, to a much larger group); a listing and publication of the men proscribed; the normalization of secret denunciation and arbitrary arrest; the use of irregular or summary court proceedings; the changing of the procedures regarding elections and voting in council; the enactment of harsh ordinances against the right to associate, to assemble, or to discuss politics; the amassing of armed men in and around the city; finally, the use of an all-pervasive intimidation (generated by the overturning of power) to keep men divided and dissent silent.“

⁹³ Usp. Heers 1977, 51-52.

⁹⁴ Usp. Gentile 2012, 313-320; Ter Braake 2009, 97-111; TeBraake 1993, 31-33 i *passim*.

očekivati konzistenciju samo i na razini nazivlja. Ono što je pritom vrlo važno podcrtati, jest da je svaki grad najčešće imao svoje lokalno-determinirano nazivlje, neovisno o primjerice papi i caru u talijanskim komunama. Vanjske političke silnice mogle su samo ubrzati eskalaciju postojećih sukoba na lokalnoj razini i prisiliti lokalne frakcije da se konkretno priklone ili carskoj ili papinskoj struji (odnosno ugarskom kralju, Veneciji ili pretendentu na ugarsko prijestolje). No, to su bile samo prolazne faze, nakon kojih su lokalne frakcije nastavljale svoje latentne sukobe i tenzije. Dakle, dominantniji vanjski politički faktori ubrzavali su mikro-dinamiku moći i utjecali na političku radikalizaciju, no čim bi njihova oluja prošla, odnosi su se (relativno) smirivali do sljedeće eskalacije u ustaljenom ritmu.⁹⁵ Drugim riječima, razmatrati lokalnu dinamiku isključivo kao produkt djelovanja središnjih vlasti ne pridonosi baš sveobuhvatnom razumijevanju stvari, nego se ispravnijim čini razmatrati prošlu lokalnu zbilju kao rezultat među-prožimanja „lokalnih“ i „globalnih“ čimbenika bez favoriziranja jednoga ili drugoga.⁹⁶

Način na koji su identificirane frakcije od strane srednjovjekovnih suvremenika sastojao se vrlo često od imenovanja vođe frakcije i njegovih sljedbenika, za koje su korišteni izrazi *subditi*, *fautores*, *sequaces*, *adherentes*, *vassalli*, *complici* ili *masnadiari*.⁹⁷ Primjerice frakcija obitelji Medici iz 1430-ih godina nosila je, između ostaloga, naziv *una cerchia di seguaci* (krug sljedbenika).⁹⁸ Osim toga, frakcija je mogla dobiti ime po svojoj jezgri, odnosno vodećoj plemićkoj obitelji kroz izraze *pars illorum* ili *pars de*.⁹⁹ Vidljivo je iz trogirskih dokumenata da se radilo o identičnom postupku. Što se tiče početka 14. stoljeća u Trogiru, navodi se Marin Andrijin i njegova pratnja (*dominus Marinus Andreae civis Traguriensis cum sua comitiua*), odnosno Marin Andrijin sa svojim

⁹⁵ O utjecaju makro čimbenika na razvoj odnosa na mikro razini (i obrnuto) usp. vrlo stimulativno Sahlins 2005, 5-30.

⁹⁶ Na tragu toga valja usporediti i sljedeće razmišljanje: „Istraživački pogled iz 'ptičje perspektive' važan je kako bi se ustvrdile razlike i sličnosti gradova unutar pojedinih središnjih/regionalnih autoriteta. S druge strane, pogled samo iz pozicije središnjih vlasti prilično je ograničen, stoga je važno pratiti procese i iz lokalne perspektive, a u kontekstu srednjovjekovnih političkih i društvenih realnosti. Važno je istražiti koja je razina promjena bila dugoročna ili kratkoročna, koja je strategija vlasti bila primjenjiva na cijelo područje moći, a koja samo za određene regije ili pojedini grad.“ Vidi: Benyovsky Latin 2021b, 584.

⁹⁷ Usp. Heers 1977, 112-113.

⁹⁸ Isto, 73-74.

⁹⁹ Isto, 109.

rođacima i prijateljima (*tandem Marinus, reversus ad civitatem, non contentus de dominio Mathei voluntarie exivit de civitate cum consanguineis et amicis suis*), kao vođa frakcije suprotstavljene spomenutom potestatu i kapetanu Mateju Zorijevu.¹⁰⁰ Za potonjega aktera terminologija je nešto sličnija talijanskim primjerima, pa se navodi kao Matej sa svojim sljedbenicima (*Matheus et eius sequaces* ili *Matheum Sori cum complicibus suis*).¹⁰¹ Ista se terminologija javlja i desetljećima kasnije, odnosno 1357. i 1358. godine u novoj eskalaciji sukoba, u kojoj je nastradao Josip Stjepanov de Cega sa svojim sljedbenicima (*totaliter depredaverunt videlicet domum Iosephi cum omnibus suis sequacibus de Cigis ipsos persequendo* ili *super predictis negotiis de obiectis et oppositis contra Ioseph et eius complices*), odnosno Josip sa svojim sinovima, ostalim članovima obitelji te sljedbenicima (*et dictos dominum Ioseph et filios, et alios supradictos et eorum sequaces*).¹⁰² U ovim izrazima zorno se vidi već spomenuta hijerarhija frakcija, koja kreće od vođe, članova njegove obitelji, koji čine jezgru, pa do svih ostalih sljedbenika koji predstavljaju periferiju frakcije. Vođa suprotne frakcije, arhiđakon Jakov Petrov, navodi se slično kao i Marin Andrijin sa svojom pratnjom (*in comitiua cum archidiacono*), odnosno sa svojim rođacima (*idem archidiaconus cum consanguineis suis armatus*).¹⁰³ Za razdoblje između 1386. i 1395. godine, kada se vodio treći otvoreni sukob u 14. stoljeću, postoji manje takvih izričaja. Naime, navodi se Kažot Augustinov (Casotis) jedno vrijeme kao predvodnik prognane frakcije, i to kao Kažot sa svojom braćom i suradnicima (*Casiotum cum fratribus et sociis suis*), odnosno Kažot sa svojim pristašama i sljedbenicima (*et nobiles viros Casoctum de Casoctis eius pertinentes et adherentes*). Premda se izrazi ponešto razlikuju od ustaljenih, treba imati na umu kako oni potječu iz kraljevskih pisama.¹⁰⁴ S druge strane, vladajuća frakcija rodova Andreis i Vitturi definirana je u jednom mletačkom dokumentu kao *pars de Michaciis* (strana Mikacijevih sinova iz roda Vitturi).¹⁰⁵ Na koncu, u vrijeme ugarsko-mletačkoga rata oko Dalmacije (1409. – 1420.) u Trogiru se nametnula frakcija Mikacija Vitturi, posebice od o. 1417. pa do lipnja 1420. godine kada grad pada pod Veneciju, a Mikacije i njegovi uži suradnici bježe u hrvatsko zaleđe odakle pokreću

¹⁰⁰ Vidi spomenute izraze u: OIL, sv. 542, fol. 72v, 73v.

¹⁰¹ OIL, sv. 542, fol. 70v.

¹⁰² Lučić 1666, 384; OIL, sv. 540, fol. 11, 13.

¹⁰³ OIL, sv. 540, fol. 38v.

¹⁰⁴ CD, XVII, dok. 107, str. 144; OIL, sv. 540, fol. 227.

¹⁰⁵ Listine, IV, dok. 429, str. 302.

subverzivna djelovanja prema Trogiru i širem okruženju tijekom 20-ih godina 15. stoljeća. Posvjedočen je u izvorima kao Mikacije sa svojim srodnicima i sljedbenicima (*attinentes et sequaces dicti Michacii ... Michatio sum suis sequacibus*), odnosno jednom prilikom navode se i Mikacijeve sluge (*seruitorum olim Michatii*).¹⁰⁶ O svim akterima, naravno, bit će puno više riječi u predviđenim poglavljima ove disertacije. Ovdje je bila nakana prikazati suvremenu terminologiju, kako bi se ukazalo na važnost prepoznavanja konkretnih frakcija iza općenitih i generičkih pojmova (*complices, sequaces, seruitores, amici, comitiua, consanguinei, adherentes, pertinentes* itd.), kao i na evidentne sličnosti u frakcijskom vokabularu s obje strane Jadrana, odnosno u okvirima Ugarskoga Kraljevstva.

Frakcijski sukobi prema Heersu predstavljaju samo jedan tip konflikta u gradovima od moguća tri. Naime, stalne latentne tenzije mogle su vrlo lako eskalirati u opći sukob, uzimajući u obzir potrebu za osvetom u slučaju neke povrede, kao i običaj okupljanja naoružanih pristaša u blizini javnih institucija u talijanskim gradovima.¹⁰⁷ Treba pritom istaknuti kako je do eskalacije znalo nerijetko doći zbog toga što su upravo mladi plemići, i općenito mladići, bili ti koji su se kretali po gradu naoružani, čekajući priliku za odmjeravanje snaga s mladićima iz druge frakcije. Takvi incidenti mogli su posljedično dovesti do potpunoga rata između frakcija.¹⁰⁸ Mogu se u tom smislu izdvojiti opisi splitskoga arhiđakona Tome iz njegove poznate kronike. Naime, opisujući jednu splitsku epizodu iz 30-ih godina 13. stoljeća, Toma je kazao kako je Dujam Dražin sa svojim sinovima ušao u konfrontaciju s Vitalom i njegovim sinovima po pitanju neke nepravde koju su mu navodno nanijeli. Premda se Dujam zadržao na riječima, mladići su pokazali veću dozu agresivnosti što je u konačnici dovelo do fizičkoga sukoba koji je uključivao i potezanje mačeva. Susljedno je taj događaj isprovocirao mnogo širi društveni konflikt koji je, prema Tominim riječima, zahvatio cijeli Split. Do kraja istoga dana ubijeni su Dujam Dražin i njegova dva sina, dok je mlađi preživio. Međutim, okupila se mjesna zajednica i prognala ubojice (sinove

¹⁰⁶ Notae, 267; OIL, sv. 535, fol. 187v; Listine, VIII, 107.

¹⁰⁷ Usp. Heers 1977, 158-159.

¹⁰⁸ Isto, 159.

Vitalove) izvan grada i porušila njihove kuće.¹⁰⁹ Ovo zorno pokazuje kako obični privatni incident može prerasti u opći frakcijski sukob, i kako je to lokalna zajednica nastojala sanirati. Međutim, iako su sinovi Vitalovi otišli u Zadar, u jednom su se trenutku vratili i počeli raditi pritisak na grad, što je posljedično dovelo do toga da je frakcija pokojnoga Dujma Dražina morala napustiti grad i otići u Trogir. U nastavku su se nizali stalno iznova novi sukobi između dviju splitskih frakcija.¹¹⁰ Toma je pritom komentirao kako se „cijeli grad nalazio u teškim prilikama jer pored takve podjele, kako to inače biva, teško da se našao netko tko se nije borio u ime ove ili one frakcije“.¹¹¹

Vladajući su nastojali smiriti tenzije i onemogućiti daljnju eskalaciju sukoba, no uspjeh je pritom ovisio o mnogim faktorima i nerijetko su uspijevale samo prekinuti sukob, ali mir je bio krhak i politička situacija mogla se iznova vrlo brzo radikalizirati. Međutim, frakcijski sukobi, neovisno o tome jesu li bili svjesno pokrenuti ili ne, vodili su se vrlo slično kao i klasični velikaški sukobi izvan gradova. Naime, lideri bi mobilizirali svoje naoružane frakcijske pristaše i okupili ih na jednom mjestu, nakon čega bi se borbe odvijale oko privatnih tornjeva i palača u gradskim ulicama. No, sukobi su zapravo trajali kratko jer srednjovjekovni gradovi sa svojim uskim javnim prolazima i prostorima nisu bili pogodni za vođenje fizičkih borbi duljih od nekoliko sati, ili eventualno nekoliko dana.¹¹² Drugi se tip sukoba vodio kroz formu pobune ili širega društvenoga pokreta ili revolta protiv vladajućega režima ili sloja. Društveni revolt podrazumijeva znatno veći angažman ostatka populacije nego li u slučaju

¹⁰⁹ Usp. „*Eo tempore erat quidam senex Duimus nomine, qui licet esset etate maturus, crudis tamen erat moribus insuavis. Hic cum putaret sibi factam fore iniuriam a filiis Vitalis pro eo, quod in quandam eius ancillam manus iniecerant, indignum putavit adire curiam et iudicum sententiam expectare, sed iratus venit cum duobus filiis suis et primo quidem verbis aggressus est predictos iuvenes filios Vitalis. Hi etiam, cum essent ad fatuitatem et superbiam multum precipites, noluerunt dare locum ire, sed procaci ore verba tumentia responderunt. Sic post verba tendunt manus ad verbera, dehinc diabolo instigante tractis pugionibus iam res non civiliter sed hostiliter agitur. Tunc tota civitas in seditionem commota, alii lapidibus alii gladiis debachantur. Itaque die ipsa iacuerunt more porcorum despicati in platea Duimus Drasce cum duobus filiis suis. Eodem modo unus de filiis Vitalis, nomine Domitius, et multi alii saxo vel ferro vulnerati sunt. Post multos tamen dies supervixit filius Duimi iunior et filius Vitalis. Tunc congregata communitas iudicavit expelli de civitate homicidas illos domibus illorum ad solum destructis“ . Vidi: Kronika, 214-215. Verbalni sukobi mogli su vrlo brzo u žaru trenutka prerasti u fizički koji je pak susljedno mogao zahvatiti veći broj ljudi i preobraziti se u opći frakcijski sukob. Općenito o važnosti verbalnih uvreda usp. Vručina 2018, 39-63 i Banić 2021, 20-61.*

¹¹⁰ Usp. Kronika, 217-221.

¹¹¹ Kronika, 221. O cijelom događaju usp. Nikolić Jakus 2008, 78-79.

¹¹² Heers 1977, 160-162.

frakcijskih sukoba u koje su uključeni samo pripadnici i pristaše ove ili one frakcije.¹¹³ Međutim, Heers ističe kako je vrlo izvjesno da su i te masovnije nemire poticali moćniji i bogatiji pojedinci izvan političke elite, koji su u tome vidjeli način ostvarivanja svojih osobnih interesa kroz uporabu političke manipulacije.¹¹⁴

Osim toga, revolti su (u kasnom srednjemu vijeku) mogli biti poticani protiv nekog vladara koji se doživljavao kao „tiranin“. Takav se tip društvenoga pokreta u principu sastojao od sljedećih stvari: 1. poziv na ustanak, 2. blokiranje svih ulaza i izlaza iz grada, 3. postavljanje barikada između četvrti kako bi se lakše suzbilo vojne snage odane „tiraninu“, 4. osvajanje institucija vlasti i oslobađanje pristaša iz zatvora, odnosno 5. uspostava kontrole nad cijelim gradom. Vrlo je logično da su i takvi ustanci morali biti koordinirani od strane određenoga vodstva, što im onda daje jasnu vertikalnu dimenziju.¹¹⁵ Posljednji tip sukoba čini se kao hibrid prvoga i drugoga tipa. Naime, radi se o ustancima koji su pokretani za ili protiv određenoga gradskoga uglednika ili samoga vladajućega režima, što je opet u konačnici bilo povezano sa samim frakcijama.¹¹⁶ S druge strane, uvijek je postojala i mogućnost sukoba između grada i neke vanjske vojne sile, koju su mogli prizvati u pomoć prognani plemići. No, takvi vanjski pritisci nisu mogli proći uspješno i bez jasne potpore od strane relevantnih političkih aktera unutar grada.¹¹⁷ Dakle, svi opisani tipovi sukoba bili su povezani na određene načine s djelovanjem gradskih frakcija.

S druge strane, osim materijalne i fizičke dimenzije frakcijskih sukoba, iza toga skrivalo se nešto puno dublje, naime određeni mentalitet i sustav vrijednosti koji je stalno iznova generirao frakcijske sukobe. Da je sudjelovanje u frakcijskom obrascu političkoga djelovanja predstavljalo ujedno i vrlo važan dio kolektivnoga identiteta, a ne samo nužno zlo za ostvarenje privremenih ciljeva, svjedoči sljedeći podatak. Romagnolski plemić, knez Ruggiero od Bagnacavalla, pristaša carske struje u Ravenni s kraja 13. i početka 14. stoljeća, na svojoj je samrti vodio brigu oko toga hoće li uspjeti udati kći za pristašu carske struje. Ispovjednik franjevac upozorio ga je da nije umjesno

¹¹³ Isto, 162-163.

¹¹⁴ Isto, 163. U tom smislu usp. i Cohn 2006, 15-16. i *passim*.

¹¹⁵ Heers 1977, 163-165.

¹¹⁶ Isto, 165.

¹¹⁷ Isto, 167-169.

da se on, u krevetu i na pragu smrti, bavi i dalje zemaljskim stvarima, nego bi se trebao posvetiti Bogu i spasu duše. No Ruggiero mu je prkosno odvratio: „pa i ja sam čovjek, zar ne?“. Radi se o primjeru koji iznosi John Larner u svojoj studiji o romagnolskom društvu u srednjemu vijeku, pri čemu isti izvrsno sažima taj mentalitet parafrazirajući filozofa Renea DeCartesa: „sudjelujem u frakcijama, dakle jesam“.¹¹⁸

Polazeći od svega napisanoga, može se zaključiti kako Heers zastupa ekstremno aristokratsku interpretaciju sukoba (teorija elite), u smislu da su talijanskim komunama kroz cijelo srednjovjekovno razdoblje upravljale aristokratske elite i da su one posredno (preko klijentele) ili neposredno upravljale političkim institucijama, odnosno usmjeravale političke procese, bez obzira na sve promjene i transformacije političkoga sustava.¹¹⁹ Međutim, možda ne bi trebalo posve podcijeniti ulogu ostalih društvenih skupina uključenih u društvene i političke sukobe u korist aristokratskih elita, odnosno trebalo bi tematici pristupiti na ponešto fleksibilniji način. Nemoguće je, kako to i Heers zorno prikazuje, posve racionalno objasniti i obrazložiti frakcijske sukobe, budući da se radi o nečemu što je određeno više slučajem i spontanim razvojem događaja, skrivenim djelovanjem i raznim manipulacijama koje mogu imati i neželjene ishode, kao i neočekivanom eskalacijom nasilja te donošenjem *ad hoc* odluka, sukladno političkim potrebama trenutka. Naime, frakcijski vidokrug vrlo je sužen, i prostorno i vremenski. Bitno je samo ono što donosi kratkoročnu korist, u skladu s čim se donose i odluke kratkotrajnoga učinka, i to sve u žaru trenutka. Dakle, nemoguće je frakcije same po sebi objasniti kroz funkcionalistička shvaćanja 19. stoljeća, po kojima se sve može svesti na spoznatljive racionalne interese, racionalnih ljudi. Realnost je zapravo potpuno obratna, no napraviti totalnu rekonstrukciju prošle zbilje predstavlja nedostižan zadatak, stoga je nužno koristiti koncepte i kategorije, koje nužno pojednostavljaju predmet razmatranja, kako bi se barem dio te prošlosti mogao shvatiti iz suvremene perspektive. Djelovanje političkih frakcija u srednjemu vijeku predstavlja vrlo sklizak teren, i treba uvijek prihvatiti činjenicu da nije moguće napisati potpuno analitičku ili detaljnu, kao ni posve pojednostavljenu i sintetsku, povijest tog fenomena, nego tražiti srednji put respektirajući sve dimenzije te zbilje.

¹¹⁸ Vidi: Larner 1965, 59.

¹¹⁹ Isto, 71.

Dakle, treba uvažiti i vertikalni i horizontalni aspekt političkih sukoba, odnosno njihovo međusobno prožimanje u vremenu i prostoru, zadržavajući pritom sposobnost uočavanja i isticanja vertikalnih i horizontalnih nijansi u datom konfliktnom kontekstu, odnosno s obzirom na situacijske faktore.¹²⁰

Međutim, premda djelovanje frakcija protječe u kaotičnom i nestabilnom tonu, koji pak stalno generira nove sukobe, iza svega toga ipak stoji jedna svojevrsna „politička logika“, kako ju definira Patrick Lantschner, čiji radovi predstavljaju sljedeće na redu temeljno historiografsko polazište ove disertacije. Prije toga treba istaknuti ponovno kako je Heers zaista iscrpno razradio tematiku srednjovjekovnih frakcija, kojoj se teško može pridodati bilo koji novi aspekt, a kamoli dati neku ozbiljniju zamjerku. Treba stoga samo pratiti njegove utabane stope, te istovremeno i širiti i izoštravati znanje na tom zadanom spektru. Primjer takvoga pristupa predstavlja spomenuti i ponajbolji „case-study“ o srednjovjekovnim frakcijama, a to je monografija *The Logic of Political Conflict in Medieval Cities, Italy and the Southern Low Countries, 1370-1440* iz 2015. godine pod autorstvom spomenutoga britanskoga povjesničara Patricka Lantschnera. Polazeći od Heersa, autor je dodatno produbio znanje o srednjovjekovnim neformalnim političkim grupacijama te oblikovao nove i preciznije koncepte, na koje treba staviti poseban naglasak.

Lantschner polazi od Heersova argumenta po kojemu je politički konflikt predstavljao zapravo integralni dio političke kulture u mnogim srednjovjekovnim urbanim zajednicama, te u tom smislu radi distinkciju između tri tipa političkoga konflikta.¹²¹ Naime, dijeli ih na javne proteste, pravne i institucionalne mehanizme rješavanja sporova, te na otvoreno frakcijsko nasilje. Eksplicitno političko nasilje artikulira se u otvorenim frakcijskim sukobima, dočim javni protesti i pravni mehanizmi utjelovljuju metode latentnoga, lagano tinjajućega, ali kanaliziranoga konflikta.¹²² Čini se da Michel Foucault nije bio daleko od istine kada je nadogrudio aksiom Carla von Clausewitza, poznatoga pruskoga generala i vojnoga teoretičara,

¹²⁰ O potrebi za sinkretističkim uvažavanjem svih dosadašnjih historiografskih stavova radi oblikovanja cjelovitije slike zbivanja vidi: Lantschner 2009, 277-297; Lantschner 2014, 3-46.

¹²¹ Lantschner 2015, 1-20 i *passim*.

¹²² Usp. Isto, 39-42.

kazavši kako nije „rat politika drugim sredstvima“, nego da je upravo „politika (tj. konzumacija moći) rat drugim sredstvima“.¹²³ Drugim riječima, sukobi su imanentni svakom političkom kontekstu, samo je pitanje na koji će se način oni manifestirati u javnoj sferi. Borba za moć i korištenje poluga moći za ove ili one ciljeve predstavljaju upravo suštinu i politike i rata, bilo na razini srednjovjekovnoga grada ili na nekoj široj ili globalnoj razini.¹²⁴

Za razliku od Foucalta koji moć zapravo definira kao konstruktivnu silu, mnogi ju percipiraju, posebice u suvremenoj (postmodernoj) javnosti, kao isključivo silu destrukcije. No, svejedno ostaje činjenica da odnosi moći predstavljaju srž politike, a u konačnici i sredstvo putem kojega će se cijelo društvo kratkoročno ili dugoročno oblikovati. Dakle, iracionalni motivi i osobni interesi koji stoje iza specifičnih i uvijek konfuznih odnosa moći, ili pak akumulacija moći radi moći, najčešće imaju mnogo veću ulogu u oblikovanju javnih politika od onih racionalnih.¹²⁵ U razmatranom trogirskom slučaju prate se izmjene otvorenih i latentnih sukoba, pri čemu se puno bolje mogu pratiti razdoblja u kojima dolazi do eskalacije frakcijskoga nasilja, budući da takvi događaji predstavljaju šok za društvo i samim time postoji veća potreba da se o tome negdje sačuva spomen, za razliku od svakodnevnih primjera latentnih sukoba koji najčešće ostaju bez pisanoga traga. Upravo je zbog toga jedino moguće rekonstruirati faze otvorenih sukoba od onih latentnih, no treba paziti da se ne stavlja preveliki fokus na kratkotrajnim epizodama, već da se nastoji sagledati šira slika političkih procesa i obrazaca političkoga natjecanja.

Polaganjem tolike pozornosti na strukturu, tijek i „logiku“ političkih konflikta, Lantschner je i razradio tipologiju različitih „sistema konflikta“. Pritom sam naglašava kako ne koristi izraze „sistem“ i „logika“ u funkcionalističkom značenju, po kojemu se radi o (pre)determiniranim i stalnim kategorijama, nego jednostavno time označava „pravile igre“ u datom konfliktnom kontekstu, neovisno o tome radi li se o značajkama

¹²³ Usp. Deacon 2003, 37-48.

¹²⁴ Naravno, takva su „ogoljena“ razmišljanja po prvi put eksplicirana u europskoj misli u Machiavelli 2014.

¹²⁵ Usp. Foucault 1994. Također, o pitanju moći i političkih procesa općenito usporedi već spomenuta djela: Kurtz 2001, 29-31 i *passim*; Bailey 2001.

političke kulture koje su formalizirane (normativne) ili ne.¹²⁶ Takvo razmišljanje proizlazi iz činjenice da je njegova monografija zapravo primjer komparativno-historijskoga istraživanja, u okviru kojeg autor razmatra tri talijanska grada (Bologna, Firenca i Verona), odnosno tri grada s područja „Niskih zemalja“ (Liege, Tournai, Lille) na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće.¹²⁷ Političke grupacije koje upravljaju konfliktima također dijeli na različite tipove. Naime, poput Heersa koristi pojam *action groups*, ali širi njegovo značenje na sve (ne)formalne političke grupacije koje se po njemu mogu podijeliti na tri tipa: 1. korporativne ili polu-korporativne zajednice (institucije vlasti, gilde, bratovštine, crkvene strukture itd.), 2. frakcije i *partes* s određenom razinom stalnosti i formaliziranosti, odnosno 3. privremene i heterogene koalicije različitih društvenih skupina s velikom razinom nestabilnosti.¹²⁸ Svaki grad posjeduje svoj specifičan tip navedenih *action groups*, koje svojim konkretnim političkim djelovanjem oblikuju lokalni sistem konflikta. Naime, autor Bolognu i Liege definira kao volatilne gradove (*volatile*), u kojima postoji znatno viši intenzitet otvorenih frakcijskih sukoba, odnosno gdje se uglavnom prati djelovanje privremenih interesnih koalicija. Firencu i Tournai potom opisuje kao konstitucionalne gradove (*constitutional*), u kojima postojeći pravni i institucionalni mehanizmi kanaliziraju sukob na umjerenu razinu, dočim Verona i Lille predstavljaju gradove u kojima se prati obuzdani sistem konflikta (*contained*), gdje su konflikti svedeni na vrlo nisku razinu, i to prije svega zbog snažnoga utjecaja središnje vlasti koja podređene gradove (periferiju) figurativno „drži za vrat“.¹²⁹ Navedena šarolikost političkih grupacija i načina na koji se mogao voditi politički konflikt ukazuje na još jednu vrlo važnu značajku političkoga života srednjovjekovlja uopće, a to je imanentna policentričnost srednjovjekovnih društava, bilo na lokalnoj ili široj teritorijalnoj razini. Drugim riječima, u srednjem vijeku ne postoji jedinstvena i sveobuhvatna (nacionalna) država kao danas, nego društveni poredak pretpostavlja postojanje različitih centara moći koji su međusobno povezani, ali nerijetko ulaze u sukobe oko pravne i političke jurisdikcije te materijalnih resursa,

¹²⁶ Usp. Lantschner 2015, 92-93.

¹²⁷ Isto, 89-95.

¹²⁸ Isto, 60-89.

¹²⁹ Iscrpno o tome: Isto, 95-200.

ali iznad kojih stoji središnja struktura moći (vrhovna vlast ili vladar) koja posreduje odnose moći u skladu s vlastitim interesima unutar zajedničkoga političkoga okvira.¹³⁰

Ovo posljednje opažanje otvara jednu novu dimenziju priče, a to su interpretacije o srednjovjekovnim društvenim sukobima nastale tijekom 19. stoljeća. Naime, postojala su dva dominantna povijesna narativa, od kojih se marksistički sastojao od fiksacije na klasne sukobe, a pozitivistički ili liberalni na stavu da su društveno-politički sukobi u gradovima predstavljali „pobunu protiv države“, projicirajući time vlastitu institucionalnu realnost na onu srednjovjekovnu. Čini se da, nažalost, obje interpretacije pate od nedostataka. Što se tiče marksističke teorije, pisano je već u ovome tekstu kako je primjera nečega što se naziva „klasnom borbom“ u srednjovjekovnoj praksi zapravo bilo vrlo malo, a i kada su se pojavljivali svejedno su bili povezani s vertikalnim frakcijama i njihovim izvorima moći. Što se tiče pozitivističke teorije, pisati o društvenim sukobima u gradovima kao „pobuni protiv države“ u srednjem vijeku znači u potpunosti promašiti suštinu tadašnjih društvenih uređenja, koja su uređena kao policentrični društveno-politički poretci, a ne kao jedinstvene države protiv kojih se netko može pobuniti. Sukobi se vode između različitih centara moći s vlastitim resursima (izvorima financiranja) unutar istoga političkoga okvira.¹³¹

Dakle, Lantschner sažima sve suštinske značajke političke kulture srednjovjekovnih urbanih i lokalnih zajednica, koje se mogu svesti na tri temeljna aspekta. Naime, on srednjovjekovne urbane zajednice zamišlja kao policentrična politička uređenja, u kojima djeluju određene političke grupacije ili jedinice (*action groups*) i to u okvirima specifičnoga sistema konflikta. Do takvih je zaključaka autor došao temeljem relevantne ne samo historiografske, već sociološke i antropološke literature, koju je primijenio na komparativno-historijski način. Stoga se upravo

¹³⁰ O problemima koji proizlaze iz projiciranja moderne države na predmodernu prošlost vidi informativno u: Bourdieu 1994, 1-18. Doduše, to što nisu postojale moderne države u to vrijeme ne znači da nisu postojale „države“ u srednjovjekovnom smislu, odnosno policentrična i piramidalno ustrojena društveno-politička uređenja kojima su najčešće rukovodili pojedinci s monarhijskim ovlastima (kralj, vojvoda, knez, dužd, potestat, papa itd.), čija je moć uvelike zavisila o njihovim individualnim kapacitetima i osobnim vezama s podređenim političkim akterima. U tu svrhu pak informativno usp. Reynolds 2003, 550-555.

¹³¹ Usp. Lantschner 2015, 5; Lantschner 2014, 1-7; Lantschner 2009, 279-282. i *passim*.

njegova studija uzima kao temeljna inspiracija za istraživanje trogirskih političkih grupacija. Na koncu se Lantschner dotiče i pitanja legitimnosti političkih aktera u policentričnom svijetu, u kojemu politička legitimacija ovisi prvenstveno o kutu gledanja na određeni politički konflikt, a samim time i opravdanje za korištenje političkoga nasilja. Naime, rijetko je koja strana u političkim sukobima zaista uživala neupitnu razinu legitimiteta.¹³² Dovoljno je samo istaknuti sve poteškoće s kojima su se suočavali vrhovni autoriteti kršćanskoga svijeta (papa i car), da bi na koncu zapravo ostali dobrim ili najvećim dijelom istisnuti iz raspodjele moći na području sjeverne Italije tijekom 13. i 14. stoljeća. U takvim je okolnostima vrlo teško reći „što se zaista dogodilo“, kada postoji toliko različitih i suprotstavljenih interesa na lokalnoj razini, a toliko na koncu i interpretacija.¹³³

Lantschner uvodi mnoge korisne koncepte, koji temeljito nadograđuju Heersove zaključke, i s kojima bi valjalo „eksperimentirati“ i na trogirskom primjeru. Naime, budući da je za Trogir zabilježena povećana razina otvorenih političkih sukoba tijekom 14. stoljeća, može se uspostaviti jasna paralela s Bolognom i ukazati na mnoge značajke volatilnoga sistema. S druge strane, mletačka okupacija Trogira iz 1420. godine u potpunosti mijenja razvojnu putanju i usmjerava Trogir prema obuzdanom sistemu konflikta, u čemu se vide vrlo sugestivne sličnosti s Veronom, koja je na sličan način i u približnom razdoblju (1405. godine) potpala pod mletačku vlast. Značajke konstitucionalnih sistema konflikta nisu u tolikoj mjeri vidljive u Trogiru zbog kronične slabosti komunalnih institucija vlasti, nego bi se to primjerice više moglo sugerirati za Zadar ili možda ponajviše za Dubrovnik gdje je plemstvo (vlastela), kako je spomenuto, uspjelo uspostaviti staleški konsenzus, a putem toga i monopol na vlast. Međutim, treba upozoriti kako autor razmatra svih šest gradova u razdoblju između 1370. i 1440. godine, koje ne korespondira u potpunosti s razdobljem u kojem se razmatraju trogirski politički konflikti. Ipak, čini se da uporabljivost Lantschnerovih zaključaka nadilazi vremenske i prostorne okvire koje je sam sebi postavio. U tom pogledu Lantschnerova monografija, kao i ostali njegovi uratci slične tematike, nude

¹³² Detaljnije o pitanju političke legitimacije: Lantschner 2015, 21-40; Lantschner 2017, 168-183; Reynolds 2007, 11-22.

¹³³ Usp. o političkoj situaciji u sjevernoj Italiji primjerice: Martines 1968, 69-91; Chittolini 1989, 689-706; Cracco 1991, 309-329.

svježe i poticajne misli te zaključke za jedno drugačije i kompleksnije razmatranje razvoja političkoga života u kasnosrednjovjekovnoj Trogirskoj komuni, i to istovremeno na razini i norme i prakse. Premda Lantschner dijeli političke grupacije na korporacije, frakcije i koalicije, ovdje će se termin frakcija odnositi i na frakcije i koalicije, a pod korporacijama podrazumijevat će se komunalne institucije vlasti, Kaptol, odnosno pučke bratovštine. Prije nego što se krene dalje u bibliografski pregled, valja upozoriti na recentnu studiju Lovre Kunčevića u kojoj on nastoji ponuditi višeslojno objašnjenje za problematiku višestoljetne (iako umnogome diskutabilne) stabilnosti Dubrovačke Republike (14. – 19. st.) i pritom djelomično implementira upravo Lantschnerove koncepte, a po svemu sudeći radi se o prvom takvom pokušaju u recentnoj hrvatskoj historiografiji.¹³⁴

Treća bibliografska jedinica koju se, uz Heersa i Lantschnera, razmatra kao još jedan ogledni primjer relevantne inozemne historiografije jest *The Routledge Handbook of Medieval Revolt* iz 2017. godine, u kojemu se nalazi 20 tekstova od 22 autora, koji u svojim radovima najbolje prezentiraju razvojnu putanju političke povijesti od 1990-ih pa do danas. Naime, otvaraju se mnoga nova pitanja, kojima je zajednički nazivnik stavljanje naglaska na političku praksu i djelovanje konkretnih političkih aktera radi ostvarivanja određenih političkih i društvenih ciljeva. Srednjovjekovni revolti i konflikti razmatraju se na razini koncepta, društveno-političke prakse i utjecaja sukoba na društvene odnose, te u pogledu političke simbolike i komunikacije, koja podrazumijeva i nasilje kao tip medija za odašiljanje određenih značenja i artikuliranje vlastitih interesa. Vidljivo je da je proučavanje sukoba i pobuna u srednjem vijeku krenulo u smjeru „revizionističke“ političke povijesti, koja stavlja naglasak na političke procese i razotkrivanje struktura, instrumenata i diskursa moći, sukladno inovacijama u političkoj antropologiji i sociologiji koje sve više primjenjuju i povjesničari radi širenja spoznajnih vidika i otvaranja novih pitanja.¹³⁵ U tom smislu treba izdvojiti i napredak u belgijskoj i nizozemskoj historiografiji u posljednjih 20-ak godina koja je također pošla tim putem. Naime, povjesničari poput Jelle Haemersa, Jana Dumolyna,

¹³⁴ Vidi: Kunčević 2020, 99.

¹³⁵ Usp. uvodne i zaključne napomene u spomenutom zborniku: Firnhaber-Baker 2017, 1-11; Watts 2017, 370-377. U hrvatskoj se historiografiji takve tendencije počinju tek nazirati krajem 20. stoljeća, pri čemu se može izdvojiti jedan takav (nažalost nerijetko) usamljeni krik: Bertoša 1986, 107-118.

Frederika Buylaerta, Jonasa Braekevelta, Marca Boone i drugih utiliziraju zaključke Jacquesa Heersa i političko-antropološke spoznaje o djelovanju političkih frakcija i interesnih skupina na primjeru gradova u Flandriji (Belgija) i Nizozemskoj.¹³⁶ Posebice se to odnosi na razmatranje srednjovjekovnih frakcija kao, između ostaloga, „nakupina društvenoga kapitala“ (*cluster of social capital*), na tragu shvaćanja o kapitalu i društvenim transakcijama francuskoga antropologa i filozofa Pierrea Bourdieua.¹³⁷ Nedavno je objavljena i tematska sinteza povijesti srednjovjekovnoga Brugesu, unutar koje su manje-više isti autori saželi svoje dosadašnje rezultate u istraživanju društvenih skupina, političkih institucija i odnosa moći u gradu Brugesu s osvrtom i na njegovu uklopljenost u širi flandrijski politički kontekst.¹³⁸

Konzultirana historiografija o djelovanju srednjovjekovnih frakcija ili frakcija općenito u drugim razdobljima je jednostavno preopširna. Budući da bi se moglo posvetiti još jedno cijelo poglavlje za detaljniji pregled historiografske produkcije, ovdje su izdvojeni upravo oni naslovi koji se uzimaju kao ogledni i najrelevantniji. Ostali naslovi bit će vidljivi i spomenuti u nastavku teksta na konkretnim mjestima. Uvodni dio završit će se kratkim opisom strukture rada u nastavku. Naime, u prvom poglavlju „Izvorišta (1280. – 1310.)“ rekonstruiraju se politički korijeni i formativno razdoblje trogirskih frakcija Mateja Zorijeva de Cega i Marina Andrijina (Andreis) s početka 14. stoljeća. U drugom poglavlju „*Tempore tirranie*: Trogir, knezovi Bribirski i Venecija (1310. – 1320./1328.)“ analiziraju se spomenute frakcije, njihova struktura, osnove društvene i političke moći (materijalni resursi, pristaše i potpora vanjskih političkih aktera), politički ciljevi, oblici legitimacije te politički saveznici i/ili patroni u kronološko-narativnom slijedu zbivanja od 1310. pa do 1322. godine. U razdoblju od 1322. pa do 1328. godine prate se pregovori o pomirenju zavađenih frakcija, čiji su izvorni lideri već otprije (između 1320. i 1322. godine) napustili ovozemaljsko

¹³⁶ Usp. obimnu literaturu objavljenu na engleskom jeziku: Braekevelt, Buylaert, Dumolyn i Haemers 2012, 13-31.; Haemers 2011a, 345-354; Boone 2007, 351-375; Boone 2002, 621-640; Jan Dumolyn 2001, 479-521; Haemers 2011b, 443-463; Haemers i Liddy 2013, 771-805; Dumolyn 2008, 5-23; Dumolyn i Haemers 2012, 45-86; Ter Braake 2009, 97-111. U ovu priču treba ubaciti i spomenuti naslov TeBraake 1993, kao i vrlo poticajan rad o političkim frakcijama u skandinavskim kraljevstvima u razvijenom srednjem vijeku: Bagge 1999, 299-320.

¹³⁷ Više o tome vidi u: Haemers 2009, 1009-1039; Dumolyn 2007, 105-131.

¹³⁸ Usp. Dumolyn, Declercq i Haemers 2018, 124-151; Dumolyn, Buylaert, Dunpont, Haemers i Ramandt 2018, 268-328; Brown i Dumolyn 2018, 485-501.

postojanje. U trećem poglavlju „Plemićke frakcije i Kaptol: latentni i otvoreni konflikti (1328. – 1358.)“ tematiziraju se latentni sukobi, koji se vode putem institucionalnih metoda unutar svjetovnih i duhovnih institucija vlasti na prostoru trogirске komune između 1328. i 1357./1358. godine, kada dolazi do nove eskalacije u otvoreni konflikt, koji se razmatra u međuodnosu s prethodnim političkim događajima. Naime, fokus je na novim frakcijskim rascjepima između frakcije arhiđakona Jakova Petrova Vitturi, te frakcije Josipa Stjepanova Cega, odnosno na kratkom izljevu nasilja i odmazde u trenutku kada kraljevo vojno djelovanje uspijeva preoteti istočni Jadran iz mletačkih ruku. Naredno poglavlje pod nazivom „Anžuvinski poredak i post-anžuvinska eskalacija otvorenoga konflikta (1358. – 1395.)“ tiče se razdoblja o kojem ima možda i najmanje informacija o političkim sukobima u Trogiru (1358. – 1382.). Međutim, situacija se od 1382. drastično mijenja pa se između 1382. i 1386. godine prati postepeno pogoršanje odnosa među frakcijama od smrti kralja Ludovika (1382.), koje je dovelo do ponovnih izljeva otvorenoga političkoga nasilja u studenome 1386., odnosno prosincu 1387. godine, a frakcijske tenzije potrajale su do siječnja 1395. godine. Naime, čini se da je mirovnim sporazumom od siječnja 1395. godine došlo do konkretnoga smirivanja odnosa i stabilizacije unutarnjih političkih prilika, i upravo se ti novi procesi prate u narednom poglavlju „Uspostava plemićkoga konsenzusa: unutarnja politička stabilizacija i rat protiv Venecije (1395. – 1420.)“ gdje se nastoji dati odgovor na činjenicu da nema više zabilježenih frakcijskih sukoba u Trogiru, premda se radilo o vrlo nestabilnom razdoblju u širem hrvatskom okruženju i na cijelom teritoriju Ugarskoga Kraljevstva. Na temelju sačuvanih izvora, čini se da je zaista došlo do stvaranja konsenzusa i solidarnosti u plemićkim redovima nauštrb pučana i „neplemića“. Sudbina je htjela da Trogir u lipnju 1420. godine potpadne pod mletačku vlast i da se proces političke stabilizacije nastavi, no sada na drugačijim osnovama. U zaključku se sažimaju temeljni rezultati studije i rekapituliraju iznesene istraživačke hipoteze. Uklapajući političke konflikte u Trogiru u komparativne okvire, ova doktorska radnja želi im dati potrebnu znanstvenu valorizaciju i time ih smjestiti u širi kulturalni kontekst europskoga srednjovjekovlja.¹³⁹

¹³⁹ U novije je vrijeme Danijel Džino upozorio, doduše na drugačijem povijesnom uzorku, na potrebu uspostavljanja efektivnoga dijaloga između „lokalnih“ povijesnih studija-slučajeva i „globalnih“

Izvorišta (1280. – 1310.)

Kao i uvijek, periodizacije su relativne i subjektivne, pa tako i utvrđivanje povijesnih izvorišta srednjovjekovnih trogirskih frakcija. Naime, spomenuto je već kako su konfliktne grupacije zasigurno uvijek prisutne, neovisno o tome postoje li konkretni podaci koji bi to trebali službeno potvrditi. U tom je smislu jasno da se frakcije nikako ne pojavljuju tek u sačuvanim izvorima koji svjedoče o njihovoj djelatnosti, nego se jedino može utvrditi, a to je cilj ovoga poglavlja, korijenje onih konkretnih frakcija Mateja Zorijeva i Marina Andrijina s početka 14. stoljeća. Stoga se ovdje razmatra razdoblje od 1280. do 1310. godine kao formativni period u kojem se definiraju konture kasnijih frakcija. To podrazumijeva analizu istaknutijih pripadnika obiju frakcija, njihovu materijalnu i zemljoposjedničku osnovu, političke funkcije, poslovne suradnje, bračne i srodničke veze, kao i političke afilijacije, odnosno pripadnost političkim klijentelama s prostora Hrvatskoga Kraljevstva u vrijeme bibriskoga gospodstva.

Ta rodovska i neformalna razina uklopit će se i u formalne promjene, odnosno zamjetno „reformsko“ razdoblje od sredine 70-ih pa do sredine 80-ih godina 13. stoljeća, tijekom kojega se prati formiranje komunalnih institucija vlasti i posebice Velikoga vijeća kao korporativnoga utjelovljenja Trogirske komune. Taj se reformski pothvat poklopio i s pojavom službe stranih potestata iz prije svega Ankonitanske marke tijekom 80-ih godina. Prvi takav, Jakov Rusticus iz Ankone posvjedočen je kao potestat 1281. i 1282. godine, no najvažnijim čini se Palmerije Falkov iz Ferma (1284. – 1285.), za čijega je mandata konstituirano Veliko vijeće, pri čemu je došlo do dvostrukoga povećanja dotadašnjega Velikoga vijeća (*generale consilium*) sa 20 „dobrih ljudi“ (*boni homines*) od 2. prosinca 1272. godine na 40 vijećnika u listopadu 1284. godine.¹⁴⁰ Premda mogu zvučati kao male brojke, u apsolutnim okvirima to je svakako

trendova i paradigmi, pri čemu je takav stav primjenjiv na istraživanje bilo kojega povijesnoga razdoblja. Džino 2021, 8-12.

¹⁴⁰ Dokument od 2. prosinca 1272. godine vidi u: MT, I, dok. 333, str. 441. Potestat Palmerije Falkov udvostručuje sastav Velikoga vijeća u listopadu 1284. godine. Vidi: CD, VI, dok. 419, str. 502-503. Usp. Jelaska Marijan 2001, 21. Izraz *boni homines* jasno sugerira da se ne može još govoriti o formalnom plemstvu, nego o društvenoj eliti koja ima tendenciju postati (normirana) privilegirana skupina u zajednici. O „dobrim ljudima“ vidi nedavno u Ančić 2019, 58-59. Pritom treba dakako imati na umu da se „dobri ljudi“ kao forma označavanja društvenih odličnika ne javlja u 13. stoljeću nego u širem

stopostotno povećanje, a koje nije stalo na tome. Naime, brojka od 40 penje se na 80 vijećnika u razdoblju do 1310. godine, da bi u svibnju 1315. godine bio zabilježen najveći broj aktivnih vijećnika u povijesti srednjovjekovnoga Trogira – i to njih 125.¹⁴¹ Isto tako, vijeće je obavljalo svoje poslove u katedralnoj crkvi sv. Lovre ili crkvi sv. Marije de Platea praktički sve do 1272. godine kada Veliko vijeće dobiva svoje fizičko utjelovljenje u vidu novo-izgrađene komunalne palače.¹⁴²

Sve to ukazuje na proces širenja i jačanja svjetovnih institucija vlasti nauštrb Kaptola, biskupa i crkvene organizacije, koja je imala veliki pa i presudni utjecaj upravo do kraja 70-ih i početka 80-ih godina 13. stoljeća, od kada se prati okretanje trendova.¹⁴³ Naime, broj kanonika normiran je na njih 14 u vrijeme biskupa Grgura (1282. – 1296.), što se prati u odluci biskupa Liberija (1297. – 1318.) o smanjenju broja kanonika sa 14 na 12, koju je kasnije potvrdio biskup Lampredije (1319. – 1349.) u studenome 1329. godine. S obzirom na to da je došlo do smanjivanja broja kanonika sa 14 na 12, moguće je da je prije biskupa Grgura brojka mogla biti i veća od 14.¹⁴⁴ Dakle, prije 1284. godine i reforme Velikoga vijeća, broj kanonika s gradskim vijećnicima je skoro pa izjednačen – naime oko 20 vijećnika naspram oko 14 kanonika. Između 1284. i 1315. godine broj vijećnika porastao je stoga sa 20 na impresivnih 125 aktivnih vijećnika, premda se potonja brojka nije više ponovila nakon 1315. godine. Zasigurno je postojala statutarna odredba koja je propisivala maksimalni broj od 80 vijećnika, no ona je u praksi suspendirana u ožujku 1315. godine tijekom priprema za reizbor potestata i kapetana Mateja Zorijeva, koji je popunio vijeće do njegova formalnoga

kontekstu ranoga zapadnoga srednjovjekovlja. U tom kontekstu valja izdvojiti primjerice dokument od 5. srpnja 1033. godine gdje su zabilježeni „dobri ljudi“ iz Trogira (... *aliis bonis hominibus in ciuitate traguriensis* ...). Documenta, dok. 32, str. 41; CD, I, dok. 49, str. 67. S druge strane, ranosrednjovjekovno označavanje trogirskih „plemenitih“ i „ne-plemenitih“ (... *nobilium et ignobilium Tragurini castri* ...) kao odraz rudimentarne društvene stratifikacije vidljivo je u dokumentu od 1064. godine. Documenta, dok. 46, str. 64.; CD, I, dok. 70, str. 99.

¹⁴¹ CD, VIII, dok. 326, str. 401.

¹⁴² Usp. Benyovsky Latin 2009, 49, 54-57; Benyovsky Latin 2019c, 116.

¹⁴³ Za kontekst sukoba između komune i crkve u Trogiru usp. ukratko Babić 2014, 90; Benyovsky Latin 2009, 151, 153; Petrović 2021, 77-91, 268. Proces slabljenja crkvenih institucija nauštrb svjetovne moći zadobio je i svoj simbolički odraz. Naime, u izgrađenoj gotičkoj kapeli sv. Ivana Trogirana u katedrali sv. Lovre (1331. – 1348.) kneževo prijestolje uklopljeno je tik uz sv. Ivana, dok je biskupova stolica bila nešto udaljenija, čime se i na simboličkoj razini slala poruka o tome da je knez bliži gradskom patronu od samoga biskupa, premda je on njegov duhovni nasljednik jer je i Ivan bio trogirski biskup u drugoj polovici 11. i početkom 12. stoljeća. Usp. o kapeli: Marinković 2016, 203-204.

¹⁴⁴ CD, IX, dok. 399, str. 490-491.

maksimuma (80), no poslije ga je povećao po vlastitom nahođenju (otuda i cifra od 125 vijećnika).¹⁴⁵ Međutim, lako je moguće da je Matej i prije toga datuma suspendirao statutarnu odredbu, budući da se već u veljači 1315. godine spominje brojka od 83 aktivna vijećnika.¹⁴⁶ Dakle, tijekom nekih 40 godina, od 1284. do 1315. godine, stvari su posve promijenjene, što se najbolje ogleda u brojčanom nesrazmjeru između vijećnika i kanonika.

Jačanje svjetovnih institucija vlasti na formalnoj razini teklo je usporedno s procesom jačanja i konsolidacije (svjetovne) društvene i političke elite, koja je uspjela svoj položaj i pravno normirati kroz zatvaranje Velikoga vijeća i zabranu sudjelovanja u političkom životu svima onima čiji otac ili otac i djed nisu prethodno bili članovi Velikoga vijeća. U historiografiji se smatra da je do toga došlo 1340. godine, kada je i ukinuta statutarna odredba o ograničenju od 80 vijećnika, koja je 1315. godine bila tek suspendirana.¹⁴⁷ Međutim, postoje određene nejasnoće s izvorima po pitanju datiranja konačnoga zatvaranja Velikoga vijeća. Naime, u redakciji statuta iz 1322. godine stoji odredba po kojoj pravo na članstvo u Velikom vijeću, a samim time i na sudjelovanje u političkom životu, imaju oni kojima su otac i djed već prethodno bili članovi Vijeća. Međutim, 1340. godine zabilježeno je kako se traži prethodno očevo članstvo, bez spomena o djedu. U tom smislu, čini se da je odredba koju se datira u 1322. godinu novija, i da se odnosi na razdoblje nakon 1340. godine, a određene stvari mogu upućivati na to da se radi o kraju 50-ih ili početku 60-ih godina, povodom ponovne uspostave ugarske kraljevske vlasti u Trogiru od ožujka 1358. godine.¹⁴⁸ Pomicanju

¹⁴⁵ Usp. iz zapisnika Velikoga vijeća od 19. ožujka 1315. godine: „*Item facto simili partito super secunda placuit omnibus de dicto consilio quod dictus potestas cum quibus uoluerit possit numerum consiliariorum adimplere secundum statutum et augmentare prout sibi placuerit*“. Vidi: MGT, Zapisnici, fol. 12. Spomenuti Matejev reizbor od 8. lipnja 1315. godine, kada je 100 vijećnika glasalo za, a 25 protiv vidi u: CD, VIII, dok. 326, str. 401.

¹⁴⁶ Za 83 aktivna vijećnika 11. veljače 1315. godine vidi: MGT, Zapisnici, fol. 11.

¹⁴⁷ CD, X, dok. 389, str. 554-555.

¹⁴⁸ Usp. o drugačijem datiranju odredbe koja se smješta u 1322. godinu opširnije u: Popić i Bećir, 2022. Premda je u historiografiji iznesen stav kako je zbog izraženijega angažmana pučana u većini dalmatinskih gradova plemstvo bilo u slabijoj poziciji moći nego li dubrovačko plemstvo koje je uspostavilo neupitni monopol na vlast (Janeković Roemer 1999, 269-274.), čini se da je to možda ipak naglašeno „dubrovnikocentrična“ interpretacija polazeći od toga da se dubrovački razvoj može uspoređivati jedino s Venecijom, dok je urbani politički kontekst u najvećem dijelu jedne, primjerice, Italije bio vrlo kaotičan s učestalim frakcijskim sukobima između 12. i 16. stoljeća. Drugim riječima, Dubrovnik je zapravo taj koji dobrim dijelom odudara od općega političkoga konteksta koji vlada u dalmatinskim i sjeverno-talijanskim komunama, a ne da ostali dalmatinski gradovi odudaraju od

konačnoga trenutka formalnoga zatvaranja ide u prilog i činjenica da se u dokumentima počinje koristiti izraz „plemičko vijeće“ (*generale consilium nobilium uirorum ciuitatis Tragurii*) od barem 1368. godine.¹⁴⁹

U svakom slučaju, proces sve izraženije koncentracije društvene i političke moći u rukama svjetovne elite (plemstva) tijekom posljednja dva desetljeća 13. stoljeća tekao je usporedno s jačanjem svjetovnih institucija vlasti.¹⁵⁰ Može se pretpostaviti da je prikazano povećanje broja gradskih vijećnika odražavalo pritiske određenih pojedinaca i grupacija „odozdo“, odnosno onih koji su smatrali da im po statusu i imetku pripada pravo sudjelovanja u političkom životu. Teško je govoriti koliko je takvih moglo biti, no vjerojatno bi se moglo pretpostaviti da je bilo takvih, uzimajući u obzir kontekst talijanskih gradova i pojavu *popolo* grupacija posebice tijekom druge polovice 13. stoljeća.¹⁵¹ Oblikovanje trogirске plemićke elite od 80-ih godina 13. stoljeća, što je zasigurno podrazumijevalo i kooptacije, događalo se upravo u vrijeme kada knezovi Bribirski upravljaju Trogirom od početka 70-ih godina istoga stoljeća. Bribirci, kao i magnatske loze na razini cijeloga Ugarskoga Kraljevstva, od tada iskorištavaju slabost središnje kraljevske vlasti radi širenja vlastitoga gospodstva i političkoga utjecaja u Dalmaciji i Hrvatskoj.¹⁵² Stoga vrh piramide moći predstavljaju u tom razdoblju upravo knezovi Bribirski, koji garantiraju lokalnoj trogirskoj eliti političku stabilnost i raspodjelu moći i utjecaja. I to je tako funkcioniralo dok njihov utjecaj i angažman nije počeo slabiti između 1310. i 1312. godine, što je iskorišteno od

Dubrovnika. Isto tako, plemstvo dalmatinskih komuna uspijeva provesti zatvaranje svojih velikih vijeća, kao i stoljećima održavati svoju društvenu i političku prevlast, stoga se teško može govoriti o „slabom plemstvu“, već prije svega o dinamičnijim društvenim odnosima. Štoviše, čak je i frakcijski podijeljeno trogirsko plemstvo uspijevalo manipulirati pučanima više od stoljeća, odnosno također provesti zatvaranje trogirskoga Velikoga vijeća te formalizirati stečene pozicije moći i utkati ih u normativni poredak.

¹⁴⁹ Statutum 1915, 174. To je već uočio i Raukar 1980/1981, 182.

¹⁵⁰ O razvoju velikih vijeća u dalmatinskim gradovima usp. Janeković Roemer 2018, 87-116; Raukar 1984, 87-103; Lonza 2015, 151-171; Popić i Bećir 2022.

¹⁵¹ Za razvoj talijanskih *popolo* pokreta u specifične *pressure groups* tijekom druge polovice 13. stoljeća, čiji je utisak na kasniji razvoj formalnih institucija ostao vrlo upečatljiv, usp. Blanshei 2010, 15-40 i *passim*; Blanshei 1976, 52-55. i *passim*; Jones 1965, 76-79; Gamberini 2018, 45-49. i *passim*; Lansing 1991, 192-211; Martines 1988, 46-70; Filangieri 2018, 95-118; Musarra 2018, 120-144; Shaw 2006, 1-15. i *passim*.

¹⁵² O razvoju političkih prilika prema slabljenju središnje kraljevske vlasti i konsolidaciji lokalnih velikaša na razini Ugarskoga Kraljevstva krajem 13. i početkom 14. stoljeća usp. primjerice: Ančić 2003a, 80-85, 93-94. i *passim*; Engel 2001, 101-139. O tom procesu na primjerima Šubića-Bribirskih i Babonića informativno vidi u Klaić 1976, 330-361, 407-447.

strane političkih aktera (frakcija Mateja Zorijeva) kojima nije više odgovarala bribirska dominacija i njihovo favoriziranje jedne frakcije (Andreis-Kazarica) u gradu.

Marin Andrijin i njegovi stričevi Šimun i Gauzinja, sinovi Marina Amblaževa, zajedno s ostalim rođacima i prijateljima pripadali su političkoj klijenteli bana Pavla, odnosno bana Mladena II. do 1320./1322. godine. Obitelj Andreis uspostavila je veze i sklonost ugarskoj kraljevskoj vlasti već 1242. godine, kada je kralj Bela IV. bio primoran bježati od Mongola sve do grada Trogira, gdje je bio zadovoljan reakcijom lokalnoga plemstva, i to posebice pojedincima iz obitelji Andreis koje je obdario određenim kraljevskim posjedima u zaleđu Trogira. Naime, Marin Amblažev, djed Marina Andrijinoga, dobio je od kralja 1243. godine Prapatnicu, a Ljubitovicu kasnije tijekom 1270. godine. Radilo se o selištima koja nisu pripadala teritoriju Trogira, već kraljevskoj (banskoj) jurisdikciji.¹⁵³ Uz to je negdje prije 1257. godine stekao titulu kneza (*comes*), no teško je reći što je ona točno podrazumijevala, iako se svakako radilo o daljnjem podizanju njegova društvenoga statusa u okvirima ugarske kraljevske hijerarhije na lokalnoj razini.¹⁵⁴ Može se i špekulirati da je možda kralj Bela IV., ili netko iz njegove pratnje, fizički boravio u obiteljskoj palači roda Andreis 1242. godine kada je bio u bijegu pred Mongolima.¹⁵⁵ Međutim, nakon kraljeve smrti 1270. godine počinje opadati prisutnost kraljevskoga autoriteta u dalmatinskim gradovima, a taj vakuum moći počinju popunjavati knezovi Bribirski koji kompenziraju kraljevo odsustvo i time uspostavljaju veze s obitelji Andreis i njihovim pristašama već od 70-ih godina 13. stoljeća (premda su i Šubići-Bribirski bili i ostali formalno kraljevski službenici).¹⁵⁶ Takva konstelacija odnosa potrajala je bez većih lomova sve do 1310. godine i eskalacije političkih sukoba u Trogiru između Marina Andrijina i njegove frakcije te

¹⁵³ Vidi: OIL, sv. 539, fol. 92 (Prapatnica); Lučić 1673, 85 (Ljubitovica). Čini se da je Lučić i stjecanje Prapatnice datirao u 1270. godinu, međutim sačuvan je tekst isprave o darivanju Prapatnice iz 1243. godine (vidi gore citiranu fol. 92). Potvrdu za to vidi u: Andreis 1978, 382-383. Najpodrobnije o prostoru srednjovjekovnoga trogirskega distrikta ili gradskoga kotara vidi recentno u Burić 2020, i to posebice geografske karte koje oslikavaju prostor distrikta sa svim ključnim toponimima i lokacijama na str. 307-316. O dijelovima gradskoga distrikta, odnosno Trogirske zagore u srednjemu vijeku može se pregledno usporediti i Kužić 1997, 25-41 i *passim*.

¹⁵⁴ Čini se da se prvi puta kao *comes* navodi barem od ožujka 1257. godine (OIL, sv. 539, fol. 132).

¹⁵⁵ Tezu o tome da je netko iz kraljeve svite možda odsjeo u obiteljskoj palači roda Andreis iznosi Plosnić Škarić 2007, 19. Premda se teza ne može potkrijepiti dokazima, dobiva na uvjerljivosti kada se sagledaju i ostali podaci o odnosu kralja s Andreisima.

¹⁵⁶ O širenju bribirske moći usporedi: Karbić 2004, 11-18; Karbić 2008, 43-60. Još podrobnije o samim Bribircima vidi u: Karbić 2007, 97-121; Karbić 2000b, 131-147; Karbić 2000a; Klaić 1897.

frakcije Mateja Zorijeva koji je predstavljao opoziciju i one koji su htjeli reducirati politički utjecaj Bribiraca na unutarnje vođenje grada koketirajući s Venecijom.¹⁵⁷

Možda bi se moglo reći da se frakcija Andreis-Kazarica iz perspektive frakcije Cega i onih koji nisu imali takve izražene veze s hrvatskim velikašima činila kao „strano“ tijelo, koje ugrožava interese domaćega plemstva, zbog čega su osjetili potrebu odmaknuti se od Bribiraca i potražiti pomoć Venecije. Ipak, pro-mletačku afilijaciju ne treba doživljavati kao nekakvo konzistentno političko usmjerenje frakcije Mateja Zorijeva, već kao politički potez i privremenu potrebu da se osigura konkretna politička potpora za ostvarenje lokalnih frakcijskih interesa. Pritom postoji i dimenzija Matejevih osobnih političkih ambicija koje je nastojao ostvariti kroz frakcijsku infrastrukturu, no o tome će biti detaljnije riječi u narednom poglavlju. U tom je smislu obitelj Andreis predstavljala zapravo oslonac bibrirske vlasti na lokalnoj razini u Trogiru, a to vuče za sobom i neke druge konzekvence. Naime, poraz jedne frakcije automatski znači i gubitak za njezinoga patrona, u ovome slučaju bana Pavla I, odnosno njegova nasljednika Mladena II. Srednjovjekovni vladari ne mogu upravljati bez posrednika, stoga su im uvijek potrebne naklonjene skupine i akteri s lokalne razine na koje mogu formalno ili neformalno delegirati političku odgovornost, odnosno očekivati od svojih klijenata obavljanje političkih usluga u zamjenu za materijalne nagrade i stjecanje društvenoga kapitala, koji je potreban lokalnim akterima za daljnji uspon u hijerarhiji vladajuće oligarhije kojoj pripadaju ili teže pripadati.¹⁵⁸

Da je frakcija Andreis pripadala političkoj klijenteli knezova Bribirskih može se potvrditi sljedećim podacima. Naime, jednom prilikom šibenski i bibrirski knez Juraj Bibrirski, knez Marin Amblažev sa svojim sinovima Andrijom (otac Marina Andrijinoga) i Gauzinjom te bratom Desom Amblaževim jamče trogirskom kapetanu

¹⁵⁷ Detaljnije o tome: Karaman 1940, 303-313; Benyovsky Latin 2003a, 44-51; Klaić 1985, 214-229; Popić i Bećir 2020, 241-256; Bećir 2019b, 37-66.

¹⁵⁸ O političkim klijentima koje patroni regrutiraju iz redova lokalnih zajednica kao „trojanskim konjima“ usp. Lind 1996, 130-131. O potrebi delegiranja moći u srednjovjekovnom (predmodernom) kontekstu usp. Crone 2003, 33, 39-40, 45 i *passim*. S druge strane, valja imati na umu da je svaki oblik političke moći nužno ili delegiran ili alociran, odnosno može potjecati od vladara koji svojim suradnicima hijerarhijski prebacuje dio političke odgovornosti (moć odozgo), ili putem izbora od same političke zajednice (moć odozdo). Usp. Kurtz 2001, 26.

Stanu Varikaši (bribirski štićenik iz Zadra) kako će trogirski knez Ivan Bribirski uzeti njegovu kćer Saku (*Sachia*) za ženu u lipnju 1277. godine.¹⁵⁹ Dosta vremena nakon toga, preciznije 10. svibnja 1292. godine, zabilježeno je kako su Šimun i Gauzinja, sinovi sada pokojnoga Marina Amblaževa, zajedno sa svojim mladim nećakom Marinom Andrijinim, u svojstvu predstavnika trogirskoga kneza Jurja Bribirskoga i nekog Salomona s jedne strane, i Grgurom Lukinim, predstavnikom biskupa s druge strane, dali potestatu Šimunu Bonivaldovu (Ankona) prihode od gradskoga mosta (vratarinu) na tri godine u zakup, i to za 50 libara godišnje.¹⁶⁰ Dakle, u potonjem su primjeru pripadnici roda Andreis zavedeni eksplicitno kao bribirski prokuratoru u Trogiru. Osim toga, navedeni primjer zapravo postavlja određene upitnike, a prije svega kako objasniti da predstavnici trogirskoga kneza i biskupa daju potestatu vratarinu u zakup, iako bi to trebalo pripadati ingerenciji komunalnih vlasti, odnosno potestat je taj koji bi zapravo trebao davati vratarinu nekome u zakup? Možda su na taj način htjeli kompenzirati potestata, umjesto isplate formalne plaće. No taj primjer dodatno pokazuje kako je vrhovna vlast prebivala u rukama knezova Bribirskih, pri čemu je i biskup predstavljao vrlo važni faktor bez obzira na općenito slabljenje biskupskoga autoriteta u drugoj polovici 13. stoljeća.

S druge strane, čini se da frakcija Cega nije imala tako razgranate veze s hrvatskim zaleđem, odnosno kako je više težila autonomnoj poziciji grada i političkom monopolu svoga sloja nauštrb hrvatskih velikaša, što je kasnije nastojala izvesti održavajući dobre odnose s Venecijom. Na tragu shvaćanja o policentričnosti srednjovjekovnih uređenja, vidljivo je da Trogir odgovara takvoj vrsti političkoga sustava, u kojemu postoje različiti lokalni centri moći s vlastitim izvorima prihoda i društvenim kapitalom, koji su pak naslonjeni na neke druge i snažnije centre moći poput knezova Bribirskih ili Venecije. To je priča o crkvenoj organizaciji i svjetovnim institucijama vlasti, neformalnim plemićkim frakcijama, kraljevskom autoritetu, Bribircima i njihovoj razgranatoj političkoj klijenteli, utjecaju Venecije, odnosno o ulozi ne-plemića i njihovih bratovština u Trogiru. Neovisno o tome što se radilo o relativno malome gradu, jasno se vidi iz priloženoga da politička scena nije zbog toga bila

¹⁵⁹ MT, II, dok. 98, str. 170-171.

¹⁶⁰ MT, II, dok. 60, str. 291; Lučić 1979a, 265.

nimalo jednostavnija. Razmatrajući politički razvoj Trogira krajem 13. i početkom 14. stoljeća, svakako se komunalne institucije vlasti i plemićke frakcije koje njima upravljaju nameću kao centar moći koji postupno akumulira sve veću moć, ovlasti i resurse unutar trogirskih granica.

Uz definitivno formalno oblikovanje institucija, smjena generacija krajem 80-ih i početkom 90-ih godina 13. stoljeća ističe se kao drugi krucijalni trenutak u nastanku kontura i sadržaja budućih političkih frakcija Marina Andrijina i Mateja Zorijeva. Potonja konstatacija polazi od toga što su očevi navedenih frakcijskih lidera umrli negdje između 1284. i 1292. (Andrija Marina Amblaževa), odnosno između 1287. i 1292. godine (Juraj/Zore de Cega), što je omogućilo njihovim sinovima da preuzmu političke i rodovske odgovornosti i izbiju u prvi plan.¹⁶¹ Najvećim su dijelom naslijedili postojeću infrastrukturu koja je ostala presudna i za njihovo frakcijsko djelovanje od 1310. godine. Naime, već je spomenuto kako se frakcije održavaju prije svega kroz neformalne osobne veze i uzajamne interese, stoga smrt istaknutih uglednika predstavlja kraj za jedne, ali i novi početak za one čije vrijeme tek dolazi. U nastavku će se, koliko to izvori dopuštaju, napraviti pokušaj rekonstrukcije vodstva (jezgre) obiju frakcija u nastanku prije 1310. godine na osnovu posjeda, materijalnih prihoda, društvenih transakcija, javnih funkcija, te bračnih i srodničkih veza.

Ukoliko se krene od obitelji Cega, u dokumentima se na relativno puno mjesta može naići na informacije o posjedima Jurja (Zore) Dessinoga de Cega od 60-ih godina 13. stoljeća. Naime, navodi se da je Juraj posjedovao zemljišta na području Budožića (*Budosich*), Balančana (*Ualencana*), Laura (*Lauros*), Resnika (*Resnik*), Podmorja (*Podemorie*), crkve sv. Marije od Špiljana (*sancte Marie de Spilliano*) i Divulja (*in Devolio iuxta Slanipotochum*).¹⁶² Radi se o lokacijama koje se spominju u dokumentima druge polovice 13. stoljeća, pri čemu za Matejeva života postoje samo potvrde za posjede u

¹⁶¹ Andrija Marinov se posljednji put spominje među živima 23. listopada 1284. godine među izabranih 40 vijećnika (OIL, sv. 539, fol. 303-303v; CD VI, dok. 419, str. 502-503), dočim se kao pokojni navodi najkasnije od 30. svibnja 1292. godine (MT, II, dok. 67, str. 294). S druge strane, Juraj de Cega posljednji se put navodi kao živa osoba 9. travnja 1287. godine (MT, II, dok. 21, str. 261), dok se prvi puta navodi kao pokojni 21. travnja 1292. godine (MT, II, dok. 32, str. 280).

¹⁶² Vidi: MT, I, dok. 6, str. 90-91 (Budožić); MT, I, dok. 272, str. 410 (Balančane); MT, I, dok. 320, str. 434 (Lauri /Javoria?); MT, III, dok. 42, str. 179 (Resnik); MT, II, dok. 32, str. 280 (crkva sv. Marije od Špiljana), MT, IV, dok. 108, str. 320 (Divulje); MT, II, dok. 27, str. 13 (Podmorje).

Divuljama početkom 14. stoljeća, a i to se konkretno odnosilo na njegovu majku Produ (*in contrata Devolie, iuxta dictum Dessam, dominam Prode uxorem condam Ysori Ceghe*).¹⁶³ Osim toga, Juraj je zabilježen među skupinom trogirskih uglednika koji su na tri godine dobili pravo zakupa na otok Čiovo, odnosno korištenje određenoga dijela otoka 1. lipnja 1282. godine, pa je tako Juraj uzeo u zakup dvadeseti dio otoka za šest libara i pet solida.¹⁶⁴ Zabilježeno je i kako je Dujam Dessin de Cega, Jurjev brat, kupio polovicu sela Unešić za 45 libara od Jurja pokojnoga Dragana 22. ožujka 1273. godine (*sue medietatis totius terre uille, que uocatur Unisic, que confinat cum terra Neueste et cum terra Suenestic et alia latera*), što jasno svjedoči i da su pripadnici roda Cega imali posjede duboko u kontinentalnom zaleđu.¹⁶⁵ Od tekućih prihoda nailazi se na podatak da je Matej Zorijev de Cega prodao Mirsi Dobromirovome 5 volova za 40 libara 29. travnja 1292. godine.¹⁶⁶ Nisu pritom važni volovi, već činjenica da će Mirsa između 1310. i 1320. godine spadati u uži krug Matejeva režima, što ovako naizgled banalnom podatku daje posve drugu dimenziju.¹⁶⁷ Isto tako, dok je Matej bio potestat i kapetan, preciznije 20. studenoga 1316. godine, prodao je nekoliko svinja stanovitom Radi za 14 solida po svakoj.¹⁶⁸ Zabilježeno je i kako je isplatio Ciprijanu Bogdanovome dug Nikole Matejeva u iznosu od 25 libara, također dok je još bio na vlasti 26. siječnja 1317. godine, što sugerira s druge strane da je ljudima izlazio u susret i radio usluge koje je zasigurno imao na umu naplatiti u budućnosti.¹⁶⁹

Prema sudskom spisu od srpnja 1329. godine, navodno je Bart Silvestrov prodao jedan *casamentum* (vjerojatno stambeni objekt) Petru Dujmovu (Cega), Grguru Lukinome (Lucius), Marinu Bertanovome (Cipiko) i Mateju Zorijevu s nekim

¹⁶³ Izraz u zagradaima vidi u: MT, II, dok. 16, str. 317. (srpanj 1293. godine). Za spomen tih posjeda iz 1329. godine vidi: MT, IV, dok. 108, str. 320.

¹⁶⁴ Uz Jurja radilo se o sljedećim ljudima: potestat Jakov Rusticus, odnosno Cernota (Amblažev?), Dessa Dujmov de Morsice, Julla Plocijev, Petar Dujmov (Cega), Petar Valentinov (Lucius), Juraj Hvalimirov, Matej Lukin (Lucius), Marin Clarioli, Amblaž Martinov (Kazarica), Dessa Petrov (Lucius) i Grgur Susi. Vidi: MT, III, dok. 10, str. 239.

¹⁶⁵ MT, I, dok. 111, str. 331-332.

¹⁶⁶ MT, II, str. 286, dok. 47.

¹⁶⁷ Na ovome se mjestu neće ulaziti u one podatke o frakcijama poslije 1310. godine tako da pregled ne bio konfuzan i natrpan podacima. Tamo gdje je potrebno ukazati na neke paralele, tu će se one i napraviti. Mirsa Dobromirov se spominje, primjerice, u pojedinim dokumentima kasnijega perioda u političkim ulogama 1314. godine. Vidi primjerice: MGT, Zapisnici, fol. 6v, 8.

¹⁶⁸ MT, IV, dok. 130, str. 496.

¹⁶⁹ Isto, dok. 156, str. 507.

parcelama za tri libre još 2. siječnja 1300. godine.¹⁷⁰ Sva navedena imena redom predstavljaju ljude koji su kasnije na različite načine pripadali Matejevoj frakciji. Naime, za razliku od današnjega vremena u kojemu poslovne veze ne moraju nužno ukazivati i na neke druge veze, u srednjemu vijeku to je nerijetko sve išlo „u paketu“ – poslovne, rodbinske i političke veze. U tom smislu ne treba čuditi što se poslovna mreža u pravom trenutku može transformirati u političku mrežu, no opet ne treba ni tu generalizirati jer ne mora uvijek doći do očekivanoga scenarija.¹⁷¹ Od javnih funkcija koje je Matej obavljao prije 1310. godine mogu se izdvojiti samo poklisarske dužnosti, kao i članstvo u jednom odboru za pripremu blagdana sv. Dominika, dočim se od 1310. godine navodi kao konzul.¹⁷² Njegov otac Juraj (Zore) spadao je već među onih 40 izabranih vijećnika iz 1284. godine.¹⁷³ Treba naglasiti i da je Matejeva supruga bila Dobra, sestra Marina Bertanova iz roda Cipiko, s kojim je Matej bio uključen u spomenutu kupnju *casamentum*-a iz 1300. godine. Pripadnici obitelji Cipiko ujedno su i podržavali njegovu frakciju nakon 1310. godine.¹⁷⁴ Dakle, samo na temelju ovih pojedinih primjera jasno se uočava preklapanje različitih sfera života – obiteljskih, poslovnih i političkih.

S druge strane, vodstvo frakcije Andreis sastojalo se od više ljudi, naime riječ je o Marinu Andrijinome, te njegovim stričevima Šimunu i Gauzinji. Polazeći još od njegova djeda, kneza Marina Amblaževa, zabilježeni su rodovski posjedi *in pertinentiis Clani* (?) na području Trogirske komune, potom na Balančanima (*ad Belančana*) i Divuljama (*ad Diuulle*), podno predjela Lababa (*subtus Lababa*) te *in terra Deueritticis* (?).¹⁷⁵ Što se tiče Andrije Marinova, zabilježeni su njegovi posjedi na Krtinama (*in Chertino*), Podmorju (*ad Podemorie*), odnosno kod Pantana (*ad Pantanum*) gdje je i kupio

¹⁷⁰ Isto, dok. 99, str. 288.

¹⁷¹ O tome da nije uvijek nužno da će se latentna društvena mreža u potpunosti aktivirati u konfliktnu grupaciju u prijelomnom trenutku usp. primjerice Nekić 2017a, 159; Boissevain 1974, 49-50, 65.

¹⁷² Kao poklisar naveden je 15. svibnja 1308. (CD, VIII, dok. 147, str. 157), odnosno 29. lipnja 1308. (CD, VIII, dok. 167, str. 187). Kao član odbora za proslavu dana sv. Dominika zabilježen je 4. kolovoza 1308. (Notae, 224), a kao konzul 1310. godine (Notae, 224).

¹⁷³ CD, VI, dok. 419, str. 502-503.

¹⁷⁴ MT, IV, dok. 111, str. 340; Notae, 220.

¹⁷⁵ Vidi: MT, I, dok. 70, str. 166 (*in pertinentiis Clani*); CD, V, dok. 804, str. 313-314 (Balančane, Divulje, odnosno *in terra Deueritticis*); MT, II, dok. 12, str. 131 (Lababa).

neku zemlju 8. prosinca 1272. godine.¹⁷⁶ Što se tiče ostala dva sina, Šimun i Gauzinja zajednički su posjedovali neku zemlju *ad Gregauicça* (?).¹⁷⁷ Navodi se da je Šimun kupio 22 vretena općinskoga zemljišta na Kolovratu (*in Colourato*), odnosno da je bio vlasnik jedne konobe (*in tauerna canue*) u gradu.¹⁷⁸ S druge strane, za samoga Gauzinju zabilježeno je da je posjedovao zemljišta kod Bijaća (*ad Biachi*), odnosno kod predjela Knežine (*ad Chinesinum*).¹⁷⁹ Osim toga, u kolovozu 1320. godine gradske vlasti (frakcija Cega) zaplijenile su Šimunu i Gauzinju određenu imovinu, odnosno privatne tornjeve unutar zidina grada Trogira, kao i zemljišta na području Smokvice i Mezline.¹⁸⁰

Kada se usporede posjedi pripadnika jedne i druge frakcije, dolazi se do znakovitih zaključaka. Naime, vidljivo je da su obje grupacije posjedovale zemlju na praktički istom području, koje je bilo u neposrednoj blizini samoga grada, uz jedinu bitnu razliku da su Andreisi posjedovali više zemalja izvan trogirске komunalne jurisdikcije u Prapatnici i Ljubitovici i imali uspostavljene političke veze s hrvatskim velikašima.¹⁸¹ Treba upozoriti na rašireni fenomen raspršenih posjeda u srednjovjekovnoj Europi, gdje su homogena i kompaktna zemljišta predstavljala relativnu rijetkost, pa tako i u slučaju Trogira.¹⁸²

Marin Andrijin posvjedočen je kao egzaminator u nekoliko navrata između 1290. i 1305. godine, dočim je u dva navrata obavljao privremenu djelatnost poklisara.¹⁸³ Supruga mu se zvala Slava, no teško je odrediti kojemu je rodu

¹⁷⁶ Usp. MT, I, dok. 402, str. 477 (Krtine); MT, II, dok. 4, str. 2 (Podmorje); MT, I, dok. 338, str. 443 (Pantan).

¹⁷⁷ MT, IV, dok. 28, str. 403.

¹⁷⁸ Usp. zemljišta na Kolovratu 28. studenoga 1279. (MT, II, dok. 174, str. 239), odnosno konobu 2. kolovoza 1312. (MT, IV, dok. 24, str. 397). Veličina jednoga trogirskoga vretena iznosila je 773,66 m². Vidi u: Omašić 1986, 405.

¹⁷⁹ Usp. MT, IV, dok. 45, str. 420 (Bijaći); MT, IV, dok. 108, str. 320 (Knežine).

¹⁸⁰ Vidi: 22. kolovoza 1320. (Lučić 1979a, 391; OIL, sv. 542, fol. 95v). O privatnim tornjevima ili kulama u dalmatinskom kontekstu usporedi primjerice Benyovsky Latin 2012, 17-39.

¹⁸¹ Geografske prikaze većega dijela srednjovjekovne Trogirске komune vidi u: MT, IV, str. 625; Omašić 1986, 417; Babić 1984, 71-74; Burić 2020, 306-317.

¹⁸² Usp. Kulischer 1957, 66 i *passim*. Na zemljišnu raštrkanost na području dalmatinskih gradskih kotara upozorio je već Kolanović 1995, 155.

¹⁸³ Kao egzaminator navodi se 11. travnja 1290. (MT, II, dok. 2, str. 264), 10. prosinca 1291. (MT, II, dok. 2, str. 268), 13. prosinca 1291. (MT, II, dok. 3, str. 268), 16. lipnja 1300. (OIL, sv. 542, fol. 5) i 30. studenoga 1305. godine (CD, VIII, dok. 101, str. 113; Lučić 1979a, 365.). S druge strane, spominje se kao poklisar 29. svibnja 1308. (CD, VIII, dok. 151, str. 159; Notae, 222), 9. kolovoza 1308. (Notae, 224).

pripadala.¹⁸⁴ Gauzinja Marinov zabilježen je u više navrata kao poklisar, odnosno jednom i kao sudac.¹⁸⁵ Isto tako je bio član odbora koji je bio zadužen za pripremu dočeka papinskoga legata Gentila 1308. godine.¹⁸⁶ Šimun Marinov je zabilježen kao poklisar 29. lipnja 1308. godine.¹⁸⁷ Andrija, Gauzinja i Šimun, sinovi Marina Amblaževa, spadali su među onih 40 izabranih vijećnika iz 1284. godine. Čini se da je Andrija bio najstariji među sinovima Marina Amblaževa, budući da se mnogo ranije spominje na važnim funkcijama. Naime, zabilježen je kao sudac u više navrata tijekom 70-ih godina 13. stoljeća.¹⁸⁸ U rujnu 1272. godine djeluje zajedno s Matejom Lukinim (Lucius) kao prokurator parentele Nemovlastine, što može sugerirati na određene društvene spone.¹⁸⁹ Osim toga, supruga mu se zvala Scomosa, kći Alberta Cacijeva iz Splita.¹⁹⁰

Međutim, treba uzeti u obzir da je visoke funkcije obavljao već prethodno njihov otac Marin Amblažev u prvoj polovici 13. stoljeća. Naime, navodi se 1239., 1260. i 1277. kao poklisar, odnosno 1243. i 1257. godine kao gradski sudac.¹⁹¹ Kao poklisar komune zabilježen je 1267., a kao član gradskoga vijeća (*consilium*) posvjedočen je 1271. godine.¹⁹² Osim toga naveden je među *hereditariis* crkve sv. Martina 1267. godine, što sugerira dugotrajnost ranosrednjovjekovnih uzusa, u smislu svjetovnoga patronata

¹⁸⁴ MT, IV, dok. 219, str. 551.

¹⁸⁵ Spominje se kao poklisar 22. siječnja 1294. (Lučić 1979a, 332), 29. svibnja 1308. (CD, VIII, dok. 151, str. 159), 4. lipnja 1308. (CD, VIII, dok. 156, str. 165; Notae, 223) i 6. lipnja 1308. godine (Notae, 223), dok je kao sudac zabilježen 28. prosinca 1304. (Notae, 221).

¹⁸⁶ Notae, 222.

¹⁸⁷ Vidi: CD, VIII, dok. 167, str. 187; Notae, 223.

¹⁸⁸ Kao sudac navodi se 30. rujna 1271. (MT, I, dok. 33, str. 237), 4. prosinca 1271. (MT, I, dok. 9, str. 274), u siječnju 1274. (MT, II, dok. 1, str. 1) ili 1. studenoga 1279. (MT, II, dok. 132, str. 224).

¹⁸⁹ Andrija Marinov i Matej Lukin izabrani su za prokurore parentele Nemovlastine 11. rujna 1272. (MT, I, dok. 277., str. 413-414). O parentelama (kognatskim rodbinskim zajednicama) na području trogirskoga gradskoga kotara, odnosno onoga što će postati dio gradskoga kotara početkom 13. stoljeća vidi Ančić 1999, 213-215. i *passim*. Naime, autor analizira jednu takvu parentelu oko današnjih Bijača zvanu Strumbrade, prema crkvi sv. Marte koja se tamo nalazila, odnosno parentelinu društveno-političku ulogu u sačuvanim vrelima iz prvenstveno 12. stoljeća. Isto tako usp. Nikolić Jakus 2008, 60-61.

¹⁹⁰ MT, I, dok. 2, str. 221.

¹⁹¹ Kao poklisar navodi se 11. srpnja 1239. (Lučić 1979a, 150; OIL, sv. 539, fol. 71), 11. svibnja 1260. (Lučić 1979a, 233), 23. lipnja 1277. (Lučić 1979a, 264). Kao sudac zabilježen je 11. rujna 1243. (Lučić 1979a, 166; CD, IV, dok. 176, str. 197; OIL, sv. 539, fol. 86), te 21. travnja 1257. (CD, V, dok. 585, str. 65-66).

¹⁹² Navodi se kao sindik i poklisar komune 27. rujna 1267. (OIL, sv. 539, fol. 214; CD V, dok. 908, str. 440-441), odnosno član gradskoga vijeća 13. svibnja 1271. godine (OIL, sv. 539, fol. 230; CD, V, dok. 42, str. 592)

nad crkvama.¹⁹³ S druge strane, zabilježeno je kako je prodao 1271. jednu svoju konobu (*statio*) Ussechinu Dobromirovu (djedu Mirse Dobromirova), odnosno dao neke svoje zemlje *in Montisi* na obradu 1272. godine.¹⁹⁴ Uza sve to treba obavezno ubrojiti i već navedene informacije o tome da ga je kralj Bela IV. darivao Prapatnicom (1243.) i Ljubitovicom (1270.), kao i činjenicu da se od 1257. godine navodi s naslovom *comes*. Teško je reći što je taj naslov točno podrazumijevao, no polazeći od toga da se pod ugarskom vladavinom terminom *comes* nerijetko označavalo staro-hrvatsku funkciju župana, moguće da je imao i nekakvu teritorijalnu ingerenciju, možda u formi podžupana.¹⁹⁵ U tom kontekstu valjda izdvojiti kako je stanoviti Radovan *počup* (podžup) prodao 2. travnja 1276. godine određene zemljišne parcele uz suglasnost kneza Marina (*presente et consentiente comite Marino*), budući da su se nalazile upravo na zemlji kneza Marina (*in terra dicti comitis Marini*).¹⁹⁶ Knez Marin Amblažev ostao je upamćen i po tome što je ubio 1267. godine splitskoga kanonika Dessu, čiji je brat splitski plemić Grgur Ivana Vitalova (Vital iz spomenutoga frakcijskoga okršaja u Splitu iz 1230-ih godina) prethodno ubio Dobra Bulpicella, rođaka Marina Amblaževa. Naime, radi se o klasičnom primjeru primjene krvne osvete (ili vražde) od strane Marina Amblaževa, što je predstavljalo običaj i svojevrsno pravo na osvetu u slučaju ubojstva ili ranjavanja pripadnika uže ili šire obitelji.¹⁹⁷ Trogirsko je plemstvo stalo iza Marina, odnosno Valentin Kazarice, Dujam de Cega (brat Jurja de Cega) Zanice Kažotov (Casotis), Valentin Petra Lukinoga (Lucius), Miho Nikole Jakovljeva (Vodovari) i Bertan Marina Ruge (Cipiko) jamčili su za Marina i njegove sinove Andriju, Gauzinja i Šimuna s 1400 libara za navedenu vraždu.¹⁹⁸

¹⁹³ Vidi 29. prosinca 1267. (Lučić 1979a, 293; CD, V, dok. 916, str. 451).

¹⁹⁴ *Statio* je kupljen 20. listopada 1271. (MT, I, dok. 76, str. 258), dočim je zabilježeno za davanje zemlje na obradu *in Montisi* 20. prosinca 1272. (MT, I, dok. 346, str. 447).

¹⁹⁵ To je, primjerice, moglo biti konkretno ustanovljeno za spomenutu parentelu Sturmbradu. Vidi: Ančić 1999, 227-228. Podrobnije o institucijama župana i podžupana u hrvatskom kneževskom i kraljevskom kontekstu (9. – 12. st.), čiji se tragovi prate i tijekom 13. stoljeća, vidi Beuc 1985, 51-55. Odnosno u novije vrijeme zaista iscrpno te s mnogim osvrtima na župane i „didiće“ na trogirskom prostoru u: Smiljanić 2007, 33-102.

¹⁹⁶ MT, II, dok. 12, str. 131.

¹⁹⁷ Lučić 1979a, 236-237; Nikolić Jakus 2008, 79-80.

¹⁹⁸ OIL, sv. 539, fol. 220-220v. O krvnoj osveti, *vendetti* ili vraždi na području srednjovjekovne Hrvatske, kao i o uklopljenosti hrvatske vražde u šire kulturalne okvire srednjovjekovne Europe piše: Karbić 2009, 65-81. Autor pritom upozorava na manjkavost strukturalne paradigme za shvaćanje važnosti neformalnih društvenih fenomena poput krvne osvete, pri čemu ističe važnost antropologije za pomicanje istraživačkoga fokusa s formalnih na neformalne predmete razmatranja. Ova doktorska

Osim toga, još se jednom prilikom navode Andreisi u nasilnom kontekstu. Naime, stanoviti Cenogrlja, pastir u službi Marina Amblaževa, napadnut je od strane Andrije i Gauzinja Marinovih zato što je navodno napravio štetu njihovome stadu, a nije ih o tome pravovremeno obavijestio. Potonje informacije dostupne su u sudskom spisu od 24. ožujka 1272. godine, po kojemu su Andrija i Gauzinja oslobođeni uz obvezu polaganja zakletve.¹⁹⁹ No, nekoliko dana kasnije, 29. ožujka 1272. godine, sam Marin Amblažev podiže optužnicu protiv pastira, koji se sada navodi s punim imenom, Radovana Cenogrlje jer mu je isti dužan vratiti stado koje i dalje drži.²⁰⁰ Ne zna se što je dalje bilo, no ove informacije daju dragocjeni uvid u unutarnje odnose i tenzije između uglednika i ljudi u njihovoj službi.

Nakon svega iznesenoga uočavaju se brojne sličnosti i podudarnosti između pripadnika jedne i druge grupacije, što je opet posve u skladu s postojećim spoznajama o frakcijama. Naime, vodstva suprotstavljenih trogirskih frakcija imaju više toga zajedničkoga nego li što se čini na prvi pogled. To su sve redom zemljoposjednici, vlasnici brojnih nekretnina, dionici sličnoga načina života, odnosno pripadnici društvene i političke elite. Ono što ih efektivno razlikuje, to su sukobi oko moći i interesa u zajednici, koji se ispoljavaju kroz pripadnost različitim političkim klijentelama i obiteljskim tradicijama. Osim toga, istaknuto je kako se u izvorima može pratiti kontinuitet društvene elite od početka 13. stoljeća, pri čemu on možda seže i u dublju prošlost. Međutim, dovoljna je činjenica da se i više od stoljeća i pol prije pretpostavljenoga zatvaranja Velikoga vijeća (1340. godine) može pratiti reprodukcija elitnih obiteljskih rodova. Imajući to na umu, otkriva se drugačiji kut gledanja, po kojemu nije suština u pitanju zatvaranja Vijeća kao institucije, nego u tome da dolazi do zatvaranja vodećega gradskoga sloja (plemstva), čiji se izravni kontinuitet može pratiti najranije od početka 13. stoljeća, a koji je utjelovljen (manifestiran) u samome

radnja ide upravo u tom smjeru, uzimajući konflikt kao integralni dio političke kulture, a ne kao devijaciju u djelovanju političkih frakcija, pri čemu se nerijetko čini kako nasilje ima i svojevrstu ritualnu dimenziju, ono odašilje određene ideološke i simboličke poruke, odnosno nasilje može ili učvrstiti postojeći poredak ili ga dekonstruirati i stvoriti nova politička značenja. O transformativnoj moći nasilja u kontekstu oblikovanja novih odnosa moći i susljednih (lokalnih) diskursa o identitetu vidi u novije vrijeme vrlo stimulativno u Bergholz 2016.

¹⁹⁹ MT, III, dok. 25, str. 66.

²⁰⁰ Isto, dok. 27, str. 67.

Velikome vijeću. Dakle, Vijeće je utjelovljenje društvene elite koja se s vremenom formalizira u (plemičku) korporaciju komune, a ne da je plemstvo odraz institucije jer je moć ta koja oblikuje instituciju.

S druge strane, zabilježeni su neki, premda skromni, spomeni o postojanju tenzija unutar političke elite tijekom 70-ih i 80-ih godina 13. stoljeća. Za početak valja krenuti od 9. studenoga 1279. godine, kada je Juraj de Cega kao gradski sudac ukorio Dessu Amblaževa (Andreis) i Luku Matejeva (Lucius), koji su donedavno bili gradski konzuli, kako ne smiju ulaziti u konflikte (*nullus ipsorum audeat facere vel mouere rissam neque discordiam ponere*) pod prijetnjom plaćanja kazne od 200 libara. Visina novčane kazne govori sama po sebi da je sudac htio da akteri ozbiljno dožive njegovo upozorenje, koje je vjerojatno predstavljalo službenu reakciju na neki već postojeći konflikt.²⁰¹ Potomci Luke Matejeva iz roda Lucius, također su na određeni način pripadali frakciji Mateja Zorijeva, dočim je Dessa Amblažev zapravo bio brat kneza Marina Amblaževa. Dakle, već se tu mogu lijepo pratiti određene frakture u političkoj zajednici. Nastavno na potonji slučaj, sačuvana je kratka pisana napomena od 22. kolovoza 1279. godine u kojoj se navodi da je potvrđena autentičnost neke isprave o egzilu (*carta de forbagnetione*), prema kojoj su Nikola Tolimirov i njegova braća osuđeni na vječno izgnanstvo iz grada od strane trogirskih vlasti (*facta ipsa forbagnetione per comune ciuitatis traguriensis in perpetuum*). Pritom je eksplicitno naglašeno da su on i njegova braća neprijatelji Valentina Kazarice (*inimicorum domini Valentini Casarice*), što je u konačnici očito predstavljalo glavni povod za progonstvo.²⁰² Nemoguće je reći što se točno dogodilo između aktera, a što bi dovelo do kazne vječnoga progonstva, niti u kojoj bi mjeri ovaj sukob mogao biti uopće povezan s kasnijim frakcijskim postrojavanjem. Jasno je da su članovi roda Kazarice podržavali frakciju Marina Andrijinoga nakon 1310. godine, no treba naglasiti i kako je 1267. godine navedeno da je Amblaž Martina Kazarice bio nećak kneza Marina Amblaževa (dakle vjerojatno sin neke Marinove sestre) što sugerira jasno srodstvo između Andreisa i Kazarica na osnovu kojega su zajedno djelovali u ostvarivanju rodovskih interesa.²⁰³

²⁰¹ MT, II, dok. 142, str. 227.

²⁰² MT, II, dok. 32, str. 192.

²⁰³ Andreis 2002, 81; Nikolić Jakus 2008, 61.

Uz to se može izdvojiti još jedan sukob između Vukote Jancija Pelegrinova i trogirskoga arhiđakona Gervazija. Naime prema sudskom spisu od 17. svibnja 1272. godine, Vukota je s nožem napao i ranio arhiđakona Gervazija (*percussit ipsum dominum archidiaconum cum cultello in manum et in eum sanguinem fecit*), zbog čega je osuđen na progonstvo, u kojem će se nalaziti sve dok gradska vlast ne promijeni mišljenje (*quod sit forbanditus et stare debeat extra ciuitatem et districtum Traguriensem, donec placuerit consilio et comuni Traguriensi*), što bi zapravo lako moglo označavati trajni izgon.²⁰⁴ Iz ovoga je vrlo teško zaključiti što je bio povod svemu, budući da se radi o sudskom zapisu koji samo donosi sadržaje presude no ne i osvrt na okolnosti koje su dovele do ovoga čina. Ono što je pritom indikativno jest činjenica da je Vukoti upravo Andrija Marina Amblaževa bio jamac, koji je trebao garantirati da će Vukota zaista ostati u progonstvu onoliko dugo koliko to vlasti odrede. Međutim, čini se da se Vukota u nekom trenutku ipak vratio u Trogir, budući da se on i njegova braća Pelegrin i Ilija navode kao optužena stranka na trogirskom sudu, no na kraju su oslobođeni optužbi 18. veljače 1282. godine.²⁰⁵

Zabilježen je i spomen o izravnom okršaju dviju konfliktnih grupacija, koje se definiraju kao sinovi Pecijevi (sinovi Jakova Pecijeva i njihova sljedba), odnosno sinovi Kamurcijevi (sinovi Petra Kamurcijeva i njihova sljedba). Naime, 7. veljače 1287. godine došlo je do fizičkoga okršaja između sinova Jakova Pecijeva (Petar, Luka, Zane, Martinusije, Margarit) i sinova Petra Kamurcijeva (Luka i Danijel), nakon čega su Pecijevi utamničeni (*confinitio*) u gradskom zatvoru, a Kamurcijevi pobjegli izvan grada i dosega gradske vlasti. U ovom slučaju nije riječ o klasičnom frakcijskom sukobu, već imamo sukob između dviju skupina koji je izbio iz nekih drugih razloga, no vrlo je moguće da je bilo nekakvih političkih implikacija. Zašto se ovom prilikom ne radi o klasičnom frakcijskom sukobu? Odgovor leži u činjenici da nijedna od ove dvije skupine nije u poziciji moći niti se, kako se čini, sukobljavaju izravno oko toga, već potestat Stjepan Rugerijev iz Ankone ulaže napore da kazni sudionike u ovim sukobima. Gradske su vlasti, prema sporazumu od 1. kolovoza 1289. godine i pod

²⁰⁴ MT, III, dok. 50, str. 85. Kada bi nasilje dovelo do puštanja krvi, to se onda smatralo posebno teškim zločinom u simbolizmu i percepcijama srednjovjekovnoga društva. Usp. Martines 2004, 139-140.

²⁰⁵ MT, III, dok. 49, str. 185, 189.

inicijativom spomenutoga potestata, odlučile poslati i jedne i druge u trajni egzil, prvo u Ankonu gdje su trebali provesti četiri godine, a po njihovom isteku Pecijevi su morali otići u Zadar, Kamurcijevi na Rab, dok su nenavedeni sudionici trebali otići na Hvar. Premještanje na potonja mjesta predviđeno je stoga kao trajno, a ne privremeno rješenje. Naglašeno je pritom da prognanici ne smiju „nanijeti štetu bilo kome ili kojima iz Trogira, a isto tako ni na koji način ne smiju raditi na izdaji, spletkariti i rovariti, kao ni održavati tajne sastanke“, što bi sugeriralo da je zaista bilo subverzivnoga političkoga djelovanja, koje je moglo predstavljati ozbiljniji problem, no ne i nerješivi za javni autoritet. Na kraju je istaknuto tko su jamci i s koliko novaca jamče za prognanike. Splitsani su tako garantirali s 300 srebrnih maraka, a Trogirani, Zadrani, Bribirci, Šibenčani i knezovi Krčki s 200 srebrnih maraka.²⁰⁶ Činjenica da su svi ti akteri bili uključeni u taj proces svjedoči o ozbiljnosti političke situacije. Međutim, ono što je stvarno uslijedilo nakon dogovora jest operacija zarobljavanja sinova Petra Kamurcijeva, u svrhu čega su vlasti pripremile četiri naoružane barke 22. kolovoza 1289. godine, kako se to vidi iz odluka trogirskih vijeća na temelju Lučićevih bilješki. Posljednja bilješka o njima otkriva da su se sinovi Petra Kamurcijeva nalazili u gradskom zatvoru barem od 11. rujna 1289. godine. Iz takvoga se razvoja situacije jasno prati potvrđivanje autoriteta gradskih institucija vlasti.²⁰⁷

Ažurirana verzija sporazuma sklopljena je 7. ožujka 1290. godine, sada duža i s preciznim popisom jamaca. Ironično je pritom kako se na popisu, između ostalih, nalaze i protagonisti kasnijih frakcijskih sukoba – Marin Andrijin i njegov stric Gauzinja sin kneza Marina Amblaževa, koji jamče s po 100 libara. Sporazum ponavlja odredbu o egzilu u Ankoni, ali se cijeli postupak usložnjava. Naime, prognanici su morali boraviti u Ankoni određeno vrijeme, koliko već odredi potestat, nakon čega su naredne četiri godine morali provesti negdje u Dalmaciji između Splita i Trsata, a po isteku tog perioda pak bili su obvezni trajno se nastaniti u Zadru, zajedno sa svojim obiteljima (*ibunt Anconam et ibi stabunt iuxta mandatum ipsius domini potestatis secedentes per quatuor annos continuos stabunt in Dalmatia extra districtum Tragurii a ciuitate Spaleti*

²⁰⁶ Vidi: OIL, sv. 539, fol. 324-325; CD, VI, dok. 559, str. 666-667. Usp. Lučić 1979a, 322-323; Klaić 1985, 197-200.

²⁰⁷ Notae, 217-218.

vsque Fluuium seu Tarsaticum, et dictis quatuor annis completis cum omnibus suis familiis stabunt ladre vsque ad tempus vite eorum). Doduše, treba istaknuti kako su obje verzije u stvarnosti izjave o jamstvu sinova Jakova Pecijeva, dočim izjave o jamstvu sinova Petra Kamurcijeva nisu sačuvane.²⁰⁸

U Lučićevim bilješkama nalazi se spomen o jamcima iz Splita za egzil sinova Petra Kamurcijeva od 20. ožujka 1290. godine, što se nadovezuje na ažurirani sporazum.²⁰⁹ Radi li se u ovom slučaju o događaju nalik frakcijskim zbivanjima s početka 14. stoljeća, odnosno nadmetanju oko javnih funkcija, koje 1287. godine nije moglo prerasti u pravi frakcijski sukob zbog politički stabilnije situacije u gradu i unutar bibriskoga gospodstva? S obzirom na to da osim ova dva dokumenta ne postoji ništa konkretnije što bi bacilo više svjetla na ovu kritičnu situaciju, teško je dati utemeljeni odgovor na tako postavljeno pitanje. Sudeći po rigoroznosti osmišljenoga egzila za obje skupine, čini se da je događaj imao velike implikacije na cijelu zajednicu budući da se radilo o trajnom egzilu za dvije skupine ljudi, za razliku od većine ostalih slučajeva u kojima u egzil ide ili samo jedna osoba ili pripadnici jedne grupacije. Sve u svemu, ovaj slučaj konfliktnih grupacija i javne vlasti kao trećega aktera izvrsno dočarava policentričnost srednjovjekovnoga Trogira, koji je bio vrlo nalik općim europskim političkim kretanjima.

Izuzev svega toga, u kontekstu ovoga poglavlja može se izdvojiti i zabilješka o ishodu glasanja za operarija katedrale sv. Lovre u srpnju 1308. godine. Na temelju odluke i privilegija papinskoga legata Gentila, koji je usputno boravio u dalmatinskim gradovima u ljetnim mjesecima 1308. godine, održan je izbor za novoga gradskoga operarija po sljedećem principu.²¹⁰ Naime, trebalo je u Velikom vijeću izabrati četiri osobe, od kojih će biskup izabrati jednu ili dvije da obnašaju službu operarija. Ono što se nameće ovdje kao ključno, to je činjenica da je točno zabilježeno koliko je glasova prikupio svaki predloženi kandidat. Najviše je osvojio Franjo Valentinov Lucius (21), a nakon njega Grgur Lukin Lucius (14), Grgur Salingverov Vitturi (14), Ciprijan

²⁰⁸ Vidi: OIL, sv. 539, fol. 326-327v; Lučić 1673, 128-129. Usp. Lučić 1979a, 323-326; Klaić, 200-203.

²⁰⁹ Usp. „*Accipiantur fideiussores de Spalato pro filiis Petri Damartii stando ad confinia*“. Vidi: Notae, 218.

²¹⁰ O boravku papinskoga legata Gentila u Dalmaciji vidi detaljnije: Dokoza 1998a, 65-79; Dokoza 2002, 79-98; Dokoza 1998b, 67-83.

Marinov (12), Sattacius (9), Dessa Bastijanov (8), Dessa Dujmov de Morsice (7), Donat Nikole Casotis (6), Jancije Nouelo (4), Grgur (Juraj?) Marinov (3), Dessa Dujmov (2) i Petar Dujmov Cega (1). Dakle, Franjo Valentinov, Grgur Lukin, Grgur Salingverov i Ciprijan Marinov ušli su u uži krug i premda je Franjo imao najviše glasova, biskup Liberije ipak je odlučio imenovati Grgura Salingverova za operarija.²¹¹ Treba pritom napomenuti kako se Franjo Valentinov i Grgur Lukin nalaze na konzulskoj funkciji između 1310. i 1312. godine u počecima vladavine Mateja Zorijeva.²¹² Dakle, jasno je da je biskup imao poseban povod zašto uzeti baš Grgura Salingverova, i lako je moguće da je pritom imao na umu neformalne političke polarizacije unutar političke elite, koje je danas bitno teže precizno pratiti. Dužnosti operarija sastojale su se od toga da brine o obnovi i daljnjoj izgradnji katedrale sv. Lovre u sklopu čega je imao na raspolaganju određena financijska sredstva. Naime, izvorno je prema Gentilu ustanovljeno da operarij treba raspolagati četvrtinom prihoda iz parohije (nadžupe) Drid, četvrtinom svih crkvenih desetina te svim oporučnim legatima ostavljenima za izgradnju katedrale.²¹³

Iako za razmatrano razdoblje od 1280. do 1310. godine ne postoji toliko izravnih podataka o frakcijskom oblikovanju trogirskoga plemstva, čini se da ih je sasvim dovoljno za oblikovanje jedne opće predodžbe. Naime, jasno se prati razvojna putanja društvene elite („dobrih ljudi“) koja nastoji sve više učvrstiti svoj položaj i to prije svega putem Velikoga vijeća koje doživljava proširenje od 80-ih godina 13. stoljeća, kao što je tada uopće zamjetljiv čitav jedan reformni zahvat u organizaciji institucija i političke vlasti s pojavom potestata iz Ankone. Činjenica da je društvena elita još tek u formativnoj fazi svoga oblikovanja jasno sugerira da se radi o dinamičnim procesima i političkoj areni *in statu nascendi*, što nažalost nije moguće detaljnije rekonstruirati. Isto tako treba naglasiti kako se sve do druge polovine 13. stoljeća (pa i kasnije) bilježe slučajevi u kojima se razni društveni uglednici pozivaju na pripadnost zajedničkim kognatskim parentelama (*parentella*), koje su ponekad sastavljene i od članova

²¹¹ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 22-23; CD VIII, dok. 168, str. 187-188. Treba upozoriti kako je Petar Dujmov, koji je osvojio samo jedan glas, vrlo vjerojatno već bio operarij prije 1308. godine, barem ako je suditi prema pretpostavci iznesenoj u Bužančić 2016, 107-126.

²¹² Vidi: Notae, 224-225; MT, IV, dok. 20, str. 64-65; MT, IV, dok. 1, str. 371; MT, IV, dok. 45, str. 419.

²¹³ Usp. Lučić 1979b, 1020-1030. O trogirskoj operariji podrobnije usp. Benyovsky Latin 2010b, 1-18.

obiteljskih rodova koje se kasnije prati na suprotnim frakcijskim stranama. Ipak, to se škakljivo pitanje neće detaljnije razmatrati nego će se pozornost usmjeriti kasnijem razdoblju za koje postoji daleko više konkretnih podataka, a parentele će se ostaviti za posebnu raspravu, no trebalo ih je spomenuti. Dakle, polazeći od političkih sukoba s početka 14. stoljeća, može se reći da je druga polovica 13. stoljeća ključno razdoblje tijekom kojega dolazi do institucionalnoga oblikovanja trogirske političke zajednice u njedrima društvenoga sloja koji će se do sredine 14. stoljeća posve definirati kao nasljedno plemstvo i vladajuća privilegirana skupina – i to sa svim konzekvencama koje će takav ishod nositi za sobom.²¹⁴

²¹⁴ Usp. Popić i Bećir 2022.

Tempore tirranie: Trogir, knezovi Bribirski i Venecija (1310. – 1320./1328.)

Prvi dio: 1310. – 1320.²¹⁵

Imajući u vidu sva opisana historiografska i teorijska polazišta, kao i prikazane obrise trogirskih frakcija, u nastavku se istražuje eskalacija otvorenoga frakcijskoga konflikta od 1310. do 1320. godine. Početak 14. stoljeća čini se ključnim za pitanje oblikovanja i perpetuiranja trogirskih plemićkih frakcija sve do početka 15. stoljeća. Drugim riječima, djelovanje frakcija Marina Andrijina i Mateja Zorijeva oblikovalo je neformalne okvire trogirске „političke arene“ i za daljnja desetljeća u kojima se ponovno aktualiziraju otvoreni ili vode teže primjetni latentni sukobi između dvaju frakcijskih blokova čije jezgre praktički ostaju kompaktne, odnosno zadane unutar istih najistaknutijih plemićkih rodova. Naime, jezgru frakcije Marina Andrijinoga sačinjavali su pripadnici rodova Andreis i Kazarica uz potporu pojedinaca iz roda Vitturi, dočim se frakcija Mateja Zorijeva sastojala od pripadnika rodova Cega, Lucius, Cipiko, Casotis, kao i drugih pojedinaca koji su bili vezani osobno za Mateja.²¹⁶ Samo za ilustraciju, u drugom periodu eskalacije iz 1357. i 1358. godine jezgre ostaju skoro pa iste, naime frakciju arhiđakona Jakova Petrova (Vitturi) predvode članovi roda Vitturi i Andreis uz osobne pouzdanike i rođake samoga arhiđakona, dočim drugu frakciju vodi Josip Stjepanov (Cega) zajedno s braćom i sinovima iz roda Cega.²¹⁷ Treća faza političke eskalacije između 1386./1387. i 1395. godine prati Kažota Augustinova (Casotis) i Cigu Josipa Stjepanova (Cega) kao vođe frakcije Cega, Casotis i Cipiko, dok protivnu frakciju vode članovi roda Vitturi, pod vodstvom Lompre Mikacijeva (Vitturi) i njegove braće, zajedno s rodovima Andreis i Sobota.²¹⁸ Na koncu se početkom 15. stoljeća, prije svega nakon mletačkoga osvajanja Šibenika u listopadu 1412. godine i preusmjeravanja vojnoga interesa na Trogir, počinje oblikovati jedna

²¹⁵ Prilikom izrade ovoga potpoglavlja korišteni su neki modificirani dijelovi iz već spomenutih radova Bećir 2019b te Popić i Bećir 2020. Međutim, tematika je ovdje obrađena opširnije i detaljnije.

²¹⁶ Za faktografski pregled usp. Klaić 1985, 214-229.

²¹⁷ Isto, 295-305.

²¹⁸ Isto, 324-346. Otvoreni frakcijski konflikti u razdoblju 1310. – 1322. te 1357./1358. te latentni (1330. – 1357.) spomenuti su recentno i u Petrović 2021, 107-114, 129-138, 178-181, odnosno stavljani u kontekst promjenjivoga biskupskoga položaja.

„stožerna“ frakcija Mikacija Nikolina (Vitturi). Mikacijevu jezgru podržavali su i ostali Vitturi, Andreisi i Sobote uz pristaše među drugim pojedincima i skupinama. Ta je frakcija ujedno i vodila obranu Trogira protiv mletačke vojske u prvoj polovici 1420. godine. Doduše, izvori ne dopuštaju praćenje ikakve efektivne političke opozicije, budući da se i oni za koje bi se na temelju prethodnoga povijesnoga iskustva moglo pretpostaviti da zauzimaju suprotne pozicije zapravo navode uz Mikacija. Radi se pritom prije svega o Andriji sinu Cige Josipa Stjepanova (Cega) i Donatu Kažotovu (Casotis).²¹⁹

Premda se kod Mikacija uočavaju ozbiljne političke promjene i drugačiji razvoj frakcijskih odnosa u Trogiru, svejedno se jasno vidi ponavljanje postojećih obrazaca, odnosno jedan sadržajni kontinuitet u djelovanju trogirskih plemićkih frakcija. Kako je već istaknuto, potonje frakcije nisu razvile jedinstvene nazive, nego su bile uvelike definirane prema svojim liderima u političkoj praksi, koji su uvijek potjecali iz istih frakcijskih jezgri rodova Cega ili Casotis, odnosno Andreis ili Vitturi. Dakle, nije teško ustanoviti kontinuitet frakcijskih jezgri, međutim pitanje frakcijske periferije i šire političke klijentele predstavlja po sebi ipak veći izazov, budući da se u tom smislu ne može uočiti kontinuitet u dužem vremenskom periodu. Dapače, svaka je nova eskalacija otvorenoga sukoba za sobom nosila rekonfiguraciju političkih koalicija pa su tako npr. neki pripadnici roda Casotis 1357. godine sudjelovali na strani arhiđakona Jakova Petrova (Vitturi), dok je Kažot Augustinov (Casotis) kasnije od 1386. do 1395. godine predvodio zajedno s Cigom Josipovim (Cega) upravo onu suprotnu Cega-Casotis frakciju. Iz strukturalne perspektive takve se političke koalicije čine nekonzistentnima, no frakcije su bile prvenstveno definirane osobnim odnosima njihovih pripadnika s jezgrom ili liderom frakcijske grupacije. Kao što je već spomenuto, najčešće se radilo i o privremenim bilateralnim odnosima koje je lider uspostavljao s pristašama neovisno o ostalim pripadnicima političke mreže, što je podrazumijevalo urušavanje takve strukture čim bi lider nestao s političke scene i susljedno oblikovanje nove stratifikacije moći.²²⁰ U trogirskom primjeru uočavaju se

²¹⁹ Usp. Klaić 1985, 356. O svim frakcijskim epizodama usporedi i Benyovsky Latin 2009, 24-26, 29-29, 31-34.

²²⁰ O personaliziranim bilateralnim odnosima između patrona i klijenta usp. Lande 1977, 13-36. Wolf 1977, 167-179.

stoga obje navedene dimenzije frakcijskoga djelovanja, naime dugotrajni kontinuitet frakcijske jezgre, odnosno nestabilne i promjenjive političke koalicije.

Prema navodima iz krucijalnih fragmenata teksta papinske istrage iz lipnja 1319. godine, moguće je dublje proniknuti u slijed političkih zbivanja od 1310. godine. Međutim, u samome tekstu ne postoje kronološke naznake, nego se kronologija rekonstruira usporedbom s drugim izvorima koji su jasno datirani, a koji odgovaraju opisanom kontekstu iz fragmenata. Radi se pritom o papinskoj istrazi koja je provedena u lipnju 1319. godine po nalogu pape Ivana XXII. s ciljem utvrđivanja okolnosti u kojima dolazi do rušenja franjevačkoga samostana izvan trogirskih zidina krajem svibnja 1315. godine.²²¹ Samostan je uništen zbog opasnosti koju je predstavljao ban Mladen II. Bribirski koji je okupio vojsku kako bi istjerao Mateja Zorijeva s vlasti u tom trenutku. Međutim, to nije uspjelo pa se ban zadovoljio time što je Trogiru nametnuo obvezu plaćanja izvanrednoga nameta od 10 000 libara u obrocima, čime je privremeno kupljen mir. Marin Andrijin i pripadnici protivne frakcije nalazili su se tada u progonstvu, odnosno konkretno u banovoj pratnji očekujući za njih povoljno rješenje situacije u vidu rušenja Matejeve vlasti.²²²

Kako bi se sve to moglo razumjeti, potrebno je krenuti od 1310. i 1311. godine, prateći informacije iz fragmenata papinske istrage i ostalih suvremenih dokumenata koji pomažu u rekonstruiranju kronologije zbivanja. Od nekolicine svjedoka iz papinske istrage, skradinski biskup Nikola i trogirski plemić Petar Dese Petrova objašnjavaju stvarnu pozadinu i povod eskalaciji sukoba. Naime, smatrali su posredno kako su Matej Zorijev i Marin Andrijin ušli u sukob oko upravnih funkcija u gradu, pri čemu je prevagu u političkom natjecanju (izboru) odnio upravo Matej Zorijev. Naime, svjedoci navode *in medias res* kako je Marin Andrijin sa svojom pratnjom, u vrijeme vladavine nekih konzula, jednom prilikom došao u gradsku palaču te ubio gradskoga notara i ranio dvojicu konzula. Jasno je iz navedenoga da se radi o krajnje pojednostavljenom prikazu događaja, gdje svjedoci jednostavno samo navode što je

²²¹ Usp. OIL, sv. 542, fol. 70-73v. Na pojedine dijelove iz teksta istrage referirao se prvi u historiografiji Lučić 1979a, 367, 370, 384-385, 388-389.

²²² Usp. Lučić 1979a, 371-372, 377-379.

Marin napravio, ali ne iznose ništa detaljnije o uzrocima i okolnostima.²²³ Riječ je zapravo o napadu na samu vlast. Premda se sam Matej ne navodi eksplicitno, upravo je on izabran za upravitelja grada (kapetana i rektora) kako bi se stabilizirala cijela situacija, a samim tim izborom Matej je stekao politički legitimitet za upravljanje. Marin je susljedno progнан iz grada sa svojom pratnjom (*comitiua*) i osuđen na plaćanje nepoznate novčane svote. Treba se podsjetiti da je Marinova frakcija pripadala političkoj klijenteli bana Mladena II. i da je vjerojatno to prisililo Mateja da osudi Marina „samo“ na progonstvo i novčanu kaznu. Naime, poznato je kako se u srednjemu vijeku često koriste vrlo okrutne metode obračunavanja sa svima onima koji bi doveli u pitanje postojeću vlast. Sljedeći su primjeri ogledni.

Krenut će se od slučaja koji se odvio upravo u razmatranom razdoblju (1310. – 1320.) pred Šibenikom. Naime, ban Mladen II. Bribirski morao se suočiti s pobunom Šibenika protiv njegove vlasti, premda je Šibenik dugo slovio za dalmatinski grad u kojemu je bribirska vlast bila najsigurnija. Na kraju krajeva, Šibenik je dobio status biskupije, a samim time i civitet upravo zbog lobiranja knezova Bribirskih 1298. godine. Međutim, situacija se promijenila krajem 1319. i početkom 1320. godine, kada se prati prva ozbiljna šibenska pobuna protiv vlasti bana Mladena, a koju je ban uspio skršiti i zarobiti upravljače Šibenika, naime Kožu Ilijinoga i njegovu braću Saracena, Mihovila i Iliju. Koža je vjerojatno u tom kontekstu umro u zatvoru, dočim je ostalu braću Mladen oslobodio okova.²²⁴ No pobuna se opet aktivirala početkom 1322. godine, o čemu piše Miha Madijev, splitski kroničar iz polovice 14. stoljeća. Navodi kako su 16. siječnja 1322. godine Trogir i Šibenik sklopili savez protiv bana i njegove braće uz sponzorstvo Venecije. Taj je čin razbjesnio bana Mladena koji je okupio vojsku

²²³ Usp. svjedočenje Petra Desse Petrova: „*Item dixit quod dudum dominus Marinus Andree ciuis Traguriensis cum sua comitiua regentibus ciuitatem Traguriensem quibusdam consulibus uenit ad palatium comunis et interfecit quendam notarium et uulnerauit duos de consulibus propter quod tota ciuitas fuit comota dicendo quod tale factum erat male factum, et tunc fecerunt suum capitaneum et rectorem Matheum Zori ciuem Traguriensem omnes communiter, postmodum uero consilium ciuitatis ipsius fecerunt ipsum Matheum suum capitaneum et rectorem qui misit ad confinia dictum Marinum et eos qui erant culpabiles et tandem condemnauit eos in pecunia*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 72v. Usp. i svjedočenje skradinskoga biskupa Nikole: „*Frater Nicolaus episcopus Scardonensis cum sacramento exponit quod Marinus Andree, nobilior et potentior inter omnes Tragurienses, occidit cum comitiua sua notarium comunis et uulnerauit duos de consulibus propter quod commoti nobiles et ignobiles fecerunt Matheum Zori publicum capitaneum et rectorem, postea in consilio qui fecit offitium cum officialibus more solito et condemnauit Marinum et alios culpabiles in pecunia et misit ad confinia*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 73.

²²⁴ Usp. Karbić 2004, 22-23.

i prvo nastupio pred Šibenikom nanoseći materijalnu štetu šibenskom distriktu. Međutim, kada je shvatio da vrijeme nije na njegovoj strani pozvao je već navedenu Kožinu braću da se pojave pred njim na šibenskom polju, što su oni zaista i učinili. Međutim, kada su došli pred njim dao ih je jednostavno smaknuti, nakon čega je nastavio za Trogir i krenuo razarati tamošnji distrikt, no kada je vidio da to opet nema učinka povukao se prema hrvatskom zaleđu.²²⁵ Njegovi arbitrarni postupci doveli su vjerojatno do razlaza s njegovim vazalima (Kurjakovići, Mihovilovići, Nelipac, Pavao II. Bribirski i dr.), što je doprinijelo i njegovoj ultimativnoj propasti u jesen 1322. godine.²²⁶

Drugi primjer tiče se Zadra. Naime, u poznatoj kronici *Obsidio Iadrensis* anonimni autor navodi na nekoliko mjesta pobune pučana protiv plemićke vlasti u tijeku mletačke opsade Zadra iz 1346. i 1347. godine. Pritom između ostaloga navodi kako su 23. srpnja 1346. pučane, koji su prethodno izbjegli na mletačku stranu, Zadranima zarobili i bacili u tamnice. U nastavku su zadarske vlasti shvatile da su ti pučani imali za cilj otvoriti gradska vrata mletačkoj vojsci, a samim time počinili izdaju i prevrat. Tako je odlučeno 25. srpnja da se od njih 12 zarobljenih (jedan plemić i 11 pučana) pogube četvorica, potom da se oslijepi četvoricu, a ostalima pak da se odredi kazna trajnoga zatvora u okovima. Taj je postupak poslužio kao jasna poruka svima što imaju za očekivati ako se pridruže drugoj strani ili ako dovedu u pitanje postojeći poredak u gradu. Naravno, treba uzeti u obzir da je aktualno ratno stanje dodatno radikaliziralo političku kulturu u tom razdoblju.²²⁷ Isto tako treba imati na umu da je *Obsidio Iadrensis* jedna atipična kronika, stoga je prvenstveno važno obratiti pozornost na ideološki smisao kazne koja odražava potrebu vladajućih za okrutnim obračunavanjem s protivnicima. S druge strane treba ukazati i na očitu frakcijsku dimenziju pobune s obzirom na to da je među zarobljenima bio i jedan plemić, no to je već pitanje za neku drugu raspravu.

Za treći slučaj mogu poslužiti postupci kralja Sigismunda Luksemburškoga u Križevcima 1397. i u Bosni 1408. godine u kontekstu njegovoga obračunavanja s

²²⁵ Vidi: Lučić 1666, 376-377; Legende, 173-174. Usp. Karbić 2004, 23.

²²⁶ Usp. Karbić 2000, 86; Karbić 2004, 23-24.

²²⁷ Usp. Obsidio, 254-258.

kraljevskim pobunjenicima južno od Drave. Naime, nakon katastrofalnoga vojnoga poraza kršćanske vojske kod Nikopolja krajem 1396. godine, Sigismund se uspio vratiti u Kraljevstvo morskim putem pristajući u Dubrovniku taman za vrijeme Božića. U nastavku je krenuo prema sjeveru, pa je u veljači 1397. godine organizirao sabor sa slavonskim plemstvom u Križevcima. Međutim, situacija je eskalirala i posljedično su Stjepan Lacković, koji se smatrao glavnim vođom pobune, i njegov nećak ubijeni.²²⁸ Potonja epizoda predstavlja srednjovjekovni *mainstream* jer nitko (legitimnome) vladaru zapravo nije mogao oduzeti pravo da koristi takve metode, dok njegovi postupci nakon bitke kod Dobora u ljeto 1408. godine predstavljaju nešto posve radikalnije. Naime, nakon što je ugarska vojska porazila vojsku bosanskih velikaša kod Dobora u kolovozu 1408. godine, Sigismund je dao smaknuti stotinjak bosanskih plemića i velikaša čime je potpuno devastirao pro-napuljsku frakciju čije je glavno žarište tada bilo upravo u srednjovjekovnoj Bosni.²²⁹ Sva tri primjera zorno odražavaju srednjovjekovnu kulturu vlasti i moguće razmjere političke odmazde spram protivnika i „izdajica“.²³⁰

Imajući to na umu, jasno je zašto se kazna namijenjena Marinu Andrijinome čini zapravo posve blaga u odnosu na uobičajenu srednjovjekovnu praksu. Osim toga, radilo se o specifičnim okolnostima u kojima i Marin i Matej zapravo djeluju kao predstavnici svojih frakcija, pa je ono što se doima kao osobni poraz Marina Andrijina u nadmetanju za upravne funkcije zapravo uključivalo poraz cijele interesne grupacije. I ne samo to, poraz jednoga Marina imao je širi odraz i na politički utjecaj bana Pavla

²²⁸ Klaić 1988, 325-329.

²²⁹ Isto, 388-389.

²³⁰ Razloge za takvu okrutnost moguće je naći među dvije stavke, naime smatralo se u okvirima srednjovjekovne kulture vlasti kako politička vlast odnosno moć dolazi od samoga Boga, što je onda po takvoj logici podrazumijevalo da je svaki napad na postojeću vlast zapravo napad na božanski poredak, bez obzira koliko je taj trenutni režim nepravedan i represivan. Polazeći od činjenice da su otvoreni konflikti, prevrati i pobune predstavljali zapravo vrlo čestu pojavu u srednjem vijeku, jasno je da onda teološka domišljanja o božanskome izvoru svjetovne moći očito nisu bila dovoljna da bi se podanike uvjerilo u to da trebaju ponizno slušati svoje vladare. Usp. primjerice o kvantiteti srednjovjekovnih pobuna i prevrata u Cohn 2006, 14 i *passim*, gdje je razmatrano preko 1100 slučajeva društvenih pobuna ili prevrata između 13. i 15. stoljeća. Takva životna praksa uvjerala je vlastodršce u potrebu za okrutnim odmazdama radi zastrašivanja, odnosno odašiljanja jasnih poruka svima onima koji bi uopće pomislili na izvođenje političkoga prevrata ili atentata u budućnosti. Za sve one koji se odvažavaju na nasilje protiv vlasti, odnosno uopće se baviti političkim pitanjima bez odgovarajućega društvenoga statusa i plemenitoga porijekla, poruka je bila vrlo jasna. O niskoj razini „tolerancije“ na pobune među srednjovjekovnim moćnicima u hrvatskom kontekstu usp. i Ančić 1998, 234-235.

I., odnosno njegova nasljednika Mladena II. u Trogiru kojima također takav razvoj zbivanja nije odgovarao jer je upravo njihov pouzdanik izvukao deblji kraj, a vidjet će se uskoro da je sam Mladen to naumio kasnije i promijeniti. Što se tiče datiranja potonjih događaja (Marinov napad na konzule i susljedno protjerivanje), Ivan Lučić smatrao je da su se morali zbiti negdje prije 29. kolovoza 1311. godine, kada je Matej Zorijev po prvi puta u izvorima službeno zabilježen kao generalni kapetan puka (*capitaneus generalis populi*), zajedno s konzulima Franjom Valentinovim i Grgurom Lukinim.²³¹ U Lučićevim Notama stoji općeniti zapis da Matej, Franjo i Grgur zajedno djeluju kao konzuli 1310. godine, no s obzirom na to kako postoji i isprava od 23. listopada 1310. godine u kojoj se navode kao konzuli Nikola Kažotov, Marin Bertanov i Danijel Jakovljević, teško je biti precizan. Naime, vjerojatnijim se čini da su Matej, Franjo i Grgur naslijedili potonju trojku negdje nakon 23. listopada 1310., odnosno da je Marin ranio upravo dvojicu konzula iz tog prethodnoga saziva i završio prognan prije 29. kolovoza 1311. godine.²³² Međutim, moguće je biti još precizniji. Naime, polazeći od navoda iz papinske istrage da je Matej izabran za kapetana nakon ispada Marina Andrijinoga, čini se da se taj sukob odvio prije travnja 1311. godine. Matej Zorijev zabilježen je kao konzul i kapetan tijekom travnja 1311. godine u sudskim spisima.²³³ To bi značilo da je prvo Marinovo napuštanje grada uslijedilo negdje nakon 23. listopada 1310., odnosno prije početka travnja 1311. godine.

Međutim, u međuvremenu je došlo opet do promjene pa je pozvan strani potestat Pilater Rambertov de Monte Luponis, zajedno sa zamjenikom (vikarom) i zemljakom Rajnerijem Manfredovim de Ripa Transonis iz Ankonitanske Marke, odnosno vitezom Ivanom Lambertovim. U sudskim spisima postoji spomen o njima od travnja do srpnja 1312. godine, pri čemu je vidljivo da su Matej, Grgur i Franjo zadržali postojeće funkcije.²³⁴ Uzimajući u obzir da se 6. veljače 1312. godine potestat i njegov vikar još ne navode nego samo spomenuta trojka, može se pretpostaviti da su Pilater i Rajnerije pristigli u Trogir negdje između veljače i travnja 1312. godine.²³⁵

²³¹ Vidi: Lučić 1979a, 368. (Lučić 1673, 150); Notae, 225; MT, IV, dok. 20., str. 65.

²³² Notae, 224; CD, VIII, dok. 223, str. 266.

²³³ MT, IV, dok. 1, str. 371; dok. 8, str. 380.

²³⁴ MT, IV, dok. 46, str. 137-138; dok. 51, str. 144-149; dok. 54, str. 160.

²³⁵ CD, VIII, dok. 352, str. 304.

Štoviše, zabilježena je jedna sudska presuda koju donosi (neimenovani) potestat zajedno s pripadnicima Kurije 29. ožujka 1312. godine, a to se bi se moglo odnositi samo na potestata Pilatera.²³⁶ Međutim, njihov dolazak podrazumijevao je barem nekoliko mjeseci pripremnih radnji i pregovora s Ankonitancima, pa se čini da su se Trogirani odlučili relativno brzo na takvo rješenje odnosa s Marinom i prognanicima – dakle netom nakon travnja 1311. godine. U to se uklapa podatak iz sudskih spisa, u kojima je zabilježen Marin Andrijin kako obećava isplatiti Petru Comlice neki dug na trogirskom sudu (Kurija) 24. ožujka 1312. godine, što znači da se tada fizički nalazio u Trogiru.²³⁷ Čini se utemeljenim pretpostaviti da se Marin sa svojim odlučio vratiti u grad tek po dolasku stranih upravitelja iz Ankonitanske Marke, odnosno da mu je njihova prisutnost garantirala sigurnost (i svrhu) u povratku. To bi pak značilo da bi Marinov povratak u grad valjalo dovesti u izravnu korelaciju s dolaskom potestata koji je trebao valjda urediti razmirice između Mateja i trogirske vlasti s Marinovim prognanicima, budući da stranci navodno ne bi trebali nikome pogodovati iz svoga neupućenoga kuta. Marinova prisutnost u gradu može se u duhu svega navedenoga percipirati kao *terminus post quam non* dolaska Pilatera i Rajnerija u Trogir. Doduše, treba imati na umu i faktor bana Pavla I. koji je zasigurno utjecao na (ili izravno uvjetovao) takav razvoj događaja u Trogiru tijekom 1312. godine, tim više što su Bribirci ostvarili kratkotrajni uspjeh sa stjecanjem Zadra (1311. – 1313.) nauštrb Mletačke Republike što im je moglo samo ojačati politički autoritet.

Međutim, u ovome trenutku sudski spisi više ne pomažu, već daljnji razvoj situacije treba iščitavati iz papinske istrage. Navodi se kako je u jednom trenutku Pilater napustio grad i prepustio upravu svome vikaru Rajneriju. Kada se to pak dogodilo zaista je teško reći, no možda je bilo tijekom srpnja ili kolovoza 1312. godine.²³⁸ Matej je iskoristio novonastalu situaciju i nasilno, putem oružja, istjerao Rajnerija iz grada i napravio povratak prema starom stanju, odnosno situaciji otprije ožujka ili travnja 1312. godine (*immo ascendit palatium et expulit vicarium domini Piliche*

²³⁶ MT, IV, dok. 19, str. 393.

²³⁷ MT, IV, dok. 18, str. 392.

²³⁸ Posljednji pouzdani spomen potestata, bez navođenja imena, jest od 27. srpnja 1312. godine u sudskim spisima. Jednostavno se ne može raditi ni o kome drugome izuzev Pilateru Rambertovu. Vidi: MT, IV, dok. 55, str. 165-166.

potestatis, et non fuit factus per consilium nec per comune electus, sed manu armata, et qui fugerunt, fugerunt timore tyranni).²³⁹ Ivan Lučić smatrao je da se protjerivanje Rajnerija odvijalo prije 20. listopada 1312. godine, kada se Matej počinje navoditi sam kao kapetan bez dotadašnjih konzula Franje i Grgura, što bi značilo da je preuzeo sve konce vlasti.²⁴⁰ Upravo se u tekstu papinske istrage iznosi kako je Marin dragovoljno napustio Trogir sa svojim rođacima i prijateljima jer nije bio zadovoljan Matejevim gospodstvom.²⁴¹ Od toga trenutka pa nadalje ne može se više govoriti o tome da Matej posjeduje politički legitimitet jer ga je prokockao nasilnim preuzimanjem vlasti, a time je ujedno izgubio jedinu konkretnu prednost koju je možda imao pred Marinom Andrijinim.

Međutim, potreban je pokušaj preciznijega datiranja Matejeva prevrata. Ukoliko se uzme u obzir da se 27. srpnja 1312. godine posljednji put u sudskim spisima navodi funkcija potestata, iako bez navođenja imena svakako se to moralo odnositi na Pilatera, kao i zapis od 14. kolovoza 1312. godine u kojemu se jedna presuda donosi po kapetanu i njegovim konzilijarima, bez spomena potestata i njegova vikara, moglo bi se ići prema zaključku da je već na prijelazu sa srpnja na kolovoz 1312. godine došlo do promjene vlasti.²⁴² Osim toga, u sudskim spisima počinju se redovito navoditi konzuli koji donose naloge od 31. srpnja, što bi moglo također biti indicacija promjene u vlasti.²⁴³ Naime, zabilježena je presuda između travnja i srpnja 1312. godine u kojoj se navode sve instance vlasti, od potestata Pilatera, vikara Rajnerija, kapetana Mateja te konzula Franje i Grgura.²⁴⁴ Ukoliko se pođe od toga da navođenje pripadnika vladajuće hijerarhije pretpostavlja njihovu (ne)prisutnost u gradu, moglo bi se time zapis od 14. kolovoza uzeti kao mogući indikator Pilaterove i Rajnerijeve

²³⁹ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 70v. Osim toga usp. i: „*qui potestas recessit de Tragurio uoluntarie et dimisit unum suum vicarium quem dictus capitaneus pro eo quod infideliter agebat cum consilio et aliis de Tragurio expulit de ciuitate et cepit regere ciuitatem sicut prius*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 73.

²⁴⁰ Usp. Notae, 225; Lučić 1979a, 368. Međutim, čini se da je sam Lučić napravio tipfeler pa je tako u *Svjedočanstvima* napisao kako „drugi izlazak Marinov mora da je uslijedio 20. listopada 1313., kada je Matej bio potestat i kapetan samo bez konzula...“, dočim je u Notama naveo da je Matej kapetan bez konzula od 20. listopada 1312. godine (usp. navedenu stranicu). Doduše, možda se greška potkrala u tiskanju. Vidjet će se iz kasnijega tjeka glavnoga teksta da se može raditi samo o 20. listopadu 1312. godine.

²⁴¹ Usp. „*tandem Marinus, reuersus ad ciuitatem, non contentus de dominio Mathei uoluntarie exiuit de ciuitate cum consanguineis et amicis suis*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 73.

²⁴² Usp. za 27. srpnja 1312. (MT, IV, dok. 55, str. 165-166.), odnosno 14. kolovoza 1312. godine (MT, IV, dok. 31, str. 405.).

²⁴³ MT, IV, dok. 22, str. 395; dok. 23, str. 396 i nadalje do dok. 48, str. 421.

²⁴⁴ MT, IV, dok. 46, str. 138.

neprisutnosti, a samim time i nasilnoga konca njihova mandata. Drugim riječima, jedna je od mogućnosti datirati Matejev prevrat između 27. srpnja i 14. kolovoza 1312. godine, dočim se po drugoj (i sigurnoj) opciji prevrat može jednostavno datirati između kolovoza (kada se Ankonitanci više definitivno ne navode) i 20. listopada 1312. godine kada se Matej službeno navodi samostalno kao kapetan bez pridruženih konzula. U korist uže datacije može ići i kratki sudski zapis od 9. listopada 1312. godine u kojemu se poziva Jadru (Andriju) Dobroševa da uvede svjedoke po pitanju njegova ulaska u posjed Gauzinje i Šimuna Marinova.²⁴⁵ Naime, Gauzinja i Šimun, kao Marinovi stričevi, spadali su među one srodnike i prijatelje s kojima je Marin dragovoljno napustio grad vjerojatno neposredno prije 20. listopada 1312. godine. Ukoliko ovaj zapis, a to se nažalost ne može izravno izvesti iz konkretnoga teksta, sugerira da Gauzinja i Šimun nisu u tom trenutku u Trogiru zbog čega je Jadro imao potrebu i priliku ući u njihov posjed, to bi onda pak sugeriralo da je Marin napustio Trogir sa svojim ljudima netom prije 9. listopada 1312. godine. Može se izdvojiti u ovoj priči još jedan podatak. Naime, u sudskom zapisu od 30. rujna 1312. godine navodi se kao vitez gospodina kapetana Tadej iz Zadra zajedno s konzulima, koji je zabilježen i 12. veljače 1313. godine kao eksplicitno vitez kapetana Mateja Zorijeva.²⁴⁶ Dakle, Tadej je u oba slučaja Matejev zamjenik, budući da je malo vjerojatno da bi Matej zadržao nekog službenika vikara Rajnerija, kojega je potjerao iz grada. Prema tomu, čini se da se Matejev prevrat može datirati svakako prije navedenoga 30. rujna 1312. godine. Međutim, prvi relativno pouzdani dokaz da se Marin ne nalazi više u Trogiru datira tek od 23. siječnja 1313. godine, kada je zabilježen izvjesni Stanul kao *bayle Marini Andree* na trogirskom sudu, što bi moglo sugerirati da Stanul nastupa ujedno i kao Marinov zastupnik, premda se to ne može jednoznačno izvesti iz zapisa. Istoga je dana naveden i stanoviti Hrelja kao „čovjek“, odnosno osoba u službi Šimuna Marinova (*Chrellia homo Simonis Marini*), no čini se da to nije imalo izravne sveze sa samim Šimunom.²⁴⁷ Kako god da bilo, novi se prevrat svakako odvio negdje između kolovoza i listopada 1312. godine. Dakle, jasno je onda da je pokušaj svladavanja nezavidne

²⁴⁵ Usp.: „domini miles et consules statuerunt terminum hinc ad diem sabati per totam diem Jadre Dobrossi, quod mictat suos testes, alioquim demictat terram Gausengne et Simonis Marini“. Vidi: MT, IV, dok. 46, str. 420.

²⁴⁶ MT, IV, dok. 41, str. 413 (30. rujna 1312.); MT, IV, dok. 99, 470-473.

²⁴⁷ MT, IV, dok. 88, str. 457.

političke situacije s prokušanom metodom dovođenja stranih potestata posve propao i da se time daljnji razvoj događaja iz perspektive suvremenika vjerojatno nalazio u sferi potpune neizvjesnosti. Treba naglasiti kako se Matejev prevrat dogodio upravo u razdoblju nakon smrti bana Pavla I. (1. svibnja 1312. godine), odnosno u okolnostima u kojima novi ban Mladen II. tek treba konsolidirati svoju vlast. U takvoj je situaciji Matej Zorijev uspio ponovno ojačati svoju političku poziciju. Parafrazirajući Julija Cezara, kocka je bačena, no trebalo je pričekati da ban Mladen II. zaista i (metaforički) prijeđe trogirski Rubikon. Od tog trenutka Matej vlada Trogirom posve sigurno kao kapetan grada bez legitimiteta, odnosno stvarno kao uzurpator i samo je bilo pitanje vremena kada će hrvatski ban Mladen II. reagirati na takav razvoj događaja, kao politički akter čijem gospodstvu Trogir izravno pripada, i tako već od 70-ih godina 13. stoljeća i vremena njegova oca Pavla I.

Nakon što je Matej uspio preuzeti vlast i koncentrirati stvarnu moć u svojim rukama, sljedeći je korak podrazumijevao daljnju konsolidaciju stečene vlasti, što je uključivalo prije svega stjecanje onoga što mu je sada nasušno nedostajalo, a to je bio politički legitimitet odnosno uzimanje naslova potestata. Prvi zabilježeni spomen Mateja kao potestata (*nobili et sapienti viro Mattheo Sori potestati et capitano*) potječe iz pisma mletačkoga dužda Ivana Superancija od 8. svibnja 1313. godine kojim se izvještava trogirsku vlast da su odobrene određene trgovačke olakšice trogirskim trgovcima u Veneciji, sukladno prethodnoj molbi trogirskih vlasti za takvim ustupkom.²⁴⁸ S druge strane, sudski zapis od 12. veljače 1313. godine nudi posljednju informaciju o Mateju kao kapetanu koji donosi neke presude zajedno sa svojih osam konzilijara.²⁴⁹ Sve bi to upućivalo na zaključak kako je Matej uzeo naslov potestata negdje između sredine veljače i kraja travnja 1313. godine, zbog čega ga i tako oslovljavaju iz Venecije.

Međutim, prva službena informacija o promjeni u njegovoj vladarskoj tituli zabilježena je u postojećim izvorima tek 24. rujna 1313. godine kada se navodi kao potestat i vječni kapetan puka i grada (*potentis uiri domini Mathei Zori de dicta terra*

²⁴⁸ CD, VIII, dok. 275, str. 334-335.

²⁴⁹ MT, IV, dok. 99, str. 470-473.

potestatis et perpetualis capitanei populi civitatis eiusdem).²⁵⁰ Osim toga, konfuziju stvara dokument od 26. svibnja 1313. godine u kojemu se Matej i dalje navodi kao kapetan puka i komune (grada), zbog čega onda pismo mletačkoga dužda treba prevrednovati. Naime, činjenica da su Mateja iz Venecije percipirali kao potestata, kada on tu titulu (valjda) još nije formalno posjedovao, ukazuje na ono što je zaista važno, a to je da koncentrirao moć u svojim rukama i da je to vanjskim političkim faktorima bilo poznato.²⁵¹ Promjena titule samo je dodatno naglasila tu političku realnost. U tom se smislu kristalizira zaključak kako je Matej između 26. svibnja i 24. rujna 1313. godine možda organizirao vlastiti izbor za potestata, kako je to kasnije napravio za svoj reizbor 8. lipnja 1315. godine, s ciljem stjecanja unutarnjega legitimiteta među Trogiranima.²⁵² Ukoliko se taj scenarij orkestriranja izbora u Velikom vijeću nije odvio već 1313. godine, Matej je svakako uzeo naslov potestata. No, nije bila dovoljna samo unutarnja legitimacija, već i vanjska politička podrška koju je nastojao dobiti od Venecije, koja je pak čekala svaku priliku da sabotira bibrsko gospodstvo gdje god je to bilo moguće između Senja i Dubrovnika. Čini se da Matejev slučaj predstavlja neuobičajenu situaciju u političkoj realnosti kasnosrednjovjekovne Dalmacije, i to u smislu da pripadnik domaćega plemstva koncentrira moć kao rezultat frakcijskih sukoba, transformirajući pritom ulogu i značenje potestatske i kapetanske službe u formalnu kamuflažu za uspostavu autokracije. Međutim, takvi politički ambiciozni pojedinci u gradovima (*signori*) predstavljali su redovitu pojavu od kraja 13. stoljeća u komunama sjeverne Italije, u čemu se prati svojevrсна transmisija političkih trendova iz bogatije i dinamičnije Italije u srednjovjekovnu Dalmaciju.²⁵³

Naredne vijesti o Matejevoj vlasti u sačuvanim izvorima prate se od veljače i ožujka 1314. godine kada je zabilježeno da Matej imenuje Marina Astulfina iz Hvara za svoga punomoćnika u Veneciji i da garantira Mlečanima da će se neki Hvarani pridržavati mletačkih uputstava.²⁵⁴ Važno je za istaknuti kako se Hvar u tom trenutku nalazi pod mletačkom kontrolom, na temelju čega je Ivan Lučić iznio pretpostavku da

²⁵⁰ Notae, 225.

²⁵¹ Pismo od 26. svibnja vidi u: OIL, sv. 542, fol. 312.

²⁵² Za 8. lipnja 1315. godine vidi: CD, VIII, dok. 326, str. 401.

²⁵³ Usporedi za kontekst talijanskih sinjora: Jones 1997, 521-583; Martines 1988, 94-114.

²⁵⁴ Listine, I, dok. 426, str. 274; dok. 429, str. 276-277; dok. 430, str. 277.

je Matej preko Hvara nastojao ostvariti bolje odnose s Venecijom.²⁵⁵ Mateju je očito bilo jasno da neće moći preživjeti sraz s banom Mladenom II. ukoliko ne pribavi konkretnu političku i vojnu potporu. S druge je strane poznato da je istovremeno ban Mladen vodio mirovne pregovore s Venecijom, koji su zaključeni tako što su on i njegova braća Juraj II. i Pavao II. primili mletačko građanstvo 28. ožujka 1314. godine.²⁵⁶

U nastavku teksta raščlamba će se temeljiti na najstarijem sačuvanom sveščiću zapisnika trogirskoga Velikoga vijeća iz 1314. i 1315. godine.²⁵⁷ Zapisnici u svojim prvim stranicama pružaju informacije o sukobima unutar crkvene organizacije, između biskupa i kaptola, kao i o razmiricama između crkvenih i svjetovnih vlasti oko skupljanja crkvene desetine nakon što je biskup Liberije privremeno napustio grad.²⁵⁸ Trogirске vlasti izabrale su 9. kolovoza 1314. godine Ciprijana Marinova za sakupljača crkvene desetine, koju ju je trebao držati kod sebe sve do biskupova povratka u grad. Međutim, trogirski klerici nisu bili uopće zadovoljni tom odlukom pa su demonstrativno otjerali ljude iz crkava te odbili služiti misu, što se sve dogodilo već sutradan 10. kolovoza.²⁵⁹ Sukob se u nastavku otegao sve do studenoga 1314. godine kada vlasti šalju poziv biskupu da se vrati što prije i riješi situaciju s klerom.²⁶⁰ Da se pritom konkretno radilo o konfliktu između biskupa i Kaptola, izvješćuje isprava od 11. studenoga 1314. godine, prema kojoj trogirski kanonici daju punomoć primiceriju Lamprediju i kanoniku Marinu Amblaževu za rješavanje spora s biskupom.²⁶¹ Zadnji spomen sukoba u zapisnicima datira od 7. prosinca 1314. godine, kada je zabilježen biskupov zahtjev u kojemu on traži od svjetovne vlasti da natjera kanonike, koje naziva pobunjenicima, na poslušnost biskupovome autoritetu. U tu svrhu gradske vlasti

²⁵⁵ Lučić 1979a, 370.

²⁵⁶ Ljubić, Listine, I, dok. 427, str. 274-275; dok. 431, str. 277-278.

²⁵⁷ Ponovno vidi za predloženu promjenu datacije sveščića zapisnika Velikoga vijeća iz 1316. i 1317. u 1314. i 1315. godinu u Popić i Bećir 2020, 227-241.

²⁵⁸ MGT, Zapisnici, fol. 4, 5, 8v.

²⁵⁹ Isto, fol. 4-5.

²⁶⁰ Isto, fol. 8v.

²⁶¹ Vidi: CD, VIII, dok. 307, str. 371. Pritom se navode sljedeći kanonici: „*Domini Kasariça archidiaconus et Lampredius primicerius Traguriensis nec non Marinus condam Anblassii, Possilus condam Theodori, Johannes condam Petri, Cibrianus condam Gregorii, Matheus condam Luciani pro se et procuratorio nomine Marini condam Uiti, Dominicus condam Petroxii Carbe, supradictus primicerius nomine Sabolini Peruexe Tragurienses canonici et Cibrianus supradictus nomine Johannis Sterbine et Martini Dessimiri absencium Traguriensium canonicorum.*“

odlučuju imenovati četveročlani odbor koji će se baviti tim pitanjem, no konkretni daljnji razvoj situacije ostaje nepoznat.²⁶²

Nastavno na potonje, u tekstu papinske istrage, gdje se navodi popis svih onih koji su prognani (tj. napustili grad) zajedno s Marinom Andrijinim u srazu s Matejom Zorijevim, navode se između ostaloga i mnogi pripadnici Trogirskoga kaptola. U tom se smislu navode arhiđakon Kazarica Martina Kazarice, primicerij Lampredije Jakovljević (Vitturi), kanonici Marin sin Amblaža Martina Kazarice (arhiđakonov nećak), Albert Marina Andrijinoga (Andreis), Ivan Petra Kastrafocijeva, Dominik Karlov, Marin Jurjev (Hvalimirova?) i Ciprijan (Jurjev) među trogirskim prognanicima.²⁶³ Međutim, u dokumentu od 11. studenoga 1314. godine kanonik Albert ne navodi se među kanonicima, što sugerira da se nije nalazio u Trogiru, već je vjerojatno napustio grad zajedno s ocem Marinom Andrijinim prije listopada 1312. godine. S druge strane, svi ostali kanonici koji se navode među prognanicima u tekstu papinske istrage, navode se i u spomenutom dokumentu od 11. studenoga, što znači da su tek nakon studenoga 1314. godine mogli napustiti grad. Naime, ukoliko se usporede informacije iz zapisnika Velikoga vijeća te opisi situacije iz teksta papinske istrage uočava se izravno poklapanje. Prema svjedoku Grguru Salingverovu, kanonici su napustili grad u strahu od reakcije svjetovnih vlasti nakon biskupova zahtjeva za pokoravanjem klerika kao „pobunjenika“, što se može izravno potvrditi sadržajem zapisnika Velikoga vijeća od 7. prosinca 1314. godine.²⁶⁴ Osim toga, u tekstu istrage iznosi se kako je Matej jednom prilikom prijetio redovnicima samostana sv. Ivana Krstitelja kako će ih vrlo okrutno ozlijediti ukoliko ne naprave ono što traži od njih, a to pak objašnjava i zašto su klerici unaprijed gajili strah pred svjetovnim vlastima.²⁶⁵

²⁶² MGT, Zapisnici, fol. 10.

²⁶³ Usp. „*Quod Matheus desulauerat clericos et laicos uidelicet Kasarizzam archidiaconum, Lampridium primicerium, Marinum Amblasii, Ioannem Castrafoci, Cepregnam, Marinum Iuri, Dominicum Carli et Albertum domini Marini Andree, cannonicos ecclesie Traguriensis...*“ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 71.

²⁶⁴ Usp. navod iz istrage: „*respondit dictus Gregorius syndicus fratrum minorum per sacramentum prestitum quod predicti clerici secesserunt de ciuitate quia preceptum erat de precepto episcopi quia erant sibi rebelles quod aliquis non daret eis aquam, focum nec panem, nec aliquid, et credit quod per timorem layci secesserunt et non propter aliud*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 71v. Usp. navod iz zapisnika: „*quod clerici Tragurienses cogantur per commune ad obbediendum sibi tamquam episcopo dicte ciuitatis viribus brachii secularis quia quidam ex eis sunt sibi inobbedientes et rebelles et incorrigibiles*“. Vidi: MGT, Zapisnici, fol. 10.

²⁶⁵ Usp. „*Ioannes Bractosclau iurauit, interrogatus dixit quod audiuit dictum Matheum Sori dicentem dicto abbati et monachis monasterii sancti Iohannis quod si sue non assentiebant uoluntati, quod ipse uolebat facere incidere cordas et scappularia eorum usque ad culum et postea expellere uolebat ipsos extra Tragurium* (op. A.

Dakle, čini se da su kanonici koji se imenuju među trogirskim prognanicima u tekstu papinske istrage napustili Trogir vjerojatno neposredno nakon 7. prosinca 1314. godine i pridružili se svome „kolegi“ Albertu Marina Andrijinoga koji se vjerojatno već nalazio izvan Trogira od kraja 1312. godine.

S druge strane, 13. kolovoza 1314. godine u Velikom vijeću izabran je novi zamjenik i vitez potestata i kapetana Mateja Zorijeva, odnosno Jan Petar iz Venecije.²⁶⁶ Prethodno su tu dužnost obnašali također stranci, naime spomenuti Tadej iz Zadra te Androkt Androktov (Ankona).²⁶⁷ Nastavno na pretpostavku da se Matej preko Hvara nastojao približiti Veneciji, Ivan Lučić sugerirao je da bi Jan Petar zapravo mogao biti zapovjednik mletačke flote sa sjedištem na otoku Hvaru.²⁶⁸ Premda je to teško izravno potvrditi, iako se čini plauzibilnim, u krajnjoj se liniji može sa sigurnošću iznijeti da je tijekom Matejeva režima uvelike porastao mletački utjecaj na Trogir, što se onda u praksi moglo manifestirati i kroz ključna kadrovska rješenja. Izbor Jana Petra mogao je biti i u korelaciji s prijedlogom o izgradnji arsenala za smještanje općinskih (ili nekih mletačkih) brodova od srpnja 1314. godine, ali to je jedina vijest o toj inicijativi i ne zna se je li uopće došlo do građevinskih radova.²⁶⁹ U nastavku kronologije, od prosinca 1314. pa do svibnja 1315. godine angažman trogirskih vlasti bio je usmjeren prema odnosu s banom Mladenom II. i njegovim bratom, odnosno trogirskim knezom Pavlom II. Bribirskim. Isprva zvuči zapanjujuće da bi u Trogiru moglo doći do takve eskalacije političke situacije uz činjenicu da je grad pod nominalnom upravom kneza Pavla II., međutim čini se da je Pavao tada bio još u mladoj dobi i da je njegova funkcija imala više svrhu kakve sinekure mlađemu bratu, nego li konzumacije stvarne moći.²⁷⁰ Jedino bi to moglo objasniti činjenicu da se Pavao izravno navodi kao uključeni politički akter tek od 1322. godine, no to je opet sve na razini spekulacije. Vjerojatno je Pavao bio ta „slaba karika“ koja je omogućila prebacivanje inicijative na samo

B.), *et dictus abbas dicebat quod uolebat dare redditus dicti monasterii de quinque annis dictis fratribus minoribus ne expellantur, ideo vimetu(?) etc. exierunt*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 72.

²⁶⁶ MGT, Zapisnici, fol. 5v.

²⁶⁷ Vidi: MT, IV, dok. 41, str. 413 (30. rujna 1312., Tadej); MT, IV, dok. 99, str. 471 (12. veljače 1313., Tadej); Notae, 225 (24. rujna 1313., Androkt Androktov).

²⁶⁸ Lučić 1979a, 378.

²⁶⁹ MGT, Zapisnici, fol. 16v, 2.

²⁷⁰ Takav položaj Pavla II. pretpostavlja Karbić 2000, 80.

trogirsko plemstvo, odnosno u konačnici na Mateja Zorijeva koji se nametnuo kao vodeći politički akter.

Međutim, bez obzira na cijeli razvoj političke situacije, činjenica da je Trogir bio podložan banu Mladenu (odnosno ugarskom kralju) nije nikada dovedena u pitanje. Drugim riječima, čini se da bi bilo pretjerano govoriti o tome da Matej diže „pobunu“ protiv bana Mladena u bilo kojem trenutku svoje vladavine. Grgur Salingerov u tekstu istrage eksplicitno tvrdi kako ban nije došao napasti Trogir, već svrgnuti Mateja s vlasti, od čega su Matej i njegovi pristaše strahovali (*quod banus non ueniebat contra ciuitatem, sed contra ipsum Matheum ad deponendum ipsum de potestaria, quod Matheus et eius sequaces timebant*).²⁷¹ Naime, 23. prosinca 1314. godine ban zahtijeva pomoćne snage u borbi protiv sinova Babonića u Slavoniji, a već 11. veljače 1315. godine traži ih ponovno, ovoga puta protiv vojvode Nelipca i sinova Kurjakovih.²⁷² U prvom slučaju trogirske vlasti pristale su poslati 100 ljudi za rat protiv Babonića, dok su u drugoj situaciji poslali poklisare banu Mladenu pristojno mu poručivši da će Trogir poslati onoliko ljudi koliko sam odredi. Od tog trenutka pa nadalje prati se kontinuirano pogoršanje odnosa između Matejeva režima i bana Mladena II. Pritom treba napomenuti kako su ovo zapravo jedini podaci te vrste koji svjedoče o potrebi bana Mladena da vojno djeluje protiv svojih sjevernih suparnika Babonića u srednjovjekovnoj Slavoniji, kao i protiv svojih ključnih vazala vojvode Nelipca (Cetinska krajina) i Kurjakovih sinova (Lika). U tom duhu, promjene u datiranju zapisnika trogirskoga Velikoga vijeća uvelike pojašnjavaju zašto je ban Mladen posvetio pažnju trogirskom pitanju tek u svibnju 1315. godine, budući da je dotada bio zaposlen drugim problemima. Lako je za pretpostaviti da mu se nikako nije dopao trogirski odgovor na zahtjev za vojnicima od veljače 1315. godine i da je to mogao biti konkretni povod koji je isprovocirao vojnu reakciju, koju bi trebalo razumjeti kao kaznenu ekspediciju koju pokreće vrhovna vlast prema podređenim akterima koji ne izvršavaju svoje očekivane obveze (u ovome slučaju slanje pomoćnih vojnika banu Mladenu) spram središnjih vlasti, a ne kao gušenje „pobune“ koja bi imala za cilj otrgnuti Trogir od banske (kraljevske) vlasti. Matej nijednom nije oslovljen kao

²⁷¹ OIL, sv. 542, fol. 70v.

²⁷² MGT, Zapisnici, fol. 10v-11.

pobunjenik, čak ni u papinskoj istrazi, nego samo kao tiranin (odnosno uzurpator, što nije samo po sebi istoiznačno s pobunjenikom).

Naime, mnogo toga zbilo se upravo između veljače i svibnja u Trogiru. U zapisnicima Velikoga vijeća prati se odluka od 3. ožujka 1315. godine prema kojoj potestat i Kurija (konzilijari) izabiru po ovlaštenju Velikoga vijeća povjerenstvo od sedam ljudi za mjerenje područja Divulja s ciljem da se precizno utvrdi što je u općinskom vlasništvu, a što u privatnom. Vijeće će potom odlučiti što treba učiniti s općinskim zemljama, odnosno treba li ih prodati ili nešto drugo (*videbitur de uenditione uel aliter*).²⁷³ Nekih mjesec dana kasnije, 5. travnja 1315. godine, u Vijeću je predložena i prodaja Čiova, no eventualna odluka o tome nije zabilježena.²⁷⁴ Dakle, u tim odlukama i prijedlozima prati se očito potreba za financijskom „injekcijom“, koja je morala imati vrlo recentni povod, a moguće da je to bilo potaknuto opasnošću od bana Mladena i općinskim troškovima. Općenito gledano, politička nestabilnost uvijek djeluje destimulirajuće na privredu, pa se Matej mogao naći u situaciji u kojoj mora brzo doći do financijske likvidnosti, rečeno današnjim rječnikom.²⁷⁵ Osim toga, moglo se raditi o tome da je općina imala neki prethodni dug prema banu Mladenu koji je očekivao njegovu skoriju isplatu. U svakom se slučaju čini kako se više faktora poklopilo u isto vrijeme. S druge strane, zabilježeno je u zapisnicima i kako je 19. ožujka 1315. godine Vijeće prepustilo potestatu postupak popunjavanja Velikoga vijeća, odnosno povećanje broja vijećnika i iznad formalne granice od 80 vijećnika (*placuit omnibus de dicto consilio quod dictus potestas cum quibus uoluerit possit numerum consiliariorum adimplere secundum statutum et augmentare prout sibi placuerit*).²⁷⁶ Naime, radilo se o privremenoj suspenziji statuta. Uzimajući u obzir da je 8. lipnja proveden njegov reizbor uz ukupni odaziv od 125 aktivnih vijećnika, jasno je da je Matej zaista drastično proširio opseg Velikoga vijeća u praksi.²⁷⁷ Istoga dana (19. ožujka 1315.) donesena je odluka i o unajmljivanju dodatnih 10 sposobnih i naoružanih familijara za zaštitu grada i cijeloga distrikta (*decem bonos et sufficientes famulos armigeros pro custodia*

²⁷³ Isto, fol. 11v.

²⁷⁴ Isto, fol. 13v.

²⁷⁵ O ključnim značajkama trogirске privrede u srednjovjekovlju vidi u: Benyovsky Latin 2005, 23-44.

²⁷⁶ MGT, Zapisnici, fol. 12.

²⁷⁷ OIL, sv. 542, fol. 46-46v. Usporedi: Lučić 1673, 155. CD, VIII, dok. 326, str. 401.

dicte terre), što opet ukazuje da su vrlo skoro očekivali probleme sa susjedima.²⁷⁸ Dakle, sve upućuje na zaključak da su i planovi za mjerenjem i prodajom općinske imovine, kao i manipulacije s brojem vijećnika bile izravno vezane uz pogoršanje odnosa s banom Mladenom. Drugim riječima, čini se da je upravo ban Mladen bio taj politički akter čiji je pritisak u prijelomnoj mjeri utjecao na način na koji je Matej naumio ostvariti političku i financijsku konsolidaciju svoje vlasti.

Daljnje pogoršanje odnosa s banom može se eksplicitno pratiti od 22. travnja 1315. godine kada je u zapisnicima zabilježen neimenovani familijar kneza Pavla II. kako povlači natrag trogirске poklisare i pritom iznosi neki zahtjev u ime samoga kneza. Naime, toga dana izabran je četveročlani odbor (Franjo Valentinov, Marko Julle, Dessa Bastijev i Ciprijan Marinov) koji je dobio ovlasti sastaviti odgovor kneževu familijaru, ali situacija je brzo eskalirala.²⁷⁹ Već 30. travnja 1315. godine imenuje se odbor za dobro stanje grada (*super bono statu ciuitatis*), identičnoga sastava kao i prethodni, čiji je neposredni prioritet bio izdati zapovijed o zatvaranju svih otvora na zidinama u roku od tri dana. Odlučeno je i da se sve one koji bi u novim okolnostima završili oštećeni od strane kneza Pavla II. ili bibrirskih i drugih hrvatskih velikaša te nekih nenavedenih osoba (*a comite Paulo vel per dominos contrate crovaticae vel per alias personas*) namiri iz imovine konfiscirane Marinu Andrijinome, trogirskom arhiđakonu Kazarici, primiceriju Lamprediju te kanonicima Ivanu Petru Kastrafocijevu i Marinu Amblaževu.²⁸⁰ Vidljivo je kako je došlo do radikalizacije političke situacije u nekih tjedan dana od pripremanja odgovora Pavlovome familijaru pa do ustroja posebnoga odbora za obranu grada. Međutim, tu nije bio kraj, već je 6. svibnja 1315. godine proširen postojeći četveročlani odbor za dobro stanje grada. Naime, kooptirano je dodatnih 10 ljudi (Lompre Cortesie, Nikola Matejev Maiiasuste, Miho Stjepanov, Ciprijan Buble, Petar Susci, Mirsa Dobromirov, Vincencije Ampleuzov, Nikola Ivana

²⁷⁸ Usp. „*Item facto partito de leuando et sedendo super dicta causa placuit omnibus de dicto consilio nemine discordante quod dominus potestas tenere debeat et habere ultra familiam quam tenere debet et tenet decem bonos et suffitientes famulos armigeros pro custodia dicte terre.*“ . Vidi: MGT, Zapisnici, fol. 12.

²⁷⁹ MGT, Zapisnici, fol. 15v.

²⁸⁰ Notae, 229. Promjena datacije sveščića zapisnika trogirskih vijeća (1314. – 1315.) odnosi se i na potonji podatak, stoga nije riječ o 30. travnju 1317. godine (kako stoji u Lučićevim Notama) nego o 30. travnju 1315. godine.

Stareciji, Petar Comlice i Jakov Nikolin) koji zajedno s potestatom u svojim rukama imaju pune ovlasti za donošenje odluka (*omnimodam auctoritatem*).²⁸¹

Naredni zapis potječe tek od 24. svibnja 1315. godine u kojemu stoji kako ban Mladen II. traži „bijeli papir“ (*cartam albam*) od Trogirana kako bi s gradom mogao raditi što hoće.²⁸² U tekstu papinske istrage navedeno je kako su trogirske vlasti poslale biskupa Liberija i Danijela Jakovljeva (Vitturi) kao poklisare pred bana kako bi istražili misli li ban zauzeti franjevački samostan izvan zidina grada. No, samostan je porušen još prije njihova povratka u grad, negdje na prijelazu iz 24. i 25. svibnja iste godine radi obrane grada (*pro bono statu ciuitatis et defensione*).²⁸³ Sutradan, dakle 25. svibnja, potestatov zamjenik Jan Petar iz Venecije imenovan je admiralom i zapovjednikom trogirске vojske s potpunim ovlastima (*socius et miles sit amiralia et conductor exercitus Traguriensis cum omnimoda potestate*), što bi moglo sugerirati da je Jan Petar ipak bio nekako povezan s mletačkom flotom.²⁸⁴ To ujedno pokazuje kako je banova vojska bila u pokretu, zajedno s određenim kontingentom brodova, što potvrđuju dokumenti od 30. svibnja i 1. lipnja 1315. godine. Isprava od 1. lipnja regulira premještaj franjevaca iz razrušenoga samostana u samostan sv. Ivana Krstitelja, čiji su benediktinci useljeni u ženski benediktinski samostan sv. Nikole, a potomje monahinje spojene sa ženskim samostanom sv. Petra. Na početku dokumenta navodi se pokret banove vojske na kopnu i moru (*Mladinus banus Croatorum et Bosne pararet se cum exercito tam per mare quam per terram, ad veniendum contra civitatem Traguriensem*).²⁸⁵ Dokument od 30. svibnja predstavlja zapravo privilegij koji Omišanima izdaje knez „primorskih gradova“ Juraj II. u formi nagrade za vrlo vjerojatno njihovu pomoć na moru u zadnjim danima svibnja kod Trogira.²⁸⁶

²⁸¹ Isto, 225. Budući da se u Zadru spominje plemićki rod de Cortesie možda se Lompru Cortesia, jednoga od članova odbora, može dovesti s njima u svezu, o čemu spekulira Dokoza 2020, 216-217.

²⁸² Notae, 225.

²⁸³ OIL, sv. 542, fol. 73v; Notae, 225.

²⁸⁴ Notae, 225.

²⁸⁵ Iz isprave od 1. lipnja 1315. godine usp.: „... *Mladinus banus Croatorum et Bosne pararet se cum exercito tam per mare quam per terram, ad veniendum contra civitatem Traguriensem* ...”. Vidi: CD, VIII, dok. 324, str. 397. Osim toga, u tekstu istrage iznosi se kako je Matej prisilio biskupa i Kaptol da prihvate takav razmjestaj pod pritiskom, odnosno da to nije bilo učinjeno uz stvarnu suglasnost Velikoga vijeća već po volji Mateja i njegove frakcijske družbe. Usp. OIL, sv. 542, fol. 70v.

²⁸⁶ CD, VIII, dok. 322, str. 394-396.

Ban Mladen zatražio je da se potestat Matej odrekne vlasti i napusti Trogir, odnosno da mu predaju 14 ljudi po njegovu izboru koje će on otpremiti gdje već želi (*Ad petitionem bani, quod potestas renunciaret et vadat extra Tragurium, et quod mittantur bano 14 homines ad eius electionem, qui vadant quo ipsi bano placuerit*).²⁸⁷ Nije nikakva slučajnost što ban traži baš 14 ljudi, budući da je prošireni sastav odbora za zaštitu grada od 6. svibnja brojao upravo 14 ljudi. Dakle, ban je očito bio posve svjestan koja mu imena naročito smetaju. Reakcija trogirskih vlasti bila je vrlo drastična, naime 25. svibnja zabranili su svima razgovarati o banovom zahtjevu pod prijetnjom smrtno kazne, što ukazuje na to kako je vladala panika i stihija unutar Matejeva režima (*Quod nemo audeat id loqui vel proponere palam vel secreto pena capitis*).²⁸⁸ Trogirске vlasti istoga su dana odlučile poslati Marka Julle kao poklisara u Veneciju s ciljem ishođenja novoga novčanoga zajma i izbora novoga rektora ili potestata iz mletačkih redova.²⁸⁹ No nejasno je kako se Marko Julle mogao navoditi među prisutnima kada je proveden reizbor Mateja Zorijeva za potestata i „vječnoga kapetana“ na još pet ili deset godina 8. lipnja 1315. godine.²⁹⁰ Ili nije još otišao za Veneciju, ili možda izglednije nije uopće ni otišao. Moguće da je Matej pod pritiskom izveo taktičku podvalu, da bi ubrzo promijenio mišljenje čim je vojni pritisak bana Mladena splasnulo, a to je moglo biti već oko 30. svibnja. Čini se da je banova vojska opustošila dio trogirskega teritorija tijekom pokušaja opsade (*quando Mladinus parabat se uenire cum exercitu contra Tragurium prout et uenit et uastauit partem territorii*), kako to navodi Petar Dese Petrova u istrazi.²⁹¹

²⁸⁷ Notae, 225. U Lučić 1673, 152 (odnosno u prijevodu Lučić 1979a, 371) navodi se brojka od 40 traženih taoca, međutim čini se da je riječ o izvornoj tiskarskoj pogrešci jer u Notama stoji brojka od 14 traženih taoca. Upravo se ta brojka poklapa s brojem članova odbora za dobro stanje grada (dakle 14) tijekom svibnja 1315. godine. Brojka 14 jasno je vidljiva i u izvorniku Lučićevih Nota u: AHAZU, *Ioannis Lucii*, fol. 8b.

²⁸⁸ Notae, 225.

²⁸⁹ CD, VIII, dok. 321, str. 392-393.

²⁹⁰ Treba napomenuti kako u CD, VIII, dok. 326, str. 401, stoji da je izabran na 5 godina na tragu Lučić 1673, 155. (odnosno Lučić 1979a, 377). Međutim, u Lučićevim Notama (Notae, 226 i AHAZU, *Ioannis Lucii*, fol. 9a) jasno se vidi da je zabilježeno na 10 godina. Čini se da je možda u tiskanju Lučićevih Memorija došlo do deformacije iz latinske brojke X u arapsku brojku 5, odnosno da je Matej ipak ponovno izabran na 10 godina.

²⁹¹ OIL, sv. 542, fol. 72v. Petar Dese Petrova posvjedočen je u sudskim spisima u veljači 1319. godine kako se žali na jednu presudu koju je svojevremeno donio nekadašnji zamjenik potestata Mateja i trogirski kapetan Jan Petar iz Venecije zajedno s nekim plemićima, iako nije posjedovao potrebne ovlasti za to (*latam contra ipsum Petrum per Iouem Petri tunc capitaneum Tragurii et per certos sapientes, qui non habebant auctoritatem sententiandi nec procedendi contra aliquem cum ipsa ratione statuti*). Pritom mu je odvjetnik bio Grgur Salingverov, a Trogirska kurija naposljetku je tu presudu zaista i proglasila lažnom. MT, IV, dok. 181, str. 517-518. Osim toga, među prognanike u papinskoj istrazi navodi se i jedan Ivan

Međutim, ban je ipak odustao od daljnjega pritiska na Trogir, no prije toga je nametnuo Mateju obvezu isplaćivanja izvanrednoga nameta od 10 000 libri malih mletačkih denara. S ciljem prikupljanja takve pozamašne svote ustrojen je 8. srpnja 1315. godine novi osmeročlani odbor (Dessa Bastijanov, Marko Julle, Petar Susci, Mirsa Dobromirov, Ciprijan Buble, Nikola Mateja Dobre, Bivce Belle, Miho Stjepanov) sa zadaćom da odredi tko mora i koliko dati u ime isplate prvoga novčanoga obroka od 3000 libri. Plaćanje svote palo je na pleća većega broja ljudi, a kada se zbroji sve skupa koliko je tko morao dati, dolazi se zapravo do svote od nekih 4300 libri.²⁹² To možda znači da nisu ni računali ozbiljno na određene osobe, i to prvenstveno na one koji su se tada nalazili u progonstvu poput Šimuna i Gauzinje Marinova te Lukše Amblaževa. Doduše, na popisu se nalaze i neka imena koja bi nominalno trebala pripadati Matejevoj frakciji, kao što su to bivši konzul Franjo Valentinov, Matej Lukin, Donat Nikolin (Casotis) ili supruga Marina Cipika. Čini se da bi to moglo ukazivati na neke rascjepe unutar Matejeve interesne mreže koja je s vremenom postajala restriktivnija, kako je Matej akumulirao sve više moći. Međutim, možda je time Matej zapravo htio izvući jamstvo od bana izlažući vlastite ljude za plaćanje duga.

Nastavno na spomenuti odbor, 25. srpnja 1315. godine izabire se novi četveročlani odbor (Dessa Bastijanov, Dessa Markov, Marko Julle i Bivce Belle) sa zadaćom da napravi procjenu vrijednosti pokretne i nepokretne imovine u gradu, no ubrzo je odbor proširen s još troje ljudi (Ciprijan Marinov, Ciprijan Buble i Mirsa Dobromirov).²⁹³ Valja naglasiti kako se moglo već dosada uočiti kako u svim spomenutim odborima dolazi do cirkuliranja istoga kruga ljudi. Naime, u papinskoj istrazi identificiralo ih se izrazima kao što su *Matheus Sori cum complicibus suis*, odnosno *Matheus et eius sequaces* te se zasigurno pod njegovim sljedbenicima i

Desse Petrova, koji je kasnije dobio odštetu po sporazumu iz 1320. godine, o čemu će biti više riječi kasnije u tekstu. Ivan i Petar zapravo su bili braća (obiteljski rod „Gracia“). U ispravi od 19. svibnja 1320. godine eksplicitno se navode *Iohannes quondam Desse Petri et Petrus eius frater*. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 71v, 79v.

²⁹² Usp. „*Pro prima paga m/x. Solutio bano. M/X. librar. Hi octo deliberaverunt, ut infrascripti solvant in dominica ventura infra memoratam sumam; alias sint baniti per X annos extra Tragurium: Matheus Lucii D. lib., Dessa Morsice CCC. lib., uxor Duimi Domiche cum filiis D. lib., uxor Petri Castrafoci cum Gausigna CCC., Sore Juue, Lupxa Amblasii et sor. D., Simon Marini D., heredes Gausigne Marini D., Juue Desse, Jaxa Yuanche CCC., Franciscus Valentini CCC, uxor Marini Cippico C, Donatus Nicole C, Dessa Juue Luce C, Donatus Nicole C, Gregorius Salinguerre C, Frana Luce C.*“ Vidi: Notae, 226.

²⁹³ Notae, 226.

suradnicima misli upravo na potonje ljude koji se redovito navode u njegovim *ad hoc* odborima.²⁹⁴ Drugim riječima, radilo se operativnoj jezgri njegove frakcije, koja je očito bila sastavljena prvenstveno po kriteriju osobne vezanosti uz Mateja, dočim su drugi kriteriji bili sekundarni.

Premda Matejevoj vlasti nije više prijetila banova vojska, svejedno su trogirski prognanici na čelu s Marinom Andrijinim predstavljali stalni generator nestabilnosti u gradu i njegovom širem okruženju. Naime, zabilježeno je kako su trogirske vlasti 7. kolovoza 1315. godine zabranile svima kontakt s prognanicima, i laicima i klericima, pod prijetnjom plaćanja novčane kazne od 200 libri malih mletačkih denara. Istovremeno se inzistira na tome da oni žitelji Trogira koji posjeduju oružje trebaju vlastima ustupiti svoje mačeve i štitove.²⁹⁵ Jesu li vlasti time htjele preventivno razoružati stanovništvo iz sigurnosnih razloga ili jednostavno povećati dostupnu vojnu opremu, teško je reći. Međutim, valja se vratiti godinu dana unatrag u zapisnik Velikoga vijeća od 9. kolovoza 1314. godine u kojemu Matej iznosi prijedlog za povećanjem broja vlastite naoružane pratnje zbog određenih zbivanja u zaleđu Trogira i stranaca koji ulaze na prostor trogirskog distrikta.²⁹⁶ Vijeće mu je u tom pogledu odobrilo sedam novih familijara, a treba istaknuti i izbor Jana Petra za potestatova zamjenika 13. kolovoza iste godine.²⁹⁷ U taj kontekst upada i već spomenuta odluka o unajmljivanju 10 novih familijara od 19. ožujka 1315. godine.²⁹⁸ Dakle, cijelo se vrijeme Matejev režim suočava s vanjskim prijetnjama i sabotazama, što posljedično rezultira u kroničnoj potrebi za održavanjem izvanrednoga (ratnoga) stanja u Trogiru kroz zabrane i prijetnje te povećavanje broja potestatovih naoružanih plaćenika.²⁹⁹

²⁹⁴ OIL, sv. 542, fol. 70v.

²⁹⁵ Usp. „*Quod nullus audeat loqui uel tractare cum exititiis Tragurinis tam laicis quam clericis extra CC lib. et quilibet ferat arma, et det ciuitati spatam et rotellam*“. Vidi: Notae. 226.

²⁹⁶ Usp. „*Item quid placet ipsi consilio prouidere super eo dictus dominus potestas seruiuit communi ad petitionem hominum de dicta terra cum pluribus famulis quare tenebatur occasione nouitatis et forensium qui erant in contrata*“. Vidi: MGT, Zapisnici, fol. 4.

²⁹⁷ Usp. „...*quod dominus potestas debeat habere pro VII famulis...*“. Isto, fol. 4v. Za izbor Jan Petra vidi Isto, fol. 5v.

²⁹⁸ Usp. MGT, Zapisnici, fol. 12.

²⁹⁹ Treba se prisjetiti onih devet točaka Laura Martinesa, koje su iznesene u uvodnom poglavlju. Njegove se sheme za talijanske komune praktički u potpunosti podudaraju s razmatranim razvojem političkih prilika u Trogiru tijekom Matejeve vlasti. Usp. Martines 1972, 350-351.

Inicijative za mjerenjem i prodajom općinskoga zemljišta od ožujka 1315. godine ipak su dobile svoj epilog, budući da je 29. kolovoza 1315. godine zabilježena odluka o prodaji općinskih posjeda u Divuljama i kod crkve sv. Marte (Bijaći).³⁰⁰ Radilo se pritom o zalogu koji su trogirске vlasti prethodno dale banu Mladenu (*pro redemptione pignorum datorum domino bano*), što se vrlo vjerojatno odnosilo na onaj izvanredni namet od 10 000 libara, budući da se 4. listopada 1315. godine određuje sabiranje 10% vrijednosti imovine procijenjene prethodno u srpnju iste godine „da bi se isplatilo bana za zalog“ (*ut satisfiat bano pro redimendo pignora*). Taj je iznos prikupljen do 15. listopada kada je istaknuto da ga treba platiti „povodom rata, odnosno primirja s banom“ (*occasione guerre et treughe habite cum domino bano*).³⁰¹ Dakle, očito je da ban nije promijenio mišljenje o Mateju, već je samo privremeno pristao na novčanu kompenzaciju. Na neki način mu je zapravo mogla i financijski odgovarati ovakva situacija jer je Matej zbog nezavidne pozicije morao pristati na više ustupaka banu kako bi održao vlast, nego li što bi to možda bilo moguće s frakcijom Marina Andrijina. Ipak, ta je prednost mogla imati samo privremeni značaj jer se svejedno radilo o tome da je Matejev režim iskazao izravni neposluh banu, što je iz njegove perspektive zasigurno bilo neoprostivo. Novac kao takav važan je samo za održavanje ili jačanje stvarne moći, no ne i kao cilj po sebi u srednjovjekovnoj političkoj kulturi pa je Matej samo nastojao kupiti vrijeme u pregovorima s banom. Što se tiče 1315. godine, zabilježena je komunikacija između bana i Trogira u još dva navrata. Naime, ban je 7. studenoga 1315. godine zatražio od svih dalmatinskih gradova da stupe u nekakvu uniju, zbog čega je trogirsko Veliko vijeće imenovalo osmeročlani odbor (Dessa Bastijanov, Ciprijan Marinov, Franjo Valentinov, Marko Julle, Miho Stjepanov, Ciprijan Buble, Daniel Domace i Mirsa Dobromirov), koji je trebao zajedno s potestatom donijeti odluku po tom pitanju.³⁰² No to je jedini spomen o tome. Drugi banov zahtjev, od 26. prosinca iste godine, odnosio se na traženi novogodišnji dar. U tu je svrhu Vijeće oformilo četveročlani odbor (Dessa Bastijanov, Miho Stjepanov, Marko Julle i Ciprijan Buble), koji je odlučio banu darovati Matejeva konja sivca (Leardus). Godina je na koncu završila onako kako je i započela, u atmosferi političke

³⁰⁰ Notae, 226.

³⁰¹ Notae, 227.

³⁰² Notae, 227.

neizvjesnosti i nestabilnosti. Naime, Veliko vijeće predalo je 3. prosinca 1315. godine pune ovlasti za zaštitu poretka potestatu i njegovom zamjeniku Jan Petru, kao i nekolicini imenovanih plemića (Dessa Bastijanov, Miho Stjepanov, Marko Julle i Ciprijan Buble) kako bi reagirali na nove subverzivne radnje trogirskih prognanika (*cum qui sunt extra Tragurium, tractent mala*).³⁰³

Prve daljnje vijesti o političkim zbivanjima u Trogiru potječu od 22. veljače 1316. godine kada se očekivalo izbijanje rata sa Šibenčanima, u kontekstu čega se ponovno aktualizira zabrana kontakta s trogirskim prognanicima pod prijetnjom plaćanja novčane kazne od 200 libri, dok se kazna za one koji nisu imali novca sastojala od odsijecanja desne ruke. Prepuštena je potpuna vlast zamjeniku Janu Petru da neovisno o drugim gradskim službenicima provodi zadane represivne mjere.³⁰⁴ Ubrzo nakon toga, 28. veljače 1316. godine izabran je novi osmeročlani odbor (Dessa Markov, Dessa Bastijanov, Grgur Lukin, Franjo Valentinov, Marko Julle, Miho Stjepanov, Petar Grgurov te Marko Dese), koji zajedno s potestatom posjeduje ovlasti za mogući rat sa Šibenikom.³⁰⁵ Susljedni razvoj situacije prati se u fragmentu zapisnika od 7. ožujka 1316. godine, u kojemu je vidljivo kako je rat započeo ili bi mogao ubrzo započeti. Trogirске su vlasti tom prilikom odlučile isključiti iz Velikoga vijeća sve rođake prognanih Trogirana, pa je i u tu svrhu izabran posebni odbor od četvero plemića (Marko Julle, Ciprijan Buble, Marko Dese i Danijel Domace), koji zajedno s potestatom imaju zadaću provesti potonju odluku.³⁰⁶ Šibenski poklisar Ciprijan Stancijev pojavio se u Trogiru 24. ožujka 1316. godine i pritom je iznio određene šibenske zahtjeve. Naime, tražio je u trogirskom Velikom vijeću pravdu za jednoga Šibenčanina kojega je svojevremeno dao objesiti bivši trogirski potestat Madije de Varicassis (Varikaša) iz

³⁰³ Notae, 227.

³⁰⁴ Usp. „*nullus audeat loqui, tractare vel aliquid aliud facere cum exititiis sub pena CC librarum, quas si non habeat, amputetur pes vel manus dextra sine licentia potestatis, qui cum Jan Petro, eius milite, habeat merum et mixtum imperium in omnibus sine aliis officialibus*“. Vidi: Notae, 227. Osim toga, valja istaknuti kako postoji stariji slučaj od srpnja 1315. godine koji ukazuje na latentni sukob između Šibenika i Trogira. Naime, trogirске vlasti poslale su poklisara u Šibenik s ciljem da ishodi puštanje nekih trogirskih građana iz tamnice, no Šibenčani nisu to prihvatili. Odlučeno je stoga da treba pričekati dok se ban opet ne uputi u Šibenik pa pokušati preko njega osloboditi svoje sugrađane. Nemoguće je reći o kojim se točno zarobljenicima moglo raditi, i pod kojim su okolnostima mogli završiti baš u šibenskom zatvoru. Usp. Notae, 226.

³⁰⁵ Notae, 227.

³⁰⁶ Isto, 227. Osim toga, Lučić je u bilješkama ubacio i zapis od 8. ožujka 1316. godine kada je izabran liječnik, što je možda imalo nekakve veze s pripremama za rat.

Zadra, kao i za jednoga drugoga Šibenčanina, stanovitoga Gvelča, kojega je pak nedavno dao objesiti potestat Matej Zorijev. Isto tako je tražio i da oslobode trogirskoga arhidakona Kazaricu, ujedno šibenskoga građanina, koji se prema Ciprijanovim riječima nalazio u zatočeništvu gdje ga je Matej podvrgavao torturi. Shodno iznesenome, Ciprijan je upozorio trogirске vlasti da ukoliko ne učine sve što je traženo od njih u roku od osam dana, Šibenčani će postupati s Trogiranima i njihovom imovinom kao prema neprijatelju. Matej je na koncu odbio sve ultimatumе, što bi moglo sugerirati da je netom nakon toga zaista i izbio otvoreni rat između Trogira i Šibenika. Treba istaknuti i kako su pritom među svjedocima navedeni omiški knez Petar, Ivanko Kuzmanić u svojstvu familijara kneza Jurja II. te Cvitan Marinov iz Klisa, po svemu sudeći kao „oči i uši“ bana Mladena II.³⁰⁷

Nažalost, za ostatak Matejeve vladavine sačuvana su svega tri relevantna traga za oslikavanje političkih zbivanja. Sačuvano je prije svega pismo bana Mladena od 19. studenoga 1316. godine upućeno potestatu Mateju kojemu se, valja istaknuti, ban obraća kao svome vazalu (*suo fideli*), a ne kao protivniku ili pobunjeniku. Doduše, iz kasnijega sadržaja teksta posve je jasno da je to i dalje bio vrlo problematičan odnos. Ban je tako zahtijevao od Mateja da napravi sve što je potrebno da se naplati dug Mateja Lukinoga prema banu u iznosu od 1000 libri malih mletačkih denara. Predviđeno je pritom da Matej preda novac banovim pouzdanicima, odnosno zadarskom plemiću Barti Krševanovu ili magistru Radoslavu kada dođu u Trogiru. Pismo je potom pročitano u Trogiru u prisutnosti Barta Krševanova i potestata Mateja Zorijeva 26. studenoga.³⁰⁸ Teško je reći je li to moglo imati kakve veze s banovim nametom od svibnja 1315. godine, no to je razdoblje u kojem se vrlo vjerojatno vodi rat između Šibenika i Trogira, a u nekom se trenutku i Split priključio „alijansi“ radi rušenja Matejeva režima. Postoji više indicija za takvo razmišljanje. Naime, u ispravi od 30. listopada 1317. godine po prvi puta se registrira nova vlast sastavljena od pripadnika frakcije Marina Andrijina. Potonja isprava predstavljala je zapravo mirovni

³⁰⁷ Notae, 227-228. U Lučićevoj ostavštini nalazi se prijepis ovoga zapisnika Velikoga vijeća, ali tamo je datum 23. ožujka 1316. godine. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 51-52; CD, VIII, dok. 346, str. 421-422. Zadraniin Madije de Varicassis bio je trogirski potestat vjerojatno negdje između 1306. i 1308. godine. Usp.: MT, IV, dok. 99, str. 288; Lučić 1979a, 360-361. Pritom treba napomenuti kako se 1306. godine navodi kapetan Vito sin Madija Varikaše. Vidi: Notae, 221.

³⁰⁸ MT, IV, dok. 134, str. 498-499.

ugovor između Splita i Trogira, što eksplicitno dokazuje kako se nekakav sukob zasigurno vodio na relaciji tih dvaju gradova.³⁰⁹ Osim toga, ban Mladen u spomenutom je pismu od 19. studenoga 1316. godine jasno dao do znanja Mateju da napravi ono što je zatraženo od njega ili će u protivnome snositi posljedice (ponovnoga) vojnoga udara ili kaznene ekspedicije na grad (*sciturus quia si secus feceris, contra Te grauitet et merito moueremur*). Valja naglasiti i da je pismo sastavljeno upravo u Splitu gdje se ban u tom trenutku nalazio. Sukladno tomu može se povući paralela sa zbivanjima iz svibnja 1315. godine, kada je također ban vojno prijetio Trogiru da bi se na kraju zadovoljio nametanjem izvanrednih novčanih nameta. Treba istaknuti kako je Split bio pod kontrolom Mladenova brata i njegova najvjernijega suradnika Jurja II., kneza „primorskih gradova“.

Treći se trag odnosi na dva dokumenta koja se oba bave istom političkom transakcijom. Odlukom Velikoga vijeća od 31. prosinca 1316. godine Ciprijan Marinov i Jancije Acelini dobili su zadatak prodati neke zemlje „izdajnika“, što se sigurno moralo odnositi na pripadnike prognane frakcije.³¹⁰ Naime, to je i potvrđeno ispravom od 11. siječnja 1317. godine kada su trogirске vlasti odlučile dati trogirsko građanstvo knezu Bergendu, odnosno darovati mu neke posjede u Rudinama koji su bili konfiscirani prognanim sinovima Amblaževima (Kazarica). Od kneza Bergenda očekivao se angažman u obrani Trogira, što je doduše isključivalo bilo kakve radnje protiv bana Mladena i njegove braće, budući da je Bergend zapravo pripadao banovim dvorjanima.³¹¹ Prema tomu, oba dokumenta tiču se istoga predmeta, a to je bio sporazum koji je knez Bergend imao s potestatom Matejom (*cum pactis habendis et contrahendis cum potestate*).³¹² Polazeći od toga da je Bergend bio zapravo Omišanin, a Omiš tradicionalno uporište koje je pružalo pomorske usluge Šubićima Bribirskima, što se lijepo prati iz već spomenutoga privilegija kneza Jurja II. od 30. svibnja 1315.

³⁰⁹ CD, VIII, dok. 380, str. 462.

³¹⁰ Usp. „... *consilium totum nemine discordante cum eo fecerunt et ordinauerunt eorum et dicte communis syndicos Zubrianum Marini et Zantium Azzelini et quemlibet eorum in solidum ad uendendum et concedendum bona et possessiones omnium qui fuerunt condepnati pro tradimento terre cuiuslibet ipsorum et cetera...*“ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 53.

³¹¹ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 54-54v. Za Bergenda kao dvorjanina bana Mladena II. vidi: Karbić 2004, 21. Dokumenti od 31. prosinca 1316. i 11. siječnja 1317. godine sačuvani su u formi bilježničkih isprava, čiji se sadržaji očito temelje na odlukama Velikoga vijeća.

³¹² OIL, sv. 542, fol. 54v.

godine, čini se da je Matej zapravo htio utjecati na Bergenda da barem ne koristi omišku flotu protiv Trogira u ime Splita i bana Mladena.³¹³

Naime, ban šalje pismo 19. studenoga u kojemu traži naplatu duga i ističe da će napasti Trogir ukoliko Matej ne sprovede njegov nalog, dok je odluka o prodaji imovine izdajnika uslijedila 31. prosinca 1316. godine, u čemu se ogleda vrlo jasna uzročno-posljedična veza. Premda knez Bergend nije bio u mogućnosti djelovati protiv bana i njegove braće (samim time ni protiv Splita i Šibenika), bilo je dovoljno samo da ga Matej darivanjem odvрати od bilo kakvoga djelovanja na moru. Bilo bi razumljivo da je bilo još takvih donacija hrvatskim plemićima, no o tome nema informacija u postojećim izvorima. Na koncu je jasno da je Matej nastojao na sve moguće načine sačuvati svoju vlast jer je zasigurno bio svjestan da bi, nakon svega što je napravio, porazom zapravo izgubio sve. Istaknuto je na početku kako u urbanoj i frakcijskoj kulturi vlasti nema srednjega izbora, odnosno nema političke kohabitacije pobjednika i poraženih, a pogotovo ne u ovako nabijenim odnosima s dubokim talogom međusobnih zamjeranja i neriješenih računa.

S druge strane, u mirovnom sporazumu između Trogira i Splita navode se Šimun Marinov (stric Marina Andrijinoga), Danijel Jakovljević (Vitturi) i Ivan Petra Dujmova (Cega) kao konzuli, odnosno privremena vlast do izbora novoga potestata.³¹⁴ U tu je svrhu izabran Bartolomej Michieli iz Venecije, koji se prvi puta navodi u izvorima 18. studenoga 1317. godine kao potestat, a zadržava se na vlasti sve do siječnja 1319. godine.³¹⁵ Privremeno ga mijenja potom rektor Almeriko Bertoldini, no već od travnja 1319. godine gradom upravlja potestat Corrado de Turris iz Ankonitanske Marke, za čije je uprave provedena razmatrana papinska istraga u lipnju 1319. godine.³¹⁶ Corrado se nalazio na potestatskoj funkciji negdje do početka 1320. godine, kada je završio ubijen u nejasnim okolnostima između siječnja i travnja 1320. godine. Ubojstvo se poklopilo s promjenom u odnosima moći unutar trogirskoga plemstva pa je prevagu opet odnijela nekadašnja frakcija Mateja Zorijeva, dočim su pristaše Marina Andrijinoga opet bili prisiljeni bježati iz grada. Upravo je tijekom

³¹³ Spomen Bergende kao Omišanina vidi u: CD, IX, dok. 376, str. 461.

³¹⁴ Vidi ponovno CD, VIII, dok. 380, str. 462.

³¹⁵ Notae, 229.

³¹⁶ Notae, 229.

travnja iste godine došao novi potestat Marko Vitturi iz Venecije, koji je upravljao gradom do rujna 1320. godine.³¹⁷ U tom relativno kratkom periodu potestat je dogovorio plaćanje odštete svima koji su bili na neki način oštećeni u prošlim frakcijskim sukobima, što se doduše prije svega odnosilo na pripadnike nekadašnje frakcije Mateja Zoriјеva. Znakovito je da je najveću odštetu primio upravo Matej Zoriјev u iznosu od 3000 libri, što se najvećim dijelom odnosilo na njegovu potestatsku plaću koja mu nije bila u potpunosti isplaćena.³¹⁸ Teško je napisati išta konkretno o kontekstu u kojem je došlo do ubojstva potestata Corrada, no čini se da je taj događaj usko povezan s povratkom Mateja Zoriјеva u Trogir.

Međutim, vrijedilo bi pomnije razmotriti Matejev odlazak iz grada u listopadu 1317. godine. Zabilježena je jedna rečenica u tekstu papinske istrage koja rasvjetljava cijelu pozadinu zbivanja, a u kojoj stoji da su Mateja iz grada potjerali njegovi vlastiti suradnici (*fuit expulsus Matheus per populum de suo regimine*).³¹⁹ To se može dovesti u svezu s činjenicom da se u raznim dokumentima od listopada 1317. pa sve do 1320. godine u gradu javljaju oni ljudi koji su se prethodno nalazili u Matejevim *ad hoc* odborima, kao što su to Grgur Lukin, Ciprijan Marinov, Jancije Acelini, Dessa Bastijanov, Jakov Vetiche, Vicencije Ampleuzov i Miho Stjepanov. Sve bi to moglo upućivati na zaključak kako je između travnja 1316. i listopada 1317. godine došlo do nekih ozbiljnih lomova unutar frakcije Mateja Zoriјеva, vjerojatno u suglasju sa sve jačim pritiscima od strane bana Mladena II., Šibenika i Splita.³²⁰ Iako gornji navod na latinskom potječe od Grgura Salingverova, koji nije pripadao Matejevoj frakciji, svakako na scenu stupa Grgur Lukin, bivši konzul između 1310. i 1312. godine. Naime, Grgur Lukin kao svjedok u istrazi daje negativnu ocjenu Matejeve vladavine, odnosno potvrđuje sve navode o njegovoj „tiraniji“. U tom kontekstu kazuje kako je ban Mladen izjavio da želi pomiriti grad, odnosno zavađene trogirske frakcije, te kazniti Matejevu tiraniju. Osim toga priznaje i kako je „tiranin“ Matej Zoriјev svojevremeno prijetio svima koji mu nisu bili poslušni, a na koncu potvrđuje i sva ostala pitanja iz intencije

³¹⁷ Notae, 230

³¹⁸ OIL, sv. 542, fol. 89v-91. Lučić 1979a, 390-391.

³¹⁹ OIL, sv. 542, fol. 72.

³²⁰ Navedeni plemići spominju se primjerice u sljedećim dokumentima između 1317. i 1320. godine: CD, VIII, dok. 380, str. 462; dok. 403, str. 499; dok. 448, str. 548; OIL, sv. 542, fol. 57, 59-60v, 68-68v, 70-73v.

o tiraniji u samome tekstu istrage. Po svemu se čini da je uz istragu o rušenju franjevačkoga samostana, drugi cilj cijele papinske istrage bio u tome da se dokaže Matejeva tiranija, odnosno nasilje i samovolja bez političkoga legitimiteta.³²¹ Predstoji još osvrt na tvrdnju skradinskoga biskupa Nikole u tekstu papinske istrage o tome kako se Marin Andrijin vratio u Trogir uz potporu šibenskoga potestata (vjerojatno Kože Ilijinoga), odnosno šibenske vojske. Udruženim su snagama Marin, njegovi pristaše te Šibenčani ispred grada porazili Matejevu vojsku, koja je potom pobjegla u grad. U nastavku su Šibenčani opustošili cijeli trogirski teritorij, kako bi naravno naplatili svoje usluge Marinu Andrijinome, što je susljedno prisililo Trogirane da zaista prognaju Mateja Zorijeva i prime frakciju Marina Andrijinoga, u čemu je važnu ulogu mogao imati i rat sa Splitom, odnosno ruka bana Mladena II. kao vjerojatnoga „mozga“ cijele operacije.³²² Što se tiče Grgura Lukinoga, postavlja se pitanje kako pomiriti njegov angažman prije 1317. godine u Matejevoj vlasti, odnosno svjedočenje iz lipnja 1319. godine. Je li se on možda više (oportuno) priklonio većinskoj atmosferi ili njegov opis zaista odgovara duhu Matejeve vladavine? Zapravo je istovremeno moguće i jedno i drugo, no činjenica jest da Matej nakon listopada 1312. godine ne posjeduje više politički legitimitet, kako je već spomenuto, i da on zapravo jest bio načelno „tiranin“ prema srednjovjekovnim političkim shvaćanjima.

Naime, tekst papinske istrage po svojoj intenciji o tiraniji predstavlja zanimljivi odraz širih trendova u suvremenoj „političkoj teoriji“, a koja se posebice razvijala u talijanskim gradovima i djelima jednoga Marsilija Padovanskoga, Bartola od Sasoferrata ili Baldusa de Ubaldis tijekom 14. stoljeća.³²³ Diskurs o tiraniji uključuje

³²¹ Usp. „...*Presens fui quando dominus banus dixit quod uolebat reconciliare dictam ciuitatem et punire et corrigere tyrraniam. Et vulgarizato sibi per ordinem de uerbo ad uerbum 3º articulo, respondit: presens fui quando Matheus Zori tiranus predictus publice et priuate cominabatur in omnibus locis publicis et priuatis et domine abatise predictae et aliis sibi non obtemperantibus. Item vulgarizatis ceteris articulis de tyrrania, confirmauit...*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 72. U kontekstu Grgurova svjedočenja koje se može razumjeti kao postupak naknadne racionalizacije vlastitih postupaka iz prošlosti u promijenjenim društvenim i političkim okolnostima valja skrenuti pozornost na raščlambu takvoga ponašanja s ciljem „popravljanja prošlosti“ zamjetnoga na epigrafskim spomenicima s početka 15. stoljeća u Ančić 2008, 83-101.

³²² Usp. „*Deinde uenit Marinus Andree cum potestate et exercitu Sybenici contra quos exeuntes Tragurienses preliantes uicti, aufugerunt in ciuitatem. Tunc Sibenicenses uastauerunt territorium propter quod Tragurienses coacti fuerunt expellere Matheum Sori et recipere Marinum, et Matheus ad huc moret extra.*“ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 73v.

³²³ Usp. o konceptu „tiranije“ u srednjovjekovnoj političkoj teoriji i praksi primjerice: Cohn 2006, 114, 116, 138-139 i *passim*; Watts 2009, 129-157; Lantschner 2015, 35-36.; Lantschner 2017; Nederman 2018, 147-148.; Ferente 2007, 575-580 i *passim*; Valente 2003, 13-25 i *passim*.

zapravo situacije u kojima politički akteri jedni druge etiketiraju kao tirane kako bi im oduzeli politički legitimitet, ili samo naglasili faktički nedostatak istoga. Radi se o obliku specifične srednjovjekovne političke propagande, što ne znači da ona nije imala veze sa realnošću, već da to je li netko zaista „tiranin“ nije u konačnici toliko ni presudno u okolnostima u kojima svi akteri koriste slične ili iste metode političke borbe. Općenito govoreći, biti tiraninom u srednjovjekovnoj političkoj teoriji značilo je biti potpuna suprotnost kralju, odnosno na neki način njegov mračni alter-ego i sušta suprotnost. Kraljeva vlast dolazi od Boga, i on vlada kao Božji namjesnik na zemlji, poštujući ljudske i božanske zakone. Kralj upravlja svojom zemljom i podanicima pravedno tako da nikome ne učini ništa nažao i sa svakim se ophodi sukladno njegovome statusu i zaslugama. Kralj u konačnici sve svoje aktivnosti usmjerava prema ostvarenju zajedničkoga dobra, odnosno kolektivnoga spasenja u duhu kršćanstva. Nastoji pritom ispraviti sve nepravde i kazniti prijestupnike kako bi održao društveni poredak koji predstavlja samo ogledalo božanskoga uređenja. Takvoj viziji kršćanskoga kralja suprotstavlja se izopačenost tiranina. Tiranin je onaj koji nema legitimitet, odnosno uzurpator koji ne vlada radi zajedničkoga dobra, već isključivo za svoju osobnu korist. Zbog toga on ne vlada pravedno, već mu je mjerilo njegova osobna volja i cilj mu je udovoljiti vlastitim hirevima zbog čega ugnjetava podanike bez osnove. Uskraćuje im imovinu i stečena prava kako bi zadovoljio svoje interese i apetite svojih sljedbenika.³²⁴

Mnogi su autori kroz srednji vijek tematizirali tiraniju, budući da je ona predstavljala njihovu političku svakodnevicu, a jedan od njih je i Toma Akvinski. Smatrajući da je najbolja vlast monarhija, a najgora tiranija, istaknuo je između ostaloga kako „tiranin ne tlači podanike samo u pogledu tjelesnih dobara, nego ih također sputava u duhovnim dobrima. Budući da je za njih važnije da vladaju, nego da budu korisni, sprečavaju svaki napredak svojih podanika tumačeći svaki njihov uspjeh kao opasnost za njihovu opaku vlast.“³²⁵ Od početne binarne dihotomije između savršenoga (kršćanskoga) kralja i izopačenoga tiranina iz 7. i 8. stoljeća,

³²⁴ Usp. Nederman 2019, 1-2; Schadee Panou 2018, 1-11. Opća mjesta o tiraniji vidljiva su i u djelu Marsilija Padovanskoga (*Defensor Pacis*, 1324.), o čemu usp. Brett 2005, 41, 45, 105. i *passim*.

³²⁵ Akvinski 1990, 60.

percepcija se postupno mijenjala i usložnjavala, odnosno više se orijentirala prema „sivoj zoni“ tiranije u 14. stoljeću.³²⁶ Naime, tu treba prvenstveno istaknuti spomenutoga talijanskoga pravnika Bartola iz Sassoferrata, koji je početkom 14. stoljeća napisao raspravu *De tyranno*, razmatrajući tirane iz pravne i etičke perspektive. Cilj mu je bio jasnije definirati što znači tiranija, odnosno u kakvim se situacijama potez nekog vladara može tumačiti kao odraz tiranije ili sastavni dio njegovih ovlasti i vladarskih prava. U tom je kontekstu podijelio tirane na dvije kategorije upravo po pitanju njihove političke legitimacije. Naime, postojali su tirani *ex defectu tituli*, koji vlast od samoga početka drže nelegalno, odnosno tirani *ex parte exercitii*, koji posjeduju legitimitet no tijekom svoje vladavine postanu tirani i silnici.³²⁷ Sukladno tomu, Matej bi istinski spadao u obje kategorije, no da bi se shvatio razvoj političkih prilika u Trogiru između 1310. i 1320. godine u cijelosti nužno je zapravo – „ne mrziti igrača, već igru“. Drugim riječima, radi se upravo o onome na što upozorava Patrick Lantschner, da iza frakcijskih sukoba postoji određena neformalna i nepisana „logika“ koje se dobrim dijelom akteri svjesno ili nesvjesno pridržavaju, no naravno ne svi i ne uvijek. Obje trogirске frakcije u osnovi žele jedno te isto – moć i privilegije – i u tu svrhu koriste razne metode političke borbe njima na raspolaganju, koje nerijetko podrazumijevaju uporabu nasilja ili barem prijetnje nasiljem. Počevši od Marinova ubojstva gradskoga notara i ranjavanja dvaju konzula pa do Matejeva protjerivanja vikara Rajnerija, nasilnoga preuzimanja vlasti, uspostave strahovlade te kontinuiranoga održavanja izvanrednoga stanja u gradu, zajedno sa svim ostalim krimenima.

Čini se sve u svemu kako se Matej jednostavno zamjerio onim ljudima o kojima je ovisila cijela njegova hijerarhija moći unutar Trogira, i to vrlo vjerojatno upravo tijekom 1316. i 1317. godine kada se situacija sve više pogoršavala i šanse za Matejev politički uspjeh postajale sve slabije. Naime, stalni pritisci od strane bana Mladena, kao i sukobi protiv Šibenika i Splita zasigurno su pretjerano opteretili trogirsko stanovništvo koje je već godinama moralo trpjeti nestabilnost i arbitrarno nasilje

³²⁶ Nederman 2019, 4-22.

³²⁷ Vidi o tome u Lantschner 2015, 35-36. Usp. također i Lantschner 2020, 13-15.

trogirskih frakcija.³²⁸ U svemu tome prati se očito i osobna ambicija Mateja Zorijeva da uspostavi vlastitu autokraciju u Trogiru po uzoru na talijanske *signore* koji se javljaju u komunama izmorenima od stalnih frakcijskih sukoba u drugoj polovici 13. i prvoj polovici 14. stoljeća.³²⁹ Prvi koji je uočio kako „epizoda“ s Matejom Zorijevim ima jasne paralele sa zbivanjima u talijanskom komunalnom kontekstu 13. i 14. stoljeća jest Ljubo Karaman, koji doduše nije ulazio u detaljnije razrade.³³⁰ Naime, upravo su mnogi „kapetani puka“ (*capitano del popolo*) talijanskih komuna izrasli s vremenom u sinjore (samo-vladare), stoga je vjerojatno i sam Matej računao na podršku bogatijih pučana koje je navezao za sebe i titulirao se kao *capitaneus generalis totius populi Traguriensis*. Valja se sjetiti odluke od svibnja 1340. godine prema kojoj se između ostaloga niječi pristup Velikom vijeću onima koji su to postali „za vrijeme tiranije“, što se svakako odnosilo na potestata Mateja i njegov postupak drastičnoga proširenja Velikoga vijeća između ožujka i lipnja 1315. godine, kada je održao svoj re-izbor sa 100 glasova za i 25 protiv. Dakle, zasigurno je upravo on određenim pučanima omogućio ulazak u Veliko vijeće. Treba pritom u ovom kontekstu istaknuti kako je u tekstu papinske istrage navedeno da je potestat Bartolomej Michieli (1317. – 1319.) dao spaliti one gradske odluke u kojima se spominjao puk, što jasno sugerira da je to za plemićku vlast bilo nedopustivo.³³¹ Iako trogirski pučani nisu imali svoje *popolo* korporacije kao oni u talijanskim gradovima, njihova mjesta okupljanja bila su ipak (pobožne) bratovštine, koje su mogle poslužiti i kao okupljalište za kovanje raznih političkih planova radi

³²⁸ U suvremenoj politologiji i političkoj antropologiji politička uređenja nalik ovome što se prati početkom 14. stoljeća u Trogiru (ili općenito u nekim srednjovjekovnim zajednicama) nazivaju se primjerice „propalim“ ili „zarobljenim državama“ (*failed* ili *captured state*), kojima upravljaju predatorske elite. Premda je već naglašeno kako u srednjem vijeku ne postoji „država“ u modernom smislu riječi, svejedno se čini zgodnim napraviti određenu paralelu radi uklapanja trogirskoga slučaja u šire komparativne okvire koji nadilaze klasične periodizacije. Usp. Bates 2009, 250-290; Bates 2010, 20-40. Primjerice usp. „The specialist in violence G seeks to maximize his utility, which, like that of the citizens, derives from income and leisure. As a specialist in violence, however, G does not need earn his income from laboring a farm or factory but from the use of force. He can increase his income by engaging in predation and seizing wealth or earn it by collecting fees for the provision of a valued service: the provision of security for those who create wealth“. Vidi: Bates 2009, 23.

³²⁹ O sinjorijama usp. primjerice Hyde 1973, 104-118, 121-124, 141-142, 149; Cohn 2004, 42.

³³⁰ Karaman 1940, 304.

³³¹ „...quod acta et scripture facte per Matheum Sori fuerunt combuste per dominum Bartholomeum Michaellem potestatem Traguriensem et toto comune... respondit Gregorius quod fuerunt combuste reformationes consiliorum et alie scripture in quibus nominabatur populus, sed alie note et sententie non prout audiuit“. Vidi: OIL, sv. 542, 72.

ostvarivanja većega utjecaja u lokalnoj zajednici.³³² Ono što je važno za takve sinjore to je činjenica da oni najčešće zadržavaju zatečeni institucionalni okvir, ali mu iznutra mijenjaju značenje, kao što je Matej uzeo postojeće funkcije kapetana pa potestata, no način na koji ih je stvarno obnašao nije imao nikakve veze s dotadašnjom praksom, efektivno uspostavljenom od 80-ih godina 13. stoljeća. Zaključno se za Mateja može kazati kako nije uspio ostati na vlasti jer je s vremenom napravio više neprijatelja nego prijatelja.

³³² Da su bratovštine imale i izraženu političku funkciju, kao mjesta za mobilizaciju pučana, vidljivo je iz toga što su 1365. godine zabranjene sve bratovštine izuzev one sv. Duha, u godinama nakon frakcijskoga konflikta iz 1357. i 1358. godine u kojemu su pučani imali vrlo istaknutu i operativnu ulogu. Vidi odluku Velikoga vijeća od 1365. godine u: NSK, Statuta, fol. 95v-98; Statutum 1915, 171. O sukobu iz 1357. i 1358. usp. kratko: Klaić 1985, 295-305. O trogirskoj bratovštini sv. Duha usp. Benyovsky Latin 2007, 25-61; odnosno bratovštinama u dalmatinskim gradovima općenito Benyovsky Latin 1998, 137-160. Također bi bilo zgodno usporediti o pučkim bratovštinama u kontekstu njihove društveno-političke uloge u: Pešorda Vardić 2007, 215-237.

Drugi dio: 1320. – 1328.

Promjene geopolitičkoga horizonta: 1320. – 1324.

Nakon ubojstva spomenutoga trogirskoga potestata Corrade de Turris početkom 1320. godine dolazi do ponovnoga (trećega) progonstva pripadnika frakcije Marina Andrijina.³³³ U tom se kontekstu prije svega ističe pismo od 23. travnja 1320. godine koje Zore Amblažev šalje trogirskom potestatu Marku Vitturi (Venecija) iz Splita. Navedeni Zore pripadnik je roda Kazarice, odnosno brat kanonika Marina Amblaževa i nećak arhiđakona Kazarice Martinova, koji su svi zajedno pripadali frakciji Marina Andrijina te se stoga čini vrlo izvjesnim da Zore šalje ovo pismo iz Splita upravo zato što je nedavno izbjegao iz Trogira. U pismu uvjerava potestata da će mu vratiti neki dug koji je Zore vjerojatno imao još i otprije, nevezano za progonstvo, no svejedno se žali potestatu kako su mu njegovi neprijatelji nepravедno oduzeli imanja, konobu, pokretnine, vrtove, životinje, vinograde i ostala poljoprivredna zemljišta zbog čega nije u stanju isplatiti svoj dug. Stoga moli potestata da ispravi nepravdu i da ga vrati u posjed svega imanja kako bi mogao na koncu namiriti dug.³³⁴ Ivan Lučić pretpostavio je već kako su se progonstva zasigurno dogodila prije rečenoga datuma, no valja pritom uzeti u obzir i da je Marko Vitturi preuzeo upravu nad Trogirom nedugo prije ovoga pisma, naime 17. travnja 1320. godine, ali i da je prvo trebalo organizirati njegov izbor za potestata te susljedni dolazak u Trogir.³³⁵ U tom smislu čini se da se prevrat mogao odviti najkasnije tijekom siječnja ili veljače 1320. godine. Sačuvan je vrlo koristan podatak u zapisnicima dubrovačkoga Velikoga vijeća od 8. lipnja 1320. godine. Naime, zabilježeno je kako su sinovi i srodnici Marina Andrijinoga uputili molbu dubrovačkim vlastima radi uspostave kontakta s banom Mladenom II. Namjeravali su ishoditi od bana dopuštenje da mogu boraviti u nekom od gradova u Hrvatskoj po banovome izboru, kao i

³³³ Da je zaista došlo do Corradina ubojstva, može se potvrditi zapisom od srpnja 1320. godine u kojemu stoji između ostaloga „*nobilis miles dominus Coradus Ionnis, potestas Traure fuit mortifere cessione occisus*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 83.

³³⁴ Usp. „*et uestre dominationi que bona mea de domo pecunia, et pannis, et cera et omnia que fuerunt in statione mea, per meos inimicos fuerunt accepta iniuste super hoc uestra dominatio prouideat et dignetur inquirere tam de acceptis, quam de bestiis meis, de domo, orto, vineis et agris et uobis secundum tenorem dicti instrumenti sit plenarie satisfactum*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 76v-77.

³³⁵ Usp. Lučić 1979a, 390.

garanciju da će zaštititi njihove živote i imovinu, odnosno omogućiti im korištenje svojih imanja na trogirskom području.³³⁶ Drugim riječima, klijenti od svoga patrona traže zaštitu, i u tu su svrhu putovali u Dubrovnik kako bi se što prije susreli s banom, koji se valjda tada nalazio u dubrovačkom zaleđu. Dakle, prognanici su nekoliko mjeseci nakon novoga progonstva posvjedočeni kod Dubrovnika, i to bez spomena samoga Marina Andrijinoga, što bi moglo jednostavno sugerirati da se nije više nalazio među živima. Čini se da je Marin služio kao simbolički identifikator prognaničke skupine. To sve zajedno predstavlja izravni dokaz da su Andreisi pripadali političkoj klijenteli bana Mladena II., odnosno prethodno onoj njegova oca Pavla i drugih istaknutih knezova iz bribirske loze krajem 13. i početkom 14. stoljeća. Nažalost, nema daljnjih informacija o prognanoj frakciji sve do početka procesa mirenja između zavađenih frakcija 1325. i 1326. godine. Doduše, valja naglasiti kako je potestat Marko Vitturi u razdoblju od srpnja do rujna 1320. godine ustanovio kome treba isplatiti odštetu za pretrpljene štete u ranijem razdoblju, što se u toj situaciji prvenstveno odnosilo na pripadnike vladajuće frakcije i one koji su se naknadno njima priklonili.³³⁷ Budući da ban Mladen nije uspio održati vlastitu političku moć i bansku vlast, očito je da su i Andreisi ostali bez temeljnoga političkoga zaštitnika, odnosno da su od 1322. godine bili prepušteni volji novih mletačkih vlasti i vladajuće frakcije u Trogiru. Potonji su bili u poziciji moći određivati tempo i uvjete pod kojima će posljedično doći do ponovne integracije prognanika u trogirsko društvo krajem 20-ih i početkom 30-ih godina 14. stoljeća.

Po odlasku potestata Marka Vitturi izabrani su privremeni konzuli, i to bivši potestat Matej Zorijev, Miho Stjepanov (Cega), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius) i Danijel Jakovljević (Vitturi). Po svemu sudeći, njihov je mandat potrajao do ožujka 1321. godine kada se na mjestu rektora spominje već poznati Bartolomej Michieli i to sve do

³³⁶ Usp.: „*In maiori consilio sono campane more solito congregato, captum fuit et deliberatum nemine discrepante, ad hoc ut pro bonis bona restituantur, et ad hoc ne ingratitude in nos regnet, quod ex parte domini comitis et comunis Raugii mictatur ad presens cum domino comite unum nobilem et sufficientem hominem pro ambaxiatore ad magnificum dominum Mladenum, rogando eum ut sui honore et gratia nostrum dignetur et placeat sue dominationi dare et concedere licentiam et parabolam filiis Marini Andree de Traguro, barbanis, consanguineis et nepotibus eorum posse morari in illa civitate Croatie que sibi placuerit, et quod possint gaudere et usufructare omnia eorum bona existentia in Traguro et suo districtu*“. Vidi: Ragusina, 172.

³³⁷ Radi se o neobjavljenim dokumentima koji iscrpno prate tko je i koliko dobio novca ili nekretnina u svrhu namire štete pretrpljene do 1320. godine. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 86-96.

srpnja iste godine kada se na mjestu potestata opet zatječe Marko Vitturi. Međutim, već tijekom srpnja 1321. godine dolazi do nove promjene pa se na potestatskoj funkciji navodi Stjepan Manolesso.³³⁸ Potonji se na funkciji zadržao do negdje studenoga 1321. godine, budući da postoji isprava od 25. studenoga 1321. godine u kojoj ban Mladen iz Skradina uvjerava mletačkoga dužda da on nije s bivšim upraviteljem Stjepanom Manolesso ugovorio ništa na štetu Trogira, odnosno da su nepravедno izbacili Stjepana iz grada. Dakle, vidljivo je da je opet došlo do nekakvoga prevrata, no teško je reći išta više od toga.³³⁹ Ubrzo nakon toga Trogirani se 2. prosinca 1321. godine tuže Veneciji zbog svoga trenutnoga potestata Mateja Manolesso. Istom prilikom žale se Veneciji i na to da je ban zarobio neke trogirске poklisare i svakome od njih iščupao po dva zuba i jedno oko. Međutim, ban je zapravo bio umoljen od potestata Mateja Manolesso da kazni poklisare jer su otišli kod bana na svoju ruku bez izrečene suglasnosti.³⁴⁰ Budući da su Grgur Salingverov (Vitturi) i Vicencije Ampleuzov primili odštetu od grada 23. prosinca 1323. godine u iznosu od 500 libara ponaosob u ime novca koji su morali prethodno platiti kako bi se oslobodili banova zatvora (*pro rescatto de manibus Mladini olim bani*), čini se da su upravo oni ti nesretni trogirski poklisari od prosinca 1321. godine.³⁴¹ Dapače, u žalbi koju su trogirске vlasti uputile Veneciji glede potestata Mateja Manolesso za jednoga od zarobljenih poklisara navodi se upravo ime Grgur, što onda može sugerirati na Grgura Salingverova.³⁴² Doduše, čini se da je i Josip Stjepanov u svojstvu poklisara završio u banovoj tamnici, budući da mu je 22. prosinca 1322. godine komuna odlučila kompenzirati 1000 libara koje je utrošio kako bi se oslobodio okova i vratio u Trogir. Pritom su se pozvali na prethodne odluke Bartolomeja Michieli od travnja i svibnja iste godine kada je Bartolomej nakratko opet bio na čelu grada.³⁴³

³³⁸ Vidi sve u: Notae, 230.

³³⁹ Listine, I, dok. 507, str. 328.

³⁴⁰ Usp. „*et ad petitionem et instantiam dicti nostri potestatis ipse dominus banus nostros ambaxatores devastare precepit ... dictus dominus banus preceperat, ipsis ambaxatoribus extrahi duos dentes, et unum oculum pro quolibet*“. Vidi: Listine, I, dok. 509, str. 329.

³⁴¹ Notae, 230.

³⁴² Listine, I, dok. 509, str. 329.

³⁴³ Usp. „*restituere eidem uel eius certo nuntio, seu eius heredibus mille libras denarii venetorum paruorum in pecunia numerata ... eo quia dictus Ioseph dum esset ambaxiator dicti comunis et in seruitio dicti comunis, et retentus per Mladinum olim banum ipsas mille libras eidem seu alteri recipienti pro ipso de propria pecunia ipsius Ioseph soluit, seu per interpositam personam solui fecit pro se redimendo de manibus ipsius Mladini de quibus*

Naredni tijek zbivanja sastojao se od daljnjega pogoršanja odnosa između dalmatinskih gradova i bana Mladena II. Naime, zabilježeno je sklapanje savezništva između Trogira i Šibenika 24. siječnja 1322. godine u crkvi sv. Ciprijana na otoku Čiovu kod rta Cumbrijan, polaganjem zajedničke zakletve.³⁴⁴ Zanimljiv je izbor lokacije za sklapanje savezništva. Očito su se htjeli osigurati po pitanju diskrecije pa su izabrali lokaciju koja nema izravni doticaj s kontinentom. U ime Trogira nastupali su pritom ovlašteni zastupnici Danijel Jakovljević i Frederik Matejev, a među svjedoke zabilježeni su Matej Zorijev, Miho Stjepanov i Mengacije Dessin, što zorno pokazuje kako je Matej vjerojatno zadržao latentni autoritet, no bez formalnih i eksplicitnih znamenja moći.³⁴⁵ Međutim, ban je doznao za njihove planove i to ga je posve razbjesnilo. Naime, ubrzo nakon toga ban Mladen okupio je vojsku i krenuo nanositi veliku štetu šibenskom distriktu, a na koncu je i pozvao šibenske upravitelje (braća Kože Ilijinoga) i dao ih smaknuti, o čemu je već bilo riječi. Isto je tako ban krenuo pustošiti trogirski distrikt, no nije uspio ništa postići s time pa se povukao.³⁴⁶ Šibenčani su s Venecijom sklopili pogodbu u ožujku 1322. godine, dok je za Trogirane to zabilježeno u travnju iste godine.³⁴⁷ U tom se kontekstu od svibnja 1322. godine prate kneževi birani iz Venecije u Trogiru, a prvi među njima bio je Marin Mauroceno.³⁴⁸

Ljeto je pak proteklo u pripremama za rat protiv bana Mladena o čemu su sačuvani izvještaji o skupljanju konja, oružja i štitova te zaliha hrane, kao i o opremanju brodova, kako se to prati u bilješkama iz lipnja i srpnja 1322. godine.³⁴⁹ Osim toga, 6. srpnja 1322. godine prati se odluka o tome da svi Splićani moraju napustiti Trogir i njegov distrikt u roku od osam dana, te je moguće da je sukob između bana i suprotstavljene koalicije eskalirao upravo od sredine srpnja pa nadalje (*quod omnes Spalatini debeant recedere de Tragurio et eius districtu cum suis bonis infra 8 dies proximos,*

denariis dictum comune Traguriense tenetur conseruare dictum Ioseph indemnem secundum reformationem dicte civitatis factum in predictis millessimo et indictione tempore regiminis domini Bartholomei Michaelis, rectoris dicte civitatis Traguriensis, die 18 aprilis, et secundum tenorem instrumenti facti et uigore dicte terminationis die 15 maii que quidem reformatio ...". Vidi: OIL, sv. 542, fol. 118-118v.

³⁴⁴ O crkvi sv. Ciprijana i njezinoj lokaciji usp. Babić 2015, 2, 45, 72-73.

³⁴⁵ CD, IX, dok. 37, str. 46; Lučić 1979a, 398-401.

³⁴⁶ Lučić 1666, 377. Usp. Karbić 2004, 23.

³⁴⁷ Vidi: Listine, I, dok 512, str. 330-335; dok. 513, str. 335-336. (Šibenik); Listine, I, dok. 514, str. 336-340; dok. 515, str. 340-341; Lučić 1979a, 408. (Trogir).

³⁴⁸ Notae, 230.

³⁴⁹ Usp. Lučić 1979a, 412-414.

et quod nullus de Spalato possit uenire Tragurium nec de suis bonis adduci per ipsos uel per alios).³⁵⁰ Vjerojatno je u drugoj polovici godine provedena izrada nove redakcije statuta. Ironično je pritom što je upravo Matej Zorijev, koji je u papinskoj istrazi optužen da je zapalio stari statut, bio jedan od članova odbora zaduženoga za redakciju statuta. Matej je vjerojatno umro neposredno prije 13. studenoga 1322. godine, kada se prvi put navodi kao pokojni.³⁵¹ Vrlo je vjerojatno da je nedostatak službenoga primjerka statuta predstavljao ozbiljan problem za normalno funkcioniranje uprave i sudstva, te da se ta primarna potreba poklopila s nastupom mletačke vlasti i interesima vladajuće plemićke grupacije u gradu. Zabilježeno je i 6. kolovoza 1322. godine kako su gradski sindici raspodijelili ostatak imovine prognanih pobunjenika, odnosno pripadnika nekadašnje frakcije Marina Andrijinoga (*sindici distribuunt reliqua bona rebellium expulsorum de civitate*).³⁵² Rat protiv bana Mladena vodio se po svemu sudeći aktivno između srpnja i listopada 1322. godine. U nekom je trenutku, možda u drugoj polovici listopada, kraljevska vojska pod vodstvom slavonskoga i novopečenoga dalmatinsko-hrvatskoga bana Ivana Babonića odbacila bana Mladena II. i njegova brata Jurja II. do Bliske (Blizne) na granici između šibenskoga i trogirskoga distrikta gdje je ban i doživio ključni poraz nakon kojega se sklonio kod brata u Klis i tamo boravio neko vrijeme na sigurnome dok se ni sam kralj Karlo Robert nije spustio prema Hrvatskoj i odsjeo u Knin.³⁵³

S druge strane, intrigantno je kako se počeci procesa mirenja između zavađenih trogirskih frakcija prate tek od 1325. i 1326. godine, te se postavlja pitanje zašto do toga nije došlo već i ranije, odnosno odmah od kraja 1322. godine. Čini se da bi se odgovor na to pitanje mogao nalaziti i u činjenici da odmah po Mladenovom porazu u listopadu

³⁵⁰ OIL, sv. 542, fol. 115v-116.

³⁵¹ Optužen je Matej Zorijev da nije vladao prema utvrđenim zakonima već da je usvajao nove odredbe, pri čemu je čak dao zapaliti „stari“ statut. Usp. „...non secundum statuta dicte ciuitatis, sed secundum sua statuta per ipsum facta et secundum suam uoluntatem, et statuta uetera ciuitatis ipse combussit“ (OIL, sv. 542, fol. 70v-72). Vidi za novu redakciju statuta i Matejevu smrt u: Lučić 1979a, 450.

³⁵² Notae, 230.

³⁵³ Usp. Lučić 1979a, 414-415; Karbić 2000a, 87-89. Što se tiče tenzija sa Splitom, vrijedi ukazati i na pismo mletačkoga dužda Ivana Superancija upućeno Splitu 5. travnja 1322. godine u kojemu ih on upozorava da ne pomažu banu protiv Šibenika i Trogira. Premda se vjerojatno radi o tome da dužd unaprijed upozorava Splićane da ne poduzimaju radnje protiv Šibenika i Trogira koji uživaju mletačku zaštitu, ne bi trebalo isključiti opciju da su već tada izbile neke trzavice. Vidi: CD, IX, dok. 48, str. 59. Za pretpostavku da bi bitku kod Blizne trebalo datirati u drugu polovicu ili kraj listopada 1322. godine usp. Nekić 2022.

1322. godine dolazi do stvaranja nove konstelacije moći u Hrvatskom Kraljevstvu, odnosno oblikovanja dviju velikaških frakcija koje se sukobljavaju oko političkoga prvenstva. Naime, političku liniju bana Mladena II. nastavio je njegov mlađi brat Juraj II. s ciljem ponovnoga preuzimanja banske vlasti i političkoga prvenstva u srazu s vojvodom Nelipcem koji se prethodno pridružio pobuni protiv bana Mladena II., premda je spadao u ključne vazale knezova Bribiraca još u vrijeme Pavla I. Dakle, radi se o sukobu između aktera koji su pripadali istom političkom establišmentu koji se razvio unutar okvira bibrirskih struktura moći krajem 13. i početkom 14. stoljeća. Nelipac je u vrlo ranoj fazi uspio zaposjesti kraljevsku utvrdu Knin i uzeti naslov kninskoga kneza, što mu je dalo veliku prednost u odnosu na Jurja II. i njegove pristaše. Knin je predstavljao ulaznicu u prostor današnje Dalmacije (središnja Hrvatska u srednjemu vijeku) i vrlo ključnu stratešku točku o čijoj je kontroli dobrim dijelom ovisila i politička pripadnost dalmatinskih gradova. Krajem listopada ili početkom studenoga 1322. godine Karlo Robert pozvao je Mladena u Knin, fingirajući da nije zabrinut njegovim postupcima iz prošlosti. Kralj se na vijesti o problemima u Ugarskoj ubrzo odlučio vratiti sa svojom vojskom natrag, prilikom čega je i poveo Mladena sa sobom, no Miha Madijev navodi da ga je tek u Zagrebu dao službeno zarobiti. Međutim, okolnosti njegova zarobljavanja ostaju i dalje zagonetne.³⁵⁴

Premda su knezovi Bribirski još od 80-ih godina 13. stoljeća predstavljali ključne saveznike napuljskim Anžuvincima na domaćem terenu u Ugarskom Kraljevstvu i odigrali određenu ulogu u njihovom preuzimanju vlasti nad Kraljevstvom, brzo su izgubili interes za trendove na kraljevskom dvoru već nakon što je Karlo Robert dospio u Ugarsku 1301. godine.³⁵⁵ Pavao I. i Mladen II. bili su posve sigurni u svoj politički

³⁵⁴ Usp. Karbić 2004, 24-25; Ančić 2013, 166-167; Nekić 2022. Usp. za Mihom Madijeva: „*dominus Carolus rex Vngarie ... banum Mladenum ad se diligenter suscepit, et in comitatu suo ipsum duxit secum usque Zagrabiam habendo super eum custodiam armatorum in fine autem auditis rumoribus de Vngarie qualiter exercitus quem miserat in auxilium ducis Austriae fuerat devictus amissis multis equis ibidem de exercitu suo propter infirmitatem equorum ipse rex captivato etiam Mladeno bano fuit revertus in Vngariam ducens secum banum Mladenum pro captivo*“. Vidi: Lučić 1666, 377. Usp. Legende, 175-176.

³⁵⁵ Međutim, čini se da napuljski Anžuvinci nisu bili toliko ozbiljno fokusirani na stjecanje ugarskoga prijestolja, kako se to dosada smatralo na tragu naknadnoga znanja. Naime, na temelju novijih istraživanja, čini se da je Karlo Robert završio kao kolateralna žrtva sukoba unutar napuljske dinastije slijedom čega je otpremljen u Hrvatsku. Međutim, Karlo je s vremenom zaista postao ugarski kralj nadjačavši svu konkurenciju, pri čemu se postavlja pitanje kakvu je konkretnu korist uopće pritom imao od hrvatskih velikaša jer tu epizodu života ne spominje u svojim kraljevskim ispravama. Usp. o tome detaljnije u: Ančić 2020a, 127-156.

položaj, budući da je još Pavao I. ostvario potvrdu nasljedne banske časti 1292. i 1293. godine od obje strane, i Anžuvina i aktualnoga kralja Andrije III. Mlečanina.³⁵⁶ Uz to su smatrali da njihov autoritet počiva, prema riječima Mihe Madijeva, na „očinskom pravu i moći danoj od Boga“, a historiografija je istaknula i etnički diskurs koji im je davao legitimaciju među hrvatskim plemstvom i velikašima, koji se nastavljao na političke tradicije i sačuvanu memoriju o prvobitnome Hrvatskome Kraljevstvu. To se posebice odnosilo na razvijeni kult i mit o „dobrom“ kralju Zvonimiru.³⁵⁷

Međutim, svi politički planovi i projekti knezova Bribirskih doživjeli su posvemašnji neuspjeh porazom bana Mladena II. u jesen 1322. godine. Naime, Mladenovim nestankom stvoren je vakuum moći što je dovelo do očekivanoga scenarija, odnosno izbijanja otvorenoga sukoba između Jurja II. i Nelipca oko ostataka te moći. Preciznije govoreći, radilo se zapravo o nastavku istoga sukoba od ljeta 1322. godine, kada su ban Mladen II. i kliški knez Juraj II. sa svojim trupama i uz potporu vlaških skupina stajali nasuprot šarolikoj i razgranatoj političkoj koaliciji (Venecija, kralj Karlo Robert, ban Ivan Babonić, Nelipac iz Cetinske krajine, Trogir i trogirski knez Pavao II., Šibenik i šibenski knez Grgur, plemići Mihovilovići iz Tropolja te Kurjakovići iz Like). Teško je pronaći nekog relevantnoga političkoga aktera koji se nije priključio ratu (ili pobuni, ovisno o kutu gledanja) protiv bana Mladena II. Doduše, obje velikaške frakcije gajile su nedugo potom podjednaku odbojnost spram ugarskoga kraljevskoga autoriteta južno od Gvozda te su povremeno udruživali snage zajedno s Venecijom i dalmatinskim gradovima protiv svih kasnijih kraljevih intervencija. Dakle, formirao se jedan posve novi raspored snaga u kojemu su praktički svi akteri s prostora srednjovjekovne Hrvatske zajednički (i periodički) nastupali protiv *linguam extraneam* (odnosno ugarske kraljevske vlasti).³⁵⁸ Figuratивно govoreći, kralj Karlo Robert odrezao je hidri glavu, no izrasle su vrlo brzo nove glave još manje spremne na kompromis. Sve dokle god je knez Nelipac kontrolirao Knin i njegovo okruženje bilo je vrlo teško kralju probiti tu barijeru, pa su tako svi pokušaji između

³⁵⁶ Usp. Karbić 2004, 14-15.

³⁵⁷ Za Miha Madijeva vidi: Lučić 1666, 377. O pitanju korištenja etno-političkoga diskursa za legitimaciju vlasti među Bribircima i drugim hrvatskim velikašima usp. Karbić 2000c, 271-279; Ančić 1990, 521-546; Ančić 2003a, 104-107; Ančić 2013, 155-200; Majnarić 2018, 101-107. O srednjovjekovnom kultu kralja Zvonimira može se usporediti i Bećir 2017, 65-82.

³⁵⁸ Podrobnije o tome vidi u: Karbić 2000a, 85-102.

1322. i 1328. godine propali, i trebalo je čekati na smrt kneza Nelipca 1344. godine da se otvori prilika za intervenciju. Naime, slavonski banovi Nikola 1324., odnosno Mikac 1326. godine pokušali su se probiti s kraljevskom vojskom prema jugu, no bez opipljivih uspjeha osim na štetu knezova Babonića koji su 1327. godine ostali bez svoje ključne utvrde Stjeničnjaka.³⁵⁹ Karlov sin i nasljednik na prijestolju, kralj Ludovik Anžuvina, iskoristio je smrt kneza Nelipca krajem 1345. godine, prisilivši Nelipčeva sina Ivana i njegovu majku Margaritu na podložnost i pokornost vrhovnom autoritetu.³⁶⁰ Oduzeo im je Knin, ali ostavio ipak Cetinsku krajinu. Nakon što je kralj uspostavio kontrolu nad Kninom, sve mu je bilo otvoreno i otada se prati proces ponovne uspostave kraljevske vlasti u Dalmaciji i Hrvatskoj koji je uglavnom gotov do veljače 1358. godine kada je Ludovik porazio Veneciju u ratu za gradove istočnoga Jadrana. Dakle, čitavo razdoblje od 70-ih godina 13. stoljeća pa sve do 1358. godine u srednjovjekovnoj Dalmaciji i Hrvatskoj obilježeno je krajnje oslabljenim ili nepostojećim kraljevskim utjecajem, čiji se autoritet prvo nominalno priznaje (do 1322.), da bi se kasnije pružao i organizirani vojni otpor bilo kakvoj konsolidaciji kraljevske vlasti od većinskoga dijela hrvatskih političkih aktera (1322. – o. 1350.). Nakon 1350. i 1351. godine, kada je jasno da je kralj manje-više uspostavio kontrolu

³⁵⁹ Nakon što se ban Nikola vratio u Ugarsku, sastali su se predstavnici mletačkih vlasti, zastupnici dalmatinskih gradova te hrvatski velikaši kako bi dogovorili zajedničku strategiju protiv ugarskoga kralja u travnju 1324. godine.

Vidi: CD, IX, dok. 149., str. 186.; Lučić 1979a, 418-419. Međutim, u lipnju 1324. godine situacija je zadobila drugačiji rasplet. Naime, kliški knez Juraj II. pokušao je s vojnom pratnjom iznenaditi kneza Nelipca blizu Knina, no na kraju je završio poražen i Nelipac ga je susljedno dao zasušniti. Iako se radilo o formalnim saveznicima protiv bosanskoga bana Stjepana, Juraj je optužen „kako je uz pomoć Zadrana htio postati banom i uništiti Split“. Budući da je u svojoj pratnji Juraj imao nekog Bošnjana, Lučić je pretpostavio da je zapravo bio u talu s bosanskim banom Stjepanom. Vidi: Lučić 1979a, 420. U Jurjevoj pratnji nalazio se i mletački bjegunac Bajamonte Tiepolo, jedan od kolovođa poznate zavjere iz 1310. godine u Veneciji, koji je pobjegao iz Venecije i sklonio se izvorno kod bana Pavla I., budući da su bili u određenom krvnom srodstvu. Vidi opsežno o Bajamonteu: Praga 1926, 40-101. Dvije godine kasnije prati se novi kraljev pokušaj za probijanjem prema jugu, koji je također završio s neuspjehom. Naime, trogirski knez Dardo Bembo 18. kolovoza 1326. godine šalje pismo Šibeniku, u kojemu napominje kako neki hrvatski velikaši zahtijevaju vojnu pomoć protiv bana Mikca koji je predvodio kraljevsku vojsku. U pismu se ističe kako su knez Nelipac i knez Juraj Mihovilović „poslali svoje uhode do Stjeničnjaka kako bi vidjeli jesu li se ti Slaveni u stanju održati protiv Ugara“ (*mittent suas spias ad Stinichiachi causa videndi, si ipsi Sclavi erant, quod possent contra Ungaros, qui erant ad dictum locum et tunc fieret*). Pritom se pod Slavenima misli konkretno na knezove Babonićeve kojima je Stjeničnjak bio jedno od ključnih uporišta. Ipak, trogirski je knez odlučio da on neće poslati pomoć, budući „da ne vidimo kako je neki strani jezik krenuo protiv časti gospodina dužda i samih (hrvatskih velikaša)“ (*non videmus, quod aliqua lingua extranea venit contra honorem domini ducis et ipsorum*). Vidi: CD, IX, dok. 251, str. 305. Usp. Karbić 2000, 92-95.

³⁶⁰ CD, XI, dok. 192, str. 249-250.

nad hrvatskim zaleđem, kraljeva pažnja usmjerava se prema stjecanju dalmatinskih i istočnojadranskih gradova do 1358. godine.³⁶¹

Međutim, valja se osvrnuti i na ulogu Venecije u svim tim zbivanjima. Naime, spomenuto je već kako je svojevremeno Matej Zorijev nastojao graditi što bolje odnose s Venecijom nadajući se njihovoj političkoj potpori, koju je i dobio do određene mjere. Venecija se uključila u kampanju protiv bana Mladena II. s ciljem da preotme Šibenik i Trogir koji su se, štoviše, sami odlučili prikloniti Veneciji u ožujku i travnju 1322. godine. Trogirsko je plemstvo uz to postiglo sporazum s trogirskim knezom Pavlom II. 24. travnja 1322. godine o zajedničkom djelovanju protiv bana Mladena, čime je i predviđena mogućnost da Pavao postane ban, no uz uvjet da u takvoj poziciji neće nametati nove izvanredne namete ni obveze Trogiru.³⁶² Uključenost Venecije u sukob predstavlja dio jednoga širega konteksta u kojemu se desetljećima vodio konflikt između knezova Bribirskih i Venecije oko kontrole većega dijela istočnojadranske obale.³⁶³ Ukratko opisani kontekst zbivanja između 1320. i 1324. godine važan je zato što se Andreisi i dalje nalaze u progonstvu, i moglo bi se lako zaključiti da im je novi zaštitnik (od 1322. godine) postao upravo kliški knez Juraj II. i da se tek po njegovom zarobljavanju u ljeto 1324. godine otvorio put za provođenje mirenja. Nakon što je Split 1327. godine potpao pod mletačku vlast, čini se da je sve manje-više bilo spremno za integraciju prognanika, no pod tempom koji će u konačnici odrediti mletačke vlasti. U sljedećem potpoglavlju fokus će biti na tijeku procesa mirenja između zavađenih trogirskih frakcija između 1325. i 1328./1330. godine.

Mirenje frakcija: 1325. – 1328.

Prve vijesti o procesu mirenja između zavađenih trogirskih frakcija mogu se pronaći u dokumentu od 2. studenoga 1325. godine. Naime, trogirske vlasti, odnosno suci (Dessa Bastijanov, Kažot Nikolin, Ivan Dese Petrova i Frederik Mateja Lukinoga), u svoje ime kao i u ime braće Frederika Mateja Lukinoga te Mihe Stjepanova i njegove

³⁶¹ Usp. o tome: Karbić 1999, 520-525. i Ančić 2005a, 29-30 i *passim*.

³⁶² Vidi sporazum Pavla II. i Trogira u: CD, IX, dok. 50, str. 60-62. Treba napomenuti pritom da se Pavao eksplicitno obvezao da će *rebellare et facere vivam guerram* protiv bana Mladena. Dakle, iz perspektive samih aktera pokretanje rata protiv bana Mladena u tom je trenutku predstavljalo pobunu protiv banove vlasti (koju on drži na temelju nasljedne banske časti).

³⁶³ Usp. Karbić 2000a, 54-57, 87-88; Popić i Bećir 2020, 62.

braće (predstavnici vladajuće frakcije), imenuju Mengacija Dese Dujmova i Josipa Stjepanova svojim zastupnicima pred institucijama vlasti u Mlecima (dužd, Malo vijeće, Vijeće deseterice, Vijeće četrdeseterice, Veliko vijeće), odnosno plemenitim muževima, bivšim trogirskim upraviteljima, Bartolomejom Michielijem i Marinom Maurocenom, kao i pred nekim drugim javnim i privatnim osobama po izboru mletačkih vlasti radi mirenja s prognanom frakcijom.³⁶⁴ Eksplicitno se navodi kako s jedne strane stoje Miho Stjepanov i Frederik Mateja Lukinoga sa svojom braćom, a s druge stoje baštinici Marina Andrijinoga, baštinici Šimuna Marinova, baštinici Amblaža Martinova (Kazarica), kao i Martin Valentinov i Nikola Mavrov te svi njihovi prognani pristaše s prostora Trogira i njegova distrikta.³⁶⁵ Mletačke vlasti daju nalog Bartolomeju i Marinu da kao izabrani arbitri donesu odluku u ime Venecije o načinu na koji će se provesti integracija trogirskih prognanika u svrhu stabiliziranja društvenih prilika.³⁶⁶ Pritom su se također Frederik i Miho obvezali svojim dobrima na poštivanje potonje procedure.³⁶⁷ Budući da se Frederik i Miho više puta navode u dokumentu kao ključni akteri vladajuće frakcije, čini se da se oni u ovom trenutku nalaze u ulogama neformalnih lidera.

Sljedeći dokument po kronološkome redu jest onaj zadarske provenijencije od 10. veljače 1326. godine koji se poziva na stariju ispravu od 19. prosinca 1325. godine. Naime, navode se Albert pokojnoga Marina Andrijinoga, njegov brat Gauzinja, Andrija pokojnoga Gauzinje te zadarski plemić Kande Cernijev de Ragno, tutor malodobnoga Blaža pokojnoga Lukše Amblaževa, kao stanovnici (*habitatores*) Zadra. Oni zajednički donose odluku o tome da imenuju Nikolu pokojnoga Šimuna Marinova i Dujma pokojnoga Marina Andrijinoga svojim posebnim izaslanicima u kontekstu procesa mirenja s vladajućom frakcijom u Trogiru.³⁶⁸ Radi se redom o pripadnicima

³⁶⁴ Usp. OIL, sv. 542, fol. 185-185v.

³⁶⁵ Usp. „*inter dictos Michaellem et Fredericum et eorum fratres ex una parte et heredes Marini Andree, heredes Symonis Marini, heredes Amblaxii Martini, et etiam Martini Valentini et Nicolai Marini, et eorum sequaces bannitos, et exiliatos de dicta civitate Traguriensi et eius districtu ex altera parte*“. Vidi: Isto, fol. 185v.

³⁶⁶ Usp. „*dominos Bartholomeum Michael, et Marinum Maurocenum, et in quoslibet alios sicut ipsis procuratoribus placebit tamquam in arbitros, arbitratores, et amicabile compositores, et comunes amicos cum quacumque qualitercumque et quantacumque pena sibi placebit qui arbitri et arbitratores, et amicabile compositores et comunes amici possint inter dictas partes dicere precipere*“. Vidi: Isto, fol. 186.

³⁶⁷ Isto, fol. 187-187v.

³⁶⁸ Usp. „*Discretus uir dominus Albertus filius quondam Marini Andree de Tragurio, nunc habitator ciuitatis Iadre suo proprio nomine et procuratorio nomine Nicolai et Blaxii de quo procuratorio constat publico instrumento*

nekadašnje frakcije pokojnoga Marina Andrijinoga, a među njima i njegova dva sina. Dakle, pripreme za proces mirenja tekle su usporedno i u Trogiru i među prognanom frakcijom, čiji članovi već godinama borave izvan matičnoga grada.

Praktički u isto vrijeme, odnosno sutradan 11. veljače 1326. godine, zabilježena je mletačka isprava koja registrira dolazak trogirskih poklisara Josipa Stjepanova i Mengacija Desse Dujmova u grad Veneciju, u svrhu procesa mirenja prema nalogu mletačkih vlasti. Isprava naglašava ono što je navedeno u studenome 1325. godine, naime da će spomenuti Bartolomej Michieli (četvrt sv. Lava) i Marin Mauroceno (četvrt sv. Marije Formoze) djelovati u svojstvu delegiranih arbitara. Ako se itko od pripadnika vladajuće frakcije u Trogiru ne bi pridržavao budućih uputa, bio bi obvezan platiti 2000 libara novčane kazne, što je predstavljalo veliki iznos.³⁶⁹ Nekih mjesec dana nakon toga, naime 12. ožujka iste godine, ista je pogodba sklopljena i s trogirskim prognanicima u Splitu, u prisutnosti Andrije Bastijeva (četvrt sv. Severa), zapovjednika mletačke galije, kao i pred nekim drugim Mlečanima. Naime, od prisutnih trogirskih prognanika navode se plemići Dujam Damjana Domičeva, braća Juraj (Zore) i Marin sinovi pokojnoga Amblaža, Nikola Šimuna Marinova, Nikola Mavrova, odnosno braća Dujam, Ivan, Albert, Nikola, Blaž i Gauzinja sinovi pokojnoga Marina Andrijinoga, kao i Andrija Gauzinjin. Oni su „imajući Boga pred očima“ pristali na uvjete pomirbe. Jedna stvar pritom zaista upada u oči, a to je predviđena novčana kazna za one prognanike koji se ne bi pridržavali dogovora, koja iznosi 10 000 libara. Dakle, jasno je da nisu vrijedila ista pravila za sve, pa je za prognanike vrijedila pet puta veća kazna u slučaju nepoštivanja narednih uputstava.³⁷⁰

scripto per me notarium infrascriptum sub predictis millesimo, indictione, die autem XIX mensis decembris etc. et Galzigna fratre predicti Alberti et filii quondam predicti Marini et habitatores Iadre, et Andreas quondam Galzigne de Tragurio habitatores dicte ciuitatis Iadre, et nobilis viri Cande Cerni de Ragno ciuis Iadre, tutor Blasii filii quondam Luxe de Amblasio de Tragurio, habitator Iadre de qua tutela constat publico instrumento scripto manu Mauri de Goriza, Iadre notario, die externa a me notario infrascripto uiso, et lecto tutorio nomine ipsius Blasii fecerunt, constituerunt, et ordinauerunt nobilem virum Nicolaum quondam Simeonis comitis Marini de Tragurio et Duymi filii quondam dicti Marini Andree presentes et acceptantes et quolibet eorum in solidum ita quod non sit melior conditio occupantis et quod unus inceperit, alter ualeat mediari prosequi et finire suos et eorum cuiuslibet ueros certos et legitimos nuncios procuratores, et actores et quicquid melius et efficacius dicti potest de iure specialiter ad faciendum pacem et concordiam cum intrinsecis de Tragurio et cum omnibus et singulis ipsi constituentibus habentes guerram seu discordiam, et ad confirmandum ipsam pacem et concordiam seu compositionem uinculo sacramenti“ . Vidi: Isto, fol. 240-240v.

³⁶⁹ Isto, fol. 182-185.

³⁷⁰ Isto, fol. 188-190v.

Vrlo vjerojatno se radilo o onoj skupini frakcije Andreis (sinovi, nećaci i srodnici Marina Andrijinoga) koja je u lipnju 1320. godine pokušala ući u kontakt s banom Mladenom II. preko dubrovačkih vlasti. Premda se ne zna što je bilo nakon lipnja 1320. godine, može se pretpostavljati da su se vratili natrag i smjestili u Splitu, gdje ih se zato i zatječe početkom 1326. godine. Treba naglasiti još jednu stvar, a to je način na koji mletačke vlasti definiraju strane u sukobu. Naime, vladajuća frakcija u Trogiru poistovjećuje se s korporacijom trogirске komune (svjetovno uređenje vlasti), dočim prognanici predstavljaju jednostavnu suprotnu stranu. To je važno zato što se 1328. godine mijenja definicija pa Mlečani, sigurno ne slučajno, prave jasnu distinkciju između trogirskih frakcija i same trogirске komune kao treće strane koju utjelovljuje gradski knez iz redova mletačkoga plemstva. Prije nego se pažnja konkretno posveti tom aspektu, preostaje još proći preostale sačuvane informacije iz 1326. godine.

Naime, daljnje vijesti o procesu mirenja prate se u ispravi od 11. svibnja 1326. godine u kojoj se donosi prva presuda izabranih arbitara Bartolomeja i Marina. Prije svega se nalaže svim zavađenim akterima da zaborave sve uvrede, ranjavanja, ubojstva, štete, nepravde, pljačke, zarobljavanja, nasilna zadržavanja ili izgnanstva (*offensiones, uulnera, mortes, damna, iniuria, spoliations bonorum fructuum, captiones, retentiones, ac expulsiones illate*) pretrpljena u nedavnoj prošlosti.³⁷¹ Arbitri su sudionike u frakcijama, koji su obvezni na uzajamni oprost, definirali kao „očeve, braću, sinove, rođake i njihove prijatelje, što mrtve što žive“ (*inter dictas partes, uel aliquos de ipsis partibus, seu patres, fratres, filios, propinquos, uel amicos eorum defunctos et non defunctos*), čime su stavili naglasak prvenstveno na obiteljsku dimenziju (frakcijsku jezgru) zajedno s „prijateljima“, odnosno pristašama svake strane.³⁷² Dakle, traži se od aktera da jedni drugima sve oprostite i pritom im je zabranjeno tražiti bilo kakve odštete – drugim riječima, što je bilo, bilo je i to je sada završena priča. Koliko god mogućnost stvarnoga pomirenja zapravo predstavlja jedini logični i odgovorni pristup za rješavanje tenzija u cijelom društvenom tkivu, ipak se treba podsjetiti da ti sukobi traju od 1310. godine i da je prošlo već 16 godina tijekom kojih su počinjene mnoge štete i nepravde i s jedne i s druge strane. Početno političko suparništvo i natjecanje za vlast

³⁷¹ Usp. Lučić 1673, 184; Lučić 1979a, 433. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 198.

³⁷² Usp. isto kao i u prethodnoj bilješci.

s vremenom se pretvorilo u bespoštednu borbu protiv gorkih neprijatelja. Imajući to na umu teško se može očekivati iskreno pomirenje među dvjema frakcijama, Venecija ih je mogla jedino prisiliti da se u javnoj sferi ponašaju u skladu s njezinim pravilima, no sukob je nastavio latentno tinjati ispod površine. Valja pritom naglasiti kako se za sve navedene nepravde mogu zaista pronaći potvrde u izvorima, no pitanje je tko je od trogirskih plemića bio lišen života? Polazeći od toga, ne bi bilo neutemeljeno pretpostaviti da su upravo Marin Andrijin i njegovi stričevi Šimun i Gauzinja skončali kao žrtve frakcijske odmazde početkom 1320. godine, kada je i ubijen potestat Corrado de Turris. To je nemoguće za utvrditi, no doima se kao lako mogući scenarij.

U presudi se potom nastavlja kako obje strane, odnosno njihovi potomci moraju vječno obdržavati mir u gradu (*Item quod bona, firma, et uera pax fiat, sit et conseruetur inter ipsas partes, et omnes, quoslibet de ipsis partibus, ac heredes, et successores eorum perpetuo duratura*). Određeno je i da se prognanim plemićima moraju vratiti svi posjedi i kuće s prostora Trogira i njegova distrikta koje su imali prije progona, no da tu imovinu ne smiju nikome prodavati tijekom narednih pet godine osim u nekim posebnim potrebama (miraz, oporučni legati).³⁷³ Ono što je ključno u cijeloj presudi, to je da su prognanici bili dužni boraviti dvije godine izvan Trogira, kako bi se dalo još vremena da stare rane zacijele i da njihova integracija protekne što bezbolnije. Naime, trebali su stanovati 30 milja daleko od grada Trogira i njegova distrikta, i to u Šibeniku te na ostalim mjestima pod mletačkom kontrolom između Šibenika i Venecije. Osim toga mogli su stanovati na Hvaru, Braču, Korčuli i svim ostalim mjestima pod mletačkom kontrolom između spomenutih otoka i grada Dubrovnika. Te se odredbe nisu odnosile na supruge prognanih plemića i njihovu malodobnu djecu (do desete godine), nego su se one mogle odmah vratiti u grad i koristiti svoja prava i imovinu neometano. Prognanici su pritom morali položiti zakletvu vjernosti Veneciji, kako su to učinili trogirski plemići u travnju 1322. godine. Odlučeno je i da se unište odnosno stave van snage sve one odredbe, proglašeni i naredjenja protiv trogirskih prognanika. Ukoliko bi prognanici (*extrinseci*) prekršili dogovor morali su platiti 10 000 libara

³⁷³ Usp. Lučić 1979a, 433; Lučić 1673, 184.

kazne, a vladajuća frakcija (*intrinseci*) morala je platiti 2000 libara, kako je već bilo navedeno u prethodnim dokumentima.³⁷⁴

Takva metoda rješavanja problema s prognanicima definira se kao metoda relegiranja. Naime, postoje tri tipa prisilnoga otpremanja u srednjemu vijeku. Konfinacija (*confinatio*) je podrazumijevala prisilni boravak u gradskom zatvoru, tamnici ili u bilo kakvom sličnom, strogo određenom geografskom prostoru. Klasično izgnanstvo ili progonstvo (*bannum*) jednostavno je denotiralo prisilno protjerivanje određenih pojedinaca ili skupina iz (najčešće) političkih, odnosno kazneno-sudskih motiva. No, metoda relegacije (*relegatio*) pretpostavljala je naknadni premještaj već postojećih prognanika s ciljem njihove kasnije integracije, kako je slučaj u Trogiru, ili pak daljnje marginalizacije i otuđenja od matičnoga grada.³⁷⁵ Naravno, prisilna progonstva u svakoj svojoj manifestaciji podrazumijevaju napuštanje rodnoga kraja i izgrađenoga toka života, što je istodobno dovodilo do materijalnih i emocionalnih gubitaka kod prognanika. Međutim, što se sve odvijalo u ovome kontekstu do rujna 1328. godine nije ostalo zabilježeno, već se može naslutiti na temelju većega broja sačuvanih dokumenata iz rujna, listopada i studenoga 1328. godine.³⁷⁶

Naime, u pismu od 19. rujna 1328. godine mletački dužd Ivan Superancije upozorava trogirске vlasti da ispoštuju dogovor i da konačno provedu mirenje sa svojim prognanicima. Budući da do toga nije još došlo, a imajući na umu presudu od

³⁷⁴ Usp. Lučić 1979a, 434-435; Lučić 1673, 184-185; OIL, sv. 542, fol. 197-201.

³⁷⁵ Pripadnici prognane frakcije nazivani su *extrinseci* („oni koji su izvan“), dočim se za pripadnike pobjedničke i vladajuće frakcije koristio termin *intrinseci* („oni koji su unutra“). Potonji izrazi nikada ne posjeduju neko specifično značenje koje bi pobliže identificiralo određene frakcije, već jednostavno ukazuju na to tko u datom trenutku ima vlast, a tko je u progonstvu. Dakle, značenje im je isključivo generičko i situacijsko. Trenutni *extrinseci* uvijek imaju potencijala postati novi *intrinseci*, i tako u krug. Vidi opširnije o političkim prognanicima u: Foster Baxendale 1991, 720-756; Shaw 2000, 172. i *passim*. Ipak, prisilna progonstva ne predstavljaju samo obilježje kasnosrednjovjekovnih talijanskih i dalmatinskih gradova, već se radi o metodi koja je korištena i u drugim predmodernim i srednjovjekovnim društvima. Usp. Napran 2002, 1-9. Isto tako, praksa egzila u srednjovjekovnim mediteranskim komunama svoje korijene posredno vuče zapravo iz vremena staroga Rima i Grčke. Usp. Kelly 2006, 17-69; Forsdyke 2000, 232-263. Usp. recentno za kasnosrednjovjekovni dalmatinski kontekst Bećir 2021a. Isto tako vidi Matić 2020.

³⁷⁶ Jedino valja osvrnuti pozornost na činjenicu da su općinske vlasti, po prethodnoj odluci dužda, dale nalog da se baštinicima Marina Andrijinoga vrati 24 vretena zemlje u Dobrovici, i to valjda u kontekstu poduzetoga pothvata za provjerom svih općinskih i privatnih posjeda na području Podmorja tijekom 1325. i 1326. godine. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 170v.

svibnja 1326. i rok od dvije godine relegacije, sve je to trebalo već biti provedeno.³⁷⁷ Očito potaknuti duždovim pismom, Trogirani 3. listopada imenuju Nikolu Mateja Dobre za poklisara u Veneciju gdje će se pojaviti pred mletačkim institucijama vlasti po pitanju procesa mirenja trogirskih frakcija.³⁷⁸ Tekst potonjega dokumenta vrlo je sličan ispravi od 11. veljače 1326. godine, gdje je zabilježen izbor Josipa Stjepanova i Mengacija Dese Dujmova za ulogu trogirskih poklisara u Veneciji. Naime, radi se o ispravama kojima su poklisari zapravo dokazivali svoj identitet, a što je razvidno iz spomenutoga dokumenta od 3. listopada gdje se na kraju navodi kako je mletački notar Marin Benediktov registrirao ispravu. Akteri koje valja pomiriti ostali su isti, naime Mihael Stjepanov i Frederik Mateja Lukinoga u ime vladajuće frakcije, odnosno baštinici Marina Andrijinoga, baštinici Šimuna Marinova, baštinici Gauzinje Marinova, baštinici Amblaža Martinova, kao i Martin Valentinov i Nikola Mavrov zajedno sa svim njihovim prognanim pristašama iz grada Trogira u ime prognane frakcije.³⁷⁹ Treba uzeti u obzir da se radi o trogirskoj ispravi zbog čega se i dalje prati samo-identificiranje vladajuće frakcije s Trogirskom komunom.

Sljedeća isprava po kronološkome redu jest ona od 9. listopada 1328. godine, napisana na otoku Braču. Naime, određeni broj trogirskih prognanika po svemu sudeći nalazio se na otoku Braču, vjerojatno u sklopu spomenute relegacije trogirskih prognanika na dvije godine od svibnja 1326. godine. Pritom su trogirski arhiđakon Kazarica, Juraj (Zore) Amblažev, Dujam Damjana Domicheva, Nikola Mavrov i Ivan Marina Andrijina izabrali za svoje zastupnike i poklisare Nikolu Šimuna Marinova, odnosno kanonike Marina Amblaževa i Alberta Marina Andrijinoga radi ponovnih pregovora s Venecijom i vladajućom frakcijom u Trogiru u gradu Veneciji.³⁸⁰ Isprava je ovjerovljena od strane bračkoga vikara Severina Babilonio, bračkoga notara te pred

³⁷⁷ Usp. Lučić 1979a, 436-438; Lučić 1673, 185-186. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 260-261v.

³⁷⁸ OIL, sv. 542, fol. 230v-231.

³⁷⁹ Usp. „*inter Michaellem Stephani, Fredericum Mathei, et eorum fratres et sequaces de Tragurio ex una parte, et heredes Marini Andree, heredes Simonis Marini, heredes Gausigne Marini, heredes Amblasii Martini, et Martinum Valentini ac Nicholaum Mauri, et eorum sequaces banitos, et exulatos de dicta ciuitate Traguriensi, et eius districtu ex altera parte*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 231 (230v-233v).

³⁸⁰ Usp. „*Casariza archidiaconus Traguriensis, Georgius Amblasii, Duymus Damiani, Nicola Mauri et Ioannes Marini omnes de Tragurio fecerunt, constituerunt et ordinauerunt Marinum Amblasii canonicum Traguriensem, Nicholaum Simeonis et Albertum quondam Marini de Tragurio absentes tamquam presentes*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 243.

drugim svjedocima s Brača, odnosno registrirana u Veneciji od strane mletačkoga notara Marina Benediktova kao i prethodna isprava. Nadalje se prati situacija u mletačkoj ispravi od 24. listopada 1328. godine u kojoj se bilježi razmatranje trogirskoga pitanja u Veneciji, odnosno potreba za provođenjem presude iz 1326. godine. Upravo se u ovoj ispravi prati distinkcija koju mletačke vlasti uvode kod trogirskih aktera. Naime, mletački je službeni stav kako trogirске frakcije predstavljaju dvije strane u sukobu, dočim pored njih djeluje trogirска komuna i gradski knez kao treća („neutralna“) strana. Na taj su način mletačke vlasti htjele distancirati same komunalne institucije vlasti od neformalnih plemićkih grupacija koje su ih nastojale kontrolirati, kako bi dodatno legitimirale svoju vlast nad gradom kao „nepristranu“ pred cijelom populacijom. Nije im bilo u interesu da se „kontaminiraju“ vezujući se uz ovu ili onu trogirsku frakciju, već je mletački politički vidokrug ipak bio dalekosežniji i cilj je bio uspostaviti dugotrajnu političku stabilnost.³⁸¹ Dok su trogirski plemići nastojali poistovjetiti svoj sloj sa samom Trogirskom komunom, Venecija ih je sve razmatrala odvojeno i neovisno o samim komunalnim političkim poretком. Dakle, jasno je da su u pitanju dva dijametralno suprotna politička shvaćanja – onaj odozdo (trogirска periferija) i odozgo (mletački centar).³⁸²

Sljedeća mletačka isprava datira od 27. listopada 1328. godine i u njoj se vidi kako mletačke vlasti pokreću novi postupak donošenja presude po izabranim arbitrima radi mirenja trogirskih frakcija. Imena aktera opet se samo ponavljaju, no valja istaknuti jednu izmjenu unutar redova vladajuće frakcije. Osim Frederika Mateja Lukinoga i Mihe Stjepanova, među prvacima vladajuće frakcije ubrajaju se od sada i nekadašnji poklisari Josip Stjepanov i Mengacije Desse Dujmova.³⁸³ Nekoliko dana

³⁸¹ Usp. „*pro sedandis remouendis et cassandis omnibus questionibus, iniuriis, controuersiis et inimicitiiis, hactenus existentibus inter comune homines et uniuersitatem Traguriensem pro una parte, ac Michaellem Stephani, Fredericum Mathei et eorum fratres et sequaces intrinsecos dicte terre Traguriensis pro secunda parte, et heredes Marini Andree, heredes Symeonis Marini, heredes Gausegne Marini, heredes Amblasii Martini, et Martinum Valentini, et Nicolam Mauri aliosque extrinsecos dicte terre et sequaces eorum pro tertia parte*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 227.

³⁸² O modalitetima odnosa između centra (središnje vlasti) i periferije (lokalnih zajednica), koji počiva na principu uzajamne ovisnosti, usporedi u Aylmer 1996, 59-75.

³⁸³ Usp. „*pro sedandis, remouendis et cassandis omnibus questionibus iniuriis controuersiis, et inimicitiiis hactenus existentibus inter comune homines et uniuersitatem Traguriensem pro una parte, ac ipsos Michaellem Stephani, Fredericum Mathei, Ioseph Stephani, et Mengazzam Desse Duymi et eorum fratres, et sequaces pro secunda parte, et heredes Marini Andree, heredes Simonis Marini, heredes Gausigne Marini, heredes Amblasii*

poslije, konkretno 31. listopada 1328. godine, zabilježeni su i predstavnici prognaničke skupine nastanjeni na otoku Braču. Naime, radilo se o kanoniku Marinu Amblaževu, Nikoli Šimuna Marinova, kanoniku Albertu Marina Andrijinoga, arhiđakonu Kazarici, Jurju (Zori) Amblaževu, Dujmu Damjana Domiča, Nikoli Mavrovome i Ivanu Marinovu, odnosno braći Nikoli, Blažu, Gauzinji i Andriji sinovima Gauzinje, kao i o Blažu pokojnoga Lukše Amblaževa.³⁸⁴ Kasnije u tekstu navode se sve strane, naime komuna *pro una parte*, odnosno Miho, Frederik, Josip i Mengacije *pro secunda parte*, te Marin Amblažev, Nikola Šimuna Marinova, Albert Marina Andrijinoga i ostali trogirski prognanici *pro tertia parte*.³⁸⁵ Zapravo je i razumljivo da pregovaraju s odvojenim prognaničkim skupinama jer se nisu svi prognanici nalazili na jednome mjestu, nego su prethodno bili relegirani na različite lokacije u minimalnoj udaljenosti od 30 milja od grada Trogira.

Mletačke vlasti delegirale su odgovornost donošenja nove presude trojici mletačkih patricija, Franji Dandolo, Nikoli Faletro i Blažu Geno (*per nobiles et sapientes uiros dominos Franciscum Dandulum, Nicolaum Faletro, et Blaxium Geno super hec electos*), kako se to prati iz posljednje sačuvane isprave od 6. studenoga 1328. godine, koja donosi informacije o postupku mirenja trogirskih frakcija, odnosno konkretno novu presudu.³⁸⁶ Naime, presuda je skoro pa identična onoj od svibnja 1326. godine uz pojedine korekcije. Naglašeno je tako da se pod posjede prognanika ne podrazumijevaju i posjedi koje su oni svojevremeno konfiscirali bivšem potestatu Mateju Zorijevu tijekom njegova progonstva (listopad 1317. – početak 1320.). Što se tiče odluka, naredbi i odredaba koje su nekoć donošene protiv trogirskih prognanika (frakcije Andreis), moraju se uništiti u eksplicitnom roku od mjesec dana, i ne smiju više imati bilo kakvu vrijednost. Međutim, što se tiče relegiranja 30 milja izvan Trogira

Martini, et Martinum Valentini, et Nicolam Mauri aliosque extrinsecos dicte terre Traguriensis et sequaces eorum pro tertia parte pro se, et suis heredibus". Vidi: OIL, sv. 542, fol. 233v-234.

³⁸⁴ Usp. „*Ibique dominus Marinus canonicus Traguriensis, Nicolaus Simeonis, et Albertus quondam Martini pro se et nomine Casarice archidiaconi Traguriensis, Georgii Amblaxii, Duymi Damiani, Nicole Mauri et Ioannis Marini, ac Nicolai et Blaxii et Galsegne et Andree Galzegne ac Blasii filii quondam Luxe de Amblasio omnium extrinsecorum Traguriensium*". Vidi, Isto, fol. 236v.

³⁸⁵ Usp. „*hactenus existentibus inter comune homines et uniuersitatem Traguriensem pro una parte et Michaellem Stephani, Fredericum Mathei Lucii, Iosep Stephani et Mengazzam Dessa Duymi, et eorum fratres et sequaces pro secunda parte intrinsecos ipsius terre Traguriensis et ipsos dopnum Marinum Nicolaum, et Albertum et alios predictos et suos sequaces extrinsecos ipsius terre Traguriensis pro tertia parte*". Vidi, Isto, fol. 237.

³⁸⁶ Isto, fol. 246v

sjeverno od Šibenika i južno prema Dubrovniku na mjestima pod mletačkom kontrolom, kao i predviđene kazne za nepoštivanje presude u iznosima od 2000 libara za prognanike i 10 000 libara za vladajuću frakciju, sve je ostalo zapravo isto, odnosno ponovljene su iste mjere kao i u svibnju 1326. godine. Drugim riječima, prognanici su trebali boraviti još dvije godine na relegiranim mjestima, što znači da je stvarna integracija prognanika teoretski mogla započeti tek od studenoga 1330. godine.³⁸⁷ Dakle, više od 20 godina trajala je neizvjesnost u trogirskom političkom životu u pogledu budućih odnosa između zavađenih frakcija i daljnje razvojne putanje Trogirске komune, što je nužno moralo ostaviti mnogo dublje rane u društvenom tkivu i kolektivnoj memoriji nego li što se to dade naslutiti na temelju sačuvane izvorne građe. Ivan Lučić zaključio je svoje razmatranje o ovoj epizodi trogirске povijesti sa sljedećim komentarem: „budući da su tako uništena svjedočanstva o prošlim nemirima i jer je umro najveći dio poglavica stranaka, počеше se njihova djeca među sobom ženiti, a duhovi se ponovno smiriše tako da je pod umjerenom i jednoobraznom upravom mletačkih vlasti u kratko vrijeme grad doveden u vrlo dobro stanje“.³⁸⁸ Čini se da je Lučić djelomično u pravu, no upravo nakon 1328. i 1330. godine zamjetni su latentni sukobi unutar crkvenih struktura (biskup – kanonici), koji se mogu dovesti u relaciju s trogirskim frakcijama. No, o tome će biti više riječi u narednom poglavlju, dok sada predstoji podrobna rekonstrukcija sastava obiju frakcija.

Rekonstrukcija trogirskih frakcija

Moguće je dosta precizno rekonstruirati sastave trogirskih frakcija u razdoblju između 1310. i 1320. godine, kao i u narednom periodu do 1328. godine. Naime, prvo će se krenuti od frakcije Andreis o kojoj ima nešto više izravnih informacija. Počevši od zabilježenoga popisa trogirskih prognanika u tekstu papinske istrage od lipnja 1319. godine među prognanicima navode se arhidakon Kazarica, primicerij Lampredije (Vitturi), odnosno kanonici Ivan Petra Kastrafocijeva, Ciprijan (Jurjev?), Marin Jurjev, Dominik Karlov te Albert Marina Andrijinoga u pogledu klera. Što se

³⁸⁷ Isto, fol. 246-250v. Dužd ponovno 9. rujna 1329. godine podsjeća trogirске vlasti da ispoštuju odredbe sporazuma o mirenju. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 264.

³⁸⁸ Lučić 1979a, 445. Imajući na umu cijeli prikazani kontekst mirenja između trogirskih frakcija, valja usporediti i o mletačkom umijeću institucionaliziranja lokalnih konflikata na splitskom primjeru u Orlando 2015, 131-147.

tiče plemića, među prognanima navode se Šimun Marina Amblaževa, Marin Andrijin, Danijel Jakovljević, sinovi Dujma Domičeva (Damjan, Ivan i Antonije), sinovi Amblaža Martinova (Dessa, Zore, Lukša, Dujam i spomenuti kanonik Marin), Ivan Desse (Petrova), sinovi Gauzinje Marina Amblaževa (Nikola, Blaž, Gauzinja i Andrija) te mnogi drugi plemići i moćnici grada Trogira.³⁸⁹ Polazeći od dosad iznesenih podataka o procesu mirenja (1325. – 1328.) mogu se izdvojiti slučajevi gdje se navode pripadnici prognane frakcije Andreis. Naime, skoro pa uvijek navode se baštinici Marina Andrijinoga (sinovi Dujam, Andrija, Ivan, Albert, Nikola, Blaž i Gauzinja), Šimuna Marina Amblaževa, Amblaža Martinova (Kazarica), Gauzinje Marina Amblaževa, odnosno Martin Valentinov i Nikola Mavrov među trogirskim prognanicima iz frakcije Andreis.³⁹⁰ Osim njih, navode se poimence Dujam Damjanov, kanonik Marin Amblažev, Nikola Šimuna Martinova te Andrija Gauzinje Martinova.³⁹¹ Također se navodi arhiđakon Kazarica, kao i Blaž sin pokojnoga Lukše Amblaža Martinova.³⁹²

Teško je identificirati Nikolu Mavrova, koji se navodi uvijek zasebno među prognanicima, što može implicirati da nije pripadao rodovima Andreis, Vitturi, Kazarica ili Domišić. Naime, uvidom u stariju građu zatječe se Mavro Stoke (*Stoche*) kao izgledni kandidat za Nikolina oca. Mavro je pripadao svjetovnoj eliti pa se 1284. godine navodi među izabranim vijećnicima trogirske Velikoga vijeća.³⁹³ Sličan problem javlja se i prilikom identifikacije Martina Valentinova. Čini se da su podjednako izgledne dvije mogućnosti, budući da se mogu pratiti dva različita Valentina u drugoj polovici 13. stoljeća. Naime, moguće je da je Martin sin Valentina

³⁸⁹ Usp. „*Quod Matheus desulauerat clericos et laicos uidelicet Kasarizzam archidiaconum, Lampridium primicerium, Marinum Amblasii, Ioannem Castrafoci, Cepregnam, Marinum Iuri, Dominicum Carli et Albertum domini Marini Andree, canonicos ecclesie Traguriensis ... et de laycis nobiles et potentes ciues dominos Simeonem comitis Marini, Marinum Andree, Danielem Iacobi, filios Duymi Domiche, filios Amblasii, Iouem Desse, filium Gausigne et alios quam plures nobiles et potentes ciues ipsius ciuitatis quasi pro maiori parte nobiliores et sapientiores doctores et seniores*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 71-71v.

³⁹⁰ Isto, fol. 182v, 185v, 186v, 197, 227, 231, 233v-234.

³⁹¹ Isto, fol. 188, 236v, 240, 242v.

³⁹² Isto, fol. 236v, 243, 245, 246. Za Blaževa oca, Lukšu Amblaževa, postoji podatak da mu je trogirski općina 4. rujna 1315. godine presudila kaznu od 1000 libara zato što se nije vratio u Trogir „tijekom rata“, pri čemu se misli na frakcijske konflikte. Međutim, nije jasno jesu li ga tek tom odlukom konfinirali u Dubrovniku, ili se on u tom trenutku već nalazio u Dubrovniku pa su mu samo zabranili povratak (*cum Luxa Amblasii non obedivisset statuto, quod omnes tempore guerre debeant redire ad defensionem terre: det fideiussionem M. lib. de parendo potestati, et stet ad confinia in terra Ragusii*). Vidi: Notae, 226.

³⁹³ Vidi njegov izbor u listopadu 1284. godine u: OIL, sv. 539, fol. 303-303v; CD, VI, dok. 419, str. 502-503.

Kazarice (Kazarica), odnosno Valentina Petra Lukinoga (Lucius). Uzimajući u obzir načelna preslagivanja među plemićkim rodovima, možda bi bilo logičnije pripisati Martina rodu Kazarica, nego li rodu Lucius. No, to je samo radna hipoteza, koja se ne može izravno dokazati. Doduše, valja istaknuti i da su oba Valentina izabrana u prošireni sastav Velikoga vijeća od 1284. godine.

Frakcija Andreis-Kazarica može se sažeti na sljedeći način. Marin Andrijin i njegovi stričevi Šimun i Gauzinja, sinovi kneza Marina Amblaževa, činili su operativno vodstvo i samu jezgru svoje frakcije. Naravno, treba u to ubrojiti i njihove sinove. Zabilježeno je da je Marin imao sinove Blaža, Andriju, Gauzinja, Nikolu, Dujma, Ivana i Alberta, od kojih će nekolicina igrati važnu ulogu u kasnijim političkim sukobima. Što se tiče sinova njegovih stričeva, navode se barem Nikola Šimuna Marinova, odnosno Andrija, Nikola, Blaž i Gauzinja sinovi Gauzinje Marinova. Očito da je Marin bio uspješniji u stvaranju širega potomstva od svojih stričeva pa se stoga najbolje prati kontinuitet njegove loze tijekom cijeloga razmatranoga perioda do 1420. godine, a naravno i kasnije. Njima su se pridružili sinovi Amblaža Martina Kazarice (Kazarica), odnosno braća Dessa, Lukša, Zore, Dujam i kanonik Marin, zajedno s trogirskim arhiđakonom Kazaricom, Amblaževim bratom i drugim sinom Martina Kazarice.³⁹⁴ Ukoliko bi se spomenutoga Martina Valentinova razmatralo kao Kazaricu,

³⁹⁴ Suvremeni Mladen Andreis smatrao je „sinove Amblaževe“ pripadnicima roda Andreis, ističući Amblaža kao sina Desse kneza Marina Amblaževa. Vidi: Andreis 2001, 31-33. Doduše, u novijoj verziji teksta izbacio je Amblaževe iz genealogije Andreisa. Vidi: Andreis 2006, 120. Pritom među Kazarice ubraja Amblaža Martinova i njegove sinove Grgura (odnosno Zoru!) i Marina na tragu nekih informacija koje je pronašao u ispravama iz procesa mirenja, no čini se da nije u potpunosti uvidio kako su Amblaž Martinov i ono što je on projicirao u Amblažu Desse Marinovome zapravo jedna te ista osoba. Vidi za Kazarice: Andreis 2001, 80.; Andreis 2006, 219. Iako su vrlo vjerojatno bili u nekakvom srodstvu, čini se da je Mladen Andreis ipak zamijenio određene ljude. Naime, u kaptolskoj ispravi od 1308. godine jasno se ističe kako je kanonik Marin (Amblažev), nećak trogirskoga arhiđakona Kazarice (Martina Kazarice). Usp. „*Caserica archidiacono nomine suo, et procuratorio nomine Marini ejus nepotis pro dicto capitulo*“. Vidi: Farlati, *Illyricum sacrum*, 363. S druge strane, da je Kazarica zaista sin Martina Kazarice usp. „*domino Casariçe archidiacono, filio condam domini Martini Casariçe*“. Vidi: MT, II, dok. 90, str. 305. (25. lipnja 1292. godine). Osim toga, spomenuti Amblaž zapravo je Amblaž Martinov, a taj čovjek ne može biti nitko drugi doli brat arhiđakona Kazarice, odnosno otac kanonika Marina, nećaka spomenutoga arhiđakona. U ispravama tijekom procesa mirenja tako se susreće izraz *heredes Amblasii Martini*. Vidi npr. OIL, sv. 542, fol. 183. Dakle, svi sinovi Amblaževi, kao što su Dessa, Lukša, Zore, Dujam, i kanonik Marin pripadaju rodu Kazarice, a moguće da ih je bilo još. U obitelji Andreis ne nalazi se nijedan Martin u tom trenutku. Dakle, ovdje se zastupa stav da je riječ o pripadnicima obitelji Kazarica, a zašto u dokumentima to nigdje nije jasno navedeno u pretpostavljenoj formi „de Kazarica“ (koja se doista koristi u 13. stoljeću), ostaje otvoreno pitanje. Pritom treba imati na umu da se radi o razdoblju u kojemu, čini se, obitelji Cega, Casotis, Cipiko i Vitturi imaju oblikovano prezime, dok su ostale rodovske tvorbe tek u formiranju. Neka se uzme kao primjer upravo obitelj Andreis, koja svoj patronim (*de Andreis*)

onda se i on može uklopiti u ovaj obiteljski okvir. Naime, njegov hipotetski otac Valentin Kazarice vjerojatno bi bio brat Martina Kazarice iz roda Kazarice.³⁹⁵ Tko bi još sve spadao među „ostale prognanike i njihove pristaše“ (*et eorum sequaces bannitos, et exiliatos de dicta civitate Traguriensi et eius districtu*), ne može se reći iz sačuvanih isprava o procesu mirenja.³⁹⁶

Za daljnju rekonstrukciju frakcije Andreis trebalo bi se osvrnuti na sačuvane podatke o postupku namirivanja određenoga broja trogirskih plemića za štetu pretrpljenu u razdoblju frakcijskih sukoba prije 1320. godine. Međutim, radilo se pritom prvenstveno o pripadnicima frakcije Mateja Zorijeva. Postupak je proveden pod upravom upravitelja Marka Vitturi iz Venecije između srpnja i rujna 1320. godine, u trenutku kada prevagu ima nekadašnja frakcija Mateja Zorijeva, odnosno frakcija Cega. Naime, materijalna kompenzacija u vidu novca, posjeda ili pokretnina razdjeljuje se prije svega iz fonda konfiscirane imovine prognanih Trogirana, odnosno baštinika Amblaževih, baštinika Šimuna i Gauzinje, sinova Marina Amblaževa. Potreba za novim dogovorom o odšteti i preraspodjeli materijalnih resursa uvjetovana je činjenicom da prvi takav aranžman, koji je dogovoren u vrijeme uprave Bartolomeja Michieli (studeni 1317. – siječanj 1319.), nije proveden ili jednostavno više nije bio u interesu novoj političkoj garnituri. Treba se podsjetiti da Bartolomej upravlja gradom u trenutku kada dominira frakcija Andreis te da su Marin Andrijin i njegovi pristaše također napravili konfiskaciju imovine Mateja Zorijeva i njegovih prognanika. Shodno tome, dogovorena odšteta iz 1318. godine izgubila je svaku svrhu i smisao do ljeta 1320. godine, odnosno istekao joj je politički „rok trajanja“ (*sententiamus quod Matheus Sori, heredes Desse Marci, Ciprianus Buble, Mece Iulle, et Iacobus Nicole restituti sint et ipsos*

usvaja tek negdje od sredine 15. stoljeća i to kao rezultat kontinuiteta upravo obiteljskoga ogranka Andrije sina kneza Marina Amblaževa tako da je zapravo anakrono o njima govoriti kao Andreisima prije 15. stoljeća, no zbog jednostavnosti i lakšega razumijevanja ipak se koristi taj oblik. Slična je stvar i s nekim drugim rodovima. Vidi primjerice zapisnik trogirskoga plemićkoga vijeća od 23. svibnja 1468. godine gdje se navodi ser Nikola sin pokojnoga kraljevskoga viteza Blaža (Andrije Marinova) de Andreis u: OT, kut. 66, sv. 7, fol. 1. Isto tako usporedi i primjerice za spomen Andrije sina pokojnoga ser Petra de Andreis od 22. veljače 1471. godine u: Acta oeconomica, 115. Opširnije o trogirskim plemićkim rodovima vidi u Andreis 2006, 117-280; Andreis 2001, 31-187.

³⁹⁵ Za Valentina Kazarice vidi 1271. godinu kada se spominje kao pripadnik gradskoga vijeća (OIL, sv. 539, fol. 230; CD, V, dok. 42, str. 592), odnosno 1284. godinu kada se navodi među izabrane velikovijećnike (OIL, sv. 539, fol. 303-303v; CD, VI, dok. 419, str. 502-503).

³⁹⁶ Izraz u zagradi vidi u: OIL, sv. 542, fol. 185v.

*et quemlibet ipsorum ex nunc restituimus auctoritate predicta ad suas possessiones, quibus olim fuerunt per sententiam comunis Traguriensis spoliati).*³⁹⁷

Među namirenim trogirskim plemićima i građanima od ljeta 1320. godine nalaze se Danijel Jakovljević, Matej Zorijev, Mece Julle, Ciprijan Buble, baštinici Dese Markova, kanonik Ivan Petra Kastrafocijević, Ivan Dujma Domičević, Ivan Dese Petrova, Jakša Ivankov, Damjan Dujma Domičević, Dese Ivana Lukinoga i Slavula udova Teodorova.³⁹⁸ Ono što pritom upada u oči jest činjenica da su namireni i Danijel Jakovljević, Ivan Dujma Domičević, Ivan Dese Petrova te kanonik Ivan Petra Kastrafocijević koji su u tekstu papinske istrage navedeni među prognanicima u lipnju 1319. godine. Uzimajući u obzir da se oni također ne navode među prognanicima u ispravama o procesu mirenja između 1325. i 1328. godine, jasno je da je došlo do kompromisa između njih i frakcije Čega u novim okolnostima od 1320. godine. Ukoliko se situacija od ljeta 1320. godine poveže s navedenim popisom od lipnja 1319. godine, dolazi se do vrlo jasnoga zaključka kako je došlo do otpadanja periferije frakcije Andreis kojoj su pripadali pojedini članovi rodova Vitturi, Kastrafoci i Domišić (Domičevići), s time da se jedan Dujam Damjana Domičevića pridružio Andreisima u ponovnom progonstvu od početka 1320. godine.³⁹⁹ U toj je križaljci, doduše, pomalo nejasna biografija Danijela Jakovljevića Vitturi.

Danijel je eksplicitno naveden među prognanicima u tekstu papinske istrage, a osim toga i sam je u jednoj prilici, godinama nakon svih ovih zbivanja, priznao usputno u ulozi svjedoka na trogirskom sudu kako se nalazio zajedno s Marinom Andrijinim u izgnanstvu. Notar je u sudskom zapisu od 1328. godine zabilježio Danijelov iskaz i naveo kako se „dobro sjeća trenutka kada je bio izvan Trogira zajedno s Marinom Andrijinim“ [*ipse (Danijel – op. a.) bene scit et recordatur, quod essendo ipse extra ciuitatem Tragurii cum Marino Andree*], dok se događaj neodređeno smješta u vrijeme rata i nemira (*guerre et missidationis contrate*).⁴⁰⁰ To se moglo odnositi jedino na

³⁹⁷ Vidi odluku od 22. kolovoza 1320. godine o tome: OIL, sv. 542, fol. 86-87v.

³⁹⁸ Usp. sve razmatrane spise o tom pitanju: OIL, sv. 542, fol. 87v-95v. Usp. Lučić 1979a, 390-392.

³⁹⁹ Treba istaknuti kako je Dujam Domičević (Domišić), otac Ivana, Damjana i Antonija, bio oženjen Jakobinom Vitturi, što implicira dodatnu obiteljsku sponu između Domičevićih i roda Vitturi u frakcijskom bloku pod vodstvom Andreisa. Vidi: Andreis, Benyovsky Latin i Plosnić Škarić 2003, 73.

⁴⁰⁰ MT, IV, dok. 94, str. 257, 260.

razdoblje između svibnja 1315. (rušenje franjevačkoga samostana) i listopada 1317. godine (rušenje Matejeve vlasti), kada je Danijel boravio u progonstvu zajedno s pripadnicima frakcije Andreis. Naime, spomenuto je kako su Danijel i biskup Liberije otišli na pregovore s banom Mladenom tijekom opsade Trogira, no po svemu sudeći Danijel se nije vratio u Trogir. Da njegov boravak u izgnanstvu nije bio bezazlen svjedoči isprava od 15. travnja 1318. godine u kojoj je zabilježeno da će Danijel biti podmiren od strane općinskih vlasti zbog štete koju je nekoć pretrpio od bivšega potestata Mateja Zorijeva. Dakle, radi se o spomenutom i očito neprovedenom postupku dodjele odštete u vrijeme upravitelja Bartolomeja Michieli. Naime, Danijelu je imovina opljačkana, a i neka kuća po Matejevoj naredbi uništena, što se opet može odnositi samo na spomenuti među-period od 1315. do 1317. godine.⁴⁰¹ Danijel je nerijetko bio član raznih Matejevih *ad hoc* odbora tijekom 1314. i 1315. godine, pa je u tom kontekstu imenovan čak i u četveročlani odbor s Markom Julle, Mihom Stjepanovim i Ciprijanom Buble radi povećanja broja vijećnika u sklopu pripreme za Matejev reizbor kasnije.⁴⁰² Kako objasniti da je Danijel u jednom trenutku član elitnih Matejevih odbora, a u drugom već prognanik kojemu je konfiscirana imovina kao i uništena jedna kuća? Je li on zastupao možda „opoziciju“ u gradu pa ga je Matej proračunato ubacivao u odbore, ili je jednostavno došlo do radikalne promjene u odnosima? Teško je konkretno reći. On se navodi u kontinuitetu na različitim funkcijama unatoč političkim promjenama i nakon listopada 1317. godine, odnosno nakon travnja 1320. godine. Po svemu sudeći, moglo bi se reći da je mogao aktivno pripadati frakciji Marina Andrijina jedino između svibnja 1315. i početka 1320. godine. Očito se distancirao od frakcije Andreis nakon što mu je pod knezom Markom Vitturi doznačena konačna odšteta od 1330 libara.⁴⁰³ Nije naodmet istaknuti i da mu je trogirski primicerij i kasniji biskup Lampredije Jakovljević Vitturi, koji se navodi u tekstu istrage među prognanicima uz Marina Andrijina, bio brat.⁴⁰⁴ Zaključno bi se

⁴⁰¹ Usp. „*de omnibus dampnis datis et factis ipsi domino Danieli per Mattheum Sori et per commune Tragurii vel quamcumque aliam personam mandato dicti Matthei usque ad presentem diem pro armis sibi acceptis, equo, bobibus (!), bestiis minutis, asinis, lectis, massaritiis, panzeris, varocta, blaua, vino, rebus de statone et aliis quibuscunque rebus, et de his omnibus excepto de domibus siue casamento prostrato et dirupato mandato dicti Matthei*“. Vidi: CD, VIII, dok. 403, str. 499-500.

⁴⁰² MGT, Zapisnici, fol. 12v.

⁴⁰³ OIL, sv. 542, fol. 88v.

⁴⁰⁴ Usp. Andreis 2006, 274-275.

moglo reći da je bio iz određenih razloga skloniji frakciji Andreis u jednom periodu, no da se jednostavno nastojao prilagoditi političkim okolnostima i zadržati vlastiti status.

Danijel je imao vrlo ispunjenu političku karijeru pa se tako mnogo puta našao u ulozi poklisara i gradskoga suca, a povremeno je obnašao i dužnost konzula.⁴⁰⁵ Međutim, više do izražaja dolaze njegova članstva u *ad hoc* odborima tijekom čitave prve polovice 14. stoljeća.⁴⁰⁶ Uzimajući u obzir da se u izvorima navodi na raznim političkim funkcijama od 1308. pa sve do 1347. godine jasno je kako je Danijel praktički preko 40 godina pripadao političkoj eliti grada, i to posebice nakon 1322. godine i uspostave stabilne mletačke vlasti kada polako postaje članom užega kruga gradske oligarhije. Koliko se da zaključiti iz izvora, moguće je da je umro u prvoj polovici 1348. godine tijekom sezone kuge („Crne smrti“), budući da ga se u sačuvanim izvorima možda i posljednji put zatječe među živima 25. siječnja 1348. godine.⁴⁰⁷ Međutim, Danijel ne predstavlja nikakvu posebnu iznimku od pravila, već je stvar u tome što sačuvani izvori dopuštaju puno detaljniju rekonstrukciju njegova (političkoga) života nego što je to slučaj s drugim plemićima. No, valja se vratiti sada na pitanje njegove odštete.

Naime, u lipnju 1320. godine Danijel je bio obvezan vratiti Mateju Zorijevu posjede koje je držao u Divuljama, a koji su Mateju prethodno bili konfiscirani, i za to primiti u zamjenu 130 libara.⁴⁰⁸ S druge je strane Danijel bio dužan primiti oko 20 velikih mletačkih solida za izravnu štetu koju je pretrpio od bivšega potestata Mateja. Komuna mu je potom doznačila posjede na raznim predjelima na području grada i

⁴⁰⁵ Kao poklisar navodi se primjerice 29. svibnja 1308. (CD, VIII, dok. 151, str. 159), 8. svibnja 1313. (Lučić 1979a, 368), 9. rujna 1314. (MGT, Zapisnici, fol. 7), 11. veljače 1315. (MGT, Zapisnici, fol. 11), 22. siječnja 1319. (OIL, sv. 542, fol. 60), 2. travnja 1324. (CD, IX, dok. 149, str. 186), 15. veljače 1332. (CD, X, dok. 6, str. 7) ili u svibnju 1340. (Notae, 232). Kao sudac zabilježen je primjerice u ožujku 1318. (Notae, 229), svibnju 1319. (Notae, 229), 7. prosinca 1324. (OIL, sv. 542, fol. 144), 11. prosinca 1333. (OIL, sv. 542, fol. 299v) ili 16. siječnja 1342. (OT, kut. 61, sv. 7, fol. 2). Na koncu vidi i kada obnaša dužnost konzula 23. listopada 1310. (Notae, 224), 30. listopada 1317. (CD, VIII, dok. 380, str. 462), studeni 1317. (CD, VIII, dok. 381, str. 463), 28. rujna 1320. (Notae, 230) te u siječnju 1321. (Notae, 230).

⁴⁰⁶ Mogu se izdvojiti članstva u odborima od 29. svibnja 1308. (Notae, 222), 19. ožujka 1315. (MGT, Zapisnici, fol. 12), srpnja 1322. (CD, IX, dok. 55, str. 67), kolovoza 1325. (OIL, sv. 542, fol. 174), te od 14. listopada 1347. godine (Notae, 232-233).

⁴⁰⁷ Za možda i posljednji spomen od 25. siječnja 1348. godine vidi: OT, kut. 61, sv. 12, fol. 13.

⁴⁰⁸ OIL, sv. 542, fol. 80-81.

gradskoga distrikta. Prije svega, predvidjeli su mu 84 vretena na predjelu Knežine u vrijednosti od 538 libara, koja su nekoć pripadala sada pokojnom Dessu Markovome. Slično su mu predviđene i neke zemlje pokojnog Ciprijana Buble. Komuna mu je potom doznačila 56 vretena zemlje na predjelu Lokvice, što je konfiscirano Šimunu Marinovome, a što sve zajedno vrijedi 560 libara. Trebao je primiti i jednu *paratineam*, konfisciranu baštinicima Gauzinje Marina u vrijednosti od 30 libara, kao i jednu drugu *paratineam* u vrijednosti od 25 libara.⁴⁰⁹ Vlasti su konfiscirale i jednu kamenu kuću baštinika Amblaža Martina u samome gradu, čija se vrijednost procjenjuje na 120 libara. Konačno treba primiti i jedan komad zemlje ispod predjela Rječice od 5 vretena u iznosu od 25 libara. Sve zajedno i premašuje dogovoreni iznos od 1330 libara za odštetu, odnosno preciznije radi se o cifri od 1428 libri i 20 velikih mletačkih solida.⁴¹⁰ Međutim, to nije značilo da je on zaista i primio taj iznos, barem ne u nekom brzom roku, budući da se kasnije u više navrata tijekom 20-ih i 30-ih godina 14. stoljeća reaktualiziralo pitanje njegove odštete. U tom se kontekstu izravno žali i instancama vlasti u Veneciji.⁴¹¹ Takva sporost ne treba biti začuđujuća, budući da je to bio čest slučaj s bilo kakvim obećanim isplatama.

Ivan Petra Kastrafocijeva, Ivan Dese Petrova te Ivan Dujma Domičeva nisu bili toliko važni u političkom smislu pa su i njihove predviđene odštete bile uvelike manje od Danijelove. Čini se da su sva trojica ponaosob primila namiru od oko 200 libara za štete koje su pretrpjeli u vrijeme potestata Mateja Zorijeva. Naime, nadovezujući se na

⁴⁰⁹ Isto, fol. 87v-88v.

⁴¹⁰ Isto, fol. 88v.

⁴¹¹ Trogirski knez Marin Mauroceno 5. siječnja 1323. godine daje nalog da se otpočne s izgradnjom Danijelove nove kuće po općinskom trošku od 5 libara za svaki korak (*comes cum curia conveniunt cum muratore de laboranda domo Danielis Jacobi pro lib. 5 par. pro quolibet passu*). Vidi: Notae, 230. U mletačkom senatu 16. svibnja 1335. godine raspravlja se o tome da se parnica između Danijela Jakovljeva (*ser Danielis Victuri de Tragurio*) i trogirskoga kneza Mihaela Gustiniano koji će detaljnije izvijestiti Veneciju o situaciji u Trogiru, što je u konačnici i izglasano. Vidi: Listine, I, dok. 667, str. 445. Očito na tragu te interne odluke, mletački dužd Franjo Dandolo (treba se prisjetiti da je i jedan Franjo Dandolo 1328. godine imenovan među nove arbitre u procesu mirenja trogirskih frakcija) poslao je 29. svibnja 1335. godine pismo s više različitih uputa i naredbi, a među njima i obavijest da će se parnica između Danijela Jakovljeva i trogirskoga kneza privremeno obustaviti do dolaska gradskoga kneza u Veneciju radi „brifinga“ (*Et ad primum factum per eos espositum videlicet Danielis Victuri sicut per alias nostras litteras uobis scripsimus ita scribimus uidelicet quod deliberauimus expectare aduentum nostri comitis ut melius postmodum super ipso facto terminare ualeamus quantitatem ipsius, uerumtamen uolumus, quod ipse Daniel interim consequatur suam satisfactionem secundum continenciam sue sententie super inde*). Vidi: OIL, sv. 542, fol. 324.

odluke Bartolomeja Michieli, trogirske vlasti odlučile su Ivanu Desse Petrova prepustiti jedan pozamašni komad zemlje od 35 vretena smješten u blizini Mezline, konfisciran baštinicima Amblaža Martinova, u vrijednosti od točno 200 libara.⁴¹² Ivan Dujma Domičeva primio je u ime svoje odštete jednu kuću konfisciranu baštinicima Amblaževima smještenu u Trogiru u vrijednosti od 60 malih mletačkih libara. Isto tako dobiva jedan komad zemlje *ad Cormosne* (Koromačine ili Crnoči?), i to 4 vretena u vrijednosti od 12 libara. Potom je dužan dobiti i neke vinograde konfiscirane baštinicima Amblaževima, koji su smješteni na Bilama (*ad Bele*) i broje ukupno 18 vretena u ukupnoj vrijednosti od 54 libre. Na koncu treba primiti i jednu *paratineam* konfisciranu baštinicima Gauzinje Marinova, pokraj kuće Šimuna Marinova u vrijednosti od 74 libre, što bi sve zajedno trebalo namiriti Ivana u ukupnoj vrijednosti od točno 200 libara (*summa librarum 200 uenetorum paruorum damnorum promissionis*).⁴¹³ Na koncu se čini da je u slučaju Ivana Petra Kastrafocijeva najvećim dijelom potvrđena presuda Bartolomeja Michieli iz 1318. godine kojom su Ivanu doznačeni posjedi na predjelima Knežine i Rudine (nekoć vlasništvo Desse Markova). Osim toga mu se prepušta komad obradive zemlje smješten u trogirskom polju *in loco qui dicitur in ualle de Farno*, kao i komad zemlje na predjelu Bijaći od nekih 10 vretena, konfisciran Šimunu Marinovome i koji vrijedi oko 80 libara. Međutim cijeli je ulomak vrlo konfuzan pa je teško reći radi li se baš o izvornoj odluci iz 1318. godine, ili se vlasti nadovezuju na tu odluku i dobrim dijelom ju i potvrđuju, ubacivši i posjed na Bijaćima konfisciran Šimunu Marinovome.⁴¹⁴ Moguće je da sve zajedno što mu je doznačeno vrijedi također 200 libara, no teško je to potvrditi. Dakle, Danijel Jakovljević, Ivan Petra Kastrafocijeva, Ivan Desse Petrova i Ivan Dujma Domičeva svi su redom i dobrim dijelom namireni imovinom onih s kojima su nekoć dijelili prognaničku sudbinu prije 1317. godine (Šimun i Gauzinja Marinovi, odnosno baštinici Amblaževi), no okolnosti su se promijenile, kao i interesni prioriteti pa sada navedenim akterima nije bilo u cilju stati ponovno na stranu frakcije Andreis i zbog toga opet proživjeti progonstvo i

⁴¹² OIL, sv. 542, fol. 93v-94.

⁴¹³ OIL, sv. 542, fol. 93v.

⁴¹⁴ Usp. OIL, sv. 542, fol. 93. U dokumentu od 4. kolovoza 1270. godine navodi se jedna parcela *zemlje in districtu Traguriensi apud uallem Furni*, a vjerojatno se radi o istoj dolini iz čega se može barem izvesti da se nalazila u gradskom distriktu. Vidi: MT, I, dok. 37, str. 114.

konfiskaciju svoje imovine. Treba naglasiti da nitko od navedenih nije dobio komad konfiscirane imovine Marina Andrijinoga i njegovih baštinka.

Sve u svemu, kada se zbroji sveukupno koliko je posjeda konfiscirano baštinicima Šimuna i Gauzinje Marinova, te baštinicima Amblaža Martinova i Marina Andrijinoga, dolazi se do oduzete imovine u vrijednosti od nekih 4712 libara, no vjerojatno ove odštete ne odražavaju cjelokupnu konfisciranu imovinu. S druge strane, za neku imovinu nije precizirano koliko vrijedi, no kada se zbroje sva vretena ispada da ih je preko 466 bez ostalih posjeda s nepreciziranim brojem vretena. Potonji broj vretena jednak je broju od 360 hektara zemlje u suvremenim mjerama ($773 \text{ m}^2 \times 466$). U osnovi se ne radi o tako velikim apsolutnim brojkama uzimajući u obzir cijeli teritorij Trogirske komune, no opet treba imati na umu da je zasigurno moralo biti i više takve konfiscirane imovine, a da se ne govori o činjenici da su trogirske vlasti konfiscirale sva zemljišta navedenih prognanika s prostora Mezline i Smokvice, kao i sve njihove obrambene tornjeve u samome Trogiru. Dakle, već je tu vidljivo da se radi o puno većim razmjerima konfiskacije.⁴¹⁵ Od nekretnina mogu se izdvojiti dvije kućice (*paratinae*) oduzete baštinicima Gauzinje Marinova u ukupnoj vrijednosti od 55 libara, kao i nekoliko drugih sličnih kućica bez navedene cijene.⁴¹⁶ Doduše, baštinicima Gauzinje Marinova oduzeta je i jedna skupocjenija *paratinea* od 74 libre, koja se nalazi tik do (također konfiscirane) kuće baštinka Šimuna Marinova.⁴¹⁷ Baštinicima Gauzinje Marinova oduzeta je i jedna kuća u Trogiru, pokraj kuće Šimuna Marinova i kuće Danijela Jakovljeva, u vrijednosti od 54 libre.⁴¹⁸ Drugome bratu, Šimunu Marinovome, oduzete su velika kuća (palača) s dvorom u vrijednosti od 500 libara, isključujući toranj koji stoji do obiteljske palače, odnosno jedna *paratinea* u vrijednosti od 20 libara.⁴¹⁹ Isto su tako konfiscirane i dvije kuće baštinicima Amblaževim u vrijednosti od 120 i 60 libara.⁴²⁰ Što se tiče Marina Andrijina, čini se da je Slavula udova Teodorova kupila zaplijenjenu Marinovu kuću još u vrijeme potestata Mateja Zorijeva, koja joj se sada potvrđuje kao vlasništvo. Na koncu su oduzeti i tornjevi baštinka kneza Marina

⁴¹⁵ OIL, sv. 542, fol. 88-96v.

⁴¹⁶ Isto, fol. 88-88v, 92-92v.

⁴¹⁷ Isto, fol. 93v.

⁴¹⁸ Isto, fol. 95.

⁴¹⁹ Isto, fol. 90v, 95.

⁴²⁰ Isto, fol. 88v, 93v.

Amblaževa, odnosno Šimuna i Gauzinje i njihovih potomaka.⁴²¹ Treba istaknuti kako su pripadnici obitelji Andreis bili grupirani na jednom gradskom području, a da se pored njih nalazila i kuća Danijela Jakovljeva Vitturi. Takvo što uklapa se s istraživanjima Ane Plosnić Škarić koja je rekonstruirala stambeni blok obitelji Andreis i došla do zaključka o koncentraciji stambenih objekata obitelji Andreis i Vitturi konkretno na samom jugozapadnom uglu grada.⁴²²

Dakle, početkom 1320. godine došlo je do raspada frakcije Marina Andrijinoga, što je moglo vrlo vjerojatno biti rezultat Marinove (nasilne?) smrti, uslijed čega se cijela frakcija rastočila, odnosno pridruženi su pristaše napustili frakcijsku jezgru obitelji Andreis i Kazarice te se susljedno nagodili s frakcijom Cega. Ovakav razvoj zbivanja uklapa se u teorijska razmatranja sa samoga početka disertacije, po kojima frakcije doista jesu prvenstveno interesne skupine, koje održava zajednički interes, kao i frakcijski lider koji svojim političkim sposobnostima jamči raspodjelu materijalnih resursa i društvenoga statusa koja odgovara njegovim pristašama i sljedbenicima. U tom smislu ne treba ni previše čuditi potez navedenih pojedinaca jer su naposljetku radili ono što im je naprosto bilo u interesu, posebice uzimajući u obzir veliku vjerojatnost da je smrt Marina Andrijina dovela do momentalnoga urušavanja cijele interesne strukture frakcije Andreis. Upravo je njegova smrt mogla izravno dokinuti njihovu vezu s frakcijskom jezgrom, budući da ih je uz nju povezivao osobni i bilateralni odnos s Marinom Andrijinim. Treba se podsjetiti i da su srednjovjekovne frakcije uvelike personalizirane neformalne političke grupacije u kojima vrlo veliku ulogu igra upravo lider frakcije, koji ju definira i daje joj određeni smjer djelovanja s ciljem osvajanja ili zadržavanja političke i društvene moći.⁴²³ Shodno tome, ne čudi ni razvoj događaja s trogirskim frakcijama u razmatranome razdoblju. Suvremeni teorijski okviri stoga otvaraju dodatne konceptualne „prozore“ preko kojih se stvari mogu percipirati na drugačije načine, što naposljetku dovodi i do bistrijih uvida u djelovanje trogirskih političkih frakcija tijekom kasnoga srednjega vijeka u cjelini.

⁴²¹ Isto, fol. 95v.

⁴²² Usp. Plosnić Škarić 2007, 9-28.

⁴²³ U kojoj je mjeri važan aspekt personaliziranosti frakcije može se vrlo zgodno usporediti primjer obitelji Medici i individualne sudbine Filippa Strozija s početka 16. stoljeća, čiji je društveni uspon bio prije svega uvjetovan njegovim bliskim odnosom s Lorenzom II. de Medici, koji mu je (kratkotrajno za Lorenzova života) otvorio brojna vrata za uspjeh. Usp. Bulard 1980.

Jednostavnije rečeno, napajanje teorijskim okvirima doprinosi razvoju „znanstvene mašte“ potrebne za cjelovitiju rekonstrukciju prošle zbilje unutar njezinih vlastitih (izvornih) povijesnih parametara.

Što se pak tiče kanonika koji su se nalazili u progonstvu zajedno s Marinom Andrijinim, već je u tekstu spomenuto kako su vrlo vjerojatno većinom izbjegli iz grada nakon prosinca 1314. godine kada je biskup počeo prijetiti pozivima na represivne kapacitete svjetovnih vlasti. To se nije odnosilo na kanonika Alberta Marina Andrijinoga koji se već nalazio u progonstvu s ocem Marinom Andrijinim, kako je spomenuto. Već je iz dosadašnjega jasno kako su arhiđakon Kazarica, primicerij Lampredije te kanonici Ivan Petra Kastrafocijeva, Marin Amblažev i Albert Marinov pripadali interesnoj skupini Marina Andrijinoga. Potrebno je još napraviti osvrt na raspodjelu sudačke i konzulske službe u razdoblju između listopada 1317. i siječnja 1320. godine kada gradom upravlja frakcija Andreis. Naime, u listopadu i studenome 1317. godine, odnosno u trenutku kada vlast preuzima frakcija Marina Andrijina, među privremene konzule navode se Danijel Jakovljević, Ivan Petra Dujmova i Šimun Marina Amblaževa.⁴²⁴ Naime, u ožujku 1318. godine među gradskim sucima navode se Danijel Jakovljević, Grgur Lukin te sam Marin Andrijin.⁴²⁵ U lipnju 1318. godine zatječe se drugačiji sastav sudaca, pa se prate Šimun Marina Amblaževa, Grgur Salingverov te Ivan Petra Dujmova.⁴²⁶ Sljedeći poznati sastav jest onaj zabilježen u veljači i travnju 1319. godine, a radi se o Dujmu Marina Andrijinoga, Petru Jakovljevu (Danijelov brat) te Mengaciju Silvestrovu (Mazzarello).⁴²⁷ Vrlo brzo u svibnju i lipnju dolazi do promjene pa se novi sastav Kurije sastojao od opet Danijela Jakovljeva, Grgura Lukinoga i Marina Andrijinoga.⁴²⁸ Valja se podsjetiti da je papinska istraga provedena upravo u lipnju 1319. godine. Posljednji saziv Kurije tijekom dominacije frakcije Andreis jest onaj zabilježen u prosincu 1319. i siječnju 1320. godine, a bilo je riječ o Ivanu Dujma Domičeva, Ivanu Petru Dujmovu i Šimunu Marina Amblaževa.⁴²⁹ Dakle, vidljivo je da Ivan Dujma Domičeva i Danijel Jakovljević obnašaju najviše

⁴²⁴ CD, VIII, dok. 380, str. 462; dok 381, str. 463. Lučić 1979a, 385-386.

⁴²⁵ Notae, 229.

⁴²⁶ Isto, 229.

⁴²⁷ MT, IV, dok. 180, str. 517; dok. 185, str. 522.

⁴²⁸ Notae, 229.

⁴²⁹ Notae, 230; Lučić 1979a, 390.

funkcije u ovom razdoblju, no početkom 1320. godine situacija se mijenja što se odrazilo i na politička raspoloženja u ljeto 1320. godine i njihove predviđene i spomenute odštete.

Ironično je da o pobjedničkoj frakciji danas postoji manje eksplicitnih svjedočanstava nego li o poraženim prognanicima iz frakcije Andreis pa se zaključci moraju izvlačiti posredno, i to prije svega putem zapisnika trogirskoga Velikoga vijeća i Matejevih *ad hoc* odbora, kao i uz pomoć razmatranih odšteta iz 1320. godine. Određeni podaci iz sudskih spisa toga vremena također doprinose oblikovanju šire slike. Za početak treba krenuti od sačuvanih podataka o sastavu Kurije u razdobljima 1310. - 1317. te 1320. - 1322. Dakle, što se tiče sudačkih i drugih upravnih funkcija uvidom u sudske zapisnike zatječu se na sudačkoj/konzilijarskoj funkciji Ciprijan Nici i Juraj Marinov u siječnju 1312. godine.⁴³⁰ U veljači pak spominje se i Mirsa Dobromirov kao član Kurije.⁴³¹ Nešto kasnije prate se konzilijari Mirsa Dobromirov i stanoviti Mojče (vjerojatno Mengacije Silvestra Mengacijeva) u studenome 1312. godine, pri čemu je navedeni Mirsa zabilježen i u prosincu iste godine.⁴³² Zatim u siječnju 1313. godine vidljivo je da dolazi do promjene u sastavu Kurije pa se tako kao konzilijari navode Gaudije (Desse Gusi), Kažot (Nikole Kažotova), Plucol (Julle Plocijeva), Vicencije (Ampleuzov) te Dessa Dujmov de Morsice te Jakov (Marinov?).⁴³³ U veljači iste godine ponovno se navode Gaudije Desse Gusi, Dessa Dujmov de Morsice, Vicencije Ampleuzov zajedno s Mihom Stjepanovim, Jakovom (Marinovim?), odnosno stanovitim Lovrom.⁴³⁴ S druge strane, nakon što nekadašnja frakcija Mateja Zorijeva uspijeva vratiti kontrolu početkom 1320. godine zatječu se sljedeći konzuli u sačuvanim dokumentima. Naime, u rujnu i listopadu 1320. godine među konzulima se navode Danijel Jakovljević, Matej Zorijev, Frederik Luke Matejeva te Miho Stjepanov.⁴³⁵ Isti se sastav prati i u siječnju 1321. godine.⁴³⁶ Posljednji spomen konzula jest onaj od ožujka 1322. godine, kada se među konzulima navode Dessa Bastijanov

⁴³⁰ MT, IV, dok. 36, str. 115.

⁴³¹ Isto, dok. 34, str. 110

⁴³² Isto, dok. 66, str. 440; dok. 73, str. 445; dok. 79, str. 450.

⁴³³ Isto, dok. 88, str. 457; dok. 90, str. 458; dok. 93, str. 461.

⁴³⁴ Isto, dok. 98, str. 469; dok. 99, str. 470-472.

⁴³⁵ Vidi: Notae, 230; Lučić 1979a, 391, 398.; OIL, sv. 542, fol. 97-99.

⁴³⁶ Notae, 230.

(„Pecci“), Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Mengacije Desse Dujmova (Cega), odnosno Petraka Stjepana Dujmova (Cega).⁴³⁷

Kako bilo da bilo, daljnja rekonstrukcija frakcije Mateja Zorijeva uzet će u obzir njegove *ad hoc* odbore između 1310. i 1320. godine, kao i sve ostale dužnosnike imenovane tijekom njegove vladavine. Naime, 26. srpnja 1314. godine imenuje se odbor od tri plemića (Mece Julle, Maroje Desse i Dessa Markov) radi osmišljavanja načina na koji će se skupljati crkvena desetina, a u tom je kontekstu Ciprijan Marinov 9. kolovoza izabran za sakupljača iste desetine do biskupova povratka o grad, o čemu je već pisano.⁴³⁸ Potom se 19. kolovoza prati izbor odbora za rješavanje nekih pitanja s komunama Ferma i Ankone, a u koji su imenovani Danijel Jakovljević, Franjo Valentinov, Mirsa Dobromirov, Marko Julle, Dessa Markov, Ciprijan Buble, Grgur Lukin, Ivan Dujma Domičeva, Ciprijan Marinov, Jakov Marinov, Kažot Nikole te Radoje Ridde. Zbog potrebe za efikasnijim donošenjem odluke, odbor je potom sužen na Danijela Jakovljevića, Ciprijana Marinova, Marka Julle te Dessu Markova.⁴³⁹ Spomen narednoga odbora jest od 21. listopada iste godine, koji je koncipiran s ciljem pomirenja biskupa i klera (kanonika), a u koji su bili postavljeni Grgur Lukin, Franjo Valentinov, Dessa Bastijanov, Dessa Markov, Mirsa Dobromirov, Vicencije Ampleuzov, Bart Silvestrov i Plucol Julle.⁴⁴⁰ Sljedećega mjeseca, odnosno 25. studenoga, sazvan je jedan odbor radi izbora novoga liječnika, a koji je uključivao Dessu Bastijanovu, Mihu Stjepanovu, Jancija Petrića, Dessu Markova, Ciprijana Buble te Mecu Julle.⁴⁴¹ Nakon toga se u sačuvanim zapisnicima prati spomen odbora za izmjeru Divulja s konačnim ciljem njihove pretpostavljene prodaje od 3. ožujka 1315. godine, koji je pak podrazumijevao Kažota Nikolina, Barta Silvestrova, Maroja Desse, Ciprijana Buble, Vicencija Ampleuzova, Jakova Vechico te Bivce Belle.⁴⁴² Istoga mjeseca, 19. ožujka, dolazi do formiranja spomenutoga četveročlanoga odbora (Danijel Jakovljević, Marko Julle, Miho Stjepanov, Ciprijan Buble) za popunjavanje i povećavanje

⁴³⁷ OIL, sv. 542, fol. 108v

⁴³⁸ MGT, Zapisnici, fol. 2v, 4.

⁴³⁹ Isto, fol. 6v.

⁴⁴⁰ Isto, fol. 8.

⁴⁴¹ Isto, fol. 9.

⁴⁴² Isto, fol. 11v.

Velikoga vijeća.⁴⁴³ Nakon toga se prati formiranje već pretresanih sigurnosnih vijeća u sukobu s banom Mladenom i bibrskim knezovima. Naime, 22. travnja formiran je odbor (Ciprijan Marinov, Franjo Valentinov, Dessa Bastijanov, Marko Julle) s ciljem sastavljanja odgovora neimenovanome familijaru kneza Pavla II., dočim je 30. travnja taj isti četveročlani sastav nadograđen u odbor za dobro stanje grada (*pro bono statu ciuitatis*).⁴⁴⁴ Međutim, potonji odbor za dobro stanje grada povećan je 6. svibnja sa 4 na 14 članova (Franjo Valentinov, Ciprijan Marinov, Dessa Bastijanov, Marko Julle, Lompre Cortesie, Nikola Matejev Maiasuste, Miho Stjepanov, Ciprijan Buble, Petar Grgurev Susi, Mirsa Dobromirov, Vicencije Ampleuzov, Nikola Ivana Starecijeva, Petar Comlice i Jakov Nikole).⁴⁴⁵ Radilo se o iznimnoj situaciji u kontekstu banove opsade Trogira u svibnju 1315. godine. Neko vrijeme nakon ove turbulentne epizode, sazvan je 8. srpnja iste godine odbor za isplatu duga banu Mladenu II., koji je uključivao Dessu Bastijanovu, Marka Julle, Petra Grgureva Susi, Mirsa Dobromirova, Ciprijana Buble, Nikolu Mateja Dobre, Bivce Belle te Mihu Stjepanovu.⁴⁴⁶

Indikativno je da je od potonjih osam, njih šest ili sedam (ovisno o tome jesu li Nikola Mateja Maiasuste i Nikola Mateja Dobre zapravo ista osoba) imenovano u odbor za dobro stanje grada prethodno u svibnju 1315. godine. Istoga mjeseca, naime 25. srpnja, sazvan je odbor za procjenu imovine s ciljem da se skupe sredstva potreban za isplatu duga, a uključivao je Dessu Bastijanovu, Dessu Markovu, Marka Julle, Bivce Belle, Ciprijana Marinova, Mirsu Dobromirova te Ciprijana Buble.⁴⁴⁷ Nekoliko mjeseci nakon sačuvan je spomen o ponovnome sazivanju odbora za dobro stanje grada od 7. studenoga 1315. godine, a u koji su imenovani Dessa Bastijanov, Ciprijan Marinov, Franjo Valentinov, Marko Julle, Miho Stjepanov, Ciprijan Buble, Danijel Domače te Mirsa Dobromirov.⁴⁴⁸ Odbor za stanje grada opet je sazvan 3. prosinca 1315. godine, ovoga puta u četveročlanome sastavu (Dessa Bastijanov, Miho Stjepanov, Marko Julle, Ciprijan Buble).⁴⁴⁹ Isti taj sastav odlučivao je 26. prosinca i o tome što poduzeti po

⁴⁴³ Isto, fol. 12v.

⁴⁴⁴ MGT, Zapisnici, fol. 15v; Notae, 229.

⁴⁴⁵ Notae, 225.

⁴⁴⁶ Isto, 226.

⁴⁴⁷ Isto, 226.

⁴⁴⁸ Isto, 227.

⁴⁴⁹ Isto, 227.

pitanju banova zahtjeva za darom povodom za njih tada Nove godine koja se računala od Božića (rimski stil datiranja), u kontekstu čega su četiri plemića (Dessa Bastijanov, Miho Stjepanov, Marko Julle i Ciprijan Buble) odlučili banu pokloniti konja sivca u vlasništvu potestata Mateja Zorijeva.⁴⁵⁰ Djelatnost odbora za dobro stanje grada nadalje se prati 28. veljače (Dessa Markov, Dessa Bastijanov, Grgur Lukin, Franjo Valentinov, Marko Julle, Miho Stjepanov, Petar Grgurev Susi, Marko Dese), odnosno 7. ožujka 1316. godine (Marko Julle, Ciprijan Buble, Marko Dese i Danijel Domače) u kontekstu ratnih tenzija sa Šibenčanima.⁴⁵¹ Na koncu su Jancije Acelini i Ciprijan Marinov izabrani za procjenu dobara trogirskih „izdajnika“ (frakcije Marina Andrijina) s ciljem darivanja kneza Bergenda s posjedima u Rudinama.⁴⁵² Osim spomenutih odbora, u više navrata Matejev režim angažira poklisare sa specifičnim zadaćama. Naime, 2. kolovoza 1314. godine za poklisara u Split izabran je Franjo Valentinov, dočim su 9. rujna iste godine izabrani Grgur Lukin i Danijel Jakovljević kao poklisari za Šibenik.⁴⁵³ Nešto kasnije, 28. rujna 1314. godine imenovani su Miho Stjepanov i Marko Julle kao posebni poklisari za posjet knezu Jurju II. povodom nekih upravnih pitanja, dočim se 11. veljače 1315. godine biraju Danijel Jakovljević i Grgur Lukin kao poklisari prema banu Mladenu povodom njegova zahtjeva za dodatnim ljudstvom u borbama protiv vojvode Nelipića i knezova Kurjakovića.⁴⁵⁴ Na Matejevom reizboru za potestata i kapetana od 8. lipnja 1315. godine među svjedocima se navode Franjo Valentinov koji prima Matejevu prisegu, potom Jakov Vechico, Ciprijan Buble te Marko Julle koji je trebao i otići u Veneciju kao poklisar po novčani zajam, no čini se da ipak nije otišao, kako je već spomenuto.⁴⁵⁵ Na koncu se valja vratiti i na pitanje spomenutih odšteta od ljeta 1320. godine. Naime, uz Mateja Zorijeva navode se poimence Mece Julle, nasljednici Dese Markova, Ciprijan Buble te Jakov Nikolin kao žrtve vala konfiskacije frakcije Marina Andrijinoga. Također su potonji akteri primili i

⁴⁵⁰ CD VIII, dok. 338, str. 416.

⁴⁵¹ Notae, 227.

⁴⁵² OIL, sv. 542, fol. 53-54v.

⁴⁵³ MGT, Zapisnici, fol. 3v, 7.

⁴⁵⁴ MGT, Zapisnici, fol. 7v, 11.

⁴⁵⁵ CD, VIII, dok. 326, str. 401.

obećanje o namiri za sve pretrpljene štete od dolaska frakcije Marina Andrijinoga na vlast (listopad 1317. godine).⁴⁵⁶

Uzimajući sve navedeno u obzir, Trogirani koji se najčešće navode uz Mateja u njegovim odborima ili na nekim drugim dužnostima tijekom njegove vladavine redom su Marko Julle, Ciprijan Buble, Dessa Bastijanov, Miho Stjepanov, Mirsa Dobromirov, Dessa Markov, Ciprijan Marinov, Franjo Valentinov, Grgur Lukin, Vicencije Ampleuzov, Kažot Nikole, Petar Grgurev Susi, Bart Silvestrov, Bivce Belle te Mece Julle.⁴⁵⁷ Fascinantno je pritom kako bi i Danijel Jakovljević po svojim angažmanima do svibnja 1315. godine pripadao Matejevom užem krugu, no već je problematizirana njegova politička biografija, koja služi upravo kao ogledan primjer toga da formalne funkcije ne moraju nužno sugerirati i visoki politički angažman ili stvarnu moć. Dinamiku političkih odnosa moći nemoguće je posve pohvatati jer je ona suštinski neformalna, odnosno nalazi se u stalnom procesu mijene. Vrlo je teško stoga rekonstruirati sve te različite slojeve iz prošlosti, dapače većina toga povjesničaru nužno „klizi“ iz ruku, budući da neformalni odnosi moći najčešće ne završe zabilježeni u pisanim tragovima. Čak i kada završe zapisani, to se najčešće odvija na samome kraju u kontekstu formaliziranja stečenih pozicija moći, što može prividno navoditi na zaključak o homogenosti političke elite u kojoj ne postoji (ili nije postojala) opozicija,

⁴⁵⁶ OIL, sv. 542, fol. 86v.

⁴⁵⁷ Mnogo je onih koji se navode samo nekoliko puta uz Mateja: Maroje Desse, Ivan Dujma Domičeva, Jakov Marinov, Radoje Ridde, Plucol Julle, Mece Julle, Jancije Petrić, Jakov Vechico, Lompres Cortesie, Nikola Mateja Maiasuste, Nikola Ivana Starecijeva, Petar Comlice, Jakov Nikole, Nikola Mateja Dobro, Danijel Domace, Marko Desse, Jancije Acelini, Ciprijan Nici, Juraj Marinov, Dessa Palmote, Gaudije Desse Gusi, Dessa Dujmov de Morsice. Za neke od njih teško je utvrditi plemićku pripadnost pa se čini vrlo vjerojatnim da je Matej vezao uz sebe popriličan broj pučana, a u prilog tome ide činjenica da je povećano Veliko vijeće u lipnju 1315. godine funkcioniralo sa barem 125 aktivnih vijećnika, kao i to da se ipak prozvao „generalnim kapetanom cijeloga naroda“, što je na idejnoj razini svakako odražavalo trendove u Italiji i tamošnje djelovanje *popolo* korporacija. Osim toga valja se i sjetiti podatka iz teksta papinske istrage, gdje se navodi kako je potestat Bartolomej Michieli (1317. – 1319.) dao uništiti sve dokumente (reformacije Velikoga vijeća i druge uredbe) *in quibus nominabatur populus*, odnosno iz kojih se mogla zaključiti važna uloga pučana u političkom životu grada tijekom uprave Mateja Zorijeva. Usp. OIL, sv. 542, fol. 72. Osim toga, u bilježničkom spisu od 18. studenoga 1335. godine spominje se jedan soboslikar (*pictor*), odnosno Marko sin Petra Comlice, što sugerira da je i njegov otac Petar, koji se navodi u nekim Matejevim odborima (poglavito u spominjanome odboru četrnaestorice od svibnja 1315. godine) bio po svemu sudeći pučanin. Vidi: OT, kut. 61, sv. 2, fol. 20v. Dokument je u novije vrijeme analiziran, obrađen i objavljen u: Plosnić Škarić 2012, 35–42. Međutim, autorica je razmatrala Marka prvenstveno kroz prizmu toga što je zabilježen kao (sobo)sljar, bez paralele s ocem Petrom Comlice.

no istina je sasvim drugačija, što se upravo vrlo zorno i ogoljeno vidi na primjeru frakcijskih sukoba u Trogiru.

Početakom 1320. godine u grad se vraća Matej Zoričev sa svojim pristašama, no ne uspijeva vratiti nekadašnji vladarski status u gradu. Ipak, zatječe ga se među ključnim političkim akterima na konzulskoj funkciji. Naime, u rujnu 1320. godine konzuli su Danijel Jakovljevič, Matej Zoričev, Miho Stjepanov te Frederik Mateja Lukinoga.⁴⁵⁸ Isti se sastav spominje kasnije u siječnju 1321. godine.⁴⁵⁹ Prilikom sklapanja saveza između Šibenika i Trogira u siječnju 1322. godine pod patronatom Venecije, u ime Trogira nastupali su prokuratorji Danijel Jakovljevič i Frederik Mateja Lukinoga, no među svjedocima sporazuma iz trogirске kvote navedeni su dodatno Matej Zoričev, Miho Stjepanov te Mengacijevi Dese Dujmova.⁴⁶⁰ Dakle, iako Matej nije više imao nekadašnji formalni status, na neformalnoj razini je lako moguće djelovao kao svojevrsna „siva eminencija“. U studenome 1322. godine zabilježeno je da je mrtav, te je to ujedno i posljednji spomen Mateja Zoričeva.⁴⁶¹ U nastavku do 1328. godine perpetuiraju se dotadašnja imena u vrhu vladajuće frakcije, što se lijepo prati u ispravama iz procesa mirenja. Naime, između studenoga 1325. i prosinca 1328. godine kao predstavnici vladajuće frakcije („unutarnji“ = *intrinsecos*) u Trogiru navode se Miho Stjepanov, njegov brat Josip Stjepanov, Frederik Mateja Lukinoga te Mengacijevi Dese Dujmova zajedno s neimenovanom braćom i sljedbenicima (*et suorum fratres et sequaces intrinsecos dicte terre Traguriensis*).⁴⁶² Znakovito je da 1357. i 1358. godine Josip Stjepanov kotira kao ključna osoba u frakciji Cega, dok su uz arhiđakona Jakova Petrova stajali i sinovi pokojnoga Marina Andrijinoga (Nikola i Gauzinja) kao frakcijski blok Vitturi-Andreis s pristašama. Na taj se način prati jasan kontinuitet u trogirskim frakcijskim sukobima i u narednom periodu do ponovnoga potpadanja pod ugarsku kraljevsku vlast početkom 1358. godine.

Sve u svemu očituju se vrlo primjetne razlike u organizaciji suprotstavljenih frakcija. Naime, dok je frakcija Marina Andrijinoga, odnosno njezina jezgra bila

⁴⁵⁸ Notae, 230.

⁴⁵⁹ Isto, 230.

⁴⁶⁰ Usp. Lučić 1979a, 401; CD, IX, dok. 37, str. 46.

⁴⁶¹ Notae, 230.

⁴⁶² Vidi primjerice OIL, sv. 542, fol. 182, 227, 228v.

ustrojena prvenstveno prema rodovskoj pripadnosti, frakcija Mateja Zorijeva orijentirala se primarno oko njega samoga kao jezgre cijele frakcije. Okružio se različitim pojedincima koji se ne mogu identificirati po plemićkom kriteriju pa se čini da je namjerno vezivao „skorojeviće“ oko sebe kako bi bio neovisan čak i o plemićkim obiteljima koje su ga (manje ili više) podržavale, kao što su to bili rodovi Cega, Casotis, Cipiko, Lucius, odnosno Miršić. Dakle, polazeći od potonje političke mreže kao svoje „baze“, Matej je mudro iskoristio ljudski potencijal koji mu se nudio i među situiranim i politički ambicioznim trogirskim pučanima te tako odnio prevagu nad Marinom Andrijinim. Pored toga se nastojao čvršće vezati uz Veneciju i tražiti njihovu efektivnu potporu. Stoga se u svim tim odlukama i strategijama prati, čini se, nakana za izgradnjom trajne osobne vlasti po uzoru na trendove u Italiji sa „sinjorima“ od sredine 13. pa do sredine 14. stoljeća. Nesmiljeno bi bilo reći da mu je to bio plan od samoga početka, već se vjerojatnije radilo o postupnom povećanju njegove moći, kao i tome proporcionalnome javljanju novih apetita i političkih ambicija. U svakome slučaju njegova je frakcija bila krajnje personalizirana i orijentirala se oko njega samoga, da bi se nakon njegove smrti vladajuća frakcija vratila na „tvorničke postavke“ po kriteriju pripadanja ključnim plemićkim obiteljima frakcijskoga bloka Cega.

Za sveobuhvatnu sliku o trogirskim frakcijama s početka 14. stoljeća čitatelj može usporediti ovo potpoglavlje o rekonstrukciji trogirskih frakcija sa sadržajem prethodnoga poglavlja „Izvorišta (1280. – 1310.)“ da se izbjegnu nepotrebna ponavljanja. Upravo uzimajući u obzir cijeli kontekst tih 40-ak godina trogirskoga političkoga razvoja, dolazi se do jednostavnoga zaključka kako se radilo o borbi za moć onih plemića i veliko-vijećnika iz listopada 1284. godine, odnosno njihovih izravnih potomaka i srodnika nakon 1310. godine. S oblikovanjem takvoga interpretativnoga okvira postaje jasno da kontinuitet političkih tenzija i sukoba seže mnogo dublje u prošlost, dočim su Marin Andrijin i Matej Zorijev predstavljali predvodnike prvih otvorenih i gorkih borbi za političku vlast u gradu u trenucima oslabljenoga bibrirskoga stiska na Trogir. Naime, na popisu od listopada 1284. godine navedeni su sljedeći plemići: Zanik/Ivan (*Zanicha*), Petar Cege, Luka, Šimun Marina Amblaževa, Roman Stocche, Andrija Marina Amblaževa, Mavro Stocche, Petar Dujmov, Dessa Morsiche, Nikola Long, Marin Kazarice, Ciprijan Marinov, Nikola Kažotov,

Amblaž Martinov, Petar Valentinov, Luka Bastijanov, Julle Plocijev, Marin Bertanov, Grgur Lukin, Dessa Dujma Cege, Jan Deuoiz, Strechia, Rade Petrov, Gauzinja Marina Amblaževa, Juraj Hvalimirov, Stjepan Dujma Cege, Dujam de Kazarica, Marin Stjepanov, Dessa Amblažev, Valentin Kazarice, Formin Vite, Radoš de Firmino, Bart Silvestrov, Matej Dobre, Juraj/Zore Cega, Dujam Domičev, Silvestar Mengacijev, Toma Zaničev, Matej Lukin i Dessa Smiti.⁴⁶³ Pritom se izravno uočavaju Ciprijan Marinov, Grgur Lukin, Gauzinja Marinov, Šimun Marinov, Marin Bertanov, Bart Silvestrov te Dessa (Dujmov) Morsiche od aktera uključenih u frakcijske sukobe s početka 14. stoljeća. Osim toga to su roditelji i preci aktera s početka 14. stoljeća poput Nikole Kažotova (otac Kažota Nikole), Amblaža Martinova (baštinici Amblaževi), Andrije Marina Amblaževa (otac Marina Andrijinoga), Jurja Cega (otac Mateja Zorijeva/Jurjeva), Julle Plocijeva (otac Marka, Mece i Plucola), Mateja Dobre (otac Nikole), Dujma Domičeva (otac Ivana, Damjana i Antonija), Mateja Lukinoga (otac Grgura i Frederika te drugih sinova), odnosno Silvestra Mengacijeva (otac Mengacija, Dese, Ivana i Barona) i drugih. Dakle, desetljećima su se oblikovale dvije distinktivne neformalne političke grupacije koje su se s vremenom sve više odvojile jedna od druge, što je posljedično dovelo do izbijanja lokalnoga rata u trenucima političke krize, koja je pak pokazala akutni nedostatak političkoga konsenzusa unutar lokalne elite. Mletačka je vlast otvorene sukobe među trogirskim frakcijama potisnula ispod površine, što je dovelo do njihove latentne manifestacije, i to posebice unutar okvira trogirskih crkvenih institucija između 1328. i 1357. godine, kako će se to raščlaniti u nastavku.

⁴⁶³ CD, VI, dok. 419, str. 502-503; OIL, sv. 539, fol. 303-303v.

Plemićke frakcije i kaptol: latentni i otvoreni konflikti (1328. – 1358.)⁴⁶⁴

Frakcije i kaptol

Iako se pripadnici prognane frakcije Andreis vraćaju u Trogir posve sigurno između 1330. i 1333. godine, politička situacija bitno se promijenila od 1320. godine pa je sada grad pod upravom Venecije, a dominantna je struja unutar plemstva frakcija Cega. Međutim, čini se da je vladala nešto drugačija atmosfera unutar crkvene organizacije. Naime, trogirski primicerij Lampredije navodi se 1319. godine kao izabrani biskup ubrzo nakon smrti prethodnoga trogirskoga biskupa Liberija krajem 1318. godine. Pritom je indikativno da je izbor novoga biskupa proveden u trenutku kada gradom upravlja frakcija Marina Andrijinoga (listopad 1317. – proljeće 1320.).⁴⁶⁵ U redovima trogirskih prognanika nalazio se dugo vremena trogirski arhiđakon Kazarica, koji unatoč svojoj višegodišnjoj odsutnosti zadržava svoj položaj i tako sve do 1338. godine kada umire. Iste je godine prije kolovoza za novoga arhiđakona imenovan Jakov Petra Jakovljeva (Vitturi), nećak biskupa Lampredija Jakovljeva i više puta spominjanoga Danijela Jakovljeva. On se na tom položaju zadržao sve do početka 1358. godine kada biva utamničen od strane represivnih organa kraljevske ugarske vlasti pod optužbom za organiziranje i provođenje drskoga napada na Josipa Stjepanovoga i njegove srodnike iz obitelji Cega.⁴⁶⁶ Prema tome, stječe se dojam da su mnogi klerici skloniji frakciji Andreis-Kazarica-Vitturi vodili poslove trogirске crkve, što se prvenstveno odnosi na biskupiju i Kaptol u razdoblju od 1319. pa do 1349. godine, kada je po smrti biskupa Lampredija izabran za novoga biskupa Bartolomej. Doduše, treba istaknuti kako je između 1342. i 1348. godine trogirskom biskupijom upravljao splitski arhiđakon Dessa Andrijin, umjesto suspendiranoga Lampredija koji je bio slaboga zdravlja, no čini se da je veću ulogu igrala činjenica što je bio utvrđen

⁴⁶⁴ Prilikom izrade ovoga poglavlja korišteni su neki revidirani dijelovi teksta iz članka Bećir 2021b, 21-46.

⁴⁶⁵ Papa Ivan XXII. potvrdio je Lampredijev izbor za trogirskoga biskupa u veljači 1320. godine (CD, VIII, dok. 452, str. 552-554).

⁴⁶⁶ Jakov Petrov se u dokumentima navodi prvi put kao arhiđakon 14. kolovoza 1338. godine u: OIL, sv. 542, fol. 348. U izvješću kraljevskih vlasti koje je sastavljeno povodom banske istrage koja je imala za cilj rasvijetliti razvoj zbivanja u Trogiru između prosinca 1357. i ožujka 1358. godine, Jakov se navodi kao pritvorenik banskih vlasti. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 13-16v.

čitav niz nepravilnosti u vođenju biskupije tijekom Lampredijeva mandata.⁴⁶⁷ Osim toga, spominjani Kazarica navodi se kao arhiđakon u dugom razdoblju od 1292. pa sve do 1338. godine, dočim je sam Jakov Petrov djelovao kao arhiđakon od 1338. pa do 1358. godine kada je pobjegao pred kraljevskim organima reda koji su provodili istragu povodom napada na Josipa Stjepanova. Uzimajući sve napisano u obzir stječe se dojam kako se više od pola stoljeća (1292. – 1358.) može pratiti klerike sklone frakciji Andreis-Kazarica ili Vitturi-Andreis na najvišim funkcijama unutar granica trogirskoga crkvenoga uređenja (biskup, arhiđakon, primicerij i kanonici).

Prije nego se krene u daljnju razradu, čini se važnim napraviti kratki osvrt na funkcioniranje Trogirskoga kaptola. Naime, srednjovjekovni Trogirski kaptol djelovao je u svojstvu klasičnoga dijecezanskoga kaptola mediteranskoga tipa u okvirima dalmatinsko-hrvatskoga crkvenoga uređenja. Kaptolske poslove vodio je arhiđakon, a ispod njega djelovali su primicerij, arhiprezbitri i obični kanonici, zajedno s ostalim klericima poput prezbitera, đakona i podđakona, koji ne posjeduju kanonikat.⁴⁶⁸ Polazeći od statusa Trogira unutar širih dalmatinskih okvira, čini se da ni sama biskupija nije mogla imati puno veću moć. Naime pretpostavlja se da su godišnji prihodi Kaptola u 14. stoljeću iznosili oko 600 srebrnjaka, što bi ga svrstalo u red katedralnih zajednica s nižim materijalnim prihodima.⁴⁶⁹ Jasno je onda da je zbog toga

⁴⁶⁷ Vidi izbor splitskoga arhiđakona Dese Andrijinoga za upravitelja trogirске biskupije: CD, X, dok. 473, str. 665-670. Privremeno je upravitelj biskupije bio i Nikola Galuzzi, treviški arhiđakon, tijekom 1348. godine. Usp. Lučić 1979a, 544-545.

⁴⁶⁸ O srednjovjekovnome Trogirskome kaptolu usporedi: *Illyricum sacrum*, 307-308; Gulin 2008, 133, 149. Budući da je Splitska nadbiskupija bila nadređena Trogirskoj biskupiji, a uzimajući u obzir i identičnu strukturu i hijerarhiju njihovih katedralnih zajednica, po svemu sudeći je Trogirski kaptol oblikovan po uzoru na Splitski metropolitanski kaptol. Usp. Ostojić 1975, 11-14, 46-115, 337-339. S druge strane, dalmatinski kaptoli odgovarali su talijanskom tipu crkvenoga uređenja, naspram slavonskih kaptola koji su bili bliži jednom engleskom crkvenom kontekstu, u što valja ubrojiti i Kninski kaptol. Vidi o tome opširnije: Brentano 1988, 62-82. U hrvatskoj historiografiji bilo je već o tome riječi, u pogledu kninskoga i zagrebačkoga kaptola u odnosu na dalmatinsko-hrvatske kaptole. Usp. Ančić 1996, 77-79.; Jerković 2018, 53-55. Što se tiče same Trogirске biskupije, pretpostavlja se da je osnovana negdje između 925. i 1000. godine, o čemu vidi više Rapanić 1980, 997-999.

⁴⁶⁹ Usp. Gulin 2008, 149. Osim toga, valja izdvojiti jednu situaciju od 1. kolovoza 1420. godine. Naime, trogirski biskup nalazio se u progonstvu zajedno s Mikacijem Vitturi, predvodnikom vodeće plemićke grupacije u gradu, nakon što su napustili grad pred ulazak mletačke vojske. U tom se pogledu ukazala potreba za rješavanjem biskupijskih financija za koje je odlučeno da moraju pripasti novom trogirskom knezu Šimunu Detriku kojega su Mlečani privremeno postavili na tu funkciju. Naime, navodi se kako je Šimunu trebalo pripasti 170 dukata u ime biskupskih prihoda. Naravno, pitanje je pritom što ta cifra točno predstavlja, radi li se o jednokratnom iznosu ili o (polu)godišnjim prihodima biskupije. Vidi: Listine, VIII, 33-34.

vrlo rijetko privlačio strance (izvan prostora Dalmacije i Hrvatske ili Ugarskoga Kraljevstva) i uglavnom služio kao karijerna prilika za djecu trogirskih plemića i uglednika, što je ultimativno odredilo veliku razinu uključenosti trogirskih kanonika u političke tokove grada i frakcijske sukobe, i to prvenstveno tijekom prve polovice 14. stoljeća.⁴⁷⁰ Da jedan srednjovjekovni kaptol od prvenstveno lokalne važnosti privlači ponajprije potomke trogirskih uglednika i plemića ne predstavlja ništa neobično, no valja ukazati na odredbu od 30. prosinca 1286. godine kojom je trogirski biskup Grgur (1282. – 1297.) odlučio da se u redove Kaptola moraju primati samo oni koji su rođeni u zakonitome braku, odnosno oni koji ne pripadaju ropskome ili služinskome statusu. Kandidati moraju ujedno biti i na dobrome glasu po čestitom životu.⁴⁷¹ Jasno je da odluka ide pretežito u korist imućnijih i utjecajnijih obitelji što se vidi i po zabilježenim kanonicima, koji većinom potječu od trogirskih plemićkih obitelji.

⁴⁷⁰ Usp. o tome i Petrović 2021, 267-268, 271-272. Latentna povezanost crkvenih institucija sa širim političkim akterima (frakcijama) i procesima u novije je vrijeme eksplicirana i na primjeru Zagrebačkoga kaptola od sredine 15. stoljeća u kontekstu sukoba između frakcije Hunyadi i habsburških pristaša (sveto-rimski car Fridrik III.) oko ugarskoga prijestolja. Vidi Matić 2020, 123-141.

⁴⁷¹ Usp. „*Ne ianue aule Dei paterent illis, qui non gauderent thori legitimi iunctione, vt sunt spurii, manzeres et ceteri nothi, qui omnes, culpa interueniente parentum, prohibentur sanctione sanctorum canonum diuinis ministeriis presentari; igitur pati subpeditari ecclesiam sanctam Dei culpa est et reprehensionis immanis, cum ea, que ingenuitate vivere debeat, exponatur morsibus et tractatibus immundorum; si quidem emergunt inde despectiones rerum nobilium et sanctorum, et ad vilitatem vergunt, que pretio extiterant valde cara ... que in se fomentum iustitie continebat et obseruantiam ecclesiastice discipline, vt scilicet illegitime natis et conditionis seruilie nunquam admittetur in clericum et canonicos ecclesie prelibate, et quod nullus promoueretur ad sacros, quam diu est ad pedes iura super hoc introducentes, et consuetudinem nostre metropolis longis temporibus obseruatam, petitioni quorum iuribus inintenti duximus adnuendum, vt dignitas ecclesie conseruetur; et ouilis dominici ager in amplam segetem pulularet ... volumus et precipiendo mandamus, vt de cetero tales non recipiantur in clericos et canonicos ecclesie cathedralis, nisi sint ingenuitate prediti, et thori maritalis habeant fulcimentum, et a noxa seruitutis sint penitus alieni.*“ Vidi: Supplementa, II, dok. 85, str. 150-151; Lučić 1673, 138-139.

Tijek zbivanja 1357. i 1358.

Čini se u nastavku najzgodnijim krenuti retrospektivno od spomenutoga frakcijskoga sukoba iz 1357. i 1358. godine kao početnoga i jasnoga polazišta za praćenje latentnih (frakcijskih) tenzija između 1328. i 1357. godine.⁴⁷² Naime, u pozadini političkih zbivanja u Trogiru na prijelazu iz 1357. u 1358. godine odvijao se rat između kralja Ludovika I. Anžuvinca protiv Venecije oko posjeda nad istočnim Jadranom. U tom kontekstu dolazi do političkih preslagivanja unutar dalmatinskih gradova pod mletačkom vlašću, i to službeno do veljače 1358. godine i potpisivanja Zadarskoga mira kojim se Venecija odrekla spornoga teritorija od Kvarnera do Drača u korist ugarske kraljevske vlasti. Na temelju zapisnika splitskoga Velikoga vijeća, već je Ivan Lučić zabilježio kako su Splitsani 8. srpnja 1357. godine otjerali svoga gradskoga kneza Mlečanina i uspostavili privremenu upravu sastavljenu od konzula koja je trebala pripremiti teren za dolazak predstavnika kraljevske ugarske vlasti. Budući da su Splitsani i Trogirani vjerojatno djelovali u dosluhu, vrlo brzo su i Trogirani napravili istu stvar te otjerali svoga gradskoga kneza i podvrgnuli se vlasti ugarskoga kralja.⁴⁷³ S obzirom na to da je tijekom rata išao u nepovoljnom smjeru za Veneciju, postojao je opravdani strah u Trogiru i Splitu da bi se Venecija kad-tad mogla njih odreći i predati ih ugarskom kralju uz neku pogodbu. Svjesni da nema smisla čekati takav ishod događaja, odlučili su se sami angažirati i predati se vlasti ugarskoga kralja ciljajući na bolje pregovaračke pozicije nakon dragovoljnoga priznanja ugarske vlasti.⁴⁷⁴ Netom nakon toga, ali i dalje početkom srpnja 1357. godine, u tim se krajevima pojavio ban Ivan Čuz i u kraljevo ime prihvatio njihove zakletve vjernosti, čime je vlast ugarskoga kralja uspostavljena službeno već u srpnju 1357. godine, a kralj je potvrdio Trogiru i Splitu gradske privilegije 30. kolovoza iste godine.⁴⁷⁵ Pretpostavljao je pritom Lučić da

⁴⁷² O frakcijskom sukobu iz 1357. i 1358. godine usp. i Gruber 1907, 208-213; Strohal 1914, 59-60; Klaić 1985, 295-305; Kurelac 1981, 239-241; Kurelac 1977, 241-242. O političkim trzavicama između Kaptola i biskupa od 20-ih do 50-ih godina 14. stoljeća i frakcijskom sukobu od 1357. i 1358. godine vidi i kratki spomen iz perspektive pripadnika roda Casotis: Babić 2010, 221.

⁴⁷³ Lučić 1979a, 584-585.

⁴⁷⁴ Isto, 572-573.

⁴⁷⁵ Isto, 568-569, 586.

su i Trogirani imenovali privremene konzule, kako se to inače radilo u takvim situacijama, Iako nema potvrde za to, splitski slučaj služi kao moguća indikacija.⁴⁷⁶

Sačuvano je pismo od 15. srpnja 1357. godine u kojemu mletačke vlasti opominju Trogir i Split da ostanu vjerni Veneciji i da se vrate pod njezinu vlast, čime je jasno da su se navedeni događaji odvijali prije 15. srpnja. Pritom je istaknuto kako je Venecija te gradove zapravo oslobodila „žalosnoga ropstva i tiranije“ u kojemu su se nalazili do uspostave mletačke vlasti (1322. i 1327. godine).⁴⁷⁷ Ovime se opet otvara intrigantno pitanje korištenja motiva „tiranije“ kao oblika političke propagande i instrumenta za političku borbu, kako se to dosada moglo vidjeti na primjeru teksta papinske istrage koji je nastojao dokazati tiraniju Mateja Zorijeva. Ono što treba pritom imati na umu jest činjenica da praktički svi politički akteri koriste diskurs o tiraniji kao metodu difamacije svojih protivnika. Naime, tekst istrage artikulira stav frakcije Andreis, svakako određenoga dijela trogirske populacije kao i stajalište samoga bana Mladena II. Međutim, poznato je da je ban u kronici Mihe Madijeva portretiran (premda ne i eksplicitno imenovan) kao tiranin. Dakle, etiketirati nekoga tiraninom predstavljalo je dvosjekli mač, pa i u odnosima između Venecije i ugarskih kraljeva. Drugim riječima, i sami ugarski kraljevi mletačku vlast u svojim ispravama interpretiraju kao „tiraniju“.⁴⁷⁸ Dakle, diskurs o tiraniji bio je jednostavno univerzalno primjenjivi oblik političke promidžbe.⁴⁷⁹ U nastavku se prati zapisnik splitskoga Velikoga vijeća od 17. srpnja iste godine u kojemu se iznosi odluka o izboru novoga splitskoga potestata, pri čemu je ser Grgur Petrov iznio prijedlog da se o tome obavijesti i Trogirane koji se nalaze u savezu s nekim političkom akterom, no nije jasno

⁴⁷⁶ Isto, 585-586. O cijeloj situaciji usp. i Klaić 1985, 289-292; Benyovsky Latin 2009, 28-29.

⁴⁷⁷ Usp. „*dum enim reminissemur fideles, dilectissimi de quam miserabili servitutis et tyrannidis iugo a primordio vos in statum libertatis, et in signum gratiae nostrae recepimus*“. Vidi: CD, XII, dok. 322, str. 424-425.

⁴⁷⁸ Može se izdvojiti naredni primjer za uporabu diskursa o tiraniji kod ugarskih kraljeva. Naime, kralj Ludovik I. Anžuvina 29. studenoga 1359. godine obdaruje Pavla Petrova de Wlchee, familijara nekadašnjega bana Ivana Čuza, s dijelom posjeda Geresd za njegov doprinos u uspostavljanju ugarske vlasti u Zadru, Splitu i Trogir. No, ono što je sada relevantno jest to da kralj Mlečane naziva svojim „žestokim suparnicima, koji su tiranski okupirali i držali rečene gradove“ (*reoptencione, obsessione et rehabiciotte ciuitatum nostrarum maritimarum Jadre scilicet, Spaleti et Tragurii, que olym per Venetos nostros notorios emulos tiranice detinebantur occupate, nobis per eundem Paulum facte*). Vidi: CD, XII, dok. 488, str. 648.

⁴⁷⁹ O korištenju političke propagande kao sredstva političke borbe u srednjemu vijeku vidi primjerice nedavnu studiju: Ančić 2020b, 385-406.

na koga točno Grgur misli.⁴⁸⁰ Netom nakon toga, 20. srpnja, raspravljalo se o tome u kojoj će regiji tražiti novoga potestata, i veliko-vijećnici složili su se da ga treba potražiti s prostora Ankonitanske Marke, ali ne iz same Ankone.⁴⁸¹ Od otprilike početka studenoga 1357. godine gradom upravlja potestat Gentil de Chalio koji se navodi u zapisnicima splitskoga Velikoga vijeća do 31. kolovoza 1358. godine, kada ga se hvali zbog njegove dotadašnje službe, budući da mu je mandat istekao. Nakon toga imenuju se privremeni konzuli i rektori do izbora novoga potestata.⁴⁸² Međutim, osim slanja pisma upozorenja, mletačke vlasti provode odmazdu protiv Splita i Trogira, te ih tretiraju kao izdajnike i pobunjenike tako što vrše pljačke na njihovom gradskom teritoriju. Iako za Trogir ne postoje detalji o tome, poznato je da su mletačke snage opljačkale otok Šoltu (splitski teritorij), na što su Splićani 30. kolovoza 1357. godine reagirali konfiskacijom cijele imovine mletačkih građana, kao i imovine mletačkih podanika (Zadar, Skradin, Nin, Šibenik, Hvar i Brač) u gradu Splitu.⁴⁸³ Istoga dana kralj potvrđuje Trogiru njegove privilegije, što je predstavljalo i službenu potvrdu nekadašnjega statusa Trogira u kraljevskim okvirima.⁴⁸⁴ Čini se da u međuvremenu, negdje početkom prosinca 1357. godine, dolazi do protu-mletačke pobune i u samome Šibeniku, nakon koje Šibenčani šalju svoje poklisare do bana Ivana Čuza da mu obznane da prihvaćaju ugarsku vlast, u trenutku kada ugarska vojska opsjeda Zadar i Nin. Ban im je posljedično izdao privilegij 14. prosinca 1357. godine.⁴⁸⁵

Paralelno sa zbivanjima u Šibeniku izbio je novi politički prevrat u Trogiru, i to u noći uoči blagdana sv. Nikole (5. prosinca 1357. godine). Naime, spomenuti trogirski arhiđakon Jakov Petrov organizirao je napad na Josipa Stjepanova i mnoge njegove srodnike, kao i susljednu pljačku njihove imovine. Ključni povod svemu bilo je osobno

⁴⁸⁰ Usp. „*super facto eligendi potestatem, quod cum fuisset hodie ordinatum de electione ipsius potestatis, eidem pro meliore ... videtur, quod hoc detur scire Tragurinis, qui sunt in fraternitate cum istis ...*“. Vidi: Splitski zapisnici, dok. 45, str. 139.

⁴⁸¹ Splitski zapisnici, dok. 46, str. 140.

⁴⁸² Splitski zapisnici, dok. 79, str. 156. (studen 1357.); dok. 143, str. 206. (31. kolovoza 1358.).

⁴⁸³ Lučić 1979a, 586-587. Vidi: Splitski zapisnici, dok. 55, str. 145.

⁴⁸⁴ OIL, sv. 540, fol. 1-1v. Najstariji (sačuvani) vladarski privilegij udijeljen Trogiru jest onaj kralja Kolomana iz 1108. godine, koji se s vremena na vrijeme stalno iznova potvrđivao od strane kasnijih ugarskih kraljeva sve do početka 15. stoljeća. To je ujedno i najstariji sačuvani vladarski privilegij udijeljen općenito nekom dalmatinskom gradu. Podrobnije o Kolomanovom privilegiju vidi u: Kostrenčić 1930.

⁴⁸⁵ Lučić 1979a, 588.

neprijateljstvo između arhiđakona Jakova te hvarskoga biskupa Stjepana Mihaelova (Cega), koji je do 1348. godine također bio trogirski kanonik prije nego li je preuzeo hvarsku i bračku biskupsku stolicu. Stjepan je posjedovao kuću u blizini crkve sv. Nikole u Trogiru, te je vjerojatno svetkovina sv. Nikole poslužila kao paravan za mobilizaciju većega broja ljudi od strane arhiđakona Jakova Petrova. Pritom je Ivan Lučić smatrao da su događaj možda podgrijali Mlečani svojom obavještajnom aktivnošću budući da su oni i dalje kontrolirali Hvar, Brač i Korčulu sa svojom mornaricom. Međutim, mletačka aktivnost mogla je samo doprinijeti eskalaciji konflikta, no nije mu davala sadržaj i dinamiku, što je opet vrlo slično kao i sa situacijom između 1310. i 1320. godine.⁴⁸⁶ Vanjski akteri utječu na radikalizaciju ili eskalaciju postojećih političkih odnosa, koji izvire iz lokalne gradske dinamike. U A Cutheis Tabuli navodi se kako je „trogirski puk ustao protiv plemića te (napao) 13 plemićkih kuća, u potpunosti ih uništavajući, i to prije svega kuću Josipa Stjepanova sa svim njegovim sljedbenicima iz roda Cega, koje su nastavili progoniti, no ti plemići pobjegli su u Split“.⁴⁸⁷

Budući da su Josip Stjepanov i plemići iz roda Cega pobjegli u Split, u splitskom Velikom vijeću razvila se rasprava o prevratu u Trogiru 18. prosinca 1357. godine, prilikom koje je ser Franjo Damjanov predložio da se izaberu tri poklisara koji će otići u Trogir s ciljem da rade na pomirenju trenutne vlasti u Trogiru s „vanjskima“ (trogirskim prognanicima u Splitu). Prijedlog je jednoglasno usvojen i izabrani su Grgur Petrov, Balt Petrov i Nikola Petra Nikole za poklisare u Trogir.⁴⁸⁸ Doduše, ne zna se koji su rezultat polučili, no čini se da nisu uspjeli u svome naumu. Naime, spomen na isprave od 17. i 18. ožujka 1358. godine potvrđuje da su i Trogirani izabrali potestata u prethodnome razdoblju, i to Rudolfa de la Piro, uz kojega je djelovao i

⁴⁸⁶ Isto, 596-607.

⁴⁸⁷ Usp. „*Populus Traguriensis insurrexit adversus nobiles et XIII domos nobiles Traguriensis totaliter depraedeverunt videlicet domum Iosephi cum omnibus suis sequacibus de Cigis ipsos persequendo, qui omnes nobiles Tragurienses fugerunt Spaletum, popularesque Tragurienses*“. Vidi: Lučić 1666 (A Cutheis tabula), 384.

⁴⁸⁸ Usp. „*Ser Franceschus Damiani, unus ex dictis consiliariis credentie, surgens arengando consuluit, quod in presenti consilio elligantur tres anbasiatores, qui vadant ad ciuitatem Tragurii pro parte nostri comunis Spaleti ad tratandum et loquendum cum hominibus Tragurii super bono statu et concordia fienda inter comune predictum et eius exsitiis et sicut predicti anbasciatores nobis et nostro comuni referent resspansionem comunis Tragurii, ita prouidebitur per nostrum comune super resspensione fienda dicto domino bano.*“ Vidi: Splitski zapisnici, dok. 85, str. 165-166.

Dragolin Hrvatinić kao *capitaneus populi*.⁴⁸⁹ Pitanje ostaje jesu li Rudolf i Dragolin bili na tim položajima prije 5. prosinca 1357. godine ili je to rezultat protjerivanja Čega iz grada. Međutim, prije nego se nastavi s trogirskom dinamikom, nužno je ilustrirati zbivanja u širem političkom kontekstu do ožujka 1358. godine. Naime, tijekom siječnja 1358. godine Brač se po uzoru na Split, Trogir i Šibenik pobunio protiv mletačke vlasti, a Trogirani, Splitsani i Omišani potajno su napali Hvar i opljačkali ga. U to vrijeme kralj je uputio svoje vojne postrojbe u Hum i zaleđe Dubrovnika.⁴⁹⁰ Ugarska opsada Nina završila je uspjehom 27. siječnja 1358. godine što je u konačnici dovelo do sporazuma između Venecije i kralja 4. veljače.⁴⁹¹ Kralj je Zadru potvrdio privilegije 10. veljače, a Splitu 11. veljače.⁴⁹² Nedugo nakon toga, odnosno 18. veljače sklopljen je Zadarski mir po kojemu se Venecija odrekla svih posjeda od Kvarnera do Drača u korist ugarskoga kralja.⁴⁹³ Dakle, očito je da su nakon 18. veljače predstavnici kraljevske vlasti došli u Trogir te postigli dva odvojena sporazuma, naime prvi 17. ožujka s potestatom Rudolfom i kapetanom Dragolinom, a drugi 18. ožujka s Josipom Stjepanovim i prognanim trogirskim plemićima.⁴⁹⁴ Kralj Ludovik potvrdio je pak Trogiru njegove privilegije 20. ožujka pa se čini da su kraljevske snage stigle u Trogir netom prije 17. ožujka, odnosno da je status Trogira potvrđen tek nakon sporazuma s potestatom, kapetanom i prognanim trogirskim plemićima.⁴⁹⁵

U zapisnicima splitskoga Velikoga vijeća iz toga vremena zabilježen je neimenovani *potestas Tragurii* koji daje Splitsanima neku garanciju, i to 22. travnja 1358. godine. Budući da nema spomena o izboru novoga potestata, ovaj podatak sugerirao bi kako je Rudolf ostao na svojoj funkciji još neko vrijeme, odnosno dok je trajala službena banska istraga o zbivanjima iz prosinca 1357. godine.⁴⁹⁶ Međutim, iako sačuvani tekst s rezultatima istrage nije datiran, čini se da je istraga mogla trajati otprilike između ožujka i kolovoza 1358. godine, budući da je ban donio konačnu

⁴⁸⁹ Notae, 234.; OIL, sv. 540, fol. 25.

⁴⁹⁰ Lučić 1979a, 589-591.

⁴⁹¹ Lučić 1979a, 593.

⁴⁹² CD, XII, dok. 346, str. 451-452; dok. 347, str. 462-464.

⁴⁹³ Listine, III, dok. 541, str. 368-371.

⁴⁹⁴ OIL, sv. 540, fol. 25.

⁴⁹⁵ OIL, sv. 540, fol. 28-29v.

⁴⁹⁶ Splitski zapisnici, dok. 110, str. 184.

presudu temeljenu na rezultatima istrage upravo 14. kolovoza 1358. godine.⁴⁹⁷ U potonjoj istrazi (*relationes fiende dominis baronibus pro parte dominorum rectorum, et sapientum adiunctorum de mandato predictorum dominorum baronum*) predstavljeni su sljedeći zaključci. Naime, utvrđeno je prije svega da Josip Stjepanov, njegovi srodnici i sljedbenici ne snose krivicu za nemili događaj od 5. prosinca 1357. godine, već da su u cijelosti oni žrtve napada. U tom kontekstu istražitelji su predvidjeli novčanu odštetu za Josipa i njegove, od čega bi komuna prvo isplatila 235 florena u zlatu. Međutim, sveukupni iznos odštete fiksiran je na veliku brojku od 2000 zlatnih florena. Istražitelji su upitali Josipa je li zadovoljan s time, a on je potvrdio da jest, no da ne želi niti da može reći išta više od toga.⁴⁹⁸ Dakle, Josip je nastupio vrlo oprezno, ne znajući što se sve može promijeniti i kome bi se mogao (opet) zamjeriti, neovisno o tome što mu je politička situacija u tom trenutku išla u prilog. To ni ne čudi uzimajući u obzir njegovo dugotrajno političko iskustvo od 20-ih godina 14. stoljeća tijekom kojega je svjedočio usponima i padovima različitih političkih moćnika i režima. Treba se u tom smislu sjetiti i njegova iskustva kao sužnja bana Mladena II. krajem 1321. ili početkom 1322. godine. Iz nastavka teksta saznaje se kako je stanoviti Stjepan, nezakoniti sin pokojnoga biskupa Lampredija i prvi rođak arhiđakona Jakova Petrova, zapravo napao hvarškoga biskupa Stjepana te mu pritom nanio višestruke ozljede po glavi upravo po nalogu spomenutoga arhiđakona. Istražitelji su doznali da je napadač Stjepan kotirao za osobu na „zlu glasu“, a uzimajući u obzir sve navedeno predložili su kaznu amputacije ruke s kojom je napao hvarškoga biskupa Stjepana te vječni izgon iz grada.⁴⁹⁹

Kao ključni krivac i kolovođa cijeloga napada izdvojen je arhiđakon Jakov Petrov, kojega se proglašava odgovornim za sve napade i pljačke s početka prosinca

⁴⁹⁷ Tekst banske istrage vidi u: OIL, sv. 540, fol. 13-17; CD, XII, dok. 340, str. 442-445. Presudu od 14. kolovoza, o kojoj će biti više riječi kasnije, vidi u: OIL, sv. 540, fol. 20-24v.

⁴⁹⁸ Usp. „*interrogatus si contentaretur de dicta taxatione florenorum MM respondit ut supra, et nihil aliud potuimus habere asserente eo quod certis occaxionibus aliud dicere non poterat, nec uolebat*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 13-13v.

⁴⁹⁹ Usp. „*contra Stephanum filium naturalem quondam domini episcopi Traguriensis uidelicet quod percussit manu propria dominum episcopum Pharensem pluribus percussionibus de precepto sibi facto per archidiaconum Traguriensem uidetur eis quod quia uilis persona est, et male opinionis, et fame pauca habens in bonis, quod pena corpolaris ei sit inferenda uidelicet quod manus illa cum qua percussit predictum dominum episcopum ei a brachio amputetur, et quod perpetuo sit bannitus de ciuitate et districtu Traguriensi*“ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 13v-14.

1357. godine. Problem je predstavljala činjenica što je on bio crkvena osoba i svjetovne vlasti nisu mu mogle oduzeti njegove crkvene časti, već mu samo konfiscirati imovinu i staviti ju na dražbu i onda od toga namiriti Josipa Stjepanova i njegove srodnike i pristaše. Važno je za naglasiti kako istražitelji napominju da se arhiđakon „nalazi u Vašim (odnosno banskim – op. a.) rukama“, odnosno da je utamničen od strane banske vlasti zbog sumnje na počinjenje mnogih zločina.⁵⁰⁰ U nastavku teksta nabrajaju se svi oni koji su arhiđakonu izravno ili neizravno pomagali u provedbi njegovih planova. U tom smislu utvrđeno je da uz arhiđakona Jakova među glavne krivce treba ubrojiti Donata i Augustina, sinove pokojnoga Kažota, zatim arhiđakonove nećake Petra i Nikolu, sinove pokojnoga Mihaela/Mikacija (dakle također Vitturi), kao i naposljetku Nikolu Jakovljeva (Sobota). Istražitelji predlažu novčanu kaznu od 150 florena za navedene aktere i njihove pomoćnike radi prikupljanja navedene odštete od 2000 florena.⁵⁰¹ Osim toga važnu ulogu odigrali su i određeni segmenti pučke populacije, od kojih su stanoviti Matusina i Matej Krešić izdvojeni kao vođe pučana koji su pozivali narod na oružje. Istražitelji predlažu da ih se zajedno s još 15 ljudi progna zauvijek iz Trogira, pri čemu još Matusina i Matej Krešić moraju platiti svaki po 100 florena, a ovi ostali po 50 florena novčane kazne.⁵⁰² Osim potonjih 17 pučana, napravljen je i detaljni popis svih ostalih poznatih sudionika u neredima, kojih je oko 70. Međutim,

⁵⁰⁰ Usp. „per attestaciones fidedignorum receptas per supradictos ambassiatore reperitur archidiaconum Traguriensem qui est in manibus uestris fuisse principalem auctorem inductorem et fautorem dicti tumultus, strepitus, et rumoris et inductorem fuisse quamplurimum personarum ad derobationes faciendas per predictos de rebus dicti Ioseph et eius sequacium. Quid autem iuris super inde cum sit persona ecclesiastica hoc relinquunt dominationi uestre et sapientie et prudentie terminandum et quod omnes possessiones, et bona patrimonialia dicti archidiaconi uendantur et precium eorum detur predicto Ioseph nomine quo supra pro taxatione predicta ut supra“ Vidi: Isto, fol. 14.

⁵⁰¹ Usp. „quod Donatus et Augustinus fratres filii quondam Casocti et Petrus et Nicolaus nepotes archidiaconis, et Nicolaus Iacobi fuerunt principaliores penes predictum archidiaconum auctores, fautores omnium et singularium personarum ad dictas robarias predationes aciendas et factas de bonis dicti Ioseph est sequacium suorum, unde uidetur eis quod ueniant condemnandi quilibet supradictorum in florenos 150 pro quolibet per eos et complicibus ipsorum dandos dicto Ioseph suo nomine et aliorum suorum complicitium in numero illorum MM florenorum superius taxatorum pro dictis derobationibus atque damnis“. Vidi: Isto, fol. 14-14v.

⁵⁰² Usp. „Item referunt quod quia reperitur quod Matuxina et Matheus Crezigh populares fuerunt principaliores populares qui curerunt ad arma et clamauerunt inducentes populum contra nobiles cum strepitu et furore, uidetur eis quod predicti perpetuo sint banniti de ciuitate et districtu Traguriensi et condemnentur in florenos C pro quolibet eorum dandis predicto Ioseph pro dicti damnis nomine quo supra et computandis in taxatione predictorum MM florenorum. Item referunt quod omnes infrascripti populares reperti culpabiles principaliores de dictis robariis, et predationibus condemnentur in florenos 50 pro quolibet dandis, et computandis ut supra nomine quo supra nomina quorum sunt hec: Velesa Slavigne, Duymus Muxanigra, Xagiza, Iadrius Stanosseuigh, Stippos Musigli, Rusco sartor, Matheus Luzinigh, Matheus Slinico, Iohannes Bacazeziza, Rade Curdus(?), Oxre laborator, Grubacius et Radetus fratres, Milos Milatcouich“. Vidi: Isto, fol. 14v-15.

popis je na nekim mjestima dosta nejasan pa je teško izreći egzaktnu brojku, no sve u svemu bilo je skoro 100 sudionika na arhiđakonovoj strani, što je očito bila velika brojka u tadašnjim okolnostima, a možda ih je bilo i više.⁵⁰³ Pritom treba uzeti u obzir i pojavu kuge iz 1348. godine koja je svakako ozbiljno umanjila ukupni broj trogirске populacije što onda potonju brojku čini još većom.⁵⁰⁴

Uza sve navedeno istražitelji su izdvojili još dvije stvari. Naime, u kontekstu meteža tijekom 5. prosinca 1357. godine došlo je i do pljačke imovine splitskoga trgovca Stanoja, trogirskoga habitatora, i to u iznosu od 200 zlatnih florena. Istražitelji predlažu da se trgovca namiri na način da sudionici u toj pljački plate novčanu kaznu za taj zločin. Ključni sudionici toga akta bili su Augustin, nećak Augustina Kažotova,

⁵⁰³ Usp. popis ostalih sudionika: *Prefsa(?) Gergouich, Stippan Martinich, Thomas naturalis Marene(?), Iuanus Carcouinich, Thomadus de Ragusio, Iacobus Branicoiuch, Matheus Ceruich, Viticus Stanossauich, Pribacius filius Tolle, Radoslauus eius famulus olim Iacobi cogaci(?) frater eius(?), Paderna cognatus Qualex(?), Dragoy seruitor, Petan salinarius, Micoe molinarius, Persa Mantaglatich, Iohannes Dragosclaii, Nicola Damiani, Radosius Stanoze, Vladorus(?) Iacicti, Matheus Caruauiza, Ratcus Coprinich, duo filii Dasmacich, Stippan Mascolich, Pribeo, Radossius et Lourinus fratres, Micoe Mutus, Stippan Verdelic, Iacobus Bogle, Bertanus Bertani, Rusco Perte, Petre filius Perse, Radoy Tutastich, Persa Butina, Niculiza Pinzuligh, Stephanus ortulanus, Cresta Nessusta(?), Loure Sclauus, Zune cognatus Mathei Luzinigh, Gaste Vladislauigh, Boxe Cuxarinich, Martinus naturalis archidiaconi, Nicola Martini marangoni, Maroy Dreschia, Volcina sartor, Miloslauus Milotranigh, Thoma Sillauich, frater eius, Iuray Radoslauri, Frater Dragane, Misxa calegarius Matheus de Lisina, Iacobus Peruoslauri, Matheus Radouani, Dobroy marinarius, Raduzlauus marinarius, Begne Totilis, Stipan Damianich, Rade tabernarius, Stipan Peruoslauri, Gressizan, Katarina filia medici, Andreas Pasculich, Thomasius Grstouich, Diminach Cherpscic, Bille Pasculich, Dobroy Radogost, Andreas sartor, Matheus Radusci, Dminac marinarius, Gruba calegarius, Marcus Guillosupice, Gregorius Boscouic. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 15v-16. Dojam je da se u potonjom popisu nalaze pretežito pučani uz pojedine iznimke.*

⁵⁰⁴ Iako je Tomislav Raukar smatrao da dalmatinski gradovi nisu bili u tolikoj mjeri pogođeni razornim djelovanjem Crne smrti, već je uzimao podatke o broju stanovnika s početka 16. stoljeća kao mjerodavne, ipak se čini da to možda i nije najzgodniji zaključak. Naime, Raukar je doslovno kazao „ako bismo svemu dodali najzad i izrazit gospodarski polet u većini dalmatinskih gradova, čini se da bismo smjeli zaključiti, unatoč nepostojanju točnih podataka o broju stanovništva u gradovima, da se demografska dinamika komunalnih društava u Dalmaciji između 1300. i 1400. razlikovala od demografskog razvoja u zapadnoj i srednjoj Evropi. Gradovi na istočnoj obali Jadrana imali su vlastito demografsko gibanje.“ Vidi: Raukar 1980/1981, 159. Možda bi bilo logičnije pretpostaviti da je virus koji je ubio između 30 i 60 % ukupne europske populacije, a koji se od 1348. godine pa kroz naredna stoljeća periodički javljao svakih nekoliko godina ili desetaka godina, ipak ostavio ozbiljne posljedice i na brojnost dalmatinskih društava. Primjerice, dok je broj aktivnih vijećnika trogirskoga Velikoga vijeća 1344. iznosio 81, 1346. 69, a 1347. godine više od 52 vijećnika, prvi sačuvani podaci nakon kuge datiraju od 1353. godine kada je zabilježen broj od svega 29 vijećnika. Dakle, ako je suditi prema tim podacima, stanovništvo se možda i prepolovilo. Od 1353. godine broj vijećnika varira između 20-ak i 50-ak aktivnih sudionika, da bi od 1420. godine brojevi dodatno počeli padati iz političkih razloga (uspostava mletačke vlasti), kao i zbog ponovne pojave kuge 1419. i 1420. godine, o čemu će riječi biti u posljednjem poglavlju. Detaljnije o broju vijećnika u trogirskome Velikome, odnosno plemićkome vijeću usp. u: Popić i Bećir 2022. Nasuprot Raukarovom stavu, drugačiji pristup koji pojavu kuge razmatra kao prijelomnicu u demografskim kretanjima vidi kod: Ravančić 2010; Ančić 2012, 386. O razarajućem učinku kuge koja se periodički stalno iznova pojavljivala u kasnosrednjovjekovnim dalmatinskim gradovima (i općenito u Europi) usp. Kunčić 2008, 67-70; Ladić 2021, 39-73.

te Nikola Jakovljević. Prvi je trebao platiti 50 florena, a drugi 25 florena, pri čemu je utvrđen i popis onih koji su morali isplatiti preostali dio odštete (još 125 florena).⁵⁰⁵ Na koncu je utvrđeno da su Nikola i Gauzinja, sinovi pokojnoga Marina Andrijinoga, pripadali arhiđakonovoj pratnji (*comitiua*) i da su u tom svojstvu huškali narod na oružje, obećavajući onome tko ubije Josipa Stjepanova bolji dio njegova imanja. No, s obzirom na to da nisu aktivno sudjelovali u svemu, predlaže im se relativno blaga kazna, odnosno jednogodišnji izgon izvan Trogira, pri čemu je jedan brat morao ići u Split, a drugi u Šibenik.⁵⁰⁶ Sve u svemu, tekst banske istrage osvjetljava širu pozadinu zbivanja kroz sažete i jezgrovite zaključke kraljevskih istražitelja, koji će se u nastavku usporediti sa samom banskom presudom od 14. kolovoza, iz čega će biti vidljivo da je ban uglavnom samo preuzeo njihove zaključke da bi na određenim mjestima korigirao predložene kazne. Naime, poznato je kako su tijekom srpnja i kolovoza 1358. godine u Hrvatskoj djelovali članovi posebno delegirane kraljeve komisije sastavljene od bana Ivana Čuza, kraljevskoga suca Nikole Seča, kaločkoga nadbiskupa Nikole, bosanskoga biskupa Petra te kraljevskoga kapelana Grgura. Čini se da bi upravo ti ljudi mogli biti autori korištenoga teksta istrage, ili barem njegove zaključne verzije.⁵⁰⁷

Dataciju potonjega teksta moguće je dodatno suziti. Naime, u zapisnicima splitskoga Velikoga vijeća zabilježeno je na samome kraju svibnja ili početkom lipnja 1358. godine kako je odbijen prijedlog kliškoga kneza (odnosno vjerojatno bana Ivana Čuza) da se utamničenoga trogirskoga arhiđakona smjesti u Split jer bi to moglo

⁵⁰⁵ Usp. „*Augustinus nepos Augustini Caxoti quia fuit caput et principalis omnium aliorum soluat florenos 50. Nico Iacobi quia fuit ad dictam robariam quia est nobilis soluat florenos 25. Omnes uero alii infrascripti soluant residuum usque ad complementum dictorum florenorum CC pro rata: Grubacius et Radeta fratres, Milos Milatcouich, Duymus Musanigra, Osre, Marinus eius cognatus, uxor sua, Margudich, Micoe Mutus, Stippan Mardesich, Iacobus Baglie*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 16v. Ljudi koji se navode u potonjem popisu svi su već dosada zabilježeni, dakle ne radi se o novim akterima, već se registriranima samo specificira konkretna krivica i kazna.

⁵⁰⁶ Usp. „*Item referunt quod quia reperitur quod Nicolaus Marini Andree et Gauzigna eius frater fuerunt in comitiua cum archidiacono, et imposuerunt riuario siue preconis comunis quod proclamaret alta uoce quod quicumque posset, et uellet interficere Iosep predictum habere deberet si hoc faceret unam de melioribus possessionibus ipsius Iosep uidetur eis quod predicti ambo fratres dicta de causa sint et esse debeant relegati et confinati a ciuitate Traguriensi et districtu usque ad unum annum proxime subsequentem, unus ad ciuitatem Spaleti et alter ad ciuitatem Sybenici scientes ipsos non fuisse repertos culpabiles de robaria predicta.*“ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 16v-17.

⁵⁰⁷ Vidi: Karbić 1999, 524-525. Međutim, radilo se samo o prvoj takvoj komisiji na samome kraju 50-ih i početkom 60-ih godina 14. stoljeća. Isto tako, tekst istrage objavljen je već u: CD, XII, dok. 340, str. 442-445.

izazvati probleme (skandale) i u samome Splitu.⁵⁰⁸ Dakle, jasno je iz priloženoga da se Jakov i dalje nalazi u banskom pritvoru, kako je već naznačeno i u tekstu istrage, što bi sugeriralo da je sačuvani tekst banske istrage nastao između lipnja i kolovoza 1358. godine, što bi najvećim dijelom odgovaralo vremenu u kojemu se spomenuta kraljevska delegacija nalazila u Hrvatskoj. Čini se da je plemićka struja koja je odnijela prevagu sa stavom da se odbije prijedlog kliškoga kneza bila posve intuitivno u pravu, budući da je zabilježen prevrat u Šibeniku početkom istoga lipnja 1358. godine s kojim je mogao vrlo lako biti povezan i sam arhiđakon. Naime, da je Jakov Petrov mogao biti i tu angažiran svjedoči isprava biskupa Bartolomeja od 30. listopada 1358. godine u kojoj on navodi kako je Jakov bio podstrekač društvenih nemira i u Trogiru i Šibeniku, te se čini da su banske vlasti nakon splitskoga odbijanja odlučile konfinirati arhiđakona u Šibenik, što je imalo na kraju pogubne posljedice. Biskup također navodi da je Jakov u nekom trenutku pobjegao iz konfinacije i da se od tada nije pojavio pred njim (ili drugim organima crkvenih ili svjetovnih vlasti), a to se moglo dogoditi tek nakon sastavljanja službenoga izvještaja od banske istrage, dakle negdje između srpnja/kolovoza i listopada 1358. godine. Međutim, kada se pregleda banska presuda od 14. kolovoza 1358. godine vidljivo je na samome kraju kako se arhiđakona kažnjava s vječnim zatvorom i konfiskacijom imovine.⁵⁰⁹ Suprotno tomu, svim ostalim krivcima izrečena je kazna plaćanja određene novčane svote i/ili odlaska u egzil. Taj bi se podatak mogao uzeti kao određena indikacija da se arhiđakon Jakov tada još nalazio u banskom pritvoru, ukoliko to nije namjerno izostavljeno iz presude. Dakle, to bi značilo da je arhiđakon Jakov Petrov pobjegao iz konfinacije neposredno nakon službene presude od 14. kolovoza 1358. godine. S obzirom na to da je nosio ugledni

⁵⁰⁸ Zbog rupe u samoj objavljenoj transkripciji nije moguće iščitati egzaktan datum, već ga se treba pretpostaviti prema zapisnicima koji dolaze prije i poslije razmatranoga. Usp. „*Item proponit dictus dominus potestas, quod cum comes Clissii conqueratur, quod in Spaletto retinetur archidiaconis Traguriensis, et etiam alii habentur contra preceptum domini regis et domini bani, quid videtur super omnibus respondendum et agendum. ... Ser Baltius Petry surgens ad arengariam arengando consuluit super proposita Tragurienskim et requisitione facta per comitem Clissii et contra quod Tragurienses stent in eorum terminis et non veniant Spaletum nec una pars nec altera ad hoc non sit scandalum in terra nostra (Capta per XXXI, contrarii XII)*“. Vidi: Splitski zapisnici, dok. 119, str. 189-190.

⁵⁰⁹ Usp. „*Ideo dictum archidiaconum remittimus suo iudici ordinario puniendum, et utposte domino episcopo Traguriensi qui cum propter predicta mala per eum comissa et perpetrata uisis debeant perpetuo in suis carceribus facere, custodiri ut in eius sua malo opera debeat toto tempore uito sua, et omnia bona paterna, materna dicti archidiaconi uendantur et pecunia detur dicto Ioseph in numero illorum 2000 florenorum ut supra*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 24.

položaj arhiđakona, ne bi čudilo da je došlo do svojevrsnoga dogovora s njim, po kojemu su mu dopustili da pobjegne i da se više nikada ne vrati u grad jer se on zaista više nikada ne navodi poslije 30. listopada 1358. godine i isprave biskupa Bartolomeja. Pritom bi primarni cilj takvoga prešutnoga dogovora bio da njegova nečasna pojava ne bi okaljala ugled i autoritet trogirске crkvene organizacije u cjelini, kada bi njegov slučaj postao „eksponiran“. Međutim, to je samo jedna pretpostavka pa će mu konačna sudbina do daljnjega ostati nedohvatljiva.

Kako bilo da bilo, ban Dalmacije i Hrvatske Ivan Ćuz zajedno sa sućem kraljevske kurije Nikolom Sećom, donosi pravomoćnu presudu 14. kolovoza 1358. godine. Naime, potvrđena je kazna arhiđakonovome rođaku i biološkome sinu pokojnoga biskupa Lampredija, Stjepanu, koja se sastojala od amputacije ruke s kojom je napao biskupa te vječnoga izгона iz grada. Zatim se iznosi kazna Donatu i Augustinu, sinovima Kažotovim, odnosno Petru i Nikoli, arhiđakonovim nećacima i sinovima pokojnoga Mihaela, te Nikoli Jakovljevu koja se sastojala od plaćanja novćane kazne u iznosu od 150 florena, pri čemu su Donat i Augustin još dodatno prognani iz Trogira na pola godine. Dakle, u ovome je slučaju došlo do postroživanja kazne pa su Donatu i Augustinu nadodali još i privremeno izgnanstvo iz grada. S druge strane, arbitri su Mateju Krešiću i Matusini, pućkim vođama, zapravo i ublažili kaznu šaljući ih samo u jednogodišnje, a ne vječno progonstvo. Plaćanje novćane kazne od 100 florena vrijedi i dalje za potonji dvojac, a za ostalih 15 pomoćnika nameće se kazna od 50 florena po glavi. Kao i u slučaju izvještaja, neodređeno je definirano da će se bilo kakav novćani nedostatak radi prikupljanja odštete od 2000 florene Josipu Stjepanovu kompenzirati penaliziranjem onih ostalih 70-ak sudionika, ukoliko to bude potrebno.⁵¹⁰ Sudionike pljačke splitskoga trgovca Stanoja kažnjavaju sukladno predloženim svotama. Naime, Augustin (Kažota Nikolinoga de Casotis) nećak Augustina Kažotova mora platiti 50 florena kao predvodnik, Nikola Jakovljev 25, a ostali sudionici još dodatnih 125 florena kako bi se nadoknadila šteta od 200 florena koju je Stanoj pretrpio. Na koncu suci ponavljaju i kaznu za Nikolu i Gauzinju, sinove pokojnoga Marina Andrijinoga, koja se sastojala od jednogodišnjega egzila u Splitu i

⁵¹⁰ Valja ukazati na to da je kraljevski dvor potvrdi odluku o isplati 2000 florena odštete Josipu Stjepanovome 3. veljaće 1359. godine. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 43.

Šibeniku, zbog njihovoga huškanja na nasilje, no budući da sami nisu „uprljali“ ruke dobili su kaznu progonstva bez plaćanja neke novčane svote.⁵¹¹ Danima nakon prve presude, 23. kolovoza, ban Ivan Ćuz novom presudom poništava sve odluke donesene od strane potestata Rudolfa i kapetana Dragolina jer oni nisu bili potvrđeni od strane ugarskoga kralja, odnosno nisu posjedovali kraljevski legitimitet za upravljanje gradom. To se posebice odnosilo na one odluke usmjerene protiv Josipa Stjepanova i njegovih pristaša.⁵¹² S ovime će završiti sažeti kronološki pregled zbivanja od srpnja 1357. pa do kolovoza i listopada 1358. godine, a pozornost će se u nastavku usmjeriti prema rekonstrukciji sastava ovih specifičnih frakcija.⁵¹³

⁵¹¹ Vidi cijelu presudu: OIL, sv. 540, fol. 20-24v.

⁵¹² Usp. „*nam idem Rudulfus de Piro non erat ex commissione regia dicte ciuitatis, potestas, sed ex nutu aliquorum Traguriensis qui de mandato regio est per nos deletus quia nullus potest esse in ciuitatibus Dalmatie, potestas, vel capitaneus, nisi de voluntate regia, et de eius comissione; vnde nec Dragolinus Caruatini suptus, qui se dicebat capitaneus dicte ciuitatis non fuit de nutu regio premissa ciuitatis verus capitaneus vt asserebat, qui per inde vt clarius apparet est sententialiter maxime condemnatus, cum nobis constet, et appareat manifeste predictos Ioseph, Stephanus, Petrus et Cigam eius filios, et omnes, et singulos suptos fore contra Deum et iustitiam inculpato de contentis*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 25v-26.

⁵¹³ O svim tim zbivanjima u cjelini dodatno usp. Lučić 1979a, 596-610; Klaić 1985, 295-305.

Rekonstrukcija frakcije Jakova Petrova i frakcije Josipa Stjepanovoga

Budući da se mnogo više toga može napisati o arhiđakonu Jakovu Petrovu i njegovoj frakciji, krenut će se upravo od toga. Dakle, Jakov je bio sin Petra i unuk Jakova Totile Držimirova od roda Vitturi. On se prvi puta spominje kao klerik u dokumentu od 15. ožujka 1332. godine, u kojemu je splitski nadbiskup Dominik Lukari svojom presudom poništio jednu odluku trogirskoga biskupa Lampredija. Naime, Lampredije je svojevrjemenom zanemario legitimni izbor kanonika Stjepana Mihaelova (Cega) za župnika i rektora crkve sv. Vitala (Divulje), a namjesto njega na taj položaj imenovao svoje nećake i prezbitere Dujma Mengacijeva i upravo Jakova Petrova. Među svjedocima koji su prisustvovali sastavljanju isprave u Splitu bio je naveden i trogirski kanonik Ivan Petra Kastrafocijeva, naime jedan od prognanika frakcije Andreis koji se navodi u tekstu papinske istrage iz 1319. godine.⁵¹⁴ O njemu će još biti više riječi, no trenutno je važno to da je Lampredije svjesno i nezakonito favorizirao svoje nećake umjesto baš onoga Stjepana koji će 1348. godine postati hvarski biskup i završiti napadnut 5. prosinca 1357. godine. Naime, crkva sv. Vitala ubrajala se među bogatije trogirske župske crkve, a zbog toga je bila i primamljivija za jednoga kanonika, a kamoli za trogirskoga biskupa koji ju je htio predati provjerenim kadrovima koji su pod njegovim patronatom. Dakle, biskupu Lamprediju jednostavno nije bilo u interesu da Stjepan Mihaelov preuzme tu župu, no u svom naumu bio je spriječen od strane splitskoga nadbiskupa. Što se tiče pak Jakova Petrova i njegove crkvene pozadine, zabilježen je kao župnik (*plebanus et rector*) barem još triju župnih crkava.

Naime, navodio se kao župnik i upravitelj crkve sv. Danijela u listopadu 1335. godine.⁵¹⁵ Nekoliko godina kasnije, zabilježen je kao župnik i upravitelj crkve sv. Nikole (?) u travnju, odnosno crkve sv. Jurja de Mirano u svibnju 1339. godine.⁵¹⁶ Uz to je sačuvan jedan vrlo indikativni bilježnički zapis od 7. veljače 1344. godine, iz kojega se vidi kako je Jakov Petrov koristio svoju poziciju arhiđakona kao patron koji pogoduje određenim (klijentima) klericima. U kratkom bilježničkom zapisu navodi se

⁵¹⁴ OIL, sv. 542, fol. 276-281.

⁵¹⁵ Za crkvu sv. Danijela vidi dokument od 24. listopada 1335 (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 8, 12v).

⁵¹⁶ Za crkvu sv. Nikole (?) vidi OT, kut. 61, sv. 3, fol. 20v, a za crkvu sv. Jurja vidi OT, kut. 61, sv. 3, fol. 35.

da je prezbiter Mihael Martinov bio obvezan isplatiti arhiđakonu Jakovu Petrovu 300 libara (75 ili 100 zlatnih dukata) povodom ispražnjenoga kanoničkoga mjesta. Iako se na prvu doima kao nerealna svota, evidentno je da je notar zaista zabilježio 300 libara (*trecentis librarum paruorum*). Dakle, Mihael je unaprijed htio kupiti svoje mjesto u Kaptolu.⁵¹⁷ Štoviše, transakcija je očito imala sretan završetak za Mihaela jer se on u jednoj kasnijoj ispravi od 14. kolovoza 1352. godine navodi kao kanonik.⁵¹⁸ Nažalost, to je sve što se može reći, iako je vjerojatno bilo i više takvih slučajeva, samo je ovaj baš dobio razmjere bilježničkoga privatno-pravnoga ugovora (!) radi stjecanja kanoničkoga mjesta. U svrhu komparacije valja istaknuti kako je kuća konfiscirana trogirskome plemiću Gauzinji Marina Amblaževa procijenjena na 200 libara (50 ili 66 dukata), dok je kuća konfiscirana njegovome bratu Šimunu procijenjena na 500 libara (100 ili 125 dukata) u kontekstu predviđenih odšteta iz 1320. godine.⁵¹⁹ Ne treba ni isključiti mogućnost da je zapravo Mihael kupovao nešto još uz kanonikat, no to je onda ostalo samo na razini njihova neformalnoga dogovora.

Poslije smrti biskupa Lampredija 1348. godine, Jakov Petrov zapravo je preostao kao najugledniji plemić unutar interesne sfere suprotstavljene Cegama i njihovim pristašama. U tome treba tražiti objašnjenje zašto je frakcija pod vodstvom arhiđakona Jakova bila možda u još većoj mjeri personalizirana od one nekadašnjega potestata Mateja Zorijeva s početka 14. stoljeća. Naime, Jakov je između 1338. i 1357. godine

⁵¹⁷ Usp. „*Die martis VII februarii, Tragurii, in sala palatii communis coram dicto domino comite, presentibus Frederico Matei Luci, et Dessa Iohannis Luci testibus et Blasio Lucxe examinatore. Ser presbiter Micael condam Martini de Tragurio dixit quod ipse obligauerat se penes dominum Iacobum archidiaconum Traguriensem in quodam debito trecentis librarum paruorum scripto per me notarium infrascriptum occasione cuiusdam canonicatus vacantis in ecclesia Traguriense, ad quem canonicatum ipse dominus Iacobus promisserat facere ipsum elligi et assummi*“. Vidi: OT, kut. 61, sv. 8, fol. 6. Premda je Papinska (avinjonska) kurija tijekom 14. stoljeća ubirala specifični papinski porez (pristojbu) na vrijeme ispražnjenosti kanoničkoga mjesta, o čemu pišu primjerice Jerković 2018, 89-91 i Neralić 2007, 74-75, čini se da ovdje to nije bio slučaj. Naime, riječ je o transakciji upravo između prezbitera Mihaela i arhiđakona Jakova. Sama činjenica da su osjećali potrebu učiniti transakciju pred svjetovnim vlastima i gradskim notarom u formi bilježničke isprave svjedoči o privatno-pravnome karakteru njihovoga dogovora. Da se radilo o papinskoj pristojbi bila bi sasvim prikladna interna kaptolska isprava. Imajući to na umu, nije jasno zašto bi se klerici obraćali svjetovnim vlastima za poslove koji spadaju unutar crkvene korporativne jurisdikcije, ukoliko se ne radi zapravo o privatnom dogovoru. Doduše, polazeći od toga da jedan Trogirski kaptol nije bio naročito krucijalan iz perspektive Papinske kurije, jasno je zašto pripadnici lokalnoga klera mogu tako slobodno odlučivati o ovakvim stvarima. Situacija je međutim bila posve drugačija u jednoj Zagrebačkoj biskupiji gdje su ulozi bili bitno veći za zainteresirane centre moći (papa, kralj, kaptol) po pitanju izbora biskupa i popunjavanja kanoničkih mjesta. Usp. Jerković 2015, 27-48.

⁵¹⁸ CD, XII, dok. 82, str. 117-118.

⁵¹⁹ OIL, sv. 540, fol. 90v, 94v.

imao mnogo vremena da oblikuje vlastitu klijentelističku mrežu s postojeće pozicije moći. Dakle, nije ju morao kao Matej Zorijev dobrim dijelom oblikovati *ad hoc* i „u hodu“, već je do 1357. godine izgradio čvrstu i razgranatu političku bazu koju je samo upregnuo u datome trenutku 5. prosinca 1357. godine. Ne treba sumnjati u to da je taj proces uključivao čitav niz drugih društvenih transakcija nalik onoj s prezbiterom Mihaelom Martinovim.⁵²⁰ Premda događaj od 5. prosinca 1357. godine predstavlja kontinuitet nekadašnjih frakcijskih sukoba, zbog uloge arhiđakona Jakova manifestirao se na specifičan način. Naime, praktički svi najvažniji suradnici i pomagači arhiđakona Jakova nalazili su se s njim u bliskom srodstvu, kao što je to bio njegov prvi rođak Stjepan, nezakoniti sin pokojnoga biskupa Lampredija, zatim njegovi nećaci Petar i Nikola, sinovi njegova pokojnoga brata Mikacija Petrova (Vitturi), kao i njegov vlastiti nezakoniti sin Martin. Uz njih, moguće da je arhiđakon bio u nekom srodstvu s Nikolom Jakovljevim (Sobota), no potonji je djelovao zajedno s Augustinom nećakom Augustina Kažotova s kojim je dijelio stečeno srodstvo. Naime, Nikola je bio oženjen za Margaritu, nećakinju kasnijega trogirskoga biskupa Nikole Donatova Casotis (1362. – 1372.).⁵²¹ S druge strane, prisutnost Nikole i Gauzinja, sinova pokojnoga Marina Andrijinoga u redovima arhiđakonove pratnje ukazuje na izravno nastavljanje nekadašnjih frakcijskih podjela, samo pod novim okolnostima. Ivan Lučić u svojoj povijesti Trogira iznosi kako su arhiđakonu Jakovu pomogli njegovi rođaci Andreisi i Casotisi, međutim nejasno je iz izvornoga materijala na kakvo srodstvo točno cilja.⁵²²

Stječe se dojam da je Jakov u svemu tome imao barem dva različita, no komplementarna motiva. Primarni mu je motiv vjerojatno bio ukloniti hvarskoga i

⁵²⁰ O umijeću korištenja patronata i stečenoga društvenoga kapitala u svrhu oblikovanja neformalnih društvenih mreža može se konzultirati vrlo poticajni naslov: McLean 2007, 2-20 i *passim*. Isto tako valja usporediti: Rentet 2003, 109-126. S druge strane, predmoderni klijentelizam ne treba sagledavati (barem ne isključivo) kroz prizmu modernoga shvaćanja o „korupciji“, čime se predmetu razmatranja *a priori* daje negativna konotacija, već ga treba smještati u izvorni kontekst u kojemu su klijentelistički odnosi predstavljali temeljno vezivno tkivo za oblikovanje i održavanje društvenih odnosa koji su bili prije svega osobni i personalizirani. Usp. o tome: Harding 1981, 47-64.

⁵²¹ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 14-14v. Vidi oporuku biskupa Nikole Casotis od 21. studenoga 1370. godine za Margaritu kao njegovu nećakinju (OIL, sv. 540, fol. 96). Detaljno o genealogiji obitelji Casotis u 13. i 14. stoljeću piše Jelaska Marijan 2002, 17-46. Biografiju primicerija te kasnije biskupa Nikole Donatova de Casotis sastavio je Ladić 2000, 1-20, a nadogrudio Babić 2010, 219-245. Za suradnike i pomoćnike arhiđakona Jakova od 5. prosinca 1357. godine vidi ponovno: OIL, sv. 540, fol. 13-17, 20-24v.

⁵²² Takvo što je uočila već spomenuta Jelaska Marijan 2002, 37-38. Usp. Lučić 1979a, 606.

bračkoga biskupa Stjepana Mihaelova, s kojim je već dugi niz godina bio u rivalstvu, odnosno barem od ožujka 1332. godine i opisanoga incidenta sa župom sv. Vitala. Jakov je 1338. godine postao arhiđakon, što znači da je Stjepan Mihaelov deset godina (do 1348. godine i postajanja hvarskim biskupom) bio podređen Jakovu u trogirskoj kaptolskoj hijerarhiji, premda je vjerojatno bio i stariji od njega.⁵²³ Vjerojatnim se čini da je Stjepan bio sin Mihe Stjepanova (Cega), jednoga od najistaknutijih ljudi u vrijeme vladavine Mateja Zorijeva, a kasnije i jedan od predvodnika vladajuće frakcije nakon 1322. godine. Međutim, osim osobnoga motiva stajao je i širi politički kontekst priče, a to je želja da se nanese nenadoknadiv poraz Josipu Stjepanovu i frakciji Cega te da se posljedično preuzme kontrola nad njihovom imovinom. Tim je aspektom arhiđakon naravno pridobio širi krug ljudi, posebice brojne pučane koji su u tome tradicionalno vidjeli šansu za ostvarivanje nekih svojih političkih, materijalnih i društvenih interesa. Drugim riječima, napad od 5. prosinca predstavljao je proizvod suglasja između osobnih i frakcijskih motiva i interesa. U kontekstu toga, Nada Klaić zastupala je stav da nemili događaji iz 1357. i 1358. godine nisu imali nikakve veze s prijeporima unutar plemstva, koji se iz suvremene perspektive čini posve neodrživim.⁵²⁴ Istina je baš posve suprotna, frakcijski sukobi unutar plemstva zahvatili su veliki broj ljudi (i plemića i

⁵²³ Za napredovanje u status hvarskoga biskupa vidi: CD, XI, dok. 369, str. 488-489. S druge strane, prvi je put zabilježen u sačuvanim izvorima kao trogirski kanonik oko 1326. godine, odnosno radi se zapravo o ispravi koja registrira njegovo imenovanje za kanonika. Vidi: OT, kut. 61, sv. 1, fol. 1.

⁵²⁴ Usp. „Namjerno ne navodim kao uzrok prevratu suparničku borbu patricijata, jer ona zaista u ovo burno doba trogirskoga povijesti najmanje dolazi do izražaja. To što su se Kažotići i Blažići priključili arhiđakonu Jakovu nije dokaz da su na strani puka, nego da su jedva dočekali priliku za osvetu i sada je izvršili. To posebno vrijedi za Blažiće, koji su, kako smo to spominjali, nakon 1322. god. potisnuti s vlasti u gradu...“. Vidi: Klaić 1985, 301. Međutim, neobično je kako ista autorica 1980. godine (odnosno prije izdanja knjige) iznosi zapravo posve drugačiji stav. Naime, smatra kako „(u) prijelomnim političkim događajima, prije svega kod promjene „gospodara“, dolazilo je uvijek do međusobnih obračuna među patricijatom. „Tumult“ 1357. – 1358. g. odraz je, na primjer, borbe između kraljevske ili plemićke i protukraljevske ili pučke stranke, ali u pozadini ovako formiranih grupa stoje zapravo Cege i njihovi politički protivnici. Upravo činjenica da zavađeni plemići guraju tokom čitava XIV. st. pučane u prve borbene redove, ostavila je krivi dojam kao da su se u gradu u to vrijeme sukobljavale dvije socijalno i staleški suprotne stranke. Pošto su plemići iskoristili pučane zabranili su njihove sastanke i bratovštine tako da su pred uspostavom mletačke vlasti u XV. st. posve preuzeli vlast u svoje ruke.“ Usp. Klaić 1980, 1025. Dakle, ono za što je 1980. godine tvrdila da je sukob unutar plemstva, kasnije 1985. godine iznosi da nema veze sa „suparničkom borbom patricijata“. U osnovi je Klaić 1980. godine iznijela stav s kojim se treba posve složiti, no nažalost ga je u knjizi poništila. I to je stav kojega je Miroslav Kurelac vrlo jasno artikulirao. Naime, iznosi kako je „(b)una pučana do koje je došlo u Trogiru 1357.-1359. pokazuje svu složenost okolnosti u kojima je nastala (vanjske i unutrašnje prilike) i raznolikost motivacije ustanika među kojima je bila i grupa plemića koji su u stvari bili pokretači pobune protiv vladajućeg sloja plemstva.“ Miroslav Kurelac 1981, 238.

pučana) te je samim time svako kolektivno političko djelovanje u gradu zapravo nužno proizlazilo iz postojećih frakcijskih grupiranja. Čini se da se ne može govoriti o specifičnim „pučkim ustancima“, koji bi imali neku svoju dinamiku neovisnu o plemićkim frakcijama, već se može govoriti o tome da su pučani sudjelovali u plemićkim sukobima u svojstvu fleksibilne periferije ove ili one frakcije s nakanom da ostvare neke svoje svjetovne ambicije. Drugim riječima, imali su određeni subjektivitet, no poluge moći nalazile su se uvijek u redovima plemićkih frakcijskih jezgri, odnosno svjetovnjaka i klerika iz trogirskih plemićkih obitelji.⁵²⁵

Biskup Bartolomej u svojoj ispravi od 30. listopada 1358. godine iznosi čitav niz inkriminirajućih podataka i optužbi upućenih arhiđakonu Jakovu Petrovu. Naime, prepričava kako je 22. kolovoza 1338. godine arhiđakon Jakov napao spomenutoga Ivana Petra Kastrafocijeva i odrezao mu dio nosa s nožem (*uenerabilem uirum dominum Iohannem Petri publice cum ferro percusit, et partem nasi eius amputavit*).⁵²⁶ Takav bizaran događaj otvara mogućnost prevrednovanja spomenute činjenice da je kanonik Ivan bio naveden kao svjedok u ispravi splitskoga nadbiskupa od ožujka 1332. godine. Drugim riječima, nemoguće je da je taj napad mogao biti plod spontane i *ad hoc* isprovocirane grube reakcije, već samo nasilna manifestacija mnogo dužega suparništva, koje se perpetuiralo sve do kraja 50-ih godina 14. stoljeća. I ne samo to, već doslovno istoga dana biskup Lampredije izopćio je Josipa i Petraku, sinove Stjepanove, odnosno Gaudija Stojše jer su odlučili otići ususret zapovjednicima vojske bosanskoga kralja koja je u tom trenutku prolazila kroz trogirski distrikt, u svojstvu predstavnika Trogirske komune s darovima.⁵²⁷ Biskup se pozvao na to da ne smiju imati kontakt s bosanskim hereticima, no upravo je on sklopio brak između Vladislava Kotromanića i Jelene Šubić-Bribirski iste godine, te mu onda nije smetalo oženiti

⁵²⁵ Takav se stav može primijeniti vrlo vjerojatno i na cijeli kontekst frakcijskih sukoba u 14. i 15. stoljeću. O ulozi pučana kao zapravo sekundarnoga čimbenika koji se priklanja ovoj ili onoj plemićkoj frakciji usp. Miroslav Kurelac 1981, 243. Naime, Kurelac zaključuje kako „(u) gotovo svim bunama dolazi do vezivanja pučana uz grupu plemića. To je do te mjere učestalo da se može zapitati koliko ima samostalnosti inicijative u pučkim ustancima, naročito što se tiče njihova početka? Moglo bi se postaviti i pitanje: da li do pučkih ustanaka dolazi samo onda kad se dio plemića ili klera ili vanjskopolitičke snage (vladar, Venecija, feudalci) posluže nezadovoljstvom puka za svoje interese i međusobne obračune...“.

⁵²⁶ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 36v. Biskupove tvrdnje iz 1358. godine ovom prilikom potvrđuje suvremeni dokument od 24. kolovoza 1338. godine (OIL, sv. 542, fol. 351v).

⁵²⁷ O toj epizodi vidi Lučić 1979a, 529-545; Ančić 1987, 7-18.

„heretika“ za katolkinju, koja je uz to još bila u srodstvu s Vladislavom u trećem ili četvrtom koljenu. Ne treba posebno navoditi da je za obje stavke bila potrebna dispencija (službena oprost) od viših crkvenih instanci jer je to bilo protivno kanonskim propisima.⁵²⁸ Dakle, biskup je vidio u tome jednostavno šansu da zagorča život ključnim plemićima-akterima iz frakcije Cega, koristeći se pritom ekskomunikacijom kao jednim formalnim i ustaljenim (crkvenim) mehanizmom socijalne kontrole u srednjovjekovnom društvu.

Iz svega dosada iznesenoga čini se razumljivim tvrditi da je postojalo latentno suparništvo između biskupa i njegovih nećaka s jedne strane, te (barem) Stjepana Mihaelova i Ivana Petra Kastrafocijeva s druge strane. To se nadalje može pratiti u sljedećoj presudi splitskoga nadbiskupa Dominika Lukari od 10. veljače 1334. godine. Dakle, skoro dvije godine nakon prve presude od 13. ožujka 1332. godine, splitski nadbiskup skida izopćenje s trogirskoga biskupa Lampredija, koji je prvotno zapao u to stanje zato što je Ivanu Petru Kastrafocijevu nepravедno i neutemeljeno htio oduzeti njegov kanonikat, odnosno popratnu crkvenu prebendu s namjerom da ju dodijeli svojim rečenim nećacima Dujmu Mengacijevu i Jakovu Petrovu. Prebenda se sastojala od prihoda crkve sv. Stjepana, crkve sv. Mavra na Čiovu, crkve sv. Marije od Špiljana te polovice prihoda crkve sv. Marije de Monte. Iznenadujuća je razina poklapanja u biskupovom tretmanu spram Stjepana Mihaelova i Ivana Petra Kastrafocijeva, s time da je Ivanu htio oduzeti baš sve, no uslijed intervencije splitskoga nadbiskupa to ipak na kraju nije prošlo.⁵²⁹ Međutim, biskup Bartolomej u svojoj presudi nastavlja nizati

⁵²⁸ To je zabilježeno u kontekstu papinski delegiranoga postupka protiv biskupa Lampredija u dokumentu od 24. kolovoza 1338. godine: „*quo Vladislaus frater bani Stephani de Bossina supradicti in presentia uestra desponsauit dominam Helenam filiam comitis Georgii de Clissia propinquam dicti Vladislai in tertio et quarto gradu, quod sine dispensatione domini pape eius uxor esse non potuit sed fuit contra mandata sancte matris ecclesie Romane*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 351v. Biskup je optužen za razne nepravilnosti u vođenju biskupije, zbog čega je bio i suspendiran.

⁵²⁹ Usp. „*quod ipse predictum dominum Johannem, quem indebite et iniuste ac ex animo, ut asseruit, priuauerat, ad omnia sua ecclesiastica beneficia, videlicet canonicatum cum prebenda Traguriensis ecclesie, ecclesiam sancti Stephani de Trimerudo, ecclesiam sancti Mauri de insula Boue, ecclesiam sancte Marie de Spilano et medietatem ecclesie sancte Marie de Monte, quos in ecclesia, ciuitate et diocesi Tragurii dudum obtinebat, cum omnibus fructibus, prouentibus, iuribus et redditibus suis huc usque exinde perceptis et etiam qui per eundem percipi comode potuerunt et cum expensis factis per ipsum dominum Johannem occasione predicta in integrum restituebat et eciam cassabat omnem processum et sentenciam factum et factam per ipsum dominum episcopum contra eundem dominum Johannem occasione predicta et totaliter debebat*“. Vidi: CD, X, dok. 95, str. 148. Možda bi ovaj incident objasnio zašto kanonik Ivan Petra Kastrafocijeva nije naveden u ispravi od studenoga 1329. godine, u kojoj Lampredije potvrđuje maksimalan broj od 12 kanonika. Vidi: CD, IX, dok. 399, str. 490.

optužbe na račun upitnih moralnih svojstava arhiđakona Jakova Petrova. Navodi kako je Jakov neku neimenovanu ženu stanovitoga Dominika držao kao svoju ljubavnicu (s kojom je možda dobio već spomenutoga nezakonitoga sina Martina), potom kako je kanonika Ivana Mateja Babuli u jednoj situaciji napao i ozlijedio u javnosti, na gradskom trgu. Pored toga, tereti ga se za krađu biskupskoga novca (500 libara), te velike škrinje s papinskim bulama i raznim službenim ispravama. U toj škrinji bila je pohranjena i isprava koja je dokazivala da su njegovi nećaci (Petar i Nikola, sinovi pokojnoga Mikacija Petrova) dužni biskupiji 200 libara. Tijekom toga razdoblja obnašao je i dužnost biskupovoga vikara (zamjenika), što se moglo odnositi samo na njegova strica i biskupa Lampredija, odnosno razdoblje od kada je Jakov prvi put naveden kao arhiđakon (1338.) pa do 1342. godine kada biskup Lampredije biva suspendiran i umjesto njega imenovan splitski arhiđakon Dessa Andrijin za privremenoga administratora Trogirske biskupije. Takvo „privremeno“ stanje potrajalo je sve do 1348. godine i susljedne Lampredijeve smrti. Biskup Bartolomej zaokružuje sve optužbe s tvrdnjom da je Jakov organizirao i krađe po gradu u gluho doba noći, i da je provaljivao u kuće i konobe. Potonje bi se moglo konkretno odnositi na događaj od 5. prosinca 1357. godine, no možda Bartolomej zna i za neke druge, slične slučajeve koji nisu ostali zabilježeni u pisanim dokumentima.⁵³⁰ Teško se ove optužbe mogu precizno potvrditi, no ukoliko se uzme u obzir što je napravio 5. prosinca svojim (političkim) neprijateljima, ne čine se uopće nemogućima. Ukoliko se pođe od pretpostavke da biskup Bartolomej govori istinu, to onda pokazuje kako je Jakov akumulirao znatnu društvenu moć kroz godine, najvećim dijelom zahvaljujući stricu i biskupu Lamprediju jer nije odgovarao za svoja nedjela sve do specifičnoga spleta okolnosti 1358. godine.⁵³¹

S druge strane, uloga potestata Rudolfa de la Piro i kapetana Dragolina Hrvatina u zbivanjima od 5. prosinca 1357. godine ostaje najvećim dijelom zagonetka, budući da su oni u relevantnim dokumentima zabilježeni samo nekoliko puta. Naime, to se odnosi prvenstveno na spomenutu presudu bana Ivana Čuza od 23. kolovoza 1358. godine, u kojoj se ban referira na sporazume koje je postigao odvojeno

⁵³⁰ Cijeli niz optužbi biskupa Bartolomeja vidi pregledno u: OIL, sv. 540, fol. 36-40.

⁵³¹ Usp. Klaić 1985, 261-262; Lučić 1979a, 544-545.

s Rudolfom i Dragolinom 17. ožujka, odnosno Josipom Stjepanovim i njegovim pristašama 18. ožujka 1358. godine. U međuvremenu je došlo do promjene stava pa je ban presudom poništio sve njihove odluke, i to ponajviše one usmjerene protiv Josipa Stjepanova, budući da bez kraljeve potvrde nisu mogli biti legitimni upravitelji Trogira.⁵³² Rudolfa se dotiče na jednome mjestu i biskup Bartolomej u svojoj već mnogo puta spomenutoj ispravi od 30. listopada 1358. godine, i to u smislu da je potestat Rudolf već sam osudio Stjepana zbog napada na hvarškoga biskupa Stjepana Mihaelova. U tom smislu treba biti oprezan s ubrajanjem Rudolfa i/ili Dragolina među pobornike ili suradnike frakcije arhiđakona Jakova Petrova.⁵³³ Činjenica da ban Ivan Ćuz naknadno poništava njihove odluke mogla bi sugerirati da potestat nije doveden u grad pod pritiskom ugarskoga kralja, dok se s druge strane ne mogu pronaći uvjerljive indicije koje bi ukazivale na eventualni mletački utjecaj, iako ni on nije isključen. Osim toga Rudolf i Dragolin zabilježeni su i u Lučićevim Notama, koje se pak očito baziraju na podacima iz iste presude, budući da se tamo Rudolf navodi kao potestat u ožujku 1358. godine. Međutim, Dragolin Hrvatinić u Notama je evidentiran kao kapetan pod datumom 28. siječnja 1357. godine što se čini uvelike neizglednim pa je vjerojatnije da je Lučić u notiranju napravio nehотиčnu grešku i umjesto 1358. notirao 1357. godinu.⁵³⁴ Nemoguće je da bi Dragolin ostao neokrznut na funkciji kapetana nakon dvaju prevrata od srpnja i prosinca 1357. godine. Zašto je Lučić imao potrebu notirati baš taj siječanj? Možda ga je zabilježio toga datuma jer mu je tada baš započeo mandat (što je Lučiću moglo biti vidljivo iz dokumenata koji danas nisu sačuvani), no to je samo spekulacija.

Doduše, o Dragolinu Hrvatiniću ipak se nešto može napisati tragom bilježničkih spisa u kojima se spominje prije 1357. godine. Naredne informacije tiču se Dragolinovih privatnih i poslovnih transakcija. Naime, zabilježeno je kako je Dragolin 13. listopada 1335. godine isplatio dug Andriji Grgura Lukinoga u iznosu od 27

⁵³² OIL, sv. 540, fol. 25.

⁵³³ Usp. „*qui Stephanus propter hoc sententialiter fuit condemnatus, mutilatus manibus et per sententiam publice latam in platea Tragurii per nobilem virum Rudolphum de Piro potestatem ciuitatis eiusdem, presente toto populo ciuitatis*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 38-38v.

⁵³⁴ No to nije kraj jer je Rački u svojoj transkripciji razriješio 1257. (!) umjesto 1357. godine, a usporedbom izvornika (AHAZU, *Ioannis Lucii*, fol. 43a) s transkripcijom (Notae, 234) jasno je da je Lučić zabilježio 1357. godinu, premda je gore u tekstu izvedeno kako je sasvim vjerojatnije da se radilo o 1358. godini.

dukata, 39 solida i 4 denara, dok je istoga dana isplatio i još jedan dug Petri Dessinome u iznosu od 41 dukata te 8 malih solida.⁵³⁵ Idućega dana, 14. listopada, zapisano je kako je primio od Krešula Radovanića Šibenčanina i zadarskoga habitatora 68 dukata i 18 srebrnih mletačkih groševa u ime prodanoga sira, što bi odgovaralo sveukupnome novcu koji je prethodnoga dana isplatio u ime dugovanja Andriji i Petru. Istoga dana Dragolin je primio od Krešula vune u vrijednosti od dodatnih 26 dukata koje su odlučili držati *in societate* (poslovna suradnja) s ciljem njene skorašnje prodaje. Dogovorili su se da će zaradu podijeliti na dva dijela, pri čemu Krešul treba dobiti trećinu prihoda, a Dragolin cijeli ostatak.⁵³⁶ Nekih mjesec dana kasnije, odnosno 13. studenoga 1335. godine, zabilježeno je kako je Dragolin dužan isplatiti dug od 25 libara (oko 6 dukata) i 4 denara Nikoli Mateju Dobre, odnosno posredno njegovome prokuratoru Lukanu Dese Bastijevu za sir koji je kupio od njega.⁵³⁷ Od posjeda se usputno navode neka njegova granična zemljišta u Kraju (*ad Craye*) 2. siječnja 1347., odnosno kod Lepina (*ad Lepinum*) 4. veljače 1348. godine.⁵³⁸ U mnogim dokumentima zabilježen je kao svjedok, i to četiri puta u studenome 1335., te jednom u rujnu 1340. i ožujku 1347. godine.⁵³⁹ Mnogo godina kasnije navodi se njegova sestra Velislava (Elizabeta) kao izvršiteljica oporuke njezine kći Dominke od 20. travnja 1377. godine, dočim se 28. studenoga 1379. godine navode baštinici Dragolina Hrvatina što bi moglo sugerirati da je do tada već bio pokojni.⁵⁴⁰ Može se dodatno izdvojiti jedan Bogidič Hrvatina koji je možda bio u srodstvu s Dragolinom, a koji se u dokumentu od 20. svibnja 1339. navodi kao *ioculator* (klaun, zabavljač), no nije jasno koje je točno značenje potonje riječi u konkretnom spisu.⁵⁴¹ Dakle, iz priloženoga je vidljivo kako je Dragolin bio aktivni trgovac kojemu su kroz ruke prolazili relativno visoki iznosi zlatnih dukata od prodaje sira i vune, a pritom je posjedovao i određene zemljišne posjede. Međutim, to je ono što se samo vidi iz ovih pojedinih dokumenata, no njegova

⁵³⁵ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 2.

⁵³⁶ Vidi sve u: OT, kut. 61, sv. 2, fol. 2v.

⁵³⁷ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 17.

⁵³⁸ OT, kut. 61, sv. 9, fol. 5v (2. siječnja 1347.); kut. 61, sv. 12, fol. 18v (4. veljače 1348.).

⁵³⁹ 8. studenoga 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 14v), 10. studenoga 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 15v), 20. studenoga 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 22), 20. studenoga 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 23), 29. rujna 1340. (OT, kut. 61, sv. 6, fol. 3v), 14. svibnja 1347. (OT, kut. 61, sv. 9, fol. 11).

⁵⁴⁰ Vidi: OT, kut. 1, sv. 6, fol. 26 (20. travnja 1377.); OIL, sv. 540, fol. 136v (28. studenoga 1379.).

⁵⁴¹ OT, kut. 61, sv. 3, fol. 36v.

je djelatnost vrlo vjerojatno bila i razgranatija.⁵⁴² To onda upućuje na zaključak da je pripadao skupini bogataša unutar pučke populacije te da je uslijed utjecaja i ugleda koji je nakupio kroz godine, postao i *capitaneus populi* u posve nepoznatim okolnostima nakon prosinca 1357. godine.⁵⁴³

Nakon opširnoga pretresanja frakcije arhiđakona Jakova Petrova, kao i podataka o potestatu Rudolfu i kapetanu Dragolinu, fokus se sada preusmjerava na Josipa Stjepanova, njegovu braću, nećake te ostale srodnike i pristaše, s kojima je situacija bitno jednostavnija. Naime, u sačuvanim dokumentima frakcija se sastojala jednostavno od Josipa Stjepanova, njegovih sinova Petra i Cige, zatim Dujma, Petra, Josipa i Ivana sinova pokojnoga Mihe Stjepanova, te Stjepana, Petra i Radoslava sinova pokojnoga Dujma Stjepanova, odnosno Silvestra Baronova (Josipova rođaka) i drugih neimenovanih sljedbenika.⁵⁴⁴ Dakle, radilo se isključivo o rodovskoj frakcijskoj strukturi uz druge neimenovane pristaše i sljedbenike – uvelike nalik frakciji Marina Andrijinoga s početka 14. stoljeća. Čini se da su dva modela frakcijskoga organiziranja prevladavala u trogirskom političkom životu do 1358. godine. Prvi je model onaj koji je prisutan kod Marina Andrijinoga i Josipa Stjepanova, a uključuje povezane rodovske grupacije kao jezgru frakcije, odnosno ostale manje obitelji ili pojedince (plemiće i/ili pučane) kao pristaše i periferiju frakcije. S druge strane, model koji je primjetan kod potestata i kapetana Mateja Zorijeva te arhiđakona Jakova Petrova karakterističan je po visokoj razini personaliziranosti frakcije, čiju jezgru predstavlja sam vođa zajedno s nekolicinom uskih suradnika. Čini se da se Matej nije toliko okružio srođnicima koliko arhiđakon Jakov i po tome se efektivno razlikuju, no princip

⁵⁴² Za usporedbu se može vidjeti do koje se mjere (porijeklo, nekretnine, trgovački pothvati, obitelj, suradnici, privatna knjižnica i ostalo) može rekonstruirati biografija jednoga dalmatinskoga trgovca, odnosno imućnoga pripadnika „puka“ na osnovi zadarskoga suknara Mihovila Petrova u: Janeković Roemer 2014b, 45-68. O primjerice Grguru Mrganiću, imućnom zadarskom građaninu hrvatskoga plemićkoga podrijetla iz Lučke županije, i njegovoj društvenoj i gospodarskoj ulozi u zajednici usp. Majnarić 2016, 65-87. Za jedan širi povijesni kontekst djelovanja dalmatinskih (zadarskih) trgovaca vidi: Florence Fabijanec 2004, 55-120.

⁵⁴³ Što se tiče njegova podrijetla, u dokumentu iz kolovoza 1378. godine ističe se jedan Vuk Hrvatinić (*Velce Cheruatnich*) kao Vlah iz katuna *Slorovaç*, a uzimajući u obzir preklapanje u prezimenu ili imenu oca mogla bi se možda izvesti mogućnost da je i Dragolin bio vlaškoga porijekla, iako se to baš i ne čini vjerojatnim, ali valjalo je i na to upozoriti. Vidi: OT, kut. 1, sv. 6, fol. 35. Osim toga, moglo bi se spekulirati i da je trogirski kanonik Dobrol Dragolinov, zapravo sin Dragolina Hrvatina, no to je zasad teško za dokazati. Vidi za Dobrola primjerice: OT, kut. 61, sv. 2, fol. 20v. (18. studenoga 1335.).

⁵⁴⁴ OIL, sv. 540, fol. 11, 25-25v.

ostaje vrlo sličan. Ispada kako su dva frakcijska bloka doživjela strukturnu transformaciju od Marina Andrijinoga i Mateja Zorijeva prema Jakovu Petrovu i Josipu Stjepanovu, što izvrsno dočarava sve one početne postavke o srednjovjekovnim gradskim frakcijama kao privremenim, heterogenim i volatilnim političkim koalicijama neformalnoga karaktera u kojima najviše toga ovisi upravo o individualnim sposobnostima i inicijativi vođe frakcije, odnosno načinu na koji on koordinira skupno djelovanje svojih pristaša, odnosno distribuira raspoložive materijalne resurse. Međutim, bez obzira na strukturne promjene, frakcijske podjele i dalje su, po svemu sudeći, tekle po istim onim linijama s početka 14. stoljeća, jedino što treba reći da su Donat i Augustin, sinovi pokojnoga Kažota, surađivali s arhiđakonom, premda je njihov otac Kažot Nikolin posvjedočen više puta u redovima Matejeva poretka, ali svakako nije spadao među Matejeve najuže suradnike. Iz potonje usporedbe postaje primjetno kako se oblikovala jedna svojevrsna obiteljska tradicija sudjelovanja u frakcijskim sukobima, koja će biti tek zaista vidljiva na kraju cijeloga teksta kada se razmotre zbivanja iz druge polovice 14. i početka 15. stoljeća.

Što se tiče Josipa Stjepanova, sačuvano je zapravo jako mnogo informacija o njemu, od kojih se može sastaviti jezgroviti tijek (političkoga) života. Naime, radilo se o jednom od najuglednijih trogirskih plemića između 20-ih i 60-ih godina 14. stoljeća, kada se efektivno prati njegova društvena i politička djelatnost. Zatječe ga se na razno-raznim položajima i dužnostima, pa je tako bio pristav, odvjetnik, sudac, poklisar, procjenitelj, prokurator komune ili privatnih osoba, sindik, jamac te član čitavoga niza specijaliziranih političkih odbora tokom vremena.⁵⁴⁵ Osim toga ističe se i kao važan

⁵⁴⁵ Kao pristav zabilježen je 23. ožujka 1329. (MT, IV, dok. 105, str. 314); kao odvjetnik navodi se primjerice 21. veljače 1329. (MT, IV, dok. 107, str. 318); kao sudac pomiratelj posvjedočen je 21. veljače 1325. (OIL, sv. 542, fol. 145); kao gradski sudac spominje se 7. prosinca 1334. (OIL, sv. 542, fol. 306), 10. siječnja 1340. (CD, X, dok. 364, str. 516-517), 3. siječnja 1357. (CD, XII, dok. 289, str. 386) ili 28. svibnja 1359. (OIL, sv. 540, fol. 41); kao poklisar naveden je 24. veljače 1324. (OIL, sv. 542, fol. 124), 4. prosinca 1339. (OIL, sv. 542, fol. 401), 30. kolovoza 1357. (OIL, sv. 540, fol. 1v) ili u studenome 1360. (CD, XIII, dok. 47, str. 60); kao procjenitelj zabilježen je 21. prosinca 1347. (OT, kut. 61, sv. 12, fol. 3); kao prokurator i predstavnik komune javlja se 23. ožujka 1325. (OIL, sv. 542, fol. 146v), 2. studenoga 1325. (OIL, sv. 542, fol. 185), 11. svibnja 1326. (OIL, sv. 542, fol. 197), odnosno vladajuće frakcije u gradu primjerice 27. listopada 1328. (OIL, sv. 542, fol. 233v); kao sindik za imovinu 19. svibnja 1320. (OIL, sv. 542, fol. 78) i 22. kolovoza 1320. (OIL, sv. 542, fol. 86); te kao jamac raznim osobama 21. ožujka 1323. (OIL, sv. 542, fol. 117), odnosno 14. prosinca 1341. (OT, kut. 61, sv. 6, fol. 29v). Josip je bio član odbora od jeseni 1322. godine (Lučić 1979a, 450), 21. veljače 1325. godine (OIL, sv. 542, fol. 145), 5. svibnja 1325. (CD, IX, dok. 189, str. 233-234), 14. listopada 1347. (CD, XI, dok. 309, str. 411), 25. studenoga 1347. (CD, XI, dok. 321, str. 427), te 30. rujna 1355. (Notae, 234).

zemljoposjednik s posjedima u trogirskom polju (Malo i Velo), kao i na prostoru distrikta (Radošić). Ukoliko se krene kronološkim redom, Josip je prema sačuvanim izvorima imao na raspolaganju sljedeće posjede. Naime, komunalne vlasti oduzele su mu oko 13 vretena zemlje kod Ostroga iz strateških razloga (granica sa Splitom), pri čemu je on u zamjenu dobio zemljište u Podmorju iznad Pokrovnika 7. prosinca 1324. godine.⁵⁴⁶ Međutim, u splitskom bilježničkom dokumentu od 12. listopada 1343. godine i dalje se navode posjedi Josipa Stjepanova na području Ostroga, koji graniče sa zemljama baštinika njegova brata Mihe Stjepanova (*in villa Ostrog ... in terra Iosep Stepi de Tragurio prope terram heredum Michoi Stepi*).⁵⁴⁷ U sudskim spisima navodi se kako u svojstvu oporučnoga izvršitelja posjeduje neku zemlju na Blatama u svibnju 1329. godine.⁵⁴⁸ Uslijed specifične sačuvanosti izvornoga bilježničkoga materijala, vrlo se detaljno mogu rekonstruirati njegove zemljišne investicije s kraja 1335. godine. Naime, Josip 13. listopada kupuje četiri vretena zemlje na Budožiću.⁵⁴⁹ Zajedno s Baronom Silvestrovim i Petrom Grgurem Susijevim kupuje komad zemlje *supra Montichiem* u vrijednosti od 140 libara od Jakše Dujmova 22. listopada.⁵⁵⁰ Potom je 3. studenoga kupio 3 vretena i 2/3 jednoga vretena u Podmorju kod Gostinja (*Gustinam*) od Cepre Jurja Sustinača za 6 libara i 10 solida.⁵⁵¹ Kupio je zatim 3 vretena zemlje u Podmorju u Malom Ostrogu (*in Ostrogo Paruo*) za 10 libara od Radovana Dražanića 5. studenoga.⁵⁵² Ponovno je kupio posjed i na Budožiću veličine 6 vretena od Vlade udovice Nikole Cumari te njezinoga sina Stojše za 42 libre 9. studenoga.⁵⁵³ Odlučio se i na kupnju nešto većega zemljišta pa je za 11,5 vretena na otoku Čiovu *ad salinas* platio 49 libre i 13 solida Desanu Trojglavu 18. studenoga 1335. godine.⁵⁵⁴ Zabilježeno je, s vremenskim odmakom u odnosu na potonju transakciju, kako je kupio oko 2 vretena zemlje u Podmorju kod Smokvinca (*in Podemorie ad Smocohuuinçum*) od Radoša za 15 libara 6. prosinca 1335. godine.⁵⁵⁵ Osim toga, već narednoga dana (7. prosinca 1335.)

⁵⁴⁶ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 144; Lučić 1979a, 486.

⁵⁴⁷ MS, I, dok. 320, str. 192.

⁵⁴⁸ MT, IV, dok. 111, str. 335.

⁵⁴⁹ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 1v.

⁵⁵⁰ Isto, fol. 7.

⁵⁵¹ Isto, fol. 12.

⁵⁵² Isto, fol. 13.

⁵⁵³ Isto, fol. 14v.

⁵⁵⁴ Isto, fol. 20.

⁵⁵⁵ Isto, fol. 29v.

prodao je Josip 7,5 vretena zemlje Andriji Gauzinje Marinova *subtus Liuermenum*, koje je zapravo prethodno kupio od samoga Andrije, i to 30. kolovoza 1330. godine.⁵⁵⁶ Uzimajući u obzir da je Andrija, sin Gauzinje Marina Amblaževa, bio među prognanicima koji su se u Trogir vratili upravo tek između 1330. i 1333. godine moguće je da iza ovih transakcija stoji nešto posve drugo, no može se samo spekulirati. Dakle, iz bilježničkih spisa prati se kako je Josip između 13. listopada i 7. prosinca 1335. godina kupio osam zemljišnih posjeda te se postavlja logično pitanje predstavlja li to jednu iznimnu situaciju ili nešto što je on radio godinama ili desetljećima? Na takvo pitanje, nažalost, odgovor nije moguće dati jer bi za to bila potrebna puno veća razina sačuvanosti bilježničkih spisa. No, u svakom slučaju ovi podaci sugeriraju da je aktivno investirao novac u zemlju. S druge strane, 23. prosinca 1335. godine usputno se spominje neki njegov posjed u blizini lokacije *ad Corguleum Dolecco* (Kremendolac?).⁵⁵⁷ Potom je zabilježeno, 2. siječnja 1341. godine kako Josip posjeduje neke zemlje u Blatu kod Pokrovnika, no Josip je ubrzo nakon toga kupio neke zemlje u trogirskom polju (*ad Sextendol*) od Dujma Mengacijeva 25. veljače 1341. godine.⁵⁵⁸ Narednoga mjeseca, odnosno 17. ožujka 1342. godine Josip je kupio komad zemlje kod Bojišća (*ad Boyschum*).⁵⁵⁹ Na koncu je zabilježeno i kako je dao neku svoju zemlju u trogirskom polju (*ad Sextendol*) na obradu 8. siječnja 1348. godine.⁵⁶⁰

S druge strane, potvrdu posjeda nad selom Radošić stekli su Josip i njegov brat Petraka u sudskom postupku 1324. godine, dočim mu je sam kralj Ludovik I. ponovno potvrdio posjedovanje Radošića i otklonio potraživanja splitskoga arhiđakona Ugolina kao neosnovana u rujnu 1358. godine.⁵⁶¹ Poznato je i da se 3. srpnja 1348. godine navodi Miodrag iz Radošića kao Josipov „čovjek“ (*Miodrag de Radosich homo Iosep*), što implicira da je Josip uživao javni status sličan onome koji su baštinici Marina Amblaževa imali u Prapatnici i Ljubitovici. U istom zapisu spominju se Dražoje i Radomir iz sela Babe, koji su također identificirani kao „ljudi“ Josipa Stjepanova

⁵⁵⁶ Isto, fol. 30v.

⁵⁵⁷ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 39v.

⁵⁵⁸ OT, kut. 61, sv. 5, fol. 9 (siječanj 1341.); OT, kut. 61, sv. 6, fol. 4 (veljača 1341.).

⁵⁵⁹ OT, kut. 61, sv. 6, fol. 53v.

⁵⁶⁰ OT, kut. 61, sv. 12, fol. 7.

⁵⁶¹ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 316-317v. (1324.); Notae, 234 (1358.).

(*Drasoie et Radomir de Baba homines Iosep*).⁵⁶² Isto tako, 25. lipnja 1324. godine (vjerojatno predstavnici žitelja ili starih vlasnika Radošića) Dražen Posenić, Luka nećak Radina šetnika (pastira), Lovre nećak Radula šetnika te braća Plucol i Mece Julle u svoje ime i u ime svojih prijatelja postavljaju Josipa Stjepanova za župana i upravitelja svih prihoda s područja Radošića, što jasno implicira da je Radošićem upravljao kao „službena“ osoba.⁵⁶³ Zabilježeno je i općenito kako neki njegov posjed graniči s posjedom Petra Desse na području sv. Marte pokraj baštinika Mateja Lukinoga (*in contrata sancte Marte iuxta heredum Mathei Lucii aponente iuxta Josephum Stephani*) negdje između svibnja 1341. i svibnja 1344. godine.⁵⁶⁴ Osim posjeda, više puta se navodi njegov *statio* kao mjesto u kojemu se ili pored kojega se nominalno sastavljaju bilježničke isprave, a to sugerira da je iznajmljivao svoje prostore kao „poslovne subjekte“ (konoba, dućan) i od toga ubirao određene prihode (*in statione Ioseph Stephani*).⁵⁶⁵ S druge strane, u dokumentima je zabilježeno kako su mu i neki pojedinci dugovali određene novčane iznose. Radilo se pritom o već spomenutome Cepru Jurja Sustinača koji mu je dugovao 10 libara i 17 solida, kako je zabilježeno 3. studenoga 1335. godine te o Nikoli Lukše Stepiceva iz Klisa, splitskome habitatoru, koji mu je dugovao 50 libara kako to stoji u ispravi od 26. listopada 1335. godine.⁵⁶⁶ Od članova obitelji vrijedi prvo navesti njegovu suprugu Grubulu koja se spominje primjerice u dokumentu od 18. studenoga 1335. godine.⁵⁶⁷

S druge strane, povodom smrti Drage, majke Barona Silvestrova, dolazi do diobe imovine između Barona Silvestrova, Josipa Stjepanova i Grgura Mateja Lukinoga, što sugerira da su se svi navedeni nalazili u nekom srodstvu preko pokojne Drage, kako se to iščitava u istom dokumentu od 18. studenoga 1335.⁵⁶⁸ To bi objasnilo

⁵⁶² OT, kut. 1, sv. 5, fol. 13v.

⁵⁶³ Usp. „25. 6. 1324. *Drasinus Possienich. Lucas nepos Radini setnici. Laurentius nepos Radul setnici. Fratres Plusole et Menze Iulle pro se et sociis constituunt Ioseph Stephani in zupanum et magis veteranum de omnibus terris et redditibus de Radosich*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 305v. Radi se o kratkom navodu iz Lučičeve Ostavštine, međutim priča o Radošiću nije ni izbliza tako jednostavna, ali rekonstrukciju konfuznih imovinsko-pravnih odnosa na prijelazu iz 13. u 14. stoljeće valja ostaviti za neku drugu prigodu. No vidi informativno o Radošiću u: Kužić 2000, 79-104.

⁵⁶⁴ OT, kut. 1, sv. 3, fol. 6v.

⁵⁶⁵ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 30v.

⁵⁶⁶ Vidi: OT, kut. 61, sv. 2, fol. 9v (26. listopada 1335.); kut. 61, sv. 2, fol. 12 (3. studenoga 1355.).

⁵⁶⁷ OT, kut. 61, sv. 2, fol. 21v.

⁵⁶⁸ Isto, 21v.

zašto se Silvestar Baronov navodi među Josipovim srođnicima, kao sin Barona Silvestrova. Zabilježeno je i kako je stanoviti knez Grgur sin pokojnoga Galeša (*comes Gregorius filius condam Galexii*) opljačkao Josipa i njegove posjede u Radošiću, pritom mu otimajući 38 volova, 60 ovaca i koza te 5 magaraca u prosincu 1349. godine, zbog čega su Trogir, Split i Šibenik složno odlučili raditi represalije prema knezu Grguru 11. svibnja 1353. godine.⁵⁶⁹ To očito sugerira da je taj knez radio probleme na širem potezu od Splita do Šibenika. Nastavno na to postoji spomen jednoga kneza Gojslava Galešića i njegova sina Pribeča (*Pribeç filius comitis Goysclaui Galleseuichi, vlahus comitis Teuertichi*) od 12. travnja 1339. godine, gdje se Pribeč navodi kao „vlah kneza Tvrtka“.⁵⁷⁰ Zabilježeni su 1337. godine vazali kliškoga kneza Mladena III. Bribirskoga, naime knezovi Stjepan Berislavić, Tvrtko, Vladislav i njegov brat Stjepan.⁵⁷¹ Čini se da je Pribeč mogao biti u službi kneza Tvrtka koji je pak bio vazal kneza Mladena III. Šubića-Bribirskoga. Jesu li Gojslav i Grgur bili u kakvome srođstvu teško je to reći, no u svakome slučaju društvene prilike tijekom razdoblja mletačke političke stabilnosti očito nisu bile baš tako stabilne kako je to i sam iskusio na svojoj koži Josip Stjepanov 1349. godine. Prva eksplicitna vijest o njemu kao pokojnome datira od 27. studenoga 1367. godine, što znači da je umro negdje između 1358. godine kada se navodi u kontekstu odštete koja mu treba biti isplaćena i navedene 1367. godine.⁵⁷² Međutim, u ispravi od 27. studenoga 1367. godine, u kojoj se bilježi kako Ciga prodaje bratu Petru Radošić za 500 zlatnih dukata povodom smrti njihova oca Josipa, notar se referira na ispravu o diobi koju je on osobno napisao 7. listopada 1361. godine i koja sugerira da

⁵⁶⁹ CD, XII, dok. 118, str. 162-163; Lučić 1979a, 578. Isto tako, spomen jednoga Grgura Galešina kao hlivanjskoga plemića može se pronaći u ispravi od 9. studenoga 1356. godine (CD, XII, dok. 281, str. 376-377.), dakle nakon epizode iz 1349. te reakcije na istu iz 1353. godine. Problem u identifikaciji stvara činjenica da je 1349. godine naveden knez Grgur sin pokojnoga Galeša, dočim se 1356. godine navodi Grgur Galešin, odnosno sada Grgur nije knez i osoba Galeša je u potonjem slučaju i dalje (valjda) živa. Međutim, možda to i nisu toliko presudni detalji jer se radi o različitim notarima i drugačijem kontekstu nastanka pa bi se moglo pomišljati da je knez Grgur Galešin iz 1349. godine zapravo Grgur Galešin iz roda Vojihnića, kraljevskih gradu-kmetova (*iobagiones castri*) iz Hlivna koji 9. studenoga 1356. godine kralju ustupaju utvrdu Bisticu za posjed Čavu u srednjovjekovnoj Slavoniji (vidi opet CD, XII, dok. 281, str. 376-377). No opet, to ne mora značiti da se zaista radi o istoj osobi, ali valjalo bi imati na umu takvu mogućnost. Razvojnu putanju hlivanjskoga roda Vojihnića u 13. i 14. st. detaljno je prikazao u novije vrijeme Ančić 2019, 108-115.

⁵⁷⁰ OT, kut. 61, sv. 3, fol. 18v.

⁵⁷¹ Karbić 2000a, 108.

⁵⁷² OIL, sv. 540, fol. 75; OT, kut. 61, sv. 11, fol. 8v (27. studenga 1367.).

je Josip bio pokojni prije listopada 1361. godine jer bi tek njegova smrt mogla pokrenuti proces diobe među sinovima.

Josipovi sinovi Ciga (Cega) i Petar više su se istaknuli u kasnijim političkim zbivanjima tijekom 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća pa o njima sada konkretno neće biti riječi. S druge strane, za sinove pokojnoga Mihe Stjepanova, naime Dujma, Petra, Josipa i Ivana ne postoje konkretne informacije o njihovom političkom angažmanu u sačuvanim vrelima pa je svrsishodnije da se dodatna pažnja posveti samome Mihi Stjepanovome, o kojemu se nešto dosada i pisalo u tekstu. Naime, njegova politička karijera vrlo je slična onoj njegova brata Josipa, a gledano u cjelini i najvećega dijela trogirskoga plemstva toga vremena. Naime, bio je konzilijar, sudac, poklisar, prokurator komune, konzul pa čak i kapetan vojske u nekom trenutku.⁵⁷³ Naravno, puno su važnije informacije o svim privremenim i sigurnosnim odborima u koje je imenovan još od vremena potestata Mateja Zorijeva pa sve do 40-ih godina 14. stoljeća za praćenje „traga“ stvarne moći, odnosno onih koju su ju od situacije do situacije posjedovali i koristili.⁵⁷⁴ Na samome početku njegove „karijere“, navodi se u sudskim spisima kako je imao i poslovno društvo (*societas*) s Petrom (Grgurovim) de Suc 20. veljače 1312. godine.⁵⁷⁵ Kao pokojni se po prvi put navodi u dokumentu koji je sastavljen 22. prosinca 1347. godine u kući pokojnoga Mihe Stjepanova, odnosno njegovih baštinka što jasno znači da je umro već prije toga datuma.⁵⁷⁶

Što se tiče trećega ogranka obitelji Cega, odnosno o Dujmu Stjepanovu postoje određene informacije, doduše o sinovima Petru i Radoslavu praktički nema ništa,

⁵⁷³ Kao konzilijar navodi se u veljači 1313. (MT, IV, dok. 95, str. 465); kao sudac spominje se primjerice 22. prosinca 1322. (Ostavština, sv. 542, fol. 118), 24. listopada 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 12v) ili u lipnju 1340. (OT, kut. 61, sv. 5, fol. 6v); kao poklisar navodi se 28. rujna 1314. (MGT, Zapisnici, fol. 7v), 4. svibnja 1324. (OIL, sv. 542, fol. 132), 25. kolovoza 1333. (OIL, sv. 542, fol. 287); jedan od predstavnika vladajuće skupine u postupku mirenja s prognanicima primjerice 2. studenoga 1325. (OIL, sv. 542, fol. 185v); kao prokurator komune 28. travnja 1324. (OIL, sv. 542, fol. 129); kao konzul 28. rujna 1320. (Notae, 230) ili u siječnju 1321. (Notae, 230.); navodi se kao *olim capitaneus ciuitatis Traguriensis* 25. lipnja 1320. (OIL, sv. 542, fol. 81); prokurator kneza Nelipića vezano uz dug koji je Trogir imao prema knezu u kolovozu 1340. (OIL, sv. 542, fol. 423, 424).

⁵⁷⁴ Navodi se u raznim odborima od 25. studenoga 1314. (MGT, Zapisnici, fol. 9), 19. ožujka 1315. (MGT, Zapisnici, fol. 12v), u svibnju 1315. (CD, VIII, dok. 317, str. 388), 8. srpnja 1315. (CD, VIII, dok. 329, str. 404), 7. studenoga 1315. (CD, VIII, dok. 337, str. 416), 26. prosinca 1315. (CD, VIII, dok. 338, str. 416), 28. veljače 1316. (Notae, 227), 14. svibnja 1322. (Listine, I, dok. 515, str. 340), 19. lipnja 1325. (OIL, sv. 542, fol. 167), te je zabilježen kao član Velikoga vijeća 5. rujna 1339. (Lučić 1979a, 537).

⁵⁷⁵ MT, IV, dok. 5, str. 18-20.

⁵⁷⁶ OT, kut. 61, sv. 12, fol. 3v.

dočim je Stjepan Dujma Stjepanova (zvani Chernuch) ubijen 1387. godine u kontekstu novoga frakcijskoga sukoba. Stoga se o Stjepanu sada neće ovdje raditi osvrt. Dujam Stjepanov također je zabilježen kao gradski sudac, odnosno kao egzaminator te jednom prilikom i kao zapovjednik trogirске vojske u srpnju 1324. godine.⁵⁷⁷ Izdvaja se od dosad spomenutih članova obitelji Cega sa svojom šibenskom orijentacijom, budući da je bio oženjen za Šibenčanku Velislavu, a i neovisno o njoj posjedovao neka zemljišta u samom šibenskom gradskom kotaru, kao i na granici Trogira i Šibenika. Naime, zabilježeno je 20. veljače 1328. godine kako se Dujam požalio da su on i njegovi kmetovi iz sela Strizine (odnosno selo njegove supruge) pretrpjeli veliku štetu od Šibenčana kada su ovi zauzeli selo Bliznu, što se moglo zbiti u listopadu 1317. godine kada su Marinu Andrijinome Šibenčani pomogli srušiti vlast potestata Mateja Zorijeva. Zbog toga Trogirani zahtijevaju vraćanje Blizne Trogiru, kao i kompenzaciju za štetu koju je pretrpio Dujam Stjepanov.⁵⁷⁸ U kontekstu toga, Dujam je bio član odbora deseterice za pregovore sa Šibenikom upravo oko vraćanja Blizne i rješavanja graničnih razmirica od 21. kolovoza 1325. te 3. ožujka 1328. godine kada se održao sastanak predstavnika trogirskih i šibenskih vlasti kod uvale Stolpone (Stupin) pokraj Rogoznice na samoj granici između Trogirске i Šibenske komune.⁵⁷⁹ Godinama kasnije, 5. srpnja 1333. godine, našao se u sporu s Bogdanom iz Šibenika radi nekih vinograda u šibenskom distriktu *ad Bissac sub Gorica* u veličini od 3,5 šibenskih gonjaja (šibenski gonjaj = oko 850 m²).⁵⁸⁰ Na koncu je zabilježen 6. studenoga 1335. godine miraz njegove supruge Velislave, koji se sastojao od kuća, polja, vinograda i pokretnina na području Šibenika i njegova distrikta, kao i na drugim mjestima, što je sve zajedno procijenjeno na oko 2700 libara.⁵⁸¹ Dakle, i sam je Dujam posredno preko supruge posjedovao selo

⁵⁷⁷ Navodi se kao zapovjednik trogirске vojske 9. srpnja 1324. (Lučić 1979a, 419); kao sudac spominje se 10. prosinca 1325. (CD, IX, dok. 219, str. 268) ili 5. rujna 1339. (CD, X, dok. 342, str. 487); kao egzaminator u prosincu 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 27v), 5. travnja 1339. (OT, kut. 61, sv. 3, fol. 15).

⁵⁷⁸ OIL, sv. 542, fol. 219v-220. O selu Blizni u srednjemu vijeku kroz pisane i arheološke spomenike vidi u: Burić 1987, 75-89.

⁵⁷⁹ Vidi: OIL, sv. 542, fol. 174-174v (21. kolovoza 1325.); OIL, sv. 542, fol. 222v (3. ožujka 1328.).

⁵⁸⁰ Usp. „*et per curiam Sibenici sentenciatum foret et diffinitum, quod quedam vinea posita in districtu Sibenici ad Bissac sub Gorica de gognays tribus cum dimidio, de qua erat questio inter Doymum Stephani de Tragurio, et Bogdanum Besxa de Sibenico nomine Dragoslaue vxoris dicti Bogdani libere deberet remanere dicto Doymo*“. Vidi: CD, X, dok. 72, str. 113. Za šibenski gonjaj vidi Zaninović Rumora 2018, 20.

⁵⁸¹ Usp. „... *recepisse et penes se habere a domina Vellisclaua sua vxore ... domos, terras, vineas et bona immobilia, positum tam in ciuitate Sybenici et eius districtu quam in alio loco qui capit ad summam et quantitatem librarum duomilium et septingentarum venetorum paruorum de suis bonis propriis paternis et maternis in dote et pro dote*

Strizinu i vjerojatno neke druge posjede na granici sa Šibenikom, poput brata Josipa u slučaju Radošića prema granici sa Splitom. Takva je prostorna podjela vrlo intrigantna, no teško je reći radi li se o spletu okolnosti ili proizvodu smišljene obiteljske politike. Upravo su između tih dvaju posjeda Cega, stajala sela Ljubitovice i Prapatnice po sredini trogirskoga distrikta pod kontrolom baštinika Marina Amblaževa iz roda Andreis, što sugerira da je dobar dio trogirskoga distrikta bio u privatnim rukama plemića iz jednostavnih razloga jer same komunalne vlasti nisu mogle garantirati njihovu neposrednu kontrolu u nedostatku razgranatoga i funkcionalnoga administrativnoga sustava, već su se morale oslanjati na moćne pojedince iz plemićkih redova. To je suštinski klasična srednjovjekovna priča o delegiranju moći s centra na periferiju i lokalne aktere od strane središnjih vlasti koje nisu u stanju same uspostaviti i održavati nadzor uz vlastiti trošak.⁵⁸² Međutim, utjecaj gradskoga distrikta i posjedovnih odnosa unutar njega nije došao toliko do izražaja u razmatranom sukobu od prosinca 1357. godine, već je dinamika bila prvenstveno unutar-gradska. Možda je tomu bilo tako zato što je situacija vrlo brzo okončana ulaskom kraljevskih vojnih snaga u Trogir tijekom veljače ili ožujka 1358. godine pa se sukob nije ni mogao rasplamsati do one mjere kakva je zabilježena između 1312. i 1320. godine u tenzijama između režima potestata Mateja i prognaničke frakcije Marina Andrijinoga.

Čini se pred kraj poglavlja nužnim ukazati na dvije odluke Velikoga vijeća od svibnja 1340. godine. Naime, 22. svibnja odlučeno je da se ukida statutarna odredba koja je regulirala gornju granicu od 80 mogućih članova Velikoga vijeća, čime je teoretski otvorena mogućnost za priljev novih članova, što se odnosilo na one kojima su očevi već prethodno bili veliko-vijećnici.⁵⁸³ Međutim, 28. svibnja iste godine Vijeće je odlučilo i kako se pod potencijalne kandidate neće razmatrati oni čiji su očevi to nekoć postali „u vrijeme tiranije“ (*non intelligendo tempore tirranie*), što se moglo i trebalo odnositi prije svega na razdoblje vladavine Mateja Zorijeva.⁵⁸⁴ Polazeći od toga

ipsius domine Vellisclae. Renuntians dictus Doymus exceptioni non habitis et non receptis ... domos, terras, vineas et bona immobilia qui ascendit ad quantitatem predictam ... quas librarum duomilia et septingentas venetorum paruorum, dictus Doymus, omni iure et modo quibus melius potuit voluit essere saluas eidem domine Vellisclae et suis heredibus...". Vidi: OT, kut. 61, sv. 2, fol. 13.

⁵⁸² O trogirskom slučaju usp. Benyovsky Latin 2003b.

⁵⁸³ OIL, sv. 542, fol. 411-412; Lučić 1673, 227; CD, X, dok. 387., str. 551-552.

⁵⁸⁴ OIL, sv. 542, fol. 412v-414v; Lučić 1673, 228; CD, X, dok. 389, str. 554-555.

da su Matejev režim podržavali dobrim dijelom određene pučke grupacije, kao i to da je pučane i formalno ubacivao u svoje odbore, čini se kao vjerojatna mogućnost da je ova odluka bila prvenstveno namijenjena suzbijanju pučkoga utjecaja radi održavanja striktno plemićke dominacije unutar Velikoga vijeća. Doduše, treba imati u vidu da je odluka od 22. svibnja donesena sa 25 glasova za i 24 protiv, dočim je odluka od 28. svibnja donesena sa 35 glasova za i 32 protiv, što jasno svjedoči kako je i samo plemstvo bilo doslovno podijeljeno po tom pitanju. Kako bi se te podjele mogle uklopiti u frakcijsku dinamiku, zapravo je vrlo teško reći jer se ne zna ništa o tome tko je od plemića konkretno zastupao jednu ili drugu stranu, odnosno s kojom su plemićkom frakcijom pučani (ili pojedine skupine) bili u tom trenutku povezani. No, svakako se radilo o odlukama koje su utjecale na daljnje političke procese u gradu i distriktu. Osim toga, važno je ukazati na još jedan dodatan aspekt, odnosno pitanje u kojoj je mjeri općenito srodstvo ključno za oblikovanje frakcijskih veza.⁵⁸⁵ Naime, iz nadgrobnoga natpisa biskupa Lampredija izvire jasno podatak da mu je majka bila Bona de Cega, što sugerira da je i s Josipom Stjepanovim i Stjepanom Mihaelovim bio u određenome srodstvu.⁵⁸⁶ Dakle, Lampredije i njegov nećak Jakov Petrov zapravo su bili rodbinski

⁵⁸⁵ Za recentna razmišljanja o tome kroz prizmu koncepta međudruštvene povezanosti (*relatedness*) u hrvatskoj historiografiji vidi Majnarić 2018, 86-87, 175-176; Majnarić 2016, 66-67. Isto tako usporedi Bowdon 2004, 407-420. za sam koncept *relatedness*, te općenito za shvaćanje prijateljstva u srednjovjekovnim društvenim i političkim okolnostima u Mullett 2005, 255-259.

⁵⁸⁶ Usp. „*Quem genuit Iacobus Venetus de nobili stirpe Victuri de casa, set mater nomine Bona orta de domo clara de Cega Traguriensi, pauper nutsit iuuenis set statu uirili, hec apicis supersit, mox dignitatis honorem, sedit pacificus, paterque sexagenarius, in quo discetus, prudens, doctor, facundus, nomne corde tenens sancte trinitatis et ore pastor animarum Lampridium hac iacet in arca Laurentii sancte pater ex quorum precorum sit ipse tecum*“. Vidi: OIL, sv. 542, fol. 458. Vjerojatno se radi o Boni, odnosno Bonini, jednoj od sestara (uz Stanu, Katiju i Dragu) Dujma, Jurja i Petroša de Cega, kako se to vidi u bilježničkom spisu od 31. svibnja 1264. godine. Vidi: MT, I, dok. 176, str. 84. Drugim riječima, svi potomci Jakova Totile (Danijel, Lampredije i Petar, odnosno njihovi potomci) imali su krvno srodstvo sa svim najvažnijim akterima iz roda Cega (Matej Zorijev de Cega, Josip Stjepanov, Petraka Stjepanov, Ciga Josipa Stjepanova, Andrija Cige Josipova te mnogi drugi). Međutim, potonje srodstvo u realnosti suvremenici nije po svemu sudeći bilo relevantno u mjeri da bi to spriječilo sukobe, odnosno dovelo do frakcijskoga i interesnoga povezivanja rodova Vitturi i Cega. Doduše, to srodstvo možda je utjecalo na veći manevarski prostor i političku gipkost Danijela Jakovljeva. Valja istaknuti kako je biskup Bartolomej u svom pismu od listopada 1358. godine zapravo doveo u pitanje mletačko podrijetlo trogirskih Vitturija, i to konkretno na primjeru arhiđakona Jakova Petrova (...*quod Iacobus Petri de Tragurio dictus archidiaconus Traguriensis faciens se de domo Victoris de Venetiis sine litteris predicta a sua adolescentia...*). Vidi: OIL, sv. 540, fol. 36v. Doduše, čini se na tragu kasnijega izvora da te optužbe nisu dugoročno naštetile obiteljskoj memoriji. Naime, mletački patricij Giovanni Battista (Giambatista) Giustiniano ostavio je iza sebe putopis od svibnja 1553. godine u kojemu je iznio svoje viđenje stanja u Dalmaciji. U tom se kontekstu dotaknuo i Trogira. Sukladno tomu, na samome početku osvrta na Trogir nabrojao je ključne plemićke obitelji, a za Vitturije konkretno istaknuo da su podrijetlom iz Venecije (*Vitturi li quali hanno origine da Venezia*). Vidi: Commissiones II, 208.

povezani s Cegama, odnosno svojim političkim protivnicima. Takva spoznaja drastično umanjuje važnost srodstva kao primarnoga kriterija za frakcijsko oblikovanje. Drugim riječima, čini se da su različiti faktori mogli imati utjecaja na neformalnu frakcijsku strukturu, a nijedan od njih nije morao biti strogo vezan uz određeno krvno srodstvo, već se moglo raditi o posebnom spletu obiteljskih i društvenih konekcija, koje su izvirale iz svakodnevne dinamike života, a budući da se radi o neformalnim i često promjenjivim odnosima teško ih je egzaktno definirati. U odnosu na prethodno poglavlje, ovdje je razmatran i aspekt latentnih sukoba koji se prate po linijama identificiranih frakcija, premda su u pitanju bile i neke mnogo uže interesne skupine poput one biskupa Lampredija koji je favorizirao svoje nećake klerike nauštrb kanonika Stjepana Mihaelova i Ivana Petra Kastrafocijeva. Time se unijela dodatna dimenzija u razumijevanju frakcijskoga djelovanja, koja otkriva nove slojeve ionako kompleksnih interesnih mreža. Prati se kontinuitet u djelovanju frakcija između 1310. i 1328., odnosno 1357. i 1358. godine, kao i strukturne transformacije do kojih je došlo između 1328./1330. i 1358. godine pod utjecajem društvenih promjena i lokalne dinamike u samome Trogiru kao i zbivanja na široj političkoj sceni Venecije ili Ugarskoga Kraljevstva. Premda se sastavi frakcija u određenoj mjeri mijenjaju, sukladno biološkome ritmu i ljudskome životnome vijeku, u dobroj mjeri zadržavaju određeni kontinuitet. Radi se prije svega o tome da su praktički svi (barem oni politički relevantni) pripadnici plemićkih obitelji od kraja 13. pa do početka 15. stoljeća imali priliku (ili nesreću) iskusiti što znači sudjelovati u frakcijskim sukobima u praksi, i vidjeti kako poraz nije opcija jer se time gubi sve, a političkoga prostora za poražene jednostavno nema. Ulozi su bili (pre)veliki. Pokazalo se i kako sukobi eskaliraju u trenucima kada središnje vlasti (Ugarska, Venecija, Bribirci) gube kontrolu nad gradom što onda otvara mogućnost za potpuno redefiniranje političkih odnosa u gradu, a to za sobom povlači pitanje oblikovanja (ili radije pokušaja oblikovanja) nove političke stratifikacije i popratnih mehanizama prijenosa političke i društvene moći na vladajuću političku frakciju. No, središnje vlasti imaju jasnu tendenciju oporavka i susljedne potrebe za povratkom izgubljenoga autoriteta na periferiji, što nerijetko vodi lokalne političke eksperimente u nepovratnu propast. Da bi se sve to moglo u cijelosti

razumjeti, valja nastaviti naraciju i krenuti s drugom polovicom 14. stoljeća sa svim političkim intrigama koje ono skriva u sebi.

Anžuvinski poredak i post-anžuvinska eskalacija otvorenoga konflikta (1358. - 1395.)

Latentne tenzije u gradu (1382. - 1386./1387.)

Za razdoblje od 1358. pa sve do 1382. godine ne postoje nikakve konkretnije informacije putem kojih bi se mogla pratiti frakcijska dinamika. Štoviše, tek s otvorenim konfliktima od studenoga 1386., odnosno prosinca 1387. godine politička se situacija može pratiti detaljnije. Dakle, za nekih skoro pa 30 godina bilježi se nepremostiva „rupa“ u dostupnim izvorima. No, iza toga stoji možda i konkretan razlog. Nakon uspostave kraljevske ugarske vlasti u gradu od ožujka 1358., odnosno nakon banske presude i stabilizacije unutarnjih prilika u gradu od kolovoza 1358. godine, počinje se pripremati teren za novoga trogirskoga kneza, i to zadarskoga plemića Franju de Georgiis od studenoga 1358. godine. Franjo se zadržao na funkciji sve do svoje smrti u studenome 1377. godine, što sugerira da je uživao veliko povjerenje kralja Ludovika I. Anžuvinca. Čini se da je onda stabilna kraljevska vlast u gradu kao i na širem prostoru Dalmacije i Hrvatske, utjecala i na stabilne odnose unutar trogirskoga plemstva.⁵⁸⁷ Nakon Franjine smrti, trogirsko je plemstvo izašlo s već spremnim „nacrtom“ o uvođenju privremene službe rektora koji će, kao i nekoć konzuli u 13. i početkom 14. stoljeća, služiti kao privremena vlast do dolaska novoga kneza koji je imao kraljevo povjerenje. Takva je odluka Velikoga vijeća zabilježena 6. i 8. studenoga 1377. godine, prema kojoj je trebalo za mjesec studeni izabrati tri rektora koji ne smiju biti u srodstvu, kao ni u srodstvu sa sucima, kako je to propisano statutom. Rektori su privremeno imali svu vlast u svojim rukama, koju inače samostalno treba držati trogirski knez.⁵⁸⁸ Naravno, vidjet će se kasnije kako se odredba o izuzeću srodnika u rektorskim redovima i nije baš sasvim dosljedno poštovala. No, važno je za istaknuti kako se time već nastoji održavati frakcijska i rodovska ravnoteža kako ne bi došlo do prekomjerne koncentracije moći u rukama pojedinaca, ili pak

⁵⁸⁷ O Franji de Georgiis i njegovom životnom putu može se detaljnije vidjeti u: Grbavac 2004, 35-54.

⁵⁸⁸ Usp. „*eligi debeant tres rectores ad regimen ciuitatis Tragurii quorum rectorum offitium durare debeat per totum mensem nouembrem nunc instantis, qui quidem rectores non sint attinentes in parentella nec inter se, nec cum iudicibus secundum formam statuti, et quod ipsi rectores, seu maior pars ipsorum habeant in maleficiis illam auctoritatem, quam habet dominus comes Tragurii solus*“. Vidi: CD, XV, dok. 236, str. 328.

pojedinih plemićkih rodova. Služba nije bila plaćena, a za rektore su mogli biti izabrani samo oni stariji od 35 godina, čime su ciljali na one s najvišim iskustvom.⁵⁸⁹ Čini se da je suština njihove privremene djelatnosti bila prije svega u tome da se osigura javni red i mir, odnosno osujete bilo kakvi prevratnički pokušaji za destabilizacijom ili promjenom vlasti kroz angažiranje dvojice plemića na rektorskim funkcijama te (plaćenih) osam famula za osiguranje komunalne palače tijekom studenoga 1377. godine.⁵⁹⁰

Premda se radilo o privremenom nacrtu za privremene rektore, s vremenom se ta praksa ustalila i zadobila institucionalni oblik, odnosno rektori su se od 1377. pa sve do 1420. godine redovito birali u ovakvim privremenim ciklusima, a ponekad su i supostojali zajedno s knezovima, kao što je to posebice bio slučaj početkom 15. stoljeća u okolnostima o kojima će se podrobnije diskutirati u idućem poglavlju. Zbog svega toga, rektorska služba može se percipirati i kao sredstvo raspodjele moći među frakcijama (plemićkim rodovima), što je zasigurno utjecalo na smanjivanje političkih tenzija. Međutim, o instituciji rektora u trogirskom komunalnom poretku (1377. – 1420.) čini se da ne postoji baš nijedna konkretna studija pa takvu treba tek očekivati jer na ovome mjestu neće biti fokus na raščlambi rektorske službe, već će se podaci o rektorima koristiti kao mjerodavni za praćenje frakcijske dinamike s kraja 14. i početkom 15. stoljeća. Tako je Franju de Georgiis zamijenio Jakov de Raduchis na trogirskoj kneževskoj stolici (1377. – 1379.), također kao zadarski plemić.⁵⁹¹ Štoviše, sve do 1409. godine i potpadanja Zadra pod Mletačku Republiku, trogirski knezovi najčešće su dolazili iz redova zadarskoga plemstva, koje je kolektivno uživalo poseban status i političko povjerenje kraljevskih vlasti kojima je od velike važnosti bilo održavati izravni kontakt s Italijom u kontekstu njihove jadranske politike. I upravo je Zadar igrao vrlo važnu ulogu u cijeloj toj političkoj konstelaciji. Međutim, Trogir je

⁵⁸⁹ Usp. „*Insuper nullus possit in idem officium rectorie eligi et assumi qui non sit maior annis 35 et quod rectores ipsi nullum habere debeant salarium a commune nee possint a districtu Tragurii eorum durante officio nullatenus absentare*“. Vidi: CD, XV, dok. 236, str. 328.

⁵⁹⁰ Usp. „*Item in dicto consilio captum fuit, quod ipsi rectores cum iudicibus, seu maior pars ipsorum arbitrium habeant et auctoritatem eligendi duos nobiles de consilio idoneos et sufficientes qui duo nobiles nullum salarium habere debeant a commune, sed semper ipsi ambo seu vnus ipsorum adminus residentiam facere debeat tam de die, quam de nocte in palatio communis Tragurii et secum habere debeant octo famulos ad salarium communis*“. Vidi: CD, XV, dok. 236, str. 328-329.

⁵⁹¹ Za Jakova de Raduchis vidi: CD, XV, dok. 245, str. 336-337; Notae, 242-243.

imao istaknutu stratešku važnost tijekom Rata za Chioggiu kao jedno od logističkih uporišta genovske flote koja je uživala potporu kralja Ludovika u ratu protiv Mletačke Republike i u pokušaju osvajanja samoga grada Venecije (1379. – 1381.). Kao takav, Trogir je za kneza u tom periodu imao Genovljanina Baldazara de Sorbu (1379. – 1382.), koji je nosio naslov ugarskoga kraljevskoga admirala, odnosno kneza Trogira, Brača, Hvara i Korčule.⁵⁹² Nakon Baldazara kao knez zabilježen je sin pokojnoga Franje de Georgiis, naime Pavao de Georgiis (1384. – 1386.), a kratkotrajno između srpnja i studenoga 1386. godine i zadarski plemić Pavao Pavlović s kojim se zahuktavaju političke tenzije u gradu i dolazi do novih frakcijskih eskalacija.⁵⁹³

Nakon smrti kralja Ludovika I. Anžuvinca u rujnu 1382. godine počinje dugotrajno razdoblje sukoba oko toga tko će preuzeti kraljevsko prijestolje, koji su u većoj ili manjoj mjeri potrajali do otprilike 1409. godine i konačne konsolidacije vlasti kralja Sigismunda u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. Kralj Ludovik, naime, nije imao muškoga nasljednika, a Sigismund Luksemburški kojega je prevideo za muža svoje kćeri Marije, odnosno za nasljednika ugarskoga prijestolja bio je premlad i neiskusna da bi se snašao i pravodobno reagirao na razvoj situacije netom nakon kraljeve smrti, a uz to realno nije imao ni naklonost ugarskih magnata. Vlast je stoga u praksi preuzela Ludovikova udovica Elizabeta Kotromanić i upravljala u ime kćeri kraljice Marije, uz početnu podršku ugarskih magnata i posebice palatina Nikole Gorjanskoga, njezinoga ključnoga pouzdanika. Međutim, veliki dio plemstva osjetio se izigranim zbog načina na koji je Elizabeta u prvim godinama (1382. – 1385.) vladala zemljom zanemarujući Ludovikove veterane, a posve protežirajući palatina Nikolu Gorjanskoga i jedan uski krug velikaša. Kroz cijelo to razdoblje bujalo je nezadovoljstvo, a zabilježene su pobune i prevratnički pokušaji diljem Kraljevstva, kao što je to bio slučaj sa Zadrom u srpnju 1384. godine kada su otkriveni urotnici protiv kraljevske vlasti u Zadru, koji su

⁵⁹² Za Baldazara de Sorbu vidi: Notae, 243-244; OT, kut. 1, sv. 6, fol. 11. (4. ožujka 1382.). Usp. o širem kontekstu Rata za Chioggiu i njegovim konzekvencama za sustavno teritorijalno širenje Mletačke Republike u desetljećima nakon 1382. godine primjerice Ortalli, Cracco, Cozzi i Knapp 2007, 238-242, 261-265; Ivetić 31, 34-36. O događajima u Trogiru tijekom tog rata usp. Lučić 1979a, 675-707. Podrobnije o mletačkom utjecaju na istočnom Jadranu u prethodnim stoljećima (12. – 14.) usporedi i Benyovsky Latin 2021a, 6-47.

⁵⁹³ Za Pavla de Georgiis vidi: Notae, 245; OT, kut. 3, sv. 37, fol. 129. (20. ožujka 1386.). Za Pavla Pavlovića usporedi iz njegova „dnevnika“: Ljetopis PP, 9.

posljedično i javno pogubljeni, a zadarski vijećnici imali potrebu nakon toga ponovno položiti zakletvu vjernosti kraljicama Elizabeti i Mariji.⁵⁹⁴ U međuvremenu su redovi nezadovoljnoga plemstva razvili ideju za dovođenjem nekoga muškoga vladara iz dinastije napuljskih Anžuvina, a tko je mogao biti bolji izbor nego li aktualni napuljski kralj Karlo Drački koji je praktički odgojen na dvoru Ludovika Anžuvina i uz to je imao konkretnoga iskustva s ugarsko-hrvatskim političkim uređenjem kao hrvatski herceg (1369. – 1375.). Tako je Karlo stigao u Ugarsku u rujnu 1385. godine i okrunio se za ugarskoga kralja u Stolnom Biogradu 31. prosinca iste godine. Međutim, već 7. veljače 1386. godine završava teško ranjen u sklopu zavjere s kojom je kraljica Elizabeta bila izravno povezana. Kralj je na koncu i podlegao ozljedama 24. veljače 1386. godine u Višegradu. Posljedično je došlo do pogoršanja odnosa između kraljica i „pobunjenika“ južno od Drave.⁵⁹⁵

Naime, kraljica Elizabeta je u srpnju 1386. godine krenula na put u Slavoniju zajedno s Marijom, palatinom Nikolom Gorjanskim te drugim istaknutim velikašima, gdje su nedaleko od mjesta Gorjanskoga upali u zasjedu napuljskih pristaša pod vodstvom Ivana od Paližne, Stjepana Lackovića i Ivaniša Horvata. Susret je završio razbijanjem kraljevske vojske, u kontekstu čega je i ubijen ugarski palatin Nikola Gorjanski, a kraljice Elizabeta i Marija zarobljene i odvedene sve do novigradske tvrđave u zaleđu Zadra. Posljedično je Ivan od Paližne uzeo naslov dalmatinsko-hrvatskoga bana, a Ivaniš Horvat slavonskoga bana, i sve to uz pozadinsku potporu bosanskoga kralja Stjepana Tvrtka Kotromanića koji je također bio napuljski pristaša.⁵⁹⁶ U nastavku se Sigismund aktivnije uključio jer je u pitanju bila njegova buduća supruga, a s njom i svaka mogućnost stjecanja Ugarskoga Kraljevstva pa je u novim okolnostima izabran za „kapetana Ugarske“ u listopadu 1386. godine nakon čega je pokrenuo rat protiv napuljskih pristaša u Dalmaciji i Hrvatskoj, a u ožujku 1387. godine okrunjen je za legitimnoga ugarskoga kralja.⁵⁹⁷ Kraljica Elizabeta umrla je u zatočeništvu u siječnju 1387. godine, i to je pitanje koje do danas nije posve razjašnjeno. Međutim, Mladen Ančić u novije je vrijeme iznio uvjerljivu pretpostavku kako je priča

⁵⁹⁴ Usp. detaljnije Klaić 1988, 241-242; Šunjić 1967, 35-37; Šišić 2004, 23-79; Ančić 2009, 54-56, 64-65.

⁵⁹⁵ Usp. Šišić 2004, 47-48.

⁵⁹⁶ Usp. Klaić 1988, 250-259. O vitezu Ivanu od Paližne može se kratko usporediti Budak 1989, 57-70.

⁵⁹⁷ Usp. Klaić 1988, 259-261.

o njezinom ubojstvu po naredbi Ivana od Paližne zapravo proizvod naknadne Sigismundove propagande.⁵⁹⁸ Kako bilo da bilo, Sigismund je uspio osloboditi kraljicu Mariju tek u lipnju 1387. godine, nakon čega se nastavio rat protiv sada zaista kraljevih pobunjenika Ivana od Paližne, Ivaniša Horvata i Stjepana Lackovića, koji će obilježiti njegove vladarske napore kroz narednih deset godina, sve do „krvavoga“ Križevačkoga sabora u veljači 1397. godine na kojem je kralj dao ubiti Stjepana Lackovića, pri čemu su Ivan od Paližne i Ivaniš Horvat napustili ovaj svijet već godinama prije tog događaja.⁵⁹⁹

Unutar ovako jezgrovitoga prikaza ugarsko-hrvatskoga političkoga konteksta tijekom 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća valja smjestiti i razvoj političkih zbivanja u Trogiru između 1386., odnosno 1387. i 1395. godine tijekom posljednje faze otvorenih frakcijskih sukoba. Sukobi između kralja Sigismunda i pristaša napuljske strane, koji su bili posebni intenzivni na području južno od Drave, utjecali su na izbijanje otvorenoga konflikta u Trogiru u studenome 1386., odnosno prosincu 1387. godine. Međutim, prije toga je nužno ukazati na neke podatke iz kojih se nazire smjer političke dinamike u Trogiru između 1382. i 1386. godine, odnosno proces frakcijskoga polariziranja među trogirskim plemićkim grupacijama. Za početak se može krenuti od jednoga pisma kraljice Elizabete od 21. siječnja 1381. godine, koje je pročitano u trogirskom Velikom vijeću, a koje se ticalo Danijela Silvestra Baronova (Mazzarello) i činjenice što je usmrtio neku osobu. Naime, Danijel se požalio kraljici (njegovo pismo nije sačuvano) na to da je nepravедno osuđen na egzil i gubitak imovine i plemićkoga statusa budući da nije s namjerom ubio čovjeka, već je htio zaustaviti neku svađu pri čemu je situacija eskalirala i imao je potrebu obraniti vlastiti život, što je završilo sa smrću stanovitoga Ivana. Kraljica se založila za to da se uzme u obzir da je to bio čin iz samoobrane te da ga se na koncu vrati u njegov dotadašnji status. Nakon što je pismo pročitano u Velikom vijeću, uslijedilo je glasanje koje je imalo za rezultat 33 glasa za postupanje u skladu s kraljičinim pismom te 11 protivnih glasova. Na temelju ishoda glasanja Danijel je posljedično ponovno vraćen u plemićki status.⁶⁰⁰ Ono što se ovdje

⁵⁹⁸ Usp. Ančić 2020b, 385-406.

⁵⁹⁹ Usp. Klaić, 1988. 261-264, 325.

⁶⁰⁰ OIL, sv. 540, fol. 172-173.

nameće kao krucijalno, to je činjenica da se Danijel izravno obraća kraljici Elizabeti za pomoć, a da je u nastavku kraljica zaista procijenila da će podržati Danijelova nastojanja kao utemeljena. Po svemu sudeći Danijel je sin Silvestra Baronova (Mazzarello) koji se spominjao kao jedan od trogirskih prognanika i pristaša Josipa Stjepanova 1357. i 1358. godine, dočim se neki njegov izgledni srodnik Danijel Baronov navodi kao sudac između lipnja i kolovoza 1402. godine.⁶⁰¹ Drugim riječima, članovi njegove obitelji vjerojatno su podržavali frakciju Cega pa tako načelno i on te je možda upravo to dodatno motiviralo kraljicu da pomogne lojalnom kadru. Kraljica je ponovno pisala Trogiranima 20. rujna 1383. godine, dakle godinu dana nakon Ludovikove smrti i u kontekstu promijenjenih (i promjenjivih) političkih okolnosti. Naime, upozorila je trogirске vlasti da joj je Kažot Augustinov po njenom nalogu dopremio neke strijelce i da zbog toga ne smije imati nikakvih problema u samome gradu, budući da je to učinjeno u službu kraljice.⁶⁰² Vidjet će se ubrzo u nastavku teksta da je Kažot Augustinov zapravo od prosinca 1387. godine u progonstvu zajedno s Cigom Josipovim i njihovim pristašama, no uživajući pritom (ograničenu) potporu kralja Sigismunda, budući da je sam Kažot bio familijar kraljevskoga dvora (*aule regis familiaris*). Uzimajući u obzir ovu epizodu, sveza između Danijela Silvestrova s frakcijom Cega, a samim time načelno i s kraljicom Elizabetom, čini se sada jasnijom. Razumljivo je da je Kažot zasigurno već iskusio neke neugodnosti u Trogiru zbog svoje pomoći kraljici Elizabeti, zbog čega je osjećao potrebu javiti joj za te događaje, a ona je na tragu toga poslala pismo trogirskim vlastima s pojašnjenjem kako je Kažot pod njezinom političkom zaštitom. Isto tako, polazeći od latentnih frakcijskih polarizacija iskazani otpor njegovome činu valja vjerojatno tražiti među redovima frakcije Vitturi-

⁶⁰¹ Za Silvestra vidi prethodno poglavlje, a za Danijela Baronova vidi: OT, kut. 3, sv. 37, fol. 12. Isto tako usp. Andreis 2002, 197.

⁶⁰² Usp. „*Insuper scire vos volumus, quod de nostre serenitatis mandato fidelis aule nostre familiaris Casotus Augustini de Casoctis, concivis vester, quosdam balistarios de prefato regno nostro Dalmatiae nuper ad servitia maiestatis nostre conduxit, ob hocque nolumus, quod apud vos, vel alios fides nostros, alicuius improprietii vel infamie nota turbetur, quasi hoc proprio motu fecisset: servoavit enim in petendo dictos balistarios et conducendi ipsos ad servitia nostra omnimodam voluntatem excellentie nostre et mandatum, quod super hoc dedimus sibi*“ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 185. U Lučićevoj ostavštini dokument je datiran 20. rujna, no u Diplomatičkome zborniku iz nekog je razloga dokument datiran 2. rujna (CD, XVI, dok. 308, str. 389-390.), i to na tragu Lučićevih Memorija (Lučić 1673, 327) u kojima je također istaknut datum 2. rujna. Međutim, u Lučićevim Memorijama je vjerojatnije došlo do tiskarske pogreške koja je onda samo preuzeta od autora dotičnoga izdanja Diplomatičkoga zbornika, te bi prijepis izvornoga dokumenta iz Lučićeve ostavštine trebao ipak imati prednost, a samim time i datum 20. rujna.

Andreis. Više od toga po tom pitanju ne može se izreći. Isti zaključak vrijedi za daljnji razvoj situacije pa se tako za period između 1383. i 1386. godine ne mogu pronaći eksplicitni podaci nalik na prethodna kraljičina pisma iz kojih bi se izvodila frakcijska dinamika u gradu, koja je eskalirala u studenome 1386. godine.

Ugarski *interregnum* i aktualiziranje otvorenoga konflikta (1386. – 1395.)

Nastavno na prethodno, Pavao Pavlović u svom „dnevniku“ navodi kako je on sam bio izabran za trogirskoga kneza 2. srpnja 1386. godine te kako je 25. srpnja i preuzeo funkciju.⁶⁰³ Valja se sjetiti da je upravo 25. srpnja došlo do spomenute bitke kod Gorjanskoga u kojoj su zarobljene kraljice Elizabeta i Marija, što znači da se Pavao već od prvoga dana svoje kneževske službe našao u „neobranom grožđu“ (premda je to mogao osvijestiti tek kad je u Trogir stigla vijest o bitci). Štoviše, već nakon nekoliko mjeseci, preciznije 23. studenoga, izbio je oružani sukob na trogirskom gradskom trgu koji se istoga dana smirio bez ranjenih, kako izvješćuje sam Pavao.⁶⁰⁴ Međutim, čini se da je upravo Pavao bio faktor nestabilnosti jer navodi kako ga je „naoružani puk“ svrgnuo s pozicije i protjerao iz grada 26. studenoga, nakon čega se on odmah uputio natrag za Zadar i tamo stigao 1. prosinca 1386. godine.⁶⁰⁵ Dakle, trebalo mu je nekih šest dana da se vrlo usporenim tempom vrati u Zadar, a za preuzimanje funkcije trebala su mu skoro 24 dana da bi se uopće pojavio u Trogiru. Očigledno ima tu jako puno toga što Pavao svjesno izostavlja, selektirajući samo gole činjenice o tome što se dogodilo, bez isticanja šire pozadine zbivanja jer mu tako nešto ne bi ni odgovaralo (ipak je on bio knez), pa čak ni u jednom zapisu privatne naravi. No, osim toga što je Pavao autor korištene kronike, on je ujedno zabilježen i kao istaknuti zadarski plemić, pristaša kralja Sigismunda te srodnik obitelji Cega, premda nije još posve jasno je li njegova supruga Gruba (Grubula), trogirski plemkinja, pripadala zaista rodu Cega ili se radi o nekoj drugoj vrsti srodstva, no ono nije upitno jer ga sam ističe više puta u svom dnevniku.⁶⁰⁶ U tom smislu našao se na jednakim političkim linijama s obitelji

⁶⁰³ Usp. „*Die 2. mensis iulii electus fui in comitem Tragurii, pro quo offitio intromittendo, applicui Tragurium die mercurii de mane, scilicet 25. eiusdem mensis*“. Vidi: Ljetopis PP, 9.

⁶⁰⁴ Usp. „*Die 23. mensis novembris, hora quasi vesperarum, facta fuit rixa maxima 23. nov. inter Tragurienses in platea Tragurii, cum ensibus et aliis armis, licet nullus tunc fuit vulneratus*“. Vidi: Isto, 9.

⁶⁰⁵ Usp. „*Die 26. mensis novembris ante prandium, populus Tragurii expulit me manu armata ab offitio dicti comitatus, et immediate (recessi) a Tragurio et applicui ladram die sabbati primo mensis decembris*“. Vidi: Isto, 10.

⁶⁰⁶ Zabilježio je Pavao svoje zaruke s Grubom (Grubulom) 11. travnja da bi ju pokupio u Trogiru 21. studenoga te sklopio brak u Zadru 23. studenoga 1385. godine. Vidi: Ljetopis PP, 9. S druge strane, ističe rod s Andrijom Cige Josipovim u kontekstu njegova egzila izvan Trogira od siječnja 1400. godine. Vidi: Ljetopis PP, 30. Osim toga, navodi Pavao da je boravio kratko u Trogiru 26. lipnja 1402. godine kako bi prisustvovao sprovodu pokojnoga Stjepana Cige Josipova, brata navedenoga Andrije te također Pavlova srodnika (iako to ovom prilikom ne navodi eksplicitno). Vidi: Ljetopis PP, 33. U historiografiji se ističe da je Gruba potjecala iz roda Cega: Anzulović 1995, 97; Dokoza 2020, 441; Andreis 2002, 58.

Cega, koja je očito napravila sve da dovede baš njega za trogirskoga kneza. To se čini kao uvjerljivi rasplet situacije, a kao rezultat svega Pavao je naišao na (najvjerojatnije) otpor suprotne političke grupacije Vitturi-Andreis koji se manifestirao u otvoreni konflikt 23. i 26. studenoga 1386. godine, i upravo u trenucima kada su napuljske pristaše imale prevagu u Hrvatskom Kraljevstvu.

Spletom okolnosti u Trogiru se baš u tom trenutku nalaze generalni upravitelj dominikanskoga reda i profesor teologije Rajmund te Šimun de Nespoli, biskup Amalfija, koji su već idućega dana, 27. studenoga, zabilježeni u svojstvu pomiritelja i arbitara. Kao takvi donijeli su presudu s devet odredaba po kojima treba postići mir nakon nedavnih sukoba.⁶⁰⁷ Naime, iako je Pavao napisao da ga je „naoružani puk“ izbacio iz grada, potonji pomiritelji ističu da je došlo do sukoba između plemića (*de discordia, et maliuolentia que uertitur et est inter ipsos nobiles*) o čemu su se konzultirali sa splitskim i šibenskim poklisarima koji su čim prije pohitali u Trogir s ciljem da rade na stabilizaciji političkih prilika (*ambassiatorum ciuitatis Spalatensis et Sibenicensis qui etiam ad pacificandum dictos nobiles Tragurienses*).⁶⁰⁸ Raščlambom razmatranih odredaba moguće je vrlo pouzdano rasvijetliti pozadinu zbivanja od 23. i 26. studenoga. Drugim riječima, sama potreba pomiritelja da uvedu zabranu za određena ponašanja jasno sugerira da su se upravo takve stvari i dogodile te prouzrokovale eskalaciju političkoga nasilja. No, treba krenuti redom, pa tako prva odredba nalaže kolektivni zaborav za sve počinjene nepravde i uvrede, bilo od plemića ili pučana.⁶⁰⁹ Dakle, u cijelu priču se ubacuju odmah i pučani kao jednako-važni društveni akteri. Prema drugoj odredbi, nije bilo dopušteno bilo kojemu plemiću podizati tužbu protiv drugoga plemića u ime nekoga stranca osim u slučajevima ako bi same komunalne

Pavao je i svoju kćer Mikilinu (*Michlina*) udao za jednoga trogirskoga plemića, odnosno za Josipa Zoru Markova (Mišković) 28. ožujka 1398. godine. Potonji Josip pripadao je frakciji Cega te se ovdje vidi kako se Pavao ciljano nastojao što bolje povezati s Cegama uspostavljajući bračnu vezu s „Miškovićima“, koji su pripadali frakcijskom bloku pod vodstvom obitelji Cega i Casotis. Pavao ističe i kako je Matej Petra Josipova (Cega) pošao u Zadar kao Josipov zastupnik (ujedno i srodnik), koji je u njegovo ime sklopio brak s Mikilinom. Vidi: Ljetopis PP, 25.

⁶⁰⁷ OIL, sv. 540, fol. 202-207v.

⁶⁰⁸ Isto, fol. 202v, 203v.

⁶⁰⁹ Usp. „*Primo quod de omnibus preteritis iniuriis generalibus uel particularibus uerborum uel factorum commissis siue per nobiles siue per populares fiat plena remissio non tantum de parte in partem sed de quolibet ad quemlibet, et quod nullus unquam aliquo tempore audeat facere uindictam de quocumque dicto, uel facto usque ad istam diem et horam sub pena infraposita*“. Vidi: Isto, fol. 204.

vlasti donijele odluku da se izabere odvjetnika iz redova trogirskoga plemstva radi zastupanja nekoga stranca.⁶¹⁰ Čini se da je jedini relevantni „stranac“ u ovoj priči mogao biti upravo svrgnuti trogirski knez Pavao Pavlović, koji je možda potaknuo takvo ponašanje kod svojih prijatelja i rođaka među Cegama, kao metodu obračuna s nekim drugim plemićima. Indikativno je i kako pomiritelji ne uključuju pod ovom točkom pučane što znači da oni s tim nisu imali veze. U trećoj odredbi pomiritelji zabranjuju plemićima i pučanima da ikada više podižu mač ili nož protiv nekoga drugoga plemića ili pučana, već oružje mogu koristiti isključivo u samoobrani.⁶¹¹ Sam Pavao Pavlović za događaj od 23. studenoga iznosi kako su sudionici bili naoružani mačevima i drugim naoružanjem (*cum ensibus et aliis armis*).⁶¹² No, ukoliko to netko i napravi, bit će kažnjen sukladno važećim odredbama trogirskoga statuta, ili pak prema kraljevskim zakonima.⁶¹³

Potom slijedi jedna vrlo znakovita odredba, kojom pomiritelji zabranjuju pokretanje tužbi ili parnica protiv samih pučana, za koje oni kažu da su zapravo „spasili grad od propasti“ i da zbog toga zapravo zaslužuju nagradu i krunu, a ne kaznu (*ipsi liberauerunt ciuitatem ab exterminio et non sunt digni pena sed premio et corona*).⁶¹⁴ Dakle, očito su neke grupacije u plemstvu urgirale za kaznama koje bi bile usmjerene protiv pučana, no pomiritelji su imali drugačiju percepciju situacije. Postavlja se pitanje: na koji su način pučani „spasili“ grad da bi za to dobili i aktivnu

⁶¹⁰ Usp. „Item quod nullus nobilis audeat unquam emere, uel accipere litem seu questionem pro quocumque forense contra aliquem nobilem seu ciuem ciuitatis Traguriensis nisi forsan intercedendo mediando aut tractando quod inter partes fiat compromissum sed nullatenus litigando sub pena infrascripta per hoc autem capitulum non intendimus prohibere quin aduocati seu procuratores deputati per comunitatem possint etiam pro forensibus aduocare seu procurare“. Vidi: Isto, fol. 204-204v.

⁶¹¹ Usp. „Item nullus ciuis audeat de cetero in platea denudare gladium magnum uel paruuum contra alium nobilem uel popularem sub pena infrascripta. Volumus tamen quod si coram regimine clare probaretur quod aliquis precise pro defensione sua et non alia de causa denudaret gladium in platea ille non teneatur ad penam“. Vidi: Isto, fol. 204v.

⁶¹² Ljetopis PP, 9.

⁶¹³ Usp. „Item eandem penam uolumus quod incurrat quicumque ex nobilibus uulnerauerit alter alterum, uel occiderit uel in facie obrobriose percusserit etiam preter penam iuris statutorum ciuitatis uel regni“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 204v.

⁶¹⁴ Usp. „Item uolumus et ordinamus quod nullus ciuis Traguriensis cuiuscumque conditionis existat audeat ponere querimoniam coram curia regia, uel coram quacumque alia de populo, uel popularibus istius ciuitatis generaliter, uel particulariter, uel etiam de popularibus ipsis comuniter, diuisim indictam, sunere propter illa que istis diebus ad scandalum sedandum fecerunt, quia secundum illa que clare inuenimus ipsi liberauerunt ciuitatem ab exterminio et non sunt digni pena sed premio et corona, quod si quocumque casu accideret oppositum fieri per quemcumque statuimus et mandamus quod pro illo, uel illis comunitas Traguriensis tamquam pro causa propria assumat cum propriis expensis, et illum, uel illos reddat indemnem, uel indemnes“. Vidi: Isto, fol. 204v-205.

potporu (očito zaista) nepristranih pomiritelja? Nažalost, čini se da će odgovor na to pitanje ostati zagonetkom. Pomiritelji određuju da sve radnje ili zamisli protiv dosad iznesenih odredbi ne smiju i neće imati nikakvu vrijednost u budućnosti.⁶¹⁵ Potom slijedi odredba koja zabranjuje bilo kojem trogirskom plemiću da se bavi mesarstvom jer će se takvi u protivnome lišiti svih prava na obnašanje javnih službi, kao i pripadnosti plemićkom sloju.⁶¹⁶ Jasno je iz ovoga da je zaista bilo plemića koji su se bavili mesarskim zanatom, no zašto bi to u ovom kontekstu bilo relevantno nije baš posve jasno. Jesu li plemići-mesari možda imali više naoružanja (mačeva, sjekira i noževa) od drugih, ili se razvio sukob oko toga tko bi trebao imati monopol nad obradom i prodajom mesa za lokalne potrebe, u slučaju da je više plemića posjedovalo svoje mesnice? To su barem dvije moguće opcije, no egzaktni odgovor nažalost je nemoguće dati. Posljednja odredba tiče se nečega što je po svemu sudeći bio esencijalni problem svega i izravni povod za izbijanje konflikta na gradskom trgu. Naime, odlučeno je da nitko u srodstvu s nekim Trogiranimom u trećem stupnju ne može biti izabran za trogirskoga kneza, kao i to da ubuduće trogirski knezovi trebaju biti izabrani uobičajenim glasovanjem prilikom izbora nove Kurije, a ne glasovanjem *ad scrutinium*.⁶¹⁷ Dakle, istaknuto je već da je Pavao bio u srodstvu s Cegama, a iz ovoga je jasno da je to bilo konkretno treće ili bliže srodstvo, kao i to da nije bio izabran u sklopu redovite procedure izbora novoga sastava kurije. Očito su ga njegovi rođaci iz frakcije Cega uspjeli progurati u glasovanju *ad scrutinium* i izabrati ga za kneza, no to je od samoga početka djelovalo nestabilno, a nezadovoljstvo je eksplodiralo krajem studenoga 1386. godine.⁶¹⁸

⁶¹⁵ Usp. „*Item omnes coniurationes seu promissiones factas uel fiendas contra predictas nostras ordinationes tamquam factas contra legem caritatis declaramus irritas et inanes, et precipimus non obseruari sub eadem pena*“. Vidi: Isto, fol. 205.

⁶¹⁶ „*Item uolumus et ordinamus quod nullus nobilis Traguriensis audeat de cetero facere artem macelli. Quicumque autem oppositum fecerit ipso facto sit priuatis omni offitio comunitatis et sit inabilis tam ad consilium quam ad ceteras nobilium dignitates*“. Vidi: Isto, fol. 205.

⁶¹⁷ Usp. „*Item ne scandalum aliquod huius occasione de cetero inter nobiles, et alias personas de Tragurio ualeat oriri dicimuss, uolumus et mandamus auctoritate nostra qua fungimur in hac parte quod a modo in antea persona aliqua que sit attinens alicui ciui Traguriensi in tertio grado consanguinitatis non possit elligi, nec assumi in comitem Traguriensem ullo modo causa uel ingenio, et comites qui de cetero elligentur ad regimen Traguriense elligi debeant pro ut elligentur iudices in mutatione curie secundum consuetudinem hactenus obseruatam et non ad scrutinium sub pena infrascripta*“. Vidi: Isto, fol. 205-205v.

⁶¹⁸ Što se tiče metode glasovanja *ad scrutinium*, u općenitom značenju radilo se o obliku tajnoga glasovanja (Wolfson 1899, 17), a Nella Lonza pokazala je na dubrovačkom primjeru kako se radilo i o obliku izravne kandidature prilikom čega je svaki član Velikoga vijeća imao pravo nekoga tajno

Na koncu pomiritelji predviđaju vrlo oštre kazne za sve one koji bi se usudili prekršiti proglašene odredbe. Naime, predviđena je kazna bila 1000 zlatnih florena, a za one koji ne bi mogli namaknuti taj novac (što je predstavljalo veliki izazov i za plemiće) morali su ostati pet godina u gradskom zatvoru, nakon čega ih se trebalo poslati u vječni egzil izvan grada.⁶¹⁹ Rajmund i Šimun zabilježeni su nekoliko dana kasnije, naime 5. prosinca 1386. godine ponovno kao izabrani pomiritelji, ali ovoga puta u privatnom sporu između Nikole Andrije Marinova (Andreis) i Zore Marka Jurjeva (Mišković).⁶²⁰ Sastavljanju dokumenta u refektoriju trogirskih dominikanaca u burgu prisustvovali su Augustin Kažotov Casotis i pučanin Stipoš Marinov Musić. Naime, to je važno jer su obojica su sudjelovali u makinacijama trogirskoga arhiđakona Jakova Petrova iz 1357. i 1358. godine, budući da su spomenuti u banskom izvještaju i presudi, a sada se baš navode zajedno ovom prilikom. Ukoliko se pođe od toga da su Šimun, a posebice Rajmund bili vrlo visoko pozicionirani prelati koji su se spletom okolnosti našli tada u Trogiru, jasno je da nisu imali nikakvoga motiva da budu pristrani i da svoju presudu prilagode nekoj od strana i to prije svega plemićima kao vodećoj društvenoj grupaciji. Štoviše, događa se nešto posve suprotno. Naime, čini se kao da izabrani pomiritelji zapravo podržavaju pučane smatrajući da je njihova uloga

predložiti gradskome kancelaru/notaru, nakon čega bi Veliko vijeće glasovalo o kandidatima koji su nominirani od strane vijećnika barem dvaput (Lonza 2004, 23-30 i *passim*). U tom kontekstu Ivan Lučić iznosi kako se „prvi i najstariji način sastojao u tome što je svaki član vijeća svoj glas potajno saopćio bilježniku, odnosno kancelaru, pa se taj način zvao glasanje tajnim ispitivanjem, koji se u kasnijim vremenima promijenio.“ Lučić 1979a, 484. Možda je Lučićeva opservacija najbliža opisanom trogirskom primjeru. Naime, u prvoj knjizi i 58. odredbi Trogirskoga statuta jasno je regulirano da se izbor vanjskih ili unutarnjih gradskih službenika mora provoditi metodom ubacivanja kuglica u žare (*ad bussulas et ballotas*) te se iz toga izvodi značenje izraza *mutatio curie secundum consuetudinem*. Statutum 1915, 29; Statut 1988, 35. S druge strane, prema 26. odredbi druge knjige reformacija statuta (prema Strohalovom izdanju) odlučeno je da se izbor sindika (poklisara) provodi kao izuzetak *per scriptinium*, premda nije navedeno što taj oblik glasanja zapravo podrazumijeva u suprotnosti spram *ad bussulas et ballotas*. Statut 1915, 155; Statut 1988, 195. Međutim, možda se zaista radilo o tome da se glas iznosio „potajno“ samome gradskome notaru, za što ne treba previše dvojiti da je moglo dovesti do raznih manipulacija i samim time do nezadovoljstva dobrog dijela plemstva. I tim više što se radilo o praksi koja se nije koristila prilikom izbora Kurije, odnosno samo je metoda *ad bussulas et ballotas* bila dopuštena za izbor članova Kurije prema spomenutoj 58. odredbi prve knjige statuta. U kontekstu izbivanja sukoba u Trogiru u studenome 1386. godine, čini se uvjerljivim poći od pretpostavke da je korištenje neregularne i neuobičajene metode glasanja dovelo do nepravilnosti i namještanja rezultata koji je išao u prilog frakcijskom bloku Cega-Casotis, a koji je očito bio dominantan sve do prosinca 1387. godine.

⁶¹⁹ Usp. „*Et nihilominus quilibet transgressor incurrat penam M florenorum soluendorum camere comunitatis Traururiensis pro muris, uel pro aliis edificiiis et necessariis eiusdem. Et qui non habet tantum luat in corpore et quinque annis stet in carcere comunitatis ... Ipse uero si potest capi quinque annis stet in carcere comunitatis in autem perpetuo exilio et irreuocabili puniatur*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 205v.

⁶²⁰ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 1v.

u cijeloj priči bila pozitivna, te zabranjuju podizanje tužbi protiv njih, a na koncu plemićima zabranjuju i bavljenje mesarskim zanatom. Polazeći od svega toga, čini se da se njihov posredni prikaz zbivanja može uzeti kao najvećim dijelom objektivan, a ne tendenciozan, kakav će biti onaj od siječnja 1395. godine u kojemu će se pučane zapravo označiti kao glavne krivce, a o čemu će biti više riječi na samome kraju ovoga, odnosno na početku sljedećega poglavlja.

Zbivanja od studenoga 1386. godine anticipirala su pravi frakcijski okršaj od 27. i 28. prosinca 1387. godine kada su prvaci frakcije Vitturi-Andreis uz djelatnu pomoć nekih pučana smaknuli vođe frakcije Cega-Casotis, naime spomenutoga Augustina Kažotova de Casotis, Stjepana Dujmova zvanoga Chernuch (Cega) te Petra Josipa Stjepanova (Cega) i posljedično uspostavili vlast nominalno prijateljski naklonjenu napuljskoj strani i bosanskome kralju. Kao rezultat takvoga slijeda zbivanja, pripadnici obezglavljene frakcije Cega-Casotis odmah su pobjegli iz grada i sklonili se u Split čime je već po (barem) treći put ponovljen isti frakcijski scenarij u Trogiru s dalekosežnim posljedicama. Kratki pregled tih zbivanja nalazi se ponovno u dnevniku Pavla Pavlovića, koji je očito i iz osobnih motiva imao potrebu zabilježiti sve što je bilo izravno povezano s njegovim trogirskim rođacima Cegama. Naime, Pavao kratko bilježi kako su na „poziv puka“ (*ad vocem populi*) 27. prosinca ubijeni već spomenuti Stjepan Dujmov Chernuch i Petar sin Josipa Stjepanova, nekadašnjega vođe frakcije Cega u zbivanjima iz 1357. i 1358. godine. Istoga dana je zabilježeno kako nova vlast odlučuje poslati pismo bosanskim vojvodama umjesto slanja poklisara, odnosno poslati dva poklisara vranskome prioru Ivanu od Paližne.⁶²¹ Međutim, prethodnoga dana (prije prevrata) bilo je odlučeno da se pošalje poklisar zapovjednicima bosanske kraljevske vojske, što je moglo biti povodom za njihova smaknuća i nagli politički prevrat.⁶²² Osim toga, odlučeno je da rektori, suci i sedam gradskih vijećnika, zajedno s četiri kanonika (ukoliko oni žele sudjelovati), imaju odgovornost brinuti o dobrome stanju grada i njegovim fortifikacijama. Dakle, radilo se o *ad hoc* sigurnosnome odboru nalik onima iz vremena potestata Mateja Zorijeva s početka 14. stoljeća. I na koncu su istoga dana imenovana dva nova rektora, naime Lompre Mikacijev Vitturi (vrlo

⁶²¹ Notae, 246.

⁶²² Takvu je vrlo vjerojatnu mogućnost kontemplirao već Ančić 1987, 9.

izgledno vođa frakcije Vitturi u tom trenutku) i Pavao Marinov Quarco za siječanj 1388. godine.⁶²³ Idućega dana 28. prosinca smaknut je i Augustin Kažotov de Casotis, a mnogi drugi plemići pretrpjeli su razne štete i nepravde.⁶²⁴

Pavao Pavlović nadalje navodi kako su napadnuti plemići redom bili Ciga Josipa Stjepanova (Cega) i njegovi sinovi (Andrija, Josip i Stjepan), Nikola Ivana Acelini (Acelini) i njegovi sinovi (Ivan/Zane i Lav) te Zore Marka Jurjeva (Mišković) i njegovi sinovi (Josip, Marko i Toma), koji su svi zajedno s još nekim poblize neimenovanim ljudima na različite načine pobjegli u Split.⁶²⁵ Posljedično je novi režim u Trogiru poslao dvije naoružane barku u potjeru za Kažotom, sinom ubijenoga Augustina de Casotis, kao i za Petrom, sinom smaknutoga Stjepana Dujmova zvanoga Chernuch. Prognanici su u Splitu naoružali jedan brigantin i potom napustili grad. U tom se brigantinu nalazio Donat, također sin ubijenoga Augustina i Kažotov brat, s nekim svojim prijateljima i pristašama. Zadarski plemići uključili su se u situaciju pa su uputili tri poklisara (Ludovik de Georgiis, Damjan de Ciprianis i Andrija Nikole de Grisogonis) za Ugarsku da dostave kralju Sigismundu i kraljici Mariju pisma trogirskih prognanika u kojima se nalaze objašnjenja o svemu što se dogodilo i da se shodno tomu zatraži kraljevska pomoć. Znakovito je kako je Ludovik sam otputovao navečer 8., a Damjan i Andrija rano ujutro 9. siječnja 1388. godine, što je vjerojatno imalo za cilj stvoriti distrakciju u slučaju da nekoga od njih uhvate vojne snage Ivana od Paližne ili Ivaniša Horvata.⁶²⁶ S druge strane zabilježene su prve odluke novih vlasti

⁶²³ Isto, Notae, 246.

⁶²⁴ Za 27. i 28. prosinca usp. „Die veneris 27. mensis decembris in Tragurio, ad vocem populi interfecti fuerunt ser Petrus Ioseph et ser Stephanus Doymi dictus Chernuch, et cras 28. dicti mensis, incisum fuit caput ser Augustino de Casotis in platea civitatis Tragurii et multis aliis nobilibus diversae iniuriae fuerunt illatae“. Vidi: Ljetopis PP, 12.

⁶²⁵ Usp. „Die veneris 27. mensis decembris in Tragurio, ad vocem populi interfecti fuerunt ser Petrus Ioseph et ser Stephanus Doymi dictus Chernuch, et cras 28. dicti mensis, incisum fuit caput ser Augustino de Casotis in platea civitatis Tragurii et multis aliis nobilibus diversae iniuriae fuerunt illatae, videlicet Zegae Ioseph cum filiis, ser Nicole Acelini cum filiis, ser Zoro cum filiis et nonnullis aliis, qui vix aufugerunt Spaletum diversis modis“. Vidi: Isto, 12.

⁶²⁶ Usp. „Tunc etiam transmissae fuerunt duae barchae armatae a Tragurio, causa quaerendi et capiendi ser Casotum, dicti quondam ser Augustini, ac ser Petrum dicti quondam ser Stephani, (qui) armaverunt in Spaletum unum brigentinum et effugerunt. In eodem brigentino ivit personaliter Donatus diaconus, alter filius quondam ser Augustini, cum certis amicis eorum; et inde die duodecima, hoc est 8. mensis ianuarii sequentis, eundem casum notificavi illustrissimis principibus dominis nostris regi et reginae per litteras transmissas cum ambasciatoribus nostris communis Iadrae, euntibus ad eosdem dominos nostros, per certis negotiis nostrae communitatis Iadrae, scilicet cum domino Lodovico de Georgiis, ser Damiano de Ciprianis, ser Andrea Nicolai de Grisogonis, quorum

u Trogiru, odnosno 1. siječnja šalje se barka za Veneciju, a vjerojatno se pod tim misli na trogirsku poklisare. U kontekstu angažiranja dviju barki s ciljem hvatanja ostalih trogirskih prognanika, odlučeno je 2. siječnja da se izgradi mul pored crkve sv. Petra kod Bojišća u Podmorju, tako da mogu barke tamo pristajati. Posve je očita poveznica sa spomenutim općinskim barkama, koje su se kretale prema Splitu, a trebale su imati nekakvo logističko uporište između Trogira i Splita. Idućega dana, naime 3. siječnja 1388. godine, vlasti zabranjuju svima koji dijele određenu imovinu ili dobit s nekima od onih koji su pobjegli, da tu imovinu iznose izvan grada, što je vrijedilo i za plemiće i pučane.⁶²⁷

Tijekom ožujka 1388. godine zabilježeno je kako trogirske vlasti šalju poklisare banu Ivanu od Paližne, odnosno na Klis predstavnicima bosanskoga kralja.⁶²⁸ Istoga mjeseca, naime 8. ožujka donesena je odluka o popisivanju imovine prognanih trogirskih plemića i pučana, a u tu svrhu imenovan je novi odbor koji se sastojao od dvojice rektora, sudaca te šest gradskih vijećnika te četvorice kanonika.⁶²⁹ Nažalost, iz postojećih izvora mogu se samo identificirati Lompre Mikacijev i Pavao Marinov kao rektori kojima je mandat produžen na još dva mjeseca (veljača i ožujak), ali ne i ostali članovi sigurnosnoga odbora. Međutim, mogu se vrlo lijepo pratiti sudački i rektorski mandati za ovaj period, koji više nego kompenziraju određene faktografske nejasnoće. Povrh toga, sačuvani su i određeni podaci o konfisciranoj imovini u formi natuknica u jednom bilježničkom bastardelu iz tog razdoblja, a koji se čuva u Državnom arhivu u Zadru. Naime, zabilježeno je kako se dio te imovine daje ili prodaje pristašama i suradnicima novoga režima, pa se tako općenito radi o imovini oduzetoj sinovima pokojnoga Augustina Casotis, Stjepana Dujmova te Petra Josipova, odnosno preciznije Kažotu Augustinovu, Fantinu Donatovu de Valle, Miru Magaševu, Nikoli Ciprijana Ivanova („Gracia“), Andriji Cige Josipova, Cigi Josipa Stjepanova, Petru Dujma Stjepanova (Cega), Petru sukнару, Blažu Grubeše, Ivanu Dujma Mihaelova (Cega) te Zori Marku Jurjevu (Mišković), a vjerojatno i nekim drugim akterima.⁶³⁰ Sama činjenica

ambasciatorum unus secessit a Iadra die 8. mensis ianuarii hora vesperarum, scilicet dominus Lodovicus praedictus, et alii duo secesserunt cras die sequenti summo mane. Vidi: Isto, 12.

⁶²⁷ Vidi sve: Notae, 247.

⁶²⁸ Isto, 247.

⁶²⁹ Isto, 247.

⁶³⁰ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 9-9v, 11v, 16-18, 38-39v.

da su poimence zabilježeni i neki pučani vrlo zorno potvrđuje jednu od iznesenih postavki, a ta je da su pučani najčešće u svojstvu periferije ove ili one plemićke frakcije, odnosno da se ne može govoriti o djelovanju „puka“ kao odijeljene grupacije bez obzira na to što Pavao Pavlović namjerno projicira kada kaže da su tri plemića smaknuta na „poziv puka“ jer je očigledno da to nije mogao biti slučaj. Ako su se svi pučani (ili cijeli „narod“) zaista „podigli“ protiv plemića, kako je onda moguće da ih nalazimo među prognanicima zajedno s plemićima? Isto tako, pokazat će se u nastavku teksta kako su neki drugi pučani zabilježeni među one koji imaju priliku kupiti nešto od konfiscirane imovine. Dakle, stvari su mnogo kompleksnije i slojevitije te vode prema zaključku kako su i sami pučani bili podijeljeni po liniji dviju plemićkih frakcija. Dakle, očito su tu u pitanju i dublje pučko-plemićke klijentelističke spona, iza kojih se kriju razgranatiji frakcijski blokovi, a što sve zajedno do određene mjere nadilazi normativni jaz između vladajućega sloja i svih ostalih. Međutim, ta će se situacija ipak dobrim dijelom promijeniti od siječnja 1395. godine i sporazuma između zavađenih frakcija, po kojemu je sva krivnja za sukobe svaljena isključivo na pleća pučana,

Čini se da je postupak popisivanja (konfiscirane) imovine i njezine susljedne prodaje tekao između ožujka i rujna 1388. godine, kako je to zabilježeno u spomenutom bastardelu. U Lučićevim bilješkama navodi se 12. srpnja 1388. godine kako je odlučeno da se moraju prodati dobra onih koji su pobjegli iz grada, a to se uklapa upravo u taj period.⁶³¹ Treba pritom istaknuti činjenicu da nove vlasti dosljedno prognanike označavaju terminom „oni koji su pobjegli iz grada“. Dakle, time žele možda poručiti da ih nisu oni prognali, već da su oni kao sami svojevolumno otišli, što je jedna naizgled mala razlika, no semantički je vrlo značajna za pitanje njihove samo-legitimacije. Što se tiče konfiscirane imovine, valja krenuti redom, i to najprije od baštinika smaknutoga Augustina Kažotova de Casotis. Činjenica da su Stipoš Musić i Augustin Casotis navedeni kao svjedoci u sporu između Zore Markova (Mišković) i Nikole Andrije Marinova (Andreis) u prosincu 1386. godine mogla bi se u svjetlu novih zbivanja shvatiti tako da je Stipoš bio prisutan zbog Nikole, a Augustin pak zbog Zore.

⁶³¹ Notae, 247.

Drugim riječima, čini se da je riječ o frakcijskoj liniji odvajanja. Naime, Stipoš Musić i Rusko Lukšin spadaju među one koji su primili neke pokretnine od konfiscirane imovine istoga Augustina u ožujku 1388. godine.⁶³² Draga, udovica Ivana Pertinušića, primila je jedan ogrtač (*vnam capelam*) od Ljube bivše sluškinje ser Augustina također u ožujku.⁶³³ Dio Augustinova imanja (*pars fructuum*) prodan je Ivanu Lesagua za 10 libri, pri čemu mu je jamac bio Nikola Dese Ponalis u srpnju 1388. godine.⁶³⁴ Na koncu je Ivan Slovarić kupio pet Augustinovih bačvi za mošt (*cacia musti*) za cijenu od 17 velikih solida za svaku (*pro grossorum XVII quelibet*), a jamac mu je bio Nikola Andrije Marinova u rujnu 1388. godine.⁶³⁵ Nastavno na Augustina, devet bačvi za mošt njegova sina Kažota prodano je supruzi Starina Dersine za 15 velikih solida za svaku u rujnu, odnosno neka neimenovana imovina prodana je za 15 libara u srpnju 1388. godine. Jamac za prvu transakciju bio je Matej Petra Matejeva (Chiudis) u srpnju.⁶³⁶ Prelazi se sada na članove obitelji Cega, odnosno Ivana Dujma Mihaelova. Naime, Ratka supruga Obrada Karnetića uzela je u zakup neke pokretnine iz konfiscirane imovine Ivana Dujmova za 10 libara, a koju posjeduje njegova supruga Buna u ožujku 1388. godine.⁶³⁷ U srpnju iste godine neka nespecificirana Ivanova imovina prodana je Nikoli Danijela Ivanova za 52 libre, pri čemu mu je jamac bio Blaž Andrije Marinova.⁶³⁸ Na koncu je u rujnu prodana jedna bačva za mošt Ivana Dujmova pučaninu Vitku (Viktiku) Jasniću za 19 velikih solida, a kojemu je jamac bio Nikola Andrije Marinova.⁶³⁹ Vitko će kasnije biti među četiri optužena pučanina u siječnju 1395. godine, koji će završiti osuđeni na kaznu doživotnoga egzila. Razmatranje se nastavlja s posjedima Cige Josipova. Naime, Starin Dersinov kupio je 77 bačvi za mošt za cijenu od 16 velikih solida po bačvi, što u ukupnoj vrijednosti iznosi oko 1232 velikih solida ili preko 61 libre, što zorno svjedoči o respektabilnim financijskim mogućnostima

⁶³² Vidi: OT, kut. 66, sv. 1, fol. 39. Stipoš Musić bi vjerojatno bio otac Lovre Stipoševa, jednoga od pučkih poklisara iz 1421. godine u Veneciji, odnosno predak bogataške građanske obitelji Stipošević koja je doživjela uspon upravo tijekom 15. stoljeća i posebice nakon 1420. godine. Vidi: Ana Plosnić Škarić 2013, 37-48.

⁶³³ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 38.

⁶³⁴ Isto, fol. 16v.

⁶³⁵ Isto, fol. 17v.

⁶³⁶ Isto, fol. 16v, 18.

⁶³⁷ Isto, fol. 38v.

⁶³⁸ Isto, fol. 16.

⁶³⁹ Isto, fol. 17.

pojedinih pučana.⁶⁴⁰ Čini se da je pučanin Stjepan Matusine izabran za čuvara tih bačvi, a možda je taj Stjepan bio sin Matusine koji se navodi u banskoj istrazi i presudi iz 1358. godine, kada je označen među pučke vođe i kažnjen. Jamac je za tu transakciju bio Blaž Andrije Marinova u rujnu 1388. godine.⁶⁴¹ Martin Ilije Katonića kupio je neki neimenovani dio Cigine imovine u vrijednosti od 74 libre, a jamac mu je za to bio Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) u srpnju 1388. godine.⁶⁴² Dujam Martinov (Buffalis) kupio je dvije velike kade (*duas calderias magnas*) od konfiscirane Cigine imovine u ožujku 1388. godine, bez navođenja novčane vrijednosti.⁶⁴³ Stanoviti je postolar Ostoja također primio neke pokretne konfiscirane nekom bivšem slugi Cige Josipova u ožujku 1388. godine.⁶⁴⁴ Pavao apotekar primio je neke pokretne preko Cigine supruge Kote u ožujku 1388. godine, pri čemu se ističe da je Pavao posudio neke stvari Cigi i da mu je zbog toga isti dužan 6 libara i 8 solida.⁶⁴⁵ U ožujku 1388. godine još su dobili ili kupili određene dijelove Cigine pokretne imovine Radića Kuzminova, Marin Gojsić i Jakov Stjepana Mengacijeva.⁶⁴⁶

U ožujku 1388. godine don Blaž primio je neke pokretne od konfiscirane imovine Petra Dujma Stjepanova (Cega).⁶⁴⁷ Zarin Forslav je kupio 26 bačvi za mošt i to za 50 velikih solida po bačvi u rujnu (ukupno preko 65 libara), a Matej Dujmov je za 32 libre prethodno u srpnju 1388. godine kupio neki posjed, pri čemu mu je jamac bio Nikola Andrije Marinova. Međutim, uočava se bilješka iz 1391. godine kojom je poništena izvorna odluka.⁶⁴⁸ Što se tiče smaknutoga Stjepana Dujmova zvanoga Chernuch, jedno njegovo imanje kod Krtina prodano je Vitku Jasniću za 60 libara, prilikom čega mu je jamac bio Nikola Andrije Marinova u srpnju 1388. godine, dočim je Nikola Danijela Ivanova kupio jednu bačvu za mošt za cijenu od 18 velikih solida, a

⁶⁴⁰ O srednjovjekovnim novčanim mjerama vidi preciznije u: Mihelič 2006, 46–47. Naime, prema poznatoj novčanoj reformi Karla Velikoga jedna je libra iznosila 20 solida, jedan solid 12 denara, dočim je jedna libra iznosila 240 denara.

⁶⁴¹ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 17v.

⁶⁴² Isto, fol. 16.

⁶⁴³ Isto, fol. 38v.

⁶⁴⁴ Isto, fol. 38.

⁶⁴⁵ Isto, fol. 38.

⁶⁴⁶ Isto, fol. 38v, 39v.

⁶⁴⁷ Isto, fol. 39.

⁶⁴⁸ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 17, 17v.

jamac je pritom pak bio Nikola Grgurev (Bivce).⁶⁴⁹ Za Stjepanova očiglednoga sina, Jakova Stjepana Dujmova, zabilježeno je kako je Dragoslava udovica Tompse Koltovića primila brojne pokretnine od Jakovljeve konfiscirane imovine u ožujku 1388. godine.⁶⁵⁰ S druge strane, nešto je više prodane imovine smaknutoga Petra Josipa Stjepanova. Naime, Mladen Nikole i Ursus Ivanov (oboje Domišić) primili su neke pokretnine iz konfiscirane imovine Petra Josipova preko njegove udovice Marije u ožujku 1388. godine.⁶⁵¹ U ožujku su još Marin Gojsić i postolar Pribislav primili neke pokretnine pokojnoga Petra.⁶⁵² Petko Ljubigojević kupio je za 31 libru neka Petrova imanja u srpnju 1388. godine, a jamac mu je pritom bio Izmael (*Ysmagel*) koji će se također naći među kažnjenim pučanima u siječnju 1395. godine zajedno sa spomenutim Vitkom Jasnićevim.⁶⁵³ U rujnu 1388. godine Matej Dujmov kupio je nekoliko bačvi za mošt po cijeni od 17 velikih solida, pri čemu mu je jamac bio Nikola Andrije Marinova.⁶⁵⁴ Naknadno je ubačena i vijest o tome da je Nikola Lečić unajmio jednu konobu (*statio*) pokojnoga Petra Josipova na jednu godinu za rentu od 24 libre, i to 1. svibnja 1390. godine.⁶⁵⁵ Andrija Cige Josipova posljednji je Cega čija se konfiscirana imovina dijeli Mateju Petra Matejeva (*Chiudis*) i stanovitome Ostoju u ožujku 1388. godine.⁶⁵⁶

Sljedeći su na redu posjedi Fantina Donatova de Valle. Naime, iz dokumenta od prosinca 1321. godine iščitava se da je njegov djed Šimun de Valle bio mletački građanin s trgovačkim poslovanjem u Trogiru, koji je mnogo puta, prije svega tijekom 30-ih godina 14. stoljeća, zabilježen u raznim trgovačkim transakcijama.⁶⁵⁷ Dakle, Fantin je predstavljao treću generaciju jedne mletačke obitelji u Trogiru pa se može pretpostaviti da je bio uglavnom asimiliran u svojoj lokalnoj zajednici, i to posebice

⁶⁴⁹ Isto, fol. 16, 17v.

⁶⁵⁰ Isto, fol. 38v.

⁶⁵¹ Isto, fol. 38v.

⁶⁵² Isto, fol. 38v, 39.

⁶⁵³ Isto, fol. 16v.

⁶⁵⁴ Isto, fol. 17.

⁶⁵⁵ Isto, fol. 61v.

⁶⁵⁶ Isto, fol. 38, 39.

⁶⁵⁷ Listine, I, dok. 509, str. 330. (prosinac 1321.). Navodi se da je posjedovao svoj *statio* 19. prosinca 1335. (OT, kut. 61, sv. 2, fol. 37) i 15. svibnja 1339. godine (OT, kut. 61, sv. 3, fol. 32). Pribeč, sin već spomenutoga kneza Gojslava Galešića, bio je obvezan platiti Šimunu de Vale 251 libru, 5 solida i 4 denara za sukno 12. travnja 1339. godine (OT, kut. 61, sv. 3, fol. 18v).

ako su mu baka i/ili majka bile Trogiranke.⁶⁵⁸ Zabilježeno je tako kako su Starin Dersinov i Ivan (Zane) Vontić primili neke pokretnine od Fantinove konfiscirane imovine u ožujku 1388. godine.⁶⁵⁹ Jakov Antojević kupio je pak neke posjede Fantina de Valle za 10 libri, pri čemu mu je jamac bio Nikola Jakovljević (Sobota) u srpnju 1388. godine, a u rujnu je Jakov također kupio 18 bačvi za mošt u vrijednosti od 18 velikih solida po bačvi, ali mu je ovom prilikom jamac bio stanoviti Vučina.⁶⁶⁰ Sljedeće je na redu imanje pučanina Petra suknara, čiji su dijelovi prodani Miši kalegatu za 10 libri, za što je jamčio stanoviti Prodan u srpnju 1388. godine, odnosno dvije bačve za mošt Martinu Ilije Katoniću po cijeni od 18 velikih solida po bačvi, za što je pak jamčio Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) u rujnu 1388. godine.⁶⁶¹

Dio konfisciranoga imanja Blaža Grubeše prodan je Marku Fuzojeviću za 7 libri, pri čemu je jamac bio Miho sin magistra (meštra) Ivana u srpnju 1388. godine.⁶⁶² Nikola Danijela Ivanova kupio je šest bačvi za mošt u ukupnoj vrijednosti od nekih 112 velikih solida (preko 5 libara) u rujnu 1388. godine, za što je jamčio Nikola Grgurev (Bivce), odnosno Radoslavu Bartinoviću za 8 libri u srpnju iste godine, čiji je jamac pak bio Petar Petra Bivce.⁶⁶³ Neki konfiscirani posjedi Petra Marinova (Cipiko) prodani su Ivanu Obradu Slovarićevu za 85 libri, kojemu je jamac bio njegov otac Obrad Slovarićev u srpnju 1388. godine.⁶⁶⁴ Osim toga, Pribislav Vladojević kupio je 56 bačvi za mošt za 17 velikih solida po bačvi (preko 47 libara), a za to su mu jamci bili Nikola Andrije Marinova i Jakov Marsotić u rujnu 1388. godine.⁶⁶⁵ S druge strane, imanje Zore Marka Jurjeva razdijeljeno je na sljedeći način. Trogirski kancelar (notar) Vilim primio je neke pokretnine od konfiscirane Zorijeve imovine, putem Zorijeve neimenovane

⁶⁵⁸ Valja reći da je Fantinov (vjerojatno) istoimeni unuk Fantin Donatov de Valle zabilježen između 40-ih i 70-ih godina 15. stoljeća kao pravnik koji je završio studij u Padovi i iza sebe ostavio obimnu privatnu knjižnicu o čemu piše Krsić 1973, 367-383. Doduše, autor nije bio svjestan njegova mletačkoga podrijetla pa prezime *de Valle* izvodi od toga da su „Ciprijanovići imali kuću ne samo u gradu Trogiru nego i u Trogirskom zaljevu, ili Zatonu Saldunu, gdje se Fantin rodio i po čemu je dobio svoje prezime“ (Isto, str. 368), što nikako nije uvjerljivo niti se poklapa s mletačkim podrijetlom.

⁶⁵⁹ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 38, 39.

⁶⁶⁰ Isto, fol. 16v, 18.

⁶⁶¹ Isto, fol. 17, 18.

⁶⁶² Isto, fol. 16v.

⁶⁶³ Isto, fol. 16v, 17.

⁶⁶⁴ Isto, fol. 16.

⁶⁶⁵ Isto, fol. 18.

supruge u ožujku 1388. godine.⁶⁶⁶ U srpnju iste godine neka Zorijeva imanja prodana su Novaku bivšem volaru (*bufolcus*) Lompre Mikacijeva za 12 libri, pri čemu je jamac bio Petko Ljubigojević u srpnju 1388. godine, dočim su neke bačve za mošt prodane stanovitome Vučini, za što je jamac bio Nikola Grgurev u rujnu 1388. godine.⁶⁶⁷ Posljednji je na popisu od prognanika Miro sin Magašev (*Miro Magaxii*), od čijega su konfisciranoga imanja Ivan Chenach i Vučina dobili neke pokretnine u ožujku 1388. godine.⁶⁶⁸ Potom je u srpnju prodan dio iste imovine spomenutome Izmaelu za 15 libri, pri čemu je jamac bio Pribislav Vladojević.⁶⁶⁹ Na koncu je Jakov Antojević kupio 18

⁶⁶⁶ Isto, fol. 39v. Navedeni notar Vilim jest Vilim Franje Dobrolina de Belluno, koji je djelovao kao gradski notar u Trogiru i koji je zabilježen jednom drugom prilikom. Naime, splitski plemić Dujam pokojnoga Jeremije Ivanova de Cuchiulis dolazi u Trogir kao predstavnik Dobre i njezine kći Radule 18. ožujka 1390. godine, budući da su one pozvane na trogirski sud, a on je išao umjesto njih dvije kao njihov prokurator. Na tom putu društvo mu je činio splitski kanonik Ivan, koji je o svemu sastavio i kaptolsku ispravu koja bilježi neformalni razgovor koji se odvio unutar trogirskoga sudbenoga dvora. Naime, Dujam se predstavio trogirskim gradskim sucima, tada Nikoli Jakovljevu (Sobota) i Bivu Grgura Bivce (Bivce), i objasnio im zašto je tu, na što su oni samo napustili sudnicu i ostavili Dujma posve zbunjenoga. Dujam je onda zatražio od gradskoga vikara Nikole iz Riminija da ih ponovno sazove, no on ga je uvjeravao da on sam ne može ništa po tom pitanju, na Dujmovu vidnu sablazan. Na koncu je Dujam zatražio od gradskoga notara Vilima da sastavi ispravu o svemu, no i on ga je odbio kazavši kako ne može raditi ništa na štetu trogirskih vlasti (*recusavit se hoc facturum quia sua non est contra commune Tragurii et regiminis aliquid scribere*). Uzme li se u obzir da je sam notar Vilim zabilježen kao jedan od onih koji stječu neku od konfiscirane imovine 1388., ne treba čuditi zašto onda 1390. godine reagira na baš taj način. Premda je kralj Sigismund u lipnju 1389. „amnestirao“ trogirski režim pod upravom frakcije Vitturi (kako stoji dalje u glavnom tekstu), čini se da su trogirski suci svejedno osjećali potrebu ignorirati Dujmove zahtjeve, dok su vikar Nikola i notar Vilim odbijali bilo kakvu suradnju, očito znajući da nije na njima da donose odluku, već na upravitelju grada, odnosno vjerojatno potestatu Gvereriju Petrakovu iz Ferma koji je opet bio ograničen voljom vladajuće grupacije Vitturi-Andreis. Na kraju je kanonik Ivan sastavio ispravu u svrhu izvještaja 20. ožujka 1390. godine. Registar, dok. 36, str. 133-136. Prvi je taj dokument valorizirao Popić 2014, 20-21, no razmatrao ga je prije svega kroz prizmu njegove neformalnosti i razine do koje dokument odudara od uniformirane bilježničke i sudske dokumentacije, koja donosi najčešće generičke i suhoparne informacije. Ipak, njegovo uklapanje u frakcijski kontekst može dodatno rasvijetliti motive koji se kriju iza ignoriranja Dujmovih zahtjeva od strane trogirskih vlasti, imajući na umu i trogirsko-splitske političke trzavice. Naime, od prosinca 1387. pa do lipnja 1389. godine trogirski je režim bio u kraljevoj nemilosti, što je podrazumijevalo i splitske napade na trogirski teritorij. Određenu dozu sumnje izaziva i razina Dujmove začuđenosti situacijom u kojoj se našao, budući da je morao biti upućen u situaciju u Trogiru i s čime bi se mogao suočiti, a to je vidljivo već u njegovoj potrebi da ponese nekoga sa sobom, i to splitskoga kanonika. Zašto bi u normalnim okolnostima vodio nekoga sa sobom u Trogir, i to još kanonika, a ne nekog rođaka ili prijatelja iz plemićkih redova? Dakle, već taj njegov potez može sugerirati da je zapravo i očekivao određene neugodnosti, no vjerojatno ne u takvim razmjerima. Čini se da se htio osigurati od bilo kakvih mogućih fizičkih konfrontacija u prisutnosti Ivana kao crkvene osobe, koji je pak služio i kao neutralni promatrač te bi sukladno tomu Ivanovo svjedočenje bilo vrijednije od nečijeg drugog.

⁶⁶⁷ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 16v, 17v.

⁶⁶⁸ Isto, fol. 38.

⁶⁶⁹ Isto, fol. 16.

bačvi za mošt po cijeni od 18 velikih solida po bačvi, a jamac mu je bio Radoslav Prodašić u rujnu 1388. godine.⁶⁷⁰

Iako se radi više o fragmentima nekog službenog popisa, i ovakve natuknice u notarskom bastardelu već daju dosta iscrpan pogled na pitanje konfiscirane imovine. Naime, očigledno je da su u cijelom popisu navedeni pučani koji su ili spadali među prognanike, ili su podržavali frakciju Vitturi te se iz toga razloga našli u prilici kupiti konfisciranu imovinu ili pak jednostavno dobiti neku imovinu. Vidljivo je da se radilo o raznim stvarima, od odjeće, zemljišnih posjeda, bačvi preko drugih stvari. Sama činjenica da je frakcija Vitturi nadvladala suparnike, sugerirala bi možda da su imali veću podršku unutar puka nego li frakcija Cega. No, ono što je prethodno natuknuto, a što se nakon iznesenih podataka čini posve jasnim, to je da su pučani između sebe bili svrstani između dviju plemićkih frakcija. Uzimajući u obzir da se pod pučane zapravo misli na sve ne-plemiće, ne treba čuditi takav razvoj događaja jer se radilo o zapravo većinskoj populaciji u gradu. Isto tako, polazeći od tolikoga broja aktivnih pučana koji se navode u popisu čini se da je tijekom 14. stoljeća trogirski puk, ili barem njegovi elitni slojevi, dobio na realnoj važnosti i utjecaju unutar zajednice, što se onda izravno manifestiralo i u konstelaciji političkih odnosa u gradu. Međutim, uzimajući u obzir vrstu i kvantitetu sačuvane građe, takve je odnose teško detaljnije rekonstruirati, no po svemu se prati trend jačanja (barem bogatijega) pučkoga sloja koji će doživjeti i svoju političku kulminaciju s nastupom mletačke vlasti od 22. lipnja 1420. godine. Već po novčanim iznosima koje pučani isplaćuju za određene dijelove konfisciranih imanja može se steći slika o tome da su pojedini pučani vjerojatno bili relativno imućni u trogirskim okvirima, a iz toga je proizlazila njihova društvena moć, s obzirom na to da nisu imali političkih prava. S druge strane, više puta se navode razni jamci iz frakcije Vitturi koji samim time što garantiraju za pojedine transakcije zapravo garantiraju i za novu vlast pod vodstvom Lompre Mikacijeva i frakcije Vitturi. Naime to su redom Nikola Andrije Marinova, Blaž Andrije Marinova, Petar Petra Bivce, Nikola Grgura Bivce, Matej Petra Matejeva (Chiudis), Nikola Desse Ponalis, Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Nikola Jakovljević

⁶⁷⁰ Isto, fol. 18.

(Sobota) što se tiče plemića, odnosno Obrad Slovarić, Izmael, Petko Ljubigojević, Vučina, Jakov Marsotić, Pribislav Vladojević i Radoslav Prodašić u ime pučana. S druge strane navedeni kupci ili jednostavno primaoci konfiscirane imovine (koje se ne mora sve nužno percipirati kao pripadnike frakcijske periferije nego kao oportune pristaše u širem smislu riječi) redom su Vučina, Izmael, Viktik Jasnić, Jakov Antojević, Ivan Chenach, Novak nekadašnji volar Lompre Mikacijeva, gradski notar Vilim, Ivan Obrada Slovarića, Jakov Marsotić, Radoslav Bartinović, Marko Fuzojević, Martin Ilije Katonićeva, Miško kalegat, Zane (Ivan) Vontić, Stojša, Ostoja postolar, Dragoslava udovica Tompse Koltovića, Zarin Forslavov, don Blaž, Starin Dersin, Pavao apotekar, Radića Kuzminova, Marin Gojsić, Nikola Lečić (iznajmio konobu), Pribislav (Vladojević?), Petko Ljubigojević, Ratka supruga Obrada Karnetića, Draga udovica Ivana Pertinušića, Rusko Lukše, Stipoš Musić te Ivan Lesagua od očitih članova puka, dočim se među njima navode i plemići Dujam Martinov (Buffalis), Mladen Nikole (Domišić), Ursus Ivanov (Domišić), Nikola Danijela Ivanova („Gracia“), Jakov Stjepana Mengacijeva, Matej Petra Matejeva (Chiudis) i Matej Dujmov. Dakle, kada se poredaju svi na jednom mjestu tek se onda stječe pravi dojam o tome koliko ih je zapravo bilo uključenih u cijelu proceduru, a posebice pritom pučana, i u tom smislu sačuvani zapis predstavlja vrlo zahvalan izvorni materijal.

Međutim, valja se sada opet fokusirati na kronologiju frakcijskih zbivanja, odnosno vratiti se u travanj 1388. godine. Naime u travnju je formiran novi odbor za dobro stanje grada, koji se trebao baviti fortifikacijama, slanjem poklisara po Dalmaciji, Hrvatskoj i Bosni, te za sve ostale tekuće poslove, a sastojao se od rektora Dujma Martinova (Buffalis) i Nikole Jakovljeva (Sobota) te dodatna tri plemića.⁶⁷¹ Čini se da su vlasti svakoga mjeseca iznova sazivale odbor za stanje grada, sukladno mjesečnim izmjenama u rektorskim sastavima. Zaštita koju su trogirski prognanici, a posebice Kažot Augustinov i njegovi pristaše zatražili od kraljevske vlasti pojavila se početkom svibnja iste godine. Naime, kralj Sigismund pismom je stavio Kažota, kraljevskoga familijara (*aule regis familiaris*), i njegove pristaše pod svoju zaštitu, odnosno naložio hrvatskim velikašima i gradovima koji su mu bili vjerni (ban Dionizije, vranski prior

⁶⁷¹ Vidi: Notae, 247. Istoga mjeseca šalju poklisare bosanskom kralju Stjepanu Tvrtku s opomenom da mu ništa ne smiju obećati, već samo čuti što on želi.

Albert, krbavski knezovi Toma, Butko i Pavao Kurjakovići, gospođa Margarita cetinska kneginja, skradinski kaštelan Nelipić, kao i ostali plemići Hrvatskoga Kraljevstva zajedno s gradovima Dubrovnikom, Splitom, Zadrom, Šibenikom i Ninom) kako moraju štiti Kažota i njegove suradnike Petra Stjepana Dujmova (Cega), Mateja Petra Ludovikova (Cega?), Donata Augustina Kažotova (Casotis) i druge koji su prognani od strane „nekih naših jasnih pobunjenika, trogirskih građana“.⁶⁷² Dokument je splitskim vlastima prezentirao Petar Stjepana Dujmova, koji je posljedično prepisan u registar zapisnika splitskoga Velikoga vijeća 21. svibnja 1388. godine, a vjerojatno im je kraljevo jamstvo bilo potrebno kako bi uopće stekli mogućnost boravka u Splitu.⁶⁷³ Pritisak vojnih snaga bosanskoga kralja Stjepana Tvrtka svakim je danom postajao sve izraženiji, što je stvaralo probleme dalmatinskim gradovima i to naročito Splitu. Naime, u lipnju 1388. godine splitske vlasti daju upute svojim poklisarima prema Ugarskoj da istaknu kralju vrlo težak položaj grada zbog prisutnosti bosanske vojske na Klisu koja stvara stalne probleme.⁶⁷⁴ U tom pogledu prognanicima ni Split nije mogao biti naročito sigurna lokacija za boravak, iako je pitanje je li u kontekstu *interregnum*-a ikoje mjesto u Hrvatskoj moglo biti uopće dovoljno sigurno u to vrijeme. Kako bi doskočili teškoj situaciji, gradovi i velikaši vjerni kralju Sigismundu počeli su u kolovozu s pripremama radi stvaranja uzajamnoga obrambenoga saveza, a prirodno predviđaju i Trogiru mjesto u njemu.⁶⁷⁵ Savez je na koncu sklopljen između Šibenika, Splita, skradinskoga kaštelana Nelipića te drugih aktera 6. listopada, dočim je članstvo ponuđeno i Trogiru, no trogirске vlasti odlučile su 10. listopada 1388. godine da im je bolje pričekati.⁶⁷⁶ Dakle, trogirске vlasti nastojale su očito balansirati između kralja Sigismunda te napuljskih pristaša u

⁶⁷² Usp. „*Sigismundus etc. fidelibus suis diligentibus viris magnificis dominis Dionisio, bano Dalmatie et Croatie, Alberto de Locovich (!), priori Aurane, Nicolao, Thome, Butko, Paulo, comitibus Corbavie, nec non domine Margarite comitisse Cetine, ac Nelipitio cestallano suo de Scardona universisque nobilibus regni Croatie, item civitatibus singulis, ipsarum rectoribus et comitibus videlicet Raguse, Spalati, ladre, Sibenici, None, et aliis, quibus presentes ostendentur salutem et gratiam. Quia fidelis noster familiaris magnificus Casiotus de Casotis, ac Petrus Stephani, Matheus Petri Lodovici, et Donatus Augustini de Casotis fratres et socii eiusdem, ob meram et sinceram fidei puritatem, quam iidem ac parentes ipsorum erga nostram serenitatem propriis facultatibus et constantibus serviciis fideliter observarunt per nonnullos nostros certos rebelles cives Tragurii in eorum rebus et bonis grandia subierunt detrimenta...*“ . Vidi: CD, XVII, dok. 107, str. 144; Lučić 1979b, 748.

⁶⁷³ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 224. Usp. Lučić 1979b, 748.

⁶⁷⁴ Lučić 1979b, 749-752.

⁶⁷⁵ Isto, 752.

⁶⁷⁶ Vidi: Lučić 1979b, 755; Notae, 248.

Hrvatskoj i Bosni, pa tako nisu htjeli ući u savez pod pokroviteljstvom kralja Sigismunda, no opet se nisu htjeli naročito ni obvezati drugoj strani, kojoj su nominalno više težili, osim što su frekventno slali poklisare (i darove) banu Ivanu od Paližne i predstavnicima bosanskoga kralja na Klisu. Kao što je već istaknuto u prvom poglavlju, u srednjemu vijeku političke odanosti ne određuju se po nekim ideološkim linijama, pa tako ni frakciju Vitturi u Trogiru ne smetaju predstavnici bosanskoga kralja, unatoč tome što su Bošnjani načelno slovili za ideološke neprijatelje zbog svoje hereze (Crkva bosanska). Drugim riječima, stvarna životna praksa svjedoči nešto posve drugo.⁶⁷⁷ Štoviše, kada se preuzmu poluge vlasti, prvenstveno ih je važno sačuvati, i kroz tu jednostavnu prizmu valja razumijevati sve dosadašnje i buduće političke odluke frakcije Vitturi, odnosno njihovo naginjanje ovoj ili onoj strani u turbulentnim godinama. To posebno dolazi u obzir tijekom ovih godina, dočim su početkom 14. stoljeća političke odanosti bile ipak mnogo jasnije postavljene, odnosno treba se sjetiti povezanosti Marina Andrijinoga s banom Mladenom II. te približavanja potestata Mateja Zorijeva Veneciji. Tijekom 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća zbog općega političkoga sukoba unutar Kraljevstva te su odanosti zamućene, slabije definirane i sklonije češćim promjenama u političkom usmjerenju, što je dinamiku frakcijskih sukoba u Trogiru moglo samo dodatno radikalizirati. Naime, već sama činjenica da je frakcija Vitturi preuzela vlast nakon ciljanih smaknuća vođa protivne frakcije, dovoljno govori o izvjesnim promjenama unutar političke kulture koje su vodile u smjeru daljnjega intenziviranja političkoga nasilja.

Za novoga gradskoga kneza u rujnu 1388. godine izabran je Jakov de Raduchis (Zadar), do čijega je dolaska u Trogir pune političke ovlasti posjedovao Lompre Mikacijev, predvodnik frakcije Vitturi.⁶⁷⁸ Međutim, nije zabilježeno da je Jakov uopće stupio na vlast, što znači da ga kraljica Marija i kralj Sigismund nisu htjeli potvrditi, a treba uzeti u obzir da se vjerojatno radilo o pristaši napuljskoga pokreta. Na tragu toga, trogirске vlasti odlučuju oživjeti nekadašnju praksu biranja potestata nakon dugih 66

⁶⁷⁷ O tome usp. Ančić 1987. Čini se da se odnos prema herezi u srednjovjekovnoj Bosni iz perspektive žitelja hrvatskih zemalja ne može nikako usporediti s količinom nasilja prema hereticima u južnoj Francuskoj poglavito u 13. stoljeću, gdje je to nasilje imalo mnogo dublje društvene implikacije i konzekvence o čemu se može usporediti Moore 2007, 1-5, 6-11, i *passim*.

⁶⁷⁸ Notae, 248.

godina pod (mletačkim ili ugarskim) kneževima od vremena uspostave mletačke vlasti 1322. godine. Naime, zabilježeno je kako je upravu nad gradom 5. veljače 1389. godine preuzeo potestat Gvererije Petraka Gvererijeva iz Ferma, što izravno pokazuje da je novi potestat izabran s prostora s kojega su i nekoć bili birani potestati krajem 13. i početkom 14. stoljeća (Ankonitanska Marka).⁶⁷⁹ Potom se 4. ožujka 1389. godine izabire novi odbor za stanje grada koji je uključivao Lompru Mikacijeva, Mateja Petra Matejeva (Chiudis) te Blaža Andrije Marinova (Andreis) koji su zajedno s (nenavedenim) sucima te potestatom imali ovlasti da nagovore trogirskoga biskupa Krševana de Dominis (1372. – 1403.) da vodi razgovor s bosanskim vojvodama Vlatkom i Hrvojem.⁶⁸⁰ Vlasti 29. ožujka odlučuju da i plemići moraju sudjelovati u stražarenju (*multa nobilium nomina ad custodiarum munia obeunda*), a 3. travnja ističe se potreba za regrutiranjem 40 famula za obranu grada, budući da u Trogiru nema vojske.⁶⁸¹ U nastavku se perpetuira politička neizvjesnost pa Trogirani 23. svibnja 1389. godine traže od bosanskoga kralja produženje roka unutar kojega se trebaju izjasniti o svojoj političkoj pripadnosti, i to dok se ne vrate trogirski poklisari iz Ugarske.⁶⁸² Naime, ističu da će se podvrgnuti bosanskoj vlasti ukoliko to naprave i drugi dalmatinski gradovi. Dakle, vlasti su bile vrlo oprezne i nastojale su što duže prolongirati bilo kakvo definitivno političko izjašnjenje u nedostatku konkretnih garancija. Tijekom svibnja i lipnja 1389. godine došlo je do korjenite promjene u političkom stavu kralja Sigismunda prema Trogiru. Naime, kralj šalje 18. lipnja pismo svojim pristašama u Hrvatskoj u kojemu im zabranjuje da napadaju Trogir ili da mu nanose bilo kakvu štetu, budući da više nije siguran jesu li se ona smaknuća i druge stvari dogodile onako kako mu je to bilo prvotno predstavljeno.⁶⁸³

⁶⁷⁹ Isto, 248.

⁶⁸⁰ Isto, 248.

⁶⁸¹ Isto, 248.

⁶⁸² Isto, 249.

⁶⁸³ Usp. „*inter nonnullos ciues ciuitatis nostre Traguriensis ex parte una, et nobiles viros Casoctum de Casoctis eius pertinentes et adherentes ex altera dapnosa, controuersia, exorta, homicidia, derobationes, expulsiones secata fuerunt aliqne mala in dicta ciuitate comissa que durum foret per singula enarare. Nosque dimus seruatis seruandis contra non mullos ... nostros ex nomine processimus et certa mandata in scriptis dedimus pru ut in huiusmodi viri Guerrerius Petrochi, Biue Gregorii ambaxiatores dicte ciuitatis nostre Traguriensis nostro culmini nomine uniuersitatis eiusdem ciuitatis humiliter exponere curauerunt quod huiusmodi homicidia et alia inde secuta non habuerunt se eo ordine quo nostre expositum extitit maiestati*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 227-227v; CD, XVII, dok. 154, str. 207-208.

U tom duhu prethodno već 5. lipnja zapovjednik kraljevske vojske i slavonski ban Ladislav od Lučenca upozorava Splićane da prestanu napadati Trogir i da namire Trogirane za sve nanesene štete.⁶⁸⁴ Sukladno tomu, trebalo bi vidjeti što se onda dogodilo s članovima prognane frakcije koji su prethodno 7. travnja 1389. godine navedeni u Splitu, ako je kralj već promijenio mišljenje o trenutnoj vlasti u Trogiru.⁶⁸⁵ Naime, zabilježeno je 4. kolovoza 1389. godine kako Kažot Augustinov, zapovjednik brigantina, traži dozvolu da uđe u splitsku luku podmazati brod smolom. Splitsko Veliko vijeće odbija dati dozvolu, odnosno dopuštaju mu da kupi hranu, ali ne smije nikoga uzeti sa sobom na brod ili se zadržavati.⁶⁸⁶ Polazeći od toga da je Kažot naveden zajedno s ostalima 7. travnja, a već 4. kolovoza traži dozvolu za ulazak, koja mu je pritom i uskraćena, čini se primjerenim zaključiti kako su splitske vlasti prognanim Trogiranima otkazale mogućnost daljnjega boravka u gradu nakon kraljeva pisma. Ne čini se uvjerljivim da bi mogućnost boravka uskratili samo Kažotu, a ne i drugima, posebice što je Kažot ipak bio kraljev familijar i samim time mogao je kod njega i najbolje kotirati. Upitno je u svemu tome je li kralj Sigismund zaista naknadno shvatio da mu nije situacija bila točno prikazana, ili je time samo htio kamuflirati spoznaju da bosanska vojska sve više pritišće Split u situaciji kada „pobunjeničke“ trogirске vlasti kontinuirano iskazuju nevoljkost u priznavanju vlasti bosanskoga kralja. Svakako su mu u tom trenutku svi potencijalni saveznici bili dobrodošli pa tako i trenutne vlasti u Trogiru. Opća nesigurnost toga vremena bila je prisutna i na moru, o čemu svjedoči mir od kolovoza 1389. godine između dalmatinskih gradova i kaštelana apulijskoga Barija, podanika napuljskoga kralja, radi osiguravanja sigurne plovidbe na moru i trgovačke razmjene.⁶⁸⁷ Frakcijska dinamika i općenito destruktivni učinak vojske bosanskoga kralja zasigurno su utjecali i na odluku trogirskoga Velikoga vijeća od 11. siječnja 1390. godine, po kojoj je bilo zabranjeno darivanje, oporučivanje, prodaja,

⁶⁸⁴ Lučić 1979b, 762.

⁶⁸⁵ Isto, 769. Usp. „*Gregorius Marci, Marcus Andreas fratres filij quondam Petri Cipichi, Casiotus de Casiotis pro se, et vice, et nomine Donati fratris absentis, Matheus Petri Ioseph; Petrus, et ser Nicola Stephani pro se, et pro Iacobo, Ioanne, et Luxa eorum fratribus, ser Marchus Ioseph, et Thomas Georgij fraeres (?), Franciscus Donati, Zouolo, et Ciprianus Stoyani omnes ciues Tragurii promittunt quod Stephanus et Georgius, et Nicolaus fratres, et filii Petri Duymi, et quod Ioannes, et Michael filii Ludouici, et fratres absentes ratificabunt et constituunt Marinum Petri Cipichi, et Petrum Stephani, et ser Ioseph Georgis ciues Tragurii ...*“. Vidi: Lučić 1673, 349-350.

⁶⁸⁶ Lučić 1979b, 770; Lučić 1673, 350.

⁶⁸⁷ Lučić 1979b, 766-768; Lučić 1673, 348-349.

zamjena i davanje u zakup ili miraz nekretnina na području Trogirske komune u korist stranaca (*quod forensibus non subiectis dominio temporali Tragurii non possit transferri nec affictari res stabilis*).⁶⁸⁸ Prateći i dalje trag trogirskih prognanika, u objavljenim odlukama dubrovačkih vijeća može se pronaći odluka o tome da se doznači određeni novac trogirskim prognanicima (*de providendo nobilibus de Tragurio expulsis*) od 27. travnja 1389. godine. Dakle, ovaj zapis izravno kronološki slijedi nakon onoga iz Splita od 7. travnja iste godine, što jasno sugerira da su prognanici pod određenim okolnostima stigli u Dubrovnik i od tamošnjih vlasti izmolili određenu novčanu potporu.⁶⁸⁹

Iako su možda kraljevske vlasti napravile zaokret u tretmanu trogirskih prognanika, odnosno postojećega političkoga poretka u Trogiru u lipnju 1389. godine, situacija se naredne godine opet bitno promijenila. Ironično, Trogir se službeno predao vlasti bosanskoga kralja početkom srpnja 1390. godine, dakle tek nakon Splita i Šibenika, čime je frakcija Vitturi kao politička grupacija načelno sklonija napuljskim pristašama i bosanskome kralju, zapravo duže zadržala političku vjernost kralju Sigismundu od ostalih gradova.⁶⁹⁰ Štoviše, zabilježena je dramatična govornička intervencija trogirskoga plemića Lukše (Luke) Mikacijeva u trogirskom Velikom vijeću od 9. svibnja 1390. godine, upravo po pitanju aktualne političke pripadnosti Trogira. Naime, Lukša je u prisutnosti svoga sina Mikacija održao govor u kojemu se aktivno založio za to da Trogir ustraje u vjernosti svetoj ugarskoj kruni, kao što su to radili i njihovi preci te kako im je bolje mrijeti nego li skrenuti s pravoga puta vjernosti ugarskome kralju pa čak i da svi Dalmatinci otkazu vjernost, oni trebaju ostati čvrsto uz ugarsku krunu. Posljedično su on i sin tijekom izglasavanja glasovali protiv priznavanja vlasti bosanskoga kralja, u čemu su ih ostali vijećnici jednoglasno podržali.⁶⁹¹ Treba pritom imati na umu da je Lukša brat od Lompre Mikacijeva i da je

⁶⁸⁸ NSK, Statuta, fol. 104v-105.

⁶⁸⁹ Vidi: Odluke, 508-509. Na to je u historiografiji već upozorio Lučić 1969, 129-130, odnosno nadovezala se i Janeković Roemer 1999, 271.

⁶⁹⁰ Vidi: Notae, 249. Međutim, bosanski kralj Stjepan Tvrtko već je 8. lipnja Trogiru izdao ispravu kojom potvrđuje njihove postojeće gradske privilegije (Brković 2015, 123), no Lučić navodi kako 7. srpnja traže da im se isprava dostavi u latinskoj i slavenskoj verziji teksta kako su to prije njih zatražili Spliciáni i Šibenčani (Notae, 249).

⁶⁹¹ Usp. „*Nobilis vir Luca Micatii, civis Tragurii, tamquam fidelissimus servitor et subiectus serenissimi et illustrissimi principis domini, domini Sigismundi, dei gratia Ungarie, Dalmatie etc. regis illustrissimi ac*

zajedno s njim (vrlo vjerojatno) spadao među predvodnike frakcije Vitturi-Andreis, a samim time i cijeloga režima. Drugim riječima, Lukša je nastupao s pozicije političkoga autoriteta, i zbog toga je prije svega njegov prijedlog stekao jednoglasnu potporu, a ne (ili barem ne primarno) zbog govorničkih vještina i umijeća uvjeravanja. Međutim, ta je ustrajnost spletom okolnosti potrajala samo do početka srpnja iste godine. Činom priznavanja vlasti bosanskoga kralja trogirskoga kralja, razumije se, izgubile su svaku podršku kralja Sigismunda i susljedno u prvi plan opet dolaze trogirski prognanici pod Kažotovim vodstvom.

U novim okolnostima Kažot je ubrzo od kralja stekao pravo na uživanje određenih kraljevskih posjeda u Slavoniji, o čemu izvještavaju dvije isprave od kolovoza 1390. godine. Kažot je u veljači 1394. godine dao napraviti prijepise isprava kralja Sigismunda od 16. kolovoza, odnosno kraljice Marije od 29. kolovoza 1390. godine u Splitskom metropolitanskom kaptolu, koji je uživao status „vjerodostojnoga mjesta“.⁶⁹² Status „vjerodostojnoga mjesta“ (*locus credibilis*) odnosio se na (kraljevske) institucije koje imaju pravo izdavati ovjerene (odnosno legalne) isprave s uporabnom vrijednošću na prostoru cijeloga Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva, budući da je kraljevska vlast ta koja može udijeliti status „vjerodostojnoga mjesta“ kaptolima na prostoru svoga vladanja.⁶⁹³ Naime, Sigismund i Marija upozoravaju slavenskoga bana Detrika Bubeka da je njihov familijar Kažot dobio od njih na doživotno uživanje kraljevski posjed Veliku u Slavoniji (...*posesionem nostram regalem Uelica uocatam ... in regno nostro Sclauonie*) te da ga shodno tome ne uznemirava u njegovim pravima.⁶⁹⁴

marchionis Brandenburgensis, et eius consortis domine Marie regine Ungarie etc. volens sequi vestigia suorum parentum et antiquorum sue domus, qui fuerunt fidelissimi sacre corone Ungarie dicti consilii dixit hec verba: Viri nobiles, et domini honorandi! Super partito exposito cum protestatione pro me et nomine filii mei Micatii existentis in dicto consilio, quod servemus fidelitatem et constantiam sacre corone Ungarie domino nostro naturali tamquam fuerunt nostri antiqui, et quod melius est nos mori quam declinare a fidelitate sacre corone Ungarie et quod nullatenus non subiegemus nos et civitatem nostram dicto domino regi Bosne, imo regi Ungarie, et si alii Dalmatini non observant fidelitatem sacre corone Ungarie, nos firmiter observemus... idem ser Lucas et Micatius eius filius miserunt eorum balottas in bussola rubea del non, omnibus dictis consiliariis videntibus dicendo cum protestatione omni modo, via, iure, et forma, quibus melius potuerunt, quod servent fidelitatem sacre corone Ungarie, et quod dicti sindici non fiant nec civitas Tragurii subiugetur regi Bosne“ . Vidi: OIL, sv. 540, fol. 231-232; CD, XVII, dok. 203, str. 286-287.

⁶⁹² Vidi oba dokumenta u: Registar, dok. 41.a i 41.b, str. 151-152.

⁶⁹³ O tom pitanju vidi mnogo detaljnije: Ančić 2005a, 11-77.

⁶⁹⁴ U ovom je kontekstu zgodno istaknuti kako se krajem 15. i početkom 16. stoljeća prati nastanak novih selišta Zader, Sybenyk i Throger upravo na lokaciji kraljevskoga posjeda i vlastelinstva Velika. O tome kao i općenito o povijesti tog posjeda usp. Brgles 2019, 1-38.

Pritom nije posve jasno je li Kažot u kolovozu 1390. godine stekao pravo na rečeni kraljevski posjed ili se to dogodilo možda i prije, no to nije toliko ni presudno. Valja upozoriti da to što su kralj i kraljica prenijeli na Kažota prava na Veliku ne znači da je on zaista u praksi ušao u posjed iste, imajući na umu u kojim se političkim okolnostima to odvija. Međutim, u veljači 1394. godine u promijenjenim uvjetima Kažot mudro odlučuje napraviti ovjerene prijepise tih isprava u nadi da će jednoga dana kada se političko stanje stabilizira zaista ući u njihov posjed.

Kralj Stjepan Tvrtko I. umire već 10. ožujka 1391. godine, a nasljeđuje ga susljedno na bosanskome prijestolju Stjepan Dabiša, koji očito nije posjedovao adekvatne političke vještine za održavanje stečenoga teritorija pa su u lipnju 1392. godine trogirске vlasti priznale vlast kralja Sigismunda. Netom prije toga, naime 26. travnja 1392. godine, vranski prior Ivan i njegov brat Nikola od Paližne, knez Ostrovice, nećaci pokojnoga bana Ivana od Paližne, dopuštaju Trogiranima slobodan prolaz preko njihova teritorija, ne ubrajajući pritom one Trogirane koji predstavljaju pobunjenike trenutnoj vlasti u Trogiru.⁶⁹⁵ Dakle, stajališta napuljskih pristaša bila su vrlo jasna po pitanju razlikovanja za njih „dobrih“ (frakcija Vitturi-Andreis-Sobota) od „loših“ (frakcija Cega-Casotis) Trogirana. Međutim, dan prije toga, 25. travnja, bosanski kralj Stjepan Dabiša potvrdio je Trogiru njegove gradske privilegije, koje je prethodno potvrdio njegov prethodnik na prijestolju Stjepan Tvrtko 1390. godine.⁶⁹⁶ Cjelokupna situacija promijenila se već u lipnju, a posebice u srpnju 1392. godine tijekom jednoga događaja zbog kojega je potrebno ponovno konzultirati kroniku Pavla Pavlovića. U lipnju 1392. godine trogirске vlasti priznale su ponovno vlast kralja Sigismunda, a zabilježen je tom prilikom i zadarski plemić Juraj de Georgiis kao trogirski knez. Međutim, to nije spriječilo novi prevrat u Trogiru.⁶⁹⁷ Naime, Pavao Pavlović kratko i precizno navodi da su 11. srpnja prognani Trogirani ušli u grad ravno u podne, ali oprezno s četiri ribarske barke te posljedično na gradskom trgu smaknuli

⁶⁹⁵ . Usp. „... una cum ipsis nobilibus Tragurii et tota communitate eius ac pertinentibus ad ipsam, affidamus, et assicuramus quoscumque Tragurienses nobiles, et populares, subditos, cives, districtuales et famulos quoscumque ad ipsam civitatem Tragurii pertinentes, non intelligendo illos Tragurinos, qui sunt rebelles ipsius civitatis, quod possunt tutę, liberę et secure ad Auranam et ad Ostrovizam et ad omnia loca, territoria atque tenutas ad nos pertinentes“. Vidi: CD, XVII, dok. 318, str. 432; OIL, sv. 535, fol. 245.

⁶⁹⁶ OIL, sv. 535, fol. 243-243v.

⁶⁹⁷ Notae, 249.

Lompru Mikacijeva, vođu frakcije Vitturi.⁶⁹⁸ Intrigantno je pritom kako Pavao raspolaze s brojkom od nekih 34 trogirski prognanika koji su ušli u grad, što možda sugerira da je crpio informacije izravno od samih prognanika koji su sudjelovali u cijelom događaju jer je poznato već da je imao uspostavljene rodbinske veze s obitelji Cega. Posljedični razvoj zbivanja predstavlja već dobro poznati frakcijski scenarij koji je podrazumijevao progonstvo poražene frakcije i uspostavu novoga režima. Dakle, varljiva srednjovjekovna *fortuna rota* ponovno se okreće, ali sada na štetu frakcije Vitturi. U nastavku je zabilježeno kako mletački dužd Antonio Venerio nalaže 10. kolovoza 1392. godine kapetanu Kulfa Saracenu Dandolu da nastoji pomiriti trogirski plemiće, ali naglašava mu da je sukladno informacijama franjevca Antonija, čelnika inkvizicije na prostoru crkvene provincije Slavonije, nova vlast u Trogiru prijateljski nastrojena Veneciji. Osim toga se ističe kako se Trogirani međusobno napadaju na moru, što se mletačkim vlastima nikako ne dopada i zahtijevaju da se to zaustavi i da se radi na njihovome pomirenju.⁶⁹⁹ Ove vijesti izravno izvještavaju kako je došlo do pomorskih sukoba između trogirskih frakcija u tjednima nakon ulaska prognane frakcije u Trogir 11. srpnja iste godine, što sugerira da uspostava novoga režima frakcije Cega-Casotis nije baš tekla glatko. Na samome kraju godine, naime 22. prosinca 1392. godine, zabilježeno je kako rektor grada Ciga Josipa Stjepanova donosi odluku o darivanju nekih vrtova cetinskome knezu Ivanišu Nelipićeveu i njegovoj majci Margariti, kao i o ustupanju triju sela Prapatnice, Ljubitovice i Dasinoga Doca, koja su prethodno konfiscirana Nikoli i Blažu, sinovima Andrije Marina Andrijinoga, sada trogirskim prognanicima i „izdajnicima“ aktualnih trogirskih vlasti.⁷⁰⁰ Dakle, nove

⁶⁹⁸ Usp. „Die iovis 11. mensis iulii hora meridiei, Tragurini praedicti intraverunt Tragurium et fuerunt homines circa triginta quattuor intrantes, qui caute venerant in quattuor barchis piscaritiis et tunc per eos interfectus extitit Lompre Micatii in platea“. Vidi: Ljetopis PP, 16.

⁶⁹⁹ Usp. „ad audientiam uestram potuerit peruenire exorta fuit, et est certa discordia et scandalum inter ciues Tragurienses de quorum nouitate regimina Traguriensis nobis per venerabilem virum fratrum Antonium ordinis minorum in partibus Dalmatie et c. inquisitoris sub credentialibus literis intimauiit verum quia eadem communitas est nobis amica ... aliqui Tragurini per mare inuicem se damnificant, quod nobis displicet; et propterea placet nobis, quod omne bonum remedium, quod poteritis apponere, debeatis, vt predicti non se damnificent vlllo modo, sed remaneant in quiete et bono amore“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 247; CD, XVII, dok. 327, str. 448-449.

⁷⁰⁰ Usp. „domine Margarite, vidue dicti quondam comitis Ioannis Nelepiti, et domino Ioanni, nato eiusdem Ceptini (!) comiti, tamquam nostris defensoribus et benefactoribus eorumque heredibus et successoribus in perpetuum hanc nostra (!) donationis titulo quandam domum sitam in Tragurio posilam iuxta domum Sore Marci, et penes domum Chervooye voivode, que olim fuerunt Nicole Sobotte, et penes domos Gliube Gerzize, ac penes viam publicam aliis lateribus; ac etiam unum ortum positum in districtu Tragurii penes ortum Mirse Mauri et penes

vlasti provode svoju konfiskaciju, koja je osim navedenih selišta zahvatila primjerice i kuću Nikole Jakovljeva (Sobota) koja je darovana bosanskom vojvodi Hrvoju Vukčiću Hrvatiniću, kako se to iščitava iz iste odluke od 22. prosinca 1392. godine.

Premda bi frakcija Cega-Casotis trebala prianjati uz stranu kralja Sigismunda, iz potonjega se vidi kako darivaju dva ključna hrvatska velikaša među napuljskim pristašama u Hrvatskoj, kneza Ivaniša i njegova šogora vojvodu Hrvoja. Dakle, čine ono što je bilo nužno za održanje njihove vlasti, a to je ovdje podrazumijevalo ostvarivanje dobrih veza s ključnim moćnicima u Hrvatskom Kraljevstvu. Političke tenzije između trogirskih frakcija nisu se smirivale pa stoga Venecija 3. siječnja 1393. godine šalje poklisara da posreduje mir među njima, pri čemu eksplicitno imenuje prognanu frakciju kao „stranu Mikacijevih“ (*partem de Michaciis*), a vladajuću samo kao „drugu stranu“ (*aliam partem*), no prema kasnijem razvoju zbivanja čini se da ni to nije urodilo plodom.⁷⁰¹ Pod „stranom Mikacijevih“ podrazumijevali su se zasigurno sinovi Mikacijevi, odnosno Lompre i Lukša kao eksplicitno navođeni, a vrlo vjerojatno su sinovi istoga Mikacija (Petra Jakovljeva) bili Petar i Nikola, nećaci i suradnici nekadašnjega trogirskoga arhiđakona Jakova Petrova, o kojima ovdje ipak nema spomena. S druge strane, Lučić stavlja naznaku *vacante regno* za travanj 1393. godine, a ujedno bilježi da je knez Ivaniš postao trogirski knez, što znači da su se gradske vlasti ipak odlučile prihvatiti napuljske pristaše.⁷⁰² Sa željom da pomire trogirске frakcije zadarske vlasti šalju dva poklisara, naime Krešu Rajnerijeva i samoga Pavla Pavlovića u Trogir kako bi radili na pomirenju zavađenih Trogirana, o čemu izvještava Pavao u svojoj kronici.⁷⁰³ Jasno je da je Pavao izabran zbog svoje trogirске obiteljske orijentacije i shodno tome kao (vjerojatno) najpućenija osoba za rješavanje odnosa s Trogirom. U

terram monasterii ecclesie sancti Nicolai monialium de Tragurio ac penes saxum magnum et penes terram Theodosii et penes terram sanctorum Cosme et Damiani martirum, ac etiam tres villas videlicet Prapatnizam, Gliubitova, Dasini dolci vocatas olim per Nicolaum, et Blasconem, filios quondam Andree Marini de Tragurio, possessas, nostros notorios emulos et infideles proditores civitatis Tragurii nos odio capitali persequentes in maximum detrimentum civitatis nostre Tragurii. Vidi: CD, XVII, dok. 348, str. 486.

⁷⁰¹ Usp. „*sit maxima differentia inter cives, et specialiter inter partem de Michaciis et aliam partem, sequuta sit magna divisio, et dicta communitas a bono tempore citra fuerit et sit multum amicabile et devota nostri dominii ... declinaret, procuraret interponere se ad pacem et concordium inter partes*“. Vidi: Listine, IV, dok. 429, str. 302.

⁷⁰² Notae, 249.

⁷⁰³ Usp. „*Die martis 6. mensis madii, ego una cum Crescio Raynerii ambasciatores communitatis Iadrae, ad componendam pacem inter Tragurinos, qui sunt in Tragurio et extra, recessimus a Iadra*“. Vidi: Ljetopis PP, 17.

odnosu na prijašnje godine, ovdje se nailazi na puno manju gustoću podataka pa se tako doznaje tek 11. prosinca 1393. godine kako su trogirske vlasti odredile konfinaciju i relegaciju Damjanu, Dujmu i Ivanu, sinovima Desse Damjanova (Domišić), na način da Ivan mora boraviti u Zadru, a Damjan i Dujam u gradu Hvaru, sve dok vlasti ne donesu neku novu odluku.⁷⁰⁴ Lučić notira ponovno Ivaniša kao trogirskoga kneza 31. kolovoza 1394. godine, međutim na Božić 1394. godine grad priznaje vlast kralja Sigismunda, a kraljev ban Dalmacije i Hrvatske Nikola Gorjanski na kraju i provodi konačno mirenje trogirskih frakcija u siječnju 1395. godine.⁷⁰⁵

⁷⁰⁴ Usp. „*quod dicti Duymus, Dome, et Iohannes ibunt ad confinium uidelicet dictus Iohannes ad ciuitatem Iadre et dicti Duymus et Dome ad ciuitatem Lesine quas ciuitates eis pro confinio ipsi domini rector et iudices dicti assignarunt nec de ipsis ciuitatibus et eorum districtu ipsi nec aliquis ipsorum recedent donec aliud habuerint in mandatis ab ipsis dominis rectore et iudicibus uel ab eorum successoribus nec facient uel tractabunt ipsi uel aliquis ipsorum cum aliquo uel aliquibus palam uel oculte aliqua que redundare possent in preiudicium et detrimentum nobilium ciuitatis Traguriensis nec ipsius ciuitatis sub pena ducatorum M auri pro quolibet ipsorum*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 258; Lučić 1979b, 780-781.

⁷⁰⁵ Notae, 250.

Rekonstrukcija frakcije Vitturi-Andreis

Prema sporazumu od siječnja 1395. godine frakcijski omjer snaga bio je sljedeći. U ime vladajuće frakcije djeluju Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ciga Josipa Stjepanova, braća Marin i Marko sinovi Petra Marinova (Cipiko), braća Grgur i Stjepan sinovi Petra Dujmova (Cega), Ivan Ludovikov (Cega), Kažot Augustinov (Casotis), Petar Stjepanov (Cega), Donat Augustinov (Casotis), braća Josip, Andrija i Stjepan, sinovi Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovikov (Cega), braća Marko, Josip i Toma sinovi Zore Marka Jurjeva (Mišković), Nikola Petrov (Cega), braća Jakov, Nikola i Ivan sinovi Stjepanovi (Cega), Ivan Dujma Stjepanova (Cega), te braća Kristofor i Stjepan sinovi Petrovi.⁷⁰⁶ S druge strane u ime tada prognane frakcije djeluju Pavao Marinov (Quarco), Nikola Jakova Nikole (Sobota), Nikola Andrije Marinova (Andreis), Petar Petra Bivce (Bivce), Bufal (Nikola) Dujma Martinova (Buffalis, Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota), Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi), braća Dujam i Ivan, sinovi Desse Damjanova (Domišić), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Ivan Nikole Jakovljeva (Sobota), Lukša Mikacije (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), braća Mikacije i Marin sinovi Desilovi, sinovi pokojnoga Lampredija (Lompre) Mikacijeva, Mladen Nikolin (Domišić), Ivan Desse Damjanova (!) te Nikola Pavla Marinova (Quarco).⁷⁰⁷ Međutim, dostupni su i neki dodatni podaci koji mogu

⁷⁰⁶ Usp. „*Nam nobiles viri ser Zore Marci, ser Ciga Ioseph, ser Marinus Petri Cipichi et ser Marcus dicti Petri Cipichi fratres, ser Gregorius Petri, ser Stephanus Petri fratres, ser Zioe Lude, ser Casoctus de Casoctis et ser Petrus Stephani, cives Tragurienses et ibi presentes pro se, et vice et nomine ser Donati Augustini de Casoctis, ser Ioseph, ser Andree et Stephani fratrum et filiorum suprascripti ser Cige, ser Michovilum Lode, ser Marci, ser Ioseph et ser Thome fratrum et filiorum suprascripti ser Zore Marci, ser Nicolai Petri, ser Iacobi Stephani, ser Iohannis Stephani, et ser Nicolai Stephani fratrum, ser Iohannis Duymi, ser Christophori, et ser Stephani Petri fratrum absentium de Tragurio pro omnibus*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 4. (3-7.)

⁷⁰⁷ Usp. „*ser Paulus Marini Quarchi et ser Nicola Iacobi Nicole, ser Nicola Andree Marini, ser Petrus Petri Bivici et ser Bufalus Duymi Martini, ser Simon Nicole Iacobi, ser Micacius Petri Micacii, ser Duymus Desse Damiani et ser Ioannes Desse Damiani fratres, ser Nicolaus Petri Micacii, ser Micacius Nicolai Micacii, et ser Ioannes Nicolai Iacobi, etiam nobiles civitatis Tragueriensis, parte ex altera, et ibi presentes, et tam per se, quam vice, et nomine ser Luxe Micacii, ser Nicole Gregorii fratrum, et ser Blaschi Andree, et ser Iacobi Nicolai, et ser Micacii Dessili, et Marini fratrum et filiorum quondam Lampridii Micatii, ser Mladini Nicole, ser Ioannis Desse Damiani, et ser Nicole Pauli Marini absentium de Tragurio eodem, pro quibus omnibus*.“ Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5. Pritom je nejasno zašto su Nikola Grgurev Bivce i Lukša Mikacije označeni kao braća (*fratrum*), iako to nisu mogli. No, vjerojatnije se radilo o napravljenoj greški prilikom transkripcije. Usp. Lučić 1673, 357. odakle su priređivači Codexa izvorno preuzeli tekst dokumenta. Naime, Lučić nije potonji dokument, koliko se čini, prepisao u svoju Ostavštinu već je na tom mjestu samo zabilježio „*pax inter intrinsecos et extrinsecos Tragurienses facta Spalato confirmata a syndicis 1397, uide infra*“ (OIL, sv. 540, fol. 261v).

upotpuniti sliku o jednoj i drugoj frakciji, pa stoga valja napraviti detaljniju rekonstrukciju sastava obiju frakcija, kao što je to napravljeno i za prijašnje slučajeve, prije nego li se fokus suzi na sporazum od siječnja 1395. godine.

Naime, treba krenuti od dostupnih podataka o sudačkim i rektorskim mandatima. U prosincu 1387. godine (prije prevrata) rektori su bili Matej Petra Matejeva (Chiudis) i Nikola Ivana Acelini (Acelini), čime se prati podjednaka zastupljenost obiju frakcija. Međutim, nakon prevrata rektori su bili već spomenuti Lompre Mikacijev (Vitturi) i Pavao Marinov (Quarco) za siječanj, veljaču i ožujak 1388. godine, dakle u samoj početnoj fazi oblikovanja sastava novih vlasti.⁷⁰⁸ Daljnji slijed rektora ide ovako: Dujam Martinov (Buffalis) i Nikola Jakovljević (Sobota) za travanj; Lompre Mikacijev (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) za svibanj; Lompre Mikacijev (Vitturi) i Pavao Marinov (Quarco) za lipanj i srpanj; Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Dujam Martinov (Buffalis) za kolovoz; Lompre Mikacijev (Vitturi) i Pavao Marinov (Quarco) za rujanj; Lukša Mikacijev (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) za listopad; Lukša Mikacijev i Matej Petra Matejeva (Chiudis) za prosinac 1388. i siječanj 1389. godine; Ursus Ivanov (Domišić) i Lompre Mikacijev (Vitturi) za veljaču 1389. godine.⁷⁰⁹ U ožujku je imenovan posebni odbor za pregovore s bosanskim vojvodama Vlatkom i Hrvojem, u sastavu Lompre Mikacijeva (Vitturi), Mateja Petra Matejeva (Chiudis) i Blaža Andrije Marinova (Andreis), dočim je takav sličan odbor za stanje grada formiran u studenome 1390. godine u sastavu Ursusa Ivanova (Domišić), Pavla Marinova (Quarco), Nikole Jakovljevića (Sobota), Mateja Petra Matejeva (Chiudis) te Blaža Andrije Marinova (Andreis).⁷¹⁰ S druge strane, sudački sastav koji je izravno prethodio prevratu od prosinca 1387. godine sastojao se od Cige Josipa Stjepanova (Cega), Dese Lukanova („Pecci“), Marina Petra Marinova (Cipiko) te Mateja Mihaelova (Chiudis), no nisu poznati sastavi Kurije sve do veljače 1389. godine. Naime, sudački sastavi u vrijeme uprave frakcije Vitturi teku ovako: Nikola Jakovljević (Sobota), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Bive Grgura Bivce i Bufal (Nikola) Dujma Martinova (Buffalis) u veljači 1389. godine; Bive Grgura Bivce, Nikola

⁷⁰⁸ Notae, 246-247.

⁷⁰⁹ Vidi: Notae, 246-247; OT, kut. 66, sv. 1, fol. 4. (listopad 1388.).

⁷¹⁰ Vidi: Notae, 248 (ožujak 1389.); OIL, sv. 540, fol. 235 (studenom 1390.).

Andrije Marinova (Andreis), Nikola Jakovljević (Sobota) te Pavao Marinov (Quarco) u siječnju i ožujku 1390. godine; Bive Grgura Bivce, Dujam Dese Damjanova (Domišić), Pavao Marinov (Quarco) i Nikola Jakovljević (Sobota) za svibanj 1390. godine; Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Lompre Mikacijev, Nikola Grgura Bivce i Bufal Dujma Martinova (Buffalis) za rujanj, listopad i studeni 1390. godine; Dujam Dese Damjanova (Domišić), Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Nikola Grgura Bivce studeni 1391. godine. Osim već navedenoga potestata Gvererija Petrakova tijekom 1389. i 1390. godine, valja napomenuti da su još dva potestata bila izabrana, i to Corado de Forgeriis de Recanato (1390. – 1391.), odnosno Antonije Androljiev iz Cingula (1392.), da bi u lipnju 1392. godine bio zabilježen zadarski plemić Juraj de Georgiis kao trogirski knez.⁷¹¹ Međutim, Juraj očito nije dugo izdržao na poziciji uzimajući u obzir prevrat od srpnja 1392. godine. Doduše, kao trogirski knez navodi se Ivaniš Nelipić od travnja 1393. godine, što je već spomenuto.

Dakle, kao vođe frakcije Vitturi izdvajaju se braća Lompre i Lukša Mikacijev, zajedno s ostalim pripadnicima roda Vitturi (Mikacije Nikole Mikacijeva, Mikacije Petra Mikacijeva, Nikola Petra Mikacijeva, braća Marin i Mikacije sinovi Desilovi te sinovi Lompre Mikacijeva) odnosno pojedinim plemićima iz rodova Andreis (braća Nikola i Blaž Andrije Marinova), Sobota (Nikola Jakovljević, Jakov Nikole Jakovljevića, Šimun Nikole Jakovljevića i Ivan Nikole Jakovljevića), Chiudis (Matej Petra Matejevića i Matej Mihaelov), Bivce (Nikola Grgurević, Bive Grgurević i Petar Petrović), Quarco (Pavao Marinov, Nikola Pavla Marinova) Buffalis (Dujam Martinov, Nikola zvanu Bufal Dujma Martinova), Domišić (Mladen Nikole, Ursus Ivanov, braća Dujam i Ivan sinovi Dese Damjanova), Miršić (Mirsa Mavra Mirse) te Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan). Dakle, ovo su sve poimence pripadnici frakcije Vitturi, dočim se mogu uspostaviti sveze i s nekim pučanima. Polazeći od toga da su oni koji su 1388. godine po nepoznatim kriterijima stekli pravo na kupnju određenih posjeda iz sveukupne konfiscirane imovine članovima frakcije Cega-Casotis, vjerojatno bili na neki način navezani na frakciju Vitturi, može se iznijeti sljedeći popis pučke periferije frakcije

⁷¹¹ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 227; Notae, 248.; NSK, Statuta, fol. 104v-105.; Statutum 1915, 182. (Gvererije Petrakov de Fermo); CD, XVII, dok. 227, str. 316-317; Notae, 249. (Corado de Forgeriis de Recanato); Notae, 249. (Antonije Androljiev de Cingulo); Notae, 249. (Juraj de Georgiis).

Vitturi. Naime, to su Obrad Slovarić, Izmael, Petko Ljubigojević, Vučina, Jakov Marsotić, Pribislav Vladojević i Radoslav Prodašić koji garantiraju određene kupnje, te ponovno Vučina, Izmael, Pribislav (Vladojević?), Petko Ljubigojević i Jakov Marsotić, odnosno Viktik Jasnić, Jakov Antojević, Ivan Chenach, Novak *olim bufolcus Lompre Micacii*, gradski notar Vilim, Ivan Obrada Slovarića, Radoslav Bartinović, Marko Fuzojević, Martin Ilije Katonićeva, Miško kalegat, Zane (Ivan) Vontić, Stojša, Ostoja postolar, Dragoslava udovica Tompse Koltovića, Zarin Forslavov, don Blaž, Starin Dersin, Pavao apotekar, Radiča Kuzminova, Marin Gojsić, Nikola Lečić (iznajmio konobu), Ratka supruga Obrada Karnetića, Draga udovica Ivana Pertinušića, Rusko Lukše, Stipoš Musićev te Ivan Lesagua koji zaista kupuju ili dobivaju određene nekretnine ili pokretnine iz konfiscirane imovine. Može se slobodno reći da izneseni podaci o plemićima i pučanima frakcije Vitturi omogućavaju dosada najdetaljniju rekonstrukciju jedne frakcije, odnosno plemićke jezgre te dijelova njezine pučke periferije.

Ukoliko se dodatno produbi fokus prema prozopografskoj rekonstrukciji vodstva i jezgre frakcije Vitturi rezultati su sljedeći. Naime, razmatrat će se sada informacije iz sačuvanih vrela konkretno o braći Lukši i Lompri, sinovima Mikacija Petrova (Vitturi), Nikoli i Blažu, sinovima Andrije Marinova (Andreis), Mirsi Mavra Mirse (Miršić), Nikoli Jakovljevu i njegovim sinovima Jakovu i Šimunu (Sobota), Nikoli i Bivu, sinovima Grgura Bivce (Bivce), Mateju Petra Matejeva i Mateju Mihaelovu (Chiudis), Pavlu Marinovu (Quarco), Dujmu Martinovu i Bufalu (Nikoli) Dujma Martinova (Buffalis) te Ursusu Ivanovu i Mladenu Nikolinome (Domišić).

Slično kao i u dosadašnjim prozopografskim pregledima, tako su i trogirski plemići s kraja 14. stoljeća također obnašali razne službe u gradskoj upravi pa je tako Lompre Mikacijev zabilježen kao sudac, rektor, poklisar, pristav i odvjetnik prava komune, odnosno kao pripadnik nekih *ad hoc* sigurnosnih odbora.⁷¹² Budući da se

⁷¹² Vidi ga kao suca u lipnju 1372. (Oporuke Trogira, 222), 9. kolovoza 1382. (NSK, Statuta, fol. 103-103v), 9. siječnja 1386. (OIL, sv. 540, fol. 195) ili 7. studenoga 1390. godine (OIL, sv. 540, fol. 235). Usporedi ga primjerice kao rektora u studenome 1380. (OIL, sv. 540, fol. 154); kao egzaminator spominje se 20. srpnja 1385. (CD, XVI, dok. 416, str. 537). Navodi se u nekim odborima radi stanja grada u ožujku 1389. (Notae, 248) ili 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241). Vidi ga kao odvjetnika prava komune 6. travnja 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 20v). Kao pristav zabilježen je primjerice 19. ožujka 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 16).

njegov životni put, koliko se čini, prvenstveno prati u sačuvanim dokumentima između o. 1372. pa do njegova umorstva u srpnju 1392. godine, ne bi bilo iznenađujuće da se netom pred smrt zapravo nalazio u nekim srednjim i zrelim godinama (o. 40-60 godina). U tom je smislu važno sjetiti se arhiđakona Jakova Petrova i njegovih nećaka Nikole i Petra, Lomprijeve (vjerojatno starije) braće, i činjenice da se Lompre ne navodi s njima, što bi sugeriralo da je bio mlađi od njih i neuključen u frakcijska zbivanja 1357. i 1358. godine, dočim 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća nema spomena o angažmanu njegove braće Nikole i Petra. To bi sve dodatno moglo ukazivati na pretpostavku o njegovim godinama. Nastavno na to, ne treba ni zaboraviti da je Marin Andrijin nekoć slovio za vođu frakcije, a ne njegovi stariji stričevi Šimun i Gauzinja početkom 14. stoljeća. Drugim riječima, premda to može zvučati neobično za jedno srednjovjekovno društvo kojemu drevnost, starina i tradicija predstavljaju uvijek normativne uzore, čini se da biološki senioritet nije nužno bio primarni kriterij za proces oblikovanja frakcijskoga vodstva, već se radilo o spletu okolnosti i mješavini različitih faktora.⁷¹³ Politički put njegova brata, Lukše Mikacijeva, nešto je raznovrsniji od njegova. Naime, zabilježen je kao sudac, rektor, službenik za tridesetinu i solnu komoru, poklisar, operarij te kao pripadnik raznih *ad hoc* gradskih odbora.⁷¹⁴ Osim toga, njegov sin Blaž kasnije se navodi kao kraljevski vitez.⁷¹⁵ Istaknuto je već kako je Lukša održao govor 9. svibnja 1390. godine u Velikom vijeću s ciljem da potakne veliko-vijećnike na ustrajanje u vjernosti spram ugarske krune i kralja Sigismunda, u čemu su ga svi zdušno slijedili, što govori o njemu kao jednim od frakcijskih vođa jer takvi govori su

Zabilježena je i jedna Lomprijeva konoba (*in canipa Lomprie Micati*) 27. srpnja 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 34v).

⁷¹³ O pitanju starine kao vrlo važnoga faktora za srednjovjekovne mentalne obrasce i nadasve političku kulturu vidi primjerice: Spiegel 1975, 314-325.

⁷¹⁴ Vidi ga kao suca u ožujku 1374. (Oporuke Trogira 2001, 179), 22. svibnja 1375. (NSK, Statuta, fol. 101v-102), u prosincu 1380. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 1), 20. listopada 1387. (OIL, sv. 540, fol. 223), 8. lipnja 1396. (OIL, sv. 540, fol. 278) ili 5. lipnja 1402. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 12). Kao rektor spominje se u više navrata 1388. i 1389. godine (Notae, 248; OT, kut. 66, sv. 1, fol. 4; Lučić 1979b, 756). Zabilježen je kao operarij u lipnju 1398. i siječnju 1399. godine (Notae, 252-253). Kao službenik za tridesetinu i komoru soli spomenut je 1388. godine (OT, kut. 66, sv. 1, fol. 30v). Navodi se kao egzaminator 14. lipnja 1370. (OIL, sv. 540, fol. 89) i 8. studenoga 1381. godine (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 4). Zabilježen je 9. ožujka 1396. godine kao poklisar (OIL, sv. 540, fol. 266-266v). Navodi se u odborima u kolovožu 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15), odnosno 27. kolovoza 1406. godine (Statut 1988, 249)

⁷¹⁵ Blaž je zabilježen s tom titulom barem od 27. kolovoza 1406. godine (Statut 1988, 249).

najčešće bili unaprijed namješteni.⁷¹⁶ Pored toga zabilježeno je kako je skupio 200 dukata kako bi otkupio svoga neimenovanoga nećaka (ili unuka) iz osmanskoga sužanjstva, u koje je taj upao vrlo vjerojatno nakon bitke kod Nikopolja u rujnu 1396. godine.⁷¹⁷ Navedeno je kako je Lukša jednom prilikom izabrao brata Lompru te (vrlo vjerojatno srodnika) Nikolu Jakovljeva (Sobota) za svoje prokurateure povodom nekoga posla 17. prosinca 1386. godine.⁷¹⁸ Supruga mu se zvala Ursa iz nepoznatoga roda, a od sinova imao je Mikacija, Blaža i Jakomela, koji je inače zapamćen kao strastveni sokolar i autor najstarijega sačuvanoga „veterinarskoga“ traktata o liječenju ptica grabljivica na hrvatskim prostorima i šire.⁷¹⁹ Vrijedi navesti da je zabilježen jednom prilikom stanoviti Radojko, Lukšin kmet iz Ostroga (*Radoico villanus Luchxe Micacii de Ostrog*) 15. ožujka 1378. godine, što sugerira da je rod Vitturi, nalik Andreisima i Cegama, imao posjede u Ostrogu kojima su njegovi pripadnici upravljali kao vlastelini.⁷²⁰

Upravo su Nikola i Blaž, sinovi Andrije Marina Andrijinoga (Andreis) zabilježeni među ključne suradnike sinova Mikacijevih. Naime, Nikola je zabilježen kao sudac, poklisar, egzaminator, sindik, izabrani pomiritelj i omiški kaštelan. Treba istaknuti kako je Nikola obnašao i dužnost omiškoga kaštelana u prosincu 1394. godine, kada se nalazio još u progonstvu (*castrum Almissi ... ser Nicolao ser Andree de Tragurio capitaneo et castellano*).⁷²¹ Osim toga, zabilježeno je kako Pavao Marinov i Nikola Andrije Marinova prodaju sol za Bosnu negdje na prijelazu iz 1387. i 1388. godine, što otvara pitanje određenih trgovačkih veza s Bosanskim Kraljevstvom

⁷¹⁶ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 231-232; Lučić 1979b, 772-773; CD, XVII, dok. 203, str. 286-287. O namještenim govorima ili „diskusijama“ vidi i na primjeru Splita iz 50-ih godina 14. stoljeća u: Lonza 2015, 166-167 i *passim*.

⁷¹⁷ Listine, IV, dok. 572, str. 418.

⁷¹⁸ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 3v.

⁷¹⁹ Za njegovu suprugu Ursu vidi spomen od travnja 1373. godine vidi: Notae, 241. Za Jakomelove traktate vidi: Grmek 1969; Bećir 2021c, 329-339. Jakomelo je osim toga naveden i kao zakupac dvije trećine prihoda s otoka Drvenika između 1442. i 1446. godine. Vidi: MGT, računski spisi, fol. 73v-74.

⁷²⁰ OT, kut. 1, sv. 7, fol. 4.

⁷²¹ Vidi ga kao suca 1. siječnja 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2), 5. prosinca 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 2), ili 11. siječnja 1390. (NSK, Statuta, fol. 104v-105); kao poklisara 17. srpnja 1387. (Lučić 1979b, 735); kao sindika 7. lipnja 1387. (OIL, sv. 540, fol. 217v); kao egzaminatora 24. prosinca 1385. (OT, kut. 61, sv. 15, fol. 1v), ili 12. veljače 1386. (OT, kut. 61, sv. 15, fol. 9v); kao pomiritelja u nekoj parnici 2. prosinca 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 1v); te kao omiškoga kaštelana 2. prosinca 1394. godine. Na potonji je podatak prvi ukazao Ančić 1997b, 73, a odnosi se na staru signaturu PAZd, Stari arhiv Korčule, kut. 1, sv. 14, fol. 4, odnosno na novu signaturu OK, kut. 4, sv. 2, fol. 4.

unutar frakcije Vitturi.⁷²² Nikola je, čini se, vodio neke gusarske skupine, zbog čega se mletačke vlasti žale na njegovo djelovanje, koje se sastojalo od pljačkanja mletačkih građana, a što je sve razvidno iz dokumenta od 15. svibnja 1395. godine.⁷²³ U jednom dokumentu od 14. siječnja 1387. godine navode se Pridoj Zvonković iz Ljubitovice, odnosno Radin, kao kmetovi Andrije Marinova (*a Pridoe Suoyncouich de villa Gliubictoa ac villano Radini, Andree Marini*). Ovo je dodatan pokazatelj da pripadnici roda Andreis u tom trenutku upravljaju selima Ljubitovicom, odnosno Prapatnicom i Dasinim Docem kao vlastelini.⁷²⁴ Može se dosta precizno datirati vrijeme njegove smrti, budući da je poginuo kao pripadnik kršćanske vojske tijekom bitke na Nikopolju u rujnu 1396. godine, boreći se protiv osmanske vojske pod zastavom hrvatskoga bana Nikole Gorjanskoga.⁷²⁵ Samo vrijedi ponoviti da je 5. prosinca 1386. godine zabilježen u sporu sa Zorom Markovim, tijekom čega su izabrali već spomenute Rajmunda i Šimuna za svoje pomiritelje.⁷²⁶ S druge strane, istaknuto je već kako je po naredbi rektora Cige Josipa Stjepanova došlo do zapljene Blaževih i Nikolinih posjeda u Ljubitovici, Prapatnici i Dasinom Docu, koji su onda darovani knezu Ivanišu Nelipiću u prosincu 1392. godine. No, kralj Sigismund kasnije dariva Blažu, bratu pokojnoga Nikole, kao i Marinu, Andriji i Petru, sinovima pokojnoga Nikole posjede Brusnicu i Zakuću u Kninskoj županiji, odnosno Prgomet, Suhi Dol i Zbičje u Kliškoj županiji u travnju 1401., odnosno ponovno 28. ožujka 1409. godine jer je kraljevski pretendent Ladislav Napuljski poništio prvi privilegij i te posjede udijelio nekim drugim ljudima 27. kolovoza 1403. godine. Darivanje je temeljeno na ratnim zaslugama poginuloga Nikole, kako bi se kraljevstvo odužilo njegovoj žrtvi.⁷²⁷ Dakle, nema ni spomena o nekadašnjim selima Ljubitovici, Prapatnici i Dasinom Docu, premda Sigismund svoja nova darivanja iz 1401. i 1409. godine temelji na darovnicama kralja Bele IV., no nema dokaza da je taj Arpadović zaista darovao Andreisima Zakuću, Brusnicu, Zbičje, Prgomet i Suhi Dol, već samo Prapatnicu (1243.) i Ljubitovicu (1270.), a u nekom

⁷²² OT, kut. 66, sv. 1, fol. 58.

⁷²³ Listine, IV, dok. 493, str. 346-347.

⁷²⁴ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7.

⁷²⁵ Vidi: Lučić 1979b, 797, 865-866. Sudjelovanje Nikole Andrijinoga u Nikopoljskoj bitci spomenuto je u: Karbić 2015, 100.

⁷²⁶ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 1v.

⁷²⁷ Usp. Lučić 1979b, 866, 1081-1083. Vidi: OIL, sv. 535, fol. 69-70v.

trenutku i Dasin Dolac, ukoliko se nije radilo o novom naselju koje je nastalo tek nakon 1270. godine.⁷²⁸ Čini se da je na djelu domišljanje prošlosti s ciljem legitimiranja novih darivanja, budući da je svaka novina u srednjemu vijeku, ironično, morala imati utemeljenje u prošlosti, makar ono bilo iskonstruirano.⁷²⁹ Međutim, to ne znači da su akteri nužno svjesno lažirali, već da su na temelju svoje (ne)informiranosti mogli biti zaista uvjereni da je kralj Bela IV. darovao te posjede temeljem određenih „dokaza“. S druge strane, Blaž je poživio mnogo dulje i to sve do 1430-ih godina, zbog čega i postoji više zabilježenih podataka o njegovome političkome putu. Navodi se kao sudac, poklisar, rektor, zapovjednik trogirске ratne galije, ratni kapetan, kraljevski vitez, punomoćnik općine te čak i kao splitski knez jedno vrijeme (zabilježen u srpnju 1415. godine).⁷³⁰ Međutim, vrijedi istaknuti još jedan aspekt cijele frakcijske dinamike, koja je opet povezana s potonjim posjedima Andreisa.

Naime, zabilježeni su imovinsko-pravni sporovi između samih Andreisa, i to izravnih nasljednika nekadašnjega lidera frakcije Andreis-Kazarica Marina Andrijinoga. Radilo se o tome kako je 8. kolovoza 1379. godine Dujam Blaža Marinova podnio tužbu protiv Nikole Andrije Marinova, njegova brata Blaža te protiv sinova njihova pokojnoga brata Jakova, odnosno njihovih nećaka Andrije i Jakova. Dakle, Dujam, Nikola i Blaž dijelili su zajedničkoga djeda – Marina Andrijinoga. Međutim, u međuvremenu je došlo do tenzija unutar roda oko rodovskoga patrimonija.⁷³¹ Dujam je optužio Nikolu, njegova brata Blaža i nećake da su mu spalili neku kuću u

⁷²⁸ Međutim, čini se da su Ljubitovica, Prapatnica i Dasin Dolac vraćeni rodu Andreis nakon 1392. godine, kako se prati primjerice prema dokumenta iz 1534. godine u kojemu se navodi jedan *Mussulin habitator Glubitouize ville illorum de Andreis*. Vidi: Juran 2020, 33. Osim toga, Pavao Andreis u svojoj kronici iz 17. stoljeća potvrđuje da su ti posjedi „od starine“ u vlasništvu obitelji Andreis: Andreis 1977, 308-312.

⁷²⁹ Detaljnije o temeljnoj ulozi prošlosti u srednjovjekovnim percepcijama vidi: Goetz 2012, 110-128.

⁷³⁰ Zabilježen je kao sudac 7. lipnja 1387. (OIL, sv. 540, fol. 217), u rujnu 1399. (OIL, sv. 540, fol. 310) ili u siječnju 1420. (OT, kut. 1, sv. 13, fol. 14); kao rektor u ožujku 1397. (Notae, 251), listopadu 1397. (Notae, 251), prosincu 1398. (Notae, 253) te 6. travnja 1401. (OIL, sv. 535, fol. 36); kao poklisar 9. svibnja 1390. (OIL, sv. 540, fol. 229v), 13. listopada 1400. (OIL, sv. 535, fol. 18v), ili 31. srpnja 1420. (OIL, sv. 535, fol. 155); kao kapetan u svibnju i lipnju 1420. (OIL, sv. 535, fol. 135); kao punomoćnik općine 16. rujna 1412. (Lučić 1979b, 993). Naveden je 19. prosinca 1400. godine kao zapovjednik trogirске ratne galije koju je vodio protiv Splitskana tijekom njihova rata (Lučić 1979b, 813). Bilježi ga se u svojstvu splitskoga kneza u srpnju 1415. godine, svakako pod Sigismundovim patronatom (Lučić 1979b, 885). Prati ga se kao kraljevskoga viteza barem od 8. listopada 1403. (OIL, sv. 535, fol. 51) pa sve do (barem) 1438. (OIL, sv. 535, fol. 222v). Više je puta bio zabilježen kao član gradskih odbora, primjerice 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235), u rujnu 1412. (OIL, sv. 535, fol. 80v) ili 30. lipnja 1416. (OIL, sv. 535, fol. 98v).

⁷³¹ Za genealogiju obitelji Andreis podrobnije vidi: Usp. Andreis 2001, 31-32; Andreis 2006, 120.

Prapatnici, kao i sve pokretnine u njoj (*cuiusdam domus dicti Duymi positam in Prapatnica de Crouacia combuste cum rebus in ea existentibus*). S obzirom na to da je Prapatnica potpadala pod jurisdikciju hrvatskoga bana (Kliška županija), Dujam je postupak prvo pokrenuo u Kninu pred dalmatinsko-hrvatskim banom Nikolom de Zeech odnosno njegovim zamjenikom (banovcem), da bi na kraju iz neznanoga razloga potpuno odustao od svojih tužbi te zagarantirao Nikoli da će ga zaštititi od mogućih problema koje bi mogao imati u Kninu zbog ranije tužbe.⁷³² Tenzije se i dalje prate u novom kontekstu, kako o tome svjedoči isprava od 6. veljače 1380. godine. Naime, u pitanju je ovjerena kopija isprave koja bilježi dogovor između Gauzinje Marina Gauzinje (također iz roda Andreis) i već navedenoga Nikole Andrije Marinova i njegova brata Blaža, po kojemu je Gauzinja pristao Nikoli i Blažu založiti dva dijela svoga vlasničkoga udjela u Prapatnici, Ljubitovici i Dasinim Dolcima za 200 zlatnih dukata (*duas partes suas sibi contingentes de vilis Praprapatinica, Lyubitoua ac Dassini dolci, ac omnia iura et actiones et dependencias ipsis duabus partibus in dictis vilis spectancia et pertinentia eidem Gausigne quoquomodo, et hoc pro ducatis ducentum auri in auro*). Pritom se postavlja pitanje u kakvim je uvjetima i pod kakvim se (pretpostavljenim) pritiskom Gauzinja odlučio odreći svojih imovinskih prava. Vjerojatno je Gauzinja bio unuk Gauzinje Marina Amblaževa i strica Marina Andrijinoga, i samim time pripadao odvojenom obiteljskom ogranku. Čini se da je ogranak Andrije Marina Andrijinoga uspostavio prvenstvo unutar roda, o čemu svjedoči i ova situacija s Gauzinjom. Nikola i Blaž istaknuli su namjeru za stjecanjem i trećega dijela Gauzinjinoga vlasničkoga udjela pred banskim sudom u Kninu.⁷³³ Međutim, priča je imala jedan intrigantni epilog. Naime, spomenuta braća Nikola i Blaž dali su 24. kolovoza 1381. godine svoje posjede u Prapatnici i Ljubitovici trogirskom biskupu Krševanu de Dominis u zalog za 1000 libara, što je svota koja bi približno označavala 200 zlatnih dukata. Dakle, prati se u konačnici određena sveza sa sve tri zabilježene situacije iz 1379., 1380. i 1381. godine.⁷³⁴ Ovi primjeri jasno ukazuju na to da i unutar frakcijske jezgre može doći do konflikta i stvaranja tenzija, pogotovo u onim trenucima u kojima je intenzitet tenzija

⁷³² Registar, dok. 19, str. 85-86.

⁷³³ Vidi: Registar, dok. 22, str. 92-93. O navedena dva slučaja može se konzultirati i: Rismondo 1975, 487-496.

⁷³⁴ CD, XVI, dok. 177., str. 212.

između dviju trogirskih frakcija vrlo nizak. Drugim riječima, u nedostatku konvencionalnoga frakcijskoga neprijatelja nema potrebe za naglašenom rodovskom solidarnošću, što onda otvara prostor za sukobe unutar roda i frakcijske jezgre. To je vrlo važno za imati na umu, odnosno ne percipirati frakcijske jezgre kao posve čvrste, već također kao grupacije u kojima može doći do nekakvih lomova.⁷³⁵

Ono što bi još bilo zgodno za problematizirati kod Andreisa u cjelini jesu indikacije o njihovom možebitno-izvornom (starohrvatskom) podrijetlu s prostora Kliške županije, odnosno iz zaleđa Trogira. Naime, otac spomenutih Blaža i Nikole, Andrija Marina Andrijinoga, tvrdio je za sebe da je *fundator et patronus* crkve sv. Jurja kod Mirana, zajedno s Gauzinjom pokojnoga Marina Blaževa i Dujmom Blaža Marinova, odnosno sa svojim bratom Gauzinjom Marinovim te ostalom svojom braćom i sinovima Marina Andrijinoga, kako je zabilježeno u dokumentu od 27. lipnja 1366. godine. Rečeni traže u svoje ime, u ime šibenskoga biskupa Mateja Cernota, te potomaka obitelji Barbanić, pred trogirskim biskupom Nikolom Casotis povratak juspatronata nad spomenutom crkvom, no to im ipak ne uspijeva.⁷³⁶ Po kakvom su obiteljskom podrijetlu svi navedeni bili u nekom dalekom srodstvu vrlo je teško uopće i pretpostavljati polazeći od toga da je u ovome trenutku prošlo više od 266 godina od izvornoga osnutka crkve. Lučić je prema poznatom natpisu Ljubomira tepčije uzidanim u crkvi sv. Jurja od Mirana (ili Žestinja) pretpostavio da je crkva sagrađena prije 1100. godine, kao i na temelju toga što se među svjedocima navodi župan Strezinja *Berberistich*, koji je posvjedočen u dokumentima s kraja 11. stoljeća. S druge strane, Franjo Rački je datirao spomenuti kameni natpis u 1088. ili 1089. godine po uzoru na prijašnje pretpostavke Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. U svakome slučaju,

⁷³⁵ Nekić 2017a, 206 citira zgodnu beduinsku uzrečicu, koja je savršeno primjenjiva i u ovom pogledu, odnosno jezgrovito sažima lokalni rodovski imaginarij: „ja protiv mog brata; moj brat i ja protiv mojih rođaka; ja, moj brat i moji rođaci protiv svijeta“.

⁷³⁶ Usp. „*Nobilis vir dominus Andreas quondam domini Marini de Tragurio suo proprio nomine domini Gaisongie germani sui ac plurimum aliorum ut dicebatur de parentatu de Barbanich asserentes se fundatores et patronos ipsius ecclesie sic marantis accedens ad presentiam nostram Nicolai Dei et apostolica gratia episcopo Traguriensi ... Ego Andreas quondam Marini ciuis Traguriensis fundator et patronus ecclesie sancti Georgii dicte diocesis quondam de Mirano nunc autem Sestign nuncupant nec non syndicus de procurator reuerentissimi Christo patris ac domini, domini Matei Dei et apostolica gratia episcopi Sibenicensis Gausigne quondam Marini Blasii ... et Duymo quondam Blasii una mecum fundatores et patroni dicte ecclesie sancti Georgii*“. Vidi: OIL, sv. 540, fol. 69-69v (67-70v); Lučić 1979b, 1047-1048.

crkva je vjerojatno nastala negdje između 1080. i 1100. godine.⁷³⁷ Ukoliko bi ova epizoda iz 1366. godine zaista ukazivala na neko starohrvatsko podrijetlo Andreisa, odnosno održavanje obiteljske memorije koja se ogleda u ovakvim zahtjevima, onda bi to dodatno pojasnilo onako prisne odnose s kraljem Belom IV., a kasnije s knezovima Bribirskima i banom Mladenom II.⁷³⁸ Međutim, radi se samo o indikacijama iz kojih se ne moraju nužno izvlačiti tako dalekosežni zaključci, no korisno je svakako razmatrati takvu potencijalnu mogućnost u oblikovanju povijesne slike o rodu Andreis između 13. i 15. stoljeća. Na koncu, to pitanje ipak zahtijeva dodatnu istragu koja ovdje nije od primarne važnosti pa se stoga nastavlja rekonstrukcija frakcije Vitturi u nastavku.

Sljedeći je na redu Mirsa Mavra Mirse (Miršić), koji je zabilježen kao rektor, sudac, poklisar, egzaminator, kao i član mnogobrojnih *ad hoc* gradskih odbora.⁷³⁹ Ono što treba napomenuti po pitanju Mirse i njegove obitelji jest to da se treba sjetiti da je njegov djed, Mirsa Dobromirov, spadao među uže suradnike potestata Mateja Zorijeva, premda se sada unuk svrstao uz frakciju Vitturi, što jasno svjedoči da je došlo do promjene u frakcijskoj pripadnosti. Međutim, vidjet će se kasnije u tekstu kako ovaj zaključak po pitanju Mirse možda i nije posve točan. S druge strane, Nikola Jakovljević (Sobota) naveden je kao sudac, poklisar, operarij, rektor, sindik, prokurator samostana sv. Petra, zakupnik općinskih solana crkve sv. Klementa, pomiritelj, kao i član nekih *ad hoc* odbora.⁷⁴⁰ Valja se sjetiti da je Nikola Jakovljević zabilježen kao jedan od suradnika nekadašnjega trogirskoga arhiđakona Jakova Petrova 1357. i 1358. godine.

⁷³⁷ Više o pitanju osnutka crkve sv. Jurja kod Mirana i njezinih starohrvatskih utemeljitelja usp. Kaer 1898, 146-151.

⁷³⁸ Crkveni juspatronat u rukama plemića spadao je među zajedničku obiteljsku imovinu koja je zajedno s obiteljskim kućama, palačama i tornjevima predstavljala temeljne materijalne faktore koji su održavali koheziju širega obiteljskoga roda koji se sastojao od različitih obiteljskih ogranaka. Privatne crkve služile su za zajedničko prakticiranje vjerskih običaja i njegovanje obiteljskoga kulta. Sve to posebice vrijedi za općeniti kontekst mediteranskih patrimonijalnih urbanih elita. Vidi o tome opširnije: Lansing 1991, 31-32, 237-238.

⁷³⁹ Vidi ga kao suca primjerice 2. lipnja 1379. (CD, XVI, dok. 19, str. 23), 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235) ili 22. svibnja 1403. (NSK, Statuta, fol. 87v-88); kao egzaminatora 5. siječnja 1387. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 5v), 9. svibnja 1390. (OIL, sv. 540, fol. 229), 28. veljače 1398. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v); kao rektora 7. lipnja 1387. (OIL, sv. 540, fol. 217) i 18. veljače 1411. (Lučić 1979b, 873). Zabilježen je kao član raznih gradskih odbora početkom 15. stoljeća, naime u kolovozu 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15v), 12. veljače 1401. (Lučić 1979b, 815), 16. rujna 1412. (OIL, sv. 535, fol. 80v), 30. lipnja 1416. (OIL, sv. 535, fol. 98v) te 23. lipnja 1417. (OIL, sv. 535, fol. 105).

⁷⁴⁰ Vidi ga kao suca 5. svibnja 1364. (CD, XIII, dok. 269, str. 366-367), u siječnju 1373. (Oporuke Trogira, 222); 6. travnja 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 20v), 20. srpnja 1385. (CD, XVI, dok. 416, str. 537), 20. ožujka

Što se tiče njegovih sinova, Jakov i Šimun dobivaju na važnosti tek u razdoblju nakon 1395. godine, od kada se može podrobnije pratiti njihov politički put u gradskoj upravi.⁷⁴¹ Valja naglasiti da se za svrhu ove rekonstrukcije koriste i neki relevantni podaci koji se tiču narednoga razdoblja između 1395. i 1420. godine, budući da se mnogi akteri iz ove frakcijske epizode i kasnije javljaju na pozicijama moći. Nadalje, što se tiče Nikole Grgura Bivce (Bivce), zabilježen je kao sudac, egzaminator, rektor, pristav, odvjetnik te službenik za procjenu dobara, odnosno kao pripadnik nekih *ad hoc* odbora.⁷⁴² Njegov brat Bive Grgura Bivce navodi se kao sudac, egzaminator, poklisar te jednom kao prokurator trogirskoga arhiđakona Nikole Bivce, koji je također pripadao njegovome rodu.⁷⁴³ Čini se da u ovoj fazi frakcijskih sukoba utjecaj crkvenjaka ili je mnogo manje zabilježen u sačuvanim izvorima ili je zaista bio manje prisutan nego li 1358. godine i tijekom prve polovice 14. stoljeća. Potom što se tiče dva

1390. (Registar, dok. 36, str. 135), 28. veljače 1398. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v); kao poklisara 3. travnja 1371. (OIL, sv. 540, fol. 102), 31. siječnja 1378. (OIL, sv. 540, fol. 131), 5. prosinca 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 2) ili 22. veljače 1395. (OIL, sv. 540, fol. 262); kao operarija 10. srpnja 1371. (Notae, 240); kao rektora 5. prosinca 1377. (Notae, 242), u ožujku 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7) ili u svibnju 1397. (Notae, 251); kao sindika 4. prosinca 1386. (Notae, 245-246); kao prokuratora samostana sv. Petra u travnju 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 21v); kao općinskoga sindika 5. ožujka 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 41v); kao zakupnik solana 20. studenoga 1387. (OT, kut. 66, sv. 1, fol. 57v); kao član odbora za obranu grada 29. svibnja 1373. (CD, XIV, dok. 404, str. 527-528), 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235) i 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241); kao zakupnik komore soli i tridesetine negdje prije 7. svibnja 1396. (OIL, sv. 540, fol. 268); kao pomiritelj u nekoj parnici 2. prosinca 1386. godine (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 1v). Navodi se i stanovita Ruža pekarica (*furnaria*) Nikole Jakovljeva 14. siječnja 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 3).

⁷⁴¹ Vidi Šimuna kao rektora u veljači 1399. (Notae, 253) ili 18. veljače 1411. (Lučić 1979b, 873); kao poklisara 20. srpnja 1420. (Lučić 1979b, 933); kao suca 26. srpnja 1400. (OIL, sv. 535, fol. 12) ili 16. rujna 1412. (OIL, sv. 535, fol. 80). Navodi se kao član nekih gradskih odbora u srpnju 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15v) ili 30. lipnja 1416. godine (OIL, sv. 535, fol. 98v); kao povjerenik za pitanje imovine zarobljenih Šibenčana zabilježen je 6. ožujka 1420. (OIL, sv. 535, fol. 131). Navodi se potom Jakov kao poklisar 13. svibnja 1402. (Lučić 1979b, 823) ili 1. kolovoza 1413. (Lučić 1979b, 885) te kao službenik za utvrđenje grada 14. veljače 1410. (ili 1400.) (OIL, sv. 535, fol. 72). Pripadao je skupini zarobljenih trogirskih plemića u ratu protiv Splita 29. listopada 1400. (Lučić 1979b, 812-813).

⁷⁴² Vidi ga kao suca 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 444-445.), u srpnju 1371. (Oporuke Trogira, 196), 30. rujna 1390. (CD, XVII, dok. 227, str. 316-317), 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241) ili 5. lipnja 1402. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 12); kao egzaminatora 1. veljače. 1367. (OT, kut. 61, sv. 10, fol. 1), 6. siječnja 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2v) ili kao rektora 9. siječnja 1386. (OIL, sv. 540, fol. 195) ili 28. veljače 1398. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v); kao pristava u ožujku 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 4); kao službenik za procjenu u ožujku 1378. (OT, kut. 61, sv. 6, fol. 5v); kao odvjetnik 11. travnja 1377. ili 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 23); kao član *ad hoc* gradskih odbora 7. lipnja 1387. (OIL, sv. 540, fol. 217), odnosno u kolovozu 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15).

⁷⁴³ Vidi ga kao suca u lipnju 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 32) ili 20. listopada 1399. (CD, XVIII, dok. 347, str. 499); kao poklisara 18. lipnja 1389. (CD, XVII, dok. 154, str. 208); kao egzaminatora 6. ožujka 1378. (OT, kut. 1, sv. 7, fol. 9), 5. prosinca 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 2) ili 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 242v); kao prokuratora arhiđakona Nikole Bivce 25. listopada 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 29v),

pripadnika roda Chiudis, naime Matej Petra Matejeva zabilježen je kao egzaminator, sudac, rektor te kao član nekih *ad hoc* odbora.⁷⁴⁴ Naveden je i neki njegov posjed na području Resnika (*in loco Resinich*).⁷⁴⁵ Matej Mihaelov (Chiudis) navodi se kao sudac, egzaminator, rektor, rizničar (*thesaurarius*), službenik komore soli i tridesetine, poklisar, defenzor, prokurator, sindik, kao i član nekih *ad hoc* odbora.⁷⁴⁶ Navodi se jednom prilikom kako kupuje zemlju kod Mulina (*ad Mule*) od nekih pučana u travnju 1378. godine.⁷⁴⁷ Osim toga zabilježen je i jedan kolonatski ugovor u kojemu on Radoslavu Buktikoviću daje na obradu jedan komad svoje zemlje *in Schergliepolgie* 16. prosinca 1386.⁷⁴⁸ Valja reći i da je Petar, sin spomenutoga Mateja Petra Matejeva, primio od kneza Ivaniša Nelipića selo Trolokve 1410. godine, što je zabilježio Ivan Lučić.⁷⁴⁹

Pavao Marinov (Quarco) navodi se kao egzaminator, sudac, rektor, punomoćnik općine, defenzor, poklisar te član nekolicine gradskih *ad hoc* odbora.⁷⁵⁰ Zabilježeno je kako daje neku svoju zemlju pored Krbana Lukši Kužinome na obradu 13. lipnja 1374. godine.⁷⁵¹ Isto se tako u izvorima vidi da mu je njegov brat Matej prodao 6 vretena zemlje kod Lepina (*ad Lepinum*) 13. kolovoza 1374. godine.⁷⁵² Također je posjedovao zemlju kod crkve sv. Marije od Zvirače (*in territorio Pauli Marini posito in*

⁷⁴⁴ Vidi ga kao egzaminatora 2. listopada 1376. (CD, XV, dok. 164, str. 233); kao suca 22. svibnja 1375. (NSK, Statuta, fol. 101v-102.); kao rektora 22. siječnja 1387. (Notae, 246) i u siječnju 1389. (Lučić 1979b, 756). Naveden je i u dvama odborima u ožujku 1389. (Notae, 248) te 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235).

⁷⁴⁵ Vidi spomen od 2. prosinca 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 1v).

⁷⁴⁶ Vidi ga kao suca 26. listopada 1366. (CD, XIII, dok. 409, str. 572), u veljači 1372. (Oporuke Trogira, 211), 22. svibnja 1382. (NSK, Statuta, fol. 102) ili 8. prosinca 1387. (CD, XVII, dok. 84, str. 115); kao rektora 22. rujna 1397. (CD, XVIII, dok. 178, str. 276); kao rizničara 12. srpnja 1372. (Notae, 240); kao službenika komore soli i tridesetine 29. svibnja 1378. godine (OIL, sv. 540, fol. 133); kao poklisara 1397. (OIL, sv. 540, fol. 301); kao defenzora 18. kolovoza 1400. (OIL, sv. 535, fol. 10); kao prokuratora 6. siječnja 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2v); kao egzaminatora 3. veljače 1386. (OT, kut. 61, sv. 15, fol. 6). Kao član jednoga odbora zabilježen je u kolovozu 1400. godine. (OIL, sv. 535, fol. 15).

⁷⁴⁷ OT, kut. 1, sv. 7, fol. 12.

⁷⁴⁸ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 3.

⁷⁴⁹ Lučić 1979b. 919. Usp. Birin 2016, 62.

⁷⁵⁰ Vidi ga kao egzaminatora 5. svibnja 1364. (CD, XIII, dok. 269, str. 367) ili 14. lipnja 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 32v); kao suca 29. lipnja 1365. (NSK, Statuta, fol. 98-98v), u siječnju 1373. (Oporuke Trogira, 222), 2. ožujka 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 2) ili 20. listopada 1399. (CD, XVIII, dok. 347, str. 499); kao rektora 21. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v) ili u srpnju 1397. (Notae, 251); kao punomoćnika općine 27. lipnja 1396. (Lučić 1979b, 795); kao poklisara 9. siječnja 1386. (OIL, sv. 540, fol. 195) ili 9. svibnja 1390. (OIL, sv. 540, fol. 229v); kao defenzor komune 18. kolovoza 1400. (OIL, sv. 535, fol. 10). Kao član različitih odbora navodi se primjerice 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 445), 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235), ili 12. veljače 1401. (Lučić 1979b, 815).

⁷⁵¹ OT, kut. 61, sv. 13, fol. 12v.

⁷⁵² Isto, fol. 20.

contrata sancte Marie de Suirace), kako je zabilježeno 2. ožujka 1377. godine.⁷⁵³ Rečeno je već kako su on i Nikola Andrije Marinova zabilježeni kako prodaju sol za Bosnu. U Lučićevim notama zabilježeno je da je on bio gradski knez u srpnju i kolovozu 1396. godine, no taj se podatak čini kao greška pa je vjerojatnije da je obnašao dužnost vikara ili rektora ili jer domaći plemić nije mogao biti knez i takav slučaj nije uopće ni zabilježen.⁷⁵⁴ Dujam Martinov (Buffalis) navodi se kao sudac, rektor i član nekolicine *ad hoc* odbora.⁷⁵⁵ Zabilježeno je da ima neke posjede u blizini lokacije *Calmaç* 21. siječnja 1387. godine.⁷⁵⁶ Njegov sin Nikola zvan Bufo, s druge strane, bolje je posvjedočen u dokumentima. Naime, obnašao je službe egzaminatora, suca, ratnoga kapetana, poklisara, rektora te bio članom čitavoga niza *ad hoc* gradskih odbora.⁷⁵⁷ Čini se da je Bufo Dujmov možda primio i neke posjede u kliškome kotaru od kneza Ivaniša Nelipićeva 1414. godine.⁷⁵⁸ Ursus Ivanov (Domišić) navodi se kao sudac te član nekih odbora.⁷⁵⁹ Njegov srodnik, Mladen Nikole (Domišić), naveden je kao poklisar, sudac te kao član pojedinih gradskih odbora.⁷⁶⁰ Kroz prikazani „gusti opis“ pripadnika

⁷⁵³ OT, kut. 1, sv. 6, fol. 4.

⁷⁵⁴ Notae, 250.

⁷⁵⁵ Navodi se kao sudac 14. lipnja 1370. (OIL, sv. 540, fol. 89), 2. listopada 1376. (CD, XV, dok. 164, str. 233), 19. travnja 1386. (CD, XVII, dok. 15, str. 19); kao rektor 5. prosinca 1377. (Notae, 242) ili u kolovozu 1388. godine (Notae, 247). Kao član raznih odbora spominje se 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 444-445), 29. svibnja 1373. (CD, XIV, dok. 404, str. 527) ili 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241).

⁷⁵⁶ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 8.

⁷⁵⁷ Spominje se kao egzaminator 31. prosinca 1385. (OT, kut. 61, sv. 15, fol. 2), 9. svibnja 1390. (CD, XVII, dok. 203, str. 286-287) ili 2. ožujka 1401. (OIL, sv. 535, fol. 28); kao sudac u veljači 1389. (Notae, 248), 7. studenoga 1390. (Ostavština, sv. 540, fol. 235), 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241); kao ratni kapetan u listopadu 1419. (Notae, 266); kao poklisar 20. srpnja 1420. (Lučić 1979b, 933); kao punomoćnik 16. rujna 1412. (Lučić 1979b, 993); kao rektor 1409. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 19v). Navodi se kao član nekih gradskih odbora u kolovozu 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15v), 27. kolovoza 1406. (Statut 1988, 249), 30. lipnja 1416. (OIL, sv. 535, fol. 98v) i 16. rujna 1412. (OIL, sv. 535, fol. 80v).

⁷⁵⁸ Usp. Birin 2016, 63, koji doduše krivo navodi da je zemlju primio „Dujam Bufalis“, budući da se iz dokumenta koji citira jasno vidi da se radi o Bufalu (tj. Nikoli) sinu Dujmovome. Naime, u objavljenoj transkripciji dokumenta na ključnome mjestu doslovno stoji „*nobilis viri Bufali Domnij de Tragurio*“, a ne „*nobilis vir Buffali Domnius de Tragurio*“ kako to spomenuti autor reproducira u svom radu. Drugim riječima, ne radi se o Bufalu Dujmu, već Bufalu sinu Dujmovome. Vidi: Bullettino, 156-157. Međutim, nije jasno na temelju kojeg je izvornog dokumenta autor (Ugo Inchiostri) uopće napravio transkripciju, što pomalo dovodi u sumnju autentičnost isprave.

⁷⁵⁹ Spominje se kao sudac u studenome 1373. (Oporuke Trogira, 228), 21. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v), 2. travnja 1386. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 129) i u studenome 1397. (Notae, 251). Navodi se kao član nekih gradskih odbora 7. studenoga 1390. (OIL, sv. 540, fol. 235), 29. studenoga 1391. (OIL, sv. 540, fol. 241), 12. prosinca 1397. (OIL, sv. 540, fol. 301; Lučić 1673, 366) ili u kolovozu 1400. (OIL, sv. 535, fol. 15).

⁷⁶⁰ Navodi se kao poklisar 23. svibnja 1389. (Notae, 249); kao član Kurije (konzilijar) 1377. ili 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 11) ili 6. srpnja 1400. (OIL, sv. 535, fol. 6) te kao član jednoga gradskoga odbora 27. kolovoza 1406. godine (Statut 1988, 249).

frakcije Vitturi stječe se cjelovitija slika njihova skupnoga angažmana te političkoga i plemićkoga habitusa. Isti postupak ponovit će se u nastavku za rekonstrukciju frakcije Cega-Casotis.

Rekonstrukcija frakcije Cega-Casotis

Naime, čini se zgodnim ponoviti sastav frakcije Cega-Casotis prema mirovnome sporazumu od siječnja 1395. godine. Naime to su redom Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ciga Josipa Stjepanova, braća Marin i Marko Petrov (Cipiko), braća Grgur i Stjepan Petrov (Cega), Ivan Ludovikov (Cega), Kažot Augustinov (Casotis), Petar Stjepanov (Cega), Donat Augustinov (Casotis), braća Josip, Andrija i Stjepan, sinovi Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovikov (Cega), braća Marko, Josip i Toma sinovi Zore Marka Jurjeva (Mišković), Nikola Petrov (Cega), braća Jakov, Nikola i Ivan sinovi Stjepanovi (Cega), Ivan Dujma Stjepanova (Cega), te braća Kristofor i Stjepan sinovi Petrovi.⁷⁶¹ Sada će se reproducirati popis onih za koje se pouzdano zna da im je imovina konfiscirana nakon prosinca 1387. godine, a radi se o ovim ljudima: pokojni Augustin Kažotov i njegovi nasljednici, odnosno Kažot Augustinov (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova, pokojni Petar Josipa Stjepanova, Ciga Josipa Stjepanova, Petar Dujma Stjepanova, pokojni Stjepan Dujma Stjepanova, Jakov Stjepana Dujmova, Andrija Cige Josipova (svi potonji su Cege), Nikola Ciprijana Ivanova („Gracia“), Petar Marinov Cipiko, Zore Marka Jurjeva (Mišković) te Fantin Donatov de Valle (potomak mletačkoga trgovca Šimuna), Petar suknar, Blaž Grubeše te Miro Magašev. Ukoliko se usporede popisi iz 1388. i 1395. godine, postaje vidljivo da je riječ praktički o istim plemićima, no popis konfiscirane imovine daje nekakav uvid i u pučane koji su pobjegli iz grada zajedno s plemićima iz frakcije Cega-Casotis. Naime, rečeno je za frakciju Vitturi da je imala svoju pučku periferiju, međutim to je i ovdje po svemu sudeći slučaj. Ne navodi ih se mnogo, no imena Petra suknaara, Blaža Grubeše i Mire Magaševa su već sama po sebi indikativna. Ipak, čini se da su pučani u apsolutnim brojkama više podržavali frakciju Vitturi u samom trenutku prevrata s kraja prosinca 1387. godine, a u tome bi se mogao skrivati odgovor na pitanje zašto su pučani u sporazumu od siječnja 1395. godine proglašeni ključnim krivcima za sve i to konkretno

⁷⁶¹ Usp. ponovno „*Nam nobiles viri ser Zore Marci, ser Ciga Ioseph, ser Marinus Petri Cipichi et ser Marcus dicti Petri Cipichi fratres, ser Gregorius Petri, ser Stephanus Petri fratres, ser Zive Lude, ser Casoctus de Casoctis et ser Petrus Stephani, cives Tragurienses et ibi presentes pro se, et vice et nomine ser Donati Augustini de Casoctis, ser Ioseph, ser Andree et Stephani fratrum et filiorum suprascripti ser Cige, ser Michovilum Lode, ser Marci, ser Ioseph et ser Thome fratrum et filiorum suprascripti ser Zore Marci, ser Nicolai Petri, ser Iacobi Stephani, ser Iohannis Stephani, et ser Nicolai Stephani fratrum, ser Iohannis Duymi, ser Christophori, et ser Stephani Petri fratrum absentium de Tragurio pro omnibus*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 4.

njih četiri: Izmael, Vitko Jasnić, Radić Stronovina i Stipan Tazza.⁷⁶² Naravno da odmah „zvone“ imena Izmaela i Vitka Jasnića jer su upravo oni bili uključeni u proces konfiskacije, odnosno raspodjele ili prodaje imovine konfiscirane izbjeglim plemićima. Drugim riječima, možda nisu nužno kažnjeni pučani *per se*, već oni pučani koji su pristali na stranu frakcije Vitturi, budući da su upravo njihovi pučki simpatizeri snosili cijelu odgovornost. Međutim, pučani skloniji frakciji Vitturi vjerojatno su se nalazili u brojčanoj većini, slično kao što je to zapravo bilo i s frakcijom trogirskoga arhiđakona Jakova Petrova 1357. i 1358. godine. Dakle, prati se određeni kontinuitet u razgranatoj pučkoj periferiji frakcije Vitturi-Andreis tijekom druge polovine 14. stoljeća, premda je početkom istoga stoljeća situacija bila posve obrnuta i pučani su bili na strani Mateja Zorijeva i njegove frakcije. Ovime se potvrđuju ponovno mnoge premise predstavljene u uvodnome poglavlju rasprave. Vidljivo je iz priloženoga da je kod ovakvih volatilnih i heterogenih političkih koalicija razumljivo očekivati prestrojavanja (barem) kod frakcijskih periferija, a veću ili manju konzistenciju u plemićkim jezgrama, što se sve prati dobrim dijelom na primjeru Trogira tijekom 14. stoljeća. Osobne veze i trenutni skupni interesi prvenstveno diktiraju tempo frakcijske dinamike i frakcijskoga grupiranja.⁷⁶³

Osim toga u dokumentu od 7. travnja 1389. godine nalazi se popis trogirskih prognanika koji se tada još nalaze u Splitu, a pritom su zabilježeni Grgur Markov, Marko i Andrija sinovi pokojnoga Petra Cipika, Kažot Augustinov, odnosno Donat Augustinov, Matej Petra Josipova, Petar i Nikola Stjepanov u svoje i u ime svoje braće Jakova, Ivana i Lukše (Cega?), zatim Marko, Josip i Toma sinovi Jurjevi (Mišković), potom Franjo Donatov, Žuvul, Ciprijan Stojanov, svi redom trogirski građani, kao i Stjepan, Grgur i Nikola sinovi Petra Dujmova (Cega), Ivan i Mihael sinovi Ludovikovi

⁷⁶² Radić Stronovina navodi se u nekoliko navrata tijekom 1388. ili 1389. godine kao težak na posjedima u Gostinju (Zore Markov) i Javoriju (pokojni Augustin Casotis). Vidi: OT, kut. 66, sv. 1, fol. 24, 25. Osim toga, Radić se navodi kao težak na jednom općinskom posjedu na lokaciji *Tiquenobeado*, gdje je morao davati šestinu prinosa zakupnicima Bristivice, no oni su prepustili *Tiquenobeado* neimenovanome Vlahu iz katuna pokojnoga Mateja Tvrdodijevića. Usp. „*Data fuit ad laborandum Radich Stronouine vna terra comunis posita inter valles in loco vocato in lingua sclavica Tiquenobeado(?) ad soluendum partem consuetam bladi, videlicet sextam partem secundum quod soluitur emptoribus Bestrice, quam terram reliquerint Vlachi de catono olim Macthei Tiuertodieuich(?)*“. Vidi: OT, sv. 66, fol. 27v.

⁷⁶³ Usporedi ponovno za volatilnost: Lantschner 2015, 63-64.

(Cega), odnosno Marin Petra Cipika, Petar Stjepanov i Josip Jurjev.⁷⁶⁴ Izuzev poznatih imena ili rodova, navode se i Franjo Donatov, Žuvul i Ciprijan Stojanov, koji se kako stvari stoje ne mogu pouzdano pribrojiti nekom rodu, no činjenica da ih se definira zajedno s navedenim plemićima kao trogirke građane implicirala bi možda i nekakvu plemićku pripadnost. Sada slijedi osvrt na sudačke i rektorske mandate u razdoblju u kojemu je frakcija Cega-Casotis upravljala gradom prije mirenja (srpanj 1392. – siječanj 1395.). Naime, kao rektori navode se Ciga Josipa Stjepanova (Cega) u prosincu 1392. godine, zatim suci i rektori Donat Augustinov (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Nikola Ciprijana Ivanova („Gracia“) u travnju 1393. godine. Kao rektori navode se Kažot Augustinov (Casotis) u prosincu 1393. godine, odnosno Ivan Dujma Mihaelova u kolovozu 1394. godine.⁷⁶⁵ U prosincu 1393. godine zabilježeni su i suci Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Mirse Mavra Mirse (Miršić) i Marko Petra Josipova (Cega).⁷⁶⁶ Činjenica da Mirsa Mavra Mirse služi kao sudac u trenutku uprave frakcije Cega-Casotis označava da je Mirse također pripadao frakcijskoj periferiji obje frakcije, te da se po novoj potrebi priključio novim vlastima od srpnja 1392. godine. Dakle, premda je prethodno navedeno kako je obnašao vrlo visoke dužnosti tijekom vladavine frakcije Vitturi-Andreis, ipak ga se sada zatječe u novome ruhu. Intrigantno je pritom kako samo jedan ovakav naizgled banalni podatak može učiniti veliku razliku, pa tako i ovaj bez kojega bi se moglo jednoglasno zaključiti da je Mirsa bio pristaša frakcije Vitturi-Andreis. U tom smislu valja napomenuti i kako su članovi rodova Quarco i Buffalis, naime Nikole Mateja Dobre i Dessa Dujmova „Morsika“ imali određenu ulogu tijekom režima potestata Mateja Zorijeva, premda su se njihovi potomci krajem 14. stoljeća vezali uza frakciju Vitturi-Andreis. Dakle, temeljiti zaključke na sačuvanim tragovima prošlosti kao posve egzaktnim i

⁷⁶⁴ Usp. „1389 die 7 aprilis Spalati Gregorius Marci, Marcus, Andreas fratres filii q. Petri Cipichi, Casiotus de Casiotis pro se, et vice, et nomine Donati fratris absentis Matheus Petri Ioseph: Petrus, et ser Nicola Stephani pro se, et pro Iacobo, Ioanne, et Luxa eorum fratribus, ser Marchus, Ioseph et Thomas Georgij fratres, Franciscus Donati, Zouolo, et Ciprianus Stoyani omnes Ciues Trag, promittunt qd. Stephanus et Georgius, et Nicolaus fratres, et filij Petri Duymi, et quod Ioannes et Michael filij Ludouici, et fratres absentes ratificabunt et c. constituunt Marinum Petri Cipichi, et Petrum Stephani, et ser Ioseph Georgij Ciues Trag. ibi presentes procuratores ad petendum mutuo duc. 500. auri a Commune, vel regimine Ragusi etc.“ Vidi: Lučić 1673, 349-350.

⁷⁶⁵ Vidi: CD, XVII, dok. 348, str. 485-486 (prosinac 1392.); OIL, sv. 540, fol. 253, CD, XVII, dok. 355, str. 497-498 (travanj 1393.); OIL, sv. 540, fol. 257v (prosinac 1393.); Notae, 250 (kolovoz 1394.).

⁷⁶⁶ OIL, sv. 540, fol. 257v.

mjerodavnim za sobom vuče čitav niz problema jer takvi zaključci mogu biti potpuno promašeni i odvojeni od prošle zbilje. Ukoliko građa ne nudi egzaktne podatke, teško onda interpretacije mogu biti zaista točne i posve pouzdane, već jednostavno treba tragati za određenim obrascima i trendovima, kao što je to onaj neformalni frakcijski obrazac djelovanja koji se sustavno prati i raščlanjuje u ovoj disertaciji. Pomoću takvih obrazaca, s druge strane, moguće je omeđiti granice društvenih skupina i političkih struktura, a kroz prozopografsku metodu onda i rasvijetlili njihove sastave, odnosno konkretne pripadnike koji su svojim individualnim i skupnim djelovanjem zapravo usmjeravali političke procese, a time i dati sadržaj omeđenim granicama razmatranih skupina i struktura. Kombinirajući sve od navedenoga može se do neke mjere rekonstruirati tijek minuloga doba, kao i razotkriti semantička polja koja se skrivaju iza najčešće bezličnih i po svojoj formi generičkih srednjovjekovnih latinskih dokumenata. No, nažalost ne uočavaju se dodatni podaci o sucima i rektorima u vrijeme uprave frakcije Cega-Casotis, koje je ipak trajalo dvostruko kraće od onoga frakcije Vitturi-Andreis (prosinac 1387. – srpanj 1392.).

Može se na temelju dostupnih i prikazanih podataka ovako definirati frakcija Cega-Casotis. Naime, kao lideri frakcije ističu se Kažot Augustinov (Casotis), njegov brat Donat te Ciga Josipa Stjepanova (Cega) prije svega, pri čemu su im najbliži suradnici uglavnom ostali pripadnici obitelji Cega kao najbrojniji među njima (Andrija Cige Josipova, Ivan Dujma Mihaelova, Marko Petra Josipova te mnogi drugi), odnosno pojedinci iz obitelji Cipiko (Petar Marinov Cipiko sa sinovima Markom i Marinom) i Mišković (Zore Marka Jurjeva zajedno sa sinovima Josipom, Markom i Tomom). Mirsa Mavra Mirse (Miršić) priključio se njihovoj strani nakon promjene režima u srpnju 1392. godine i novoga poretka. Od pučana spomenuti su već Petar sukнар, Blaž Grubeša i Miro Magašev, kao i spomenuti Fantin Donatov de Valle. U nastavku će se staviti fokus na potonjim plemićima kao ključnim akterima iz frakcije Cega-Casotis, odnosno njihovim političkim biografijama kako bi se stekla cjelovita slika i o toj neformalnoj grupaciji.

Nužno je osvrt započeti s trojicom plemića koji su smaknuti 27. i 28. prosinca 1387. godine, odnosno s Augustinom Kažotovim de Casotis, Petrom Josipa Stjepanova

te Stjepanom Dujma Stjepanova zvanim Chernuch, zajedno s njihovim sinovima. Naime, Augustin Kažotov već je zabilježen kao jedan od sudionika u frakcijskim zbivanjima od 1357. i 1358. godine uz bok arhiđakonu Jakovu Petrovu, a u međuvremenu su se pripadnici roda Casotis ipak tješnje povezali s Cegama, što predstavlja povratak na pozicije s početka 14. stoljeća. U sklopu toga Augustin se profilirao među najutjecajnije plemiće iz toga frakcijskoga bloka. Njegovu su poziciju posljedično preuzeli sinovi Kažot i Donat, iako prvenstveno Kažot. Izuzev već prikazanih informacija o Kažotu, koji su tijesno vezani s dinamikom frakcijskoga konflikta, navest će se i one ostale iz njegova političkoga puta. Naime, navodi se kao poklisar, sudac, rektor, službenik komore soli i tridesetine, sindik, pristav, zapovjednik trogirске ratne galije tijekom mletačko-genovskoga Rata za Chioggia (1378. – 1381.) u sklopu genovske ratne flote te kao familijar kraljevskoga dvora (*aule regis familiaris*).⁷⁶⁷ Pritom je dosta dobro dokumentiran njegov spor s trogirskim vlastima oko njegove plaće koju je primio od kraljevskoga admirala za svoje ratne zasluge tijekom Rata za Chioggia, a koja je iznosila oko 578 zlatnih dukata za njega i njegovu ratnu pratnju. Naime, općinske vlasti smatrale su da taj novac pripada njima, budući da je upravljao općinskom galijom, dočim je on to nastojao osporiti. Tako je zabilježeno da su gradske vlasti tražile od njega plijen i plaću koju je dobio u svojstvu zapovjednika ratne galije 20. kolovoza 1380. godine, no on je uložio priziv na kraljevskoga admirala u Zadar u studenome 1380. godine.⁷⁶⁸ U tom kontekstu Gašpar de Spinula, kapetan genoveške flote u tom trenutku, presudio je u korist Kažota po pitanju plijena od 490 libara, koji trogirске gradske vlasti moraju isplatiti Kažotu, i to već 23. studenoga 1380. godine.⁷⁶⁹ Međutim, čitava se stvar oteгла pa se tako prati nastavak spora 3. svibnja 1381. godine, kada je kraljevski dvor izravno intervenirao preko osobe kraljevskoga admirala i kneza Brača, Hvara i Korčule Baldazara de Sorba (Genova), koji je u tom trenutku iz strateških razloga preuzeo i trogirsko kneštvo pa tako mogao biti fizički angažiran u

⁷⁶⁷ Kažot se navodi kao poklisar 12. listopada. 1387. (CD, XVII, dok. 69, str. 93), ili 27. lipnja 1396. (Lučić 1979b, 794); kao rektor 6. ožujka 1386. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7) ili 11. prosinca 1393. (OIL, sv. 540, fol. 257v); kao službenik komore soli i tridesetine 29. svibnja 1378. (OIL, sv. 540, fol. 133) ili 13. travnja 1381. (OIL, sv. 540, fol. 161); kao sudac 18. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 7, fol. 16) ili u svibnju 1378. (OT, kut. 1, sv. 7, fol. 16v); kao pristav u ožujku 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 29v); kao sindik 15. travnja 1393. (OIL, sv. 540, fol. 253v); kao kraljevski familijar od 20. rujna 1383. (OIL, sv. 540, fol. 185).

⁷⁶⁸ OIL, sv. 540, fol. 150, 152.

⁷⁶⁹ Isto, fol. 154-154v.

cijeli spor. Odlučeno je da se Kažotu mora isplatiti sveukupno 450 zlatnih dukata za sve troškove koje je pretrpio zbog ovoga spora.⁷⁷⁰ Kažot je za sve relevantne isprave (njih četiri) dao napraviti ovjerene prijepise u Splitskome metropolitanskom kaptolu tijekom studenoga 1381. godine, i to je potez koji će kasnije ponoviti sa spomenutim ispravama kraljice Marije i kralja Sigismunda o stjecanju kraljevskoga posjeda Velika u Slavoniji u veljači 1394. godine.⁷⁷¹ Međutim, navodi se kako se u travnju 1382. godine svejedno nastavila prepirka između općine te Kažota i njegova oca Augustina, zbog čega su imenovani trogirski biskup Krševan de Dominis i Rafael de Sorba (Genova), kraljevski vitez i kaštelan Šibenika za delegirane suce.⁷⁷² Navodi se kako su 4. travnja 1383. godine delegirani suci poništili sve presude koje su išle na štetu Kažota i naredili gradskim vlastima da mu se isplati 600 libara (150 ili 200 dukata), i to prvu polovicu u travnju, a drugu u lipnju iste godine.⁷⁷³ Kako se kasnije situacija razvijala, ne može se reći jer nema susljednih pisanih svjedočanstava o tome.

No, Kažot je tijekom Rata za Chioggiu stekao vrijedno ratno-pomorsko iskustvo, koje mu je kasnije svakako dobro poslužilo kada se zatekao u nezavidnoj poziciji kao zapovjednik jednoga brigantina, posebice nakon što su on i njegovi pristaše morali napustiti Split jer je Sigismund zauzeo neutralni stav prema Trogiru pod vlašću frakcije Vitturi-Andreis u lipnju 1389. godine, i time aktualnim trogirskim vlastima dao politički legitimitet.⁷⁷⁴ Valja naglasiti da je Kažot bio oženjen s Cancom, kćeri Andrije sina nekadašnjega trogirskoga konzula, i važnoga svjedoka u tekstu papinske istrage iz 1319. godine, Grgura Lukinoga (Lucius).⁷⁷⁵ Dakle, prate se ženidbene veze među rodovima koji pripadaju jednom te istom frakcijskome bloku, čime se nestalna politička savezništva učvršćuju i onim trajnim obiteljskim sponama. S druge strane, njegov brat Donat zabilježen je kao sudac, rektor, poklisar,

⁷⁷⁰ Registar, dok. 25.b, str. 101-104.

⁷⁷¹ Registar, dok. 25.a, 25.b, str. 99-104; dok. 26.a, 26.b, str. 104-109.

⁷⁷² OIL, sv. 540, fol. 171.

⁷⁷³ Isto, fol. 176.

⁷⁷⁴ U jednoj djelomično sačuvanoj zadarskoj ispravi od studenoga 1380. godine potvrđuju se Kažotove ratne zasluge i vještine (*Insuper dictus capitaneus cum suo consilio dixit et asseruit prefatum Casotum tanquam virum probom (!) et in armis et nobilitate expertum existentem regium patronum nobiscum in exercitu se viriliter et legaliter iesisse (!) respitiendo semper in omnibus, honorem regium nostrum et sue fame uirtutem, qui merito cuilibet egregio et generoso recomendandus suis meritis est et debet esse charus...*). Vidi: Bilježnica, dok. 1, str. 3.

⁷⁷⁵ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 3.

egzaminator, kapetan, punomoćnik, te kao član raznih *ad hoc* odbora.⁷⁷⁶ Između ostaloga, zabilježeno je kako je dalmatinsko-hrvatski ban Nikola de Zeech doznačio prihode crkve sv. Marije od Špiljana izravno i isključivo samo Donatu Augustinovome 22. rujna 1380. godine, te zaprijetio svima koji bi se oglušili o njegov izravni nalog s plaćanjem novčane kazne u iznosu od 500 dukata kraljevskoj riznici.⁷⁷⁷

S druge strane, Petar je bio sin Josipa Stjepanova, vođe frakcije Cega iz 1357. i 1358. godine, no tada nije imao istaknutu ulogu osim kao pripadnika frakcije, a 30 godina kasnije završava život kao žrtva političkoga smaknuća. Međutim, bilježi ga se u tom među-periodu kao poklisara, rektora, suca, sindika i prokuratora komune, rektora, egzaminatora, a navodi se i kao član nekih *ad hoc* gradskih odbora.⁷⁷⁸ Izuzev toga, njegov brat Ciga prodao mu je selo Radošić 27. studenoga 1367. godine, dočim ga je Petar prihvatio uklopiti u okvire trogirskoga distrikta i podložiti jurisdikciji trogirskih komunalnih vlasti 19. travnja 1386. godine, budući da je do tada selo pripadalo službeno Kliškoj županiji.⁷⁷⁹ Izvorno je njihovome ocu Josipu potvrđen posjed Radošića još 1324. godine, kako je već spomenuto. Ukoliko se napravi kratki fokus na pitanje odštete od 2000 florena koju je prema banskoj presudi od kolovoza 1358. godine trebao primiti Josip Stjepanov, valja ukazati na kraljevsko pismo od 9. veljače 1359. godine u kojemu se izravno Petru Josipovu daje na znanje da će on i obitelj dobiti odštetu za sve pretrpljene štete koje im je nanio trogirski arhiđakon Jakov Petrov.⁷⁸⁰ Činjenica da sami kraljevski dvor jamči Petru Josipovu i rodu Cega primanje dogovorene novčane odštete, jasno može predstavljati osnovu vezanosti roda Cega za

⁷⁷⁶ Navodi se kao sudac u lipnju 1398. (Lučić 1979b, 807-808) ili 27. kolovoza 1406. (Statut 1988, 247); kao poklisar u veljači 1397. (CD, XVIII, dok. 3, str. 7) ili 20. prosinca 1420. (OIL, sv. 535, fol. 170); kao rektor u lipnju 1397. (Notae, 251) ili 6. travnja 1401. (OIL, sv. 535, fol. 36); kao jedan od ratnih kapetana u svibnju 1420. (OIL, sv. 535, fol. 135); kao punomoćnik 16. rujna 1412. (Lučić 1979b, 993; OIL, sv. 535, fol. 80v); kao egzaminator u srpnju 1400. (OIL, sv. 535, fol. 9v) i 30. lipnja 1416. (OIL, sv. 535, fol. 98v).

⁷⁷⁷ OIL, sv. 540, fol. 150v.

⁷⁷⁸ Zabilježen je kao poklisar 3. studenoga 1360. (Notae, 234; Lučić 1979a, 616), 20. prosinca 1377. (CD, XV, dok. 245, str. 338), 14. siječnja 1387. (OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7v); kao sudac 1. srpnja 1368. (NSK, Statuta, fol. 99v-100v), 2. listopada 1376. (CD, XV, dok. 164, str. 233); kao rektor u prosincu 1380. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 1); kao sindik 4. prosinca 1386. (Notae, 245-246); kao egzaminator 9. rujna 1341. (OT, kut. 61, sv. 6, fol. 2v), 22. kolovoza 1359. (OIL, sv. 540, fol. 53v) ili 7. studenoga 1367. (OT, kut. 61, sv. 11, fol. 4); kao sindik i prokurator komune 31. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v). Navodi se kao član mnogih gradskih odbora, i to primjerice 15. prosinca 1361. (OIL, sv. 540, fol. 57, CD, XIII, dok. 130, str. 194), 3. prosinca 1378. (Notae, 243) ili 18. ožujka 1381. godine (Registar, dok. 25.a, str. 100)

⁷⁷⁹ Vidi: OIL, sv. 540, fol. 75 (1367.), 189v (1386.).

⁷⁸⁰ OIL, sv. 540, fol. 44-44v.

kralja Ludovika, odnosno netom nakon njegove smrti za kraljice Elizabetu i Mariju, a potom i za kralja Sigismunda od 1387. godine. Možda su pripadnici roda Vitturi „uživali“ stigmatu zbog svoga nečasnoga pripadnika Jakova Petrova, ili je tako barem moglo biti u prvim godinama nakon 1358. godine. Obuhvatno gledano, i pripadnici roda Cega, kao i jedan Kažot Augustinov, bili su izravno vezani uz kraljevsku vlast na ovaj ili onaj način, što je obilježilo cijelo njihovo političko djelovanje tijekom 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća. Petrov sin Matej (Petra Josipova) zabilježen je kao poklisar, punomoćnik komune, sudac i egzaminator.⁷⁸¹ Što se tiče posjeda, Matej je naslijedio Radošić od pokojnoga oca Petra Josipova, a kralj Sigismund službeno je u veljači 1397. godine izuzeo Radošić iz jurisdikcije kliškoga kneza kako bi ga Matej mogao ostaviti svojoj kćeri Pelegrini u miraz.⁷⁸² Čini se da onda odluka Petra Josipova o „pripajanju“ Radošića okvirima trogirskoga distrikta iz 1386. godine nije formalno zaživjela, budući da je postojala potreba za tim da i kralj Sigismund potvrdi izuzeće iz okvira Kliške županije. Osim toga zabilježeno je kako komunalne vlasti sebi prisvajaju najveći dio Opora, a samo manji dio ostavljaju nasljednicima Mateja Petra Josipova u kontekstu jednoga širega zahvata u posjedovne odnose u Trogirskoj komuni, i to prije svega u distriktu, 30. lipnja 1416. godine.⁷⁸³

Petrov brat, Ciga Josipa Stjepanova, vjerojatno je uz Kažota predvodio frakciju Cega-Casotis. Naime, Ciga je vjerojatno dobro kotirao zbog svoga statusa unutar roda Cega, dočim je Kažot imao upravljačkoga, ali prije svega ratnoga iskustva, a i nosio je titulu kraljevskoga familijara, što ga je sve zajedno izdvajalo od ostalih. Drugim riječima, posjedovao je ratne vještine i stanoviti društveni kapital, a osim toga je bio načelno uklopljen u političku mrežu kralja Sigismunda, i to ga je sve činilo jednim od najboljih kandidata za vođenje prognane frakcije, ili barem nekih njezinih segmenata.

⁷⁸¹ Navodi se kao poklisar 22. siječnja 1395. (OIL, sv. 540, fol. 284) ili 5. veljače 1397. (OIL, sv. 540, fol. 281); kao rektor 11. prosinca 1393. (Lučić 1979b, 780); kao punomoćnik 27. lipnja 1396. (Lučić 1979b, 795); kao sudac 27. studenoga 1386. (OIL, sv. 540, fol. 202) ili u rujnu 1399. (OIL, sv. 540, fol. 310); kao egzaminator 2. siječnja 1386. (OT, kut. 61, sv. 15, fol. 3) ili 15. travnja 1393. (OIL, sv. 540, fol. 253).

⁷⁸² Vidi: Notae, 251; Lučić 1979b, 800; OIL, sv. 540, fol. 282. Pelegrinin prvi muž bio je Petrica Jurjević iz Vrbasa, pouzdanik bosanskoga vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića, a kasnije od negdje 1419. godine (nakon smrti Petrice) udaje se za Petra Markova Cipiko. U toj je bračnoj vezi rođen naširoko poznati trogirski plemić Koriolan Cipiko, doktor obaju prava, humanist i vojnik. Vidi: Andreis 2006, 35, 179. Usp. o tome: Babić 2006, 29-49; Isailović 2020, 177-179.

⁷⁸³ OIL, sv. 535, fol. 100v.

Ciga Josipov naveden je i kao egzaminator, sudac, rektor, zakupnik mlinova, operarij te kao član nekih gradskih *ad hoc* odbora.⁷⁸⁴ Ciga Josipov je u listopadu 1382. godine prodao polovicu općinskih otoka Drvenika i Planke Mateju Dese za 100 libara (*soluere dicto ser Cige librarum C paruorum pro medietate dictarum insularum*), odnosno vjerojatno se radilo o prodaji zakupa, no u novim okolnostima u listopadu 1388. godine vlasti pod vodstvom frakcije Vitturi-Andreis zahtijevaju da se taj iznos uplati njima, odnosno preda notar u Vilimu koji će ga proslijediti gradskim blagajnicima Dessi Lukanovome i Marinu Marina Mactice.⁷⁸⁵ Od posjeda Ciga je imao zemlje kod Pokrovnika (*ad Pocronich*) i Smokvinca (*ad Smoqnaç*), odnosno u Podmorju kod Bojišća (*in territorio Çige Iosep posito in Podemorie in loco vocato Boysch*), kod Baba (*ad Babe*), kod Zvirače (*terram Suiraçam*) te kod Žitnika (pokraj crkve sv. Jurja od Mirana).⁷⁸⁶ Osim toga, navode se i njegovi posjedi kod Lapira (*ad Lapiera*) na Krbanu (*in Cherbano*), kod Gostinja (*ad Gostinum*) te iznad crkve sv. Marte kod Bijaća (*supra Stomratam*).⁷⁸⁷ Radi se prvenstveno o posjedima u Malom i Velom trogirskom polju, kao što je to općenito najčešće slučaj s trogirskim plemićima kako se to razabire iz dosad iznesenih podataka. Ciga je imao tri sina, Josipa, Andriju i Stjepana, od kojih se nekako najviše istaknuo Andrija koji je zabilježen kao poklisar, rektor, sudac, ratni kapetan te član određenih gradskih odbora.⁷⁸⁸ Općinske vlasti oduzimaju Andriji njegove posjede kod Mezline 30. lipnja 1416. godine, koje je njegov otac Ciga Josipov svojevremeno ilegalno zaposjeo.⁷⁸⁹ Također jedan Cega, naime Ivan Dujma Mihaelova imao je istaknutu političku ulogu.

⁷⁸⁴ Kao egzaminator spominje se 1. prosinca 1367. (OT, kut. 61, sv. 11, fol. 14) ili 9. siječnja 1368. (OT, kut. 61, sv. 11, fol. 20v); kao sudac 25. prosinca 1367. (OT, kut. 61, sv. 11, fol. 18v), u veljači 1372. (Oporuke Trogira, 211); 31. listopada 1377. (OIL, sv. 540, fol. 117), 8. prosinca 1387. (CD, XVII, dok. 84, str. 115) ili 26. srpnja 1400. (OIL, sv. 535, fol. 12); kao rektor u studenome 1380. (OIL, sv. 540, fol. 154) ili 22. prosinca 1392. (CD, XVII, dok. 348, str. 485.); kao zakupnik nekih gradskih mlinova (*emptor molendinorum*) 27. prosinca 1380. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 1); kao operarij 4. prosinca 1378. (OT, kut. 1, sv. 7, fol. 7). Kao član raznih *ad hoc* gradskih odbora naveden je 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 444), 12. prosinca 1397. (CD, XVIII, dok. 192, str. 296) ili 12. veljače 1401. (Lučić 1979b, 815).

⁷⁸⁵ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 4.

⁷⁸⁶ Vidi: CD, XVII, dok. 77, str. 104 (Pokrovnik); OT, kut. 1, sv. 6, fol. 35v (Bojišće); OT, kut. 66, sv. 1, fol. 24 (Babe, Zvirača, Žitnić).

⁷⁸⁷ Vidi: OT, kut. 66, sv. 1, fol. 25-25v (Krbau, Gostinj, sv. Marta, Smokvinac). Njegova je sestra Gojčica postavljena za opaticu samostana sv. Nikole 29. studenoga 1394. godine. Vidi: Notae, 250.

⁷⁸⁸ Navodi se kao poklisar 22. rujna 1397. (Lučić 1979b, 800) ili 13. svibnja 1402. (Lučić 1979b, 823); kao rektor u kolovozu 1397. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 19) ili 18. veljače 1420. (OIL, sv. 535, fol. 128); kao ratni kapetan 10. listopada 1419. (Lučić 1979b, 907-908); kao sudac 7. listopada 1396. (NSK, Statuta, fol. 99-99v), 16. rujna 1412. (Lučić 1979b, 993) ili u listopadu 1420. (Lučić 1979b, 948). Navodi se kao član gradskih odbora 27. kolovoza 1406. (Statut 1988, 249.) te 30. lipnja 1416. (OIL, sv. 535, fol. 98v).

⁷⁸⁹ OIL, sv. 535, fol. 100v.

Zabilježen je kao poklisar, sudac, rektor te član *ad hoc* odbora.⁷⁹⁰ Sačuvan je i jedan kolonatski ugovor u kojemu Ivan Dujmov 31. prosinca 1386. godine daje Klapcu Tvrtkoviću, kmetu splitskoga nadbiskupa, na nasadićvanje i obradu jednu zemlju *in villa Crusilich*.⁷⁹¹ Pritom se radilo o 20 vretena zemlje, no u tom trenutku bez naznačene visine rente za najam zemlje.⁷⁹²

Stjepan Dujma Stjepanova zvani Chernuch bilježi sličnu sudbinu kao i Petar, naime navodi se 1357. i 1358. godine kao pripadnik frakcije, no u prosincu 1387. godine smaknut je pa se rupa između tih 30 godina mora upotpuniti nekim općim podacima. Naime, Stjepan je zabilježen u izvorima kao sudac, egzaminator, poklisar, odnosno kao član nekih odbora.⁷⁹³ Od zemalja, njegovi su baštinici prema popisu konfiscirane imovine posjedovali neke parcele u Kraju (*ad Craie*), zemlje pokraj sela Babe (*ad villam Babe*), *ad Pocoyça* te na Resniku.⁷⁹⁴ Osim toga spominju se neki njegovi posjedi *ad Calmaç* 21. siječnja 1387. godine.⁷⁹⁵ Njegov sin, Petar Dujma Stjepanova, navodi se kao sudac, rektor, egzaminator te službenik za procjenu.⁷⁹⁶ Od zemalja navode se posjedi u Divuljama (*in Diuulie*), u Podmorju podno crkve sv. Marije od Špiljana, na Balančanama, kod Bojišća, *ad Milce*, kod Stomorije (*ad Stomoraç*), kod Baba, u Lepinu te kod Bijaća.⁷⁹⁷ Zabilježeno je i kako je Dragoju Bratoševu dao 4 vretena zemlje u

⁷⁹⁰ Navodi se kao poklisar 22. rujna 1397. (CD, XVIII, dok. 178, str. 276); kao sudac 15. travnja 1393. (CD, XVII, dok. 355, str. 497.) ili 27. kolovoza 1406. (NSK, Statuta, fol. 88v); kao rektor 11. prosinca 1393. (Lučić 1979b, 780) ili u rujnu 1398. (Notae, 253). Zabilježen je kao član jednoga odbora 5. listopada 1386. (OIL, sv. 540, fol. 194v).

⁷⁹¹ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 4v.

⁷⁹² Kolonatski ugovori sastoje se od toga da vlasnik zemlju daje težaku (obrađivaču) na korištenje (nasađivanje ili obrada) na određeno ili neodređeno vrijeme, uz uvjet plaćanje novčane rente ili izdvajanja određene količine plodova od ukupnih prinosa. U trogirskom slučaju rente su uglavnom varirale između $\frac{1}{2}$ i $\frac{1}{4}$, čak je i statutom regulirano da se rente ne smiju davati ni za više, a ni za manje od $\frac{1}{4}$ prinosa prema reformaciji od 1396. godine Usp. reformaciju u: Statut 1915, 79-80. O kolonatskim odnosima u srednjovjekovnoj Dalmaciji usp. Medini 1920, 10-91; Mirković 1951, 21-54; Dokoza 2009, 71-100; Andrić 2018, 86-110; Bećir 2019a, 85-99. O literaturi pregledno usp. Čoralić 1991, 211-232.

⁷⁹³ Spominje se kao sudac u prosincu 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 6v), ožujku 1382. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 11), odnosno 22. svibnja 1382. (NSK, Statuta, fol. 102-103.); kao poklisar 5. listopada 1386. (Notae, 245); kao egzaminator 29. rujna 1341. (OT, kut. 61, sv. 6, fol. 3v). Naveden je kao član odbora za obranu grada 29. svibnja 1373. godine. (CD, XIV, dok. 404, str. 527.).

⁷⁹⁴ Vidi: OT, kut. 66, sv. 1, fol. 24v; kut. 61, sv. 16, fol. 8.

⁷⁹⁵ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 8.

⁷⁹⁶ Navodi se kao sudac 21. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v), 22. studenoga 1383. (NSK, Statuta, fol. 103v-104) ili 20. srpnja 1385. (CD, XVI, dok. 416, str. 537); kao rektor u siječnju 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2); kao egzaminator 31. siječnja 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 41); kao službenik za procjenu u ožujku 1378. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 12v).

⁷⁹⁷ Vidi: OIL, sv. 535, fol. 102v (Divulje); OT, kut. 61, sv. 13, fol. 12v (sv. Marija od Špiljana); OT, kut. 1, sv. 6, fol. 35v (Bojišće); OT, kut. 66, sv. 1, fol. 24-26 (Milce, Stomoraç, Balančane, Lepin, Divulje, Bijaći).

Pokrovniku na nasađivanje i obradu 30. siječnja 1368. godine.⁷⁹⁸ Petar je imao sinove Stjepana, Jurja i Nikolu.⁷⁹⁹ S druge strane, Petar Marinov Cipiko zabilježen je kao egzaminator, sudac i član nekih gradskih *ad hoc* odbora.⁸⁰⁰ Navode se posjedi njegovih baštinka kod Baba, kod crkve sv. Marte te čini se i kod Lapira (*ad Lapiore*).⁸⁰¹ Međutim, polazeći od toga da se već 1388. godine piše o vlasništvu njegovih baštinka, čini se da je bio već pokojni prije toga.

Na koncu preostaje osvrt na pripadnike roda Mišković, odnosno na Zoru Marka Jurjeva i njegove sinove. Zore Marka Jurjeva navodi se kao sudac, rektor, trogirski soprakomit te kao član gradskih *ad hoc* odbora.⁸⁰² Što se tiče njegovih posjeda, navode se zemlje u predjelu Konacvine (*Conaçuine*).⁸⁰³ Zabilježeno je i kako daje Radoju Pricduniću na nasađivanje i obradu pet svojih vretena kod sela Babe.⁸⁰⁴ Njegov najistaknutiji sin Josip Zore Markova navodi se kao službenik za utvrđenje grada, sudac, egzaminator, punomoćnik te član nekih odbora.⁸⁰⁵ Osim toga zabilježen je zajedno s Marinom Marina Mactice i Petrom Petra Bivce u nekoj poslovnoj transakciji u ožujku 1387., no Josip će se od prosinca 1387. godine nalaziti s njima na suprotnim frakcijskim stranama.⁸⁰⁶ Također je 19. ožujka 1387. godine zaposlio Radišu Matkovića u svrhu vođenja pekare (*ad offitium fornarii*), a za plaću je Radiša trebao zadržati četvrtinu svih krušnih proizvoda ili pekarskih prihoda.⁸⁰⁷ Za njegove ostale sinove

⁷⁹⁸ OT, kut. 61, sv. 11, fol. 25v.

⁷⁹⁹ Lučić 1979b, 769.

⁸⁰⁰ Navodi se kao egzaminator 10. siječnja 1340. (OT, kut. 61, sv. 4, fol. 4), ili 16. siječnja 1368. (OT, kut. 61, sv. 11, fol. 22); kao sudac 23. svibnja 1348. (CD, XI, dok. 349, str. 460), 26. listopada 1366. (CD, XIII, dok. 409, str. 572) ili u studenome 1373. (Oporuke Trogira, 228). Navodi se kao član nekih gradskih odbora 30. rujna 1355. (Notae, 234) i 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 445).

⁸⁰¹ OT, kut. 66, sv. 1, fol. 24-25.

⁸⁰² Spominje se kao sudac 7. lipnja 1377. (OT, kut. 1, sv. 6, fol. 24v) ili 15. travnja 1393. (OIL, sv. 540, fol. 253); kao rektor u siječnju 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2); kao trogirski soprakomit 1. svibnja 1382. godine (Notae, 244). Spomenut je kao član odbora 14. svibnja 1365. (CD, XIII, dok. 322, str. 444-445) i 5. listopada 1386. (OIL, sv. 540, fol. 194v).

⁸⁰³ OT, kut. 1, sv. 6, fol. 35v.

⁸⁰⁴ OT, kut. 61, sv. 13, fol. 13.

⁸⁰⁵ Navodi se kao općinski punomoćnik 16. rujna 1412. (Lučić 1979b, 993; OIL, sv. 535, fol. 80v); službenik za utvrđenje grada 14. veljače 1410. (OIL, sv. 535, fol. 72); kao egzaminator 22. studenoga 1381. (OT, kut. 61, sv. 14, fol. 5v); kao sudac 28. veljače 1398. (OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v). Brat Toma naveden je u jednom odboru od 27. kolovoza 1406. (Statut 1988, 249)

⁸⁰⁶ OT, kut. 61, sv. 16, fol. 15.

⁸⁰⁷ Isto, fol. 17v.

Tomu i Marka ne mogu se izdvojiti posebni podaci osim toga da su navedeni među pripadnike frakcije Cega-Casotis u mirovnom sporazumu od siječnja 1395. godine.

Dakle, iz potonje frakcijske rekonstrukcije izviru vrlo jasni zaključci. Naime, frakcijski sukobi vođeni su i usmjeravani prvenstveno iz redova plemstva kao političke i društvene elite Trogirske komune. Radilo se o vladajućem sloju čiji su pripadnici bili uključeni u razne političke i društvene transakcije. Izuzev crkvenih institucija, plemići su posjedovali najviše zemljišnih posjeda, koje su redovito davali u najam na obradu. Posjedovali su palače, kuće, konobe, pekare, tornjeve, polagali pravo na patronat i popratne prihoda pojedinih crkava, odnosno općenito posjedovali razne objekte od kojih su neki također mogli biti davani u najam, čime su plemići zarađivali i od rentijerstva. Ulazili su međusobno u poslovna partnerstva i ubirali dodatnu zaradu kroz trgovinu.⁸⁰⁸ Međutim, sve te djelatnosti na koncu su im služile kao infrastruktura za ono što je predstavljalo okosnicu njihova političkoga i društvenoga identiteta – stjecanje i održanje vlasti radi očuvanja stečenih društvenih privilegija bilo cijeloga plemstva, bilo onih vladajuće frakcije nauštrb svih ostalih suparnika. Pokazalo se i da su plemićke grupacije, ili barem određeni pojedinci unutar njihovih redova, imali razvijene odnose s vanjskim centrima moći čijim su političkim klijentelama nerijetko i pripadali, izravno ili posredno. Taj aspekt doticaja s vanjskim političkim faktorima mogao je biti ključni faktor stabilnosti, ali i okidač koji je mogao samo ubrzati eskalaciju otvorenih sukoba između plemićkih frakcija, posebice u momentima u kojima se odvijala promjena vrhovne vlasti nad gradom (Ugarska, knezovi Bribirski, Venecija, Bosna) s uvijek, za suvremenike naravno, neizvjesnim rezultatima. S druge strane, plemićke elite zajedno s crkvenom organizacijom činile su onovremenu „duboku državu“, koja je onemogućavala bilo kakve društvene promjene koje bi dovele u pitanje postojeći *status quo*, i ne samo u smislu trenutnih interesa, već prije svega na razini „društvenoga znanja“ (važecih mentalnih obrazaca, percepcija i mentaliteta) po kojemu su srednjovjekovne elite stoljećima funkcionirale, a koje je podrazumijevalo njihovu „bogomdanu“ ulogu i superiorni status u svijetu koji polazi od toga da moć i vlast suštinski dolaze od samoga Boga. Naravno, to je opće mjesto

⁸⁰⁸ Općenito o značajkama dalmatinskoga plemstva ukratko usporedi u: Dokoza 2008, 25-42.

srednjovjekovne civilizacije, a ne samo Trogira, u kojemu su zapravo politički konflikti utjecali na veću (ili barem potencijalno veću) razinu društvene mobilnosti jer su se akteri stalno izmjenjivali, a prilike za redefiniranje društvenih odnosa stalno se iznova pojavljivale. Iz tog razloga pučani kontinuirano i sami sudjeluju u plemićkim frakcijskim sukobima upravo imajući pred sobom cilj poboljšanja vlastitoga društvenoga položaja. Upravo to potvrđuje jedno od ključnih početnih historiografskih polazišta po kojemu su srednjovjekovne frakcije u osnovi vertikalne društvene grupacije, koje se u ovom slučaju sastoje istovremeno od plemića i pučana, te ostalih ne-plemića, odnosno istovremeno od klerika i svjetovnjaka. Naime, kako je to već istaknuo i Miroslav Kurelac, pučani su jednostavno htjeli imati ono što su imali plemići. Stoga su svi razmatrani društveni i politički konflikti bili imanentno „reakcionarni“, odnosno usmjereni prema poboljšanju vlastitoga položaja unutar datoga poretka, a nikako ne prema promjeni istoga poretka.⁸⁰⁹ Indikacije „radikalnijih“ stavova među ne-plemićima prate se tek eksplicitno od 1420. godine i uspostave mletačke vlasti, ali i tada samo u nekim tragovima. O svemu će tome između ostaloga biti riječi u narednom poglavlju, koje će otpočeti upravo podrobnijom raščlambom mirovnoga sporazuma od siječnja 1395. godine kao temeljnoga političkoga dokumenta koji će temeljito utjecati na specifičan razvoj političkih prilika u Trogiru, koji će u određenome smislu odudarati od dotadašnje frakcijske prakse.

⁸⁰⁹ Usp. Miroslav Kurelac 1981, 243. Do sličnoga zaključka, ali na drugačijem uzorku dolazi i Jerković 2017, 47-67, lijepo sumirajući kako „ustanak protiv biskupa nije, naravno, bio pobuna nezadovoljnika koji su željeli mijenjati društveni poredak u cjelini nego, posve suprotno, reakcija dijela podložnika koji su željeli očuvati svoj status unutar postojećega sustava“.

Uspostava plemićkoga konsenzusa: unutarnja politička stabilizacija i rat protiv Venecije (1395. – 1420.)

Struktura frakcijskoga grupiranja i nova politička stabilnost

Posljednja vremenska faza koja se razmatra u ovoj disertaciji predstavlja razdoblje od siječnja 1395., i spomenutoga mirovnoga sporazuma između zavađenih trogirskih frakcija, pa do lipnja 1420. godine kada dolazi do uspostave mletačke vlasti u Trogiru. Za početak će se dati detaljniji osvrt na odredbe sporazuma od siječnja 1395. godine, odnosno na sve ono što su one predviđale i normirale za sljedećih deset godina u Trogiru. Sporazum je po svemu sudeći oblikovan s ciljem da zaista potraje i zajamči stabilnost trogirskoga političkoga poretka. Definirano je pritom osam odredaba, od kojih se prva ticala potrebe za uvođenjem službenoga zaborava za sva počinjena nedjela i s jedne i s druge strane.⁸¹⁰ Tako nešto već je viđeno s presudama mletačkih arbitara 1326. i 1328., odnosno izabranih pomiritelja 1386. godine i predstavlja svojevrsno „opće mjesto“ u ovakvim inicijativama. Međutim, ključni je element sporazuma bio u tome što se ciljano sva krivnja za nemire u gradu od 1386. godine svalila na pučane. U tom smislu iznosi se kako su tri ili četiri pučana izdvojena kao glavni krivci za smaknuća trojice plemića (to se zasigurno moralo odnositi na Augustina Kažotova de Casotis, Stjepana Dujma Stjepanova de Cega i Petra Josipova Stjepanova de Cega od prosinca 1387. godine), koje se pak prepušta pravdi posebnoga suda izabranih zadarskih, splitskih i šibenskih plemića. Potonji su trebali u nastavku odrediti treba li (zasad neimenovane) pučke krivce prognati iz grada ili ne.⁸¹¹ Ovdje je vidljiv dodatni element proširivanja sfere odgovornosti za pacificiranje konflikta u Trogiru i na ostale dalmatinske gradove jer je mir u Trogiru posredno umanjivao mogućnost nemira u Splitu, Šibeniku i Zadru, odnosno općenito u Dalmaciji i

⁸¹⁰ Usp. „*Primo quod de sanguine nobilium facto in dicta civitate Traguriensi nulla in eternum fiat mentio vel improprium inter dictos nobiles Tragurienses inter sese et vice et nominibus, quibus supra paciscentes, nec unquam verbo inter eos dici debeat; tu mini eo in sanguine culpabilis, et ego tibi percepi, vel similia iniuriosa vel ampullosa verba*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5.

⁸¹¹ Usp. „*Secundo quod de quibusdam popularibus tribus vel quatuor, qui a principio inter alios populares fuerunt in causa sanguinis illorum trium nobilium dicte civitatis Traguriensis, quos nominare non expedit par contraria nullam sanguinis vindictam expectet, sed committuntur iudicio nobilium Iadrensiu, Spalatensiu et Sibenicensiu an. predicti 3 vel 4 debeant vel possint civitatem Traguriensem predictam intrare aut habitare, aut eius dictionem, vel exulari*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5.

Hrvatskoj. Dakle, što je više političkih entiteta jamčilo sporazum, šanse su bile veće da će se njegove odredbe zaista i održati u praksi. Potom je odlučeno da se društveni i politički odnosi u gradu moraju restaurirati na razinu koja je vladala 1385. godine prije izbijanja otvorenih konflikta, odnosno da se svi akteri moraju vratiti na status koji su imali prije deset godina, baš kao da se ništa nije ni dogodilo između 1385. i 1395. godine.⁸¹² Kako bi se i u praksi učvrstio mir, odlučeno je da politički akteri nisu dužni jedni drugima isplaćivati bilo kakve namire u ime štete koju su pretrpjeli jedni od drugih zadnjih godina.⁸¹³ Određeno je potom da je ban bio dužan oformiti skupinu delegiranih sudaca iz Šibenika, Splita i Trogira kako bi se osudilo dvojicu ili trojicu na izgnanstvo.⁸¹⁴ Pritom valja istaknuti kako se od „dvojice ili trojice“, odnosno „trojice ili četvorice“ došlo ipak na četvoricu pučana. Odredbe odražavaju namjeru prebacivanja cijele odgovornosti za gradske probleme na pučane kao žrtvene jarce, odnosno njihovome marginaliziranju u čemu je plemstvo imalo potporu bana te predstavnika Šibenika, Splita i Zadra kao jedne „reakcionarne“ koalicije koja je htjela normalizirati političku situaciju. Upravo sukladno tomu, uspostavlja se trajni mir među trogirskim plemićkim frakcijama. Da bi se to i u praksi ustanovilo, određeno je da plemići imaju odriješene ruke u svojevolumnom kažnjavanju pučana, i to na način da kazne ne moraju biti sukladne sadržaju Trogirskoga statuta. Takve izvanredne ovlasti delegirane su plemićima na punih deset godina, odnosno do 1405. godine.⁸¹⁵ U tom istom anti-pučkom zanosu ponavlja se zabrana održavanja pučkih bratovština izuzev one sv. Duha od 1365. godine. Isto tako se uvodi zabrana i za okupljanja pučana pod

⁸¹² Usp. „*Tertio quod quilibet revertatur ad suum pristinum statum et ad suam pristinam conditionem, in quibus fuit antea decem annos soluendo debita, que solvere tenebatur secundum iustitiam neminem cogendo ad penam aliquam*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5.

⁸¹³ Usp. „*Quarto quod de omnibus damnis hactenus hinc inde illatis utrique parti de bona et spontanea eorum voluntate concordant inter se, ut per quosdam nobiles ad hoc deputatos fiat decisio omnis controversie et questionis hoc salvo, quod nulla pars cogatur alteri parti aliquid restituere vel solvere*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5.

⁸¹⁴ Usp. „*Quinto quod de facto domini episcopi totum committatur domino Nicolao bano in persona suprascripti domini regis Hungarie, qui dominus banus habeat determinare post introitum dictos nobiles in Tragurio per unum mensem, vel quos menses sit in arbitrio duorum nobilium Iadrensiu[m] et totidem Sibenicensiu[m] et totidem Spalatensiu[m] eligendoru[m] per eorum comites, prout sibi melius videbitur pro bono et pacifico et tranquillo statu dicte civitatis Traguriensis providendi super duobus vel tribus aliis extra dictam civitatem Traguriensem extramittendis vel exulandis*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 5-6.

⁸¹⁵ Usp. „*Item ad hoc, ut presens pax perpetuo duret fuit actum et conventum inter dictas partes, quod quia populares fuerunt causa et origo dissensionu[m] preteritaru[m] et turbatione status dicte civitatis Traguriensis, quod si aliquis, vel aliqui popularium aliquo modo iniuriarentur aliquem vel aliquos nobiles verbis aut factis, tunc sit in arbitrio domini, domini comitis et iudicum, vel maioris partis eorum punire eos non atenta forma statuti, et hoc duret usque ad annos decem a die presentis pacis*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 6.

kaznom konfiskacije svih dobara onih koji bi u tome sudjelovali. Na koncu se uvodi i zabrana za bilo koga tko bi se usudio zavoditi pučane na ustanak koji bi ugrozio postignuti mir u gradu, što jasno implicira da je prethodno bilo takvih situacija te da se ovom prilikom žele uspostaviti novi uvjeti u kojima se takve stvari neće moći više događati, odnosno srezati problem u korijenu.⁸¹⁶ Na kraju sporazuma navode se delegirani suci iz Zadra (doktor prava Jakov de Raduchis, Krešo de Nassis i Šimun Detriko), Šibenika (Tomaš Dominika Tomasovića, Saracen Nikole i Nikola Teodozija Radovanova) i Splita (Petar Jurja de Comis i knez Komul de Petrachis), koji su osudili sada imenovane pučane-krivce Radića Stronovinu, Viktika Jasnića, Izmaela te Stipana Tazzu na vječno progonstvo iz Trogira.⁸¹⁷ Formiranjem takvoga izvanrednoga sudskoga organa sporazum je dobio širu političku potporu, kao i dojam da odluku donose nepristrani pojedinci.

Sporazum je potvrdio kralj Sigismund osobno na molbu trogirskih poklisara kada se nalazio u Kninu u veljači 1397. godine u kontekstu njegova povratka u Kraljevstvo nakon vojnoga poraza kršćanske vojske kod Nikopolja u rujnu 1396. godine preko Konstantinopola, Dubrovnika i Knina prema Budimu.⁸¹⁸ S druge strane, primjerice, za

⁸¹⁶ Usp. „*Item fuit actum et conventum pro bono pacis perpetue, quod nulla fratalea possit esse in Tragurio excepta fratalea sancti Spiritus, que possit esse, ut in consilio continetur. Item quod populares dicte civitatis Traguriensis nullo quesito colore non possint facere coadunationem aliquam pena confiscationis omnium bonorum cuilibet, qui in dicta coadunatione fuerit. Item si quis cuiuscumque conditionis existat coadunaverit populum vel aliquam gentem causa turbandi statum civitatis Traguriensis pena capitis plectatur, et ultra hie eius bona confiscentur*“. Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 6.

⁸¹⁷ Usp. „*Die 24. ianuarii supradicti nobiles iudices Spalatenses et Sibenicensis numero septem excepto Saraceno Nicole declarant, quod de quibusdam popularibus tribus vel quatuor, quia a principio inter alios populares fuerunt in causa sanguinis esse infrascriptos videlicet Radichium Stronovinam, Victicum lasrevich, Ismael et Stipanum Tazza, qui non debeant nec possint civitatem Traguriensem intrare, nec in ea stare aut habitare, immo exulentur et ex nunc perpetuo exules et exbaniti sint et totaliter exules, et exbaniti intelligantur a dicta civitate Traguriensi et eius ditione et districtu, et quod nullo unquam tempore possint, nec debeant intrare, nec stare aut habitare dictam civitatem Traguriensem nec ipsius campum ditionem, vel districtum*.“ Vidi: CD, XVIII, dok. 3, str. 6. Valja se odmah prisjetiti da su Viktik Jasnić i Izmael zabilježeni kao suradnici frakcije Vitturi-Andreis te stoga kao takvi obilježeni i označeni među glavnim krivcima. Isto tako treba istaknuti kako je Viktik Jasnić zabilježen u rujnu 1399. godine u redovima splitske vojske koja je napadala trogirski distrikt, a Split je tada pod posebnom upravom vladajuće frakcije od lipnja 1398. godine, kako je već spomenuto. Dakle, nakon progonstva se očito smjestio u Split i tamo se naknadno pridružio novome režimu u borbi protiv Trogira. Vidi za njegov angažman OIL, sv. 540, fol. 310. Nastavno na to, čini se mogućim da je Viktik zapravo i bio splitski pučanin, uzimajući u obzir da se tijekom 1368. 1369. godine navodi u splitskim bilježničkim ispravama redovito kao svjedok u raznim transakcijama, odnosno eksplicitno kao splitski stanovnik (*habitor*), što se odnosilo i na pučane koji nisu posjedovali građanstvo ili nobilitet. Vidi: MS, II, 11, 111, 153, 187, 239, 249, 274, 278 i 280. Osim toga, to jasno sugerira i da je Viktik 1395. godine već bio u vrlo zrelih godinama, budući da je počeo biti aktivan u javnom životu prije 1368. godine.

⁸¹⁸ OIL, sv. 540, fol. 281, 291v; CD, XVIII, dok. 3, str. 6.

ubojstvo Lompre Mikacijeva od srpnja 1392. godine nitko nije kažnjen zato što su počinitelji bili pripadnici frakcije Cega-Casotis, a ovdje nije bilo nikakve namjere da se kažnjavaju pripadnici vladajuće frakcije, što je očito uključivalo i one pučane koji nisu bili aktivno vezani za frakciju Vitturi-Andreis. Međutim, činjenica ostaje da se etiketa krivnje kolektivno pridaje pučanima, kako bi se na koncu, po svemu sudeći, postigla veća razinu solidarnosti unutar plemstva kao vodećega sloja, a time ujedno i stabilizirao trogirski politički poredak – uslijed čega razdoblje nakon 1395. godine neobično odudara od dotadašnje frakcijske prakse. Za razliku od svih dosadašnjih i (očigledno) neuspješnih pokušaja mirenja i kažnjavanja aktera u svrhu mirenja, čini se da je ovaj sporazum ipak imao konkretnoga efekta na stabilizaciju odnosa u gradu, odnosno da je osmišljen da zaista potraje u situaciji u kojoj je svim akterima bilo stalo do zaključenja konflikta i pomirenja. Ne ulazeći u iskrenost tih motiva, činjenica je da grad nije mogao više podnositi takav pritisak na ionako rastegnute društvene, političke i privredne kapacitete u situaciji u kojoj se čitavo Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo nalazi u neizvjesnosti. Naime, u uputstvima koje su trogirске vlasti pripremile svojim poklisarima u rujnu 1397. godine za audijenciju kod kralja Sigismunda, iznosi se između ostaloga kako „grad Trogir nije bogat kao i drugi gradovi Dalmacije, budući da su se zbog frakcionaštva i nesloge među građanima, malo jedna skupina, pa malo druga skupina (građana) nalazile izvan grada, o čemu je njegovo veličanstvo već upoznato, i tako što je sve uništeno od plaćenika, zbog čega je prije moguće dobiti naše glave, nego li izvući kakav novac“. Iako su upute poklisarima, kao i uvijek, tendenciozno osmišljene kako bi stanje u Trogiru prikazali da je i lošije nego što jest, svejedno su indikativne za trogirsku samo-percepciju.⁸¹⁹

Stoga se čini kako od 1395. godine dolazi do stabilizacije unutarnjih prilika u Trogiru, prije svega u plemićkim redovima što će se pratiti na tri razine. Naime, prvi je element vidljiv iz toga što Pavao Pavlović donosi nekoliko kratkih navoda o tome da su pojedini trogirski plemići poslani u regulirani politički egzil, dakle bez otvorenih

⁸¹⁹ Usp. „*Ciuitas Tragurin (!) non est diues sicut alie ciuitates Dalmatie quoniam propter partialitates et discordias, quae fuerunt inter ciues, tam vna pars, quam alia fuerunt extra dictam ciuitatem Traguriensem pro vt sue maiestate notum est, et totum consumpserunt et destruxerunt in stipendiariis, et in aliis, ita et taliter, quod est totaliter depravata, et nihil habemus, et prius possunt haberi capita nostra, quam inde extrahere pecuniam.*“ Vidi: Lučić 1673, 364; Lučić 1979b, 800-801.

sukoba, što sugerira da su se tenzije uspijevale kanalizirati kroz formalne političke mehanizme bez prerastanja u žestoke i nepomirljive sukobe. Drugi je element taj što se može pratiti stabilizacija plemićkoga poretka kroz analizu sudačkih i rektorskih mandata od 1395. i 1402. pa do 1420. godine, koji ukazuju na određene obrasce te uzastopnu zastupljenost pripadnika obitelji iz obiju frakcija na pozicijama moći. Rektori su birani za svaki mjesec ili za nekoliko mjeseci, dočim se sastav Kurije mijenjao pravilno svaka tri mjeseca od najkasnije lipnja 1402. godine pa nadalje, što znači da se veći broj plemića mogao rotirati na tim pozicijama. Drugim riječima, što ih se više i brže izmjenjivalo na najvažnijim političkim položajima, raspodjela moći postajala je sve fleksibilnijom i to je u konačnici drastično reduciralo potrebu za frakcijskim sukobima. I treća stvar tiče se samoga rata s Venecijom, odnosno pojave vanjskoga neprijatelja protiv kojega je plemstvo zauzelo naglašeno homogeni nastup i obrambeni stav, što je u konačnici dovelo do oblikovanja frakcije ratnoga kapetana Mikacija Vitturi kao „stožerne“ političke grupacije koja je utjelovila relativnu većinu unutar plemstva uz potporu biskupa, nekih pučana i drugih pojedinaca.

U tome se vidi vrlo velika razlika u odnosu na uspostavu mletačke vlasti iz 1322. godine kada se ona percipirala kao jednostavna promjena vrhovnoga autoriteta nad gradom, uz istovremeno održavanje prava ugarskoga kralja kao „prirodnoga gospodara“ dalmatinskih gradova. Naime, treba poći od toga da 1358. godine završava mletačka vlast i da su do 1420. godine prošle skoro 62 godine u kojima žitelji Trogira nisu imali iskustvo života pod mletačkom vlašću, već se politička scena izmjenjivala između različitih kraljeva ili kraljevskih pretendenata. Kroz to razdoblje došlo je, čini se, do istančanijega otuđenja u odnosu na Veneciju, odnosno približavanja i navezivanja uz ugarski ili hrvatski kraljevski kontekst. Dakle, politička arena (ili svojevrsni srednjovjekovni ugarsko-hrvatski Overtonov prozor) doživjela je transformaciju od izbora kralja ili Venecije prema izboru Sigismunda ili Ladislava Napuljskoga, odnosno jednoga ili drugoga kralja. U tom pogledu Venecija početkom 15. stoljeća nastupa kao entitet koji se ne percipira kao legitimna alternativa ugarskim kraljevima, barem ne u onoj mjeri koja je zabilježena početkom 14. stoljeća. Drugim riječima, frakcijski sukobi unutar Kraljevstva i njegovih kraljevskih pretendenata zapravo su, ironično, povećali stupanj povezanosti s ugarskom kraljevskom vlašću kao

temeljnem vladarskom paradigmatu koja (jedina) posjeduje politički legitimitet na tim prostorima. Potvrdu tome daju sami Mlečani koji imaju potrebu steći prava na Dalmaciju od kralja Ladislava Napuljskoga 1409. godine za 100 000 zlatnih dukata kako bi svom planiranom osvajanju dalmatinskih gradova dali legitimitet koji se jedino mogao dobiti od ugarskih kraljeva. Druga je stvar što Ladislav nije bio zapravo legitimni kralj prema ugarskim kraljevskim običajima, nego Sigismund, no uživao je stvarnu potporu većine moćnika južno od Drave, a to je Veneciji već bilo dovoljno u tom trenutku. Dakle, uzimajući sve u obzir ne treba ni čuditi veća razina solidarnosti unutar trogirskoga plemstva u održavanju pro-ugarskoga stava, koja je naposljetku doprinijela razvoju jedne „stožerne“ frakcije pod vodstvom Mikacija Nikole Mikacijeva (Vitturi) i trogirskoga biskupa Šimuna de Dominisa (1403. – 1420./1423.).⁸²⁰ Međutim, treba se sjetiti da je tijekom 80-ih i 90-ih godina 14. stoljeća frakcija Vitturi-Andreis podržavala napuljski pokret odnosno nominalno bosanskoga kralja, dočim je frakcija Cega-Casotis bila na strani tada još mlađahnoga kralja Sigismunda Luksemburškoga. Vrijeme je pokazalo da je Sigismund unatoč mnogim preprekama na putu uspio opstati i konsolidirati svoju vlast u Ugarskoj do 1409. godine i početka mletačkoga-ugarskoga rata oko posjedovanja istočne Jadranske obale. Stoga ni unutar Trogira plemići nisu u Veneciji vidjeli nikakvu stvarnu alternativu s kojom bi mogli imati onaj stupanj lokalne moći kao što su to imali dosada s ugarskim vladarima, neovisno o dinastijskome predznaku.

Naravno, Mikacije je vukao svoju primarnu političku potporu iz frakcije Vitturi-Andreis-Sobota, no zbog specifične situacije stekao je podršku i nekih drugih plemića i pristaša među pučanima, odnosno unajmio plaćenike s kojima je provodio gusarske operacije i pomorske napade na mletačke građane i njihove brodove na središnjem

⁸²⁰ Šimun je bio sin Andrije Stjepanova de Dominis iz Raba, kraljevskoga viteza, koji je zajedno sa svojim potomcima primljen u zadarsko plemstvo i Veliko vijeće 1403. godine, kada je Šimun ujedno i postao trogirski biskup. Usp. Dokoza 2020, 232. Pritom treba također istaknuti kako je Šimun de Dominis sudjelovao na Koncilu u Konstanzi (1414. – 1418.) u svojstvu člana „germanske nacije“, što govori da je vjerojatno u tom trenutku uživao Sigismundovo izravno povjerenje te se i to posve uklapa u kontekst razvoja političkih odnosa u Trogiru. Sveukupno je sudjelovalo 30 biskupa iz 5 „nacija“ (italska, germanska, engleska, hispanjska i galska). Vidi *Illyricum sacrum*, 396-397. Dakle, polazeći od Šimunove obiteljske pozadine (čemu treba pridodati činjenicu da mu je prethodni trogirski biskup Krševan de Dominis bio stric) i njegove osobne involviranosti u trogirskim političkim zbivanjima 1420. godine, jasno je zašto se i sam odlučio pobjeći iz grada kao jedan od gorljivih pristaša ugarske kraljevske vlasti. Usp. ukratko o Šimunu de Dominis u: Neralić 2012, 521.

Jadranu tijekom mletačko-ugarskoga rata – i to sve pod blagoslovom kralja Sigismunda i s potporom cetinskoga kneza Ivaniša Nelipića. Mikacijev status samo je porastao nakon prekida petogodišnjega primirja (1413. – 1418.), odnosno od 1418. i dostigao vrhunac do 1420. godine. Noć prije ulaska mletačke vojske u grad 22. lipnja 1420. godine, Mikacije je zajedno s biskupom Šimunom pobjegao iz Trogira, no nastavio je uz potporu kralja Sigismunda i kneza Ivaniša subverzivno djelovanje s ciljem opstruiranja uspostave mletačke vlasti u Trogiru i drugim gradovima. U tom se svojstvu navodi početkom 20-ih godina 15. stoljeća nakon čega mu se gubi efektivni trag u izvorima. O tome svemu bit će puno više riječi u nastavku teksta, međutim nužno je sada prvo pretresti pitanje zabilježenih reguliranih egzila, kao i rekonstruirati slijed sudačkih i rektorskih mandata iz kojih se mogu izvući određeni neformalni obrasci zastupljenosti svih ključnih obiteljskih rodova u vrhu gradske uprave.

Ironično je da se frakcijski sukobi krajem 14. stoljeća upravo množe u Šibeniku i Splitu, dočim Trogir ostaje po svemu sudeći pošteđen, ili se to barem može zaključiti na temelju sačuvanih izvora. Međutim, vrijedi istaknuti nekoliko slučajeva reguliranih izgnanstava trogirskih plemića. U kontekstu izbijanja otvorenoga političkoga konflikta u Splitu u lipnju 1398. godine, neki splitski prognanici stižu u Trogir. No, tadašnji trogirski knez Damjan de Nassis (1397. – 1399.) odlučio je ipak da im neće dopustiti daljnji boravak te im je dao nalog da napuste grad, a radilo se o Dujmu, Jakši, Mati i Franji, sinovima Petra Matulića i Marinu de Cutheis. Na to se jedan od trogirskih plemića, Nikola Stjepana Dujmova ražestio i verbalno napao kneza, zbog čega je 27. lipnja bio osuđen na kaznu egzila u trajanju od dva mjeseca zbog vrijeđanja kneza koji izravno predstavlja osobu kralja (uvreda veličanstva), i to striktno na područje istočno od linije Split-Muč s početkom od 29. lipnja. Ivan Lučić datira početak političkih nemira u Splitu od 22. lipnja, iako Pavao Pavlović navodi kako je do ustanka u Splitu došlo 26. lipnja u kontekstu čega su i ubijena četiri splitska plemića iz roda de Comis. Nove vlasti u Splitu vrlo brzo su oformile reformirani sastav splitskoga Velikoga vijeća između 27. i 28. lipnja 1398. godine.⁸²¹ Međutim, ono što se ovdje ističe kao krucijalno

⁸²¹ Lučić 1979b, 807-808; Ljetopis PP, 25-26; Lučić 1666, 430-431. O Damjanu de Nassis postoji razrađena studija i detaljna biografija: Dokoza 2015, 93-144. O Muću ili Zmini u srednjemu vijeku vidi pregledno: Kužić 1999, 5-15.

to je naglašena uloga i autoritet gradskoga kneza, koji utjelovljuje osobu kralja i samim time uživa posebni društveni status, što ga načelno stavlja uvelike iznad dosega lokalnih frakcijskih interesa. Na taj način knez, čini se, zasjenjuje podjele u plemstvu jer njegov autoritet jamči kontinuitet političke stabilnosti u gradu i onemogućava bilo kakve nove eskalacije. Valja pripomenuti da su Trogirani kroz cijelo razdoblje postojanja nove vlasti u Splitu (1398. – 1402.) bili uključeni u ratne operacije protiv Splita uslijed kojih je i Trogir trpio materijalnu i ljudsku štetu, no o toj epizodi neće biti riječi u ovome tekstu jer bi to predstavljalo otvaranje posve nove tematike.⁸²²

S druge strane, Pavao Pavlović u svojoj kronici navodi kako je Andrija Cige Josipova 8. siječnja 1400. godine osuđen na polugodišnji egzil u Šibenik, bez ikakvih dodatnih komentara na tu činjenicu. Pavao je imao potrebu to notirati jer mu je Andrija bio rođak, no ništa više od toga.⁸²³ Treći primjer se ponovno tiče Damjana de Nassisa u ulozi trogirskoga kneza. Naime, trogirski plemić Blaž Lukin (Vitturi), s titulom kraljevskoga viteza, agresivno je zatražio od kneza da naredi kameno-klesaru Mavru iz Zadra da započne radove na trogirskim fortifikacijama. Međutim, knez je procijenio da je Blaž prešao mjeru i naredio mu da ide kući pod prijetnjom plaćanja kazne u iznosu od 100 libara. Međutim, Blaž nije poslušao već je još i fizički nasrnuo na kneza, što je posljedično rezultiralo odlukom o slanju Blaža u tromjesečno progonstvu u Split. Nije navedena nikakva konkretna datacija dokumenta osim što je na kraju zabilježeno 14. veljače (nepoznate godine) kako Blaž nije još uopće otišao u progonstvo, tako da to bude svima poznato.⁸²⁴ Čini se da se dokument može datirati prema vremenu drugoga Damjanova kneževskoga mandata u Trogiru koji je, čini se, otpočeo oko srpnja 1409. godine, što bi moglo sugerirati da se datum od 14. veljače odnosi na 1410. godinu, kako je to izvorno i Lučić notirao u Ostavštini. Međutim, ni takva datacija nije posve sigurna, odnosno moguće su dvije opcije. Ili je Damjan samo jednom bio knez (1397. – 1399.) pa se radi o 14. veljači 1400. godine, ili je pak zaista bio trogirski knez i 1409. godine.⁸²⁵

⁸²² Vidi o splitskim sukobima više u: Novak 1957, 210–231. Međutim, na potrebu za revidiranjem dosadašnjih historiografskih stavova o toj temi ukazao je Ančić 2005b, 109.

⁸²³ Vidi: Ljetopis PP, 30; Lučić 1666, 432.

⁸²⁴ OIL, sv. 535, fol. 72-72v.

⁸²⁵ Vidi: Notae, 264. Serđo Dokoza tvrdi da je Lučić vjerojatno napravio pogrešku kada je zabilježio Damjana kao trogirskoga kneza u srpnju 1409. godine, budući da on čvrsto zastupa mišljenje da je Damjan umro prije prosinca 1408. godine. Taj svoj stav temelji na tome što se u zadarskim bilježničkim

Ono što se ipak može izvesti iz ovih šturih primjera jest to da je autoritet gradskoga kneza doprinio održanju političke stabilnosti u gradu do 1409. godine, kada ključni faktor stabilnosti postaje zapravo rat protiv Venecije koji stvara potrebu za homogenim djelovanjem političke elite u gradu, i to posebice nakon mletačke okupacije Šibenika u listopadu 1412. godine, odnosno od 1418. godine kada je isteklo već spomenuto petogodišnje primirje (1413. – 1418.) i nastavljen mletačko-ugarski rat. Slučaj egzila Andrije Cige Josipova teško je ikako klasificirati budući da se ne zna ništa o pozadini te odluke, no takvi su slučajevi općenito rijetko evidentirani u izvorima. Sve u svemu, čini se da je i utjecaj raznih vanjskih faktora poput sporazuma iz 1395. godine, odnosno kakve-takve prisutnosti središnjega autoriteta kroz osobu gradskoga kneza, rata protiv Splita (1398. – 1402.) te rata protiv Venecije (1409./1412. – 1420.) uvelike doprinio održanju političke stabilnosti Trogirske komune i homogenizaciji trogirskih plemićkih redova do 1420. godine.

Međutim, čini se da su ipak promjene u unutarnjim plemićkim odnosima predstavljale ključni faktor nove stabilnosti. Treba samo uzeti u obzir sve dosad raščlanjene slučajeve latentnih i otvorenih sukoba u Trogiru, koji nisu mogli biti zaista suzbijeni ni intervencijom središnjih vlasti, nego su frakcijske tenzije nastavile svoje postojanje. Isto tako su i Šibenik i Split bili pod utjecajem praktički istih vanjskih faktora pa opet nisu uspjeli zadržati vlastitu stabilnost, nego su odnosi eskalirali u političke i društvene sukobe u više navrata krajem 14. i početkom 15. stoljeća.⁸²⁶ Polazeći od svega toga, čini se da pravi razlog trogirске stabilnosti treba tražiti zapravo u lokalnoj dinamici moći za što je potrebno napraviti analizu najviših funkcija u gradskoj upravi, naime sudske i rektorske, preko čega se mogu onda definirati određeni neformalni trendovi u funkcioniranju lokalne plemićke elite. Naime, već je

spisima 29. prosinca 1408. godine navodi izraz *terrenum olim ser Damiani de Nassis* iz čega ostaje otvoreno odnosi li se *olim* na pokojnog Damjana ili se radi o njegovom bivšem posjedu (*terrenum olim*). Dakle, pitanje time nikako nije riješeno jer Lučić ne bi tek tako u svojim Bilješkama notirao Damjana kao kneza u srpnju 1409., odnosno dokument o Blaževom ispadu datirao baš u veljaču 1410. godine, kako to zaista čini u svojoj Ostavštini (OIL, sv. 535, fol. 72), premda je primjetno da je 1400. pretvorio naknadno u 1410. godinu. Usp. Dokoza 2015, 142. Međutim, na koncu se zapravo ništa ne mijenja čak i ako je sporni dokument nastao između 1397. i 1399. godine kada je Damjan prvi (ili jedini) put bio trogirski knez jer se to također uklapa u razmatrano razdoblje nakon mira od siječnja 1395. godine. Naime, moguće su dvije opcije – ili se radi o 14. veljači 1400. ili 14. veljači 1410. godine.

⁸²⁶ O sukobima u Splitu i Šibeniku informativno usporedi Novak 1957, 210-226; Lučić 1979b, 867-868, 873-875, 897-900.

spomenuto kako je sporazum od 1395. godine plemićima dao izvanredne ovlasti za kažnjavanje pučana koji su ujedno proglašeni glavnim krivcima za sve probleme u Trogiru. Time je sporazumom napravljena izraženija distinkcija plemićke elite u odnosu na politički podređeni ostatak trogirске populacije.⁸²⁷ Tako redefinirani društveni odnosi doveli su do oblikovanja većega konsenzusa i solidarnosti unutar plemićkih rodova, što je drugim riječima podrazumijevalo efikasniju, učestaliju i fleksibilniju redistribuciju političke i društvene moći unutar plemićkoga sloja između 1395. i 1420. godine koja je garantirala da će se veći broj plemića rotirati na ključnim funkcijama.⁸²⁸

Premda su rektori po prvi puta u Trogiru uvedeni u studenome 1377. godine, čini se da je taj sustav najviše došao do izražaja poslije 1395. godine. Štoviše, za razdoblje nakon 1395. godine postoji i najviše zabilježenih informacija o rektorima, kao i o sudačkim tromjesečnim mandatima koji se mogu relativno precizno rekonstruirati. Od kraja 70-ih godina pa sve do 1420. godine na razmatranim funkcijama rotiraju se pripadnici rodova Cega, Andreis, Vitturi, Sobota, Buffalis, Chiudis, Casotis, Cipiko, Quarco, Acelini, Lucius, Domišić, Mišković, Bivce, Miršić, Ciprijan i Mazzarello, koji praktički predstavljaju najveći dio plemstva ili skoro cijeli plemićki korpus. U usporedbi s dosadašnjim frakcijskim situacijama u Trogiru tijekom 14. stoljeća, izvori sa samoga kraja 14. i početka 15. stoljeća puno su zahvalniji što se tiče podataka o pojedincima i njihovim obiteljima zbog čega je puno lakše rekonstruirati nečiju obiteljsku pozadinu i identificirati ga po plemićkom rodu, što za prethodna razdoblja i nije baš slučaj. Pretpostavka je da se grupiranja koja su navedena u sporazumu od siječnja 1395. godine manje-više nastavljaju i kasnije do 1420. godine. Naime, navedeni rektori za razdoblje od 1395. do 1420. godine poimence su Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Ursus Ivanov (Domišić), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Blaž Andrije Marinova

⁸²⁷ O načinima na koji su srednjovjekovni plemići i uglednici (ili jednostavnije pripadnici elite) mogli istaknuti distinkciju između sebe i svih ostalih u kontekstu odnosa moći usp. primjerice: Reuter 2006, 111-126.. Osim toga vrijedi usporediti i primjerice DUBY 2007; Oexle 2001, 92-14; Ančić 2003b, 133-160; Popić 2007, 239-247.

⁸²⁸ O vrlo važnom pitanju društvenoga i političkoga konsenzusa u zajednici usp. Bailey 1965, 1-21. Autor smatra kako postoji razlika između „elitnih vijeća“, koja služe kako bi prije svega artikulirala odluke oligarhije, od „arena“ u kojima se zaista sukobljavaju različiti (frakcijski) interesi i stavovi. Čini se da se trogirsko Veliko vijeće može definirati prvenstveno kao „arena“, koja postaje „elitno vijeće“ u određenim trenucima, i to najprije kada je grad pod kontrolom samo jedne plemićke frakcije.

(Andreis), Juraj Petra Dujmova (Cega), Nikola Jakovljević (Sobota), Donat Augustinov (Casotis), Pavao Marinov (Quarco), Andrija Cige Josipova (Cega), Matej Mihaelov (Chiudi), Ivan Ludovikov (Cega), Mateja Mihaelova (Chiudis), Nikola Ciprijana Ivanova (Gracia), Stjepan Petra Dujmova (Cega), Šimun Nikole Jakovljevića (Sobota), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Ivan Mateja Mihaelova (Chiudis), Dmine Lukše Ivanova (Lucius), Bive Grgura Bivce (Bivce), Rafael Ludovika Ivanova (Cega), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Bufal (Nikola) Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Josip Zore Markova (Mišković), Grgur Stjepana Nikole (Ciprijan), Mihael Ludovikov (Cega), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Blaž Luke (Vitturi), Dujam (Andrije Ciginoga?) de Cega i Zore Marka Jurjeva (Mišković).⁸²⁹

Naravno, rektori su birani uglavnom u trenucima kada grad još nema kneza, no ti su intervali znali biti dosta dugi, kao npr. između svibnja 1418. i lipnja 1420. godine. S druge strane, nerijetko su rektori supostojali s knezovima, što je samo po sebi vrlo indikativno za shvaćanje rektorske službe kao regulatornoga mehanizma za održavanje ravnoteže unutar lokalne elite neovisno o samome knezu. Prati se određeni slijed po kojemu se plemići izmjenjuju na toj funkciji, a polazište su frakcijske pozicije od 1395. godine prema kojima se pojedinci svrstavaju po pripadnosti frakciji Vitturi (Vitturi, Andreis, Sobota, Chiudis, Buffalis, Quarco, Bivce, Domišić, Ciprijan, Miršić, odnosno Petrica Jurjević), odnosno frakciji Cega (Cega, Casotis, Cipiko, Lucius, Mišković, Acelini, Mazzarello, „Gracia“, odnosno Jakov Blaža Grubeše).⁸³⁰ Neka se uzme za početni uzorak slijed rektora iz 1397. godine, budući da se prvo za tu godinu

⁸²⁹ Detaljnije vidi prilog br. 1. Usp. Andreis 2006, 117-281.

⁸³⁰ Pritom treba napomenuti kako nije moguće posve pouzdano tvrditi da su frakcijske pozicije ostale na istome u cijelome razdoblju od 1395. do 1420. godine, odnosno radi se o utemeljenoj pretpostavci na tragu različitih podataka. Isto tako, pripadnosti Miršića frakciji Vitturi, odnosno „Gracia“ frakciji Cega, najmanje su pouzdane i to treba imati na umu. Drugim riječima, ne bi bilo ispravno ići egzaktno podijeliti sve navedene plemiće striktno u dvije grupacije, a zato se treba samo sjetiti dobro dokumentiranoga primjera Danijela Jakovljevića s početka 14. stoljeća i načina na koji je on fluktuirao između jedne i druge strane, a takvih je zasigurno bilo i početkom 15. stoljeća. Dakle, neki su pojedinci mogli vrlo lako izmaknuti čvrstim pripadnostima, ili su barem mogli balansirati između jedne i druge grupacije. I to prije svega vrijedi za one rodove i pojedince koje bi se svrstalo u periferiju frakcije, dočim su jezgre očigledno dugo vremena uspjevale zadržati kompaktnu strukturu (Cega-Cipiko-Lucius nasuprot Vitturi-Andreis-Sobota).

može većinski uspostaviti slijed mjeseci od siječnja do listopada, dok se za 1395. i 1396. godinu to ne može napraviti.

Rektori za 1397. godinu kreću se po sljedećem rasporedu: Ursus Ivanov (Domišić) za siječanj, Nikola Grgura Bivce (Bivce) za veljaču, Blaž Andrije Marinova (Andreis) za ožujak, Juraj Petra Dujmova (Cega) za travanj, Nikola Jakovljević (Sobota) za svibanj, Donat Augustinov (Casotis) i Ivan Dujma Mihaelov (Cega) za lipanj, Pavao Marinov (Quarco) za srpanj, Andrija Cige Josipova (Cega) za kolovoz, Matej Mihaelov (Chiudis) za rujan, Blaž Andrije Marinova (Andreis) za listopad, odnosno Ursus Ivanov (Domišić) za studeni, dočim valja navesti da je nova 1398. godina zabilježena s rektorom Donatom Augustinovicem (Casotis) u siječnju.⁸³¹ Dakle, ovdje je omjer osam na pet prema četiri za frakciju Vitturi. Neka se za naredni primjer uzme u obzir 1403. godina, za koju je ovakav rektorski raspored: Blaž Andrije Marinova (Andreis) za travanj, potom opet Blaž, odnosno Bufal Dujma Martinov (Buffalis), Ivan Ludovik Ivanov (Cega) i Nikola Grgura Bivce (Bivce) za svibanj, isti je zatim sastav i za lipanj osim Nikole (Bufala) Dujmova koji je odbio službu, potom slijede Pavao Marinov (Quarco) za srpanj, Ivan Dujma Mihaelov (Cega) za kolovoz, Blaž Andrije Marinova (Andreis) za rujan, Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) za listopad, Nikola Grgura Bivce (Bivce) za studeni, Ivan Dujma Mihaelov (Cega) za prosinac, odnosno ponovno Ivan Dujma Mihaelov (Cega) zajedno s Mikacijem Nikole Mikacijeva (Vitturi) za siječanj 1404. godine.⁸³² Ovdje se prate i miješani sastavi s više plemića s funkcijom rektora, no omjer je sada pet na dva za frakciju Vitturi izuzev tri miješana sastava. Za sljedeći primjer može poslužiti djelomično zabilježena 1409. godina. Naime, rektorski sastavi teku ovako: Andrija Cige Josipova (Cega) za ožujak, Matej Mihaelov (Chiudis) za travanj, Šimun Nikole Jakovljevića (Sobota) za svibanj, Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) za lipanj te Blaž Andrije Marinova (Andreis) za srpanj 1409. godine. Ovdje je omjer pak četiri na pet prema jedan za frakciju Vitturi.⁸³³

Između svibnja 1418. i lipnja 1420. godine moguće je nasreću rekonstruirati baš sve rektore za svaki pojedini mjesec, s time da se nerijetko prate frakcijski miješani

⁸³¹ Notae, 251-252.

⁸³² Notae, 258-259.

⁸³³ Notae, 264.

sastavi, što se može objasniti činjenicom da je grad u ratu i da je potreban što širi politički konsenzus za donošenje delikatnih odluka koje utječu na sudbine svih žitelja Trogira. Što se tiče 1418. godine raspored je sljedeći: Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Ivan Dujmov (Cega) za svibanj i dio lipnja; Lav Nikolin (Acelini) i Mihael Ludovika Ivanova (Cega) za ostatak lipnja; Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) za srpanj; Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) za kolovoz; Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) za rujanj; Andrija Cige Josipova (Cega) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) za listopad; Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) za studeni; Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Grgur Stjepana Dujmova (Cega) za prosinac; Ivan Dujmov (Cega) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega) za siječanj 1419. godine; Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Nikola Pavla Marinova (Quarco) za veljaču; Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Blaž Lukin (Vitturi) za ožujak; Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) za travanj; Ivan Dujmov (Cega) i Donat Augustinov (Casotis) za svibanj; Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) za lipanj; Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Lav Nikolin (Acelini) za srpanj; Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Nikola Stjepanov (Cega) za kolovoz; Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega) za rujanj; Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Petar Matejev (Chiudis) za listopad; potom tri ratna kapetana Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Andrija Cige Josipova (Cega) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) zajedno s rektorima Ivanom Ludovikom Ivanovim (Cega) i Nikolom Pavla Marinova (Quarco) za studeni; Dujam de Cegis (Cega) i Zore Marka Jurjeva (Mišković) za prosinac 1419. godine; stanoviti Resti (?) za siječanj 1420. godine; Andrija Cige Josipova (Cega) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega) za veljaču; Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Blaž Lukin (Vitturi) za ožujak; Donat Augustinov (Casotis) i Nikola Pavla Marinova (Quarco) za travanj; Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega) za svibanj te na koncu Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Blaž Lukin (Vitturi) za lipanj 1420. godine.⁸³⁴ Sveukupno je riječ o 27 mjeseci, među kojima se prati 13 miješanih sastava,

⁸³⁴ Vidi sve redom: OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v (svibanj 1418.); Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v (lipanj 1418.); OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v (srpanj 1418.); OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v (kolovoz 1418.); OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v (rujan 1418.); OT, kut. 2, sv. 41, fol. 59v (listopad 1418.); Notae, 266. (studen i prosinac 1418.); Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61v (siječanj 1419.); Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62 (veljača 1419.);

odnosno 13 iz iste frakcije, pri čemu je tu omjer osam na pet u korist frakcije Vitturi. Treba napomenuti kako je Mirsa Mavra Mirse ovdje smješten u frakcijski blok Vitturi-Andreis na osnovu pretpostavke da im se opet priključio u trenucima kada su ponovno ostvarili dominaciju kao i u periodu 1388. – 1392. Na koncu se navodi stanoviti Resti (?) u siječnju 1420. godine, koji predstavlja nepoznanicu. Prikazani period od svibnja 1418. do lipnja 1420. godine zaista predstavlja najbolji pokazatelj obrasca po kojemu su se izmjenjivali pripadnici trogirskih plemićkih rodova, a kriterij je posve jasno bio onaj frakcijski s time da se prati relativno prvenstvo frakcije Vitturi-Andreis. Izabrani primjeri sačinjavaju 47 mjeseci od sveukupno 84 za koje postoje podaci o rektorima. Polazeći od podataka za sva 84 mjeseca, može se reći su pripadnici frakcije Vitturi u većini obnašali dužnost rektora 39 puta, odnosno da su pripadnici frakcije Cega djelovali kao rektori u većini 20 puta, dočim su sastavi bili uravnoteženi u 25 slučajeva, a za jedan slučaj se ne može odrediti identitet stanovitoga „Resti“ u siječnju 1420. godine.⁸³⁵

Naravno, postavlja se pitanje mogu li se frakcijske pripadnosti iz 1395. godine tek tako preslikati na razdoblje do 1420. godine? U ovome bi slučaju odgovor na to pitanje, prema stavu ovoga autora, trebao biti potvrđan iz jednostavnoga razloga. Naime, i 1395. i 1420. godine praktički se navode jedni te isti politički akteri iz jednih te istih obitelji. Uzimajući taj biološki čimbenik, kao i činjenicu da su frakcijske podjele opstajale vrlo živo tijekom cijeloga 14. stoljeća, čini se da su frakcijske pripadnosti iz 1395. godine i dalje vrlo žive te (neformalno) mjerodavne za trogirске plemiće i u periodu neposredno prije 1420. godine, a djelomično i netom kasnije. Dakle, iz priloženih informacija čini se razumnim zaključiti kako se načelno održavala svojevrsna politička ravnoteža između trogirskih frakcija uz relativno prvenstvo frakcije Vitturi na čelu s Mikacijem Nikole Mikacijeva (Vitturi), o čijoj ulozi će biti mnogo više riječi kasnije u tekstu. Međutim, treba jasno istaknuti kako pretpostavljene frakcijske diferencijacije ne treba uzimati zdravo za gotovo i percipirati ih kao

Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62v (ožujak 1419.); Notae, 266 (travanj 1419.); Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 27, 63v (svibanj 1419.); Notae 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 28v (lipanj 1419.); OT, kut. 2, sv. 41, fol. 32 (srpanj 1419.); Notae, 266. (kolovoz 1419.); Notae 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 10v (rujan 1419.); Notae, 266 (listopad 1419.); Notae, 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 16v (studenj 1419.); Notae, 266 (prosinac 1419. – siječanj 1420.); Notae, 267. (veljača 1420. – lipanj 1420.). Vidi prilog br 1.

⁸³⁵ Vidi pregledno prilog br. 1.

egzaktne pokazatelje jer pod razmatranjem su ipak neformalni politički procesi koji su po definiciji nestalni i promjenjivi. Svaka pojedina situacija, koliko god se činila banalna, mogla je utjecati na promjene u društvenim odnosima, od kojih većina nije vjerojatno ni ostala zabilježena na papiru, a kamoli u danas sačuvanim izvorima. Želja je stoga, imajući na umu navedena ograničenja, ukazati na neformalne obrasce političkoga ponašanja koji su izravno utjecali na strukturne čimbenike, a iz toga se susljedno izvlače pretpostavke za političku putanju Trogira početkom 15. stoljeća.

Pritom se princip rotacije plemićkih kadrova još bolje uočava u kontekstu promjena u sastavu gradske kurije, koja se u tom razdoblju sastojala od četiri suca koji su se mijenjali svaka tri mjeseca s izborima svakoga prosinca, ožujka, lipnja i rujna. Naravno, suci su mogli postati samo članovi Velikoga vijeća (od 1368. godine već kao plemićko vijeće), odnosno pripadnici plemićkoga sloja. Između 1395. i 1420. godine navode se kao suci Martin Mikacijev (Vitturi), Dmine Lukšin (Lucius), Toma Marka Jurjeva (Mišković), Matej Petra Josipova (Cega), Andrija Cige Josipova (Cega), Danijel Barona Silvestrova (Mazzarello), Juraj Petra Dujmova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Lukše Mikacijeva (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi), Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Dujam Dese Damjanova (Domišić), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota), Mirse Mavra Mirse (Miršić), Nikola Petra Dujmova (Cega), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Bive Grgura Bivce (Bivce), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Martin Dujma Martinova (Buffalis), Ivan Ludovika Ivanova (Cega), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Marin Nikole Andrijinoga (Andreis), Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Jakov Blaža Grubeše, Petrica Jurjević, Jakomelo Lukše Mikacijeva (Vitturi), Marko Petra Marinova (Cipiko), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Dragolin Nikole Damjanova (Domišić), Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia), Ivan Ursa Ivanova (Domišić), Nikola Mihaela Silvestrova

(Mazzarello), Andrija Nikole Andrijinoga (Andreis), Petar Nikole Andrijinoga (Andreis).⁸³⁶

Na koncu se dolazi do zaključka kako plemići birani za rektore i suce predstavljaju vladajuću gradske oligarhiju, pri čemu rektorsku službu obavlja samo onaj najuži vladajući krug unutar same plemićke elite. Drugim riječima, upravo navedeni ljudi utjelovljuju političku i društvenu elitu grada, odnosno nositelje vlasti Trogirske komune krajem 14. i početkom 15. stoljeća u razdoblju konsolidacije i stabilizacije političkoga poretka nakon praktički stoljeća frakcijskih sukoba. Isti obrazac održavanja ravnoteže među frakcijama prilikom izbora rektora vidljiv je i u slučaju gradskih sudaca, stoga će se fokus usmjeriti sada na njih. Pritom se koriste iste pretpostavljene frakcijske pripadnosti kao i za rektore. Međutim, budući da je mnogo više sačuvanih podataka za suce, čije bi iznošenje previše opteretilo glavni tekst, neće se ići u njihovu reprodukciju na ovome mjestu. Umjesto toga, svi podaci dostupni su u prilogu br. 2 na kraju rada gdje je to sve moguće detaljnije popratiti.

Ukupno je razmotreno 40 tromjesečnih mandata između lipnja 1402. i veljače 1420. godine što je jednako cifri od 120 mjeseci. Sveukupno gledano, prvenstvo frakcije Vitturi zabilježeno je u 18 slučajeva, odnosno frakcije Cega u sedam navrata, dočim je u 15 slučajeva vladala ravnoteža snaga. Ukoliko se tomu pribroje podaci za razdoblje od 1395. do 1402. godine, onda se može govoriti o prvenstvu frakcije Vitturi u 22 navrata, frakcije Cega u 12 slučajeva, odnosno o ravnoteži snaga u 19 mandata. Valja naglasiti da nije moguće prije lipnja 1402. godine pratiti tromjesečne mandate, već se

⁸³⁶ Vidi prilog br. 2. Također usp. Andreis 2006, 117-281. Na popisa sudaca „strše“ dva imena. Prvo je riječ o Jakovu sinu Blaža Grubeše. Kao što je spomenuto, Blaž Grubeša nalazio se svojevremeno u progonstvu s frakcijom Cega-Casotis od prosinca 1387. do srpnja 1392. godine. Po svemu sudeći radilo se o pučaninu koji je u nekom trenutku ušao u Veliko vijeće. Susljedno je i njegov sin Jakov stekao plemićki status i kao takav naveden u svojstvu člana Kurije 1409. i 1416. godine. Vidi: Notae, 264; OT, kut. 1, sv. 14, fol. 4v-9v. Međutim, moguće je da je Grubeša Kanocijev (*Grubessa Canoci*), koji se navodi kao član Velikoga vijeća u rujnu 1339. godine (CD, X, dok. 342, str. 487), otac samoga Blaža. Čini se da je Grubeša postao član Velikoga vijeća tijekom 20-ih ili 30-ih godina 14. stoljeća, budući da se prije nigdje ne navodi. Pitanje ostaje je li spadao možda među pučane koji su podržavali potestata Mateja. Doduše, problem je taj što se ni Blaž ni njegov sin Jakov ne navode eksplicitno kao plemići, stoga se čini da pitanje njihove društvene pripadnosti nije još zasad razjašnjeno. O tome svemu usp. Andreis 2006, 212. Drugo ime koje upada u oko jest ono Petrice Jurjevića (Vrbas), koji je prije svega poznat po tome što je bio splitski knez između 1403. i 1408. godine, kao pouzdanik splitskoga hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Usp. Lučić 1979b, 840, 848; Klaić 1985, 80. Zabilježen je jednom kao sudac između ožujka i lipnja 1413. Vidi: OT, kut. 1, sv. 12, fol. 1-3v.

podaci za period 1395. – 1402. odnose na pojedine mjesece u godini. Dakle, gledajući ukupno frakcija Vitturi je manje-više odnijela prevagu na političkoj sceni, no opet s druge strane održavao se nerijetko i balans između dviju grupacija u sastavu Kurije, kao temeljnoga izvršnoga i sudskoga organa komunalnih vlasti. Po svemu sudeći, frakcija Vitturi imala je i u kvantitativnome smislu veću potporu među plemstvom, nego li frakcija Cega, budući da su kurijalni sastavi ipak rezultat glasovanja u Velikome vijeću. Drugim riječima, frakcija Vitturi jednostavno je raspolagala s više „ruku“ u Velikome vijeću, što se i jasno vidi u razmatranim mjesecima između 1402. i 1420. godine. Činjenica da se frakcija Vitturi uspijeva prometnuti u svojevrsnu „stožernu“ političku grupaciju vjerojatno je i najviše utjecala na relativnu stabilnost unutarnjih društvenih u gradu, budući da je sama njihova politička prednost bila relativno stabilna. U takvoj konfiguraciji odnosa suprotna frakcija Cega morala se jednostavno prilagoditi situaciji. Snaga frakcije Vitturi ogledala se i u potpori trogirskoga biskupa Šimuna de Dominis te vanjskih centara moći (kralj Sigismund i knez Ivaniš Nelipić), odnosno na koncu i u individualnim sposobnostima jednoga ratnoga kapetana Mikacija i njegove družine. U tom smislu može se govoriti o grupaciji koja je možda uspjela akumulirati najveću moć od svih dosad razmatranih trogirskih frakcija tijekom 14. stoljeća. Dakle, imala je relativnu većinu u domaćem plemićkom ljudstvu, odnosno uživala je određeno pokroviteljstvo od prisutnih i angažiranih vanjskih faktora, a to se posebno prati između 1418. i 1420. godine kada je rat s Venecijom napokon i izravno zahvatio Trogirsku komunu. Pitanje je kakav je bio njihov odnos s pučanima, no uzimajući u obzir pučke žalbe iz 1421. godine o opasnim namjerama Mikacija i njegovih sljedbenika u progonstvu, ne čini se vjerojatnim da je frakcija Vitturi mogla uživati znatniju podršku među pučanima. Međutim, ne treba ni takvu opciju posve isključiti jer će se pokazati kasnije da je bilo utjecajnih pučana na njihovoj strani.

Trebalo bi uzeti u obzir da je promatrana raspodjela funkcija po frakcijskom kriteriju vjerojatno bila prisutna i aktualna do neke mjere i u prethodnim razdobljima političke stabilnosti (prije 1280. – 1310.; o. 1330. – 1357./1358.; 1358. – 1382./1386.), no sačuvane informacije o tadašnjim sucima ne dopuštaju rekonstrukciju po cjelovitim

sudačkim mandatima.⁸³⁷ Dapače, takav bi slijed zbivanja bio posve razumljiv, odnosno sukladan zatečenim političkim uvjetima. Međutim, jasno je prema prikazanim otvorenim konfliktima da to u konačnici nije urodilo trajnim plodom, odnosno da nisu time uspjeli spriječiti eskalaciju političkoga nasilja unutar Trogira u specifičnim trenucima 14. stoljeća. Nakon pregleda strukturnih trendova u Trogirskoj komuni u razmatranome razdoblju, fokus se prebacuje na rekonstrukciju tijekom konkretnih političkih zbivanja, kao i na proces oblikovanja Mikacijeve frakcije u realnom vremenu i prostoru pod utjecajem snažnih geopolitičkih silnica u vrlo turbulentnom, ali presudnom razdoblju za definiranje daljnjega političkoga razvoja Trogirske komune od 1420. pa zapravo sve do 1797. godine.

⁸³⁷ Svakako usporedi podatke o sucima i konzilijarima u prilogu br. 2.

Rat za Dalmaciju (1409. – 1420./1433.) i Mikacijevo djelovanje

Između srpnja 1408. i srpnja 1409. godine Venecija je vodila pregovore s napuljskim kraljem Ladislavom Napuljskim oko stjecanja prava na Dalmaciju. Kralj je tražio 300 000 dukata u početku, no zadovoljio se sa 100 000 dukata i time je dogovor bio postignut.⁸³⁸ Ubrzo po okončanju sporazuma Venecija je angažirala svoje vojne snage i već tijekom srpnja uspostavila vlast u Zadru i na širem zadarskom području. Mletačka vojska prilazi Šibeniku već početkom rujna iste godine, nastojeći mitom pridobiti građane na predaju. Međutim, to nije prošlo pa je ujesen 1409. godine započela dugotrajna opsada koja je potrajala sve do 28. listopada 1412. godine. Trogir je cijelo vrijeme pomagao Šibenik logističkom potporom, zbog čega je Venecija reagirala i nametnula pomorsku blokadu, zabranivši pritom bilo kakav kontakt s Trogiranima. Dakle, Trogir je bio posredno uključen u rat već tijekom opsade Šibenika, i zbog toga je trpio pomorsku blokadu i popratnu ekonomsku štetu koja je dolazila s blokadom.⁸³⁹ Stoga je očito da se grad nalazi u izvanrednom stanju već od jeseni 1409. godine pa sve do konačne mletačke opsade u proljeće 1420. godine, što je onda utjecalo na već spomenuto osnaživanje frakcije Vitturi u ratnim okolnostima.

U kontekstu ugarskoga odgovora na mletačko nadiranje, kralj Sigismund imenovao je krbavskoga kneza Karla Kurjakovića za hrvatskoga bana i angažirao ga da uzvraća Mlečanima (1409. – 1411./1412.) u zadarskom zaleđu, pri čemu mu je zamjenik (banovac) bio Jakov Šubić, neformalni vođa šubićevskoga plemićkoga roda. Osim toga, kralj je okupio poveću vojsku (između 10 i 12 tisuća konjanika) pod zapovjedništvom Filippa Scolarija (Pippo Spano), koja je u rujnu 1411. godine zadjenula rat protiv Venecije u njezinom okruženju, slijedeći prokušanu ugarsku taktiku kralja Ludovika I. Anžuvina iz 50-ih godina 14. stoljeća. Međutim, mletački je

⁸³⁸ Usp. Šunjić 1967, 37-44.

⁸³⁹ Usp. vrlo pregledno o mletačkom osvajanju Zadra i Šibenika u: Šunjić 1967, 44-60. Kralj Sigismund unajmio je Pan Petra Mišljena, češkoga viteza i kapetana, i postavio ga na čelo obrane Šibenika. Obrana je organizirana u suradnji s cetinskim i aktualnim šibenskim knezom Ivanišem Nelipićem (koji gradu šalje svojih 300 vojnika), dočim je potpora u osnovnim potrepsčinama (hrana, oružje i vojna oprema) dolazila redovito iz Trogira i Splita. Usp. Lučić 1979b, 867-871; Šunjić 1967, 48; Šišić 2004, 217-219; Klaić 1985, 66-67. Primjerice, Venecija se u siječnju 1411. godine žali kako Šibeniku stiže pomoć iz Splita, odnosno od vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića (*quod illi de Spalato dederunt et dant aliquod subsidium specialiter victualium illis de Sibinico, quod est cum non modico preiudicio agendorum nostrorum*). Vidi: Listine, VI, dok. 125, str. 132-133.

otpor bio dovoljan da zaustavi ugarsku opsadu Trevisa nadomak grada Venecije, nakon čega nije bilo više daljnjih prodora ugarske vojske u zapadnom smjeru. Dakle, Sigismund je reagirao koliko je bilo unutar njegovih mogućnosti, uzimajući u obzir njegovu prvenstvenu fokusiranost političkim tokovima u srednjoj Europi, samo su ovoga puta Mlečani ipak uspjeli nadvladati ugarsku stranu u narednim godinama.⁸⁴⁰

Nakon pada Šibenika sljedeća meta na redu bio je po svim očekivanjima Trogir kao najbliži Šibeniku. Upravo zbog toga kralj Sigismund šalje pismo u kojemu hrabri Trogirane na daljnju vjernost 4. studenoga, dočim 15. studenoga Sigismund donosi i jednu konkretnu mjeru imenujući genovskoga admirala Hugolina Doriju za zapovjednika trogirskoga brodovlja. Zajedno s trogirskim knezom, Dubrovčaninom Paskvalinom de Restis, Hugolino je imao zadatak izgraditi i opremiti novu trogirsku ratnu galiju u svrhu obrane grada na moru. Isto je tako onda u siječnju 1413. godine Mikacije Nikole Mikacijeva, već više puta spomenuti *princeps* frakcije Vitturi, stavio svoje kapacitete u kraljevsku službu i preuzeo na sebe odgovornost otpremanja vlastite galije s kojom je morao napadati mletačke brodove i izdvajati jednu trećinu zarobljenoga plijena za kralja. Premda je u travnju iste godine potpisano petogodišnje primirje, ne mora biti isključeno da je Mikacije nastavio dalje djelovati kao kraljevski gusar na središnjem Jadranu.⁸⁴¹ U tom kontekstu valja izdvojiti kako su mletačke vlasti u Veneciji upozoravale svoga kapetana Kulfa već 22. travnja 1412. godine (dakle prije pada Šibenika) na novoizgrađenu trogirsku galiju s kojom treba postupati kao s neprijateljem, budući da joj je svrha pljačkati mletačke građane i podanike.⁸⁴² Očito je Trogir bio luka nekolicine opremljenih ratnih galija u tim godinama, što je predstavljalo adekvatnu pomorsku silu za vojne zahvate manjega ili lokalnoga opsega. Zabilježeno je i kako su pripreme za napad na Trogir započele već u siječnju 1413. godine, no naredno primirje od travnja zaustavilo je mletačke planove za neko vrijeme.⁸⁴³

⁸⁴⁰ Usp. Klaić 1985, 57, 62-72, 73-74, 79.

⁸⁴¹ Usp. Lučić 1979b, 880-915.

⁸⁴² Listine, VI, dok. 217 i str. 252.

⁸⁴³ Listine, VII, dok. 22, str. 60-61.

Primirje je kanaliziralo rat prvenstveno u sferu diplomatskih igara, uz povremene tenzije i sukobe lokalnoga intenziteta između gradova pod mletačkom kontrolom (Zadar, Šibenik, Nin, Vrana) i snaga cetinskoga kneza Ivaniša Nelipića, koji postaje najmoćniji velikaš u Hrvatskoj nakon smrti njegova šurjaka hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića 1416. godine. Pritom je od svoje sestre Jelene, Hrvojeve udovice, stekao Makarsko Primorje, Omiš i Poljica. Sam kralj Sigismund okrenuo se europskim poslovima, i to prvenstveno organiziranju i predsjedanju Koncila u Konstanzu (1414. – 1418.) sukladno njegovome statusu „kralja Rimljana“ od srpnja 1411. godine.⁸⁴⁴ Međutim, kralj iz Pariza 1416. godine šalje upute trogirskim vlastima kako bi trebali nadograditi gradski arsenal za smještanje novih ratnih galija koje misli poslati. Radovi su otpočeli na potezu između grada Trogira i predjela Konacvine (današnji Seget Donji), no stali su naknadno zbog nedostatka sredstava.⁸⁴⁵ Dakle, Sigismund je 1412. angažirao genovskoga admirala Hugolina Doriju, a 1416. godine pomišljao i o izgradnji velike luke za smještaj ratnih galija u Trogiru, što sve potvrđuje da se unatoč europskim poslovima nastojao više angažirati oko Trogira kao prve očekivane mete budućih mletačkih vojnih napora.

Iduće 1417. godine u svibnju Venecija se odlučuje na dodatno obrambeno učvršćivanje Šibenika u strahu pred uzastopnim nastojanjima kneza Ivaniša da osvoji grad. Naime, mletačke vlasti ušle su tijekom kolovoza iste godine u trag jednom pismu (na talijanskom) iz kojega je vidljiv osmišljeni plan kneza Ivaniša o ulasku njegovih i ugarskih snaga u Šibenik putem nekog tajnog prolaza kod franjevačkoga samostana, što zapravo potvrđuje opravdanost mletačkih mjera predostrožnosti.⁸⁴⁶ U pismu se navodi plan hrvatskoga bana Ivaniša (*el ban de Croatia misser Zuanne*) i zagrebačkoga biskupa (Eberharda) kako bi trebalo nakon isteka primirja iskoristiti spomenuti tajni prolaz preko franjevačkoga samostana, ući u Šibenik, otvoriti gradska (kopnena) vrata i pritom skandirati „*viva lo imperador* (tj. Sigismund)“. U tu su svrhu predvidjeli oko 700 ili više „Morlaka i drugih Slavena“ (*Morlacchi et altri schiavi... settecento e piu*) za

⁸⁴⁴ Šunjić 1967, 59-61, 67.

⁸⁴⁵ Lučić 1979b, 887-888.

⁸⁴⁶ Vidi: Listine, VII, dok. 159 i str. 232-234 (upute kapetanu Kulfa za Šibenik i ostale vojne poslove od 4. svibnja 1417. godine), odnosno dok. 164, str. 236-237 (tajno pismo od 23. kolovoza 1417. godine). Usp. Šunjić 1967, 77.

zauzimanje Šibenika. Međutim, Venecija je očito na vrijeme detektirala takve ideje pa je poduzela posljedično i adekvatne sigurnosne mjere koje su onemogućile za nju nepogodan razvoj događaja.⁸⁴⁷

U studenome 1417. godine Mikacije Vitturi kao jedan od trojice ratnih kapetana te sudac Petar Matejev (Chiudis) određuju potrebu za nabavljanjem razne vojne i građevinske opreme nužne za organizaciju obrane grada. Pritom se radilo o povećoj potražnji za daskama, kamenjima, čavlama, gredama, šipkama, ključanicama i balvanima, dok se u trogirskom skladištu moglo pronaći 16 manjih ili većih bombardi kao i razne druge opreme.⁸⁴⁸ Međutim, bez obzira na trogirске pripreme, do očekivanoga mletačkoga napada na Trogir nije došlo 1418. godine, nego su prvenstveno nastavljene borbe u Furlaniji.⁸⁴⁹ Štoviše, zabilježeno je da su knez Ivaniš i Šibenik dogovorili mirovni sporazum, potvrđen od strane mletačkih vlasti u svibnju 1418. godine.⁸⁵⁰ Svejedno se nastavljaju ratne pripreme pa je tako kralj Sigismund naredio izgradnju još jedne ratne galije i popratne barke, za što su Mlečani doznali tijekom 1418. godine.⁸⁵¹ Isto tako, kralj je ostavio Trogiru prihode od tridesetine i solne daće za izgradnju gradskih obrambenih fortifikacija u listopadu 1418. godine, nakon što je određeno vrijeme plemić Bufal Dujma Martinova (Buffalis) proveo u Konstanzu tijekom 1417. i 1418. godine kao trogirski poklisar.⁸⁵² Nešto malo prije toga, 5. rujna 1418. godine, mletačke vlasti daju nalog kapetanu Kulfa da izvodi napade na Trogir i Split isključivo s mora, dočim su već u siječnju 1419. godine napadi obustavljeni i prema novim uputama mletački ratni brodovi trebali su se fokusirati na suzbijanje trogirskih gusara, što se moralo odnositi prije svega na Mikacija i njegove suradnike.⁸⁵³

⁸⁴⁷ Korištenje tajnoga prolaza kao načina vojnoga osvajanja spada u red taktičkih varki koje su vrlo često korištene budući da je frontalno osvajanje grada sa zidinama ili utvrdom bilo nerijetko unaprijed osuđeno na propast bez potpore iznutra ili pak, u slučaju Šibenika, pomorske flote koja bi blokirala grad. O takvim „specijalnim operacijama“ koje nisu provodili strogo obučeni vojnici nego plaćenici ili obični pojedinci sa specifičnim znanjem ili iskustvom mnogo detaljnije vidi u: Harari 2007.

⁸⁴⁸ U skladištu se još moglo pronaći 25 libara praha za bombe, 9 balistra, 20 galeta salitre, 16 galeta sumpora, 1,5 modija ugljenvlja, sanduk veretona, 100 veretona za vitlo, 50 lučnih strijela, 5000 neizrađenih držaka za veretone te 8 dobrih i 8 loših postolja za bombe. Vidi: Lučić 1979b, 891-894. Postoji još jedan dokument od 29. prosinca 1417. godine koji donosi popis skladišnoga inventara s identičnim stavkama (bombe, balistre, salitra, sumpor i veretoni). Vidi: OT, kut. 1, sv. 15, fol. 16.

⁸⁴⁹ Usp. Klaić 1985, 113.

⁸⁵⁰ Listine, VII, dok. 182 i str. 261.

⁸⁵¹ Lučić 1979b, 904.

⁸⁵² Lučić 1979b, 889-891.

⁸⁵³ Listine, VII, dok. 186, str. 264 i dok. 195, str. 277-278.

U tom kontekstu mletačke galije imale su obvezu zaustaviti sve brodove koji bi išli prema Trogiru, Splitu i Omišu, što je podrazumijevalo potpunu morsku blokadu tog područja. U slučaju da bi neki brodovi pokušali probiti blokadu, trebalo je prema njima primijeniti vojnu silu. Također se navode splitski prognanici u Šibeniku kako nude pomoć Veneciji, a povodom toga kralj šalje upite Trogiranima, da ga obavijeste po tom pitanju s pouzdanim informacijama.⁸⁵⁴

O tome da je pod ratnim okolnostima gusarstvo zadobilo na strašnom intenzitetu svjedoči odluka trogirskih vlasti od 7. veljače 1419. godine, kojom se zabranjuje gusarenje, odnosno uporaba brodova radi pljačkanja na moru, što nije vrijedilo samo za one s izričitom pisanom dozvolom kralja Sigismunda (*excepto illo qui habet literas domini naturalis, domini imperatoris*).⁸⁵⁵ Naime, krajem travnja ili početkom svibnja 1419. godine Sigismundov dvorjanin, Ivan Venturin iz Zadra, postavljen je za kapetana kraljevske galije s dozvolom za gusarenje protiv Mlečana i njihovih podanika. Ista se stvar dogodila i s Trogiraninom Jakovom Klapca Dražojevića zvanim Testa (valjda u značenju *capo* ili „šef“) koji je tijekom 1419. godine također postao kapetan neke nove kraljevske galije. Kao i Mikacije od 1413. godine, Ivan i Jakov imaju pravo na ratni plijen koji moraju dijeliti s kraljem.⁸⁵⁶ Drugim riječima, kralj intenzivno delegira ovlasti na konkretne pojedince (u ovome slučaju, radi se i o utjecajnim pučanima) na terenu kako bi pokušao osnažiti obranu grada, budući da sam ne može pomoći ništa konkretnije niti može iz Ugarske rukovoditi situacijom koja zahtijeva brzinu i snalažljivost u ratnoj praksi, a za to su potrebne osobe s iskustvom koje su upoznate s geografijom tog područja. Osim toga, i vladajuća plemićka grupacija u gradu na čelu s kraljevskim gusarom Mikacijem te trogirskim biskupom Šimunom de

⁸⁵⁴ CDH, tom X, vol. VI, dok. 2, str. 86.

⁸⁵⁵ Vidi: OIL, sv. 535, fol. 115. Usp. Lučić 1979b, 901.

⁸⁵⁶ Usp. Lučić 1979b, 901-902, 907-908. Zabilježeno je za Jakova Testu kako je u prosincu 1418. godine bio izabran za prokuratora nekih splitskih prognanika. Vidi: Lučić 1979b, 955. Osim toga, zabilježeno je kako je Klapac zajedno sa svojim sinovima Nikolom i Stjepanom stupio u službu Luke Mikacijeva (Vitturi) 15. rujna 1406. godine za 1000 zlatnih dukata u ime čega su morali biti njegovi *factores* u kontekstu nekih poblize neimenovanih trgovinskih poslova (*mercari in emendo et vendendo*). MGT, bilježnički spisi, fol. 3. U tom je smislu jasno kako su poslovne veze kasnije prerasle i u vojno-političku suradnju jer je posve jasno iz ovakvoga novčanoga iznosa da Klapac, a s vremenom i njegov sin Jakov, nisu bili tek obični „pučani“, nego zapravo pripadnici društvene elite no bez mogućnosti formalne političke participacije. Tome posve ide u prilog i činjenica da je Klapac posjedovao kuću u samome gradu, dakle živio je s plemstvom, što je razvidno iz MGT, bilježnički spisi, fol. 16 (*in ciuitate Tragurii ... a parte leuantis et iuxta domum Clapce Drasioeuich*).

Dominis akumulira u tim izvanrednim okolnostima još više političke i društvene moći. I to do te mjere da se Mikacija u nekim venecijanskim kronikama naziva „gospodarem Trogira“ i „namjesnikom ugarskoga kralja“.⁸⁵⁷ Je li Mikacijeva pozicija bila možda i na neki način formalizirana ne može se reći jer za to ne postoji potvrda, premda to za stvarne odnose moći nije ni presudno.

Moć kao takva ne može suštinski biti formalizirana jer zavisi o čitavom nizu različitih faktora, počevši od zatečene političke situacije prema društvenim strukturama, institucijama i kulturi vlasti. Važan je pritom faktor opetovanih društvenih promjena, koje su neminovne jer nove generacije stvaraju nove trendove i oblike društvenoga života u odnosu na ono što je naslijeđeno od prethodnih generacija. S tim u svezi stoji i važnost određenih ideoloških obrazaca mišljenja, potrebe za pripadanjem određenom društvenom miljeu što uključuje (naslijeđeni ili stečeni) položaj unutar zatečene društvene hijerarhije, odnosno važnost prakticiranja određenoga načina života kako bi se stekle željene pozicije u društvu (npr. pripadnost plemstvu i adekvatni način života). Na kraju dana pravu razliku ipak čine znanja, kvalitete i sposobnosti pojedinih političkih aktera, posebice onih koji donose odluke i usmjeravaju političke procese. Važnost individualnoga faktora izvrsno se prati kroz sve raščlanjene frakcijske sukobe u 14. stoljeću, a na koncu sada i s Mikacijem. Dakle, kralj Sigismund je zbog svoje nemogućnosti za izravnim angažmanom bio primoran imenovati razne pouzdanike s vojnim ovlastima. Drugim riječima, došlo je do neformalnoga lokaliziranja političke moći, koja se akumulirala prvenstveno unutar plemićke frakcije predvođene Mikacijem i trogirskim biskupom Šimunom de Dominis. Pritom je u pitanju zapravo klasični način upravljanja u predmodernim uvjetima – vladar ne može ni uvijek ni svugdje kontrolirati situaciju pomoću svoga

⁸⁵⁷ Vidi: Lučić 1979b, 914-916. Pavao Andreis u 17. stoljeću na slikovit način opisuje Mikacija: „Jedini je Mikacije Vitturi, čovjek strašan po odvažnosti i po vlasti što ju je stekao u ovim nesretnim prilikama, neograničeni gospodar grada, izdržao neustrašivim srcem novost (dolazak mletačke flote kapetana Loredana – op. A. B.) i uznastojao da li strah ili naklonost, što je naginjalo da potčini oružju Republike odanost i vjernost ... ali Mikacije je bio odveć moćan skupa sa svojim podložnicima da zastupa protivno mišljenje i odveć uporan da ga brani časnim oružjem pravde ... On je bio ušao u broj trojice kapetana, izabranih na ratnu providbu, i nije dospijećem vremena dospjela njegova vlast, jer se uvijek održao na zapovjedništvu. Zato su njegove odredbe bile zakon, i protiviti im se predstavljalo je direktno opiranje odlukama vijeća, koje je on za jednu trećinu predstavljao.“ Vidi: Andreis 1977, 152.

„birokratskoga aparata“ (ako ga uopće i posjeduje), već mora delegirati ovlasti na pojedince ili skupine na terenu gdje se zatim ukaže potreba.⁸⁵⁸

Međutim, rat se nastavlja i Venecija donosi odluku o izgradnji ratnih bastita (drvene kule) kod Trogira za 50 vojnika u ožujku 1419. godine kako bi se napravio pritisak na trogirsku obranu, no one nisu tada još napravljene.⁸⁵⁹ Zabilježeno je potom sredinom travnja 1419. godine kako trogirski gusari pljačkaju mletačke podanike uz samu apulijsku obalu. Mletačke vlasti stoga opremaju dvije manje galije (galeote) kako bi suzbile trogirske gusare na moru.⁸⁶⁰ Pored Ivana Venturina djeluju i njegova dva sina s vlastitim dvjema naoružanim barkama, dočim je Ivan opremio jednu svoju manju galiju u svibnju 1419. godine. Sve je to imalo za cilj raditi štetu mletačkim podanicima, budući da nisu imali kapaciteta za vođenje izravnih sukoba s mletačkim ratnim galijama.⁸⁶¹ U to vrijeme dolazi i do izbijanja kuge u Šibeniku zbog loših uvjeta nastalih zbog ratne situacije. Ta je kuga najkasnije stigla u Trogir tijekom lipnja 1419. godine i zaustavila daljnje ratne djelatnosti.⁸⁶² Dapače, veliki broj trogirskih plemića pobjegao je iz grada zbog čega je plemićko vijeće brojilo jedva 20 članova, a izbjeglima su vlasti uputile hitni poziv za obveznim povratkom u grad s naznakom da mogu poslati nekoga umjesto sebe.⁸⁶³ Nalog za izgradnjom dviju bastita ponovljen je 15.

⁸⁵⁸ O geografskim i političkim ograničenjima predmodernih uređenja usp. pregledno: Crone 2003, 33, 39-40, 45 i *passim*. Za stalnu potrebu za prenošenjem dijela odgovornosti na posrednike usp. Aylmer 1996, 60-61; Descimon 1996, 103, 110, 112-113.

⁸⁵⁹ Listine, VII, dok. 197 i str. 279.

⁸⁶⁰ Isto, dok. 204 i str. 282-283.

⁸⁶¹ Lučić 1979b, 901-902; Listine, VII, dok. 206 i str. 284. Ivanu je zbog toga konfiscirana imovina u Zadru. Valja istaknuti kako se 1443. godine u trogirskim računskim spisima spominje Nikola Ivana Venturina, koji bi vjerojatno bio jedan od dvojice Ivanovih sinova. MGT, računski spisi, fol. 93v. Drugi Ivanov sin zvao se Ventur i spomenut je primjerice u prosincu 1414. godine. OT, kut. 1, sv. 14, fol. 11v. Zabilježeno je i da su pučani lobirali kod Venecije da se Venturu dopusti povratak u Trogir 1421. godine jer da nije već duže vrijeme bio u dobrim odnosima sa svojim ocem, nekadašnjim zapovjednikom ratne galije Ivanom Venturinom. Lučić 1979b, 955.

⁸⁶² Listine, VII, dok. 208 i str. 285.

⁸⁶³ Sljedeći su plemići morali ili doći ili poslati nekoga umjesto sebe, pri čemu broj u zagradama označava koliko su ljudi morali poslati umjesto sebe: ser Šimun Nikole Jakovljeva Sobota (2 sluga), ser Nikola Petra Mikacijeva Vitturi sa svojim sinom Petrom (2), ser Jakov Nikole Jakovljeva Sobota (3), ser Jakomelo Lukin Vitturi (2), ser Nikola Mladenov (1), ser Petar Cipiko (3), ser Dessa Dujmov (3), ser Petar Nikole Andrijina (Andreis) (2), ser Ciprijan Nikole (1), ser Pavao Josipa Zore Markova (Mišković) (2), ser Petar Grgura de Cegis (1), ser Jakov Mihovila Ludovikova Cega (1) i ser Filip Dujmov (1). Odnosno pučani Stojan kamenorezac (1), Pavao Jakopčić (1), Rade Marina protomeštra (1), Antonije Mateja Dežotića (1) i Nikola Gojslava lukara. Vidi: OIL, sv. 535, fol. 119-120v; Lučić 1673, 420-421. Usp. Lučić 1979b, 905-907.

srpnja 1419. godine, ali ni sada nije došlo do njihova postavljanja.⁸⁶⁴ Međutim, eskalirala je situacija oko Skadra, odnosno sukob sa zetskim Balšićima prisilio je mletačke vlasti da prebace vojsku iz Dalmacije na to područje, što je prolongiralo mletačke napore oko Trogira do proljeća 1420. godine.⁸⁶⁵

Treba istaknuti kako su odlukom Velikoga vijeća od 10. listopada 1419. godine izabrani Bufal Dujma Martinova, Andrija Cige Josipova i Mikacije Nikole Vitturi na položaj ratnih kapetana s vrlo visokim ovlastima. Naime, imali su slobodu odlučivanja po pitanju vođenja rata, premještaja ili evakuacije stanovništva iz grada ili u grad, odnosno slanja uhoda i poklisara bez suglasnosti Velikoga vijeća. Međutim, bili su dužni usuglasiti se s trogirskim vlastima po pitanju troškova. Osim toga, imali su punu slobodu u donošenju presuda u svim kaznenim predmetima izvan grada, a u gradu do 200 libri malih mletačkih denara.⁸⁶⁶ I te su ovlasti imali do trajanja aktualnoga sastava Kurije. Drugim riječima, s takvim ovlastima postali su gospodari Trogira jer ni gradski kneževi nisu mogli (formalno) tako slobodno odlučivati bez Velikoga vijeća. Ratna situacija počela se ponovno zahuktavati u studenome 1419. godine kada je trogirsko Tajno vijeće (ratni kapetani Bufal Dujmov, Andrija Cige Josipova i Mikacije Vitturi zajedno s rektorima i sucima) odlučilo kako treba povući cjelokupnu stoku s prostora Trogirske komune na teritorij kneza Ivaniša, dočim je u prosincu iste godine ratni kapetan Mikacije razgovarao sa stanovitim fratrom Stajom oko opremanja jedne manje galije protiv Mlečana.⁸⁶⁷

Očito je došlo zaista do opremanja dodatne galeote, budući da je zabilježeno kako je oslobođena jedna galija mletačkoga podanika Ivana Montella, koju je prethodno zarobio Mikacije sa svojom galijom i galeotom, zalaganjem soprakomita Kulfa Pavla

⁸⁶⁴ Listine, VII, dok. 213 i str. 288-289.

⁸⁶⁵ Usp. Šunjić 1967, 61-62.

⁸⁶⁶ Usp. „*in capitaneos qui habeant libertatem faciendi guerram et mittendi gentes extra et intus quemadmodum facere potest consilium generale Tragurii, et etiam habeant libertatem in criminalibus extra ciuitatem, in ciuitate uero Tragurii habeant libertatem condemnandi quoscunque inobedientes in actu guerre usque ad sumam librarum ducentarum paruorum ... Item quod dicti capitanei habeant libertatem mittendi spionos et alios nuncios ad expensas communis, et expensas quas facient, facere debeant cum scitu et uoluntate regiminis, et hanc libertatem capitaneatus habeant usque per totam curiam presentem*“. Vidi: OIL, sv. 535, fol. 125-125v.

⁸⁶⁷ Vidi: Notae, 266-267; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 16v. Usp. Lučić 1979b, 907-909.; Andreis 1977, 151. Naime, *frater Staia loquatur cum Michaele Nicole Victuri de armando galea contra inimicos* u prosincu 1419. godine. Vidi: Notae, 266.

Pasqualigo u veljači 1420. godine.⁸⁶⁸ Čini se da su mletački vlastodršci netom nakon toga donijeli odluku o definitivnome osvajanju Trogira, koje ovoga puta nije bilo odgođeno. Sačuvane su detaljne mletačke upute od 30. ožujka 1420. godine namijenjene kapetanu Kulfa s razrađenim planom sveobuhvatnoga osvajanja Trogira i Splita te otoka Hvara, Brača i Korčule.⁸⁶⁹ Naime, bez obzira na primarni mletački interes za osvajanjem ostatka Dalmacije, tijekom minulih ratnih godina Trogir se formirao u pravo gnijezdo kraljevskih gusara (Mikacije, Ivan Venturin, Jakov zvani Testa) koji su zapovijedali s nekoliko ratnih galija, galeota i barki te pomoću njih plijenili brodove mletačkih podanika. To je počelo predstavljati sve veći problem za normalan protok brodova i robe u Veneciju ili iz Venecije pa je bilo samo pitanje vremena kada će Mlečani srezati problem u korijenu. Treba imati na umu da je gusarenje u razdoblju uspostavljene, no očito nedovoljno čvrste mletačke pomorske blokade, predstavljalo zapravo granu privrede, odnosno način preživljavanja u okolnostima posvemašnje političke, društvene i gospodarske krize.

Netom prije naputka od 30. ožujka, zabilježeno je 22. veljače kako se po treći put izdaje uputa za izgradnjom dviju bastita kod Trogira, a čini se da je sada zaista i došlo do njihovoga postavljanja.⁸⁷⁰ Doslovnoga istoga dana (22. veljače) trogirске vlasti zabranjuju ulazak u grad svima koji dolaze iz kugom zaraženih mjesta, i to posebice iz Splita.⁸⁷¹ Dakle, kuga od 1419. godine i dalje je harala Dalmacijom. Trogirске vlasti 20. ožujka zabranjuju svima ulazak u trogirsku luku nakon posljednjega (večernjega) zvona, što je vjerojatno bilo povezano s novim mletačkim potezima u istom razdoblju.⁸⁷² U svrhu provedbe novih mletačkih vojnih planova, izabran je Petar Loredano, prvi ratni šibenski providur te pobjednik nad osmanskom flotom kod Galipolja 1416. godine, za novoga kapetana Kulfa kao očigledno vrlo sposobna osoba za ispunjavanje vrlo delikatnoga zadatka. Mletačke vlasti pripremile su za njega

⁸⁶⁸ Usp. „*Capta cum per Michacium de Tragurio cum galea et galeota, que exiverunt de dicto loco eundo ad damna nostra, fuerit capta quedam nostra navis patronizata per providum virum Johannem Montello, que nostra navis postea fuit recuperata per nobilem virum ser Paulum Pasqualigo nostrum supracomitum culphi et missa Jadram*“. Vidi: Listine, VIII, 9.

⁸⁶⁹ Listine, VIII, 11-13.

⁸⁷⁰ Listine, VII, dok. 230, str. 301-302.

⁸⁷¹ Lučić 1979b, 909.

⁸⁷² Vidi: OIL, sv. 535, fol. 132. Usp. Lučić 1979b, 909.

iscrpane upute i smjernice za osvajanje Trogira, Splita, Brača, Hvara i Korčule. Loredano je prvo morao okupiti svo brodovlje kod Šibenika, koji je zamišljen kao njegova operativna baza djelovanja. Pritom su mu potporu trebali pružiti Zadar, Krk, Osor, Rab, Pag i druga dalmatinska mjesta pod mletačkom kontrolom u vidu opremanja brodica za ratne potrebe. Trebao je krenuti s osvajanjem otoka, što mu je i pošlo za rukom već u travnju 1420. godine, pri čemu se Kotor dragovoljno predao mletačkoj vlasti već u ožujku iste godine. Prije nego što je mogao krenuti na Trogir, trebao je prvo očistiti more od trogirskih gusara te napokon postaviti dvije bastite s ciljem opsjedanja Trogira. Nakon Trogira morao je čim prije nastaviti za Split, a poslije toga produžiti prema albanskoj obali. Spletom okolnosti, ne postoje nikakve konkretne informacije o tijeku mletačkih napada sve do 22. lipnja 1420. godine, kada dolazi do predaje grada.⁸⁷³

Loredano je dobio uputu da prvo pričeka i vidi hoće li se Trogirani sami predati, no ukoliko do toga ne dođe trebao im je obećati iste uvjete predaje kao i Šibenčanima. Ako bi i to odbili, trebao je započeti s opsadom grada. Iako su mletačke snage tijekom cijeloga trajanja opsade Šibenika brojale oko 300 vojnika ili manje, vojna sila koja je okupljena radi osvajanja Trogira, Splita, Brača i Hvara, sastojala se od nekih 800 naoružanih ljudi s desetak galija i barki opremljenih s bombardama. Polazeći od toga da se radilo o plaćenicima, koji mnogo koštaju, radilo se o solidnim vojnim snagama za to vrijeme koje su daleko nadmašivale dotadašnje mletačke snage u ratu za Dalmaciju.⁸⁷⁴ Takve brojke upućuju na zaključak da je Venecija očekivala veliki otpor, odnosno da je htjela jednim udarcem zauzeti sporna područja i čim prije okončati trakavicu oko osvajanja Dalmacije koja ju je već puno koštala.

Međutim, postoje informacije o stanju u samome Trogiru tijekom svibnja i lipnja 1420. godine, kada je pritisak na grad zasigurno bio najsnažniji od početka mletačko-ugarskoga rata. Naime, trogirski vlasti zabranjuju vođenje razgovora o mletačkoj vojsci pod kaznom gubitka jednoga uha 17. svibnja, dočim je zabilježeno kako je neki fra Luka iz Šibenika protjeran iz grada 10. lipnja 1420. godine jer su vlasti procijenile

⁸⁷³ Listine, VIII, 8, 11-13. Primjerice o situaciji u Kotoru vidi ukratko Matijević Sokol 1982, 9-20.

⁸⁷⁴ Vidi: Listine, VIII, 11-13. Venecija je među prvima u Europi započela formirati stalnu plaćeničku vojsku početkom 15. stoljeća, koja je doduše bila vrlo skupa za održavati. Usp. Mallett i Hale 1984, 21-33 i *passim*.

da je potajno vodio pregovore o predaji grada sa stanovništvom. Luki je zabranjen povratak u grad pod prijetnjom iskapanja očiju.⁸⁷⁵ Čini se da je Mikacije nastojao iskoristiti ratni metež kupnjom trogirskih solana pod nejasnim okolnostima. Naime, ratni kapetani Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Donat Augustinov (Casotis) 18. svibnja prodali su Mikaciju solane za 3280 libara (oko 820 dukata), dočim 16. lipnja iste godine traže još dodatnih 50 dukata (oko 200 libara) za konačno izvršenje transakcije. Međutim, istoga dana izabire se Andrija Nikole Andrijinoga (Andreis) za poklisara sa zadatkom da otputuje u Dubrovnik i da od tamošnjih vlasti zamoli zajam od impozantnih 2000 dukata, kao i najam 20 balista na vitlo, jedne bombarde koja može izbaciti kuglu od 100 libara težine, 5000 libara baruta te 5000 libara sumpora. Trogirске vlasti odlučile su jamčiti cjelokupnom pokretnom i nepokretnom imovinom grada Trogira.⁸⁷⁶ Radilo se o vrlo ozbiljnim svotama novca i opreme za podjednako ozbiljan i opasan povijesni trenutak. Iz priloženoga je vidljivo da je općinskim vlastima bio potreban realni novac, pri čemu je prodaja solana Mikaciju mogla imati efekt prijeko potrebne financijske injekcije. Iz dokumenta od 16. lipnja jasno se vidi da je Mikacije svotu zaista i isplatio, ušao u posjed solana, a istovremeno osigurao financijsku protočnost gradske uprave. Premda je u ovoj transakciji dobio potencijalno vrlo unosan posao proizvodnje soli za svoju korist, svejedno je on taj koji je isplatio 3280 libara i dodatnih 50 dukata iz vlastite imovine, što sugerira da je svoju ulogu neformalnoga „gospodara Trogira“ shvaćao doslovno. Naravno, to vrijedi samo u slučaju da iza transakcije ne stoji nešto sasvim drugo, no to je već drugo pitanje.

Iznimno je teško reći kada je uopće započela opsada Trogira ili koliko je dugo trajala i s kakvom dinamikom. Zna se da je kapetan Petar Loredano, na molbu Trogirana, naredio prekid vatre iz bombardi na jedan dan (21. lipnja). Situacija se tada u Trogiru prelomila pa je veći dio populacije, nesklon daljnjem pružanju otpora Veneciji, prisilio Mikacija, biskupa Šimuna i neke njihove suradnike na bijeg iz grada. Opsada je postajala neizdrživom, budući da su Mlečani pucali na grad iz bombardi.

⁸⁷⁵ Vidi: Lučić 1979b, 910-911. Stroge mjere trogirске vlasti Pavao Andreis ovako komentira: „Takvim je umijećima (zabrane, prijetnje – op. A. B.) Mikacije bdio nad čuvanjem grada, očekujući iz dana u dan moljene pomoći od bana i od kralja. Poslije dugih, besplodnih iščekivanja vidio je svoje nade prevarene, ali se nije poništila njegova tvrdoglavost, jer je htio u vlastitu nevolju uvući javne propasti. Potkrijepio je svakoga na obranu, razgllašujući da se očekuju snažne pomoći.“ Vidi: Andreis 1977, 153.

⁸⁷⁶ Lučić 1979b, 911-914.

Mikacije i biskup Šimun napustili su grad kriomice tijekom noći sa 21. na 22. lipnja prema unutrašnjosti, odnosno očigledno na teritorij pod kontrolom kneza Ivaniša.⁸⁷⁷ Loredano nije čekao ni trenutka, već je istoga dana kada je uplovio sa svojim galijama u trogirsku luku donio proglas s tri ključne stavke. Prvo, svi oni koji nešto posjeduju ili koriste od Mikacijeve imovine ili znaju za takve, moraju to obavezno prijaviti novim vlastima. Drugo, zabranjeno je primati one koji su pobjegli iz grada, a ako se pojave trebaju ih prijaviti nadležnima. I treće, određeno je da nitko ne smije nositi oružje niti se kretati po gradu nakon trećega (večernjega) zvona.⁸⁷⁸ Loredano je tako privremeno uveo izvanredne represivne mjere imajući na umu izbjegle plemiće i njihove kapacitete za subverziju uz pomoć određenih pojedinaca ili skupina unutar samoga Trogira, kao i uz podršku kralja Sigismunda i kneza Ivaniša. Ipak se radilo o gradu koji se ispostavio kao najtvrdi orah od svih tijekom mletačko–ugarskoga rata s naglašeno protu-mletački orijentiranom vladajućom grupacijom u gradu. Na koncu se Split, vidjevši sudbinu Trogira, samostalno predao mletačkim vlastima 28. lipnja.⁸⁷⁹

Ubrzo nakon svega, točnije 13. srpnja 1420. godine, knez Ivaniš sklopio je mirovni sporazum s Venecijom, koji je podrazumijevao uzajamno priznanje svih posjeda i stečevina koje obje strane drže u tom trenutku. Obje su se strane obvezale ne primati pobunjenike i prognanike suprotne strane, što je u praksi značilo da na teritoriju pod kontrolom kneza Ivaniša ne smiju boraviti ni Mikacije niti njegovi suradnici, od čega je bila izuzeta Mikacijeva supruga sa svoje dvije sluškinje.⁸⁸⁰ Premda se ratna situacija uvelike stabilizirala, a sukobi se sveli uglavnom na lokalne pogranične okršaje, činjenica ostaje da sve do studenoga 1428. godine nije došlo do sklapanja službenoga primirja između Venecije i kralja Sigismunda, i to samo na pola

⁸⁷⁷ Vidi: Isto, 911-914. Mletačka je vojska na dan ulaska u grad zatekla Mikacijevu galiju i galeotu u trogirskoj luci. Vidi: Isto, 904.

⁸⁷⁸ Usp. Lučić 1979b, 914.

⁸⁷⁹ Usp. Šunjić 1967, 65.

⁸⁸⁰ Naime, Ivaniš nije smio ugrožavati dalmatinska mjesta pod mletačkom kontrolom (Nin, Vrana, Novigrad, Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Brač, Hvar, Korčula, Vis i Šolta), dok s druge strane Loredano (Venecija) nije smio napadati područja koja su spadala pod gospodstvo kneza Ivaniša u zaleđu dalmatinskih gradova (Ključ, Lavičac, Zvonigrad, Travnik na Cetini, Sinj, Čačvina, Klis, Omiš i Viseć zajedno sa svim pripadajućim selima, mlinovima i solanama). Vidi: Lučić 1979b, 928-933. S druge strane, u oporuci Pelegrine Cega, supruge Petra Markova Cipiko od 30. svibnja 1427. godine, zabilježeno je kako Pelegrina ostavlja Margariti, Mikacijevoj supruzi, tri zlatna dukata ukoliko bi Venecija dopustila njezin povratak u grad (repatrijaciju). Stoga se i u srpnju 1420. godine moralo raditi o Margariti i njezinim sluškinjama. Vidi objavljen dokument u: Babić 2006, 39.

godine (do travnja 1429. godine). Ponovno primirje uspostavljeno je 1433. na pet godina, te potom obnovljeno na dodatnih pet godina 1437. godine. Dakle, službeni mirovni sporazum trajnoga karaktera nikada nije potpisan jer to sam kralj nije htio. Međutim, Sigismund je umro upravo krajem 1437. godine, a s njim i politička volja za ponovnim stjecanjem izgubljene Dalmacije.⁸⁸¹

Zajedno s kapetanom Loredanom na njegovoj galiji nalazio se zadarski plemić Šimun Detriko, što je zabilježeno 25. lipnja 1420. godine u Trogiru. Međutim, ta je informacija od značaja iz razloga što je upravo Šimun postavljen za prvoga trogirskoga kneza koji je trebao kroz svoj jednogodišnji mandat pripremiti situaciju za kasnije knezove birane iz redova mletačkoga patricijata u Veneciji.⁸⁸² Šimun je, sukladno uputama kapetana Loredana, morao brinuti o tome da postavi adekvatnu gradsku stražu koja će pomno bdjeti nad gradom i voditi računa o tome tko ulazi i izlazi iz grada. Knez je morao pritom kontrolirati i mletačke plaćenike da ne bi slučajno nanosili kakvu štetu trogirskom stanovništvu, kao i ustrojiti posebne straže od seoskoga stanovništva trogirskoga distrikta zbog opasnosti koju je predstavljao knez Ivaniš.⁸⁸³ Između ostaloga, Šimun je pratio Loredanove upute i 30. lipnja 1420. godine izdao proglas po kojemu svi koji nešto posjeduju od Mikacijevih dobara trebaju to prijaviti i predati općinskim vlastima.⁸⁸⁴ Nakon što je izvršena konfiskacija cjelokupne Mikacijeve imovine u Trogiru, mletačke vlasti procijenile su ju na imponantnih 3567 dukata (oko 14268 libara) negdje tijekom druge polovice 1420. godine, a posljedično je

⁸⁸¹ Vidi: Lučić 1979b, 928-933; Usp. Šunjić 1967, 60-65; Klaić 1985, 114-116; Raukar 1987, 33-36. Polazeći od pritužbi splitskih poklisara u Veneciji 30. prosinca 1420. godine, izglednim se čini da se knez Ivaniš nije pretjerano revno pridržavao odredaba mirovnoga sporazuma od srpnja jer ga se tereti da stalno napada prostor splitskoga distrikta. Vidi: Listine, VIII, 61-62.

⁸⁸² Vidi: Lučić 1979b, 921-922. Osim toga, Šimun je imao prethodnoga iskustva s funkcioniranjem trogirske uprave, budući da je između ožujka i lipnja 1403. godine djelovao kao trogirski knez. Vidi: Notae, 256. S druge strane, valja se sjetiti da je on pripadao delegiranim sucima od siječnja 1395. godine iz redova Zadra, Šibenika i Splita koji su donijeli presudu vječnoga progonstva za okrivljene pučane. Vidi Lučić 1979b, 783-788. Osim toga, naveden je 5. rujna 1409. godine među zadarskim plemićima koji su položili zakletvu vjernosti Veneciji (Šimun Detriko, Gvido de Matafaris, Pavao de Georgiis, Jakov de Raduchis, Mihael de Soppe, Toma de Petrucio, Šimun de Fanfogna, Šimun de Zadulinis, Krešo Živaljević te Šimun Kože de Begna). Usp. Šišić 2004, 212. Šimun je istovremeno pripadao skupini plemića koja je neformalno pregovarala s Venecijom o dobrovoljnoj predaji grada. Zajedno s njim u tom pothvatu participirali su Jakov de Raduchis, Gabrijel de Nosdrogna, te braća Ludovik i Gvido de Matafaris. Vidi: Ančić 2009, 48-52. i *passim*. Stoga se radilo o iskusnom čovjeku koji je uživao mletačko povjerenje i kao takav je očito već u Zadru neformalno imenovan za budućega trogirskoga kneza.

⁸⁸³ Lučić 1979b, 922-923.

⁸⁸⁴ Isto, 923-924.

sačuvan popis konfiscirane imovine. Mikacije je posjedovao 413 vretena zemlje te razne stambene objekte, mlinove i vrtove. Intrigantno je kako ga se u dokumentu naziva „bivšim trogirskim knezom“ (*Copia extimationis bonorum stabillium comitis olim Michacii rebellis*), premda spomena o tome da je formalno nosio naslov kneza nema. No to svjedoči o tome kako je bio percipiran od strane Venecije na temelju njegove stvarne društvene moći.⁸⁸⁵ Iz popisa je krajnje jasno da su mu posjedi bili smješteni u Malom i Velom trogirskom polju, i to većinom između današnjih Divulja i Kaštel Lukšića. Pritom nema spomena o kakvim zemljištima na području trogirskega distrikta, kao što je to slučaj s obiteljima Cega, Andreis i Chiudis.

Konkretniji uvid u Mikacijevu gusarsku družinu donosi proglas kapetana Loredana od 7. srpnja 1420. godine po kojemu je naređeno protjerivanje svih Mikacijevih pristaša i sluga iz Trogira, Splita i Šibenika. Svi oni među njima koji bi se ipak pojavili u nekom od ta tri grada, morali su biti kažnjeni gubitkom nosa te pritvorom u trajanju od tri mjeseca nakon čega su trebali biti ponovno protjerani. Ukoliko bi se netko od njih ponovno pojavio u gradovima, tada je određeno da ih vlasti moraju objesiti kao gusare tako da „njihova kazna posluži kao primjer drugima“ (*vt eorum pena aliis transeat in exemplum ... quia ipsi cursores fuerunt et homines male fame et conditionis*).⁸⁸⁶ U sklopu toga iznosi se i vrijedni popis 15-orice Mikacijevih najamnika, a imena su sljedeća: Juraj Vlah, Pribil Dragoslavić, Budivoj Pomenić, Ivko Sveserić, Radoslav iz Šibenika, Jurković Juposusin (?) iz Splita, Marko Guzde iz Trogira, Vukašin iz Rame, Vuk, Valenta iz (slavonske?) Požege, Vukac, Vukašin, Radoslav Talijan, Mihael iz Dubrovnika, Juraj Mezivce te Rade Dupilić. Dakle, riječ je o šarolikom društvu čija imena odmah na prvu odaju dojam jedne gusarske skupine. Postavlja se pitanje kako su se pojedinci iz različitih mjesta, poput Splita, Šibenika, Trogira, Rame, Požege, Dubrovnika te očito i nekih drugih navedenih mjesta mogli naći zajedno pod Mikacijevim vodstvom. Sigurno je da su morali za to postojati

⁸⁸⁵ Usp. *Primo una terra de Svizaza* (Zvirača; 20 vretena), *Item terra a San Zulian* (10), *Item terra a i molini* (zemlje i mlinovi; 20), *Item terra a Dimilgle fora la vya* (Divulje; 20), *Item terra a Dimilglie soto la vya* (Divulje; 20), *Item terra Abille* (Bile; 10), *Item terra a Riziza* (Rječica; 6+40+24), *Item terra a Domalphine* (Dumanjšćine; 10), *Item terra a Collante* (28), *Item terra a Cernich* (Crnoči?; 12), *Item terra a Rudine* (Rudine; 40), *Item terra a Lučovine* (Lukovine; 50), *Item terra a San Piero* (sv. Petar; 16+24), *Item terra a Boischia* (Bojišće; 7), *Item terra a Pociovnich* (Pokrovnik; 20), *Item cavo de Vignie* (Njive; 16). Vidi: Listine, VIII, 34.

⁸⁸⁶ Lučić 1673, 431.

određeni komunikacijski kanali preko kojih je suradnja uspostavljena (možda i na temelju nekih „preporuka“), no o tome se ne može ništa reći jer nažalost nema sačuvanih podataka.⁸⁸⁷ Geografske raznolikosti prisutne u ovome popisu nužno vode prema zaključku da je iza svega nužno stajala neka šira politička pozadina, koja je zasigurno morala biti nekako povezana s kraljem Sigismundom i/ili knezom Ivanišem, budući da su svi navedeni potjecali s područja pod Sigismundovom vlašću. Osim toga, valja se vratiti malo unatrag u 23. lipnja 1420. godine kada je kapetan Loredano naredio Ivanu Brajkoviću iz Poljica, eksplicitno jednom od Mikacijevih sluga, kako mora odmah napustiti Trogir pod prijetnjom vješala, i tu se već nailazi na nekoga tko dolazi izravno s prostora pod kontrolom kneza Ivaniša Nelipića.⁸⁸⁸ Dan prije službenoga Loredanova proglasa, odnosno 6. srpnja zabilježeno je kako Josip Zore Markova (Mišković) moli kapetana Loredana da poštedi njegova sina Pavla, odnosno da mu dopusti povratak u grad, budući da je Pavao bio jedan od Mikacijevih suradnika. Međutim, sam Pavao je to odbio i Loredano ga je stoga prognao zajedno s ostalima.⁸⁸⁹ Naime, Pavao je pobjegao iz grada zajedno s Mikacijem, a ukoliko se imaju u vidu standardne frakcijske podjele, Miškovići i Vitturi ne pripadaju istome političkome bloku, no ovdje dolazi do rascjepa pa je tako Pavao odlučio ostati uz Mikacija. Dakle, uz već spomenuti slučaj srodstva između rodova Vitturi i Cega na temelju nadgrobnooga spomenika biskupa Lampredija, prati se i eksplicitna promjena frakcijskoga obrasca i Pavlovo pristajanje uz Mikacija, odnosno još jedan pokazatelj toga da opće srodstvo ili načelne frakcijske pripadnosti nisu morale biti uvijek

⁸⁸⁷ Usp. „*Georgius Vlachus, Budivoi Pomenich, Pribilus Dragoslavich, Iuichius Sueserich, Radoslauus de Scibenico, Jurchovich Juposusin (?) de Spalato, Marcus Guzde de Tragurio, Volcasin de Rama, Volchus, Valenta de Poxega, Volchac, Volchasin, Radoslaus Talian, Michael de Ragusio, Georgius Meziuza, Rade Dupilich*“. Vidi: OIL, sv. 535, fol. 145-145v. Usp. Lučić 1979b, 925-926; Notae, 267.; Lučić 1673, 431. Vidi izvornik Lučićevih bilježaka za potonji navod: AHAZU, *Ioannis Lucii*, fol. 36a. Doduše, novootkriveni zapisnik inkvizicijskoga sudskoga postupka zadarskoga kaznenoga suda od rujna 1345. godine, u kojemu je optužen Firentinac *Uguiççionus* kao mletački plaćenik tijekom opsade Zadra (1345. – 1346.), predstavlja tek jedan primjer takvih komunikacijskih kanala. Naime, *Uguiççionus* je s pismom preporuke potestata Vicenze (Marka Dandola) stigao u Veneciju gdje ga je Marko Superancije spojio s Andrijom Maurocenom, kapetanom mletačkih galija, koji mu je pak naposljetku objasnio što mu je činiti i kakva ga nagrada očekuje. *Uguiççionus* se potom ukrcao u galiju Andrijola Zene i krenuo prema Zadru gdje je daljnje upute dobio od mletačkih plaćenika na terenu. *Uguiççionus* je na koncu ušao u Zadar i pokušao pridobiti neke zadarske najamnike u mletačku korist, no na koncu je uhvaćen i osuđen na smrt. Vidi objavljenju transkripciju u: Begonja 2021, 167-169.

⁸⁸⁸ Lučić 1979b, 915.

⁸⁸⁹ Usp. Lučić 1979b, 926-927.

presudne ili na bilo koji način obvezatne, već je politička praksa mogla otići u posve drugom smjeru, ovisno o situacijskim čimbenicima.

Mikacije je sa svojim ljudima nastavio ugrožavati mletačku vlast u Trogiru kao i na širem dalmatinskom području s podrškom svojih patrona kralja Sigismunda i kneza Ivaniša (kod kojega se nalazila Mikacijeva supruga, treba se podsjetiti). Svjesni toga da priča s Trogirom još nije ni izbliza gotova, Mlečani su odlučili 8. srpnja ostaviti u Splitu 100, a u Trogiru čak 300 vojnika radi sigurnosti, dok se ostala vojska trebala rasporediti za borbe sa zetskim knezom Balšom u skladu s prvotnim planom osvajanja od ožujka 1420. godine.⁸⁹⁰ Mikacijevu djelovanje može se pratiti u realnosti još do 1424. godine osim vijesti da je negdje između 1426. i 1428. godine primio *salvus conductus* (pravo slobodnoga boravka) od Venecije za Trogir.⁸⁹¹ Međutim, ne zna se koji je bio krajnji ishod te priče. Može se pretpostaviti da je Mikacije ili umro neko vrijeme nakon toga ili da se preselio u Slavoniju gdje mu je kralj Sigismund ustupio neka zemljišta (ili oboje).⁸⁹² Neovisno o tome što se Mikacije više nije spominjao, kormilo su preuzeli njegovi zamjenici, odnosno Dekan i Marko Sgrode (Grozde?), koji svoje gusarske aktivnosti sele na Kvarner (Osor, Rab, Krk i Cres). Marko Sgrode je, doduše, zarobljen od strane senjskoga kneza Nikole Frankopana između 1426. i 1428. godine.⁸⁹³ Mletačke vlasti tretirale su bivše Mikacijeve najamnike upravo kao razbojнике i gusare pa su za njima izdavane potjernice s istaknutim novčanim nagradama za svakoga koji dovede Mikacija, odnosno Dekana ili Marka Sgrodu pred predstavnike mletačkih vlasti u Dalmaciji, i to žive ili mrtve.⁸⁹⁴

⁸⁹⁰ Vidi: Listine, VIII, 23-24. Činjenica da Venecija ostavlja u Trogiru tri puta veći broj vojnika sugerira da nije postojalo naročito povjerenje novih vlasti spram Trogira, odnosno da su bili svjesni prijetnje koju su predstavljali trogirski prognanici sa svojim vezama među pojedinim skupinama i pojedincima u gradu Trogiru.

⁸⁹¹ Listine, VIII, 145.

⁸⁹² Potonje iznosi Lučić 1979b, 967.

⁸⁹³ Vidi: Listine, VIII, 121, 144. Moguće je da Marko Sgrode zapravo predstavlja Marka Guzdu (ili Grozdu) iz Trogira, koji je maloprije naveden na popisu prognanih Mikacijevih pristaša od srpnja 1420. godine.

⁸⁹⁴ Za samoga Mikacija ponuđeno je 3. listopada 1422. godine 4000 libara (živ ili mrtav), a za Dekana 2000 (živ) ili 1500 libara (mrtav) 26. rujna 1422. godine. Međutim, za ostale Dekanove suradnike nagrada je bila manja, odnosno iznosila je za svakoga 500 (živ) ili 200 libara (mrtav). Vidi: Listine, VIII, str. 144-145, 191-192. Lučić 1979b, 959-960. S druge strane, iznos nagrade za Mikacija, živog ili mrtvog, Venecija je ponovila sa 1000 dukata (taman oko 4000 libara) 6. rujna 1424. godine, premda je zabilježeno kako je netko tražio čak 2000 dukata uхватnine za Mikacijev život. Listine, VIII, 279. U isto vrijeme, naime 10. rujna 1424. godine, odlučeno je da se mora stati na kraj Dekanu i Marku (*ala ruina del Degan e a Marco*

Nestalno primirje između kapetana Loredana i kneza Ivaniša od 13. srpnja imalo je očito ograničeni efekt, budući da je Šimun Detriko već 20. srpnja 1420. godine uveo dodatne sigurnosne mjere koje su se sastojale od zabrane napuštanja grada bez službenoga dopuštenja, kao i nošenja oružja i kretanja po gradu nakon trećega (večernjega) zvona. Na koncu se nisu smjela slati niti primati pisma bez izričite Šimunove dozvole. Knez pritom opet ponavlja kako su svi dužni prijaviti Mikacija i njegove pristaše ukoliko ih uoče u Trogiru. Takve su se mjere vrlo često donosile u situacijama u kojima vlasti žele suzbiti utjecaj prognanika, a to je bilo najlakše putem zabrane ili ograničenja društvenih kontakata, kao i kroz uspostavu potpune kontrole nad protokom informacija (pisma).⁸⁹⁵ Iza sigurnosnih mjera stajali su očito i potkrijepljeni izvještaji, budući da je zabilježeno nešto kasnije, 27. srpnja 1421. godine, kako je sedmero trogirskih plemića uhvaćeno u zavjereničkoj mreži povezanoj s Mikacijem. Naime, plemići Blaž Andrije Marinova (Andreis), njegov nećak Petar Nikole Andrijinoga (Andreis), Jakov i Šimun, sinovi Nikole Jakovljeva (Sobota), Blaž Lukin (Vitturi), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Dragolin Nikole (Domišić) te Stjepan Petrov (Cega) zajedno s nekolicinom pučana (među kojima se ističe Marin, nezakoniti sin Šimuna Jakovljeva Sobota) uhićeni su i otpremljeni u Veneciju.⁸⁹⁶ Da bi se to razumljivo nužno se fokus treba okrenuti pučkim poklisarima Ivanu Dessinome, Antunu Andrije Teodozijeve te Lovri Stipoševu, koji 2. kolovoza dolaze u Veneciju i iznose svakojake pučke bojazni i molbe pred mletačkim vlastima.⁸⁹⁷

Grossia), a u tu je svrhu dalmatinskim knezovima odobreno do 5000 libara ponaosob (*et ultra abia liberta de spender de i beni del nostro comun per zascaduno dei predicti principal libre cinque millia*). Listine, VIII, 279-280.

⁸⁹⁵ Vidi: Lučić 1979b, 932-933. Slične mjere radi suzbijanja utjecaja prognanika prisutne su i u mnogim talijanskim gradovima, a konkretno o metodama kojima se ograničavao kontakt između prognanika i stanovnika u gradu vidi detaljnije u Shaw 2000, 143-163. O potrebi za kontrolom protoka informacija i „kulturi nadzora“ u srednjovjekovnim društvima usp. Liddy 2017, 311-329.

⁸⁹⁶ Usp. „*Nobiles: Blasius Andre miles, Petrus eius nepos, Simeon Nicole Subotich, Jacobus eius frater, Blasius quondam Luce Victuri miles, Nicola Pauli, Stefanus Petri, Dragolinus Nichuole. Populares: Marinas lapicida prothomagister, Marinus Simeonis Subotich naturalis, Martinus Sadrisla, Andreas Angelo*“. Vidi: Listine, VIII, 103-104. Mlečani su po istom principu otpremali i plemiće drugih dalmatinskih gradova (Zadar, Šibenik, Split i dr.) početkom 15. stoljeća, no istu stvar radili su i prije 15. stoljeća, konkretno primjerice sa Zadranima u kontekstu mletačke opsade iz 1345. i 1346. godine, o čemu vidi detaljnije Nikolić Jakus 2018, 9-35. Slično vidi i na primjeru Dubrovnika s početka 13. stoljeća, gdje se preciznije može govoriti o uzimanju „taoca“, u Lonza 2018, 76-78.

⁸⁹⁷ Listine, VIII, 105-109; Lučić 1979b, 951-953.

Njihov se odlazak u Veneciju, doduše, poklopio sa smjenom na mjestu trogirskoga kneza. Naime, umjesto Šimuna Detrika za novoga je kneza 18. srpnja 1421. godine izabran Luka Tron, iz čega se vidi da su plemićki zavjerenici možda htjeli iskoristiti taj među-period do dolaska novoga kneza za pokretanje i ostvarivanje subverzivnih planova.⁸⁹⁸ Lajt-motiv pučkih prijedloga i žalbi bio je strah od Mikacija i njegovih suradnika. U tom smislu pučani mole Veneciju da započne s izgradnjom nove utvrde u Trogiru s obzirom na to kako su kolale razne dezinformacije koje su širili upravo Mikacije i njegovi sljedbenici. Naime, pričalo se kako je kralj Sigismund postigao tajni dogovor s Venecijom oko vraćanja dalmatinskih gradova u ugarske ruke, zbog čega Venecija nije imala nakanu graditi utvrde u Trogiru i Splitu.⁸⁹⁹ Iako to po svemu sudeći nije bila istina, pučanima je mletačka odluka za smanjivanjem njihove prisutnosti s 300 na 150 vojnika samo pridodala autentičnosti Mikacijevih dezinformacija. Venecija je uvažila pučki strah i odlučila ostaviti ipak 200 vojnika u gradu.⁹⁰⁰ U nastavku teksta pučani izvještavaju mletačke vlasti kako su doznali da je kralj Sigismund krajem 1420. ili početkom 1421. godine (prošlu zimu) htio Mikaciju ustupiti jedno uporište u Hrvatskoj, i to *Varhircu* (Vrlika), udaljenu jedan dan hoda od Trogira. Međutim, Mikacije je zapravo odbio kraljevu ponudu na savjet svojih suradnika jer bi to možda samo dodatno isprovociralo Veneciju, uzimajući u obzir i

⁸⁹⁸ Lučić 1979b, 965. (izbor Luke Trona).

⁸⁹⁹ Usp. „*Item exponunt, quod non suffecit Michacio et suis sequacibus facere contra dominationem vestram tempore, quo ipsi dominabantur civitati Tragurii, ipsi sequaces, suis pessimis voluntatibus incitati, inducunt et commovere tentant per diversas vias et modos subditos vestri dominii deinde, minantes sibi et dicentes, vos venietis sub nostro dominio sicut fuistis, quia rex Sigismundus fecit concordium cum dominis Venetiarum, quod sibi debet restituere Tragurium et alias terras Dalmatinas. Et hoc sit verum, ipsa dominatio nullum facit fortilicium, nec vult facere in Tragurio nec in Spalato, pro non faciendo expensam.*“ Vidi: Listine, VIII, 105. Vrlo je važno pitanje protoka (dez)informacija, odnosno na koji način i kakve informacije kolaju neformalnim ili formalnim kanalima, te tko na koncu kontrolira takve kanale, u kakve svrhe i s kakvim ciljevima. Naravno, budući da se radi vrlo često o delikatnim političkim pitanjima o kojima je razboritije razgovarati usmenim putem bez ostavljanja tragova, takve je kanale teško rekonstruirati. Usp. ukratko o tome primjerice: Lonardi 2017, 135-146. O temeljnoj važnosti komunikacijskih kanala u raspačavanju i protoku političkih (dez)informacija unutar i izvan određenih društvenih mreža usporedi također De Vivo 2007, te detaljnije o potrebi za rekonstrukcijom prijenosa informacija na mikrorazini s ciljem osvjetljavanja širega konteksta vidi De Vivo 2019, 179-214.

⁹⁰⁰ Usp. „*quod non faciente dominatione vestra aliquod fortilicium in Tragurio vel per alium modum non providente, dicta civitas Tragurii non remanebit segura sine dictis peditibus, et hoc etiam, quia multi de populo propter suam extremam necessitatem iverunt habitatum alio, propter damna, que isto octobri elapso ex igne susceperunt. Et illorum, qui remanserunt, maior pars ibit ad standum in rure, ad colendum territoria sua, et ad colligendum vina et redditus suos. Unde necessarium est propter dictas causas, quod stipendiarii vestri stent ad custodiam dicti loci, et maxime considerate, quod attinentes et sequaces dicti Michacii sunt potentes cum suis rusticis, et maior pars dictorum vestrorum fidelium vadunt huc illuc, sustinendo multos labores pro sustinendo se et familias suas*“ . Vidi: Ljubić, VIII, 107.

odredbe spomenutoga primirja između Venecije i kneza Ivaniša od srpnja 1420. godine po kojima nijedna strana nije smjela (službeno) primati prognanike one suprotne. Dakle, smatrali su da takav potez ne bi bio politički razborit i da bi to upropastilo sve nade trogirskim prognanicima za povratak u prijašnji društveni status.⁹⁰¹ Kralj mu je u zamjenu prepustio 300 seljaka iz *Sclavonie*, za koje se kaže da su udaljeni četiri dana hoda od Trogira, kao i dovoljno novca za njihovo održavanje. Navodno su mu trebali za put do supruge koja se nalazila kod kneza Ivaniša, no pučanima je s pravom nejasno zašto bi mu trebalo 300 ljudi za kretanje po kraljevom teritoriju jer najviše bi mu trebalo deset sluga. Osim toga, pučani upozoravaju Veneciju da Mikacije ima razne dogovore (*tractatibus*) s određenim pojedincima u Splitu i Trogiru, zbog čega treba biti na oprezu, posebice uzevši vojnu silu s kojom Mikacije raspolaže.⁹⁰²

Sve je to kulminiralo s jednim pismom, koje je iz Knina poslao trogirski plemić Nikola sin Doktrine (Vitturi) u Trogir preko pismonoše. Premda je Šimun Detriko u lipnju zabranio pisanu korespondenciju bez dozvole, svejedno je gradska straža bila sačinjena od stranih mletačkih najamnika koji nisu poznavali Trogirane i stoga nisu mogli ni voditi primjerenu brigu o tome tko zaista ulazi ili izlazi iz grada. Bez obzira na tu za mletačke vlasti otegotnu okolnost, knez je vrlo brzo primio „dojavu“ (možda od nekih pučana) i sukladno njoj dao nalog da se otkrije gdje je taj pismonoša. U pitanju je mali grad pa ne treba čuditi što su ga na koncu i pronašli i obavili s njim razgovor. Naime, pismonoša je priznao kako je došao u Trogir iz Knina po želji Nikole Doktrine

⁹⁰¹ Usp. „*quod hac yhieme elapsa rex Sigismundus dedit Michatio unum castrum in Crovatia nominatum Varhirchi prope Tragurium per unam dietam, et hoc videntes sui sequaces, miserunt sibi dictum, quod ipsum castrum accipere non deberet, quia ipsum non posset tenere, quin faceret damnum comitatui Sibenici vel Tragurii vel Spalati, et ipso minimum damnum faciente, extracti fuissent omnes et confinati de Tragurio, et ipsis sic confinatis, omnis spes sibi ablata fuisset recuperandi suum pristinum statum. Unde dictus Michacius ad hortationem dictorum suorum sequacium illud castrum noluit accipere*“. Vidi: Listine, VIII, 105-106.

⁹⁰² Usp. „*dictus rex dedit eidem Michatio trecentos rusticos in Sclavonia apud Tragurium per quatuor dietas, et ulterius dedit sibi soldum videlicet denarios pro trecentis peditibus; quo cum illis ire intendat, dicti vestri fideles nesciunt, sed dicitur, dictum Michacium velle venire in Crovatiam pro accipiendo uxorem, que est longe a Tragurio per dimidiam dietam, quod non est credendum, quia solum sufficerent sibi decern famuli ad accipiendum eius uxorem, considerate quod irent per territorium dicti regis. Unde credendum est, quod dicti denarii et gentes non sunt sibi datis pro accipiendo uxorem suam, sed pro alio. Unde ipsi vestri subditi multum dubitant, ne dictus Michacius cum dictis gentibus veniat pro certis tractatibus, que habet in Tragurio et in Spalato, de quibus credunt ipsi vestri fideles dominationem vestram habuisse informationem, et ideo dominatio vestra dignetur superinde providere prout sibi melius videbitur*“. Vidi: Listine, VIII, 106. U kontekstu ovih zbivanja, navedeno je u jednom dokumentu od ožujka 1421. godine kako je Mikacije prijetio pljačkanjem zadarskoga distrikta, no od toga je odustao kada su mu se Vlasi otvoreno suprotstavili. To je svakako izravno povezano s onih 300 seljaka. Vidi: Lučić 1979b, 950-951.

koji je napisao pismo svojoj (neimenovanoj) supruzi, a koja se nalazila u Trogiru. Međutim, kada je pismo došlo do nje, ona ga je predala Jakovu de Sobota (Jakov Nikole Jakovljeva), rođaku Nikole Doktrine, odnosno samoga Mikacija Vitturi. Uz to je „pismošča“ priznao kako je vodio dvosatni razgovor sa stanovitim Blažom (Blaž Lukin Vitturi ili Blaž Andrije Marinova) u njegovoj kući. Na tragu toga pozvan je spomenuti Jakov pred kneza i naređeno mu je da preda pismo koje je očito sadržavalo problematični i za sudionike vrlo opasni sadržaj, premda se o njemu danas nažalost ne zna ništa. Međutim, Venecija je zahvalila pučanima na njihovoj vjernosti, no naglašava da je sve te informacije već doznala od tadašnjega kneza Šimuna Detrika.⁹⁰³ Dakle, Šimun je uspio razotkriti zavjeru i time spasiti svoj kneževski ugled od blamaže u doslovno zadnjim danima svoje kneževske službe. Upravo je na tragu pisma Nikole Doktrine Venecija djelovala i naredila 27. srpnja da se svi trogirski plemići uključeni u zavjeru otpreme u Veneciju, kako je već spomenuto.

Osim toga, pučani nastavljaju iznositi neslužbene informacije koje dodatno rasvjetljuju pozadinu zbivanja. Naime, navode kako je neimenovani sin gore spomenutoga Nikole Doktrine u vrijeme mletačkoga osvajanja Trogira zadržan u Ugarskoj zajedno s nekim ostalim trogirskim plemićima i konfiniran u tamnicu odmah nakon što je dospjela vijest o padu grada. Naime, navode pučani, Mikacije je izvorno poslao te trogirske plemiće u Ugarsku da mole kralja Sigismunda za pomoć tijekom mletačke opsade. Sin Nikole Doktrine u nastavku se nekako našao na unajmljenoj barki s mornarima kojima je naivno otkrivao planove trogirskih prognanika govoreći „ako Bog da, oslobodit ćemo se ovoga sužanjstva jer iz Ugarske dolazi velika sila, a u Trogiru imamo mnogo prijatelja, s kojima ćemo ući u Trogir preko solana u novom gradu, gdje je zid najnižiji“, odnosno kako „bolje je za nas da se izložimo smrtnoj opasnosti, nego li da živimo u sužanjstvu“.⁹⁰⁴ Mornari su smatrali nužnim obavijestiti o svemu trogirskoga kneza

⁹⁰³ Ljubić, VIII, 106.

⁹⁰⁴ Usp. „Item exponunt, quod die ultimo maii elapsi venit de Hungaria quidam filius Nicole Doctrina consanguineus dicti Michacii, qui tempore, quo dominatio vestra gerebat bellum contra Tragurium, missus fuit per dictum Michacium et suos sequaces ad regem Sigismundum pro petendo auxilium, et cum novum venit, quod dominatio vestra habuit Tragurium, subito dictus Nicola et eius filius capti fuerunt et carceribus mancipati cum filio domini Blasii, qui tamen filius dicti Nicole per viam Segne venit cum una barca Tragurium, dicens aufugisse de uno castro, et dum esset in dicta barcha habuit dicere marinariis eisdem, si deo placebit, liberabimur ab hac servitudine, quia de Hungaria veniet multa gens, et in Tragurio habemus multos amicos, et intrabimus Tragurium per viam salinarum in civitate nova, ubi murus erit magis bassus ... melis est nobis, quod nos ponamus ad

Šimuna Detrika, koji je onda te informacije proslijedio žurno za Veneciju.⁹⁰⁵ Urotnička mreža ponovno se aktualizirala 1424. godine, kada opet dolazi do otpremanja pojedinih trogirskih plemića povezanih s Mikacijem. Teško je pritom objasniti kako se moglo raditi o skoro pa istom popisu trogirskih prognanika, kao i u srpnju 1421. godine, s izuzecima Bufalom Dujmovim te prezbiterom Marinom, trogirskim arhiđakonom, koji su navedeni u sačuvanim uputama kapetanu Kulfa od 13. kolovoza 1424. godine. Ističu se dva moguća objašnjenja. Dakle, ili su plemići otpremljeni 1421. godine pušteni u nekom trenutku pa opet 1424. godine uhićeni, ili pak nisu nikada ni bili otpremljeni 1421. nego samo od 1424. godine.⁹⁰⁶ Iako se Blaž Andrije Marinova navodi u popisu od 1421., a u potonjem od 1424. godine se ne navodi izravno nego samo njegov nećak Petar, činjenica jest da se i on nalazio u Veneciji, što se izvodi iz kasnijega zapisa (o. 1433. – 1436.) u kojem je zabilježeno da je (napokon) pušten natrag u Trogir. Isto tako, mjesec dana prije Trogira (u srpnju 1424. godine), mletačke su vlasti naredile otpremanje šest do osam sumnjivih Splićana, iako nažalost nisu ostala zabilježena njihova imena.⁹⁰⁷

U siječnju 1421. godine zabilježeno je djelovanje prvih pučkih poklisara, koji službeno djeluje u ime pučana i artikuliraju njihove interese i zapažanja, a to je

periculum mortis, quam stare in hac servitudine“. Vidi: Listine, VIII, 106. Uvid koji se stječe na tragu ovih riječi vrlo je koristan. Zamišljanje progona, koje pojedincu oduzima sve što je do tada posjedovao i u pogledu materijalne imovine i stečenoga društvenoga statusa, kao zapravo ropstva vrlo je indikativna. Naime, Pavao Andreis je u svom teatralnom stilu iznio vrlo inspirativnu misao, komentirajući situaciju s trogirskim prognanicima, pišući kako su „*radije nego da budu podložni onom gospodstvu protiv kojega su se toliko borili, zadovoljili da napuste domovinu, imanja, obitelji i same sebe, ako bi u sebi samima otkrili neki dio koji se priklonio Republici*“. Vidi: Andreis 1977, 154. Dakle, Pavao problematizira zapravo pitanje njihova identiteta u riječima „*ukoliko bi u sebi samima otkrili neki dio koji se priklonio Veneciji*“, i ako se njegovo zapažanje spoji s planovima sina Nikole Doktrine izvlači se zaključak kako politički egzil za sobom nosi i gubitak aktualnoga identiteta, odnosno vjerojatnost njegova nestanka sukladno kraćem, dužem ili vječnom trajanju progona. I upravo se u tome krije objašnjenje zašto je njima progono zapravo (mentalno) „*ropstvo*“ jer prognanici konstantno žive u izvanrednim uvjetima, svakoga dana očekujući promjenu svoga statusa pod utjecajem njihovih patrona jer ga sami ne mogu promijeniti. Hoće li ikada dočekati željenu promjenu, to na koncu nitko ne zna jer prije svega zavisi o promjenjivim i nestalnim odnosima moći.

⁹⁰⁵ Nejasno je pritom kako i kada su mornari došli u Trogir, odnosno gdje se tada uopće nalazio sin Nikole Doktrina ili kako je prethodno izašao iz ugarskoga zatvora i nakon toga dospio u Senj i unajmio barku.

⁹⁰⁶ Usp. „*Petrus Andree nepos domini Blasii; ser Simon Nicole de Soboto; Jacobus eius frater; dominus Blasius q. domini Luce Victuri militis; ser Nicola Pauli; ser Dragolinus Nicole; ser Buffalus de Doymo et presbiter Marinus archidiaconus Tragurii*“. Vidi: Listine, VIII, 276.

⁹⁰⁷ Vidi: Listine, VIII, 275-276. (otpremanje sumnjivih Splićana); Listine, VIII, 145. (Blaž Andrije Marinova). Usp. Šunjić 1967, 194-195.

omogućeno upravo nastupom mletačke vlasti. Prethodno nije bilo moguće za pučane da biraju vlastite poklisare, već je to bilo isključivo u jurisdikciji vladajućega plemićkoga sloja koji je u Velikome vijeću imenovao poklisare iz vlastitih redova koji su onda trebali nominalno predstavljati cijelu Trogirsku komunu. Međutim, u praksi su ipak predstavljali prije svega sami sebe, odnosno svoju privilegiranu društvenu skupinu. Naime, poklisari Antun Andrijin, Lovro Stipošev i Kristofor Stjepanov nastoje 14. siječnja 1421. godine upoznati mletačke vlasti u Veneciji s tegobama s kojima se svakodnevno suočavaju. U tom smislu ističu kako je izbio veliki požar u burgu (u kojemu žive prvenstveno pučani i habitatori) koji je nanio ogromnu štetu. Žalili su se knezu Šimunu Detriku na to kako plemići i dalje uživaju u bogatstvu, a oni nemaju sada više ništa, na što ih je knez jednostavno uputio da traže od plemića da raspodijele svoja sredstva jer da to nije na koncu njegov problem (*culpa non est mea, commisi nobilibus ut dividant sicut melius sciant*). Intrigantno je to kako je baš sada izbio veliki požar te ne bi bilo ni iznenađujuće da je bio namjerno podmetnut, za što bi najizglednije krivce trebalo tražiti u Mikacijevoj frakciji, no to je ipak samo spekulacija. Pučani nadalje navode kako ih plemići stalno omalovažavaju te kako im je jedan od njih kazao kako „mislite da ste slobodni i da ćete nešto dobiti od sv. Marka, ali vidjet ćete tek kako će s vama upravljati“ (*putabatis esse liberi, et quod daretur vobis ala sancī Marci, videte quomodo sitis modo tractati*). U tome se vidi kako su plemići smatrali da su visoka pučka očekivanja od Venecije naivna i nerealna, no pučani su u Veneciji vidjeli instrument pravde koji će ispraviti njihovu nejednakost u odnosu na plemiće. Uza sve to, pučki poklisari iznose kako su plemići i biskup kao tirani uzurpirali kraljevske prerogative vlasti, koristili općinska i crkvena imanja kao svoja, ali da im ni to sve nije bilo dosta, „već da su se još htjeli napiti i naše krvi“.⁹⁰⁸

Iako je više nego vidljiv element dramatike i teatralnosti u pučkim žalbama, svejedno ostaje činjenica da su bili zaista u političkom i društvenom smislu podređeni plemićima i da su se nadali da će ih Venecija izjednačiti s plemićima. Međutim, tražili

⁹⁰⁸ Usp. „quia erant aliqui nobiles, qui cum ipso (episcopo) Traguriensi et malefactoribus advenis potestatem regis usurpaverant tanquam tirani, bona comunitatis et ecclesiastica non sufficiebant eis, sed adhuc conabantur nostrum sanguinem“. Vidi: Listine, VIII, 67. Na plemićki cinizam o tome kako će pučani „tek vidjeti kako će se s njima upravljati“ u novije vrijeme osvrnula se i Lonza 2018b, 102. Razvoj srednjovjekovnoga trogirskoga predgrađa, koji se nazivao burg (*burgus*), novi grad (*civitas nova*), odnosno danas pretežito Pasike, prati se u Babić 2005, 123-146.

su prvenstveno da budu izuzeti od bilo kakvih nameta i prisilnoga rada kako je to slučaj i s drugim Dalmatincima (*pro ut alii Dalmatini sine angariis*), odnosno da se ne moraju više pokoravati plemićkoj „tiraniji“ (*quod extrasit nos, non esse sub eorum tiranico dominio*).⁹⁰⁹ Ne smiju se nikako smetnuti s uma odredbe mirovnoga sporazuma između trogirskih frakcija od siječnja 1395. godine, po kojemu su plemići dobili izvanredne ovlasti za kažnjavanje pučana koji su usputno okarakterizirani kao ključni krivci za sve trogirске probleme, praktički na rubu etiketiranja cijele jedne društvene skupine. Polazeći od toga, jasno je da su pučke žalbe itekako proizlazile iz stvarne društvene nejednakosti te samovolje plemićkoga sloja koja je bila posebice sveprisutna u posljednjim godinama mletačko-ugarskoga rata. Naravno, pučki je sloj preširoka kvalifikacija jer podrazumijeva sve one koji nisu plemići, a i pučki poklisari vjerojatno su dolazili iz bogatijega pučkoga sloja. No opet se zasigurno dobar dio populacije nalazio u vrlo teškoj situaciji zbog rata i opće nesigurnosti, straha od Mikacijeve frakcije, odnosno gladi, kuge, nedavnoga požara te vjerojatno i mnogih drugih nepogoda.

U tom je smislu Venecija za pučane svakako donijela određena poboljšanja i dala im mogućnost da artikuliraju svoje želje neovisno o plemićima. Valja i spomenuti kako su mletačke vlasti uništile zid koji je dijelio stari grad (*civitas*) u kojemu su živjeli plemići i građani od novoga grada (*burgus*) u kojemu su pretežito živjeli pučani i habitatori. Premda je odluka imala prvenstveno strateške, sigurnosne i zdravstvene namjene, u očima pučana predstavljala je simboličku redefiniciju prostora, odnosno barem simboličko izjednačavanje pučana i plemića.⁹¹⁰ Činjenica jest da je manje-više zadržan postojeći društveno-politički okvir, no svejedno je očito da je položaj pučana postao barem donekle lakši, što se prije svega odnosilo na to da pučani nisu više bili podređeni plemićima, već izravno mletačkoj vladi u Veneciji, koja je svojim postojanjem pučanima omogućila formalne mehanizme preko kojih su mogli ostvariti komunikaciju s mletačkim institucijama vlasti, odnosno (u teoriji) utjerati pravdu na mletačkim sudovima. Na koncu poklisari jasno iskazuju svoju naklonost Veneciji tako

⁹⁰⁹ Listine, VIII, 67-68; Usp. Lučić 1979b, 939-940. Usp. Šunjić 1967, 202-203.

⁹¹⁰ Usp. Kovačić 1998, 112; Benyovsky Latin 2003b, 29; Benyovsky Latin 2014c, 597. Dakle, zid je eksplicitno (fizički) dijelio plemiće (i bogate građane poput Klapca Dražojevića) od ne-plemića i habitatora, što treba svakako imati na umu kada se raščlanjuju društveni odnosi u 14. i 15. stoljeću.

što se zalažu za izgradnju mletačke utvrde u kojoj će boraviti posebna mletačka vojna posada u Trogiru. Naime, to je ona utvrda koju pučani priželjkuju opet i u kolovozu 1421. godine u ponovnoj pučkoj delegaciji u Veneciji, a koja će se zapravo graditi kontinuirano sve do 1437. godine, kada više neće biti ni Mikacija ni njegovih suradnika.⁹¹¹ Dakle, politički preokret od 1420. godine doveo je posljedično do pretvaranja pučana u djelatni društveni subjekt na trogirskoj razini. Na tragu toga, čini se da je za razliku od vertikalnoga principa koji je dominirao tijekom cijeloga 14. stoljeća, sada došlo do izraženije društvene diferencijacije. Dapače, takva se društvena diferencijacija u osnovi prati od 1395. godine i mirovnoga sporazuma koji je krivnju za društvene sukobe svalio upravo na pučane, a ne na jednu od plemićkih frakcija. Tako postavljeni odnosi zadobili su novo usmjerenje od 1420. godine pod nastupom mletačke vlasti i njezinoga načelno blagonaklonijega odnosa prema pučanima. U svakom slučaju događaji iz 1420. i 1421. godine potvrđuju historiografsku postavku po kojoj horizontalni aspekt društvenoga grupiranja postaje važniji u nekim specifičnim političkim trenucima, koji zapravo podrazumijevaju dubinsku krizu koja potresa postojeći poredak, kao što je to bio slučaj sa Trogirom.

Već spomenutu Mikacijevu imovinu Jakov Klapčev zvani Testa (nekadašnji zapovjednik jedne ratne galije) uzima u zakup te su svi korisnici Mikacijeve imovine (seljaci, stanari, koloni itd.) bili obvezni njemu isplaćivati potrebnu rentu kao zakupniku Mikacijeve imovine (imati pritom na umu spomenute poslovne veze njegova oca Klapca s Lukom Mikacijevim Vitturi od 1406. godine). To je vidljivo iz službenoga proglašenja po kojemu su svi korisnici Mikacijeve imovine morali davati dohodak Jakovu Testi (ili njegovu prokuratoru Mihaelu Ivanovu), a to je objavljeno 18.

⁹¹¹ O institucionalnim pogodnostima koje je nudio mletački sustav za pučane i generalno za lokalne gradske zajednice, kao i o statusu Dalmacije u širem u mletačkom državom kontekstu usp. O'Connell 2009, 27-33, 87-93. O dalmatinskim gradovima pod Venecijom iz perspektive relevantne domaće historiografije primjerice usp. Raukar, Petricioli, Švelec i Peričić 1987; Raukar 1977; Raukar 1981, 103-124. Osim potonjih, treba navesti još dva djela čiji je pristup krajnje zastario i nema ga smisla primjenjivati u novim historiografskim raščlambama: Novak Sambrailo 1965; Pederin 1990. U novije vrijeme problematiku dijaloga lokalnih dalmatinskih zajednica sa središnjim vlastima u Veneciju početkom 15. stoljeća opisala je Lonza 2018b, 95-111. S druge strane, sukobi između plemića i pučana u dalmatinskim gradovima mogu se vrlo zorno pratiti na primjeru Korčule u 15. stoljeću tijekom mletačke vladavine, i to posebice u kontekstu razvoja odvojenih pučkih korporacija u odnosu na plemiće unutar korčulanske političke zajednice. Usp. o tome: Foretić 1977, 249-272; Schmitt 2016, 131-137. S druge strane, proces izgradnje trogirске utvrde (Kamerlengo) može se pregledno pratiti u: Kovačić 2011, 95-120.

ožujka 1428. godine.⁹¹² Lučić navodi kako je onda ta imovina kasnije dana na korištenje bivšim splitskim prognanicima, da bi na kraju imovina bila vraćena Mikacijevoj supruzi 22. veljače 1442. godine. Ona je pak kasnije prodala imovinu Grguru Slavenu, o čemu postoji i zabilježeni popis.⁹¹³ Spomen Mikacijeva lika i djela prati se, po svemu sudeći, upravo do potonje transakcije i prodaje njegove imovine. Međutim, radilo se zaista o posebnoj političkoj pojavi ne samo što se tiče Trogira, nego i u širem kontekstu dalmatinskih gradova s početka 15. stoljeća. Štoviše, uopće politička konstelacija koja je zavlada u Trogiru između 1395. i 1420. godine reprezentira nešto dosta specifično u odnosu na druge dalmatinske gradove u istom razdoblju. Ili se barem može uobličiti takav zaključak na temelju razmatranih izvora i dostupnoga historiografskoga znanja o dalmatinskim gradovima u 14. i 15. stoljeću. Pored svega iznesenoga o Mikaciju, vrijedi izdvojiti još jedan zapis od 5. srpnja 1396. godine koji glasi ovako: *Michaleto Victuri fiat de gratia speciali secundum litteras domini Zagrabiensis episcopis, lectas in generali consilio.*⁹¹⁴ Naime, Mikacije je tom prilikom iz nekoga razloga uživao posebno povjerenje samoga zagrebačkoga biskupa Ivana Šipuškoga (1394. – 1397.), ujedno tajnika Sigismundove kraljevske kancelarije, što svjedoči o tome kako je Mikacije pripadao (ili mogao lako pripadati) političkoj klijenteli kralja Sigismunda već od 1396. godine, da bi netom pred pad grada u lipnju 1420. godina glasio za neformalnoga „gospodara Trogira“, „namjesnika ugarskoga kralja“ i/ili za „trogirskoga kneza“.⁹¹⁵

Postepeno oblikovanje Mikacijeve grupacije započelo je svakako nakon mirovnoga sporazuma od siječnja 1395. godine, koji je plemićima dao veće i izvanredne ovlasti. Spletom okolnosti te su se ovlasti i ingerencije samo povećavale, odnosno kasnije moć Mikacijeve „stožerne“ frakcije u Trogiru koja je uživala potporu trogirskoga biskupa Šimuna de Dominis, cetinskoga kneza Ivaniša Nelipića i samoga

⁹¹² Usp. „*ad instantiam Iacobi Testa retulit mihi notario se in logia, et aliis locis consuetis publice proclamasse quod omnes laboratores, et conductores bonorum, et possessionum quae fuerunt Michacii debeant respondere de introitibus, et afflictibus dictarum possessionum et bonorum dicto Iacobo Testa tamquam emptori dictorum introitum et afflictum*“. Vidi: OIL, sv. 535, fol. 215.

⁹¹³ Usp. „*Infrascripta sunt possessiones, domus et orti olim Michatii Victuri uendite ... prelibato viro Gregorio Sclauo*“. Vidi popis prodane Mikacijeve imovine koji se uglavnom poklapa s popisom od 1420. godine: OIL, sv. 535, fol. 216-217v. Usp. Lučić 1979b, 960.

⁹¹⁴ Notae, 250.

⁹¹⁵ Izuzev dosadašnjih naslova, o Mikacijevom političkom djelovanju i društvenoj situaciji s početka 15. stoljeća može se naći i u: Grmek 1969, 10-13; Perojević 1933, 97-119; Benyovsky Latin 2003b, 31.

kralja Sigismunda. Rat s Venecijom omogućio je dodatno jačanje Mikacija i trogirskoga plemstva u izvanrednim okolnostima, i to baš između 1418. i 1420. godine. To su okolnosti u kojima kralj ima potrebu za pouzdanim, iskusnim i lojalnim ljudima na terenu, a da bi ih „motivirao“ mora im dati veću slobodu djelovanja s kojom onda na koncu dolazi i veća društvena i politička moć. Dakle, dinamika mletačko-ugarskoga rata presudno je utjecala na oblikovanje jedne vrlo organizirane, kompaktne i agresivne vladajuće grupacije pod Mikacijevim vodstvom, koja je uz to zauzela vrlo neprijateljski stav prema Veneciji, budući da je njezina novo-stečena i „mutirana“ moć u Trogiru ovisila prvenstveno o patronima u srednjovjekovnoj Hrvatskoj i Ugarskoj. I to je nešto što je sasvim jasno iz kasnijega Mikacijeva djelovanja tijekom 1421. godine, odnosno razno-raznih pokušaja sabotaže i potkopavanja mletačkih vlasti u dalmatinskim gradovima s izravnom vojnom i financijskom potporom kralja Sigismunda i kneza Ivaniša. Upravo je zbog tih širih političkih aktera i čimbenika u ovome poglavlju stavljen bitno veći fokus na uklapanje trogirskoga lokalnoga primjera u širi politički kontekst, što nije bio slučaj u prethodnim poglavljima, barem ne do tolike mjere. Međutim, situacija se nikada nije promijenila u ugarsku korist pa su nade za trijumfalnim povratkom, kako ih je artikulirao neimenovani sin Nikole Doktrine, posve pale u vodu, a mletačka vlast pokazala se nepokolebljivom. Premda je Venecija prevladala u sukobu protiv ugarskoga kralja, anti-mletački sentiment u određenim segmentima društva opstaju, i to prvenstveno među plemstvom koje je puno toga izgubilo s nastupom mletačke vlasti, budući da im je ugarsko kraljevsko uređenje jamčilo očuvanje postojeće političke moći i (nasljednih) društvenih privilegija. Anti-mletački diskurs održava se (ispod površine) relativno jakim tijekom 15. stoljeća, no sa sve učestalijim osmanskim prodorima kroz prostor srednjovjekovne Hrvatske od početka 16. stoljeća posve pada u drugi plan, no ipak zadržava svoje latentno postojanje.⁹¹⁶

⁹¹⁶ Usp. Granić 2000, 64-73; Raukar 2007, 180-184; Šunjić 1967, 186. Primjer latentnoga anti-mletačkoga diskursa vidljiv je iz sljedeće epizode. Naime, kapitulat gospode rektora (*capitulare dominorum rectorum*) koji je uveden u Zadru nakon 1358. godine i koji je predviđao izbor rektora na čelu grada ukinut je od strane mletačkih vlasti 1409. godine, koje uvodu gradske kneževine birane iz redova mletačkoga plemstva. Međutim, mletačke vlasti „otkrile“ su taj kapitulat ponovno 1456. godine kao i određene anti-mletačke navode u njemu, koje je posljedično trebalo uništiti po njihovom nalogu. Dakle, premda se radilo o pravno nevažećemu kapitulatu, svejedno je predstavljao ideološki hazard za mletačku vlast,

Uspostava mletačke vlasti u Trogiru od 22. lipnja 1420. godine predstavljala je korjenitu promjenu privrednih, društvenih i političkih silnica u gradu zbog čega se od tada više ni ne može govoriti o klasičnoj srednjovjekovnoj Trogirskoj komuni, već o početku nečega novoga. Ono što je pritom ključno za perspektivu ove studije, to je da su s nastupom mletačke vlasti frakcijski sukobi unutar trogirskoga plemstva potpuno izgubili svaki smisao jer je stvarna moć od sada prebivala u Veneciji, odnosno u rukama gradskoga kneza biranoga iz redova mletačkoga patricijata. Međutim, treba imati na umu da su procesi stabilizacije plemićkoga poretka u Trogiru započeti još 1395. godine, a zajedno s njima pokrenuti i novi politički trendovi u kojima nije bilo mjesta za nekadašnje frakcijske sukobe u okolnostima Mikacijeve „stožerne“ frakcije. Doduše, od lipnja 1420. godine dolazi do rekonstrukcije društvenih i političkih odnosa u gradu i uspostave jednoga novoga „simboličkoga univerzuma“.⁹¹⁷

Uzimajući u obzir cijeli rekonstruirani i raščlanjeni slijed političkih zbivanja unutar Trogira tijekom 14. i početka 15. stoljeća, vrlo se precizno prati i izravni obiteljski kontinuitet (ili kontinuitet frakcijskih jezgri) u političkim sukobima unutar grada, odnosno u ratu protiv vanjskoga neprijatelja.⁹¹⁸ Naime, frakciju Cega koju vodi Matej Zorijev početkom 14. stoljeća preuzima kasnije njegov rođak Josip Stjepanov do kraja 50-ih ili početka 60-ih godina, da bi ju od prosinca 1387. godine, nakon smaknuća Augustina de Casotis preuzeo Kažot Augustinov Casotis u suradnji s Josipovim sinom Cigom. Početkom 15. stoljeća među najistaknutijima u grupaciji (valjda suprotstavljenj) Mikaciju nalazi se pak Cigin sin, Andrija (Cige Josipova). To je samo što se tiče temeljnih aktera, a situacija je slična i za ostale plemićke sudionike. S druge

odnosno konkretna memorija koja je bila u njemu pohranjena. Dakle, potpuna konsolidacija vlasti zavisila je u konačnici o uspostavljenoj kontroli nad tumačenjem ključnih političkih događaja i aktera iz prošlosti, a za što je zadarski slučaj vrlo slikovit. Usp. o kapitularu i njegovoj sudbini: Popić 2012, 45-46, 51, 53, 56-57.

⁹¹⁷ Pritom se može govoriti o uspostavi svojevrsnoga „kazališta vlasti“ u dalmatinskim komunama u novim mletačkim političkim okvirima. Sintagma je dakako posuđena od Lonza, 2009. No, to je samo zapravo osnovni pogled na problematiku uslijed izostanka ozbiljnih strukturnih analiza političke i institucionalne povijesti Trogira između 16. i kraja 18. stoljeća, koje mogu u budućnosti možda posve promijeniti postojeće i uvriježene percepcije o razdoblju višestoljetne mletačke vladavine. Isto ili slično vrijedi i za druge dalmatinske gradove pod mletačkom vladavinom u ranom novom vijeku. U principu se za Trogir u razdoblju mletačke vlasti može izdvojiti općeniti tekst Raukar 1978, 59-85.

⁹¹⁸ O širem europskom i predmodernom kontekstu reprodukcije elita, koja podrazumijeva međugeneracijsko prenošenje društvenoga i ekonomskoga kapitala, odnosno političkoga statusa kao i u trogirskom slučaju usp. Braun 1996, 235-259.

strane, frakciju Andreis početkom 14. stoljeća vodi Marin Andrijin, da bi uzde frakcije Vitturi-Andreis preuzeo Jakov Petrov, trogirski arhiđakon, koji je pak imao potporu Marinovih sinova Nikole i Gauzinje, kao i između ostaloga svojih vlastitih nećaka Petra i Nikole, sinova Mikacija Petrova. Marin Andrijin imao je i sina Andriju, a njegovi sinovi Blaž i Nikola vrlo su zastupljeni krajem 14. stoljeća, a sam Blaž i početkom 15. stoljeća kada završava otpremljen u Veneciju i oslobođen najkasnije do 1436. godine (očito je doživio velike godine). Sin Nikole Mikacija Petrova jest upravo razmatrani kraljevski gusar i ratni kapetan Mikacije, nećak Lompre i Lukše sinova Mikacija Petrova, nekadašnjih predvodnika frakcije Vitturi-Andreis

Čini se da su ovi primjeri dostatni za oslikavanje iznesenoga stava. Dakle, može se pratiti jasni frakcijski kontinuitet unutar ključnih plemićkih obitelji, odnosno u svakom trenutku je postojao netko tko je sudjelovao i onaj koji će tek sudjelovati u novim političkim sukobima. Takav skoro pa pravilni slijed nužno je podrazumijevao i prenošenje obiteljske ili frakcijske memorije o onome što se događalo prije, i iz toga izvedeni „prijatelji“ i „neprijatelji“ o kojima treba voditi računa. Memorija se stalno iznova prenosila, nove se naraštaje odgajalo u tom duhu da bi oni jednoga dana znali kako se ponašati i kakve odluke donositi na političkim pozicijama i u situacijama političkih tenzija, i to je sve dodatno perpetuiralo frakcijski imaginarij i utjecalo na stvaranje novih frakcijskih sukoba.⁹¹⁹ Osim elementarnoga i univerzalnoga aspekta borbe za resurse, odnosno za stjecanjem vlasti i njezinim održanjem, čini se da je i također važan čimbenik frakcijske memorije koji doprinosi pojavama novih sukoba, a

⁹¹⁹ Tomu treba ubrojiti i kulturu osvete: Lansing 1991, 164-166, 183-191. Isto tako valja imati na umu da sam čin nasilja ima transformativan učinak te slučajeve međusobnih frakcijskih smaknuća, premda ih nije bilo statistički puno, treba sagledati u tom svjetlu. Nasilje je moglo izravno utjecati na promjene u lokalnim društvenim (frakcijskim) identitetima koji bi osim latentnoga postojanja sada poprimili mnogo čvršće konture u vidu konfliktnih skupina kojima je posve jasno tko su „oni“ koji su ubili/ozlijedili/opljčkali „naše“ ili obrnuto. Upravo nasilje omogućava oštriju diferencijaciju između sukobljenih skupina, koja ne bi bila moguća u situacijama bez nasilja i stoga situacije političkoga nasilja između gradskih frakcija treba promatrati kao momente u vremenu (i prostoru) nakon kojih (uglavnom) nije moguć povratak društvenih odnosa na „tvorničke postavke“ otprije nasilja. Takvo razmišljanje posebice je relevantno u srednjovjekovnom kontekstu u kojemu plemići (odnosno općenito „politički narod“) najčešće izbjegavaju ubijati jedni druge te su takvi događaji svakako morali snažno rezonirati u glavama suvremenika i ostaviti vrlo duboke ožiljke koji su onda potom perpetuirali frakcijski mentalitet, pri čemu je u specifičnim okolnostima moglo opet doći do eskalacije i uporabe nasilja. Stoga je nasilje bitno utjecalo na promjene u percepcijama suvremenika, koje doduše nisu vidljive iz srednjovjekovne građe i na koje je moguće samo ovako ukratko upozoriti, oslanjajući se pritom na vrlo korisna komparativna saznanja u Bergholz 2016, 312-316, 320, i *passim*.

koji proizlazi iz svega onoga što su političke grupacije dugi niz godina zamjerale jedna drugoj na osobnoj razini. Pritom ne treba posebno podsjećati da je riječ o razdoblju u kojemu je obiteljska čast i interes kolektiva presudan i primaran, dok individualna prava pojedinca ne postoje skoro ni na razini ideje. Stoga se čini da treba podjednako uvažavati i materijalnu i simboličku dimenziju frakcijskih sukoba, premda se o simboličkim aspektima može u trogirskom slučaju samo pretpostavljati na temelju saznanja iz strane historiografije.⁹²⁰

⁹²⁰ Nastavno na prethodnu bilješku, treba spomenuti kako je Tomislav Raukar komentirajući Hvarski ustanak (1510. – 1514.) pošao od pretpostavke kako mentalne i psihološke okolnosti stoje u pozadini političkih i ekonomskih realiteta, i to posebice u trenucima dubokih društvenih kriza, a takvo stajalište uzima u obzir cjelinu prošle realnosti. Naravno da se psihološki fenomeni ne mogu razmatrati povjesničarskom metodologijom, no nužno je osvijestiti njihovu ključnu ulogu u ljudskom djelovanju, a na primjeru Trogira (te srodnih mediteranskih komuna) i frakcijski imaginarij koji je sam po sebi doprinosa daljnjem perpetuiranju frakcijskih sukoba. Usp. Raukar 2007, 209. O frakcijskom imaginariju usp. Heers 1977, 197, 255.

Zaključak

Na kraju ovoga burnoga putovanja kroz politička zbivanja u kasnosrednjovjekovnoj Trogirskoj komuni valja sumirati sve rezultate, kao i odgovoriti na izvorno postavljena istraživačka pitanja. Naime, početno je polazište bilo kako će radnja pristupiti raščlambi dviju trogirskih plemićkih frakcija, odnosno rekonstrukciji njihove neformalne strukture. Pokazalo se kroz sve navedene primjere da su zaista takve frakcije i postojale između 1280. i 1420. godine, odnosno da su kao guste „nakupine društvenoga kapitala“ predstavljale temeljni pokretač političkih procesa i događaja u gradu, neovisno o tome što nisu imale formalnu strukturu koja bi bila sačuvana u pisanim tragovima prošlosti. Nepostojanje formalnih tragova trogirskih frakcija predstavlja samo klasičnu istraživačku prepreku, no kako je već spomenuto u uvodnom poglavlju, upravo je i poanta u tome da su srednjovjekovne urbane frakcije, kao heterogene i volatilne interesno-političke koalicije, neformalne grupacije koje stalno mijenjaju sastav, sukladno razvoju političkih, društvenih i obiteljskih odnosa. Međutim, pokazalo se na primjeru trogirskih frakcija kako se mogu istovremeno pratiti i kontinuiteti u okvirima frakcijske jezgre, kao i promjene među frakcijskim periferijama.

Proces oblikovanja jedne frakcije podrazumijevao je čitav niz različitih faktora koji nisu bili niti mogli biti pod ljudskim nadzorom jer su uključivali oblikovanje lokalne društvene zbilje u svim njezinim aspektima – obiteljskim, društvenim, političkim, kulturnim, mentalnim, poslovnim i privrednim te religijskim. Drugim riječima, iza frakcija stajali su određeni obrasci djelovanja koji se perpetuiraju kao neformalne „strukture“ dugoga trajanja, koje su sačinjavale integralni dio kulture vlasti u jednoj srednjovjekovnoj Trogirskoj komuni, odnosno u svim sličnim dalmatinskim ili mediteranskim urbanim zajednicama, koje su prolazile kroz sličan povijesni razvoj. I to posebice vrijedi za kontekst talijanskih komuna, u kojima se prije svega prati iznimni intenzitet frakcijskih sukoba, i o kojima se u inozemnoj historiografiji najviše dosada i pisalo. Pregledom trogirskih frakcija postaje sasvim jasno da su Trogir, kao i zasigurno drugi dalmatinski gradovi, te talijanske komune pripadale vrlo sličnom kulturološkom kontekstu, koji je proizlazio iz svih prirodno-

geografskih i kulturnih odrednica unutar kojih su zatečene urbane zajednice funkcionirale. Međutim, nekoliko je faktora presudno utjecalo na konkretno oblikovanje svake frakcijske jezgre, a pritom se radilo o obiteljskim i srodničkim vezama, proširenom srodstvu (bračne veze), poslovnim i privrednim partnerstvima, patronalno-klijentelističkim sponama, obiteljskoj tradiciji koja se temeljila na skupnom (frakcijskom) političkom iskustvu koje je jačalo postojeće veze, odnosno uspostavljenim političkim vezama s vanjskim centrima moći, koji su također bazirani na hijerarhijskom odnosu, u kojemu su se pripadnici trogirskih frakcija prirodno nalazili u podređenom statusu (klijentskom) spram različitih vladarskih patrona. S druge strane, ono što je održavalo frakcijsku jezgru s njezinom periferijom bio je vrlo jednostavno – zajednički trenutni interes. Veze između jezgre i periferije u tom su pogledu u načelu bile mnogo slabije, ali autoritet frakcijskoga lidera mogao je lako kompenzirati taj nedostatak i utjecati na stabilnost cijele frakcijske strukture.

Naime, frakcije osim što su bile neformalne, bile su i vrlo personalizirane grupacije koje su najvećim dijelom ovisile upravo o djelovanju svoga frakcijskoga prvaka. To je u nekim slučajevima dolazilo mnogo više do izražaja, kao što je to slučaj s frakcijama potestata Mateja Zorijeva, trogirskoga arhiđakona Jakova Petrova ili kraljevskoga gusara Mikacija te se njihove frakcije mogu percipirati kao iznimno personalizirane. S druge strane, frakcije Marina Andrijinoga, Josipa Stjepanova, Lompre i Lukše sinova Mikacijevih, te ona Kažota Augustinova i Cige Josipova, doimaju se kao grupacije u kojima frakcijski lider nastupa kao posrednik između različitih rodovskih, odnosno obiteljskih ogranaka koji sačinjavaju frakcijsku jezgru. Drugim riječima, Matej Zorijev, Jakov Petrov i Mikacije više su se okruživali specifičnim pojedincima, s kojima su mogli ili nisu morali biti u srodstvu, no izabrali su ih na temelju nekih posebnih i *ad hoc* karakteristika. Za razliku od njih, ostale frakcije djelovale su više kao konglomerat različitih obiteljskih ogranaka objedinjenih u svoje rodovske strukture, kojima su predsjedali pojedini plemići kao najistaknutiji članovi.⁹²¹ Upravo su iz tog razloga takve frakcijske grupacije mogle imati i veću

⁹²¹ Ili specifičnijim rječnikom rečeno, Matej Zorijev, arhiđakon Jakov Petrov i Mikacije Vitturi mogli bi se percipirati kao „patroni“, budući da je njihova uloga bila ključna u formiranju frakcije, odnosno uspjeli su akumulirati veliku društvenu moć u svojim rukama. S druge strane, ostali frakcijski lideri (Josip Stjepanov, Marin Andrijin, Kažot Augustinov, Lompre Mikacijev) mogli bi se pak doživljavati

razinu kohezije i dugotrajniju stabilnost od onih koje su ovisile prije svega o inicijativi jedne osobe. Pokazalo se, doduše, kako konflikt može izbiti i u redovima frakcijske jezgre, kako je to slikovito oprimjereno imovinskim sporovima unutar roda Andreis između 1379. i 1381. godine.

Frakcije su imanentno konflikte skupine koje se međusobno sukobljavaju oko kontrole nad institucijama vlasti, odnosno bore se za političku moć (iza koje stoji kontrola nad materijalnim, simboličkim i ljudskim resursima), koja im može otvoriti vrata za ostvarivanje svih ostalih političkih, društvenih i materijalnih interesa. Radi se o političkoj kulturi koja zapravo ne vidi smisao u oporbi, i stoga su frakcijski sukobi najčešće prolazili u tonu „sve ili ništa“ jer pobjednici su stjecali sve, a gubitnici ostajali pak bez svega. To se najbolje vidi u uhodanom obrascu slanja gubitnika u političko progonstvo, daleko od njihovih obiteljskih patrimonija i imovine koja je išla zajedno s plemićkim statusom. Prognanici kao takvi nisu imali izbora nego se oportuno dati u službu jačih patrona u nadi da će uz njihovu pomoć svladati protivnike u gradu, odnosno da će do doći do zamjene uloga – prognanici neka postanu novi upravitelji, a dotadašnji upravitelji neka postanu novi prognanici. Sve je to scenarij koji se prati u Trogiru u svim epizodama eskalacije otvorenih neprijateljstava (1310. – 1320./1328.; 1357. – 1358.; 1387. – 1395.) ili na koncu kao plod poraza Mikacijeve grupacije u ratu s Venecijom (1420.). Međutim, treba istaknuti kako sukobi nisu uvijek samo otvoreni, već su oni prije svega latentni, odnosno vode se drugim mehanizmima dokle je to moguće ili dok politička situacija ne uđe u fazu radikalizacije odnosa koji prerastu u otvoreni konflikt, a koji se onda susljedno sanira pod intervencijom središnjih vlasti ili onih koji to tek žele postati (Venecija, ban Mladen II., ugarski kraljevi ili pretendenti na prijestolje). Upravo u kontekstu latentnih sukoba između 1328. i 1357. godine u okvirima crkvenih institucija, a posebice kaptola, postaje jasno do koje mjere plemićke frakcije obuzimaju sve ostale društvene aktere na političkoj sceni, s ciljem što dubljava

više kao „brokleri“ koji djeluju u svojstvu posrednika između različitih grupacija unutar cjelokupne frakcijske koalicije, odnosno imaju manju društvenu moć i samim time više su ograničeni situacijom u kojoj se nalaze. Doduše, to ne umanjuje njihovu ključnu ulogu u usmjeravanju frakcijskoga djelovanja, nego se time samo ističe da je njihova moć bila ipak više obuzdana situacijskim faktorima od prve trojke. Usp. Boissevain 1974, 163-164.

(klijentelističkoga) širenja, odnosno akumuliranja društvene moći i umnožavanja frakcijskih kapaciteta.

U tom smislu svaka frakcija za sebe posjeduje vlastite izvore financiranja, odnosno nastoje ovladati sa što više materijalnih resursa, a to govori o jednoj vrsti policentričnosti frakcijskih sukoba. Doduše, ona u Trogiru nije na onoj razini kakva se prati u mnogo većim i bogatijim talijanskim ili pak flandrijskim gradovima, kako je to pokazao Patrick Lantschner, no svejedno je sukladna i adekvatna trogirskoj srednjovjekovnoj zbilji. Sastavni dio te policentričnosti, naravno, sačinjavaju i vanjski centri moći koji imaju svoje pristaše među ovom ili onom trogirskom frakcijom u širim političkim razmjerima. Takvoj konstelaciji treba nadasve pribrojiti i faktor pučana koji su također sudjelovali u frakcijskim sukobima u svojstvu frakcijske periferije (ili plemićke klijentele) s ciljem poboljšanja vlastitoga statusa, što se posebice odnosilo na one bogatije pojedince iz puka. Takvi pučani nisu mogli sudjelovati u političkom odlučivanju, nego su se mogli izdvojiti od ostalih putem svoga materijalnoga imetka i ugledom koji su gradili u različitim društvenim transakcijama na duže staze. Stoga su vrlo vjerojatno oni bogatiji pučani smatrali da kao takvi zaslužuju i oni mjesto među političkom elitom, no to se nikada (barem ne trajno) nije dogodilo i uvijek je prevladao vladajući plemićki sloj uz potporu središnje vlasti ugarskih kraljeva. S trajnim nastupom mletačke vlasti od 1420. godine situacija se za plemiće duboko izmijenila, no svejedno su zadržali barem načelno prvenstvo jer mletačkoj patricijskoj eliti nije bilo nikako u interesu izjednačavati pučane i plemiće, budući da bi time doveli u pitanje svoj vlastiti politički legitimitet i distinkciju u odnosu na sve ostale Mlečane, a samim time i fundamente mletačke pomorske države. Još jedan ključni element političkih sukoba u gradu svodi se na pitanje radi li se pritom o konfliktima između vertikalnih društvenih grupacija (frakcija) ili društvenih slojeva („klasa“ ili „stalež“). Naime, sve do 1395. godine i mirovnoga sporazuma može se govoriti praktički pa isključivo o sukobima između gradskih frakcija kao vertikalnih društvenih grupacija, dok od 1395. godine pa nadalje na važnosti dobiva diferencijacija između plemića i pučana, odnosno podvojenost na društvenoj razini. Takva će se konstelacija odnosa onda svakako perpetuirati tijekom čitavoga mletačkoga razdoblja i periodičkih plemićko-pučkih trzavica. Premda i tu treba biti krajnje oprezan jer je iz svih

dosadašnjih primjera bilo vidljivo da su frakcijske i interesne sveze između pojedinih plemića i pučana bile vrlo efektivne i često su se te mreže uspijevale u kritičnim trenucima aktivirati kao konfliktne skupine. Drugim riječima, mogu li se i u takvim slučajevima nazrijeti miješane vertikalne društvene grupacije ili zaista situacije tijekom kojih se sukobi vode po osnovi pripadnosti odvojenim društvenim slojevima? Za to su ipak potrebna detaljnija istraživanja trogirskoga društva u 15. stoljeću, što izlazi izvan ovdje postavljenih okvira.

S druge strane, teško je u medievistici govoriti u egzaktnim brojkama, no mogu se ipak uspostaviti određeni brojčani trendovi. Naime, uzimajući u obzir pripadnike svih frakcija tijekom 14. i 15. stoljeća iz napravljenih rekonstrukcija, čini se da je po frakciji moglo biti između 15 i 30 plemića ili čak i više, čemu treba pridružiti i pučku periferiju, koju se može pretpostaviti na temelju frakcijskoga sukoba od 1357. i 1358. godine. Naime, iz banskoga izvještaja i presude uočava se nekih skoro pa 70-ak pučana među navedenim sudionicima frakcije Josipa Petrova, što bi moglo sugerirati da je svaka frakcija sa svojom jezgrom i periferijom mogla imati između (barem) 50 (15 plemića + 35 pučana) i 100 (30 plemića + 70 pučana) aktivnih pripadnika. Međutim, to nije sve, već tomu treba ubrojiti i one pasivne aktere, a to su supruge i ženski srodnici, malodobna djeca, sluge ili sluškinje te drugi pripadnici *familiae* (u smislu plemićkoga kućanstva). Dakle, moglo se raditi o nekoliko stotina involviranih Trogirana ili trogirskih habitatora u samome gradu, ne ubrajajući pritom žitelje trogirskoga distrikta, od kojih su mnogi živjeli u selima pod vlasništvom pojedinih plemićkih rodova (Andreis, Cega, Chiudis i dr.) i samim time bili podložni njihovoj političkoj volji u većoj ili manjoj mjeri. Polazeći od toga da je grad Trogir vjerojatno mogao imati tada između (vjerojatno) 1500 i (manje vjerojatno) 2000 stanovnika, može se pretpostaviti da je i do 30 % gradske populacije (a možda i više u pojedinim trenucima) moglo biti na ovaj ili onaj način uključeno u frakcijske sukobe. Kada se ima na umu takva mogućnost, jasno je zašto su frakcijski sukobi toliko utjecali na političku realnost, a i na svakodnevni tijek života. Dakle, važno je imati na umu da frakcijski sukobi ne podrazumijevaju samo među-plemićke svađe i trzavice, već upravo suprotno. Plemićki sukobi automatski zahvaćaju dobar dio ukupne populacije, a i posredno zasigurno utječu na baš sve plemiće, građane, pučane, habitatore i distriktualce.

Međutim, valja naglasiti kako političko nasilje nije u jednakoj mjeri bilo usmjereno prema svim frakcijskim akterima, nego prije svega prema ključnim akterima, što je primjerice razvidno iz ciljanih smaknuća Augustina Kažotova, Petra Josipova i Stjepana Dujmova u prosincu 1387., odnosno Lompre Mikacijeva od srpnja 1392. godine.

Rezultati ovoga istraživanja praktički posve potvrđuju već u uvodnome poglavlju iznesene historiografske premise koje je prvotno uobličio Jacques Heers, a nadogradio u novije vrijeme Patrick Lantschner, te se slučaj trogirskih plemićkih sasvim uklapa u taj širi historiografski i povijesni kontekst. Upravo se uklapanje u te šire, ali aktualne kulturološke okvire čini primarno i nasušno potrebnim. Čini se da je upravo neformalna dimenzija političke zbilje ta koja označava suštinu odnosa moći koji zadobivaju formalne osnove tek na koncu cijeloga neformalnoga razvoja političke situacije.⁹²² Dakle, povjesničarima je u ovakvim situacijama poznato prije svega ono što je očuvano kao *post factum* spomen na neke političke procese ili događaje, no zbog nedostatka konkretnih izvora, posao razotkrivanja svih prethodnih slojeva prošle zbilje podrazumijeva vrlo zahtjevnu djelatnost. Međutim, pisati o neformalnim frakcijama znači raščlanjivati neformalne odnose moći, kao i izvorišta moći koja mijenjaju svoje „vlasnike“ u novim društvenim i političkim okolnostima, ali upravo je praćenje (neformalnih) tragova moći ključno za dešifriranje frakcijskih grupacija i njihove dinamike konflikta u okvirima trogirske (ili bilo koje druge) političke zajednice. Imajući sve to na umu, valja istaknuti da se na temelju frakcionaštva jasno vidi kako je nedostajao širi društveni i politički konsenzus oko toga kako regulirati (mirni) prijenos moći, a to je predstavljalo izazov za sve srednjovjekovne zajednice u specifičnim trenucima ili u čitavim razdobljima.

S druge strane, ukoliko se zaključno razmatranje usmjeri baš na ono što je važno za Trogir i srednjovjekovne dalmatinske gradove, a ne za širi historiografski kontekst, nužno je istaknuti naredne misli. Naime, nije moguće razumjeti političku realnost kasnosrednjovjekovne Trogirske komune bez uvida u frakcijsku dinamiku zbivanja. Štoviše, nijedan aspekt društvene zbilje ne može biti shvaćen u svojoj punini bez da ga

⁹²² O „neformalnoj paradigmi“ ponovno usp. Gentile 2012, 307-309.

se adekvatno kontekstualizira i razmatra u odnosu na plemićke frakcije i njihovo djelovanje. Prema stavu ovoga autora, tek takav fond znanja omogućava širenje i sužavanje fokusa u šire redove ne-plemićke populacije, kao i na šire društvene trendove u kasnosrednjovjekovnoj Trogirskoj komuni. Temeljni je fokus ove disertacije bio na plemićkim rodovima i grupacijama, pri čemu je istaknuta i ključna uloga pučana i pučkih skupina u svim političkim sukobima, no tek treba napraviti detaljnije (prozopografske) uvide u sve one pučane koji su zabilježeni u izvorima kao pristaše ili suradnici plemićkih grupacija, odnosno samim time širiti opseg razmatranja u dubinu i širinu društvenoga tkiva. Pokazalo se da je Trogir, prema povijesnim izvorima koji stoje na raspolaganju, bio grad u kojemu su frakcijski (politički) sukobi imali veći intenzitet, što se ne može na takav način pratiti i analizirati za druge dalmatinske gradove. Međutim, vidljivo je iz zadnjega poglavlja kako je razdoblje od 1395. do 1420. godine proteklo u duhu konsolidacije plemićkih redova i stabilizacije njihova poretka, da bi se tako započeti proces stabilizacije onda samo nastavio s nastupom mletačke vlasti, no po bitno drugačijim mjerilima. S obzirom na to da su mletačke vlasti prisvojile praktički svu moć u gradu, frakcijski sukobi izgubili su svoj smisao jer su oni prije svega sukobi radi moći. Dakle, Venecija je te plemićke političke sukobe obesmyslila, čime je započela jedna nova povijesna era, a u osnovi došao kraj klasičnoj srednjovjekovnoj trogirskoj komuni pod upravom vladajućega plemićkoga sloja, koji je uživao normativnu potporu i zaštitu središnjih kraljevskih vlasti.

Međutim, za određena razdoblja i u određenim okolnostima prate se sukobi u Splitu i Šibeniku, s kojima Trogir, čini se, dijeli mnogo sličnosti pa tako i volatilni sistem konflikta, riječima Patricka Lantschnera. S druge strane, čini se da obimni izvorni materijal za srednjovjekovnu Korčulu također nudi pregršt istraživačkih mogućnosti u pogledu društvenih sukoba, i to posebice što se tiče dobro dokumentiranih tenzija između pučana i plemića tijekom 15. stoljeća za vrijeme mletačke uprave. Drugim riječima, ostale dalmatinske komune poput Splita, Šibenika, Raba i Korčule zavrjeđuju svakako sličan pristup, koji podrazumijeva usklađivanje istraživačkoga procesa s relevantnim temama i paradigmatima strane historiografije, koja je po tom pitanju već daleko dogurala, dočim hrvatskoj historiografiji nedostaju

već detaljnije strukturne i prozopografske analize pojedinih lokalnih zajednica ili korporacija (institucija), što onda usporava cijeli proces teorijskoga i metodološkoga osuvremenjivanja.⁹²³ Širenje znanja o neformalnim političkim grupacijama u dalmatinskim gradovima vodi boljem razumijevanju društvenih i političkih institucija te struktura moći istih gradova, odnosno otvara prostor za nova istraživanja o političkim gibanjima na širem prostoru kasnosrednjovjekovnih hrvatskih zemalja, budući da su dalmatinski gradovi imali veliku privlačnu snagu i važnost za svoje neposredno zaleđe.

Na koncu je moguće zaključiti ovu raščlambu s mišlju da frakcijske konflikte treba percipirati kao rezultat dubljih društvenih transformacija, koje se mogu pratiti u političkoj, demografskoj i ekonomskoj sferi kao što je to vidljivo na primjeru Trogira od druge polovice 13. stoljeća. Frakcijski konflikti manifestiraju se u širem smislu i kao reakcija na društvene promjene, dočim njihov izostanak ili barem manji intenzitet (od 1395./1420. godine) signalizira oblikovanje novoga poretka, odnosno stabilizaciju unutarnjih društvenih i političkih prilika.⁹²⁴ Ono što se sada nameće kao istraživački zadatak u budućnosti jest stavljanje fokusa na „pučku elitu“ i općenito pučki čimbenik tijekom 14. i posebice 15. stoljeća kada se to može mnogo bolje pratiti.⁹²⁵ Na koncu se nužnim čini i razmatranje Trogira u kontekstu mletačkoga pomorskoga imperija tijekom 15. stoljeća, kao i u kasnijim stoljećima.⁹²⁶

⁹²³ O situaciji na Rabu usp. Mlacović 2008.

⁹²⁴ Dameron 1992, 175. O tome baš na trogirskom primjeru usporedi recentno; Popić, Bećir 2022; Popić 2022.

⁹²⁵ U tom se kontekstu valja osloniti primjerice na spomenute studije Majnarić 2016; Janeković Roemer 2014; Pešorda Vardić 2007 ili Andrić i Birin 2019. Doduše, situacija s trogirskim pučanima već je dobrim dijelom trasirana u Plosnić Škarić 2014. Budući da su pučani zapravo nedefinirana i heterogena skupina koja podrazumijeva sve one koji nisu dio plemstva, potreban je i sofisticiraniji metodološki pristup koji podjednako uzima u obzir normativni položaj društvenih skupina u gradu, odnosno situacijski kontekst i nečiji stvarni društveni kapital onkraj pravnoga i političkoga položaja. Takvo zapažanje posebno vrijedi za razdoblje nakon uspostave mletačke vlasti kada plemići gube najveći dio političke moći, što je ujedno i predstavljalo glavni čimbenik diferenciranja plemića od svih ostalih. Drugim riječima, njihova je stvarna (politička) moć definirala normativni kontekst u gradovima, a s gubitkom moći postepeno su i statuti gubili na relevantnosti jer su prije svega odražavali društvenu situaciju kakva je bila u trenutku kada je plemstvo imalo hegemoniju u gradovima. Usp. Majnarić 2020, 127-147.

⁹²⁶ U tom smislu svakako, između ostalih, treba slijediti tragove O'Connell 2009; Šunjić 1967; Popić 2014; Majnarić 2016; Lonza 2018a; Lonza 2018b; Orlando 2019 te Benyovsky Latin 2021a, Benyovsky Latin 2021b i Benyovsky Latin 2021c.

Prilozi

Prilozi se sastoje od popisa trogirskih konzula (1269. – 1322.), sudaca i konzilijara (1271. – 1420.), odnosno rektora (1377. – 1420.). Ukratko, suci i konzilijari predstavljaju članove trogirске Kurije kao organa izvršne i sudbene vlasti, a samim time oni koji su zabilježeni kao suci i konzilijari pripadaju političkoj eliti. To još više vrijedi za konzule i rektore budući da se radilo o dužnostima koje su pojedinci privremeno obnašali do izbora, odnosno dolaska novoga potestata ili kneza, ovisno pod čijom se vlašću Trogir u datom trenutku nalazio. Sukladno tomu, prezentirani podaci u tablicama pomažu u boljem razumijevanju političke dinamike u gradu na strukturnoj i situacijskoj razini u razdoblju od 1270. do 1420. godine.

Osim toga, nastojalo se što preciznije identificirati zabilježene suce, konzilijare, konzule i rektore u razmatranom razdoblju ističući ime oca, djeda i rodovsku pripadnost ili minimalno ime oca i rodovsku pripadnost. Naprimjer, Danijel Jakovljević predstavlja se uvijek kao Danijel Jakova Totile (Vitturi). U nekim slučajevima išlo se i dalje gdje se za tim ukazala potreba. Naprimjer, Mladen Nikolin prezentira se kao Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), kako bi se napravila distinkcija u odnosu na Lava Nikolina, odnosno Lava Nikole Ivana Acelini (Acelini) i slično. U nekim slučajevima nije bilo moguće točno identificirati aktera po rodovskoj (i samim time najčešće i društvenoj) pripadnosti, dočim je na nekim mjestima poznato samo vlastito ime pojedinca.

Prilog br. 1. Rektori 1377. - 1420.

Trajanje službe	Rektori	Izvor
studeni 1377.	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Petar Mikacija Petrova (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	CD, XV, dok. 236, str. 328-329
prosinac 1377.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	Notae, 242
siječanj 1378.	Nikola Ivana Acelini (Acelini), Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Toma Marka Jurjeva (Mišković)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v
veljača 1380.	rektori i suci Nikola Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Petar Josipa Stjepanova (Cega), Augustin Kažota Nikolina i Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	Notae, 243
travanj 1380.	suci i rektori Nikola Petra Josipova (Cega) i Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 146v
kolovoz 1380.	suci i rektori Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	OIL, sv. 540, fol. 150
studeni 1380.	suci i rektori Ciga Josipa Stjepanova (Cega) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 154
prosinac 1380.	Nikola Ivana Acelini (Acelini), Petar Josipa Stjepanova (Cega) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 1
siječanj 1381.	Petar Dujma Stjepanova (Cega), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Zore Marka Jurjeva (Mišković)	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2
studeni 1383.	Nikola Ivana Acelini (Acelini)	NSK, Statuta, 103v-104.
prosinac 1383.	Ursus Ivanov (Dujma Domičeva?) (Domišić)	NSK, Statuta, 104-104v
siječanj 1384.	Ludovik Ivana Petrova (Cega)	Notae, 244
srpanj 1385.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	CD, XVI, dok. 416, str. 537
studeni 1386.	Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Nikola Ivana Dujma Domičeva (Domišić)	Notae, 245
prosinac 1386.	Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Nikola Ivana Dujma Domičeva (Domišić)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 2
siječanj 1387.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Kažot Augustina Kažotova (Casotis) / Nikola	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7, 4v; Notae, 245

	Ivana Acelini (Acelini) i Matej Petra Matejeva (Chiudis?) ⁹²⁷	
veljača 1387.	Augustin Kažota Nikolina (Casotis) i Marin Petra Marinova (Cipiko)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 9v
ožujak 1387.	Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 12
lipanj 1387.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	OIL, sv. 540, fol. 217
listopad 1387.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	OIL, sv. 540, fol. 222
studeni 1387.	Ludovik Ivana Petrova (Cega) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	CD, XVII, dok. 77, str. 104; OT, kut. 66, sv. 1, fol. 58v
prosinac 1387.	Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Nikola Ivana Acelini (Acelini)	Notae, 246.; CD, XVII, dok. 84, str. 115
siječanj 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 246
veljača 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 246
ožujak 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 246-247
travanj 1388.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis) i Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	Notae, 247
svibanj 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	Notae, 247
lipanj 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 247; Lučić 1979b, 752; Lučić 1673, 340
srpanj 1388.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 247
kolovoz 1388.	Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Dujam Martina Dujmova (Buffalis) / odbor za stanje grada: Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 247-248
rujan 1388.	Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	Notae, 248
listopad 1388.	Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	OT, kut. 66, sv. 1, fol. 4

⁹²⁷ Prema Mladenu Andreisu radilo bi se o Mateju Petra Mateja Lukinoga (Lucius). Međutim, u isto vrijeme postoji jedan Petar Mateja Mihaela Kladijeva (Chiudis), uslijed čega bi se moglo spekulirati da je prije riječ o nekom Mateju sinu Petra Matejeva de Chiudis. Tim više što je jedan Matej Petra Matejeva naveden u Trogiru tijekom vlasti frakcije Vitturi (prosinac 1387. – srpanj 1392.) i to na važnim funkcijama, zbog čega bi imalo više smisla da se radi o jednom pripadniku obitelji Chiudis.

prosinač 1388.	Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	Notae, 248
siječanj 1389.	Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	Notae, 248
veljača 1389.	Urse Ivanov (Dujma Domičeva?) (Domišić) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	Notae, 248
ožujak 1389.	izabrane tri osobe s ovlastima za očuvanje dobrog stanja grada i pregovore s vojvodama Vlatkom i Hrvojem: Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 248
studeni 1390.	odbor za dobro stanje grada: Ursus Ivanov (Dujma Domičeva?) (Domišić), Pavao Marina Matejeva (Quarco), Nikola Jakova Nikole (Sobota), Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Blaž Andrije Marinova (Andreis)	OIL, sv. 540, fol. 235
prosinač 1392.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega)	CD, XVII, dok. 348, str. 486
travanj 1393.	suci i rektori Donat Augustina Kažotova (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Nikola Ciprijana Ivanova („Gracia“)	CD, XVII, dok. 355, str. 497; OIL, sv. 540, fol. 253
prosinač 1393.	Kažot Augustina Kažotova (Casotis)	Lučić 1979b, 780; Lučić 1673, 355; OIL, sv. 540, fol. 257v
kolovoz 1394.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 250
lipanj 1396.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	OIL, sv. 540, fol. 278
siječanj 1397.	Ursus Ivanov (Dujma Domičeva?) (Domišić)	Notae, 251; AHAZU, Notae, fol. 25b
veljača 1397.	Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Notae, 251
ožujak 1397.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 251
travanj 1397.	Juraj Petra Dujmova (Cega)	Notae, 251
svibanj 1397.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	Notae, 251
lipanj 1397.	Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 251
srpanj 1397.	Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 251
kolovoz 1397.	Andrija Cige Josipova (Cega)	Notae, 251
rujan 1397.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	Notae, 251
listopad 1397.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 251

studeni 1397.	Ursus Ivanov (Dujma Domičeva?) (Domišić)	Notae, 251
siječanj 1398.	Donat Augustina Kažotova (Casotis)	Notae, 252
veljača 1398.	Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Notae, 252; OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v
ožujak 1398.	Ivan Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, 252
travanj 1398.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 252
svibanj 1398.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	Notae, 252
lipanj 1398.	Donat Augustina Kažotova (Casotis)	Notae, 252
srpanj 1398.	Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	Notae, 253
rujan 1398.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	Notae, 253; OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v
listopad 1398.	Nikola Ciprijana Ivanova („Gracia“)	Notae, 253
studeni 1398.	Stjepan Petra Dujmova (Cega)	Notae, 253
prosinac 1398.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 253
siječanj 1399.	Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Notae, 253
veljača 1399.	Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Notae, 253
travanj 1403.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 256
svibanj 1403.	Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Notae, str. 256; NSK, Statuta, fol. 87v-88
lipanj 1403.	Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, 257
srpanj 1403.	Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Notae, 257
kolovoz 1403.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 257
rujan 1403.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 257; OT, kut. 1, sv. 11, fol. 45v
listopad 1403.	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)	Notae, 258.; OT, kut. 1, sv. 11, fol. 46v
studeni 1403.	Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Notae, 258
prosinac 1403.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 258
siječanj 1404.	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 258
veljača 1404.	Šimun Nikole Jakovljev (Sobota)	Notae, 258
lipanj 1404.	Ivan Mateja Mihaelova (Chiudis)	Notae, 259
kolovoz 1404.	Šimuna Nikole Jakovljeva (Sobota)	Notae, 259
rujan 1404.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 259
studeni 1404.	do kneževa dolaska privremeno Dmine Lukše Ivanova (Lucius)	Notae, 259
svibanj 1406.	Andrija Cige Josipova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Blaž Andrije Marinova (Andreis) ovlašteni slati uhode	Notae, 261

prosinac 1406.	suci i vikari Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Bive Grgura Bivce (Bivce), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Mikacije Nikole Mikacije (Vitturi)	MGT, bilježnički spisi, fol. 19v
travanj 1408.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	MGT, sudski spisi, fol. 46v
studeni 1408.	suci i rektori Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Andrija Cige Josipova (Cega), Mikacije Petra Mikacije (Vitturi) i Rafael Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, 264
prosinac 1408.	Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Notae, 264
ožujak 1409.	Andrija Cige Josipova (Cega)	Notae, 264
travanj 1409.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	Notae, 264
svibanj 1409.	Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Notae, 264
lipanj 1409.	Mikacije Nikole Mikacije (Vitturi)	Notae, 264
srpanj 1409.	Blaž Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 264
veljača 1411.	Mirse Mavra Mirse (Miršić) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Lučić 1979b 873; Lučić 1673, 402
rujan i listopad 1413.	sudac i vikar kneza Paskvalina, Bufal Dujma Martinova (Buffalis)	OT, kut. 1. sv. 12, fol. 13-14v
listopad 1414.	Andrija Cige Josipova (Cega) i Nikola Petra Mikacije (Vitturi)	OT, kut. 1. sv. 13, fol. 7
studeni 1415.	Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Notae, 265
prosinac 1415.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Andrija Cige Josipova (Cega)	Notae, 265; OT, kut. 66, sv. 2, fol. 2
ožujak 1416.	Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	Notae, 265
travanj 1416.	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	Notae, 265
svibanj 1416.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, 265
svibanj 1418.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v
lipanj 1418.	Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Mihael Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, str. 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v
srpanj 1418.	Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
kolovoz 1418.	Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
rujan 1418.	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Nikola Petra Mikacije (Vitturi)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
listopad 1418.	Andrija Cige Josipova (Cega) i Mikacije Nikole Mikacije (Vitturi)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 59v

studeni 1418.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	Notae, 266
prosinac 1418.	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	Notae, 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61
siječanj 1419.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega)	Notae, 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61v
veljača 1419.	Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	Notae, 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62
ožujak 1419.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Blaž Luke Mikacijev (Vitturi)	Notae, 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62v
travanj 1419.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	Notae, 266
svibanj 1419.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Donat Augustina Kažotova (Casotis)	Notae, 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 27, 63v
lipanj 1419.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)	Noate 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 28v
srpanj 1419.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 32
kolovoz 1419.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić) i Nikola Stjepana Dujmova (Cega)	Notae, 266
rujan 1419.	Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Ivan Ludovika Ivanova (Cega)	Notae 266; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 10v
listopad 1419.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	Notae, str. 266
studeni 1419.	tri ratna kapetana: Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Andrija Cige Josipova (Cega) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) / rektori Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	Notae, str. 266.; OT, kut. 2, sv. 41, fol. 16v
prosinac 1419.	Dujam (Andrije Cige?) (Cega) i Zore Marka Jurjeva (Mišković)	Notae, 266
siječanj 1420.	Resti (?)	Notae, 266
veljača 1420.	Andrija Cige Josipova (Cega) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Notae, 267
ožujak 1420.	Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Blaž Luke Mikacijeva (Vitturi)	Notae, 267
travanj 1420.	Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	Notae, 267
svibanj 1420.	ratni kapetani Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Donat Augustina Kažotova (Casotis) [vjerojatno i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)] / rektori Blaž Andrije Marinova (Andreis) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	Lučić 1979b, 911; Notae, 267

lipanj 1420.	ratni kapetani Blaž Andrije Marinova (Andreis), Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) / rektori Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Blaž Luke Mikacijeva (Vitturi)	Lučić 1979b, 911-912; Notae, 267
--------------	---	----------------------------------

Prilog br. 2. Kurija (suci i/ili konzilijari) 1271. – 1420.

Trajanje službe ⁹²⁸	Suci i/ili konzilijari ⁹²⁹	Izvor
lipanj 1271. (promjena Kurije?)	Andrija Marina Amblaževa (Andreis), Jakov Totile Držimirova (Vitturi), Valentin Petra Lukinoga (Lucius)	OIL, sv. 539, fol. 232
rujan 1271.	Jakov Totile Držimirova (Vitturi), Valentin Petra Lukinoga (Lucius)	MT, I, dok. 9, str. 225
listopad 1271.	Jakov Totile Držimirova (Vitturi), Valentin Petra Lukinoga (Lucius), Andrija Marina Amblaževa (Andreis)	MT, I, dok. 72, str. 256
prosinač 1271.	Jakov Totile Držimirova (Vitturi), Valentin Petra Lukinoga (Lucius), Andrija Marina Amblaževa (Andreis)	MT, I, dok. 9, str. 274; dok. 24, str. 281
siječanj 1272. (promjena Kurije)	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Lampredije Jakova Dobronje (Vodovari), Luka Petra Lukinoga (Lucius)	CD, V, dok. 65, str. 617-618
veljača 1272.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Petra Lukinoga (Lucius) ...	MT, I, dok. 78, str. 313; MT, III, dok. 13, str. 54
ožujak 1272.	Lampredije Jakova Dobronje (Vodovari), Luka Petra Lukinoga (Lucius) ...	MT, III, dok. 13, str. 54; MT, III, dok. 28, str. 68
travanj 1272.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Petra Lukinoga (Lucius) i Lampredije Jakovljevi (Vodovari)	MT, III, dok. 42, str. 79; MT, I, dok. 110, str. 331; dok. 118, str. 336; dok. 124, str. 339
svibanj 1272.	Lampredije Jakovljevi (Vodovari), Luka Petra Lukinoga (Lucius) ... [vjerojatno i Dessa Amblaža Cernote (Andreis)]	MT, III, dok. 50, str. 85; MT, III, dok. 51, str. 86

⁹²⁸ Tijekom 13. i 14. stoljeća prati se običaj izbora novoga sastava Kurije u lipnju, odnosno u prosincu. Naravno, nisu se uvijek toga pridržavali, ali čini se da je u praksi slovalo za normu. S druge strane, budući da se od lipnja 1402. godine mogu jasno pratiti promjene sastava Kurije svaka tri mjeseca – naime u prosincu, ožujku, lipnju i rujnu – treba upozoriti da za neke mjesece nema izravne potvrde u dokumentima. Naprimjer, ukoliko mandat traje između 1. prosinca i 1. ožujka, a postoje sačuvani podaci samo za prosinač, pretpostavit će se da to vrijedi i za siječanj i veljaču, ili obrnuto. To vrijedi za one mjesece uz koje ne dolazi adekvatna referenca u trećem stupcu pod kategorijom „izvor“. Uz to treba istaknuti kako se biraju četiri suca i četiri konzilijara (ili osam konzilijara) do samoga kraja 14. i početka 15. stoljeća kada se po svemu sudeći počinju birati samo četiri suca u sastavu Trogirske kurije. Sukladno tomu, podaci za sastav Kurije najvećim su dijelom nepotpuni za najveći dio 13. i dobar dio 14. stoljeća.

⁹²⁹ Navedena imena trebaju se po „tvorničkim postavkama“ čitati kao suci. U slučajevima kada su zabilježeni i konzilijari, tada se jasno naznačuje tko su suci, a tko konzilijari.

lipanj 1272. (promjena Kurije) ⁹³⁰	Dessa Petra Lukinoga (Lucius), Dujam Desse (Cega) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, I, dok. 178, str. 367; dok. 207, str. 378
srpanj 1272.	Dessa Petra Lukinoga (Lucius), Dujam Desse (Cega) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, I, dok. 193, str. 374; MT, III, dok. 59, str. 93
rujan 1272.	Dessa Petra Lukinoga (Lucius), Dujam Desse (Cega) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, I, dok. 202, str. 376; dok. 281, str. 416
studeni 1272.	Dessa Petra Lukinoga (Lucius), Valentin Kazarice (Kazarica) ... [vjerojatno i Dujam Desse (Cega)]	MT, I, dok. 311, str. 429-430
prosinac 1272.	Dessa Petra Lukinoga (Lucius), Dujam Desse (Cega) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, I, dok. 349, str. 449
veljača 1273.	Nikola Jakova Dobronje (Vodovari), Roman Nikole Stoke („Stoka“), Stjepan Marina Ruge (Cipiko)	MT, I, dok. 372, str. 460
travanj 1273.	Nikola Jakova Dobronje (Vodovari), Stjepan Marina Ruge (Cipiko) ... [vjerojatno i Roman Nikole Stoke („Stoka“)]	MT, I, dok. 409, str. 480
svibanj 1273.	Nikola Jakova Dobronje (Vodovari) i Roman Nikole Stoke („Stoka“) [vjerojatno i Stjepan Marina Ruge (Cipiko)]	MT, I, dok. 459, str. 504
siječanj 1274.	Andrija Marina Amblaževa (Andreis) i Martin Kazarice (Kazarica)	MT, II, dok. 1, str. 1
lipanj 1274.	Andrija Marina Amblaževa (Andreis) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, II, dok. 18, str. 9
studeni 1279.	Andrija Marina Amblaževa (Andreis), Zore Dessin (Cega), Nikola Kažotov (Casotis)	MT, II, dok. 132, str. 224
veljača 1286.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Dujam Domičev (Domišić) i Matej Luke Matejeva (Lucius)	CD, VI, dok. 466, str. 549-550
veljača 1288.	Nikola Kažotov (Casotis), Matej Luke Matejeva (Lucius), Dessa Petra Lukinoga (Lucius)	Supplementa, II, dok. 96, str. 165-166
svibanj 1302.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius), Marin Bertana Marina Ruge (Cipiko)	Notae, 221
prosinac 1304.	Gauzinja Marina Amblaževa (Andreis), Dujam Domičev (Domišić), Matej Luke Matejeva (Lucius)	Notae, str. 221

⁹³⁰ Sastav nove Kurije zabilježen je tek 28. lipnja, a do tada je na pozicijama i dalje prethodni sastav.

siječanj 1312. (?) ⁹³¹	Ciprijan Nici (?), Juraj Marinov (Mišković)	MT, IV, dok. 36, str. 115.
veljača 1312. (?) ⁹³²	Mirsa Dobromirov (Miršić)	MT, IV, dok. 34, str. 110
studenj 1312. ⁹³³	konzilijari Mirsa Dobromirov (Miršić), Mengacije Silvestra Mengacijeva (Mazzarello)	MT, IV, dok. 73, str. 445; dok. 66, str. 440;
prosinao 1312.	(konzilijar) Mirsa Dobromirov (Miršić)	MT, IV, dok. 79, str. 450
siječanj 1313.	konzilijari Dessa Dujmov „Morsika“ (Buffalis), Vicencije Ampleuzov, Gaudije Desse Gusi („Gušo“), Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Plucol Julle Plocijeva („Ploča“) i Jakov (?) ⁹³⁴	MT, IV, dok. 88 i 90, str. 457-458; dok. 93, str. 461
veljača 1313.	konzilijari Lovro (?), ⁹³⁵ Jakov (?), Dessa Dujmov „Morsika“ (Buffalis), Miho Stjepana Dujmova (Cega), Gaudije Desse Gusi („Gušo“), Vicencije Ampleuzov i Plucol Julle Plocijeva („Ploča“)	MT, IV, dok. 99, str. 469-471.
ožujak 1318.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Grgur Luke Matejeva (Lucius), Marin Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 229
lipanj 1318.	Šimun Marina Amblaževa (Andreis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi) i Ivan Petra Dujmova („Gracia“)	Notae, 229
veljača 1319.	Dujam Marina Andrijinoga (Andreis), Petar Jakova Totile (Vitturi), Mengacije Silvestra Mengacijeva (Mazzarello)	MT, IV, dok. 180, str. 517-522

⁹³¹ Treba odmah upozoriti na to da je datacija dokumenta u MT, IV, dok. 36, str. 112 vrlo upitna jer u siječnju 1312. godine u Trogiru nema potestata, kao ni u siječnju 1310., 1311. i 1313. godine. Stoga se čini utemeljenim razmišljati o tome da se radi o nekom siječnju 1309. ili neke još ranije godine, odnosno nekom siječnju između 1314. i 1317. godine. Treba napomenuti kako se Matej navodi službeno kao trogirski potestat u rujnu 1313. godine, odnosno neformalno u duždovom pismu od svibnja iste godine.

⁹³² U citiranom sudskom spisu navodi se da je Petar Dessin *per Mirsam examinatus*, što jasno sugerira da je Mirsa bio član Kurije jer je to bila njihova zadaća. S druge strane nailazi se na sličan problem iznesen u prethodnoj bilješci. Budući da je sudski spis zaključen u srpnju presudom gospodina potestata i njegovih konzilijara, što je formulacija koja se prije svega koristi tijekom uprave potestata Mateja Zorijeva, postavlja se pitanje radi li se o veljači 1312. ili zapravo neke druge godine (1314. – 1317.).

⁹³³ U ovom slučaju valja napomenuti kako su navedeni *consiliarios, videlicet Mirse et Moyçe*, za koje se pretpostavlja da su Mirsa Dobromirov i Mengacije Silvestrov. S druge strane, moguće je prema MT, IV, dok. 66, str. 440, da su i Bart Silvestra Mengacijeva (Mazzarello) i Dessa Palmote („Palmota“) bili konzilijari u ovome sastavu od studenoga 1312. godine. Potonji je dokument datiran 15. studenoga 1313. godine, međutim presudu donosi kapetan sa svojom kurijom, a Matej Zorijev je u studenome 1313. godine potestat, a ne više samo kapetan tako da je vjerojatnije riječ o studenome 1312. godine.

⁹³⁴ U citiranim su izvorima konzilijari zabilježeni samo imenom izuzev Desse Morsiche (Dessa Dujmova „Morsika“): Vicencije, Kažot, Gausije (Gaudije), Plucol i Jakov. Jakov može biti Jakov Marinov, Jakov Nikole ili Jakov Vechico („Vitko“).

⁹³⁵ Nije poznato o kojem bi se Lovri (Laurenciju) trebalo raditi u ovom kontekstu.

travanj 1319.	Dujam Marina Andrijinoga (Andreis), Petar Jakova Totile (Vitturi), Mengacije Silvestra Mengacijeva (Mazzarello)	MT, IV, dok. 185, str. 522
svibanj/lipanj 1319.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Grgur Luke Matejeva (Lucius), Marin Andrije Marinova (Andreis)	Notae, 229
prosinac 1319.	Ivan Dujma Domiče (Domišić), Ivan Petra Dujmova („Gracia“), Šimun Marina Amblaževa (Andreis),	Notae, 230
siječanj 1320.	Ivan Dujma Domiče (Domišić), Ivan Petra Dujmova („Gracia“), Šimun Marina Amblaževa (Andreis),	Lučić 1673, 161; Lučić 1979a, 390
travanj 1321. (?) ⁹³⁶	konzilijar Damjan Serekule („Kokot“)	MT, IV, dok 213, str. 546
svibanj 1322.	Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Mengacije Desse Dujmova (Cega)	Listine, I, dok. 515, str. 340
studeni 1322.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Ivan Desse (Petrova?) („Gracia“), Josip Stjepana Dujmova (Cega) i Matej Zore Desse (Cega) ⁹³⁷	Lučić 1673, 192; Lučić 1979a, 450
prosinac 1322.	Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Nikola Mateja Dobre (Quarco), Petar Jakova Totile (Vitturi), Miho Stjepana Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 118
(vjerojatno druga polovica) 1322.	suci Matej Zore Desse (Cega), Josip Stjepana Dujmova (Cega), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi) i Zove (Ivan) Cicchi (?) / konzilijari Bitkoj Martinov („Guco“), Dessa Ivana Lukinoga (Lucius), Dessa Palmote (Palmota) i Marko Jurjev (Mišković)	Statut 1988, 7; Statutum 1915, 7
ožujak 1324.	Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Ivan Desse Petrova („Gracia“), Ivan Petra Dujmova (Cega?)	CD, IX, dok. 147, str. 183
travanj 1324.	Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Ivan Desse Petrova („Gracia“), Ivan Petra Dujmova (Cega?)	CD, IX, dok. 149, str. 186

⁹³⁶ Sudski zapis datiran je u travanj 1321. godine, no navodi se pritom knez (*comes*) na čelu Kurije, što je mogao biti slučaj tek od svibnja 1322. godine pa nadalje nakon uspostave mletačke vlasti i knezova biranih iz redova venecijanskoga patricijata. Dakle, ne može nikako biti travanj 1321. godine, nego bi to mogao biti tek travanj 1323. ili neke još kasnije godine.

⁹³⁷ Matej Zorijev umro je na funkciji suca tijekom studenoga 1322. godine.

svibanj 1324. ⁹³⁸	suci Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius) / konzilijari Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Vital Martinov („Guco“?) ⁹³⁹ i Mavro Mirse Dobromirova (Miršić)	OIL, sv. 542, fol. 134v, 135
lipanj 1324. (promjena Kurije)	Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Petar Jakova Totile (Vitturi), Miho Stjepana Dujmova (Cega)	CD, IX, dok. 159, str. 198
srpanj 1324.	Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Petar Jakova Totile (Vitturi), Miho Stjepana Dujmova (Cega)	MT, IV, dok. 214, str. 548; OIL, sv. 542, fol. 312v
prosinač 1324. (promjena Kurije)	Juraj Marinov (Mišković), Danijel Jakova Totile (Vitturi), Martin Dujma Desse (Buffalis), Petraka Stjepana Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 144
ožujak 1325.	Juraj Marinov (Mišković), Danijel Jakova Totile (Vitturi), Martin Dujma Desse (Buffalis), Petraka Stjepana Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 150
travanj 1325.	Juraj Marinov (Mišković), Danijel Jakova Totile (Vitturi), Martin Dujma Desse (Buffalis), Petraka Stjepana Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 154
svibanj 1325.	Juraj Marinov (Mišković), Danijel Jakova Totile (Vitturi), Martin Dujma Desse (Buffalis), Petraka Stjepana Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 162
lipanj 1325. (promjena Kurije)	Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Ivan Desse Petrova („Gracia“), Kažot Nikole Kažotova (Casotis) i Mengacije Desse Dujmova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 165
kolovoz 1325. ⁹⁴⁰	suci Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Ivan Desse Petrova („Gracia“), Kažot Nikole Kažotova (Casotis) i Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“) / konzilijari Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Plucol Julle Plocijeva („Ploča“), Vital Martinov („Guco“?) i Mavro Mirse Dobromirova (Miršić)	OIL, sv. 542, fol. 174, 311v
studeni 1325.	Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Ivan Desse Petrova („Gracia“), Kažot Nikole	OIL, sv. 542, fol. 185

⁹³⁸ U CD, IX, dok. 437, str. 537-538, isti je dokument datiran općenito u 1330. godinu. Međutim, budući da su Dessa i Frederik zabilježeni kao suci u ožujku i travnju 1324. godine, čini se da je i ovdje riječ onda o svibnju 1324. godine.

⁹³⁹ Mladen Andreis Vitala Martinova poistovjećuje s Bitkojom Martinovim („Guco“). Andreis 2002, 196.

⁹⁴⁰ Čini se da je iz nekog razloga Mengacije Desse Dujmova otpao iz ovoga sastava Kurije, a umjesto njega izabran Dessa Bastijana Lukinoga.

	Kažotova (Casotis) i Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“)	
prosinac 1325. (promjena Kurije?)	Mengacije Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Dujam Stjepana Dujmova (Cega), Petar Desse Petrova („Gracia“) i Damjan Serekule Desse („Kokot“)	CD, IX, dok. 219, str. 268-269; CD, VI, dok. 151, str. 166
srpanj 1326.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Miho Stjepana Dujmova (Cega) i Andrija Grgura Lukinoga (Lucius)	OT, kut. 61, sv. 1, fol. 2v-3
? 1326.	konzilijari Bivce Belle (Bivce), Dessa Palmote („Palmota“), Nikola Mateja Dobre (Quarco) i Martin Dujma Desse (Buffalis)	Statut 1988, 163; Statutum 1915, 130
? 1327.	konzilijari Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis) i Ivan Desse Petrova („Gracia“)	Statut 1988, 163; Statutum 1915, 130
rujan 1327.	suci Mengacije Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Dessa Ivana Lukinoga (Lucius) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi) / konzilijar Marin Mateja Dobre (Quarco)	OIL, sv. 542, fol. 209
siječanj 1328.	Miho Stjepana Dujmova (Cega), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Martin Dujma Desse (Buffalis) i Damjan Serekule Desse („Kokot“)	OT, kut. 61, sv. 1, fol. 1v
veljača 1328.	Miho Stjepana Dujmova (Cega), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Martin Dujma Desse (Buffalis) i Damjan Serekule Desse („Kokot“)	OIL, sv. 542, fol. 219
ožujak 1328.	Miho Stjepana Dujmova (Cega), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Martin Dujma Desse (Buffalis) i Damjan Serekule Desse („Kokot“)	OIL, sv. 542, fol. 222
kolovoz 1328.	konzilijar Dessa Palmote („Palmota“)	MT, IV, dok. 94, str. 260
listopad 1328.	Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Nikola Mateja Dobre (Quarco), Josip Stjepana Dujmova (Cega) i Matej Grgura (Lukinoga?) (Lucius?)	OIL, sv. 542, fol. 230v-231
prosinac 1328. (promjena Kurije)	suci Danijel Jakova Totile (Vitturi), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Dujmova (Cega) i Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello) / konzilijar Mavro Mirse Dobromirova (Miršić)	OIL, sv. 542, fol. 256v; MT, IV, dok. 95, str. 268; CD, IX, dok. 359, str. 436

siječanj 1329.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Dujmova (Cega) i Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello)	MT, IV, dok. 99, str. 285; dok. 101, str. 301
veljača 1329.	Petraka Stjepana Dujmova (Cega) i Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello) [vjerojatno i Danijel Jakova Totile (Vitturi) i Vicencije Ampleuzov]	MT, IV, dok. 106, str. 315
lipanj 1329. (promjena Kurije?)	Danijel Jakova Totile (Vitturi) ⁹⁴¹ / Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi) [vjerojatno i Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis) i Marin Jancija Petrića („Petrić“)]	MT, IV, dok. 111, str. 339, 341
kolovoz 1329.	Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi) i Marin Jancija Petrića („Petrić“)	MT, IV, dok. 114, str. 357
rujan 1329.	Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Marin Jancija Petrića („Petrić“)	CD, IX, dok. 396, str. 486; Lučić 1673 180
listopad 1329.	Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Marin Jancija Petrića („Petrić“)	CD, IX, dok. 398, str. 489
prosinac 1329. ⁹⁴²	suci Juraj Marinov (Mišković), Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi) i Marin Jancija Petrića („Petrić“) / konzilijari Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Gaudije Desse Gusi („Gušo“) i Gauzinja Petra Kastrafocijeva (Kastrafoci)	OIL, sv. 542, fol. 267
prosinac 1330.	Dessa Bastijana Lukinoga („Pecci“), Nikola Šimuna Mengacijeva (?), Dessa Dujma Desse (Cega) Grgur Mateja Lukinoga (Lucius)	MT, IV, dok. 219, str. 550
prosinac 1331.	Ivan Desse Petrova („Gracia“), ⁹⁴³ Petraka Stjepan Dujmova (Cega), Andrija Grgura Lukinoga (Lucius) i Lukan Desse Bastijanova („Pecci“)	OT, kut. 61, sv. 2, fol. 41

⁹⁴¹ Navodi se 2. lipnja 1329. godine iz čega se izvodi da je izbor nove Kurije obavljen ubrzo nakon toga.

⁹⁴² Podaci su zabilježeni u dokumentu od 4. prosinca 1329. godine što sugerira da još nije došlo do promjene Kurije, zbog čega se i dalje navodi isti sastav izabran u lipnju 1329. godine.

⁹⁴³ Treba upozoriti kako se u dokumentu navodi samo Ivan Desse. Naime, u istom razdoblju (od 1330-ih pa nadalje) djeluju Ivan Desse Petrova, Ivan Desse Markova i Ivan Desse Palmote. Stoga se sada može vrlo lako raditi i o nekom drugom Ivanu.

veljača 1333.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Nikola Šimuna Marinova (Andreis), Toma Stjepanov (Cega?), Marin Jancija Petrića („Petrić“)	CD, X, dok. 46, str. 82
? 1333.	Ivan Andrijin (?), Grgur Luke Matejeva (Lucius), Ivan Desse (?) i Lukan Desse Bastijanova („Pecci“)	Notae, 232
prosinac 1333.	Zore Amblaža Martinova (Kazarica), Danijel Jakova Totile (Vitturi), Mengacije Desse Dujmova (Cega), Martin Dujma Desse (Buffalis)	CD, X, dok. 85, str. 130; OIL, sv. 542, fol. 299v
studeni 1334.	suci Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Petar Desse Petrova („Gracia“) / konzilijari Gaudije Desse Gusi („Gušo“), Bitkoj Martina Vitalova („Guco“), Gaudije Stojše („Snačić“) i Luka Ivana Lukinoga (Lucius)	OIL, sv. 542, fol. 306-306v, 318; OT, kut. 61, sv. 2, fol. 5v
prosinac 1334. ⁹⁴⁴	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Josip Stjepana Dujmova (Cega), Matej Grgura (Lukinoga?) (Lucius?) i Lukan Desse Bastijanova („Pecci“)	OIL, sv. 542, fol. 306
listopad 1335.	Miho Stjepana Dujmova (Cega), Ivan Desse Petrova („Gracia“), ⁹⁴⁵ Frederik Mateja Lukinoga (Lucius) i Nikola Mateja Dobre (Quarco)	OT, kut. 61, sv. 2, fol. 12v
prosinac 1335.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Dujam Marina Andrijinoga (Andreis) i Martin Dujma Desse (Buffalis)	OT, kut. 61, sv. 2, fol. 25v
studeni 1336.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Josip Stjepana Dujmova (Cega), Andrija Gauzinje Marinova (Andreis) i Lukan Desse Bastijanova („Pecci“)	CD, X, dok. 215, str. 284-285
siječanj 1337.	Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Mengacije Desse Dujmova (Cega), i Andrija Grgura Lukinoga (Lucius)	OIL, sv. 542, fol. 330

⁹⁴⁴ Nova kurija izabrana je 7. prosinca 1334. godine, no prethodna je morala završiti neki tekući spor pa ih se navodi istovremeno, što na prvi mah zbunjuje. Međutim, stvar je u tome da prethodni sastav privremeno zadržava ingerenciju nad poslovima Kurije koje još nisu iz nekog razloga priveli kraju, dočim se novi sastav bavi novim poslovima. Izričiti dokaz tomu predstavlja upravo ovaj slučaj, prilikom čega se vlasti pozivaju i na neimenovanu odredbu Trogirskoga statuta koja dopušta nastavak rada prethodnoga sastava Kurije radi dovršenja postojećih poslova. Možda se to odnosilo na odredbu 36 u prvoj knjizi statutarnih odredaba, koja dopušta starom sastavu da najkasnije u roku od osam dana nakon izmjene sastava Kurije riješe svoje zaostale poslove. Statut 1988, 24-25.

⁹⁴⁵ Vidi ponovno predzadnju bilješku 942.

veljača 1338.	Nikola Markov (?), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Martin Dujma Dese (Buffalis) i Lukan Dese Bastijanova („Pecci“)	OIL, sv. 542, fol. 341
travanj 1338.	Nikola (Markov) (?), Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Martin Dujma Dese (Buffalis) i Lukan Dese Bastijanova („Pecci“)	CD, X, dok. 286, str. 387
srpanj 1338.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Gaudije Dese Gusi („Gušo“), Josip Stjepana Dujmova (Cega) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 3, fol. 23v
kolovoz 1338.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Gaudije Dese Gusi („Gušo“), Josip Stjepana Dujmova (Cega) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OIL, sv. 542, fol. 346
prosinac 1338. ⁹⁴⁶ (promjena Kurije)	Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Petrakova (Cega), Miho Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OIL, sv. 542, fol. 402
siječanj 1339.	Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Petrakova (Cega), Miho Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OIL, sv. 542, fol. 366
travanj 1339.	suci Baron Silvestra Mengacijeva (Mazzarello), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Petrakova (Cega), Miho Danijela Jakovljeva (Vitturi) / konzilijar Dese Ivana Lukinoga (Lucius)	CD, X, dok. 318, str. 449; Lučić 1673, 221; OT, kut. 61, sv. 3, fol. 23
rujan 1339.	suci Nikola Mateja Dobre (Quarco), Dujam Stjepana Dujmova (Cega), Dujam Marina Andrijinoga (Andreis) i Andrija Grgura Lukinoga (Lucius) / konzilijar Mavro Mence Julle („Ploča“)	CD, X, dok. 342, str. 487; Lučić 1673, 235
listopad 1339.	Nikola Mateja Dobre (Quarco), Dujam Stjepana Dujmova (Cega), Dujam Marina Andrijinoga (Andreis) i Andrija Grgura Lukinoga (Lucius)	OIL, sv. 542, fol. 388

⁹⁴⁶ Lučić je u Ostavštini datirao dokument 28. prosinca 1339. godini, međutim smetnuo je s uma da je dokument datiran po božićnom stilu i stoga može biti jedino prosinac 1338. godine. Na to ukazuje činjenica da se u dokumentu iz Ostavštine navodi kao dužd Franjo Dandolo, a taj je umro 1. studenoga 1339. godine i naslijedio ga je Bartolomej Gradenigo krajem studenoga ili početkom prosinca 1339. godine, kako je to razvidno iz opisne datacije u OT, kut. 61, sv. 4, fol. 1. Isto tako se u potonjem notarskom dokumentu navodi kako se odlukom Velikoga vijeća izostavlja biskupovo ime iz datacije (što je rezultat sukoba komune i biskupa), što još nije bio slučaj u prosincu 1338. godine pa to nije ni navedeno u dokumentu iz Ostavštine. Drugim riječima, dokument iz Ostavštine trebalo bi datirati 28. prosinca 1338. godine.

studeni 1339.	suci Nikola Mateja Dobre (Quarco), Dujam Stjepana Dujmova (Cega), Dujam Marina Andrijinoga (Andreis) i Andrija Grgura Lukinoga (Lucius) / konzilijari Mece Julle Plocijeva („Ploča“), Mavro Mence Julle („Ploča“), Mihael Mateja Klaudijeva (Chiudis) i Mikacije Petra Mikacije (Vitturi)	OIL, sv. 542, fol. 400
prosinač 1339. (promjena Kurije)	Nikola Šimuna Marinova (Andreis), Marko Jurjev (Mišković), Grgur Mateja Lukinoga (Lucius) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 4, fol. 1-1v
siječanj 1340. ⁹⁴⁷	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Gaudije Dese Gusi („Gušo“), Josip Stjepana Dujmova (Cega) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi)	CD, X, dok. 364, 516-517; Lučić 1673, 236
travanj 1340.	Nikola Šimuna Marinova (Andreis), Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Marko Jurjev (Mišković) i Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 5, fol. 1v
svibanj 1340.	Marko Jurjev (Mišković), Nikola Šimuna Marinova (Andreis) ...	OT, kut. 61, sv. 5, fol. 4
lipanj 1340. (promjena Kurije?)	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Miho Stjepana Dujmova (Cega) i Grgur Bivce (Bivce)	OT, kut. 61, sv. 5, fol. 6v
prosinač 1341. (promjena Kurije)	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Dujmova (Cega) i Toma Donata Nikole (Casotis)	OT, kut. 61, sv. 6, fol. 25v, 30
siječanj 1342.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Vicencije Ampleuzov, Petraka Stjepana Dujmova (Cega) i Toma Donata Nikole (Casotis)	OT, kut. 61, sv. 7, fol. 2
prosinač 1342.	Ivan Dese (?), ⁹⁴⁸ Nikola Mateja Dobre (Quarco), Nikola Kažota Nikolina (Casotis) i Grgur Bivce (Bivce)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 66
kolovoz 1343.	Andrija Gauzinje Marinova (Andreis), Blaž Marina Andrijinoga (Andreis), Petar Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Mihe Stjepanova (Cega),	CD, XI, dok. 62, str. 76
ožujak 1344.	Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Dese Ivana Lukinoga (Lucius) i Marin Mateja Dobre (Quarco)	OT, kut. 1, sv. 4, fol. 1

⁹⁴⁷ Čini se da je sastav Kurije promijenjen ponovno (očigledno i privremeno) u siječnju izuzev Jakova Danijela Jakovljeva. Osim ako nije došlo do miješanja sudaca i konzilijara, što onda znatno otežava razlikovanje kurijalnih sastava.

⁹⁴⁸ Vidi ponovno bilješku 941.

svibanj 1344.	Kažot Nikole Kažotova (Casotis), Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Dessa Ivana Lukinoga (Lucius) i Marin Mateja Dobre (Quarco)	OT, kut. 1, sv. 4, fol. 16
lipanj 1344. ⁹⁴⁹ (promjena Kurije)	Nikola Marina Andrijina (Andreis), Nikola Ciprijana Marinova (Ciprijan), Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi) i Nikola Kažota Nikolina (Casotis)	CD, XI, dok. 102, str. 140; OT, kut. 1, sv. 4, fol. 16
srpanj 1344.	suci Nikola Marina Andrijina (Andreis), Nikola Ciprijana Marinova (Ciprijan), Jakov Danijela Jakovljeva (Vitturi) i Nikola Kažota Nikolina (Casotis) / konzilijari Maroje Stancile („Žiljević“), Lukša Ivana Lukinoga (Lucius), Juraj Slavkov (?) i Ivan Desse Palmote („Palmota“)	OT, kut. 1, sv. 4, fol. 16; CD, XI, dok. 102, str. 140; Lučić 1673, 508-509
siječanj 1346.	Frederik Mateja Lukinoga (Lucius), Mengacije Desse Dujmova (Cega), Nikola Kažota Nikolina (Casotis) i Petar Mihe Stjepanova (Cega)	NSK, Statuta, 93v-94v
prosinac 1346.	Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Ivan Marina Andrijinoga (Andreis), Lukan Desse Bastijanova („Pecci“) i Marin Lovrin (?)	OT, kut. 61, sv. 9, fol. 3
(vjerojatno prva polovica) 1347.	Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Ivan Marina Andrijinoga (Andreis), Lukan Desse Bastijanova („Pecci“) i Marin Lovrin (?)	Statut 1988, 187; Statutum 1915, 148
prosinac 1347.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Toma Stjepanov (Cega?), Miho Danijela Jakovljeva (Vitturi) i Donat Kažota Nikolina (Casotis)	OT, kut. 61, sv. 12, fol. 4v
veljača 1348.	Grgur Salingvera Držimirova (Vitturi), Toma Stjepanov (Cega?), Miho Danijela Jakovljeva (Vitturi) i Donat Kažota Nikolina (Casotis)	CD, XI, dok. 335, str. 443
svibanj 1348.	Petar Marina Bertanova (Cipiko), Donat Kažota Nikolina (Casotis) i Marlauentius (?)	CD, XI, dok. 349, str. 460
siječanj 1349. ⁹⁵⁰	Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Julle Donata Nikolina (Casotis), Nikola Marina Andrijinga (Andreis)	Notae, 233

⁹⁴⁹ Novi sastav Kurije izabran je prije 9. lipnja 1344. godine, zbog čega je zabilježen istovremeno s prethodnim. OT, kut. 1, sv. 4, fol. 16.

⁹⁵⁰ Iako je Lučić u svojim Notama zabilježio da se radi o siječnju 1348. godine, čini se prema podacima od prosinca 1347. i veljače 1348. godine da to nije moguće. 1347. ili 1350. također otpadaju kao opcije polazeći od podataka za prosinac 1346. i veljaču 1350. godine. Čini se razložnijim pretpostaviti da je riječ o siječnju 1349. godine.

svibanj 1349.	Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Tome Donata Nikolina (Casotis), Nikola Marina Andrijinoga (Andreis) i Danijel Ivana Desse („Gracia“)	OIL, sv. 542, fol. 457; Listine, III, dok. 192, str. 124
veljača 1350.	Dujam Damjana Dujma Domičeva (Domišić), Petar Bivce Belle (Bivce), Silvestar Barona Silvestrova (Mazzarello) Andrija Marina Andrijinoga (Andreis)	CD, XI, dok. 438, str. 576
veljača 1351.	Dessa Damjana Dujmova (Domišić), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Donat Kažota Nikola (Casotis) i Ivan Mactice Tominoga („Matika“?)	Lučić 1673, 506
kolovoz 1352.	Petraka Stjepana Dujmova (Cega), Marko Jurjev (Mišković?), Nikola Marina Andrijinoga (Andreis) i Nikola Ciprijana Marinova (Ciprijan)	CD, XII, dok. 82, str. 117
siječanj 1356.	Marin Mateja Dobre (Quarco), Nikola Ciprijana Marinova (Ciprijan), Petar Mateja Lukinoga (Lucius) i Danijel Ivana Desse („Gracia“)	OIL, sv. 542, fol. 461
siječanj 1357.	Josip Stjepana Dujmova (Cega), Marko Jurjev (Mišković), Nikola Ivana Acelini (Acelini) i Danijel Barona Silvestrova (Mazzarello)	CD, XII, dok. 289, str. 386
studeni 1358.	Josip Stjepana Dujmova (Cega), Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Petar Marina Bertanova (Cipiko) i Dessa Lukana Desse („Pecci“)	Notae, 234
prosinac 1358.	Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Petar Marina Bertanova (Cipiko) i Dessa Lukana Desse („Pecci“) [vjerojatno i Josip Stjepana Dujmova (Cega)]	CD, XII, dok. 405, str. 530
svibanj 1359.	Josip Stjepana Dujmova (Cega), Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Petar Marina Bertanova (Cipiko) i Dessa Lukana Desse („Pecci“)	OIL, sv. 540, fol. 41
svibanj 1360.	Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Danijel Ivana Desse („Gracia“), Andrija Marina Andrijinoga (Andreis) i Marin Jancija Petrića („Petrić“)	CD, XIII, dok. 20, str. 27
lipanj 1360.	Andrija Grgura Lukinoga (Lucius), Danijel Ivana Desse („Gracia“), Andrija Marina Andrijinoga (Andreis) i Marin Jancija Petrića („Petrić“)	CD, XIII, dok. 25, str. 34
siječanj 1361.	Ciprijan Ivana Desse („Gracia“), Ivan Mactice Tome („Matika“?), Augustin Kažota	CD, XIII, dok. 72, str. 101

	Nikolina (Casotis) i Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	
svibanj 1361.	Ciprijan Ivana Dese („Gracia“), Ivan Mactice Tome („Matika“?), Augustin Kažota Nikolina (Casotis) i Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	CD, XIII, dok. 92, str. 138
svibanj 1364.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Petar Mikacija Petrova (Vitturi) i Nikola Jakova Nikola (Sobota)	CD, XIII, dok. 269, str. 366
svibanj 1365.	Nikola Ivana Acelini (Acelini), Nikola Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Petar Mikacija Petrova (Vitturi) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	CD, XIII, dok. 322, str. 444
lipanj 1365. (promjena Kurije)	Ivan Mactice Tome („Matika“?), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Augustin Kažota Nikolina (Casotis) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	NSK, Statuta, fol. 98-98v
listopad 1366.	Petar Marina Bertanova (Cipiko), Dessa Damjana Dujma Domičeva (Domišić), Petar Mikacija Petrova (Vitturi) i Matej Mihaela Kludijeva (Chiudis)	CD, XIII, dok. 409, str. 572
prosinac 1367.	Ivan Mactice Tome („Matika“?), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Ciga Josipa Stjepanova (Cega) i Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	OT, kut. 61, sv. 11, fol. 14, 18v
srpanj 1368.	Danijel Ivana Dese („Gracia“), Nikola Ivana Acelini (Acelini), Petar Josipa Stjepanova (Cega) i Ludovik Ivana Petrova (Cega)	NSK, Statuta, fol. 99v
veljača 1370.	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Matej Mihaela Kludijeva (Chiudis) i Stanoje Maroje Stancila („Žiljević“)	Oporuke Trogira, dok. 10, str. 178
ožujak 1370. (promjena Kurije)	Gauzinja Marina Gauzinje (Andreis), ⁹⁵¹ Ciprijan Ivana Dese („Gracia“), Petar Mikacije Petrova (Vitturi) i Marin Petra Marina Bertanova (Cipiko)	Oporuke Trogira, dok. 22, str. 185
travanj 1370.	Gauzinja Marina Gauzinje (Andreis), Ciprijan Ivana Dese („Gracia“), Petar Mikacije Petrova (Vitturi) i Marin Petra Marina Bertanova (Cipiko)	Oporuke Trogira, dok. 24, str. 186
svibanj 1370.	Gauzinja Marina Gauzinje (Andreis), Ciprijan Ivana Dese („Gracia“), Petar	Oporuke Trogira, dok. 25, str. 187;

⁹⁵¹ Moguće je i dalje da se radi o Gauzinji Marina Andrijinoga (Andreis).

	Mikacije Petrova (Vitturi) i Marin Petra Marina Bertanova (Cipiko)	OIL, sv. 540, fol. 83
lipanj 1370. (promjena Kurije?)	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Nikola Ivana Dujma Domiče (Domišić), Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	Oporuke Trogira, dok. 25, str. 187; OIL, sv. 540, fol. 89
kolovoz 1370.	Petar Marina Bertanova (Cipiko), Nikola Ivana Acelini (Acelini), Andrija Marina Andrijinoga (Andreis) i Dujam Martina Dujmova (Buffalis)	Oporuke Trogira, dok. 33, str. 191
studeni 1370.	Andrija Marina Andrijinoga (Andreis), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Nikola Grgura Bivce (Bivce)	OIL, sv. 540, fol. 93; Oporuke Trogira, dok. 50, str. 204
siječanj 1371.	Ivan Mactice Tome („Matika“?), Nikola Ivanov (?), ⁹⁵² Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Dujam Martina Dujmova (Buffalis)	Oporuke Trogira, dok. 6, str. 175
svibanj 1371.	Gauzinja Marina Gauzinje (Andreis), Danijel Ivana Desse („Gracia“, Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Marin Petra Marinova (Cipiko)	Oporuke Trogira, dok. 38, str. 194
srpanj 1371.	Andrija Marina Andrijinova (Andreis), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Oporuke Trogira, dok. 40, str. 196; dok. 48, str. 201
studeni 1371.	Andrija Marina Andrijinova (Andreis), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	Oporuke Trogira, dok. 47, str. 200
prosinac 1371 (promjena Kurije)	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Matej Mihaela Mateja Kludijeva (Chiudis) i Toma Marka Jurjeva (Mišković)	Oporuke Trogira, dok. 49, str. 203; dok. 52, str. 210
veljača 1372.	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Matej Mihaela Mateja Kludijeva (Chiudis) i Toma Marka Jurjeva (Mišković)	Oporuke Trogira, dok. 53, str. 211
kolovoz 1372. ⁹⁵³	Petar Marina Bertanova (Cipiko) Andrija Marina Andrijinoga (Andreis), Nikola Marina Matejeva (Quarco), Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	Oporuke Trogira, dok. 75, str. 222

⁹⁵² Istovremeno je moguće da se radi o Nikoli Ivanu Dujma Domičeva (Domišić) i Nikoli Ivana Acelini (Acelini).

⁹⁵³ Treba naglasiti kako je bilješka o promjeni Kurije smještena između oporuke iz svibnja i oporuke iz kolovoza, stoga se promjena može već odnositi na lipanj 1372. godine.

siječanj 1373.	Nikola Ivana Acelini (Acelini), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Dessa Lukana Desse Bastijanova („Pecci“) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	Oporuke Trogira, dok. 77, str. 222
rujan 1373.	Danijel Ivana Desse („Gracia“), Petar Mikacija Petrova (Vitturi), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Marko Petra Marinova (Cipiko)	Oporuke Trogira, dok. 82, str. 225
prosinač 1373.	Petar Marina Bertanova (Cipiko), Ciprijan Ivana Desse („Gracia“), Ursus Ivanov (Domišić) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	Oporuke Trogira, dok. 86, str. 228
ožujak 1374.	Petar Marina Bertanova (Cipiko), Ciprijan Ivana Desse („Gracia“), Ursus Ivanov (Domišić) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	Oporuke Trogira, dok. 13, str. 179
studeni 1374.	Augustin Kažota Nikolina (Casotis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Petar Mikacije Petrova (Vitturi) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	Oporuke Trogira, dok. 14, str. 180
svibanj 1375.	Dessa Damjana Dujmova (Domišić), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius) i Matej Petra Matejeva (Chiudis?)	NSK, Statuta, fol. 101v-102
rujan 1376. ⁹⁵⁴	Petar Josipa Stjepanova (Cega), Augustin (?), ⁹⁵⁵ Dujam Martina Dujmova (Buffalis) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	CD, XV, dok. 164, str. 233
veljača 1377. ⁹⁵⁶	Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Jakov Andrije Marinova (Andreis), Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 2v, 5
ožujak 1377. ⁹⁵⁷	Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Jakov Andrije Marinova (Andreis), Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 1v-2, 3, 3v, 4, 5
travanj 1377.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Jakov Andrije Marinova (Andreis), Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	Oporuke Trogira, dok. 15, str. 181; OT, kut. 1, sv. 6, fol. 8, 11, 16

⁹⁵⁴ Priređivači Diplomatičkog zbornika datirali su dokument 2. listopada 1376. godine, međutim u tekstu jasno stoji *die septimo mensis septembris*, stoga dokument očito treba datirati 7. rujna 1376. godine. CD, XV, dok. 164, str. 233.

⁹⁵⁵ Trebalo bi se raditi o Augustinu Kažota Nikolina (Casotis).

⁹⁵⁶ Nije moguće iz izvornoga dokumenta odrediti točnu godinu (1377. ili 1378.), no na osnovu podataka od travnja 1377. godine pretpostavlja se da je riječ o istom kurijalnom sastavu jer se navode isti suci.

⁹⁵⁷ Isto kao i za gornju bilješku.

svibanj 1377. ⁹⁵⁸	Pavao Marina Matejeva (Quarco), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) [i zasigurno Jakov Andrije Marinova (Andreis)]	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 9, 24, 27v, 30v
lipanj 1377. (promjena Kuriје)	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Bivce Grgura Bivce (Bivce)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 24v, 31v, 32
srpanj 1377.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Bivce Grgura Bivce (Bivce)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 24v, 34
kolovoz 1377.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Bivce Grgura Bivce (Bivce)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 35v, 36
rujan 1377.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Bivce Grgura Bivce (Bivce)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 36-36v, 37v
listopad 1377.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Zore Marka Jurjeva (Mišković) i Bivce Grgura Bivce (Bivce)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 10, 18v, 38; CD, XV, dok. 228, str. 319
studeni 1377.	Bivce Grgura Bivce (Bivce), Dujam Martina Dujmova (Buffalis) ... [vjerojatno Ciga Josipa Stjepanova (Cega) i Zore Marka Jurjeva (Mišković)]	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 39v
siječanj 1378. ⁹⁵⁹	Ursus Ivanov (Domišić), Petar Dujma Stjepanova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) i Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 40v
siječanj 1378. (?) ⁹⁶⁰	Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Kažot Augustina Kažotova (Casotis) i Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius)	OT, kut. 1, sv. 7, fol. 15v, 16

⁹⁵⁸ Na maloj (doduše nedatiranoj) ceduljici notar je pribilježio puni kurijalni sastav. Naime, to su suci Pavao Marina Matejeva (Quarco), Jakov Andrije Marinova (Andreis), odnosno umjesto Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Stjepana Nikole Ciprijanova (Ciprijan) izabrani su Petar Marina Bertanova (Cipiko) i Dessa Damjana Dujmova (Domišić). Pritom su navedeni konzilijari Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Josip Cige Josipova (Cega), Petar Stjepana Dujmova (Cega) i Marin Fr....?. Vidi: OT, kut. 1, sv. 6 fol. 11 Vjerojatno se radi o kurijalnome sastave između prosinca 1376. i kraja svibnja 1377. godine.

⁹⁵⁹ Po svemu sudeći u prosincu 1377. godine došlo je do promjene Kuriје.

⁹⁶⁰ Nije moguće iz izvora točno odrediti godinu (1377., 1378. ili 1379.) pa se radi tek o pretpostavci budući da se dva suca podudaraju sa sastavom od svibnja i travnja 1378. godine.

veljača 1378.	Ursus Ivanov (Domišić), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) ... [vjerojatno Petar Dujma Stjepanova (Cega) i Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius)]	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 29v
ožujak 1378	Ursus Ivanov (Domišić), Petar Dujma Stjepanova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) i Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius)	OT, kut. 2, sv. 6, fol. 41v
travanj 1378.	Nikola Ivana Acelini (Acelini), Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius) ...	OT, kut. 1, sv. 7, fol. 10v, 11, 14v
svibanj 1378.	Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) ... [vjerojatno Ursus Ivanov (Domišić), Petar Dujma Stjepanova (Cega), i Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius)]	OIL, sv. 540, fol. 133v
svibanj 1378. (?) ⁹⁶¹	Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Marin Andrije Grgura Lukinoga (Lucius), Nikola Ivana Acelini (Acelini) i Kažot Augustina Kažotova (Casotis)	OT, kut. 1, sv. 7, fol. 10v, 11, 14v, 16v
listopad 1378.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Petar Mikacija Petrova (Vitturi) i Marin Marina Matice („Matika“?)	Oporuke Trogira, dok. 17, str. 182
lipanj 1379.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Mirse Mavra Mirse (Miršić), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan)	CD, XVI, dok. 19, str. 23
siječanj 1380.	Nikola Zince (?), Augustin Kažota Nikolina (Casotis) i Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 140, 141
travanj 1380.	suci i rektori Nikola Petra Josipova (Cega?), Petar Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 146v
studeni 1380.	suci i rektori Lompre Mikacija Petrova (Vitturi) i Ciga Josipa Stjepanova (Cega)	OIL, sv. 540, fol. 154
prosinac 1380. (promjena Kurije)	Nikola Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) i Nikola (?)	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 1
siječanj 1381. ⁹⁶²	Nikola Ivana Dujma Domiče (Domišić), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) i Nikola Andrije Marinova (Andreis)	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 2, 3v
ožujak 1381.	Nikola Ivana Dujma Domiče (Domišić), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Dmine Lukše Ivanova (Lucius) i Nikola Andrije Marinova (Andreis)	Registar, dok. 25.a, str. 100

⁹⁶¹ Isto kao i u prethodnoj bilješci.

⁹⁶² Lukša Mikacija Petrova (Vitturi) zamijenjen je istoga mjeseca s Dminom Lukše Ivanova (Lucius).

travanj 1381.	Nikola Ivana Dujma Domiče (Domišić), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Dmine Lukše Ivanova (Lucius) i Nikola Andrije Marinova (Andreis)	CD, XVI, dok. 152, str. 173-174; OT, kut. 1, sv. 6, fol. 42v
svibanj 1381.	Nikola Ivana Dujma Domiče (Domišić), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Dmine Lukše Ivanova (Lucius) i Nikola Andrije Marinova (Andreis)	Registar, dok. 25.b, str. 101
studeni 1381. ⁹⁶³	Ursus Ivanov (Domišić), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Pavao Marina Matejeva (Quarco) ...	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 5v, 6v
prosinac 1381. (promjena Kuriје)	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Matej Mihaela Matejeva (Chiudis) i Stjepan Dujma Stjepanova (Cega)	OT, kut. 61, sv. 14, fol. 6v
ožujak 1382.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Stjepan Dujma Stjepanova (Cega)	OT, kut. 1, sv. 6, fol. 11
svibanj 1382.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Stjepan Dujma Stjepanova (Cega)	NSK, Statuta, fol. 102-103
kolovoz 1382.	Bivce Grgura Bivce (Bivce), Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Lompre Mikacija Petrova (Vitturi), Stjepan Nikola Ciprijanova (Ciprijan)	NSK, Statuta, fol. 103
studeni 1383.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Pavao Marina Matejeva (Quarco), Petar Dujma Stjepanova (Cega)	NSK, Statuta, fol. 103v-104
prosinac 1383.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	NSK, Statuta, fol. 104
svibanj 1385.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 188
srpanj 1385.	Dmine Lukše Ivanova (Lucius), Ludovik Ivana Petrova (Cega), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Petar Dujma Stjepanova (Cega)	CD, XVI, dok. 416, str. 537

⁹⁶³ Notar je prilikom zapisivanja novoga kurijalnoga sastava od prosinca slučajno ponovio (pa prekrizio) tri člana prethodnoga sastava iz studenoga za što nije mogao ni slutiti da će biti od pomoći modernome povjesničaru u 21. stoljeću. S time da se jedan od te trojice sudaca navodi i u spisima od studenoga 1381. godine (Ursus Ivanov).

ožujak 1386.	Lompre Mikacija Petrova (Vitturi), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan) i Nikola Andrije Marinova (Andreis)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 7
travanj 1386.	Dujam Martina Dujmova (Buffalis), Matej Petra Matejeva (Chiudis?) i Ursus Ivanov (Domišić)	OIL, sv. 540, fol. 189; CD, XVII, dok. 15, str. 19; OT, kut. 3, sv. 37, fol. 129
rujan 1386.	Dmine Lukše Ivanova (Lucius), Andrija Cige Josipova (Cega) i Juraj Petra Dujmova (Cega)	OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130
studeni 1386.	Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Marko Petra Marinova (Cipiko), Matej Petra Josipa Stjepanova (Cega) i Petar Stjepana Dujma Stjepanova (Cega)	OIL, sv. 540, fol. 202; Notae, 245
prosinač 1386.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Nikola Andrije Marinova (Andreis) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 2; OIL, sv. 540, fol. 195v
siječanj 1387. ⁹⁶⁴	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Nikola Andrije Marinova (Andreis) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 4v
ožujak 1387.	Ludovik Ivana Petrova (Cega), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Nikola Andrije Marinova (Andreis) i Lompre Mikacija Petrova (Vitturi)	OT, kut. 61, sv. 16, fol. 12v, 15v
lipanj 1387. (promjena Kurije)	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Nikola Grgura Bivce (Bivce)	OIL, sv. 540, fol. 217
listopad 1387.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	OIL, sv. 540, fol. 222, 223
studeni 1387.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	CD, XVII, dok. 77, str. 104
prosinač 1387. (promjena Kurije)	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Dessa Lukana Desse Bastijanov (Pecci), Marin Petra Marinova (Cipiko) i Matej Mihaela Matejeva (Chiudis)	CD, XVII, dok. 84, str. 116.
veljača 1389.	Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Stjepan Nikole Ciprijanova (Ciprijan), Bivce Grgura	Notae, 248

⁹⁶⁴ Lučić je zabilježio Cigu Josipa Stjepanova (Cega), Dessu Lukana Desse („Pecci), Mateja Mihaela Matejeva (Chiudis) i Marina Petra Marinova (Cipiko) kao suce za 22. siječnja 1387. godine. Notae, 246. Međutim u opisnoj dataciji u izvornome dokumentu od siječnja 1387. godine navodi se sastav koji je upisan u tablicu. Možda je pomiješao suce i konzilijare.

	Bivce (Bivce), Bufal Dujma Martinova (Buffalis) ⁹⁶⁵	
siječanj 1390.	Bivce Grgura Bivce (Bivce), Nikola Andrije Marinova (Andreis), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Pavao Marina Matejeva (Quarco)	NSK, Statuta, fol. 104v-105
ožujak 1390.	Bivce Grgura Bivce (Bivce), Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	Registar, dok. 36, str. 135
svibanj 1390.	Pavao Marina Matejeva (Quarco), Nikola Jakova Nikolina (Sobota), Bivce Grgura Bivce (Bivce) i Dujam Dese Damjanova (Domišić)	OIL, sv. 540, fol. 229, 231
rujan 1390.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Lompre Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Bufal Dujma Martinova (Buffalis)	CD, XVII, dok. 227, str. 316
studeni 1390.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Lompre Mikacija Petrova (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce), Bufal Dujma Martinova (Buffalis)	OIL, sv. 540, fol. 235
studeni 1391.	Dujam Dese Damjanova (Domišić), Bufal Dujma Martinova (Buffalis) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	OIL, sv. 540, fol. 241
travanj 1393.	suci i rektori Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Ciprijana Ivanova („Gracia“)	CD, XVII, dok. 355, str. 497; OIL, sv. 540, fol. 253; Lučić 1673, 355
prosinac 1393.	Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Mirse Mavra Mirse (Miršić) i Marko Petra Josipova (Cega)	OIL, sv. 540, fol. 257v
travanj 1396.	Marko Petra Marinova (Cipiko), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Martin Mikacijev (Vitturi) i Pavao Marina Matejeva (Quarco)	NSK, Statuta, fol. 105v-106.
svibanj 1396.	suci i vikari Pavao Marina Matejeva (Quarco), Marko Petra Marinova (Cipiko) i Mihael Ludovika Ivanova (Cega)	OIL, sv. 542, fol. 270
listopad 1396.	Andrija Cige Josipova (Cega), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Dmine Lukšin (Lucius) i Juraj Petra Dujmova (Cega)	NSK, Statuta, fol. 99-99v
lipanj 1397.	Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Lukša Mikacija Petrova (Vitturi), Ivan Mateja Mihaelova (Chiudis) i Toma Marka Jurjeva (Mišković)	OIL, sv. 540, fol. 278

⁹⁶⁵ Bufal se zapravo zvao Nikola, no prevagu je odnio obiteljski nadimak pa ga se u nastavku naziva isključivo Bufal Dujma Martinova (Buffalis).

prosinac 1397.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Mikacije Petra Mikacije (Vitturi) i Nikola Grgura Bivce (Bivce)	OIL, sv. 540, fol. 298
veljača 1398.	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Nikola Jakova Nikolina (Sobota)	OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v
lipanj 1398.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Marin Petra Marinova (Cipiko) i Matej Petra Josipova (Cega)	Lučić 1979b, 807-808; Lučić 1673, 367-368
rujan 1398.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Nikola Jakova Nikolina (Sobota) i Nikola Stjepana Dujmova (Cega)	OT, kut. 3, sv. 37, fol. 130v
rujan 1399.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Marin Petra Marinova (Cipiko) i Matej Petra Josipova (Cega)	OIL, sv. 540, fol. 310
listopad 1399.	Bive Grgura Bivce (Bivce), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Pavao Marina Matejeva (Quarco) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	CD, XVIII, dok. 347, str. 499
ožujak 1400.	Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota), Bufal Dujma Martinova (Buffalis) Nikola Grgurev Bivce (Bivce) i Ivan Mateja Mihaelova (Chiudis)	NSK, Statuta, fol. 119-120
srpanj 1400.	Ciga Josipa Stjepanova (Cega), Ivan Mateja Mihaelova (Chiudis), Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	Lučić 1979b, 811; Lučić 1673, 369; OIL, sv. 535, fol. 6v, 12
veljača 1401.	Pavao Marina Matejeva (Quarco), Ivan Dujma Mihaela (Cega), Ivan Ludovika Ivanova (Cega) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	Notae, str. 254.
lipanj 1402. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Danijel Barona Silvestrova (Mazzarello), Juraj Petra Dujmova (Cega) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	OT, kut. 3, sv. 37, fol. 12.
srpanj 1402.	Andrija Cige Josipova (Cega), Danijel Barona Silvestrova (Mazzarello), Juraj Petra Dujmova (Cega) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	NSK, Statuta, fol. 115-118.
kolovoz 1402.	Andrija Cige Josipova (Cega), Danijel Barona Silvestrova (Mazzarello), Juraj Petra Dujmova (Cega) i Lukša Mikacija Petrova (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 1, 2, 2v, 3.
rujan 1402. (promjena Kurije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Nikola Stjepana Dujmova (Cega),	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 4v, 6-6v, 7.

	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Ivan Dujma Mihaelova (Cega)	
listopad 1402.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Ivan Dujmov (Cega)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 8v
studeni 1402.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Ivan Dujmov (Cega)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 9v-12v
prosinac 1402. (promjena Kurije)	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Lukin (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 12v-15v; Notae, 256
siječanj 1403.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Lukin (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 15v-18; Notae, 256
veljača 1403.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Lukin (Vitturi), Nikola Grgura Bivce (Bivce) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 18-19; Notae, 256; NSK, Statuta, fol. 118v-119.
ožujak 1403. (promjena Kurije) ⁹⁶⁶	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 18v, 19v, 23; Notae, 256.
travanj 1403.	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 27-28v
svibanj 1403.	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 29-33
lipanj 1403. (promjena Kurije) ⁹⁶⁷	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Dujam Desse Damjanova (Domišić), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Mirse Mavra Mirse (Miršić)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 33v-34v
srpanj 1403.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Dujam Desse Damjanova (Domišić), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Mirsa Mavra Mirse (Miršić)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 37-42
kolovoz 1403.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Dujam Desse Damjanova (Domišić), Šimun Nikole	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 42-45v

⁹⁶⁶ U Lučićevim Notama stoji da se radi o Petru Matejevome de Chiudis (*Petrus Mathie de Chiudis*). Međutim, u citiranim izvornim dokumentima navodi se isključivo Mikacije Petra Mikacijeva!

⁹⁶⁷ Čini se da je novi sastav izabran već prije 22. svibnja 1403. godine. Vidi: NSK, Statuta, fol. 87v-88.

	Jakovljeva (Sobota) i Mirsa Mavra Mirse (Miršić)	
rujan 1403. (promjena Kuriije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Petra Dujmova (Cega) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 45-47v
listopad 1403.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Petra Dujmova (Cega) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota),	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 46; Notae, str. 258.
studeni 1403. ⁹⁶⁸	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Petra Dujmova (Cega) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota).	OT, kut. 1, sv. 11, fol. 46-47v
lipanj 1406. (promjena Kuriije)	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	
srpanj 1406.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	MGT, bilježnički spisi, fol. 1
kolovoz 1406.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Ivan Dujma Mihaelova (Cega), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	NSK, Statuta, 88v-92v
rujan 1406. (promjena Kuriije)	Mirse Mavra Mirse (Miršić), Andrija Cige Josipova (Cega), Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, bilježnički spisi, 1v
listopad 1406.	Mirse Mavra Mirse (Miršić), Andrija Cige Josipova (Cega), Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, bilježnički spisi, fol. 4; MGT, sudski spisi, fol. 4-6
studeni 1406.	Mirse Mavra Mirse (Miršić), Andrija Cige Josipova (Cega), Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, bilježnički spisi, fol. 14v, 16v; MGT, sudski spisi, fol. 6v-8
prosinac 1406. (promjena Kuriije)	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Bive Grgura Bivce (Bivce), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)	MGT, bilježnički spisi, fol. 17v; MGT, sudski spisi, fol. 8
siječanj 1407.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Bive Grgura Bivce (Bivce), Jakov Nikole	MGT, bilježnički spisi, fol. 25,

⁹⁶⁸ Teško se osloniti na citirane folije jer su podosta oštećene, stoga se radi više o pretpostavci na temelju podataka za rujan i listopad 1403. godine.

	Jakovljeva (Sobota) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)	MGT, sudski spisi, fol. 13
veljača 1407.	Matej Mihaela Matejeva (Chiudis), Bive Grgura Bivce (Bivce), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi)	MGT, sudski spisi, fol. 15-17
ožujak 1407. (promjena Kurije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	MGT, bilježnički spisi, fol. 30; MGT, sudski spisi, fol. 22
travanj 1407.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	MGT, bilježnički spisi, fol. 39v
svibanj 1407.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	
lipanj 1407. (promjena Kurije)	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	MGT, sudski spisi, fol. 24
srpanj 1407.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	MGT, sudski, slajd 24v- 26v
kolovoz 1407.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis) i Grgur Stjepana Nikolina (Ciprijan)	MGT, sudski spisi, fol. 27-29
rujan 1407. (promjena Kurije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Ivan Ludovika Ivanova (Cega), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	MGT, sudski spisi, fol. 29-31
listopad 1407.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Ivan Ludovika Ivanova (Cega), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	MGT, sudski spisi, fol. 31-32v
studeni 1407.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Ivan Ludovika Ivanova (Cega), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini)	MGT, sudski spisi, fol. 32v-34
prosinac 1407. (promjena Kurije)	Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Mikacije Petra Mikacijeva (Vitturi), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Marin Nikole Andrijinoga (Andreis)	MGT, sudski spisi, fol. 34, 36

siječanj 1408.	Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Mikacije Petra Mikacije (Vitturi), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Marin Nikole Andrijinoga (Andreis)	MGT, sudski spisi, fol. 37-38, 39,
veljača 1408.	Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Mikacije Petra Mikacije (Vitturi), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Marin Nikole Andrijinoga (Andreis)	MGT, sudski spisi, fol. 41
ožujak 1408. (promjena Kurije)	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Blaž Luke Mikacije (Vitturi) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, sudski spisi, fol. 43
travanj 1408.	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Blaž Luke Mikacije (Vitturi) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, sudski spisi, fol. 46-48
svibanj 1408.	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Blaž Luke Mikacije (Vitturi) i Nikola Pavla Marinova (Quarco)	MGT, sudski spisi, fol. 48-48v
ožujak 1409. (promjena Kurije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Jakov Blaža Grubeše	
travanj 1409.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Jakov Blaža Grubeše	
svibanj 1409.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Ivan Dujma Mihaelova (Cega) i Jakov Blaža Grubeše	Notae, str. 264.
rujan 1412. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Jakomelo Luke Mikacije (Vitturi), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	Lučić 1979b, 993; Lučić 1673, 467; OIL, sv. 535, fol. 80.
listopad 1412.	Andrija Cige Josipova (Cega), Jakomelo Luke Mikacije (Vitturi), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	
studeni 1412.	Andrija Cige Josipova (Cega), Jakomelo Luke Mikacije (Vitturi), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	

ožujak 1413. (promjena Kurije)	Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Petrica Jurjević (Vrbas), Dujam Desse Damjanova (Domišić) i Andrija Cige Josipova (Cega)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 1
travanj 1413.	Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Petrica Jurjević (Vrbas), Dujam Desse Damjanova (Domišić) i Andrija Cige Josipova (Cega)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 1-1v
svibanj 1413.	Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Petrica Jurjević (Vrbas), Dujam Desse Damjanova (Domišić) i Andrija Cige Josipova (Cega)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 2-3v
lipanj 1413. (promjena Kurije)	Marko Petra Marinova (Cipiko), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 3v, 4-5
srpanj 1413.	Marko Petra Marinova (Cipiko), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 5v, 6-10
kolovoz 1413.	Marko Petra Marinova (Cipiko), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 10-11
rujan 1413. (promjena Kurije)	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 11, 12-13
listopad 1413.	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 14-17
studeni 1413.	Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 17-19
prosinac 1413. (promjena Kurije)	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 19, 19v-21
siječanj 1414.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 21-22v
veljača 1414.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 12, fol. 23-23v

rujan 1414. (promjena Kurije)	Dujam Desse Damjanova (Domišić), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	
listopad 1414.	Dujam Desse Damjanova (Domišić), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 1, sv. 13, fol. 5v, 8v
studeni 1414.	Dujam Desse Damjanova (Domišić), Nikola Pavla Marinova (Quarco), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	
prosinac 1414. (promjena Kurije)	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Luke Mikacijeva Mikacijeva (Vitturi) i Dragolin Nikole Damjanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 12, 10
siječanj 1415.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Luke Mikacijeva (Vitturi) i Dragolin Nikole Damjanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 13, fol. 14, 15v; sv. 14, fol. 9v-7v
veljača 1415.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Blaž Luke Mikacijeva (Vitturi) i Dragolin Nikole Damjanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 13, fol. 15v-16v; sv. 14, fol. 6-5v
ožujak 1415. (promjena Kurije)	Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 13, fol. 16v; sv. 14, fol. 5v-4
travanj 1415.	suci Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) / konzilijar Šimun Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 4-3v, 2v
svibanj 1415.	Mirsa Mavra Mirse (Miršić), Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Donat Augustina Kažotova (Casotis) i Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 2-1v
lipanj 1415. (promjena Kurije)	Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) ...	
srpanj 1415.	Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) ...	
kolovoz 1415.	Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia) Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) ...	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 14v

rujan 1415. (promjena Kurije)	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 14
listopad 1415.	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	
studeni 1415.	Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 1, sv. 14, fol. 13-12v
prosinac 1415. (promjena Kurije)	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Mihael Ludovika Ivanova (Cega) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 66, sv. 2, fol. 2
siječanj 1416.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Mihael Ludovika Ivanova (Cega) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	
veljača 1416.	Mladen Nikole Ivana Dujma Domičeva (Domišić), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello), Mihael Ludovika Ivanova (Cega) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	
lipanj 1416. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OIL, sv. 535, fol. 98; OT, kut. 66, sv. 3, fol. 2
srpanj 1416.	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	
kolovoz 1416.	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	
prosinac 1417. (promjena Kurije)	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) ...	
siječanj 1417.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) ...	
veljača 1417.	Bufal Dujma Martinova (Buffalis), Mihael Silvestra Baronova (Mazzarello) ...	OT, kut. 1, sv 15., fol. 2
ožujak 1417. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis), Šimun Nikole	OT, kut. 1, sv 15., fol. 6-8

	Jakovljeva (Sobota) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	
travanj 1417.	Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 1, sv 15., fol. 9-11v
svibanj 1417.	Andrija Cige Josipova (Cega), Martin Dujma Martinova (Buffalis), Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	
lipanj 1417. (promjena Kurije)	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 46v
srpanj 1417.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 46v
kolovoz 1417.	Blaž Andrije Marinova (Andreis), Donat Augustina Kažotova (Casotis), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini) i Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 46v
rujan 1417. (promjena Kurije)	Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) Ivan Ursa Ivanova (Domišić), Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 49
listopad 1417.	Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) Ivan Ursa Ivanova (Domišić), Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 49
studeni 1417.	Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) Ivan Ursa Ivanova (Domišić), Nikola Ciprijana Ivanova (Gratia) i Nikola Petra Dujmova (Cega)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 49
prosinac 1417. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 51
siječanj 1418.	Andrija Cige Josipova (Cega), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 51
veljača 1418.	Andrija Cige Josipova (Cega), Blaž Andrije Marinova (Andreis), Jakov Nikole Jakovljeva (Sobota) i Jakomelo Luke Mikacijeva (Vitturi)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 51

ožujak 1418. (promjena Kurije)	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Mihael Ludovikova Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 53
travanj 1418.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Mihael Ludovikova Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 53
svibanj 1418.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Mihael Ludovikova Ivanova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 53
lipanj 1418. (promjena Kurije)	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Andrija Nikole Andrijinoga (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v
srpanj 1418.	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Andrija Nikole Andrijinoga (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v
kolovoz 1418.	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Mikacije Nikole Mikacijeva (Vitturi), Nikola Pavla Marinova (Quarco) i Andrija Nikole Andrijinoga (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 55v
rujan 1418. (promjena Kurije)	Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis), Dragolin Nikole Damjanova (Domišić) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
listopad 1418.	Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis), Dragolin Nikole Damjanova (Domišić) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
studeni 1418.	Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis), Dragolin Nikole Damjanova (Domišić) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 58v
prosinac 1418. (promjena Kurije)	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega), Juraj Petra Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61
siječanj 1419.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega), Juraj Petra Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61
veljača 1419.	Donat Augustina Kažotova (Casotis), Andrija Cige Josipova (Cega), Juraj Petra	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 61

	Dujmova (Cega) i Šimun Nikole Jakovljeva (Sobota)	
ožujak 1419. (promjena Kurije)	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62v, 27
travanj 1419.	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62v, 27
svibanj 1419.	Ivan Stjepana Dujmova (Cega), Lav Nikole Ivana Acelini (Acelini), Nikola Mihaela Silvestra (Mazzarello) i Ivan Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 62v, 27
lipanj 1419. (promjena Kurije)	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) i Petar Nikole Andrijina (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 2, 28v
srpanj 1419.	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) i Petar Nikole Andrijina (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 2, 28v
kolovoz 1419.	Andrija Cige Josipova (Cega), Mihael Ludovika Ivanova (Cega), Petar Mateja Mihaelova (Chiudis) i Petar Nikole Andrijina (Andreis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 2, 28v
rujan 1419. (promjena Kurije)	Josip Zore Marka Jurjeva (Mišković), Dujam Desse Damjanova (Domišić), Nikola Mihaela Silvestrova (Mazzarello) i Šimun Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 10v
listopad 1419.	Josip Zore Markova (Mišković), Dujam Desse Damjanov (Domišić), Nikola Mihaela Silvestrova (Mazzarello) i Šimun Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 10v
studeni 1419.	Josip Zore Markova (Mišković), Dujam Desse Damjanov (Domišić), Nikola Mihaela Silvestrova (Mazzarello) i Šimun Ursa Ivanova (Domišić)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 10v
prosinač 1419. (promjena Kurije)	Martin Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 20; Notae, 267.
siječanj 1420.	Martin Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 20; Notae, 267.

veljača 1420.	Martin Dujma Martinova (Buffalis), Nikola Stjepana Dujmova (Cega), Nikola Petra Mikacijeva (Vitturi) i Petar Mateja Mihaelova (Chiudis)	OT, kut. 2, sv. 41, fol. 20; Notae, 267.
---------------	---	--

Prilog br. 3. Konzuli 1269. – 1322.

Trajanje službe	Konzuli	Izvor
rujan 1269.	Zanika Kažotov (Casotis), Nikola Jakova Dobronje (Vodovari), Dujam Desse (Cega)	CD, V, dok. 966, str. 499-500
lipanj 1270.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Nikola Kažotov (Casotis), Bertan Marina Ruge (Cipiko)	MT, dok. 9, str. 96-97
kolovoz 1270.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Nikola Kažotov (Casotis) ...	MT, I, dok. 46, str. 119; dok. 56, str. 125
veljača 1271.	Zanika Kažotov (Casotis), Dujam Desse (Cega) i Nikola Jakova Dobronje (Vodovari)	MT, I, dok. 67, str. 165; dok. 79, str. 171
ožujak 1271.	Zanika Kažotov (Casotis), Dujam Desse (Cega) i Nikola Jakova Dobronje (Vodovari)	CD, V, dok. 42, str. 591-592; OIL, sv. 539, fol. 229-230; Lučić 1673, 90-91
svibanj 1271.	Zanika Kažotov (Casotis), Dujam Desse (Cega) i Nikola Jakova Dobronje (Vodovari)	OIL, sv. 539, fol. 230v; MT, I, dok. 162, str. 216
kolovoz 1275.	Valentin Kazarice (Kazarica), Dessa Amblaža Cernote (Andreis) i Dujam Desse (Cega) ⁹⁶⁹	MT, II, dok. 227, str. 105; dok. 231, str. 107; dok. 232, str. 107
rujan 1275.	Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, II, dok. 242, str. 111
travanj 1276.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis) i Valentin Kazarice (Kazarica)	MT, II, dok. 30, str. 140; CD, VI, dok. 151, str. 165
lipanj 1277.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis) i Valentin Kazarice (Kazarica)	CD, VI, dok. 184, str. 205; Lučić 1673, 97
travanj 1279.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 11, str. 183; dok. 12, str. 184
lipanj 1279.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 13, str. 184
srpanj 1279.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 16, str. 185; dok. 24, str. 189

⁹⁶⁹ Dujam de Cega umro je 22. kolovoza 1275. godine kao jedan od konzula. MT, II, dok. 232, str. 107.

kolovoz 1279.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 34, str. 192
rujan 1279.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 55, str. 199
srpanj 1293.	suci i konzuli Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Nikola Kažotov (Casotis), Dujam Domičev (Domišić)	MT, II, dok. 24, str. 321
siječanj 1301.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Nikola Kažotov (Casotis)	Notae, str. 220
travanj 1301.	Dessa Amblaža Cernote (Andreis), Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Nikola Kažotov (Casotis)	Notae, str. 221
studeni 1305.	Luka Mateja Lukinoga (Lucius) i Franjo (Valentina Petrova?) (Lucius?)	CD, VIII, dok. 101, str. 113; Lučić 1673, 148
listopad 1310.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Marin Bertana Marina Ruge (Cipiko) i Nikola Kažotov (Casotis)	CD, VIII, dok. 223, str. 266; Notae, 224
travanj 1311.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 1, str. 371
kolovoz 1311.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 20, str. 64-65
listopad 1311.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 31, str. 90
prosinac 1311.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 32, str. 105
veljača 1312.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 40, str. 126

srpanj 1312. ⁹⁷⁰	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 22, str. 395; dok. 23, str. 396
kolovoz 1312.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 28, str. 403
rujan 1312. ⁹⁷¹	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega)	MT, IV, dok. 41, str. 413
listopad 1312.	konzuli Franjo Valentina Petrova (Lucius) i Grgur Luke Matejeva (Lucius), odnosno kapetan i konzul grada Matej Zore Desse (Cega) / kapetan Matej Zore Desse (Cega) bez konzula ⁹⁷²	MT, IV, dok. 45, str. 419; dok. 46, str. 420; Notae, 225
listopad 1317.	Šimun Marina Amblaževa (Andreis), Danijel Jakova Totile (Vitturi) i Ivan Petra Dujmova („Gracia“)	CD, VIII, dok. 380, str. 462; Lučić 1673, 159
studeni 1317.	Šimun Marina Amblaževa (Andreis), Danijel Jakova Totile (Vitturi) i Ivan Petra Dujmova („Gracia“)	CD, VIII, dok. 381, str. 463
rujan 1320.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Matej Zore Desse (Cega), Miho Stjepana Dujmova (Cega) i Frederik Luke Matejeva (Lucius)	Notae, 230; Lučić 1673, 162
listopad 1320.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Matej Zore Desse (Cega), Miho Stjepana Dujmova (Cega) i Frederik Luke Matejeva (Lucius)	Lučić 1673, 165; OIL, sv. 542, fol. 97-99
siječanj 1321.	Danijel Jakova Totile (Vitturi), Matej Zore Desse (Cega), Miho Stjepana Dujmova (Cega) i Frederik Luke Matejeva (Lucius)	Notae, 230
ožujak 1322.	Dessa Bastijana Luke („Pecci“), Grgur Mateja Lukinoga (Lucius), Mengacije	OIL, sv. 542, fol. 108-108v

⁹⁷⁰ Treba ponoviti da se otprilike između ožujka i kolovoza 1312. godine navodi potestat Pilater Rambertov de Monte Luponis, pri čemu su Matej, Franjo i Grgur zadržali postojeće funkcije sve dok Matej nije odlučio potjerati vikara Rajnerija negdje između kolovoza i listopada 1312. godine, o čemu vidi detaljnije u glavnom tekstu.

⁹⁷¹ U rujnu 1312. godine navodi se povremeno na čelu Kurije i Tadej iz Zadra, vitez kapetana Mateja, u specifičnim okolnostima o kojima je bilo detaljnije riječi u glavnom tekstu.

⁹⁷² Kapetan Matej Zore Dessinoga (Cega) navodi se na vlasti bez konzula barem od 20. listopada 1312. godine. Notae, 225.

⁹⁷³ Premda je Lučić u Ostavštini zabilježio Mengacije Desse Petrake, čini se da se Petrake odnosi na samoga Petraku Stjepanova jer se konzuli navode u genitivu (...*nobilium uirorum dominorum Desse Bastiani, Mengatii Desse Petrache(?), Petrache Steffani, et Gregorii domini Mathei consulum civitatis Tragurii die 22 mensis martii*). Naime, Mengacije Desse predstavlja posljednji zapis na fol. 108, ispod kojega je naknadno dopisano „Petrake“. S druge strane, prva zapisana riječ na fol. 108v upravo je „Petrake“. U prilog tome da je Lučić slučajno dvaput ponovio „Petrake“ ide i to da je prvo napisao *dominorum Basti ...* pa ispravio u *dominorum Desse Bastiani ...*, odnosno da je već pogriješio na imenu Desse Bastijanova. Isto tako, na fol. 108v nekoliko redova ispod potonjega navodi *prudentes uiri domini Dessa Bastiani, Mengacius Desse, Petracha Stefani, et Gregorius domini Mathei, consules civitatis predictae*. Dakle, vidljivo je da se radi o Mengaciju Desse Dujmovome, a ne Mengaciju Desse Petrake jer takav po svemu sudeći nije ni postojao, barem prema onome što je moguće izvući iz postojećih izvora.

Bibliografija

Izvori

Andreis 1977 – Andreis, Pavao. 1977. *Povijest grada Trogira*, I. Split: Književni krug.

Andreis 1978 – Andreis, Pavao. 1978. *Povijest grada Trogira*, II. Split: Književni krug.

AHAZU, *Prijepisi* – Arhiv HAZU, *Prijepisi iz Ostavštine Ivana Lučića*, XX-12, knj. 1-36.

AHAZU, *Ioannis Lucii* – Arhiv HAZU, *Ioannis Lucii Traguriensis notata historico-chronologica*, sign. Kodeksi, I c 56.

Bilježnica – Karbić, Damir, Maja Katušić i Ana Pisačić, prir. 2007. „Velika bilježnica Zadarskoga kaptola“, *Fontes: izvori za hrvatsku povijest* 13, br. 1: 15-268.

CD – *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije), sv. I (1967.), IV (1906.), V (1907.), VI (1908.), VII (1909.), IX (1911.), X (1912.), XI (1913.), XII (1914.), XIII (1915.), XIV (1916.), XV (1934.), XVI (1976.), XVII (1981.), XVIII (1990.). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

CDH – Fejer, György, prir. 1844. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticvs ac civilis*, tom X, vol. VI. Budimpešta: Kraljevsko ugarsko sveučilište.

Commissiones, II – Ljubić, Šime, prir. 1877. *Commissiones et relationes Venetae*, sv. II. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Documenta – Rački, Franjo. 1877. *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalum VII. Documenta historiae Chroaticae periodum antiquam*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Illyricum sacrum – Farlati, Daniele. 1769. *Illyrici sacri tomus quartus*, Venecija: Sebastian Coleti.

Ragusina – Gelčić, Josip, prir. 1896. *Monumenta Ragusina. Liber Reformationum*, sv. IV. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Legende – Gligo, Vedran i Hrvoje Morović, prir. 1977. *Legende i kronike*. Split: Književni krug.

Bullettino – Inchiostri, Ugo. 1889. “Documenti su la famiglia di Bufalis di Traù”, *Bullettino d'archeologia e storia dalmata*, br. 10-11.

Oporuke Trogira – Karbić, Marija i Zoran Ladić. 2001. „Oporuke stanovnika grada Trogira“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 43: 161-254.

Kronika – Perić, Olga, Damir Karbić, Mirjana Matijević-Sokol i James Ross Sweeney, prir. 2006. *Thomae Archidiaconi Spalatensis: Historia Salonitanorum atque Spalatinorum pontificum. Archdeacon Thomas of Split: History of the Bishops of Salona and Split*. Budimpešta: Central European University Press.

Listine – Ljubić, Šime, prir. *Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, sv. I (1868.), IV (1874.), VI (1878.), VII (1882.) i VIII (1886.). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Lučić 1666 – Lučić, Ivan. 1666. *De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*. Amsterdam: Joan Blaeu.

Lučić 1673 – Lučić, Ivan. 1673. *Memorie istoriche di Tragurio ora detto Trav*. Venecija: Stefano Curti.

Lučić 1674 – Lučić, Ivan. 1674. *Historia di Dalmatia. Et in Particolare delle città di Traù, Spalatro e Sebenico*. Venecija: Stefano Curti.

Lučić 1708 – Lučić, Ivan. 1708. *Statuta et reformationes civitatis Tragurii*. Venecija: Jeronim Albriccio.

Lučić 1979a – Lučić, Ivan. 1979. *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, sv. I, Split: Književni krug.

Lučić 1979b – Lučić, Ivan. 1979. *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, sv. II. Split: Književni krug.

MGT, bilježnički spisi – Muzej grada Trogira, Ostavština Barada-Petrić, 1406. – 1407. (bilježnički spisi), fol. 1-40v.

MGT, računski spisi – Muzej grada Trogira, Ostavština Barada-Petrić, 1441. – 1446. (računski općinski spisi), fol. 65-96v.

MGT, sudski spisi – Muzej grada Trogira, Ostavština Barada-Petrić, 1406. – 1408. (sudski spisi), fol. 1-48v.

MGT, Zapisnici – Muzej grada Trogira, Ostavština Barada-Petrić, Zapisnici sjednica komunalnoga vijeća, fol. 1-16v.

MS, I – Stipišić, Jakov i Ante Nazor, prir. 2002. *Splitski spomenici. Dio prvi: splitski bilježnički spisi. Svezak I. Spisi splitskoga bilježnika Ivana pok. Čove iz Ankone od 1341. do 1344.* Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

MS, II – Grbavac, Branka, Damir Karbić i Arijana Kolak Bošnjak, prir. 2020. *Splitski spomenici. Dio prvi: splitski bilježnički spisi. Svezak II. Spisi splitskoga bilježnika Albertola Bassanege od 1368. do 1369. godine.* Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

MT, I – Barada, Miho, prir. 1948. *Monumenta Traguriensia. Notae seu abbreviaturae cancellariae comunis Tragurii, vol. I.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

MT, II – Barada, Miho, prir. 1950. *Monumenta Traguriensia. Notae seu abbreviaturae cancellariae comunis Tragurii, vol. II.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

MT, III – Barada, Miho, prir. 1951. *Monumenta Traguriensia. Acta Curiae comunis Tragurii vol. I.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

MT, IV – Barada, Miho, prir. 1988. *Monumenta Traguriensia. Acta Curiae comunis Tragurii. Ab 1310 usque 1331.* Split: Književni krug.

Notae – Rački, Franjo. 1881. „Notae Ioannis Lucii“. *Starine* 13: 211-268.

NSK, Statuta – Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb. *Statuta Tragurii*, rukopis Ivana Lučića. Zbirka rijetkosti, sign. R 5724.

Obsidio – Raukar, Tomislav, ur. 2007. *Obsidio Iadrensis.* Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Odluke – Dinić, Mihajlo. 1964. *Odluke veća Dubrovačke Republike*, sv. II. Beograd: Srpska akademija nauka i umjetnosti.

OIL – Nadbiskupijski arhiv Split, Ostavština Ivana Lučića, sv. 542, 540, 535.

OT – HR-DAZD-18- Državni arhiv u Zadru (DAZD), fond „Općina Trogir: 1312. – 1797.“ (OT), kut. 1, 2, 3, 41, 61, 66.

OK – HR-DAZD-11- Državni arhiv u Zadru (DAZD), fond „Općina/Komuna Korčula: 1338 . – 1797.“ (OK), kut. 4.

Acta oeconomica – Pederin, Ivan. 1987. „*Acta politica et oeconomica cancellarie communis Tragurij in saeculo XV*“. *Starine* 60: 112-156.

Registar – Ančić, Mladen, prir. 2014. „Registar Splitskoga kaptola“. *Fontes: izvori za hrvatsku povijest* 20: 27-230.

Splitski zapisnici – Stipišić, Jakov i Miljen Šamšalović, prir. 1982. „Zapisnici Velikog vijeća grada Splita. Libri maioris consilii civitatis Spalati, 1352-1354, 1357-1359“. *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU* 12: 63-266.

Statutum 1915 – Strohal, Ivan. 1915. *Statut i reformacije grada Trogira = Statutum et reformationes civitatis Tragurii*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Statut 1988 – Rismondo, Vladimir, ur. 1988. *Statut grada Trogira*. Split: Književni krug.

Supplementa – *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae Supplementa* (Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije Dodaci), sv. I (1998.), II (2002.). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Ljetopis PP – Šišić, Ferdo. 1904. „Ljetopis Pavla Pavlovića patricija zadarskoga“. *Vjestnik kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* VI: 2-42.

Literatura

Alighieri, Dante. 1974. *The Divine Comedy, vol. I: Inferno*, London: Penguin Classics.

Akvinski, Toma. 1990. *Država*, Zagreb: Nakladni Zavod globus.

Ančić, Mladen. 1987. „Neuspjeh dualističke alternative. O recepciji bosanske „hereze“ u komunalnim društvima istočnoga Jadrana“. *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu* XXII, br. 23: 7-35.

Ančić, Mladen. 1990. „Ljetopis kraljeva Hrvatske i Dalmacije. Vrijeme nastanka i autorstvo Hrvatske redakcije Ljetopisa popa Dukljanina“, *Zgodovinski časopis* 44: 521-546.

Ančić, Mladen. 1996. „Knin u razvijenom i kasnom srednjem vijeku“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 38: 77-79.

Ančić, Mladen. 1997a. *Putanja klatna: Ugarsko-hrvatsko kraljevstvo i Bosna u XIV. stoljeću*. Zadar i Mostar: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru.

Ančić, Mladen. 1997b. „Ser Ciprijan Zaninov. Rod i karijera jednog splitskog patricija druge polovice XIV. st.“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 39: 43-50.

Ančić, Mladen. 1998. „Desetljeće od godine 1091. do 1102. u zrcalu vrela“. *Povijesni prilozi* 17, br. 17: 233-259.

Ančić, Mladen. 1999. „Od vladarske curtis do gradskoga kotara. Bijaći i crkva Sv. Marte od početka 9. do početka 13. stoljeća“. *Starohrvatska prosvjeta* III, br. 26: 189-236.

Ančić, Mladen. 2003a. „Od kralja `poluboga` do prvih ideja o nacionalnom kraljevstvu“. U: *Kolomanov put*, uredila Jelena Borošak-Marijanović et al, 42-110. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej.

Ančić, Mladen. 2003b. „Vrijeme i okolnosti postanka Novigradskoga zbornika“. *Povijesni prilozi* 22, br. 25: 133-160.

Ančić, Mladen, 2005a. „Splitski i zadarski kaptol kao `vjerodostojna mjesta`“. *Fontes: izvori za hrvatsku povijest* 11, br. 1: 11-77.

Ančić, Mladen. 2005b. „Inventar splitskoga kancelara i javnoga bilježnika Tome Colutii de Cingulo. (Prilog poznavanju prvih humanističkih krugova u Dalmaciji)“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 47: 99-148.

Ančić, Mladen. 2008. „Kako `popraviti` prošlost. Konstrukcija memorije na nadgrobnim spomenicima 15. stoljeća“. *Povijesni prilozi* 27, br. 34: 83-101.

Ančić, Mladen. 2009. „Od tradicije `sedam pobuna` do dragovoljnih mletačkih podanika. Razvojna putanja Zadra u prvome desetljeću 15. stoljeća“. *Povijesni prilozi* 28, br. 37: 43-94.

Ančić, Mladen. 2012. „Na rubu održanja. Demografska slika Splita u 13. stoljeću“. U: *Munuscula in honorem Željko Rapanić. Zbornik povodom osamdesetog rođendana*, uredili Miljenko Jurković i Ante Milošević, 385-397. Zagreb, Motovun i Split: Sveučilište u Zagrebu.

Ančić, Mladen. 2013. „Dva teksta iz sredine 14. stoljeća. Prilog poznavanju `društvenoga znanja` u Hrvatskom Kraljevstvu“. *Starohrvatska prosvjeta* III, br. 40: 155-200.

Ančić, Mladen. 2014. „Mjesto Bosne i Hercegovine u konstrukciji povijesti Dominika Mandića“. U: *Dr. fra Dominik Mandić (1889. - 1973.): Zbornik radova sa znanstvenog simpozija u prigodi 40. obljetnice smrti*, uredio Robert Jolić, 867-883. Mostar i Zagreb: Hercegovačka franjevačka provincija i Hrvatski institut za povijest.

Ančić, Mladen. 2015. „Od zemlje do Kraljevstva. Mjesto Bosne u strukturi archiregnuma“. *Hercegovina* 26, br. 1: 9-88.

Ančić, Mladen. 2019. „*Gradu kmeti* ili *iobagiones castr* kao element društvene strukture Hrvatskoga Kraljevstva“. *Miscellanea Hadriatica Mediterranea* 6: 35-132.

Ančić, Mladen. 2020a. „Neočekivani pobjednik: uspon Karla Roberta do vlasti“. *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* 7: 127-156.

Ančić, Mladen. 2020b. „The Murder of Queen Elizabeth – a Case Study of the Late Medieval Political Propaganda“. U: *Aspice hunc opus mirum. Zbornik povodom*

sedamdesetog rođendana Nikole Jakšića, uredili Ivan Josipović i Miljenko Jurković, 385-406. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Andreis, Mladen. 2001. „Trogirski patricijat u srednjem vijeku“. U: *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti*, sv. 2, 5-210. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Andreis, Mladen, Irena Benyovsky Latin i Ana Plosnić Škarić. 2003. „Socijalna topografija Trogira u 13. stoljeću“. *Povijesni prilozi* 22, br. 25: 37-92.

Andreis, Mladen. 2006. *Trogirsko plemstvo do kraja Prve austrijske uprave (1805.)*. Trogir: Muzej grada Trogira.

Andreis, Mladen, Irena Benyovsky Latin i Ana Plosnić Škarić. 2007. „Socijalna topografija Trogira u 14. stoljeću“. *Povijesni prilozi* 26, br. 33: 103-193.

Andreis, Mladen. 2008. „Metodološki pristup analizi dalmatinskoga gradskog plemstva: primjer analize trogirskoga plemstva od 13. stoljeća do kraja Prve austrijske uprave (1805.)“. *Acta Histriae* 16: 3.

Andrić, Tonija. 2018. *Život u srednjovjekovnom Splitu. Svakodnevnica obrtnika u 14. i 15. stoljeću*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Andrić, Tonija i Ante Birin, 2019. „The Middle-Class Entrepreneurial Elite in Šibenik and Split (15th Century)“. *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 109-130.

Anzulović, Ivna. 1995. „Pavao Pavlović-istaknuti Zadranin 14. i 15. stoljeća“. *Zadarska smotra* 1-2: 75-140.

Aylmer, Gerald E. 1996. „Chapter 4. Centre and Locality: The Nature of Power Elites“. *Power Elites and State Building*, uredio Wolfgang Reinhard, 59-75. Oxford: Clarendon Press.

Babić, Ivo. 1984. *Prostor između Trogira i Splita*. Trogir: Muzej grada Trogira.

Babić, Ivo. 2005. „Počeci trogirskoga predgrađa u Pasikama“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 39, br. 1: 123-146.

- Babić, Ivo. 2006. „Oporuke Pelegrine, Petra i Koriolana Cipika“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30: 29-49.
- Babić, Ivo. 2010. „Trogirski biskup Nikola Casotti (+1371.) i njegovo doba“. *Starohrvatska prosvjeta* III, 37: 219-245.
- Babić, Ivo. 2014. *Trogir. Grad i spomenici*. Split: Književni krug.
- Babić, Dunja. 2015. „Trogirsko predgrađe na Čiovu u kontekstu izgradnje otoka do XIX. stoljeća“, doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Bagge, Sverre. 1999. „The Structure of the Political Factions in the Internal Struggles of the Scandinavian Countries During the High Middle Ages“. *Scandinavian Journal of History* 24, br. 3-4: 299-320.
- Bailey, Frederick G. 1965. „Decisions by Consensus in Councils and Committees. With special Reference to Village and Local Government in India“. *Political Systems and the Distribution of Power*, uredio Michael Banton, 1-21. London: Routledge.
- Bailey, Frederick G. 2001. *Stratagem and Spoils: A Social Anthropology of Politics*. Boulder: Westview Press.
- Baling, Peter. 2015. „Personal Network of the Neapolitan Angevins and Hungary (1290–1304)“. *Specimina Nova. Pars prima. Sectio mediaevalis* VIII: 83-109.
- Baling, Peter. 2017. „*Viri fideles*. Methodological Aspects of a Medieval Personal Network“. *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* 66, br. 3: 354-370.
- Banić, Josip. 2015. „Elitni društveni slojevi kasnosrednjovjekovne bužetske komune“. *Histria: godišnjak Istarsko povijesnog društva* 5: 43-78.
- Banić, Josip. 2016. „*Consilia communi Pinguenti*: Geneza i uloga vijeća srednjovjekovne Buzetske komune“. *Buzetski zbornik* 42-43: 143-174.
- Banić, Josip. 2021. „*Irato animo*: Performing Anger in Late Medieval Istria“. U: *Emotio, affectus, sensus...: o osjećajima u povijesti na jadranskom prostoru*, 20-61. Poreč: Zavičajni muzej Poreštine.

Bates, Robert H. 2009. „Political Conflict and State Failure“. U: *The Political Economy of Economic Growth in Africa, 1960-2000: An Analytic Survey*, uredili Benno J. Ndulu et al, 250-290. Cambridge: Cambridge University Press 250-290.

Bates, Robert H. 2010. „Probing the Sources of Political Order“. U: *Order, Conflict and Violence*, uredio Stathis N. Kalyvas et al, 20-40. Cambridge: Cambridge University Press.

Bećir, Ante. 2017. „Legenda o smrti kralja Zvonimira“. *Zbornik radova Društva studenata povijesti „Ivan Lučić – Lucius“* 22: 65-82.

Bećir, Ante. 2019a. „Kolonatski i težački odnosi u srednjovjekovnom Splitu i Trogiru (XIII – XV. st.“. *Rostra: Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 10, br. 10: 85-99.

Bećir, Ante. 2019b. „*Bellum intestinum*: Trogirska komuna početkom 14. stoljeća“. *Kulturna baština* 45: 37-66.

Bećir, Ante. 2021a. „Između političkoga i kaznenoga egzila – prisilne migracije u kasnosrednjovjekovnim dalmatinskim gradovima“. *Historijski zbornik* 74, br. 1: 1-31.

Bećir, Ante. 2021b. „Crkvene institucije u srednjovjekovnoj praksi: trogirski kanonici i gradske prilike u 14. stoljeću“. *Croatica Christiana Periodica* 45, br. 88: 21-46.

Bećir, Ante. 2021c. „Kako liječiti životinje u srednjem vijeku? Jakobelo Vitturi (o. 1380./1390. – 1459.) i njegove „veterinarske“ rasprave u povijesnom kontekstu“. *Vartal* 16: 229-239.

Begonja, Sandra. 2017. „Uloga gradskoga plemstva u urbanom razvoju Zadra u vrijeme Ludovika I. Anžuvina (1358. – 1382.)“, doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu.

Begonja Sandra i Zrinka Nikolić Jakus, 2019. „The Noble Families of Butovan and Botono in Medieval Zadar: Family Structure, Property Reconstruction, and Social Life“. *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 75-107.

Begonja Sandra. 2021. „*Nervus belli, pecunia infinita* – mletački plan o zauzeću Zadra u zapisniku inkvizicijskoga sudskog postupka iz 1346. godine“. *Povijesni prilozi* 40, br. 60: 131-176.

Benyovsky Latin, Irena. 1998. „Bratovštine u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima“. *Croatica Christiana Periodica* 22, br. 41: 137-160.

Benyovsky Latin, Irena. 2003a. „Politički sukobi u srednjovjekovnom Trogiru i njihov utjecaj na posjedovne odnose u gradu“. U: *Hereditas rerum croaticarum ad honorem Mirko Valentić*, uredio Aleksandar Buczynski et al, 44-51. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Benyovsky Latin, Irena. 2003b. „Noble Family Clans and their Urban Distribution in Medieval Trogir“. U: *The Christian Household in Medieval Europe c. 850-c.1550: Managing Power, Wealth, and the Body*, 19-35. Turnhout: Brepols.

Benyovsky Latin, Irena. 2005. „Gospodarska topografija Trogira u srednjem vijeku“. *Povijesni prilozi* 24, br. 28: 23-44.

Benyovsky Latin, Irena. 2007. „Uloga bratovštine sv. Duha u Trogiru u srednjem i ranom novom vijeku“. *Povijesni prilozi* 26, br. 32: 25-63.

Benyovsky Latin, Irena. 2008. „Smještaj gradskog plemstva u dalmatinskim gradovima srednjeg vijeka“, *Acta Histriae* 16: 37-59.

Benyovsky Latin, Irena. 2009. *Srednjovjekovni Trogir: prostor i društvo*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Benyovsky Latin, Irena. 2010a. „Izgradnja gradskih fortifikacija u Trogiru od 13. do 15. stoljeća“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti HAZU* 28: 17-48.

Benyovsky Latin, Irena. 2010b. „Razvoj srednjovjekovne operarije – institucije za izgradnju katedrale u Trogiru“. *Croatica Christiana Periodica* 34, br. 65: 1-18.

Benyovsky Latin, Irena. 2012. „Obrana dubrovačkog predgrađa sredinom 13. stoljeća. Prilog istraživanju privatnih kula“. *Historijski zbornik* 65: 17-39.

Benyovsky Latin, Irena. 2014a. „Introduction: Towns and Cities of the Croatian Middle Ages: Authority and Property“. U: *Towns and Cities of the Croatian Middle Ages: Authority and Property*, uredile Irena Benyovsky Latin i Zrinka Pešorda Vardić, 13-33. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Benyovsky Latin, Irena. 2014b. „Interdisciplinarnost u urbanoj povijesti: povijest i perspektive“. U: *Historiografija / povijest u suvremenom društvu. Zbornik radova s okruglog stola održanog 11. i 12. listopada 2011. u Zagrebu*, uredio Gordan Ravančić et al, 23-34. Zagreb, Hrvatski institut za povijest.

Benyovsky Latin, Irena. 2014c. „The Venetian impact on urban change in Dalmatian Towns in the first half of the fifteenth century“. *Acta Histriae* 22, br. 3: 573-616.

Benyovsky Latin, Irena. 2019a. „Research project: Cities of the Croatian Middle Ages: Urban Elite and Urban Space (URBES)“. *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 9-14.

Benyovsky Latin, Irena, Zrinka Pešorda Vardić, Gordan Ravančić i Ivana Haničar Buljan. 2019b. „Urban Elite and the Dubrovnik Area from the Late 13th Century to the Black Death: Mence and Ljutica Family Estates in the *Burgus* of Dubrovnik – Three Generations of Neighbours from Two Social Strata“. *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 15-73.

Benyovsky Latin, Irena. 2019c. „Governmental Palaces in Eastern Adriatic Cities (13th–15th Centuries)“. U: *Political Functions of Urban Spaces and Town Types through the Ages. Making Use of the Historic Towns Atlases in Europe*, uredio Roman Czaja et al, 111-161. Krakow, Toruń i Beč.

Benyovsky Latin, Irena. 2021a. „Topography of Power: Venice and the Eastern Adriatic Cities in the Century Following the Fourth Crusade“. *The City and the History* 10, br. 1: 6-47.

Benyovsky Latin, Irena. 2021b. „Kretanje mletačkih kneževa u istočno-jadranskim gradovima 13. stoljeća (izabrani primjeri)“. *Acta Histriae* 29, br. 3: 561-590.

Benyovsky Latin, Irena. 2021c. „Mobilnost i umreženost mletačkih kneževa u istočnojadranskim gradovima od kraja 13. stoljeća do Zadarskoga mira (1358.)“. *Povijesni prilozi* 41, br. 61: 193-262.

- Bergholz, Max. 2016. *Violence as a Generative Force. Identity, Nationalism and Memory in a Balkan Community*. Ithaca: Cornell University Press.
- Bertoša, Miroslav. 1986. „Povijesni događaj, naracija i `političko` u `novoj historiji`. Saopćenje o jednom nesustavnom razmatranju“. *Politička misao: časopis za politologiju* 23, br. 3: 107-118.
- Beuc, Ivan. 1985. *Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije: pravno-povijesne studije*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Birin, Ante. 2016. „O familijarima knezova Nelipčića“. *Povijesni prilozi* 35, br. 51: 41-69.
- Black, Anthony. 1992. *Political Thought in Europe, 1250-1450*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blanshei, Sarah Rubin. 1976. „Perugia, 1260-1340: Conflict and Change in a Medieval Italian Urban Society“. *Transactions of the American Philosophical Society* 66, br. 2: 1-128.
- Blanshei, Sarah Rubin. 2010. *Politics and Justice in Late Medieval Bologna*. Leiden: Brill, 2010.
- Boissevain, Jeremy. 1974. *Friends of Friends. Networks, Manipulators and Coalitions*. Oxford: Basil Blackwell.
- Boone, Marc. 2002. „Urban Space and Political Conflict in Late Medieval Flanders“. *Journal of Interdisciplinary history* 32, br. 4: 621-640.
- Boone, Marc. 2007. „The Dutch Revolt and the Medieval Tradition of Urban Dissent“. *Journal of Early Modern History* 11: 351-375.
- Bourdieu, Pierre. 1994. „Rethinking the State: Genesis and Structure of the Bureaucratic Field“, *Sociological Theory* 12, br. 1: 1-18.
- Bowdon, Lynne. 2004. „Redefining Kinship: Exploring Boundaries of Relatedness in Late Medieval New Romney“. *Journal of Family History* 29, br. 4: 407-420.
- Brandt, Miroslav. 1955. *Wyclifova hereza i socijalni pokret u Splitu krajem 14. stoljeća*, Zagreb: Kultura Beograd.

- Braekevelt, Jonas, Frederik Buylaert, Jan Dumolyn i Jelle Haemers. 2012. „The politics of factional conflict in late medieval Flanders“. *Historical Research* 85, br. 225: 13-31.
- Braun, Rudolf . 1996. „Chapter 12. Staying on Top: Socio-Cultural Reproduction of European Power Elites“. *Power Elites and State Building*, uredio Wolfgang Reinhard, 235-259. Oxford: Clarendon Press.
- Brentano, Robert. 1988. *Two Churches: England and Italy in the Thirteenth Century*. Berkeley, Los Angeles i Oxford: University of California Press.
- Brett, Annabel, prev. 2005. *Marsilius of Padua. The Defender of the Peace*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brgles, Branimir. 2019. „Zadar, Trogir i Šibenik u Križevačkoj županiji na prijelazu iz XV. u XVI. stoljeće“. *Folia onomastica Croatica*, br. 28: 1-38.
- Brković, Milko. 2015. „Ludovik I. Veliki (1342. – 1382.) u srednjovjekovnim ispravama bosansko-humskih vladara“. *Hercegovina* 26, br. 1: 115-134.
- Brown, Alison. 2002. „Insiders and Outsiders – The Changing Boundaries of Exile“. U: *Society and Individual in Renaissance Florence*, uredio William J. Connell, 337-384. Berkeley: University of California Press.
- Brown, Andrew i Jan Dumolyn, ur. 2018. *Medieval Bruges, 850-1550*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Andrew i Jan Dumolyn. 2018. „Conclusion: Bruges within the Medieval Urban Landscape“. *Medieval Bruges, 850-1550*, 485-501. Cambridge: Cambridge University Press.
- Budak, Neven. 1989. „Ivan od Paližne, prior vranski, vitez sv. Ivana“. *Historijski zbornik* 42: 57-70.
- Bujra, Janet M. 1973. „The Dynamics of Political Action: A New Look at Factionalism“. *American Anthropologist* 75, br. 1: 132-152.

Bulard, Melissa Meriam. 1980. *Filippo Strozzi and the Medici. Favor and Finance in Sixteenth-Century Florence and Rome*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burić, Tonči. 1987. „Srednjovjekovni spomenici *ville de Blisoy*“. *Starohrvatska prosvjeta* III, 17: 75-89.

Burić, Tonči. 2020. *Trogirski distrikt u srednjem vijeku do 1537. godine*. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika.

Bužančić, Radoslav. 2016. „Petar de Cega i obnova trogirске prvostolnice početkom XIV. stoljeća“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 43, br. 1: 107-126.

Bulst, Neithard. 1996. „Chapter 3. Rulers, Representative Institutions and Their Members as Power Elites: Rivals or Partners?“. U: *Power Elites and State Building*, uredio Wolfgang Reinhard, 41-58. Oxford: Clarendon Press.

Burkhardt, Julia. 2016. „Frictions and Fictions of Community: Structures and Representations of Power in Central Europe, c. 1350-1500“. *The Medieval History Journal* 19, br. 2: 191-228.

Celio Cega, Fani. 1999. „Istraživanja arhivske građe u muzejskim i privatnim zbirkama“. *Informatica Museologica* 29, br. 3-4: 43-46.

Chittolini, Giorgio. 1989. „Cities, city-states, and regional states in north-central Italy“. *Theory and Society* 18: 689-706.

Cohn, Samuel. 2004. *Popular Protest in Late Medieval Europe. Italy, France and Flanders*. Manchester i New York: Manchester University Press.

Cohn, Samuel. 2006. *Lust for Liberty. The Politics of Social Revolt in Medieval Europe, 1200-1425*. Harvard: Harvard University Press.

Cracco, Giorgio. 1991. „Social Structure and Conflict in the Medieval City“. U: *City States in Classical Antiquity and Medieval Italy*, uredio Anthony Molho et al, 309-329. Stuttgart i Ann Arbour: Franz Steiner Verlag i Michigan University Press.

Crone, Patricia. 2003. *Pre-Industrial Societies: Anatomy of the Pre-Modern World*. Oxford: Oneworld Publications.

Cvitanić, Antun. 1978. „Srednjovjekovno uređenje Trogira“. U: *Povijest grada Trogira*, sv. II, uredio Cvito Fisković, 129-159. Split: Književni krug.

Cvitanić, Antun. 1988. „Uvod u trogirsko statutarno pravo“. U: *Statut grada Trogira*, uredio Vladimir Rismondo et al, IX-LXV. Split: Književni krug.

Čoralić, Lovorka. 1991. „Literatura o agrarno-proizvodnim odnosima u Dalmaciji u srednjem vijeku“. *Historijski zbornik* 44, br. 1: 211-232.

Čoralić, Lovorka. 2012. „Banditi spediti nel' reggimento di Curzola - prognanici Korčulanske komune (1589.-1600.): građa iz mletačkoga državnog arhiva“. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 24, br. 24: 157-178.

Ćosić, Stjepan i Nenad Vekarić. 2001. „Raskol dubrovačkog patricijata“. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 39: 305-379.

Ćosić, Stjepan i Nenad Vekarić. 2003. „The Factions Within the Ragusan Patriciate (17th-18th Century)“. *Dubrovnik annals*, br. 7: 7-79.

Ćosić, Stjepan i Nenad Vekarić. 2005. *Dubrovačka vlastela između roda i države: salamkanezi i sorbonezi*. Zagreb i Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.

Čulinović, Ferdo. 1969. „Trogirski statut i rad Ivana Lučića na njemu“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 6: 11-32.

Dameron, George. 1992. „Revisiting the Italian Magnates: Church Property, Social Conflict, and Political Legitimization in the Fifteenth Century Commune“. *Viator* 23: 167-188.

Deacon, Roger. 2003. „Clausewitz and Foucault: War and Power“. *Scientia Militaria* 31, br. 1: 37-48.

Descimon, Robert. 1996. „Chapter 6. Power Elites and The Prince: The State as Enterprise“. *Power Elites and State Building*, uredio Wolfgang Reinhard, 101-122. Oxford: Clarendon Press.

De Vivo, Filippo. 2007. *Information and Communication in Venice: Rethinking Early Modern Politics*. Oxford: Oxford University Press.

De Vivo, Filippo. 2019. „Microhistories of long-distance information: space, movement and agency in the early modern news“. *Past & Present* 242, 14: 179-214.

Dokoza, Serđo. 1998a. „Papinski legat Gentil i crkvene prilike u Zadru početkom XIV. stoljeća“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 40: 65-79.

Dokoza, Serđo. 1998b. „Papinski legat Gentil i trogirске crkvene prilike“. *Vartal* 7, br. 1-2: 67-83.

Dokoza, Serđo. 2002. „Papinski legat Gentil i splitske prilike“. *Kulturna baština* 31: 79-98.

Dokoza, Serđo. 2008. „Problematika proučavanja dalmatinskoga plemstva u srednjem vijeku“. *Povijesni prilozi* 27, br. 35: 25-42.

Dokoza, Serđo. 2009. *Dinamika otočnog prostora. Društvena i gospodarska povijest Korčule u razvijenom srednjem vijeku*. Split: Književni krug.

Dokoza, Serđo. 2015. „Damjan Bivaldov Nassi (oko 1338. – 1408.)“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 57: 93-144.

Dokoza, Serđo. 2020. *Zadarsko plemstvo u srednjem vijeku*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Duby, Georges. 2007. *Tri reda ili imaginarij feudalizma*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Dumolyn, Jan. 2001. „The Legal Repression of Revolts in Late Medieval Flanders“. *The Legal History Review* 68, br. 4: 479-521.

Dumolyn, Jan. 2007. „The Political and Symbolic Economy of State Feudalism: The Case of Late-Medieval Flanders“. *Historical Materialism* 15: 105-131.

Dumolyn, Jan. 2008. „Privileges and novelties: the political discourse of the Flemish cities and rural districts in their negotiations with the dukes of Burgundy (1384–1506)“. *Urban History* 35, br. 1: 5-23.

Dumolyn, Jan i Jelle Haemers. 2012. „A Bad Chicken was Brooding: Subversive Speech in Late Medieval Flanders“. *Past and Present*, br. 214: 45-86.

Dumolyn, Jan, Georges Declercq i Jelle Haemers. 2018. „Social Groups, Political Power and Institutions I, c.1100–c.1300“. U: *Medieval Bruges. 850 – 1550*, uredili Andrew Brown i Jan Dumolyn, 124-151. Cambridge: Cambridge University Press.

Dumolyn, Jan, Frederik Buylaert, Guy Dunpont, Jelle Haemers i Andy Ramandt. 2018. „Social Groups, Political Power and Institutions II, c.1300– c.1500.“. *Medieval Bruges. 850 – 1550*, uredili Andrew Brown i Jan Dumolyn, 268-328. Cambridge: Cambridge University Press.

Džino, Danijel. 2021. *From Justinian to Branimir. The Making of the Middle Ages in Dalmatia*. London i New York: Routledge.

Engel, Pal. 2001. *The Realm of Saint Stephen. A History of Medieval Hungary 895-1526*. London i New York: I. B. Tauris & Co Ltd, 2001.

Eubel, Conrad. 1913. *Hierarchia catholica medii aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta*, vol. I. Munster: Typis Librariae Regensbergianae.

Ferente, Serena. 2007. „Guelphs! Factions, Liberty and Sovereignty: Inquiries about the Quattrocento“. *History of Political Thought* 28, br. 4: 571-598.

Foucault, Michel. *Znanje i moć*. Zagreb: Nakladni Zavod Globus.

Filangieri, Luca. 2018. „Chapter 4. The Commune“. U: *A Companion to Medieval Genoa*, uredio Carrie E. Beneš, 95-118. Leiden: Brill.

Firnhaber-Baker, Justine i Dirk Schoenaers, ur. 2017. *The Routledge History Handbook of Medieval Revolt*. London i New York: Routledge.

Firnhaber-Baker, Justine. 2017. „Introduction. Medieval Revolt in Context“. *The Routledge Handbook of Medieval Revolt*, uredili Justine Firnhaber-Baker i Dirk Schoenaers, 1-11. London i New York: Routledge.

Florence Fabijanec, Sabine. 2004. „Društvena i kulturna uloga zadarskog trgovca u XIV. i XV. stoljeću“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 22: 55-120.

Foretić, Vinko. 1977. „Borbe između pučana i plemića na Korčuli u 15. i 16. stoljeću“. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 10, br. 1: 249-272.

Forsdyke, Sara. 2000. „Exile, Ostracism, and Athenian Democracy“, *Classical Antiquity* 19: 232-263.

Foster Baxendale, Susannah. 1991. „Exile in Practice, „The Alberti Family In and Out of Florence 1401-1428“. *Renaissance Quarterly*, br. 4: 720-756.

Gál, Judith. 2020. *Dalmatia and the Exercise of Royal Authority in the Árpád-Era Kingdom of Hungary*. Budimpešta: Research Center for the Humanities.

Gamberini, Andrea. 2018. *The Clash of Legitimacies: The State-Building Process in Late Medieval Lombardy*. Oxford: Oxford University Press.

Gentile, Marco. 2012. „Factions and parties: problems and perspectives“. U: *The Italian Renaissance State*, uredio Andrea Gamberini, 304-322. Cambridge: Cambridge University Press.

Ginzburg, Carlo. 1993. „Microhistory: Two or Three Things That I Know about It“. *Critical Inquiry* 20, br. 1: 10-35.

Goetz, Hans Werner. 2012. „Historical Writing, Historical Thinking and Historical Consciousness in the Middle Ages“. *Revisuta Diálogos Mediterrânicos* 2: 110-128.

- Granić, Miroslav. 2000. „Legitimistički pokret dalmatinskoga plemstva i oslobađanje Klisa 1596. g.“. *Mogućnosti* 42, br. 1-3: 64-73.
- Grbavac, Branka. 2004. „Prilog proučavanju životopisa zadarskog plemića Franje Jurjevića, kraljevskog viteza“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 22: 35-54.
- Grmek, Mirko Dražen. 1969. *Srednjovjekovne rasprave Jakobela Vitturija Trogirana o liječenju lovnih ptica i konja*. Zagreb: Veterinarski fakultet.
- Gruber, Dane. 1907. „Dalmacija za vrijeme Ludovika I. (1358. – 1382.). I. dio (1357. – 1367.)“. *Rad JAZU* 67, 168: 163-240.
- Gulin, Ante. 2008. *Hrvatski srednjovjekovni kaptoli Dalmacije, Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Istre*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Haemers, Jelle. 2009. „Factionalism and State Power in the Flemish Revolt (1482-1492)“. *Journal of Social History* 42, br. 4: 1009-1039.
- Haemers, Jelle. 2011a. „Urban history of the medieval Low Countries: research trends and new perspectives (2000-10)“. *Urban History* 38, br. 2: 345-354.
- Haemers, Jelle. 2011b. „Social Memory and Rebellion in Fifteenth Century Ghent“. *Social History* 36, br. 4: 443-463.
- Haemers, Jelle i Christian D. Liddy. 2013. „Popular Politics in the Late Medieval City: York and Bruges“. *English Historical Review* CXXVIII, br. 533: 771-805.
- Harari, Yuval Noah. 2007. *Special Operations in the Age of Chivalry 1100-1550*. Woodbridge: The Boydell Press.
- Harding, Robert. 1981. „Corruption and the Moral Boundaries of Patronage in the Renaissance“. U: *Patronage in the Renaissance*, uredili Guy Fitch Lytle i Stephen Orgel, 47-64. Princeton: Princeton University Press.
- Heers, Jacques. 1977. *Parties and political life in the medieval West*. Amsterdam: North Holland Publishing.

Heers, Jacques. 1978. *Family Clans in the Middle Ages*. Amsterdam: North-Holland Publishing.

Herlihy, David. 1972. „Some Psychological and Social Roots of Violence in the Tuscan Cities“. U: *Violence and Civil Disorder in Italian Cities, 1200-1500*, uredio Lauro Martines, 129-154. Berkeley: University of California Press.

Holenstein, André. 2009. „Introduction: Empowering Interactions: Looking at Statebuilding from Below“. U: *Empowering Interactions. Political Cultures and the Emergence of the State in Europe 1300–1900*, uredili Wim Blockmans et al, 1-30. Farnham: Ashgate.

Holmes, Catherine, Jonathan Shepard, Jo Van Steenberghe i Björn Weiler. 2021. „Political Culture in Three Spheres. Introduction“. U: *Political Culture in the Latin West, Byzantium and the Islamic World c.700-c.1500*, uredili Catherine Holmes et al, 1-16. Cambridge: Cambridge University Press.

Hyde, John. 1972. „Contemporary views on Faction and Civil Strife in Thirteenth and Fourteenth Century Italy“. U: *Violence and Civil Disorder in Italian Cities, 1200-1500*, uredio Lauro Martines, 273-307. Berkeley: University of California Press.

Hyde, John. 1973. *Society and Politics in Medieval Italy. The Evolution of the Civil Life, 1000-1350*. London: Palgrave Macmillan.

Isailović, Neven. 2020. „Newcomers as Office Holders: The familiares of Hrovoje Vukčić in Central Dalmatian Cities“. U: *Towns and cities of the Croatian Middle Ages. The City and the Newcomers*, uredile Irena Benyovsky Latin i Zrinka Pešorda Vardić, 171-183. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Ivetić, Egidio. 2015. *Granica na Mediteranu. Istočni Jadran između Italije i južnoslovenskog sveta od XIII do XX veka*. Beograd: Arhipelag.

Janeković Roemer, Zdenka. 1999. *Okvir slobode. Dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma*. Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.

Janeković Roemer, Zdenka. 2014a. „Grad i građani između kraljeva, velikaša i prelata – pogled Nade Klaić na srednjovjekovnu trogirsku komunu“. U: *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije*, 207-228. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Janeković Roemer, Zdenka. 2014b. „*Ser Micouillus Petri, draparius, civis Iadre* – život kao znak vremena“, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 56: 45-68.

Janeković Roemer, Zdenka. 2018. „Zatvaranje dubrovačkog plemstva i vijeća u političkom i društvenom kontekstu 13. i 14. stoljeća“. *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* 56, br. 1: 87-116.

Janković, Branimir. 2016. *Mijenjanje sebe same: preobrazbe hrvatske historiografije kasnog socijalizma*. Zagreb: Srednja Europa.

Janković, Branimir. 2017. „Revolucija kao analogija: primjer Francuske revolucije“. *Biblioteka Dies historiae. Res novae et seditiones: pobuna kao čimbenik promjene* 7: 67-83.

Janković, Branimir. 2020. „Stoljeće Nade Klaić – polemike ne prestaju! Je li Nada Klaić služila `totalitarnom Levijatanu`?“. *Historijski zbornik* 73, br. 1: 155-167.

Jelaska Marijan, Zdravka. 1999. „Trogirska srednjovjekovna obitelj (XIII. – XIV. stoljeće)“, *Povijesni prilozi*, br. 18: 9-51.

Jelaska Marijan, Zdravka. 2001. „Ustrojstvo društva u srednjovjekovnom Trogiru“. *Povijesni prilozi*, br. 20: 7-53.

Jelaska Marijan, Zdravka. 2002. „Trogirski rod Kažotića u XIII. i XIV. stoljeću“. *Chroatica Christiana Periodica* sv. 26, br. 49: 17-46.

Jerković, Marko. 2015. „Imenovanje papinoga kapelana Timoteja zagrebačkim biskupom 1263. godine: studija o odnosima srednjovjekovnih središta moći“. *Croatica Christiana Periodica* 39, br. 79: 27-48.

Jerković, Marko. 2017. „Što znači pobuniti se protiv biskupa u srednjem vijeku: crkveni predijalci i Zagrebačka biskupija u prvoj polovici 14. stoljeća“. *Biblioteka Dies historiae. Res novae et seditiones: Pobuna kao čimbenik promjene* 7: 47-67.

Jerković, Marko. 2018. *Zagrebački kanonici u 14. stoljeću. Institucionalna i društvena povijest katedralne zajednice*. Zagreb: Fakultet hrvatskih studija.

Jones, Philip J. 1965. „Communes and Despots: The City State in Late-Medieval Cities“. *Transactions of the Royal Historical Society* 15: 71-96.

Jones, Philip J. 1997. *The Italian City-State. From Commune to Signoria*, Oxford: Clarendon Press.

Juran, Kristijan. 2020. „Vratkovići i drugi Morlaci u trogirskome distriktu u 16. stoljeću“. *Povijesni prilozi* 39, br. 58: 29-43.

Kaer, Petar. 1898. „Sveti Juraj u Žestinju i starohrvatsko pleme Crnota“. *Starohrvatska prosvjeta* 4, br. 3/4: 146-151.

Kantorowicz, Ernst. 1957. *The King's Two Bodies. A Study in Medieval Political Theology*, Princeton: Princeton University Press.

Karaman, Ljubo. 1940. „Jedna epizoda iz građanskih borba u srednjovjekovnom Trogiru“. *Hrvatska revija*, br. 13: 303-313.

Karbić, Damir. 1999. „Defining the Position of Croatia During the Restoration of Royal Power (1345-1361.). An Outline“. *The Man of Many Devices, Who Wandered Full Many Ways*, 520-525. Budimpešta: Central European University.

Karbić, Damir. 2000a. *The Šubići of Bribir. An Example of the Croatian Noble Kindred*, doktorska disertacija. Budimpešta: Central European University.

Karbić, Damir. 2000b. „*Familiars* of the Šubići. Neapolitan Influence on the Origin of the Institution of *familiaritas* in the Medieval Hungary“. U: *La Noblesse dans les territoires Angevins a la fin du Moyen age*, 131-147. Rim: Ecole Française.

Karbić, Damir. 2000c. „Šubići i `dobri kralj Zvonimir`. Prilog proučavanju upotrebe legendi u politici hrvatskih velikaških obitelji“. *Krčki zbornik* 42, br. 36: 271-279.

Karbić, Damir. 2004. „Šubići Bribirski do gubitka nasljedne banske časti (1322.)“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 22: 1-26.

Karbić, Damir. 2007. „Politička moć i rodovska kohezija. Primjer Šubića Bribirskih (12. – 15. st.)“. U: *Izabrane teme iz hrvatske povijesti. Zbornik radova sa znanstvenih kolokvija Dies historiae 2004. – 2006.*, 97-121. Zagreb: Fakultet hrvatskih studija.

Karbić, Damir. 2008. „Odnosi gradskoga plemstva i bribirskih knezova Šubića: Prilog poznavanju međusobnih odnosa hrvatskih velikaša i srednjovjekovnih dalmatinskih komuna“. *Povijesni prilozi* 27, br. 35: 43-58.

Karbić, Damir. 2009. „Tanka granica pravde i osvete, reda i nereda, Vražda i institucionalizirano nasilje u srednjovjekovnoj Hrvatskoj“. *Biblioteka Dies historiae. Na rubu zakona: društveno i pravno neprihvatljiva ponašanja kroz povijest* 3: Zagreb: Fakultet hrvatskih studija, 65-81.

Karbić, Damir i Branka Grbavac. 2015. „Plemići s područja srednjovjekovnih hrvatskih zemalja – sudionici Žigmundovog križarskog pohoda i Nikopoljske bitke“. *B'lgaroh'rvatski političeski i kulturni otkrovenija prez vekovete. Sbornik v čest na 75-godišnjinata na Rumiana Božilova*, uredio Svetlozar Eld'rov et al, 95-109. Sofija: Paradigma.

Karbić, Marija, Bruno Škreblin, Tone Ravnikar i Ratko Vučetić. 2019. „Elites and Space in the Towns of Medieval Slavonia: The Cases of Gradec/Zagreb and Varaždin“. *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 131-155.

Kaufman, Robert. 1974. „The Patron-Client Concept and Macro-Politics: Prospects and Problems“. *Comparative Studies in Society and History* 16, br. 3: 284-308.

Kelly, Gordon P. 2006. *A History of Exile in the Roman Republic*. Cambridge: Cambridge University Press,

Kent, Dale. 2004. „The power of the elites: family, patronage and the state“. U: *Italy in the Age of the Renaissance 1300-1550*, 165-183. Oxford: Oxford University Press.

Kettering, Sharon. 1986. *Patrons, Brokers and Clients in Seventeenth Century France*. New York i Oxford: Oxford University Press.

Klaić, Vjekoslav. 1897. *Bribirski knezovi od plemena Šubić do 1347. godine*. Zagreb: Matica hrvatska.

Klaić, Vjekoslav. 1985. *Povijest Hroata knjiga treća. Treće doba: vladanje kraljeva iz različitih porodica (1301. – 1526.)*. Zagreb: Matica hrvatska.

Klaić, Vjekoslav. 1988. *Povijest Hroata knjiga druga. Treće doba: Vladanje kraljeva iz raznih porodica: (1301 - 1526)*. Zagreb: Matica hrvatska.

Klaić, Nada. 1976. *Povijest Hroata u razvijenom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga.

Klaić, Nada. 1977. „Novi pogledi na uzroke bune Matija Ivanića u svjetlu društvenih pokreta u srednjovjekovnoj Dalmaciji“. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 10, br. 1: 51-64.

Klaić, Nada. 1980. „Kratka šetnja trogirskim srednjovjekovljem“. *Mogućnosti* 10-11: 1009-1025.

Klaić, Nada. 1985. *Trogir u srednjem vijeku. Javni život grada i njegovih ljudi*. Trogir: Muzej grada Trogira.

Kolanović, Josip. 1995. *Šibenik u kasnome srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga.

Kostrenčić, Marko. 1930. *Slobode dalmatinskih gradova po tipu trogirskome*. Zagreb: Nadbiskupska tiskara u Zagrebu.

Kovačić, Vanja. 1998. „Trogirske fortifikacije u 15. stoljeću“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 37, br. 1: 109-134.

Kovačić, Vanja. 2011. „Gradski kaštel u Trogiru. Prilog proučavanju fortifikacija ranog XV. stoljeća“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 42, br. 1: 95-120.

- Kovačić, Vanja. 2016. „*Turris in civitate Tragurii*: kula sv. Nikole u urbanoj tipologiji Trogira“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 43, br. 1: 127-150.
- Krasić, Stjepan. 1973. „Trogirani Fantin de Valle i njegova knjižnica“. *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru* 20: 367-383.
- Kunčić, Meri. 2008. *Od pošasti sačuvaj nas. Utjecaj osmanske opasnosti i kužnih epidemija na ikonografiju zavjetnih slika*. Zagreb: Srednja Europa.
- Kunčević, Lovro. 2016. „O stabilnosti Dubrovačke Republike (14-17. stoljeće): geopolitički i ekonomski faktori“. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 54, br. 1: 1-38.
- Kunčević, Lovro. 2020. *Vrijeme harmonije. O razlozima društvene i političke stabilnosti Dubrovačke Republike*. Zagreb i Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
- Kulischer, Josef. 1957. *Opća ekonomska povijest srednjega i novoga vijeka: prva knjiga, srednji vijek*. Zagreb: Kultura.
- Kurelac, Miroslav. 1977. „Pučki ustanci i pobune u djelima Ivana Luciusa-Lučića“, *Radovi: Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 10, br. 1: 239-247.
- Kurelac, Miroslav. 1981. „Društvene diferencijacije i pokreti pučana srednje Dalmacije od 14. do 16. st.“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 10: 237-245.
- Kurelac, Miroslav. 1994. *Ivan Lučić Lucius: otac hrvatske historiografije*, Zagreb: Školska knjiga.
- Kurtz, Donald V. 2001. *Political Anthropology. Paradigms and Power*. London i New York: Routledge.
- Kužić, Krešimir. 1997. *Povijest Dalmatinske zagore*. Split: Književni krug.

- Kužić, Krešimir. 1999. „Plemići s područja župe Zmina u srednjem vijeku“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 17: 5-15.
- Kužić, Krešimir. 2000. „Promjene toponima sela Radošića iz 1386. godine“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 42: 79-104.
- Ladić, Zoran. 2000. „Prilog životopisu trogirskog biskupa Nikole Kažotića“. *Chroatica Christiana Periodica* 24, br. 45: 1-20.
- Ladić, Zordan. 2021. „Epidemije kuge i zdravstvena kultura u Šibeniku u kasnom srednjem vijeku“. *Povijesni prilozi* 40, br. 60: 39-73.
- Lande, Carl H. 1977. „Introduction: The Dyadic Basis of Clientelism“. U: *Friends, Followers and Factions: A Reader in Political Clientelism*, uredio Steffen W. Schmidt, 13-36. Berkeley: University of California Press.
- Lansing, Carol. 1991. *The Florentine Magnates – Lineage and Faction in a Medieval Commune*, Princeton: Princeton Legacy Library.
- Lantschner, Patrick. 2009. „The 'Ciompi revolution' constructed: Modern Historians and the 19-th century paradigm of Revolution“. *Annali di Storia di Firenze* IV: 277-297.
- Lantschner, Patrick. 2014. „Revolts and the Political Order of Cities in the Late Middle Ages“. *Past and Present* 225: 3-46.
- Lantschner, Patrick. 2015. *The Logic of Political Conflict in Medieval Cities Italy and the Southern Low Countries, 1370-1440*. Oxford: Oxford University Press.
- Lantschner, Patrick. 2017. „Invoking and constructing legitimacy. Rebels in the late medieval European and Islamic worlds“. U: *The Routledge Handbook of Medieval Revolt*, uredili Justine Finbaker-Baker i Dirk Schoenaers, 168-183. London: Routledge.
- Lantschner, Patrick. 2020. „Liberty and Urban Revolts: A Comparative Perspective“. *Edad. Media. Revista de Historia*, br. 21: 57-79.
- Larner, John. 1965. *The Lords of Romagna. Romagnol Society and the Origins of the Signorie*. London: Palgrave Macmillan.

Le Goff, Jacques. 1993. *Srednjovjekovni imaginarij*. Zagreb: Antibarbarus.

Liddy, Christian D. 2017. „Cultures of Surveillance in Late Medieval English Towns. The Monitoring of Speech and the Fear of Revolt“, U: *The Routledge History Handbook of Medieval Revolt*, uredili Justine Firnhaber-Baker i Dirk Schoenaers, 311-329. London: Routledge.

Lind, Gunner. 1996. „Great Friends and Small Friends. Clientelism and Power Elite“. U: *Power Elites and State Building*, uredio Wolfgang Reinhard, 123-147. Oxford: Oxford University Press.

Lonardi, Simone. 2017. „The Dissemination of News in Early Modern Venice A Walk in the Company of the Informer Camillo Badoer“. U: *Making Sense as a Cultural Practice. Historical Perspectives*, uredio Jörg Rogge, 135-146. Bielefeld: Transcript Verlag.

Lonza, Nella. 2004. „Election Procedure in the Republic of Ragusa“. *Dubrovnik Annals*, br. 8: 7-41.

Lonza, Nella, 2009. *Kazalište vlasti. Ceremonijal i državni blagdani Dubrovačke Republike u 17. i 18. stoljeću*. Zagreb – Dubrovnik: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Lonza, Nella. 2015. „Splitski statut i praksa odlučivanja u Velikom vijeću sredinom 14. stoljeća“. U: *Splitski statut iz 1312. godine: povijest i pravo. Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 24. do 25. rujna 2012. godine u Splitu*, uredio Željko Radić et al, 151-171. Split: Književni krug Split.

Lonza, Nella. 2018a. „Mletačka vlast nad Dubrovnikom u ranom 13. stoljeću i „zakupno kneštvo“ Giovannija Dandola (1209 – 1235)“. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 56, br. 1: 43-86.

Lonza, Nella. 2018b. „Il ruolo catalizzatore del dominio veneziano del primo Quattrocento nell'articolazione di alcune comunità dalmate“. U: *Comunità e società del Commonwealth veneziano*, uredio Gherardo Ortalli et al, 95-111. Venecija: Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti.

Lučić, Josip. 1969. „Povijest Dubrovnika u djelima Ivana Luciusa“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 6: 115-132.

Machiavelli, Niccolo. 2014. *Vladar*. Zagreb: Nakladni Zavod Globus.

Mahnken, Irmgard. 1960. *Dubrovački patricijat u XIV. veku*, Beograd: Srpska akademija nauka i umjetnosti.

Majnarić, Ivan. 2015. „Kasnosrednjovjekovna obiteljska struktura hrvatskoga plemstva“. *Povijesni prilozi* 34, br. 48: 7-30.

Majnarić, Ivan. 2016. „Zaglavaska zadužbina sv. Mihovila iz očišta Grgura Mrganića“. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu* 48, br. 1: 65-87.

Majnarić, Ivan. 2018. *Plemstvo zadarskoga zaleđa u XIV. stoljeću*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Majnarić, Ivan. 2020. „Personal Social and Legal Statuses in Eastern Adriatic Cities: Norms and Practices of Zadar in the Mid-14th Century“. U: *Towns and Cities of the Croatian Middle Ages: The City and the Newcomers*, uredile Irena Benyovsky Latin i Zrinka Pešorda Vardić, 127-147. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Mallett, Michael E. i John R. Hale. 1984. *The Military Organisation of a Renaissance State. Venice c.1400 to 1617*. Cambridge: Cambridge University Press.

Marinković, Ana. 2016. „Civic Cults of Local Reformist Bishops in Medieval Dalmatia: Success and Failure“. U: *Relics, Identity and Memory in Medieval Europe*, 187-225. Turnhout: Brepols Publishers.

Martines, Lauro. 1968. „Political Conflict in the Italian City States“. *Government and Opposition* 3, br. 1: 69-91.

Martines, Lauro. 1972. „Political Violence in the Thirteenth Century“. U: *Violence and Civil Disorder in Italian Cities, 1200-1500*, uredio Lauro Martines, 331-353. Berkeley: University of California Press.

Martines, Lauro. 1988. *Power and Imagination: City-States in Renaissance Italy*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Martines, Lauro. 2004. *April Blood: Florence and the Plot against the Medici*. Oxford: Oxford University Press.

Matić, Tomislav. 2020. „The Expulsion of Germans from the Chapter of Zagreb in 1458“. *Povijesni prilozi* 39, br. 59: 123-141.

Matijević Sokol, Mirjana. 1982. „Uspostava mletačke vlasti u Kotoru 1420. godine na osnovi kotorskih notarskih isprava“. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 12: 9-20.

Matijević Sokol, Mirjana. 1999. „Regimen Latinorum arhiđakona Tome u teoriji i praksi“. *Historijski zbornik* 52: 17-32.

McLean, Paul D. 2007. *The Art of the Network. Strategic Interaction and Patronage in Renaissance Florence*, London: Duke University Press.

Medini, Milorad. 1920. *O postanku i razvitku kmetskih i težačkih odnosa u Dalmaciji*. Zadar: Zemaljsko gospodarsko vijeće dalmatinsko.

Mihelič, Darja. 2006. *Piranska notarska knjiga (1298. – 1317.)*, sv. IV. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa.

Milani, Giuliano. 2005. *I comuni italiani. Secoli XII-XIV*. Bari: Editori Laterza.

Mirković, Mijo. 1951. „O ekonomskim odnosima u Trogiru u XIII. stoljeću (Na temelju objavljenih ostataka notarskih knjiga za godine 1263., 1264., 1265., 1270., 1271., 1272. i 1273.)“. *Historijski zbornik* 4: 21-54.

Mlacović, Dušan. 2008. *Građani plemići: pad i uspon rapskoga plemstva*. Zagreb: Leykam International.

Mlacović, Dušan, Marija Mogorović Crljenko i Danijela Doblanić Šuran, 2019. „Istrian and Dalmatian Towns – Urban Space and the Elites: The Cases of Rovinj and Rab (Middle Ages and Early Modern Period)“, *Povijesni prilozi* 38, br. 58: 157-180.

- Moore, R. I. 2007. *The Formation of a Persecuting Society. Authority and Deviance in Western Europe 950-1250*. Malden, Oxford i Victoria: Blackwell Publishing.
- Mullett, Margaret. 2005. „Power, Relations and Networks in Medieval Europe. Introduction“. *Revue belge de philologie et d'histoire* 83, br. 2.: 255-259.
- Musarra, Antonio. 2018. „Chapter 5. Political Alliance and Conflict“. U: *A Companion to Medieval Genoa*, uredio Carrie E. Beneš, 120-144. Leiden: Brill.
- Najemy, John M. 1979. „Guild Republicanism in Trecento Florence: The Success and Ultimate Failure of Corporate Politics“. *The American Historical Review* 84, br. 1: 53-71.
- Najemy, John M. 1982. *Corporatism and Consensus in Florentine Electoral Politics, 1280-1400*. Columbia: The University of South Carolina Press.
- Napran, Laura. 2002. „Introduction: Exile in Context“. U: *Exile in the Middle Ages. Selected Proceedings from the International Medieval Congress, University of Leeds, 8-11 July 2002*, uredile Laura Napran i Elisabeth van Houts, 1-9. Turnhout: Brepols Publishers.
- Nederman, Cary J. 2018. „There Are No ‘Bad Kings’. Tyrannical Characters and Evil Counselors in Medieval Political Thought“. U: *Evil Lords. Theories and Representations of Tyranny from Antiquity to the Renaissance*, uredili Hester Schadee i Nikos Panou, 137-156. Oxford: Oxford University Press.
- Nederman, Cary J. 2019. „Three Concepts of Tyranny in Western Medieval Political Thought“. *Contributions to the History of Concepts* 14, br. 2: 1-22.
- Nekić, Antun. 2017a. *Plemički rod Tetenj od 13. do sredine 15. stoljeća* (doktorska disertacija), Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Nekić, Antun. 2017b. „Društvene mreže i uspon oligarha: primjer Babonića (od 1270-ih do 1320-ih)“. *Historijski zbornik* 70, br. 1: 1-34.
- Nekić, Antun, 2021. „Slavonia and Transylvania (1272-1342): Oligarchs, King’s Men, and the (Trans)Formation of the Local Noble Communities“. *Povijesni prilozi* 40, br. 61: 141-190.

Nekić, Antun. 2022. „*De aduentu maiestatis sue ... magnam habent letitiam: analiza dolazaka anžuvinskih vladara u Slavoniju, Hrvatsku i Dalmaciju*“. U: *Zadarski mir: prekretnica anžubvinskoga doba*, uredili Mladen Ančić i Antun Nekić, 197-235. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Neralić, Jadranka. 2007. *Put do crkvene nadarbine. Rimska Kurija i Dalmacija u 15. stoljeću*. Split: Književni krug.

Neralić, Jadranka. 2012. „La documentazione curiale relativa alla Croazia medievale, paese diviso tra la Serenissima e il Regno ungherese“. U: *Friedensnobelpreis und historische Grundlagenforschung. Ludwig Quidde und die Ershliessung der kurialen Registeruberlieferung*, uredio Michael Matheus, 509-523. Berlin: De Gruyter.

Nicholas, Ralph W. 1965. „Factions: A Comparative Analysis“. U: *Political Systems and the Distribution of Power*, uredio Michael Banton, 21-60. London i New York: Routledge.

Nicholas, David. 2014. *The Later Medieval City*. London i New York: Routledge.

Nikolić Jakus, Zrinka. 2008. „Obitelj dalmatinskog plemstva od 12. do 14. stoljeća“. *Acta Histriae* 16, br. 1-2: 59-88.

Nikolić Jakus, Zrinka. 2014. „Privately Owned Towers in Dalmatian Towns during the High and Central Middle Ages“. U: *Towns and Cities of the Croatian Middle Ages. Authority and Property*, uredile Irena Benyovsky Latin i Zrinka Pešorda Vardić, 273-293. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Nikolić Jakus, Zrinka. 2018. „Vrijeme rata, kuge, zatočeništva. Zadarske plemićke obitelji i posljedice mletačke opsade 1345./1346. i Crne smrti“. *Povijesni prilozi* 37, br. 55: 9-35.

Novak, Grga. 1957. *Povijest Splita (Od prethistorijskih vremena do definitivnog gubitka pune autonomije 1420. god.)*, sv. I. Split: Matica hrvatska.

Novak Sambrailo, Maja. 1965. *Autonomija dalmatinskih komuna pod Venecijom*. Zadar: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

O`Connell, Monique. 2009. *Men of Empire: Power and Negotiation in Venice's Maritime State*, Baltimore: John Hopkins University Press.

Oexle, Otto Gerhard. 2001. „Perceiving Social Reality in the Early and High Middle Ages. A Contribution to a History of Social Knowledge“. U: *Ordering Medieval Society. Perspectives on Intellectual and Practical Modes of Shaping Social Relations*, uredio Bernhard Jussen, 92-143. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Omašić, Vjeko. 1986. *Povijest Kaštela*. Split: Logos.

Orlando, Ermanno. 2015. „Beyond the Statutes. The Legal and Administrative Structure between Split and Venice“. U: *Splitski statut iz 1312. godine: povijest i pravo. Povodom 700. obljetnice*, uredio Željko Radić et al, 131-147. Split: Književni krug.

Orlando, Ermanno. 2019. *Strutture e pratiche di una comunità urbana. Spalato, 1420-1479*. Venecija i Beč: Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti i Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Ortalli, Gherardo, Giorgio Cracco, Gaetano Cozzi i Michael Knapton, ur. 2007. *Povijest Venecije*, sv. 1. Zagreb: Antibarbarus.

Ostojić, Ivan. 1975. *Metropolitanski kaptol u Splitu*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Padgett, John F. i Christopher K. Ansell. 1993. „Robust Action and the Rise of the Medici, 1400 – 1434“. *American Journal of Sociology* 98, br. 6: 1259-1319.

Pederin, Ivan. 1990. *Mletačka uprava, prioreda i politika u Dalmaciji (1409. – 1797.)*. Dubrovnik: Časopis Dubrovnik.

Pešorda Vardić, Zrinka. 2007. „'Pučka vlastela': Društvena struktura dubrovačke bratovštine Sv. Antuna u kasnom srednjem vijeku“. *Povijesni prilozi* 33, br. 26: 215-237.

Perojević, Marko. 1933. „Dva borca za slobodu: Mihač Vitturi i biskup Simon Dominis“. *Napredak* 22: 97-119.

Petrović, Mišo. 2021. *The Development of the Episcopal Office in Medieval Croatia-Dalmatia: The Cases of Split, Trogir and Zadar (1270-1420)*, doktorska disertacija. Budimpešta: Central European University.

Plosnić Škarić, Ana. 2007. „Blok Andreis u Trogiru. Prilog poznavanju romaničke stambene arhitekture“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, br. 31: 9-28.

Plosnić Škarić, Ana. 2012. „Prilog poznavanju građe o slikarima prve polovice 14. stoljeća u Dalmaciji: trogirski slikar Marko Komlica“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 36: 35-42.

Plosnić Škarić, Ana. 2013. „Sklop kuća Stipošević u Trogiru“. *Peristil*, br. 56: 37-48.

Plosnić Škarić, Ana. 2014. „Real Property of Wealthy Commoners: The Formation and Rise of Commoner Lineages in Trogir after 1420“. U: *Towns and Cities of the Croatian Middle Ages: Authority and Property*, uredila Irena Benovsky Latin. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 349-375.

Plosnić Škarić, Ana. 2020. „Trogirski rezidencijalni sklopovi s dvorištem i kulom tijekom srednjega vijeka. Metodologija istraživanja i principi transformacije“. *Prostor* 60, br. 2: 232-245.

Popić, Tomislav. 2007. „Oblikovanje srednjovjekovne stvarnosti – sociologija znanja i povijest“. *Povijesni prilozi* 26, br. 33: 239-247.

Popić, Tomislav. 2012. „Srednjovjekovni zadarski kapitulari“. *Povijesni prilozi* 31, br. 42: 43-80.

Popić, Tomislav. 2014. *Krojenje pravde: zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358. – 1458.)*. Zagreb: Plejada.

Popić, Tomislav. 2019. „Traces of the Past and Social Realities: Late Medieval Court Records from Dalmatian Cities“. *Open Library of Humanities* 5 (1), br. 33: 1-17.

Popić, Tomislav i Ante Bećir. 2020. „Najstariji sačuvani svešćić srednjovjekovnih zapisnika komunalnih vijeća grada Trogira: problem datacije i kronologije“. *Povijesni prilozi* 40, br. 59: 227-261.

Popić, Tomislav i Ante Bećir. 2022. „Politički poredak i zapisnici komunalnih vijeća srednjovjekovnog Trogira“. U: *Zapisnici i odluke komunalnih vijeća grada Trogira (13. – 15. stoljeće)*, 1-87. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Popić, Tomislav. 2022. „Pragmatic Literacy in Thirteenth Century Trogir. A Sketch for a Portrait“. *Povijesni prilozi* 41, br. 62: 47-82.

Praga, Giuseppe. 1926. “Baiamonte Tiepolo dopo la congiura“. *Atti e memorie della societa Dalmata di storia patria* 1: 40-101.

Prajda, Katalin. 2018. *Network and Migration in Renaissance Florence, 1378 – 1433. Friends of Friends in the Kingdom of Hungary*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Presier-Kapeller, Johannes. 2020. „The Ties that Do Not Bind. Group formation, polarization and conflict within networks of political elites in the medieval Roman Empire“. *Journal of Historical Network Research* 4: 298-324.

Rapanić, Željko. 1980. „Iz prošlosti srednjovjekovnog Trogira“. *Mogućnosti* 10-11: 993-1000.

Raukar, Tomislav. 1977. *Zadar u XV. stoljeću: ekonomski razvoj i društveni odnosi*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Raukar, Tomislav. 1978. „Trogir za mletačke vlasti“. U: *Povijest grada Trogira*, sv. II, uredio Cvito Fisković, 57-87. Split: Književni krug.

Raukar, Tomislav. 1980./1981. „Komunalna društva u Dalmaciji u XIV. stoljeću“. *Historijski zbornik* 33-34, br. 1: 139-209.

Raukar, Tomislav. 1981. „Društvene strukture u Mletačkoj Dalmaciji“. U: *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. do početka 20. stoljeća*, 103-124. Zagreb: Liber.

Raukar, Tomislav. 1984. “'Consilium generale' i sustav vladanja u Splitu u XIV. stoljeću“. *Historijski zbornik* 37: 87-103.

Raukar, Tomislav, Ivo Petricioli, Franjo Švelec i Šime Peričić. 1987. *Zadar pod mletačkom upravom: 1409-1797*. Zadar: Filozofski fakultet u Zadru.

Raukar, Tomislav. 2007. *Studije o Dalmaciji u srednjem vijeku*. Split: Književni krug.

Ravančić, Gordan. 2010. *Vrijeme umiranja: Crna smrt u Dubrovniku 1348.-1349.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Rentet, Thierry. 2003. „Network Mapping: Ties of Fidelity and Dependency among the Major Domestic Officers of Anne de Montmorency“. *French History*. 17, br. 2, 2003: 109-126.

Reynolds, Susan. 1997. *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900-1300.* Oxford: Clarendon Press.

Reynolds, Susan. 2003. „There Were States in Medieval Europe: A Response to Rees Davies“. *Journal of Historical Sociology* 16, br. 4: 550-555.

Reynolds, Susan. 2007. „Secular Power and Authority in the Middle Ages“. U: *Power and Identity in the Middle Ages. Essays in Memory of Rees Davies*, uredili Huw Pryce i John Watts, 11-22. Oxford: Oxford University Press.

Reuter, Timothy. 2006. „Nobles and Others. The Social and Cultural Expression of Power Relations in the Middle Ages“. *Medieval Politics and Modern Mentalities*, uredila Janet L. Nelson, 111-126. Cambridge: Cambridge University Press.

Rismondo, Vladimir. 1975. „Trogirsko i splitsko zaleđe u nekim dokumentima iz druge polovine XIV. i početka XV. stoljeća“. *Radovi. Razdio historije, arheologije i historije umjetnosti* 14, br. 6: 487-496.

Roberts, Simon. 2003. „The Study of Dispute: Anthropological Perspectives“. U: *Disputes and Settlements - Law and Human Relations in the West*, 1-24. Cambridge: Cambridge University Press.

Rude, George. 1995. *Ideology and Popular Protest*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press.

Sahlins, Marshall. 2005. „Structural work: How microhistories become macrohistories and vice versa“. *Anthropological Theory* 5, br. 1: 5-30.

Scales, Len. 2021. „The Latin West: Pluralism in the Shadow of the Past“. U: *Political Culture in the Latin West, Byzantium and the Islamic World c.700-c.1500*, uredili Catherine Holmes et al, 133-177. Cambridge: Cambridge University Press.

Scott, James C. 1977. „Political Clientelism: A Bibliographical Essay“. U: *Friends, Followers and Factions: A Reader in Political Clientelism*, uredio Steffen W. Schmidt, 483-505. Berkeley: University of California Press.

Schadee Hester i Nikos Panou. 2018. „Introduction: Tyranny and Bad Rule in the Premodern West“. U: *Evil Lords. Theories and Representations of Tyranny from Antiquity to the Renaissance*, uredili Hester Schadee i Nikos Panou, 1-11. Oxford: Oxford University Press.

Schmitt, Oliver Jeans. 2016. „Addressing Community in Late Medieval Dalmatia“. U: *Meanings of Community across Medieval Eurasia*, uredio Walter Pohl et al, 125-147. Boston: Brill.

Shaw, Christine. 2000. *The Politics of Exile in Renaissance Italy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Shaw, Christine. 2006. *Popular Government and Oligarchy in Renaissance Italy*. Leiden i Boston: Brill.

Smiljanić, Franjo. 2007. „O položaju i funkciji župana u hrvatskim srednjovjekovnim vrelima od 9. do 16. stoljeća“. *Povijesni prilozi* 26, br. 33: 33-102.

Spiegel, Gabrielle. 1975. „Political utility in medieval historiography: a sketch“. *History and Theory* 14, br. 3: 314-325.

Strohal, Ivan. 1914. „Bratstva (bratovštine) u starom Trogiru“. *Rad JAZU* 85, 201: 47-66.

Strohal, Ivan. 1915. „Uvod“. U: *Statut i reformacije grada Trogira = Statutum et reformationes civitatis Tragurii*, I-XLII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

- Šišić, Ferdo. 2004. *Hrovoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350. – 1416.)*. Samobor: AGM.
- Škreblin, Bruno. 2018. *Urbana elita zagrebačkoga Gradeca od sredine 14. do početka 16. stoljeća*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Šunjić, Marko. 1967. *Dalmacija u XV stoljeću*. Sarajevo: Svjetlost.
- Tabacco, Giovanni. 1989. *The Struggle for Power in Medieval Italy. Structures of Political Rule*. Cambridge: Cambridge Medieval Textbooks.
- TeBrake, William H. 1993. *A Plague of Insurrection. Popular Politics and Peasant Revolt in Flanders, 1323-1328*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Ter Braake, Serge. 2009. „Parties and factions in the late middle ages: the case of the Hoeken and Kabeljauwen in The Hague (1483–1515)“. *Journal of Medieval History* 35: 97-111.
- Valente, Claire. 2003. *The Theory and Practice of Revolt in Medieval England*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Vekarić, Nenad. 2009. *Nevidljive pukotine: dubrovački vlasteoski klanovi*. Zagreb i Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
- Vekarić, Nenad. 2011. *Vlastela grada Dubrovnika. Korijeni, struktura i razvoj dubrovačkog plemstva*, sv. 1. Zagreb i Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
- Vručina, Petra. 2018. „Uvreda i fama publica u kasnosrednjovjekovnim istočnojadranskim komunama“. *Povijesni prilozi* 37, br. 54: 39-63.
- Zaninović Rumora, Marija. 2018. „Šibenske mjere za površinu od 14. do 19. stoljeća“, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 36: 19-30.
- Zorzi, Andrea. 2004. „The Popolo“. U: *Italy in the Age of the Renaissance 1300-1550*, 145-165. Oxford: Oxford University Press.

Watts, John. 2009. *The Making of Polities. Europe, 1300-1500*. Cambridge: Cambridge University Press.

Watts, John. 2017. „Conclusion“. *The Routledge Handbook of Medieval Revolt*, uredili Justine Firnhaber-Baker i Dirk Schoenaers, 370-377. London i New York: Routledge.

Wolf, Eric R. 1977. „Kinship, Friendship and Patron-Client Relations in Complex Societies“. U: *Friends, Followers and Factions: A Reader in Political Clientelism*, uredio Steffen W. Schmidt, 167-179. Berkeley: University of California Press.

Wolfson, Arthur M. 1899. „The Ballot and Other Forms of Voting in the Italian Communes“. *The American Historical Review* 5, br. 1: 1-21.

Životopis autora

Ante Bećir rođen je 23. listopada 1995. godine u Splitu. Osnovnu školu završio je u Segetu Donjemu 2010., a opću gimnaziju u Trogiru 2014. godine. Završio je jednopredmetni studij povijesti na Fakultetu hrvatskih studija 2019. godine kao najbolji student u generaciji, uz dvije nagrade za izvannastavni rad u 2018. i 2019. godini. Dobitnik je Rektorove nagrade Sveučilišta u Zagrebu za individualni znanstveni rad za akademsku godinu 2017./2018. Dobitnik je stipendije za izvrsnost Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2016./2017. Tijekom studija bio je angažiran u Društvu studenata povijesti „Ivan Lučić – Lucius“, u sklopu čega je jedno vrijeme bio i potpredsjednik udruge (2016. – 2017.), odnosno suurednik 22. sveska studentskoga časopisa Lucius. Osim toga aktivno je sudjelovao u organizaciji nekoliko stručnih i znanstvenih skupova u okvirima spomenutoga Društva i radnih skupina Odjela za povijest Fakulteta hrvatskih studija. Objavio je više znanstvenih radova i sudjelovao na više stručnih i znanstvenih skupova u Zagrebu, Rijeci, Zadru i Trogiru. Zajedno s doc. dr. sc. Tomislavom Popićem pripremio je knjigu *Odluke i zapisnici vijeća grada Trogira (13. – 15. stoljeće)* koja je u lipnju 2022. godine objavljena pod nakladom Hrvatskoga instituta za povijest. Između 2019. i 2022. godine pohađao je doktorski studij povijesti na Hrvatskom katoličkom sveučilištu na kojemu je stekao sve uvjete za obranu doktorske disertacije u 2022. godini. Honorarni je suradnik u sklopu projekta Hrvatski biografski leksikon. Član je Matice hrvatske i Nacionalnoga odbora za povijesne znanosti.

Knjiga:

Tomislav Popić, Ante Bećir, *Odluke i zapisnici vijeća grada Trogira (13. – 15. stoljeće)*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2022.

Članci:

Ante Bećir, „Između 'tiranije' i političkoga legitimiteta. Prilog poznavanju političke kulture kasnosrednjovjekovne Dalmacije i Hrvatske“, *Povijesni prilozi* 40 (2022), br. 62: 83-105.

Ante Bećir, „Između političkog i kaznenog egzila – prisilne migracije u kasnosrednjovjekovnim dalmatinskim gradovima“, *Historijski zbornik* 74 (2021), br. 1: 1-31.

Ante Bećir, „Kako liječiti životinje u srednjem vijeku? Jakobelo Vitturi (o. 1380./1390. – 1459.) i njegove „veterinarske“ rasprave u povijesnom kontekstu“, *Vartal – časopis za kulturu* god. XV (2021): 229-241.

Ante Bećir, „Crkvene institucije u srednjovjekovnoj praksi: trogirski kanonici i gradske prilike u 14. stoljeću“, *Croatica Christiana Periodica* 45 (2021), br. 88: 21-46.

Tomislav Popić i Ante Bećir, „Najstariji sačuvani sveščić srednjovjekovnih zapisnika komunalnih vijeća grada Trogira: pitanje datacije i kronologije“, *Povijesni prilozi* 39 (2020), br. 49: 31-64.

Ante Bećir, „Bellum intestinum: Trogirskom komuna početkom 14. stoljeća“, *Kulturna baština* 45 (2019): 37-66.

Ante Bećir, „Kolonatski i težački odnosi u srednjovjekovnom Splitu i Trogiru (XIII. – XV. stoljeće)“, *Rostra – časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 10 (2019): 85-99.

Ante Bećir, „Legenda o smrti kralja Zvonimira“, *Zbornik radova Društva studenata povijesti Ivan Lučić – Lucius* god. XV (2017), sv. 22: 65-82.

Prikazi:

Danijel Džino, *From Justinian to Branimir. The Making of the Middle Ages in Dalmatia*, 2021., London i New York: Routledge, 258 str., u: *Povijesni prilozi*, sv. 41, srpanj 2022.

Bruno Škreblin, *Urbana elita zagrebačkog Gradeca*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2018., 491 str., u: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 62, prosinac 2020.

Katalin Prajda, *Network and Migration in Early Renaissance Florence, 1378-1433. Friends of Friends in the Kingdom of Hungary*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2018., 260 str., u: *Povijesni prilozi*, br. 53, srpanj 2020.

Utile cum dulci. *Zbornik u čast Pavlu Knezoviću*, ur. Rudolf Barišić, Marko Jerković i Tamara Tvrtković, Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2019., 564 str., u: *Povijesni prilozi*, br. 56, rujan 2019.

Ante Birin, *Šibenski bilježnici: Bonmatej iz Verone (1449. – 1451.)*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest; Zadar: Državni arhiv u Zadru; Šibenik: Državni arhiv u Šibeniku, 2016., 412 str., u: *Ekonomska i ekohistorija*, br. 14, prosinac 2018.

Marko Jerković, *Zagrebački kanonici u 14. stoljeću. Institucionalna i društvena povijest katedralne zajednice*, Zagreb, Hrvatski studiji, 2018., 548 str., u: *Povijesni prilozi*, br. 55, prosinac 2018.

Fontes: izvori za hrvatsku povijest, sv. 23, br. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2017., 184 str., u: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 60, prosinac 2018.

Review of Z. Nikolić Jakus (ed.), *Povijest Hroata: Nova zraka u europskom svjetlu. Hrvatske zemlje u ranome srednjem vijeku (oko 550 – oko 1150)*, 2015., pp. 654, u: *Croatian Studies Review*, vol. 13, lipanj 2018.

Povijesni prilozi, god. XXXV, br. 51, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2016., 243 str., u: *Croatica Christiana Periodica*, br. 80, prosinac 2017.

Tomislav Popić, *Krojenje pravde: zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358. - 1458.)*, Plejada, Zagreb, 2014., 253 str., u: *Zbornik radova Društva studenata povijesti Hrvatskih studija "Ivan Lučić - Lucius"*, god. XV., sv. 22, Zagreb, prosinac 2017.

Miroslav Palameta, *Fikcionalnost životopisa Petra Berislavića*, Zagreb; Split; Mostar, 2016., 354 str., u: *Povijesni prilozi*, br. 52, srpanj 2017.

Jacques Le Goff, *Treba li povijest zaista dijeliti na razdoblja?*, Zagreb, 2015., 124 str. u: *Rostra*, br. 8, svibanj 2017.